

ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย:
กลวิธีการประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม

ลักขณา ชานุ

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

กุมภาพันธ์ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชรรวมสมัยของนักประพันธ์ไทย:
กลวิธีการประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย
กุมภาพันธ์ 2566
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

PROTAGONISTS IN CONTEMPORARY KAMBUJA NOVELS OF THAI POETS: THE CREATION
OF CHARACTERS AND INTERACTION WITH SOCIAL CONTEXT

A Dissertation Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Doctor of Philosophy Degree in Thai
February 2023

Copyright 2023 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย:
กลวิธีการประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม

ของ ลักขณา ชานุ

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรทัย เพียยุระ)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรวรรธน์ ศรียาภัย)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร. วรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร. ศราวุธ หล่อดี)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ดร. ปาริชาติ โปธิ)

..... คณบดีคณะศิลปศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กาวีระ)

- เรื่อง:** ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย:
กลวิธีการประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม
- ผู้วิจัย:** ลักขณา ซาปู้, วิทยานิพนธ์: ปรัชญา (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2565
- อาจารย์ที่ปรึกษา:** รองศาสตราจารย์ ดร. วรวรรธน์ ศรียาภักย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ดร.วรัญญา ยิ่งยงค์ดี
ดร.ศราวุธ หล่อดี
- คำสำคัญ:** ตัวละครเอก, นวนิยายกัมพูชา, กลวิธีการประกอบสร้าง, ปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทยด้านการประกอบสร้างตัวละครและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบทสังคม โดยใช้ตัวบทนวนิยายที่ประพันธ์โดยศิลปินที่ได้รับรางวัลทางวรรณกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเป็นนวนิยายที่ได้รับความนิยมมีการตีพิมพ์เผยแพร่มากกว่า 2 ครั้ง จำนวน 12 เรื่อง ใช้แนวคิดที่เกี่ยวกับการสร้างตัวละคร การวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม ทฤษฎีการใช้ภาษาอ้างอิง แนวคิดวรรณกรรมกับสังคม และแนวคิดปฏิสัมพันธ์กับสังคม มาประยุกต์ใช้ในการวิจัย ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านการประกอบสร้างตัวละครเอกประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ การสร้างตัวละครและการใช้ภาษาอ้างอิงตัวละคร โดยการสร้างตัวละครมีการนำเสนอบุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และคุณสมบัติหรือความสามารถพิเศษของตัวละครเอก พบว่าการสร้างตัวละครมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับบทบาทในเรื่อง ในด้านการใช้ภาษาอ้างอิงตัวละคร มีการใช้ ภาษาอ้างอิงตัวละคร 4 ลักษณะคือ หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ หน่วยเรียกตำแหน่ง หน่วยเรียกญาติ และหน่วยเรียกฉายานาม เป็นการใช้รูปภาษาอ้างอิงตัวละครที่สัมพันธ์กับตัวบทเพื่อความหลากหลายของภาษาและสนับสนุนภาพของตัวละครเอกให้ชัดเจนยิ่งขึ้น 2) ด้านปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบทสังคม ผู้วิจัยนำเสนอความสัมพันธ์ของตัวละครกับสังคมใน 2 ลักษณะ คือ ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติในสังคม มีทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ ด้านอาหารและการกิน ด้านการแต่งกาย ด้านสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง ด้านภาษา ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านวิถีชีวิต และปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคม มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคมนาคม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ พบว่า ตัวละครเอกมีการดำเนินชีวิตตามรูปแบบทางวัฒนธรรมของสังคมอีกทั้งมีบทบาทในการพัฒนาสังคม ในบางกรณีตัวละครเอกได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนไป โดยภาพรวมแสดงให้เห็นพลวัตของสังคมประเทศกัมพูชาตั้งแต่เริ่มถึงปัจจุบัน

Title: PROTAGONISTS IN CONTEMPORARY KAMBUJA NOVELS OF THAI POETS: THE CREATION OF CHARACTERS AND INTERACTION WITH SOCIAL CONTEXT

Author: Lakkhana Chapoo, Dissertation: Ph.D. (Thai), University of Phayao, 2022

Advisor: Associate Professor Dr. Warawat Sriyabhaya Co-advisor Dr.Warunya Yingyongsak
Dr.Sarawut Lordee

Keywords: Protagonist, Kambuja Novel, Creation of Characters, Social Interaction

ABSTRACT

The objective of the research was to analyze the protagonists in contemporary Kambuja novels by Thai writers in terms of the construction of characters and their interaction with the social context. This was done by investigating the text of 12 novels, which were created by writers who received literary awards or were popular novels published more than twice. It applied the reference theory and the concepts of character construction, literary criticism, literature and society, and social interaction. The research results are outlined below: 1) Protagonist construction–It consisted of two components, which were the creation of characters and the use of language to refer to the characters. The first component involved portraying the protagonists' external personalities, internal personalities, and qualities or talents, which were consistent with, and related to, their roles played in the stories. The second component dealt with using four groups of terms, namely proper name terms, position terms, kinship terms, and alias terms, which involved using language to refer to the protagonists associated with the text. This aimed to achieve linguistic diversity and contribute to increased vividness of the portrayal of the protagonists. 2) Protagonist interaction with the social context–The research revealed two types of relationships between the protagonists and society, which comprised their interaction with social practices and interaction with social development mechanisms. The first type of relationship was manifested in seven areas–food, dressing, architecture and buildings, language, religions and beliefs, norms and traditions, and ways of life. The second type of relationship was presented in five areas, which comprised education, politics, economics, transportation, and international relations. This research also suggested that the protagonists lived their life following society's cultural styles and played a role in social development. In some cases, they were affected by social changes, so they had to adapt themselves accordingly. Overall, this demonstrated the dynamics of Cambodian society from the beginning to the present day.

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จอันบริบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บังเกิดได้ด้วยความเมตตาของ รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาอนุเคราะห์ศิษย์ ทั้งความรู้ ความคิดและเอกสารสำหรับการศึกษา ทั้งได้ชี้แนะแนวคิดและนำแนวทางให้ผู้วิจัยได้ดำเนินมากระทั่งสำเร็จการศึกษา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. วรัญญา ยิ่งยงค์ดี และ อาจารย์ ดร.ศราวุธ หล่อดี ที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ความคิดในงานวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อรทัย เพ็ญยูระ ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ และขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ปาริชาติ โปธิ ที่กรุณาสละเวลาเป็นกรรมการสอบและให้คำแนะนำพร้อมข้อคิดอย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณบรรพคณาจารย์ของข้าพเจ้าตั้งแต่อดีตทุกท่านที่ประสาทวิชาความรู้อันเป็นรากฐานที่แข็งแรงและสำคัญต่อการเจริญเติบโตในชีวิต โดยเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กังวล ศัชนิมา ที่ให้ข้อคิดปล้ำใจและอนุเคราะห์ข้อมูลรวมถึงภาพถ่าย ที่เกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชาทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์กลุ่มวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ได้ให้โอกาสและเสียสละรับภาระอันหนักเพื่อให้ผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการศึกษาอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และคณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่อนุเคราะห์ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย

ขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามแต่อยู่เคียงข้างผู้วิจัยเสมอมา บ้างให้คำแนะนำทางวิชาการ บ้างอนุเคราะห์เอกสารในการทำวิทยานิพนธ์ บ้างปลอบประโลมจิตใจ และสดับปัญหา ทำให้ผู้วิจัยได้รับพลังทั้งความรู้และสุขใจได้อย่างดียิ่ง และขอบคุณน้องฝน เพื่อนร่วมรุ่นหนึ่งเดียวที่เป็นกำลังใจให้กันตลอดการศึกษาที่ผ่านมา

ขอบคุณพี่ชาย พี่สาว น้องชาย น้องสาว และญาติมิตร ที่คอยส่งความรักและกำลังใจให้ข้าพเจ้าเสมอ และที่สุดในชีวิตของผู้วิจัย ขอกราบบูชาพระคุณของพ่อนภาพนธ์ ซาปู้ และ ดวงจิตของแม่สอาด ซาปู้ ที่อยู่เคียงข้าง ให้ความรักเป็นพลังชีวิตและพลังใจของลูกในทุก ๆ วัน

ลักขณา ซาปู้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
สมมติฐานของการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
ประโยชน์ที่จะได้รับการจากการวิจัย	11
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการประกอบสร้างตัวละคร	14
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับบริบทสังคม	32
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบทวรรณกรรมที่นำมาศึกษาและการวิเคราะห์ นว นิยายกัมพูชาผสมสมัยของนักประพันธ์ไทย.....	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	44
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	44

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	46
บทที่ 4 การประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาสมัย ของนักประพันธ์ไทย	48
การประกอบสร้างตัวละครเอกกัมพูชา	51
การประกอบสร้างตัวละครเอกไทย.....	127
บทที่ 5 การใช้ภาษาสัมพันธบทอย่างถึงตัวละครเอก	159
หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ	160
หน่วยเรียกชื่อดำเนิน	172
หน่วยเรียกญาติ	180
หน่วยฉายานาม	189
บทที่ 6 ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในนวนิยายกัมพูชาสมัย ของนัก ประพันธ์ไทย	200
ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติในสังคม.....	203
ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคม	266
บทที่ 7 บทสรุป.....	292
สรุปผลการวิจัย	292
อภิปรายผลการวิจัย.....	297
ข้อเสนอแนะ.....	299
บรรณานุกรม	301
ภาคผนวก	308
ประวัติผู้วิจัย	321

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงข้อมูลตัวบท นวนิยาย จำนวน 12 เรื่อง	9
2 แสดงการพิจารณาการประกอบสร้างตัวละครเอก และปฏิสัมพันธ์ของตัวละคร กับบริบทสังคม	45
3 แสดงการจำแนกตัวละครเอกกัมพูชาและตัวละครเอกไทย	48
4 แสดงบุคลิกภาพภายในที่โดดเด่นของตัวละครเอก	154
5 แสดงสรุปความสามารถและลักษณะพิเศษของตัวละคร	157
6 แสดงหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยว	161
7 แสดงหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า	166
8 แสดงหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำขยาย	170
9 แสดงการใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่ปรากฏเดี่ยว	173
10 แสดงการใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่มีส่วนขยาย	177
11 แสดงการใช้หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยว	180
12 แสดงการใช้หน่วยเรียกญาติที่มีคำปรากฏหน้า	183
13 แสดงหน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยาย	186
14 แสดงหน่วยฉายานามบอกที่มา	190
15 แสดงหน่วยฉายานามเชิงยกย่อง	192
16 แสดงการใช้หน่วยฉายานามเชิงบริภาพ	196
17 แสดงยุคสมัยของนวนิยาย	201

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย 12
2	แสดงทำนั้แบบมหาราชลืลาสนะ68
3	แสดงการใช้ภาษาสั้พันธทเพื่ออ้างถึงตัวละครเอก 199
4	แสดงออนซอนจอมเจกหรือชาวตัมกล้วย..... 208
5	แสดงอาหารชื่ออามั้อกเตรยของกั้มพูชา 208
6	แสดงผลิตภัณ์จากปลาในประเทศกั้มพูชา 210
7	แสดงลักษณะการแต่งกายของนางอัปสรา..... 213
8	แสดงลักษณะของพระหริหระ..... 214
9	แสดงภาพปราสาทนครวัด..... 231
10	แสดงภาพผู้คนจ้านวนมากบริเวณพระราชวังจตุ้มขมงคล..... 231
11	แสดงแหล่งเศรษฐกั้จเกี่ยวกับ่อนการพนั้จังหวัดปอยเปต ประเทศกั้มพูชา.... 280
12	แสดงภาพประชาชนกั้มพูชาเข้ามารับจ้างขนของจากนักท่องเทียะ จ.อรุณ์ประเทศ..... 280
13	แสดงปฏิสั้พันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคม 291

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีต ทั้งด้านภูมิศาสตร์ ที่ในอดีตอาณาจักรเขมรโบราณได้แผ่ขยายพื้นที่ครอบคลุมมาจนถึงตอนกลางของประเทศไทย และปัจจุบันการแบ่งพื้นที่ตามแนวชายแดนไทยกัมพูชาก็ยังมีอาณาเขตติดต่อกันหลายแห่ง ทำให้ประชาชนทั้งสองประเทศเดินทางไปมาหาสู่กันเสมอ ในด้านตัวอักษรไทย มีการพัฒนามาจาก ตัวอักษรขอมและมอญโบราณ รวมถึงภาษาไทยและภาษาเขมรมีการยืมคำศัพท์ระหว่างกัน ไปใช้ในภาษาของตน ความใกล้ชิดของพื้นที่และความเจริญรุ่งเรืองของแต่ละยุคสมัยทำให้ ทั้งสองประเทศมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันอยู่เสมอ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชามีหลักฐานปรากฏตั้งแต่อดีต ที่เห็นเด่นชัด คือ จารึก มีการพบจารึกของพระเจ้ามเหศวรมัน และจารึกของพระเจ้าวรมันที่ 2 และของ กษัตริย์อาณาจักรเจนละ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 ที่จังหวัดสระแก้ว (ศานติ ภักดีคำ, 2557, หน้า 4) เป็นหลักฐานสำคัญว่ากษัตริย์เขมรได้ขยายอาณาจักรครอบคลุมบริเวณลุ่มน้ำโขง และเข้ามาถึงภาคตะวันออกของไทย ในสมัยกรุงศรีอยุธยาไทยและกัมพูชาได้ทำสงครามกัน หลายครั้ง บ่อยครั้งที่ไทยพยายามเข้าไปมีบทบาททางการปกครองของกัมพูชา ความช่วยเหลือ ในฐานะมิตรและคู่กรณี ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกัมพูชามีความเกี่ยวเนื่องกันมาตลอด ทุกสมัย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศกัมพูชาตั้งแต่การขยายอาณาจักรโบราณ การตกเป็น อาณานิคมของฝรั่งเศส การเกิดสงครามล้างเผ่าพันธุ์ ทุกเหตุการณ์ล้วนมีผลเชื่อมโยงมายัง ประเทศไทยอยู่เสมอ ส่งผลให้ความรู้ความเข้าใจของคนไทยเกี่ยวกับกัมพูชา เป็นชุดความรู้ แบบภาพเหมารวม (stereotypes) และยังมีข้อจำกัดบางประการที่ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน

นอกจากจารึกที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ถึงความสัมพันธ์ของไทยและกัมพูชา ยังมี ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาจากผู้ที่ได้ไปสัมผัสจริงนำมาบอกเล่า ทั้งในรูปแบบการสนทนา และงานเขียน งานเขียนเกี่ยวกับประเทศกัมพูชา ในระยะแรกเป็นงานเขียนประเภทสารคดี ที่มีเนื้อหาเล่าถึงสภาพบ้านเมืองและประวัติศาสตร์กัมพูชา เช่น นิราศนครวัด ถกเขมร เขมร สามยก ถกเขมร แลเขมร ส่องเขมร ตระเวนกัมพูเจีย และตำนานแห่งนครวัด เป็นต้น ต่อมา มีงานเขียนที่ถ่ายทอดสังคม ชีวิต และจิตใจของคนกัมพูชาได้อย่างมีศิลปะและน่าสนใจ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากประเทศกัมพูชานำมาผสมผสานกับจินตนาการของผู้เขียนในรูปแบบ ของนวนิยาย

มีการนำนวนิยายที่เกี่ยวกับกัมพูชาไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ เป็นการสร้างภาพจำเกี่ยวกับคนกัมพูชาแก่คนไทยหลายเรื่อง เช่น **เขมรินทร์-อินทรี** ซึ่งมีการออกอากาศเผยแพร่ 2 ครั้ง ครั้งแรก พ.ศ. 2521 นำแสดงโดย อนุสรณ์ เตชะปัญญา และคนางค์ ดำรงหัตถ์ ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2539 นำแสดงโดย ศรัณยู วงศ์กระจ่าง และแคทรียา อิงลิช บุคลิกภาพของท่านชายเขมรินทร์นั้น ทำให้คนไทยได้รู้จักเจ้าชายเขมรที่สุ่ม พุดน้อย จริงใจ กล้าแสดงออกในด้านความรัก เรื่อง **อมฤตาลัย** เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่นำมาสร้างเป็นละคร พ.ศ. 2549 นำแสดงโดย ภัทรพล ศิลปาจารย์ หยาดทิพย์ ราชปาล มีตัวละครเอก คือ พลอยเหมอมาลัย บุญศักดิ์ ซึ่งมีส่วนในการสร้างภาพของเจ้าเขมรในอีกรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้มีนวนิยายของไทยบางเรื่องหยิบยกเพียงลักษณะเด่นของกัมพูชา ตามความเข้าใจของคนไทยมาใช้เสริมภาพความลึกลับ ความเกี่ยวข้องกับคาถาอาคม ไสยศาสตร์ เพื่อสร้างบรรยากาศในเรื่อง แต่มีนวนิยายหลายเรื่องที่น่าเสนอภาพชีวิต สังคม ประวัติศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยเรียกนวนิยายประเภทนี้ว่า “นวนิยายกัมพูชา”

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 107) ให้ความหมายของคำว่า “กัมพูชา” หมายถึง แคว้นเขมร, (โบ) ชื่อแคว้นหนึ่งทางตอนเหนือของอินเดีย กัมพูชาที่ใช้ในปัจจุบัน คำว่า “กัมพูชา” เป็นที่เข้าใจและนำมาใช้ในความหมายที่หมายถึง ประเทศกัมพูชา เช่น วรรณกรรมเรื่อง **สมบัติกัมพูชา** ของพันธุ พงศ์นาค **กวีศรีกัมพูชา** ของศานติ ภัคดีคำ หรือในประเทศกัมพูชามีการใช้ กัมพูชา ที่มีความถึงกัมพูชา เช่น **วารสารกัมพูชา** เป็นต้น

ส่วนคำว่า “ร่วมสมัย” นั้น ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 3) กล่าวถึงวรรณกรรมร่วมสมัยว่าเป็นวรรณกรรมที่ร่วมสมัยกับผู้อ่านผู้ศึกษา ค่านิยมแนวคิดทางด้านปรัชญาชีวิตและสังคมที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเหล่านี้ จึงร่วมแนวคิดเดียวกับผู้อ่านผู้ศึกษาซึ่งเป็นมโนทัศน์ร่วมของคนส่วนข้างมากของสังคม ถึงแม้ว่าวรรณกรรมบางเรื่อง อาจเกิดก่อนผู้อ่านในปัจจุบันก็ตาม แต่ก็อาจเรียกได้ว่าเป็นวรรณกรรมร่วมสมัย เพราะเหตุว่าปรัชญาชีวิตและสังคมยังใกล้เคียงกับผู้อ่านผู้ศึกษา แม้คำว่าร่วมสมัย อาจหมายถึงระยะเวลาสมัยเดียวกันในอดีตก็ได้ เช่น พ่อขุนรามคำแหง ร่วมสมัยกับพ่อขุนเม็งราย แห่งอาณาจักรลานนาไทย แต่ในความหมายของวรรณกรรมร่วมสมัย น่าจะหมายถึง การรวมมโนทัศน์ แนวคิด และปรัชญาชีวิตสังคมในสมัยเดียวกัน จึงพอสรุปได้ว่า วรรณกรรมร่วมสมัย หมายถึง วรรณกรรมที่มีบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน อาจเป็นระยะเวลา ความคิด อายุ รวมถึงวรรณกรรมที่ยังคงส่งผลต่อสังคมและผู้อ่านได้ รวมเรียกว่า วรรณกรรมร่วมสมัย ดังนั้น นวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย จึง หมายถึง นวนิยายที่มีเนื้อหา ตัวละคร และฉาก เกี่ยวข้องกับเขมรโบราณหรือประเทศกัมพูชา ที่แต่งโดยคนไทย

วรรณกรรมกัมพูชาร่วมสมัยที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาในหลายมิติ เช่น วิถีชีวิต ความเชื่อ การศึกษา เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง พอจำแนกได้เป็นช่วงเวลาต่าง ๆ ตามการแบ่งยุคสมัยของกัมพูชา ได้แก่ นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสมัยก่อนพระนคร สมัยพระนคร สมัยหลังพระนคร และยุคเขมรแดง โดยอาศัยตัวละครเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวและวัตถุประสงค์ของนวนิยาย รวมถึงแสดงทรรศนะของผู้เขียนต่อเรื่องนั้น ๆ ด้วย เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ (2546, หน้า 61) ได้กล่าวถึงการพิจารณาวรรณคดีแต่ละเรื่องว่า นอกจากพิจารณาแก่นเรื่อง โครงเรื่อง วิธีการแต่ง และคำประพันธ์แล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาคือลักษณะของตัวละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวเอก การศึกษาตัวละครทำให้เข้าใจแก่นเรื่องและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับตัวละครว่ามีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไร การสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครนั้นมีความสำคัญมาก ความสมเหตุสมผลของตัวละครเป็นสิ่งที่จะทำให้คุณค่าของวรรณคดีแต่ละเรื่องเด่นขึ้นหรือลดลงได้

ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ประพันธ์ได้สร้างความเป็นเขมรและให้ภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชา โดยใช้ตัวละครเป็นปัจจัยหลัก ตัวละครเอกมีทั้งที่เป็นคนกัมพูชา และคนไทย ทั้งฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง แต่ละตัวละครมีชีวิตจิตใจที่เป็นธรรมชาติเหมือนมนุษย์ปุถุชน คือ มีความรัก โลภ โกรธ หลง อีกทั้งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งรูปลักษณ์ ภาพลักษณ์ และความนึกคิด สอดรับกับเนื้อหาช่วยเสริมให้เนื้อเรื่องน่าติดตาม

การสร้างตัวละครเอกที่มีเชื้อชาติกัมพูชา จะมีลักษณะเด่นบางประการที่ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการหรือเชื่อมโยงไปถึงภูมิหลังทางสถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ และเป็นตัวแทนหนึ่งความคิดของคนกัมพูชาได้ ดังตัวอย่างการสร้างตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่โดดเด่นทั้งภายนอกและภายใน ในนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ของกฤษณา อโศกสิน ในการบรรยายบุคลิกภาพภายนอกของเจ้าหญิงโสคนเทีย เมื่อแรกที่หนีเข้ามาในประเทศไทย และพบกับสุ ความว่า

...โฉมหน้าของสตรีจากประเทศพม่าในขณะนี้ ชัดเจนเด่นกระจะ ทั้งผ้านุ่ง เลื้อยเอวลอย และผ้าห่มผืนใหญ่บอกความมั่งคั่ง แต่ตาและน้ำหล่อนค่อนข้างสามัญ แม้กระนั้นเขาก็แน่ใจ คนกลุ่มนี้มีใช้เขมรระดับล่าง กระทั่งคลิบทองเหลืองเหน็บผม ยามผสมแสงแห่งรุ่งเช้า รูปพรรณสันฐานนั้น “คลาสสิก” สุจำได้คลับคล้ายคลับคลาว่าเคยเห็นเคยเพ่งพิศขึ้นชอบ... (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 17)

อีกตอนเมื่อสุมีหน้าที่พาเจ้าหญิงโสคนเทียไปซื้อเสื้อผ้าที่ห้างสรรพสินค้า ความว่า

...เจ้าหญิงโสคนเทียทรงเปิดประตูกระจกก้าวเข้าไป สมองตามร่างในชั้น พระตะบองกับเสื้อไหมดำแขนยาวเผลอลอย ผิดคำขลุ่ยยังคงยาวเป็นแพอยู่เบื้องหลัง อวลกลิ่นดอกไม้ปิ่นเครื่องเทศหอมระรวย ผิดจากกลิ่นกายของหญิงไทยทั่วไปที่เขา เคยสัมผัสจากพานประสาทลิ้นทองเหลืองลายพันธุ์พฤษภานันนั้นยังคงเห็นบรวบ พวงผม แลดูเป็นประกาย พระฉวีสองสีเนียนละเอียดเห็นเลี้ยวปรางอิมเอิบ พระกาย โปร่งบางได้สัดส่วนชวนมอง ทรงเป็นสตรีแห่งคาบสมุทรอินโดจีนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จนพนักงานชายของจ้องมองอย่างแปลกใจ...

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 136)

เขาชะงักหนอยหนึ่งจึงถอยหลัง เพื่อเปิดทางให้สาวในกระโปรงบานสีดาดอกขาว ยาวครึ่งน่อง เสื้อคลุมดำ สวมคอด้วยไหมเกลียวดำ ห้อยกระดูกสัตว์แกะสลัก ทิ้งพู่ลงมาเป็นพวงยาวจรดเอว ตุ่มหูแก้วเจียรไนสีม่วงเข้มเกือบดำรูปหยดน้ำยาวไกลไปมา ยามเมื่อหล่อนเคลื่อนไหวกาย

ตาสบตากันขณะที่หล่อนแย้มริมฝีปากแดงสดออกเอื้อนเอ่ย

“เจ้าหญิง!” เขาอุทานอย่างตื่นตะลึง ตกใจ “ท่านนั่นเอง จำเกือบไม่ได้จริง ๆ ะนี่”

สุริยบุลลิจจอร์รับถูงหลายใบจากหัตถ์มาถือไว้อย่างไม่วางงงัน ทรงแปลงองค์ จากชั่วโมงก่อนจนเกือบจะเป็นคนละคน ดูหยาดหยดสดใส่ประหนึ่งก้าวออกจาก แคตตาล็อก แบบเสื้อฝรั่ง

“หิวไหม เราไปกินอะไรกันที่ห้องอาหารข้างบนก่อนดีกว่า หรือห้องอาหาร ข้างหน้าก็ได้”

เขาก้มลงมอง ก็เห็นรองพระบาทคู่ใหม่ เป็นรองพระบาททรงแสนไขว้สวยงาม

“ชุดนี้ของนีน้า ริชชี” ทรงบอกด้วยแววพระเนตรชำ ๆ เมื่อเขายังทำท่างุนงง มีสรวงคล้าย “เกือบจะซื้อผ้ามาโปกผมด้วยแล้ว แต่กลัวสูงจะไม่เดินกับฉัน ก็เลยยังเหลือ ผมไว้อีกอย่าง”

“อย่าปลดก๊ีบนี้ออกเป็นอันขาด” องค์รักษ์ชาวไร่ตอบเชิงบังคับ

“ทำไมหรือ”

“เพราะทำให้ท่านยังคงเป็นท่านผมชอบความเป็น ‘ท่าน’ มากกว่าความเป็นสาว ปารีเซียง”...

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 137-138)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นภาพของเจ้าหญิงโสคนเทียที่ผู้เขียนนำเสนอด้วยการบรรยายผ่านสายตาของตัวละคร “สู” ทำให้เห็นลักษณะทางกายภาพของเจ้าหญิงเขมร คือ รูปร่างสูงโปร่ง ผิวสองสี ผมหยาวยาวเป็นแพ การบรรยายภาพของเจ้าหญิงโสคนเทียแสดงถึงลักษณะทางกายภาพของชาวกำพูชา ส่วนความงามของเจ้าหญิงเป็นความงามเฉพาะตัวทั้งในขณะที่ยืนในเครื่องแต่งกายประจำชาติตนเอง คือ เสื้อผ้าไหมแขนยาว เอวลอย กับผ้าขึ้นพระตะบอง ผมหยาวยาวสลวย รวมกับกลิ่นเครื่องหอมประจำพระองค์ยิ่งเสริมความรู้สึกแก่ผู้อ่านให้ได้รับรู้ถึงความเป็นเชื้อพระวงศ์ของดินแดนขอม อีกทั้งทำให้เราจินตนาการถึงนางอัปสรที่อยู่ตามปราสาทขอมได้ นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงบุคลิกภาพที่ทันสมัยในชุดการแต่งตัวตามแบบสมัยนิยม ทำให้เห็นถึงรสนิยมในการเลือกเครื่องแต่งกายที่เหมาะสม เป็นผู้มีความรู้ที่เป็นสากล เนื่องจากได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ แต่สิ่งที่คงความเป็นชาติกำพูชาไว้ตลอดเวลา คือ คลีบทองเหลืองลายพันธุ์ฤๅษี เครื่องประดับที่ใช้ติดตัวเสมอ ลวดลายของ คลีบทองเหลืองทำให้เราเชื่อมโยงกับลวดลายบนปราสาทหินเป็นการเสริมภาพความเป็นกำพูชาให้แก่ตัวละครยิ่งขึ้น ดังที่กล่าวมานี้ คือ บุคลิกที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของ เจ้าหญิงโสคนเทีย

นอกจากบุคลิกภายนอกแล้ว ผู้เขียนได้นำเสนอบุคลิกภายในของเจ้าหญิงโสคนเทียตลอดเรื่อง ดังตัวอย่างตอนที่เจ้าหญิงโสคนเทียเขียนจดหมายไปหาภรรยาของเพื่อนคนไทยที่รักใคร่สนิทสนมกัน ความว่า

...ภรรยาของที่รัก

เวลานี้ฉันกำลังอยู่ในเมืองไทย มาถึงที่นี่อย่างคนลี้ภัยหนีตายกระเสือกกระสนพร้อมกับตา น้ำ และน้องชายลูกของน้ำอีกหนึ่งคน ขณะที่กำลังดั้นด้นอยู่ในป่ารกฉันคิดหลายหนว่า คงตายแน่ แต่ด้วยเหตุที่เคยฝึกหนักมาตลอดจนกายและใจเข้มแข็งลงตัว ฉันก็เลยกัดฟันมีชีวิต คงต้องบอกเธอเลยล่ะว่า การมีชีวิตบางครั้งเราก็ต้องกัดฟัน อดทน อดกลั้น แล้วพยายามบอกตัวเองซ้ำแล้วซ้ำเล่า เรายังจำเป็นต้องอยู่ บางทีก็ไม่ใช่อะไรเพื่อตัวเอง หรือเพื่อใครคนใดคนหนึ่ง แต่อยู่เพื่อใครหลายคน อยู่เพื่อมาตุภูมิ...

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 109-109)

ความอดทนอดกลั้นและความเสียสละ ที่จะต้องมีชีวิตอยู่เพื่อประเทศชาติ ผ่านจดหมายไปถึงภรรยา สะท้อนความรู้สึกภายในจิตใจของเจ้าหญิงโสคนเทียที่มีความอ่อนล้าแต่อ่อนแอไม่ได้ ด้วยประโยคที่ว่า “ฉันก็เลยกัดฟันมีชีวิต” “จึงต้องบอกตัวเอง ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เรายังจำเป็นต้อง

ต้องอยู่” เพราะรู้ว่าตนมีหน้าที่ต้องทำ รวมถึงความรับผิดชอบอย่างใหญ่หลวงต่อแผ่นดินแม่ และประชาชนชาวกัมพูชา พระองค์จะยังจากโลกนี้ไปไม่ได้ แสดงให้เห็นความเป็น ชัตติยนารี ของเจ้าหญิงเขมรพระองค์นี้

นอกจากการสร้างตัวละครด้วยบุคลิกภาพแล้ว การประกอบสร้างตัวละครในนวนิยาย กัมพูช ผู้เขียนยังใช้ภาษาที่น่าสนใจเพื่อเสริมภาพของตัวละครให้เด่นชัดยิ่งขึ้น โดยการใช้ ภาษาสัมผัสพบท อ้างถึงตัวละครเอก ผู้ประพันธ์ใช้คำเรียกตัวละครเอกในลักษณะที่หลากหลาย ดังตัวอย่างคำเรียกอัชฌา จากเรื่องหุบเขากินคน ดังนี้

“(1) **หลวงปู่** เป็นอะไร”

“เรา...” (2) **อัชฌา** สะดุ้งเฮือก “เรามองเห็น...”...

...“นายมองเห็นอะไร (3) **ฤาษี**”

(4) **อัชฌา** ยกมือปิดหน้าแล้วเลื่อนปลายนิ้วไปคลึงขมับ (มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 66)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้รูปภาษา **หลวงปู่** ในตำแหน่งที่ 1 และรูปภาษา **ฤาษี** ในตำแหน่งที่ 3 อ้างถึงอัชฌา ในตำแหน่งที่ 2 และ 4 โดยคำว่า **หลวงปู่** และ **ฤาษี** เป็นการอ้างถึง โดยใช้ฉายานามที่มาจากพฤติกรรมของตัวละคร เนื่องจากอัชฌาเป็นเด็กกำพร้า ที่ถูกลี้ภัยดูมา โดยพระภิกษุ อัชฌา จึงได้รับการอบรมจิตใจให้สุขุม ฝึกนั่งสมาธิภาวนาอยู่เสมอ อีกทั้งเป็นคน พุดน้อย ไม่ค่อยสงสัยกับใคร เพื่อนจึงชอบเรียกเขาด้วยฉายานี้

นอกจากการนำเสนอภาพของตัวละครแล้ว ในด้านสังคมที่ตัวละครดำรงอยู่นั้น เป็นปัจจัยหล่อหลอมตัวละครให้มีลักษณะนิสัยใจคอหรือการกระทำสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวละครกับบริบทสังคมที่แวดล้อม ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2559, คำนำ) ได้กล่าวว่า วรรณกรรม ทั้งบันเทิงคดีและสารคดี ล้วนเป็นเรื่องของมนุษย์และสังคมที่มนุษย์ดำรงอยู่ นักเขียนนำเสนอ ให้เราเห็น “โลกภายใน” และ “โลกภายนอก” ของตัวละคร รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองโลกนี้ การอ่านวรรณกรรมจึงชวนให้คิดถึงชีวิตและสังคมรอบตัว ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นสิ่งสะท้อน ความคิด ความเชื่อของคนในสังคมนั้นๆ ช่วงเวลานั้นได้อย่างดี สังคมที่ปรากฏในนวนิยายกัมพูช มีทั้งสังคมเขมรโบราณ ประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน และสังคมไทย ที่ผู้เขียนได้สะท้อนผ่าน ตัวละครเอกแต่ละตัวได้อย่างมีศิลปะ

ตัวอย่างของตัวละครที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคม จากนวนิยายเรื่อง **เหาะเลาะ** ของ ประภัสสร เสวิกุล เป็นนวนิยายเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนตั้งใจนำเสนอเรื่องราวในวาระครบ 40 ปี ของสงครามล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศกัมพูชา เล่าผ่านมุมมองของ โสวัณ สภาพสังคมก่อน กองทัพเขมรแดงจะยกเข้าไปในพนมเปญ ต้นเดือนเมษายน 2518 นวนิยายได้สะท้อนภาพชาว

กัมพูชาที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบภายในประเทศผ่านการเล่าเรื่องของโสวัณที่สัมพันธ์กับตัวละครพ่อ ดังนี้

...แต่ในเวลากลางคืนที่ไปทำงานในบาร์ พ่อก็จะทำงานอย่างจริงจังเช่นกัน แม้ว่ามันจะเป็นงานที่ต่างจากการเป็นครูในเวลากลางวันราวหน้ามือกับหลังมือ บางครั้งที่มีลูกศิษย์สาว ๆ เข้ามากับทหารอเมริกัน แม่พ่อจะทำใจไม่ได้แต่พ่อก็ต้องฝืนทำหน้าที่ของตนในขณะนั้นอย่างดีที่สุด ถึงจะเจ็บปวดกับสิ่งที่พบเห็นอยู่เป็นประจำ แต่พ่อก็ปลอบใจตัวเองว่า ทุกคนต่างมีความจำเป็นในชีวิตระหว่างการอดตายกับการอยู่รอด และชีวิตของคนจนก็ไม่มีทางเลือกมากนัก

อย่างไรก็ตาม พ่อก็ห้ามเป็นคำขาด ไม่ให้เราออกไปหาเงินกับพวกทหารอเมริกัน ด้วยการเป็นเด็กชั้ตรองเท้า ชายบุหรี หรือเรซอทาน พ่อบอกว่าพ่อขายชีวิตของตัวเอง คนเดียวก็พอแล้ว ไม่อยากให้ลูก ๆ ต้องเอาชีวิตมาขายให้พวกฝรั่งอีก ดังนั้นเราจึงได้แต่ดูเพื่อน ๆ บางคนพกเงินดอลลาร์มาอวด เพราะหาลำไ้ในช่วงกลางคืนตามหน้าบาร์หน้าไนต์คลับ...

(ประภัสสร เสวิกุล, 2547, หน้า 31-32)

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นสภาพทางเศรษฐกิจของกัมพูชาช่วงก่อนเกิดสงครามกลางเมือง จะเห็นว่าก่อนพมเปญแตก มีทหารอเมริกันอยู่ในเมืองเป็นจำนวนมาก ประชาชนที่มีฐานะยากจนจึงจำเป็นต้องยอมไปทำงานแม้จะแลกด้วยศักดิ์ศรีและความเจ็บปวดภายในจิตใจ ส่วนเยาวชนหารายได้ด้วยการชั้ตรองเท้า หรือเรซอทาน เป็นการฉายภาพของสังคมกัมพูชาขณะนั้นผ่านการเล่าเรื่องของโสวัณ

เมื่อได้พิจารณาสถานภาพการศึกษาวิจัยนวนิยายไทยที่เขียนถึงประเทศกัมพูชาในปัจจุบันยังปรากฏน้อยมาก อาจมีการศึกษาอยู่ในงานเขียนหลายเล่มของนักเขียนหนึ่งคน เช่น ผลงานของบุญศิริ ภิญญาอินันท์ (2527) ศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ โดยมีนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา และคุณครูอินทิดา** ปรากฏรวมในงานวิจัยนี้ การศึกษาของ วาทีณี ศิริชัย (2557) เรื่อง **การสร้างตัวละครต่อเนื่องในนวนิยายของนักเขียนไทย จากการศึกษาของนักเขียน จำนวน 7 คน** มีนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา และคุณครูอินทิดา** ของ ก.สุรางคนางค์ ในการศึกษาด้วย นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ศึกษานวนิยายเกี่ยวกับเขมรเรื่องอื่นแต่มีการศึกษาในประเด็นเดียว เช่น นนทวรรณ ระบาย (2545) ศึกษาวิเคราะห์คำภาษาเขมรใน นวนิยาย เรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ของกฤษณา อโศกสิน และงานของ มณีนันท์ สรรพพัชญา (2550) ศึกษากลวิธีการประพันธ์นวนิยายย้อนยุค

อิงประวัติศาสตร์เรื่องจันทราอุษาคเนย์ของวรรณวรรณ นอกจากนี่ยังมีงานศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายของนักประพันธ์ไทยที่เขียนถึงชาติอื่น ๆ เช่น เพ็ญภา หนองสอาด (2550) ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533 นิษฐา จันทปัญญาศิลป์ (2541) ศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมของตัวละครเอกชาวจีนในนวนิยายไทย วิทยา วงศ์จันทา (2555) ศึกษาวิจัยเรื่องการประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” ในวรรณกรรมและสื่อภาพยนตร์ไทยร่วมสมัย ตรีเดช ไชยหา (2552) ศึกษาวิจัยเรื่องการนำเสนอภาพตัวแทน “พม่า” ในภาพยนตร์ไทย และยังมีงานศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายไทยที่เขียนถึงประเทศกัมพูชาที่สอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้แต่เป็นการศึกษาด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อและสังคมของ ดวงเด่น บุญปก เรื่อง ไทยมองเขมร: การถ่ายทอดแนวคิดผ่านวรรณกรรมบันเทิงคดีสามทศวรรษ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสังเกตว่ายังไม่มีหรือนำนวนิยายกัมพูชามาศึกษามากนัก โดยเฉพาะการศึกษาด้านตัวละครเอก การศึกษาตัวละครจะทำให้มองเห็นการเจริญเติบโตของตัวละคร ทราบภูมิหลังในชีวิต อันเป็นพื้นฐานของอุปนิสัยนำไปสู่การตัดสินใจกระทำบางอย่างของตัวละครทั้งในระดับของบุคคลธรรมดาหรือบุคคลที่เป็นผู้นำระดับประเทศ หากเราสามารถถอดรหัสความหมายในการสร้างตัวละครและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับสังคมซึ่งเป็นसारของผู้ประพันธ์ที่สื่อมายังผู้อ่าน จะทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนและประเทศกัมพูชา เข้าใจและเห็นใจเพื่อนมนุษย์ นำไปสู่การสร้างทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้านทำให้เราอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ และโดยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยและด้านเขมรศึกษามาจึงมีความประสงค์สานองค์ความรู้ทั้งสองด้านมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูสร่วมสมัยด้านการประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับบริบทสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีการประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูสร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในนวนิยายกัมพูสร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. นวนิยายกัมพูชาสร้างตัวละครเอกที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชา ในทางใดทางหนึ่ง อาจเป็นตัวละครไทยหรือตัวละครกัมพูชา ที่มีลักษณะทางบุคลิกภาพภายนอกและภายใน สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทในเนื้อหาของเรื่อง

2. ตัวละครเอกแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมเขมรและสังคมไทย ในหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคม และช่วงเวลาของเนื้อหาที่ผู้ประพันธ์นำเสนอ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย: กลวิธีการประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย 2 ด้าน ได้แก่ ขอบเขตด้านข้อมูล และขอบเขตด้านแนวคิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

1.1 เกณฑ์การคัดเลือกข้อมูล มีดังนี้

- 1.1.1 เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหา ตัวละครเอก หรือฉาก เกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชา
- 1.1.2 เป็นงานที่ประพันธ์โดยศิลปินที่ได้รับรางวัลทางวรรณกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นงานเขียนที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน โดยมีการตีพิมพ์เผยแพร่มากกว่า 2 ครั้ง
- 1.1.3 เป็นตัวบทนวนิยายที่ประพันธ์ในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2500–2563 รวมระยะเวลา 63 ปี

1.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย จากเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูลข้างต้น ได้ข้อมูลตัวบทนวนิยาย จำนวน 12 เรื่อง ตัวละครเอกที่วิเคราะห์ จำนวน 14 ตัวละคร มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 แสดงข้อมูลตัวบท นวนิยาย จำนวน 12 เรื่อง

ลำดับที่	ชื่อตัวละคร	ชื่อเรื่องนวนิยาย	ชื่อผู้ประพันธ์	ปีพิมพ์ ครั้งแรก
1	เขมรินทร์	เขมรินทร์-อินทิดา	ก.สุรางคนางค์	2503
2	อินทิดา			
(2)	อินทิดา (ตัวละครต่อเนื่องจาก เขมรินทร์-อินทิดา)	คุณครูอินทิดา	ก.สุรางคนางค์	2504

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อตัวละคร	ชื่อเรื่องนวนิยาย	ชื่อผู้ประพันธ์	ปีพิมพ์ ครั้งแรก
3	พินทุวดี	อมฤตาลัย	จินตวีร์ วิวัธน์	2519
4	อัชฌา	หุบเขากินคน	มาลา คำจันทร์	2532
5	สุริยวรรมน	สุริยวรรมน	ทมยันตี	2539
6	โสคนเทีย	จำหลักไว้ใน แผ่นดิน	กฤษณา อโศกสิน	2541
7	สรคม			
8	แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	ดวงตะวัน	2544
9	จิตรเสน	จันทร์อาชญาคนย์	วรรณวรรธน์	2549
10	ตมิสา			
11	วราลี	มนตร์อัปสรา	อรพิม	2549
12	ปราณ	อัปสรามนตรา	จุติศร	2553
13	โสวัณ	เหาะเล่รูง	ประภัสสร เสวิกุล	2557
14	เอเซีย	พนมนาคา	พงศกร	2563

2. ขอบเขตด้านแนวคิด

การวิจัยเรื่องตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย: กลวิธีการประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

2.1 กลวิธีประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชา ใช้แนวคิดหลัก 2 แนวคิด ดังนี้

2.1.1 แนวคิดการวิเคราะห์วิจารณ์ตัวละคร ตามแนวทางการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมนวนิยาย

2.1.2 แนวคิดการใช้ภาษาสัมพันธ์อย่างถึงตัวละคร ตามแนวคิดการเชื่อมโยงความโดยใช้ภาษาอย่างถึงตัวละคร

2.2 แนวคิดปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคม ใช้แนวคิดหลัก 2 แนวคิด ดังนี้

2.2.1 แนวคิดวรรณกรรมกับสังคม

2.2.2 แนวคิดปฏิสัมพันธ์กับสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

นวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย หมายถึง นวนิยายที่มีเนื้อหา ตัวละคร และฉาก เกี่ยวข้องกับเขมรโบราณหรือประเทศกัมพูชา ที่แต่งโดยคนไทย

ตัวละครเอก หมายถึง ตัวละครคนไทยหรือคนกัมพูชา ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

กลวิธีการประกอบสร้าง หมายถึง วิธีการสร้างตัวละครเอกโดยมีลักษณะเฉพาะของตัวละคร ทั้งด้านบุคลิกภาพ ได้แก่บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และกลวิธีทางการใช้ภาษาอ้างอิงถึงตัวละครเอก

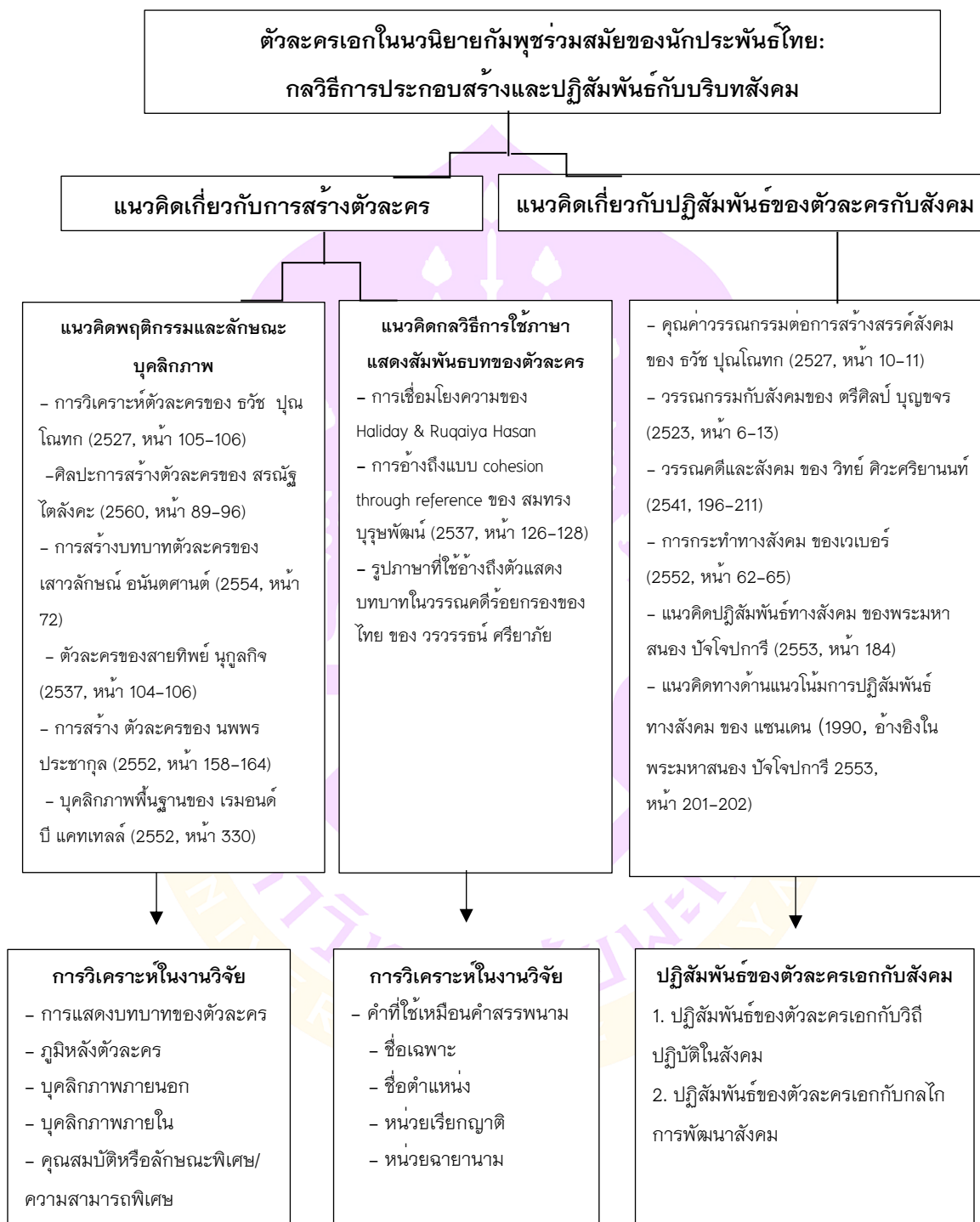
ภาษาสัมพันธบทอ้างอิงถึงตัวละคร หมายถึง การใช้รูปภาษาอ้างอิงถึงตัวละครเอก ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับบทบาทและเนื้อหา

ปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคมของตัวละครเอก หมายถึง ความเกี่ยวข้องของตัวละครเอกกับสังคมที่สะท้อนผ่านมุมมองและการกระทำของตัวละครเอก

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทราบกลวิธีการประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย
2. เข้าใจแนวคิดปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย
3. ได้ทราบทัศนคติของคนในสังคมไทยกับสังคมกัมพูชาผ่านพฤติกรรมของตัวละครเอกในตัวแทนนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยผ่านการสื่อสารของนักประพันธ์ไทย
4. สร้างความเข้าใจในมิติต่าง ๆ ของสังคมและมนุษย์ กระตุ้นให้เกิดการสร้างทัศนคติที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง **ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชรรวมสมัยของนักประพันธ์ไทย: กลวิธีการประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม** ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ศึกษา ค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา โดยจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการประกอบสร้างตัวละคร
 - 1.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับนวนิยาย
 - 1.1.1 ความหมายของนวนิยาย
 - 1.1.2 องค์ประกอบของนวนิยาย
 - 1.2 มโนทัศน์เกี่ยวกับตัวละคร
 - 1.2.1 ความหมายและความสำคัญของตัวละคร
 - 1.2.2 ประเภทของตัวละคร
 - 1.2.3 แนวคิดการวิเคราะห์ตัวละคร
 - 1) แนวคิดกลวิธีทางเนื้อหา
 - 2) แนวคิดกลวิธีการใช้ภาษาสัมพันธ์บทอ้างอิงตัวละคร
 - 1.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างตัวละคร
 - 1.3.1 กลุ่มศึกษาการสร้างตัวละคร
 - 1.3.2 กลุ่มศึกษาการใช้ภาษาอ้างอิงตัวละคร
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับบริบทสังคม
 - 2.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับสังคม
 - 2.1.1 ความหมายของสังคม
 - 2.1.2 องค์ประกอบของสังคม
 - 2.1.3 แนวคิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับบริบทสังคม
 - 2.3 การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมกัมพูชา
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบทวรรณกรรมที่นำมาศึกษาและการวิเคราะห์นวนิยายกัมพูชรรวมสมัยของนักประพันธ์ไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการประกอบสร้างตัวละคร

ก่อนการพิจารณาการประกอบสร้างตัวละคร จำเป็นที่จะต้องเข้าใจความหมาย และองค์ประกอบของนวนิยายก่อน เพื่อให้เห็นภาพรวมการประกอบสร้างตัวละครในนวนิยาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ จำแนกได้เป็น มโนทัศน์เกี่ยวกับนวนิยายและ มโนทัศน์เกี่ยวกับตัวละคร ดังนี้

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับนวนิยาย

มโนทัศน์เกี่ยวกับนวนิยาย ได้แก่ ความหมายของนวนิยาย และองค์ประกอบของ นวนิยาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของนวนิยาย

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2514, หน้า 74-75) ได้อธิบายถึงนวนิยาย ว่า นวนิยาย เป็นรูปแบบวรรณกรรมที่ใหม่ สำหรับฝรั่งเองเรียกว่า Novel แปลว่า ของใหม่ เป็นสิ่งสืบเชื้อสายมาจากการเล่านิยายอันเป็นพฤติกรรมธรรมชาติของมนุษย์ แต่นวนิยาย มีกลวิธีใหม่ขึ้นจากนิยายซึ่งเล่ากันมาแต่โบราณ โดยที่นวนิยายนั้นเป็นร้อยแก้ว ผู้แต่งไม่มีที่ท่าว่า ใครจะให้อ่านเชื่อว่าเป็นเรื่องที่อิงความจริง เป็นที่เข้าใจว่าเป็นเรื่องแต่ง และการดำเนินเรื่องนั้น จะตั้งต้นเมื่อตัวละครอยู่ในวัยเด็กแล้วเล่าต่อไปถึงวัยหนุ่มสาวตามกาลเหมือนปฏิทิน หรือจะตั้งต้น เมื่อหนุ่มสาวย้อนเล่าไปถึงวัยเด็ก กล่าวล่วงหน้าไปถึงวัยชรา แล้วย้อนกลับมาวัยไหนอีกก็ได้ และมีวิธีการอีกหลายอย่างซึ่งผู้แต่งใช้ตามความพอใจ และที่ถือกันเป็นข้อกำหนดและยึดกันมา เป็นแบบฉบับในบรรดานักแต่นวนิยายในประเทศตะวันตก ก็คือ คำพูดของตัวในเรื่อง จะต้อง เป็นคำพูดที่เหมาะสมแก่ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาของตัวนั้น ๆ และการสนทนา หรือเจรจาจะเห็นชัดว่าเป็นสำนวนของตัวละคร อีกทั้งมีการแบ่งแยกกันเด่นชัดระหว่างสำนวน การบรรยายเรื่องหรือพรรณนาเหตุการณ์ต่าง ๆ ของผู้แต่งกับสำนวนสนทนาของตัวละคร

ตรีศิลป์ บุญขจร (2523, หน้า 5) กล่าวถึงนวนิยายว่า นวนิยายเป็นรูปแบบ วรรณกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อหาใกล้เคียงกับความเป็นจริง ความผูกพันของนวนิยาย กับสังคม จึงเป็นที่มองเห็นได้ไม่ยากนัก

ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 87) ได้นิยามคำว่า นวนิยาย ว่า นวนิยาย คือ นิยายที่มีการผูกเรื่องให้สมจริง แสดงเหตุการณ์ พฤติกรรมของตัวละคร จำลองจากชีวิตจริงของ มนุษย์ในสังคม โดยผู้ประพันธ์มีความมุ่งหมายที่จะให้ความประเทืองอารมณ์เป็นหลัก และ ประเทืองปัญญาเป็นเป้าหมายรอง

อิงอร สุพันธุ์วณิช (2548, หน้า 1) กล่าวถึงนวนิยายว่า หมายถึง นิยายแบบใหม่ มาจากภาษาอังกฤษว่า Novel คำนี้ใช้เป็นครั้งแรกเพื่อเรียกนิยายสร้างใหม่ของบอคาจีโอ

(Boccaccio) แต่งขึ้นราว ค.ศ. 1338–1340 ส่วนนวนิยายของไทย เริ่มขึ้นในปลายรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระองค์ส่งพระราชโอรส ชุนนาง และสามัญชน บางคน ไปศึกษาต่อต่างประเทศ เมื่อเจ้านายและสามัญชนที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ จึงนำรูปแบบการประพันธ์แบบใหม่เข้ามาด้วย นั่นคือ นวนิยาย

นพพร ประชากุล (2552, หน้า 149–150) อธิบายลักษณะของนิยายว่า นิยาย (narrative fiction) เป็นเรื่องเล่าชนิดหนึ่ง เรื่องเล่า (narrative) หมายถึง คำพูดหรือข้อเขียน ที่กล่าวถึงเหตุการณ์จำนวนหนึ่งที่มีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้อง ดำเนินไปในสถานที่-เวลา และเชื่อมโยงกันเป็นเรื่องราว ในแง่นี้ นิยายจัดอยู่ใน paradigm เดียวกับข่าวหรือบันทึกทาง ประวัติศาสตร์ ซึ่งก็เป็นเรื่องเล่าเช่นกัน แต่นิยายแตกต่างจากเรื่องเล่าชนิดอื่น ๆ ในแง่ที่ว่า เหตุการณ์ที่เล่าในนิยาย เป็นอิสระจากอำนาจบังคับของข้อเท็จจริงนอกวาทกรรม ดังนั้น ผู้แต่งนิยายจึงสามารถสร้างองค์ประกอบต่าง ๆ ของนิยายขึ้นมาตามใจชอบ หรือตาม “ชนบ” ของนิยายประเภทนั้น ๆ มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณี และผู้ออกองค์ประกอบเหล่านั้น เป็นเรื่องราวที่สื่อความหมายตามต้องการได้ เรียกว่าเป็นการสมมุติ ซึ่งพบได้ในนิยายส่วนใหญ่ หรือในหลายกรณี ผู้แต่งอาจนำข้อเท็จจริงที่เคยเกิดขึ้นหรือรายละเอียดที่เป็นจริงบางประการ มาเสนอ เช่น นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายอิงเหตุการณ์จริง แต่ในนิยายเหล่านี้ข้อเท็จจริง ก็ได้เปลี่ยนฐานะเป็นองค์ประกอบของเรื่องที่รับรู้ได้ว่าเป็นเอกเทศจากความเป็นจริง

โดยสรุปคือ นวนิยายเป็นเรื่องที่มีการแต่งขึ้นโดยมีเหตุการณ์ สถานการณ์ที่มีเค้าโครงจากชีวิตของคน มุ่งเน้นให้ความบันเทิงอารมณ์ แต่ก็มีความเกี่ยวข้องกับสังคมทางใดทางหนึ่ง

1.2 องค์ประกอบของนวนิยาย

องค์ประกอบของนวนิยายคือส่วนประกอบสำคัญที่เป็นหลักในการนำเสนอ เรื่องราว มีผู้ศึกษาองค์ประกอบของนวนิยายไว้ ดังนี้

ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 92–95) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของนวนิยายว่า มี 6 ประการ คือ

1. เนื้อเรื่อง หมายถึงเนื้อหาของเรื่อง จุดมุ่งหมายที่เป็นแก่นของเรื่อง สาระสำคัญของเรื่อง รวมถึงความสมเหตุสมผลในการดำเนินเรื่องด้วย
2. ฉาก คือ มโนภาพที่ผู้เขียนแสดงออกมาสู่ผู้อ่านด้วยคำพูด เป็นการสร้างเงื่อนไข เหตุการณ์รวมถึงการปูพื้นเรื่องด้วย ฉากที่สร้างต้องกลมกลืนกับเนื้อหาของเรื่องและสัมพันธ์กับบทบาทของตัวละคร พฤติกรรม คำพูด ซึ่งการสร้างฉากจะทำให้ผู้อ่านเข้าถึงบทบาทของตัวละคร เหตุการณ์ ความขัดแย้งในเรื่องอีกด้วย

3. การลำดับเรื่อง หรือ โครงเรื่อง คือการจัดลำดับเหตุการณ์ของเนื้อหา การนำเสนอเรื่อง ต้องมีความสัมพันธ์กับฉาก เหตุการณ์ สถานที่อย่างกลมกลืน

4. ความคิดเห็นของผู้แต่ง เป็นความเห็นหรือปรัชญาของผู้เขียนอาจสอดแทรก อยู่ในพฤติกรรมหรือคำพูดของตัวละคร โดยเฉพาะตัวเอกของเรื่อง

5. การสร้างตัวละคร ในยุคแรกการสร้างตัวละครมักสร้างจากบุคคลที่มีฐานะ สูงส่งในสังคม ภายหลังนิยมสร้างแบบสามัญชนมีความสมจริง ตามสภาพสังคม ตัวละครเอก และรายบางครั้งก็มีบทบาทสำคัญเท่าเทียมกัน

6. การปิดเรื่อง ปัจจุบันการนำเสนอนวนิยายมีกลวิธีในการปิดเรื่องที่แตกต่างไป อาจไม่ใช่การจบแบบสันติสุขเพียงแนวเดียว แต่หากมีหลายรูปแบบ คือ ปิดเรื่องแบบพลิก ความคาดหมาย หรือหักมุม ปิดเรื่องแบบโคกนาฏกรรม ปิดแบบสุขนานาฏกรรม และปิดเรื่อง แบบเป็นจริงในชีวิต เป็นการจบเรื่องแบบสมจริงไม่ปิดเรื่องโดยเด็ดขาด ซึ่งผู้อ่านต้องไปคิดต่อเอง

สมเกียรติ รักษ์มณี (2558, หน้า 28-36) ได้สรุปองค์ประกอบของนวนิยาย โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้ คือ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ฉากและบรรยากาศ ตัวละคร และบทสนทนา

ในขณะที่ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2537, หน้า182-187) กล่าวว่า ส่วนประกอบสำคัญของนวนิยาย ประกอบด้วย แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก และบรรยากาศ ความเข้าใจองค์ประกอบของนวนิยายจะช่วยให้เราสามารถพิจารณานวนิยายได้อย่างครอบคลุม รอบด้าน ดังที่ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539, หน้า 70-74) ได้อธิบายถึงวิธีการพิจารณานวนิยาย โดยแยกส่วนออกเป็นด้าน ได้แก่ เนื้อหา และกลวิธี ในด้านเนื้อหา ได้จำแนกเป็น แนวคิด โครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ตัวละครในเรื่อง อุปนิสัยลักษณะนิสัย พรรคนะ หรือปรัชญาชีวิตของผู้แต่ง หรืออาจเรียกว่าความคิดเห็นของผู้แต่งก็ได้ ในแง่การเมือง สังคม จิตวิทยา หรือด้านอื่น ๆ ของชีวิต และฉาก โดยสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิด เป็นสิ่งที่ผู้พิจารณาต้องมีประสบการณ์พอสมควร ซึ่งนักวิจารณ์ ผู้ศึกษา อาจตีความแตกต่างกันออกไป

2. โครงเรื่อง ผู้อ่านต้องแยกให้ได้ว่าส่วนใดเป็นโครงเรื่องและส่วนใดเป็นเนื้อเรื่อง

3. เนื้อหา นับเป็นส่วนสำคัญที่สุดของนวนิยายแต่หากผู้ศึกษาต้องให้ความใส่ใจ ต่อกลวิธีที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องด้วย ได้แก่ การดำเนินเรื่อง ที่ทำเนนตามปฏิทินธรรมชาติ เริ่มจากการกล่าวถึงปัจฉิมวัยของตัวละคร ดำเนินเรื่องสลับไปมา กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดต่างสถานที่ รวมถึงการบรรยายของผู้แต่ง ที่บรรยายเอง หรือให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้บรรยาย

4. ตัวละคร โดยทั่วไปนวนิยายมักอาศัยลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นเนื้อหา สำคัญ ความสนใจของผู้อ่านมักขึ้นกับนิสัยของตัวละคร หากลักษณะนิสัยไม่เป็นที่พอใจของ

ผู้อ่าน หนังสือนั้นก็ไม่ได้ได้รับความสนใจ ในทางตรงข้ามหากตัวละครมีความดึงดูด ก็ทำให้หนังสือ ได้รับความสนใจ หลักในการพิจารณาลักษณะนิสัยของตัวละคร ควรจะมีแนวทางว่า ตัวละครตัวใด สำคัญต่อเนื้อเรื่อง หรือต่อความคิดเห็นและปรัชญาของผู้ประพันธ์ ตัวละครใดช่วยให้เนื้อเรื่อง มีรสในด้านใด ตัวใดควรเป็นตัวเอก ผู้ประพันธ์อาจใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อแสดงลักษณะนิสัยของ ตัวละคร เช่น แสดงโดยอาศัยคำพูดของตัวละครเอง แสดงโดยอาศัยตัวละครอื่น ๆ พรรณา ลักษณะ แสดงออกผ่านการเขียนจดหมายของตัวละคร หรือกล่าวถึงกิริยาอาการต่าง ๆ

5. พรรคนะ หรือปรัชญาของผู้ประพันธ์ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถสังเกตได้ง่ายนัก ผู้อ่านควรพยายามจับความคิดเห็นของผู้ประพันธ์ให้ได้ การอ่านจึงจะมีความงามยิ่งขึ้น ในการพิจารณาพรรคนะของผู้ประพันธ์ อาจสังเกตจากคำพูดของตัวละคร การบรรยาย ความรู้สึกนึกคิดออกมาตรง ๆ อาจแฝงไว้ในเหตุการณ์ของเรื่อง

6. ฉาก สามารถจัดอยู่ได้ทั้งในส่วนของเนื้อหาและกลวิธีในการประพันธ์ก็ได้ ฉากอาจเป็นการกล่าวถึงสถานที่ เพื่อแสดงลักษณะนิสัยของตัวละคร หรือประโยชน์ แก่การดำเนินเรื่องหรือการใช้ฉากเป็นเนื้อเรื่อง

7. สำนวนภาษา เป็นกลวิธีที่สำคัญมากในการแต่งหนังสือ สิ่งที่ต้องสังเกต คือ ผู้อ่านชอบสำนวนภาษาหรือไม่ เพราะเหตุใด ในนวนิยายผู้แต่งไม่ควรทำตัวปะปนกับตัวละคร ควรเหมาะสมกับตัวละครในวันหนึ่ง สมัยหนึ่ง ได้รับการอบรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่มีฝีมือ ทางการประพันธ์มักจะสามารทำให้ตัวละครนั้นแสดงบุคลิกลักษณะได้จากสำนวนของ ตัวละครนั้น

จากการศึกษาข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยเห็นว่า การพิจารณาการประกอบสร้างตัว ละครต้องอาศัยข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบของนวนิยายพิจารณาร่วมด้วย เนื่องจากองค์ประกอบ เหล่านี้เป็นข้อมูลแวดล้อมที่กำหนด สร้างและหล่อหลอมตัวละครแต่ละตัวให้แสดงบุคลิก พฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดออกมา

2. มโนทัศน์เกี่ยวกับตัวละคร

การศึกษาการประกอบสร้างตัวละคร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ความหมาย ความสำคัญ แนวคิด การสร้างสรรค์ และการใช้ภาษา ในการประกอบสร้างตัวละคร ตัวละคร เป็นองค์ประกอบสำคัญในงานเขียนประเภทนวนิยาย ที่มีบทบาทในเนื้อเรื่อง เป็นตัวแสดงทำให้ เรื่องดำเนินไปสู่จุดหมายที่ผู้เขียนวางไว้ ดังนั้น การศึกษามโนทัศน์ของตัวละคร จึงจำเป็นต้องมี ความรู้เกี่ยวกับตัวละคร ได้แก่ ความหมาย การแบ่งประเภท ภูมิหลัง ลักษณะนิสัย ความรู้สึก นึกคิด การแสดงบทบาท และภาษาที่ใช้นำเสนอตัวละครซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ มโนทัศน์ เกี่ยวกับตัวละคร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างตัวละคร ดังนี้

2.1 ความหมายและความสำคัญของตัวละคร

สายทิพย์ นุกุณกิจ (2537, หน้า 104) ให้ความหมายของตัวละครว่า ตัวละคร คือ บุคคลที่ผู้แต่งสมมติขึ้นเพื่อให้เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง คือผู้มีบทบาทในเรื่อง หรือเป็นผู้ทำให้เรื่องเคลื่อนไหวดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทาง ตัวละครตามนัยดังกล่าวนี้มีได้หมายถึงมนุษย์เท่านั้น หากแต่รวมถึงพวกสัตว์ พืช และสิ่งของ ตัวละครจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องบันเทิงคดีซึ่งจะขาดมิได้ เพราะถ้าปราศจากตัวละครหรือผู้กระทำเหตุการณ์แล้ว การดำเนินเรื่องก็คงจะไม่เกิดขึ้น

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539, หน้า 71-72) ได้แสดงความสำคัญของตัวละครว่า นวนิยายทั่ว ๆ ไป อาศัยลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นเนื้อหาสำคัญที่สุดอันหนึ่งของหนังสือ และความสนใจของคนอื่นส่วนใหญ่ที่มีความนึกคิดพอสมควร ก็มักขึ้นต่ออุปนิสัยของตัวละคร ถ้าลักษณะนิสัยไม่เหมาะสมใจผู้อ่านหนังสือเรื่องนั้นก็มักจะไม่ได้ติดตามความเอาใจใส่ไปได้นาน ถึงจะได้รับความสนใจด้วยเหตุว่าเนื้อเรื่องดีหรือด้วยเหตุอื่น เคยมีผู้กล่าวว่า นวนิยายที่เนื้อเรื่องดำเนินไปโดยไม่ต้องอาศัยลักษณะนิสัยของตัวละครหรืออาศัยเหตุการณ์นอกเหนือลักษณะนิสัยแล้ว นับเป็นนวนิยายไม่ได้ แต่บางคนก็ไม่ถือหนักแน่นถึงเพียงนั้น อย่างไรก็ตาม ถ้าเนื้อเรื่องดำเนินไปโดยไม่ต้องอาศัยลักษณะนิสัยตัวละคร วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีเรื่องใดก็ตาม จะไม่ค่อยมีคนให้ความสนใจไปนาน อาจได้รับความเอาใจใส่เฉพาะระยะหนึ่งแล้วก็พ้นความสนใจไปได้ง่าย

นอกจากนี้ เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2546, หน้า 61) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาตัวละคร ว่า การศึกษาตัวละครทำให้เข้าใจแก่นเรื่องและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับตัวละคร ว่ามีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไร การสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครมีความสำคัญมาก ความสมเหตุสมผลของตัวละครเป็นสิ่งที่ทำให้คุณค่าของวรรณคดีแต่ละเรื่องเด่นขึ้น หรือลดลงได้

จากข้อมูลเบื้องต้น แสดงให้เห็นว่า ตัวละครมีความสำคัญต่อนวนิยายอย่างยิ่ง ทั้งช่วยในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ เป็นผู้แสดงบทบาททำให้เราเข้าใจแก่นเรื่อง ซึ่งการสร้างตัวละครที่เหมาะสมจะทำให้นวนิยายแต่ละเรื่องมีความโดดเด่นและน่าติดตาม

2.2 ประเภทของตัวละคร

การแบ่งประเภทของตัวละคร มีการใช้คำเรียกแตกต่างกันไป โดยมีสาระสำคัญ คือ การให้ความหมายของตัวละครที่สำคัญต่อเรื่องมากหรือน้อยแตกต่างกัน มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับตัวละครเอกโดยมีชื่อเรียกแตกต่างกัน ดังนี้

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2537, หน้า 104) แบ่งประเภทของตัวละครโดยเรียกว่า ตัวละครเอก และตัวละครประกอบ ตัวละครเอก คือ ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง หรือตัวละครที่เป็นศูนย์กลางเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ส่วนตัวละครประกอบ คือ ตัวละครที่มีบทบาทรองลงไปจากตัวละครเอก เป็นตัวละครที่ทำให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวละครเอกเคลื่อนไหวไปสู่จุดหมายปลายทางได้

สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537, หน้า 104) พูดถึงตัวดำเนินเรื่อง (major) ว่าเป็น ตัวแสดงที่ปรากฏตลอดเรื่องหรือเกือบตลอดเรื่อง และเป็นตัวดำเนินเรื่อง จะจัดลำดับให้เป็น ตัวแสดงที่สำคัญที่สุดในเรื่อง ตัวดำเนินเรื่องอาจจำแนกออกได้ ดังนี้ คือ ตัวเอกของเรื่อง ได้แก่ ตัวแสดงที่เด่น อาจเป็นวีรบุรุษหรือวีรสตรี ในเรื่อง หรืออาจจะตรงกันข้ามคือเป็นตัวร้ายก็ได้ ตัวเอกจะต้องเป็นตัวที่ทำให้เกิดเหตุการณ์สำคัญ ตัวรอง ได้แก่ ตัวดำเนินเรื่องที่ทำให้เกิด เหตุการณ์สำคัญ แต่มีบทบาทในเรื่องเป็นรองตัวเอก

ฌ็อง-ปีแยร์ โกลเด็นชไตน์ (2541, หน้า 79) กล่าวถึงการแบ่งประเภทตัวละคร เป็นสามประเภท ได้แก่ตัวละครสำคัญ คือ กลุ่มตัวเอก (heros) หรือกลุ่มตัวสำคัญ (Protagonistes) ประเภทที่สอง ตัวละครที่มีความสำคัญรองลงมาหรือที่ปรากฏในบางตอนซึ่งบทบาทไม่เด่น หรือมีบทในบางเวลา และประเภทที่สาม คือ ตัวละครไร้ความสำคัญทำนอง “ลี้ลับ” (comparse) บทบาทของพวกนี้น้อยที่สุด

สรุปได้ว่า ตัวละครเอก คือ ตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการเดินเรื่อง มีความโดดเด่นเป็นศูนย์กลางของเรื่องและปรากฏตลอดเรื่อง

2.3 แนวคิดการวิเคราะห์ตัวละคร

การสร้างตัวละครให้มีความน่าสนใจ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการ ผู้แต่งอาจใช้วิธีการแสดงความเป็นตัวละครผ่านเนื้อหา ภาษาพูด อาจกับกิริยา รวมถึงการใช้ ภาษาอ้างอิงถึงตัวละคร โดยผู้วิจัยแบ่งแนวคิดการวิเคราะห์ตัวละครเป็น 2 ด้านคือ แนวคิด กลวิธีทางเนื้อหา และกลวิธีการใช้ภาษาสัมพันธ์กับทอ้งถึงตัวละคร ดังนี้

2.3.1 แนวคิดกลวิธีทางเนื้อหา

ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 105) ให้แนวคิดในการวิเคราะห์ตัวละคร คือ การศึกษาบุคลิกของตัวละครสำคัญ ๆ ในเรื่องและผู้เขียนได้สร้างไว้อย่างมีชีวิตเพียงไร ตลอดจนการให้รายละเอียด ภูมิหลังของตัวละคร เหมาะกับบทบาทที่ปรากฏอยู่ในท้องเรื่อง หรือมีบุคลิกภาพที่น่าสนใจแปลกใหม่ ควรแก่การยึดถือเป็นแบบฉบับเพียงไร นอกจากนี้ ท่วงท่าทาง คำพูดของตัวละคร สอดคล้องกับฐานะทางการศึกษา เศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม ของตัวละครเพียงไร ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้เขียนที่จะสร้างบุคลิกภาพตัวละครให้สอดคล้องกัน

อย่างกลมกลืน ในการสร้างตัวละครที่เป็นแบบฉบับที่เป็นบุคลิกภาพในอุดมการณ์นั้น ผู้เขียนได้สร้างไว้อย่างประณีตสมเหตุสมผลเพียงไร

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2537, หน้า 117) กล่าวถึงการวิเคราะห์ตัวละครว่าเป็นการพิจารณาตัวละครในเรื่องทุกตัวว่ามีลักษณะอย่างไร และมีความสำคัญต่อเรื่องมากน้อยเพียงไร เพราะเหตุใด อาจพิจารณาโดยการตั้งคำถามว่าตัวละครสำคัญมีกี่ตัว ตัวใดเป็นตัวละครเอก ตัวใดเป็นตัวละครประกอบ เพราะเหตุใด ตัวละครใดจำลองมาจากชีวิตคนจริง ๆ ในสังคม ตัวใดสร้างจากจินตนาการของผู้แต่ง มีลักษณะเด่นประจำตัวเพียงอย่างเดียวหรือหลายอย่าง มีนิสัยคงที่หรือเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมที่แวดล้อม

นพพร ประชากุล (2552, หน้า 158-162) อธิบายและให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครว่า ตัวละคร คือ องค์ประกอบของนิยายที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นด้วยเครื่องปรุงอันหลากหลาย และนำเสนอด้วยเทคนิคต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเสมือนว่าเป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่ในนิยายนั้น ตัวละครจะมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับโครงเรื่อง เพราะเป็นผู้ก่อให้เกิดและรับผลจากเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยที่ตนเองก็เปลี่ยนแปลงไปตามการดำเนินเรื่องไม่มากนักน้อย ผู้อ่านมักให้ความสำคัญกับตัวละครเป็นพิเศษเพราะท้ายที่สุด ตัวละครมีลักษณะของความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับผู้อ่าน ในการสร้างตัวละครผู้แต่งเลือกคุณสมบัติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในมนุษย์ เช่น หน้าตา อุปนิสัย สถานภาพทางสังคม ฯลฯ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้วมาปรุงแต่งตามจินตนาการ บางครั้งเกิดเป็นภาพลวงตา ทำให้ผู้อ่านสามารถเทียบทับตนเองเข้ากับตัวละครทางใดทางหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันการที่ตัวละครมีสถานภาพเป็นเพียงบุคคลสมมุติก็ช่วยให้ผู้อ่านสามารถรักษาระยะห่าง เพื่อพินิจพิจารณา “ความเป็นมนุษย์” ได้อย่างมีสติพอสมควรหากประสงค์จะทำเช่นนั้น ตัวละครเป็นภาพที่สร้างขึ้นจากองค์ประกอบต่าง ๆ และมีวิธีนำเสนอให้ผู้อ่านรับรู้ทั้งการนำเสนอโดยตรงด้วยการบรรยายภาพตัวละคร ข้อมูลที่ให้จะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของตัวละคร ได้แก่ รายละเอียดเชิงทะเบียนประวัติ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางจิตใจ วัตถุที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญ และการนำเสนอโดยอ้อม ซึ่งมีได้มีการบรรยายโดยตรงแต่สอดแทรกอยู่ในการเล่าเหตุการณ์ ผู้อ่านจะรู้จักตัวละครผ่านพฤติกรรม การกระทำ คำพูด ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร

สรณัฐ ไตรสังคะ (2560, หน้า 89-96) กล่าวว่าตัวละครเป็นองค์ประกอบของบันเทิงคดีที่มีเสน่ห์ที่สุด นวนิยายที่ให้ความสำคัญแก่ตัวละคร จะสามารถทำให้เรารู้สึกรักหรือเกลียดตัวละครนั้นเหมือนเป็นคนคนหนึ่งที่เรารู้จัก เราจะรู้สึกเข้าใจตัวละครเพราะตัวละครนั้นมีลักษณะหน้าตา นิสัยใจคอ พฤติกรรมคล้ายเราหรือคนที่เรารู้จัก หรือเราอาจจะเห็นอกเห็นใจสภาพของเขา เราจะเข้าใจถึงปัญหาหรือชะตากรรมของเขาได้ การที่ตัวละครจะมีลักษณะอย่างไรมัน

ขึ้นอยู่กับวิธีการสร้างตัวละคร ซึ่งสรวง ไตรรงค์ ได้นำเสนอวิธีการสร้างตัวละคร ของ รีมมอน-คินัน ไวดังนี้

1. การรู้จักนิสัยตัวละครทางตรง ทำได้สองทาง คือ รู้จักลักษณะนิสัยตัวละคร โดยการพรรณนาของผู้เล่าเรื่อง มักพบในนวนิยายที่ใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ หรือผู้เล่าเรื่องแบบผู้ประพันธ์ ลักษณะการบรรยายตัวละครในนวนิยายที่นิยมกัน คือ การบรรยายรูปร่างหน้าตา อาจเป็นเพราะเชื่อว่า ลักษณะหน้าตาสามารถแสดงให้เห็นนิสัยใจคอได้ และการรู้จักลักษณะนิสัยของตัวละครผ่านมุมมองของตัวละครตัวอื่น บางครั้งผู้อ่านรู้จักตัวละครจากทัศนคติของตัวละครตัวอื่น เป็นการรู้จักตัวละครต่างจากแบบที่สรุปโดยผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ หรือแบบผู้ประพันธ์ ซึ่งเราจะเชื่อถือได้ว่า ตัวละครน่าจะมีลักษณะนิสัยอย่างนั้นจริง แต่หากเป็นการสรุปของตัวละครอื่น ๆ เราอาจเชื่อถือไม่ได้เพราะตัวละครนั้น ๆ อาจมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องหรือมีอคติ

2. การรู้จักนิสัยตัวละครทางอ้อม ผู้อ่านสามารถสรุปนิสัยและทัศนคติของตัวละครจากการกระทำของตัวละครนั้น ๆ จากบทสนทนา ความคิด และลักษณะภายนอกของตัวละคร

เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2554, หน้า 72) ได้กล่าวถึงการสร้างบทบาทของตัวละคร ว่าจะต้องพิจารณาหลัก 3 ประการ คือ ประการแรก ตัวละครจะต้องมีพฤติกรรมที่คงเส้นคงวา (consistent) นั่นคือ ตัวละครจะต้องไม่ประพฤติอย่างหนึ่งในโอกาสหนึ่ง และประพฤติอีกอย่างหนึ่งในโอกาสอื่น ยกเว้นแต่ว่าจะมีเหตุผลที่ชัดเจนเพียงพอสำหรับการเปลี่ยนแปลงนี้ ประการที่สอง ตัวละครจะต้องถูกกระตุ้น (motivated) อย่างชัดเจนในทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของเขา เราต้องสามารถเข้าใจเหตุผลในการกระทำของเขา ถ้าไม่ได้ทราบในทันทีก็ต้องไปเข้าใจในตอนจบ ประการสุดท้าย คือ ถ้ามีเหตุผลพอฟังได้ น่าเชื่อถือ (plausible) หรือคล้ายมีชีวิต เขาจะต้องไม่เป็นตัวอย่างอันดีเยี่ยมด้วยคุณงามความดี และไม่ใช่อสุรกายโหดชั่วร้าย และไม่ใช่อผสมผสานของลักษณะการที่ขัดแย้งกันอย่างเป็นไปไม่ได้ ไม่ว่าเราจะได้พบเห็นใครในประสบการณ์ของเราที่เหมือนกับตัวละครเหล่านั้น หรือไม่ได้พบเห็นก็ตาม เราจะต้องรู้สึก ว่า ตัวละครเหล่านั้นมาจากประสบการณ์ของนักเขียน ว่าพวกเขาสามารถปรากฏตัวที่ใดก็ได้ในเหตุการณ์ปกติ

ไม่เพียงแต่แนวคิดในการพิจารณาวรรณกรรมเท่านั้น ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีทางจิตวิทยามาใช้เพื่อวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครด้วย อันจะทำให้เห็นหมวดหมู่ หรือแนวทางบุคลิกของตัวละครชัดเจนขึ้น

ศรีเรือน แก้วกังวาล ได้กล่าวถึง เรมอนด์ บี แคทเทิลล์ (2552, หน้า 330) ว่ามีการศึกษา Traits ที่เป็นเทรทกลาง ๆ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายบุคลิกภาพของคนทั่วไปได้

ซึ่งเขาได้นำ Traits ต่าง ๆ จำนวน 1800 ลักษณะ เท่าที่ปรากฏในภาษาอังกฤษมาแยกแยะ โดยกระบวนการทางสถิติที่เรียกว่า Factor analysis จนเหลือลักษณะบุคลิกภาพพื้นฐาน 16 ลักษณะ ที่เรียกว่า Source trait ซึ่งเป็นลักษณะที่ซึมลึกภายในตัวบุคคล เป็นตัวเร้าสำคัญ ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพภายนอก ซึ่งบุคลิกภาพดังกล่าว แคทเทิลล์ ได้สร้างเป็นแบบทดสอบเพื่อวัด เรียกว่า 16 PF ซึ่งทฤษฎีของเขาครอบคลุมประเด็นสำคัญ ด้านมิติบุคลิกภาพแทบทุกมิติ เช่น พันธุกรรม สิ่งแวดล้อม บุคลิกภาพส่วนพื้นผิว และส่วนซึมลึก รวมทั้ง การวัดบุคลิกภาพ ฯลฯ แม้ว่าแนวคิดของเขาจะยากแก่การเข้าใจ เพราะมีกระบวนการทางสถิติที่ซับซ้อน แต่แนวคิดเรื่องการวัดบุคลิกภาพ 16 ลักษณะ เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน เทรท 16 ลักษณะของแคทเทิลล์ ดังนี้

ไว้วางใจ	เป็นกันเอง ชอบสังคม
ปัญญาที่ขม	ฉลาด เฉียบแหลม
อารมณ์มั่นคง	อ่อนไหวง่าย เจ้าอารมณ์
ถ่อมตัว	โอ้อวด แสดงตัว
เคร่งขรึม	สบาย ไม่ทุกข์ร้อน
เอาเปรียบ เห็นแก่ได้	มีมโนธรรม
ขี้อาย	ชอบพจกัญญ์ ใจกล้า
ใจแข็ง	ใจอ่อน
ไว้วางใจ	ขี้สงสัย
ปฏิบัติได้จริง	ดีแต่ฝัน
ซื่อ (ตรงไปตรงมา)	มีปฏิภาณไหวพริบ
มั่นใจในตัวเองอย่างมาก	ไม่ค่อยมั่นใจในตัวเอง
ยึดมั่นในประเพณีนิยม	ชอบทดลอง
อิงกลุ่ม	พึ่งตนเอง
ไม่มีวินัยในตนเอง	มีวินัย
ผ่อนคลาย	ตึงเครียด

จากการพิจารณาแนวคิดในการสร้างตัวละครทางด้านเนื้อหา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์การประกอบสร้างตัวละครด้านเนื้อหา ดังนี้

1. ภูมิหลังตัวละคร ได้แก่ ชชาติกำเนิด วัย การศึกษา การตั้งชื่อ สิ่งแวดล้อม ความเชื่อ ศาสนา

2. บุคลิกภาพภายนอก ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของตัวละครที่สามารถมองเห็นได้ชัด ได้แก่ รูปร่าง ลักษณะ การแต่งกาย

3. บุคลิกภาพภายใน คือความนึกคิดของตัวละครที่ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึก วิธีคิด ทศนคติ ค่านิยม อุปนิสัย ซึ่งประกอบออกมาเป็นตัวละครนั้น

4. คุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษ/ความสามารถพิเศษของตัวละครที่นอกเหนือไปจากลักษณะปกติ

2.3.2 แนวคิดกลวิธีการใช้ภาษาสัมพันธบทอ้างอิงตัวละคร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้นิยามของคำว่า ภาษาสัมพันธบทของตัวละคร ว่า หมายถึง การใช้ภาษาอ้างอิงตัวละครที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับบทบาทและเนื้อหา การอ้างอิงนี้เป็นการพิจารณาว่าภาษานั้นมีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ๆ เพื่อเสริม สนับสนุน เปรียบเทียบ ทำให้เห็นภาพของตัวละครชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้แนวคิดดังต่อไปนี้

Haliday & Ruqaiya Hasan (1976) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความในหนังสือเรื่อง Cohesion in English โดยแบ่งการเชื่อมโยงเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิง การแทนที่ การละ การเชื่อม และการเชื่อมโยงคำ ในการใช้ภาษาอ้างอิงเป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำหรือวลี โดยใช้รูปภาษาหนึ่งอ้างอิงรูปภาษาหนึ่งซึ่งรูปภาษาที่ใช้อ้างอิงนั้นสามารถตีความหมายได้จากบริบททางภาษาว่าหมายถึงสิ่งเดียวกันกับหน่วยภาษาที่ถูกอ้างอิง

นอกจากนี้ ยังมีการเสนอแนวคิดที่สอดคล้องกับการอ้างอิงของ Haliday & Ruqaiya Hasan คือการเชื่อมโยงความประเภทอ้างอิงของ สมทรง บุรุษพัฒน์ (หน้า 126-128) กล่าวถึงการเชื่อมโยงความประเภทอ้างอิง ว่าเกิดขึ้นเมื่อมีหน่วยในภาษาที่ไม่สามารถตีความหมายได้จากตัวของมันเอง แต่ต้องอ้างอิงจากที่อื่น และการอ้างอิงนี้จะต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ จะต้องอ้างอิงถึงสิ่งเดียวกันต่อเนื่องกัน ดังนั้นการอ้างอิงบางอย่างอาจไม่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงความ การอ้างอิงจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ การอ้างอิงที่จำแนกตามบุรุษ ได้แก่ การอ้างอิงบุรุษที่ 1 การอ้างอิงบุรุษที่ 2 การอ้างอิงบุรุษที่ 3 รูปภาษาที่ใช้ในการอ้างอิง ได้แก่ คำสรรพนามและคำที่ใช้เหมือนคำสรรพนาม ได้แก่ คำเครือญาติ ชื่อเฉพาะชื่อแสดงตำแหน่งหรือฐานะ ชื่อแสดงอาชีพ และรูปคุณณ์ การอ้างอิงเชิงบ่งชี้ ซึ่งการอ้างอิงประเภทนี้จะเป็นการตีความคำประเภทบ่งชี้ เช่น นี่ นั้น โน้น โนน ที่นี้ ที่นั้น ตอนนี้ ตอนนั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อความที่นำมาข้างหน้า และ การอ้างอิงเชิงเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบจำเป็นต้องมีการอ้างอิงถึงอีกสิ่งหนึ่งเพื่อเปรียบเทียบกับ

จากการสร้างแนวคิดการเชื่อมโยงความด้วยการอ้างอิงของ Haliday & Ruqaiya Hasan และแนวคิดการอ้างอิงของ สมทรง บุรุษพัฒน์ ยังมิงงานวิจัยที่นำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์วรรณคดีของไทย คือ วรวรรธน์ ศรีภักย์ (2552) โดยเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย เรื่อง รูปภาษาที่ใช้อ้างอิงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย ในงานวิจัยนี้จะนำแนวคิดของ Haliday & Ruqaiya Hasan; สมทรง บุรุษพัฒน์; วรวรรธน์ ศรีภักย์ มาประยุกต์ในการวิเคราะห์การใช้รูปภาษาในการอ้างอิงตัวละครเอก

3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างตัวละคร

3.1 กลุ่มศึกษาการสร้างตัวละคร

ในกลุ่มการศึกษาสร้างตัวละคร ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การศึกษาตัวละครไทย และตัวละครต่างประเทศ

วิรัชพัชร จรัสเพชร (2555) ศึกษา **กลวิธีการสร้างตัวละครในนวนิยายของ “กึ่งฉัตร”** โดยศึกษากลวิธีการสร้างตัวละคร คุณค่า และความสำคัญของตัวละครในนวนิยายศึกษาจากตัวละครเอก ตัวละครสนับสนุน และตัวละครประกอบ จากนวนิยาย 33 เรื่อง พบว่าการสร้างตัวละครมีการตอบสนองตามลักษณะโครงเรื่อง คือ การสร้างตัวละครตามแนวพาฝัน สร้างตัวละครตามแนวพาฝันผสมผสานแนวสืบสวนสอบสวน สร้างตัวละครแนวพาฝันผสมผสานแนวเหนือธรรมชาติ การสร้างตัวละครจากคู่เทียบและตัวละครต่อเนื่อง ลักษณะตัวละครในนวนิยายของกึ่งฉัตร มีความหลากหลายตามลักษณะโครงเรื่อง และมุ่งเน้นให้ตัวละครเป็นเสมือนตัวแทนของความดี ความชั่ว มีความสมจริงสะท้อนภาพของคนในสังคม อีกทั้งนำความรู้ความคิดและความเชื่อ มาสร้างเป็นตัวละครเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความคิดและความเชื่อที่อยู่คู่สังคมไทยมานาน

อีกงานวิจัยที่ศึกษานวนิยายของกึ่งฉัตร คือ **เรื่อง โครงสร้าง บุคลิกภาพ และคุณค่าต่อสังคมไทย ในนวนิยายของ “กึ่งฉัตร”** ของ จารวี บัวชม (2558) โดยศึกษาโครงสร้างของนวนิยาย บุคลิกภาพของตัวละครเอก และการให้คุณค่าของสังคม การศึกษาด้านตัวละคร พบว่า มีการสร้างบุคลิกภาพภายในของตัวละครเอกให้มีความโดดเด่นอยู่ 4 ลักษณะคือ พฤติกรรมไม่เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม การเป็นลูกกำพร้าที่ส่งผลต่อพฤติกรรม และการดำเนินชีวิต ตัวละครมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับตัวละครในนวนิยายเรื่องอื่น และตัวละครที่จำลองมาจากบุคคลที่ผู้แต่งเคยรู้จัก และมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพของตัวละครเอกตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ พบว่า บุคลิกภาพตัวละครเอกทั้งชายและหญิง มีลักษณะเหมือนปुरुชนทั่วไป มีความดีและไม่ดีซ่อนอยู่ภายใน สามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ได้ 5 แนวคิด คือ ด้านจิตใต้สำนึก สัญชาตญาณ

ความหวาดกลัว อีโก้และกลวิธานป้องกันตัว ส่วนแนวคิดด้านขั้นตอนการพัฒนาบุคลิกภาพ ไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจน

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า มีการวิเคราะห์ลักษณะของตัวละครเอกที่สร้างขึ้น ให้มีความสอดคล้องกับโครงเรื่อง นอกจากนี้ยังศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพของตัวละคร ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การประกอบสร้างตัวละครได้

งานวิจัยอีกกลุ่มที่ศึกษาการสร้างตัวละครในนวนิยายไทย แต่มุ่งศึกษาพฤติกรรม หรือภาพของชาวต่างชาติ ที่ปรากฏในนวนิยายไทย มีความน่าสนใจ ดังนี้

การศึกษาภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยายไทย

พ.ศ. 2512-2533 ของ เพ็ญภา หมอนสอาด (2550) เป็นการศึกษาภาพลักษณ์ของชาวจีน ในเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยาย รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์ของชาวจีนและ บริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่า ทศวรรษที่ 2480-2500 ภาพลักษณ์ชาวจีน ในนวนิยายเป็นภาพของความเป็นคนอื่น เป็นศัตรู ผู้ร้าย กลุ่มผู้มีอิทธิพล เป็น คอมมิวนิสต์ ช่วง พ.ศ. 2512-2533 ภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายดีขึ้น มีความเป็นจีนสยาม โดยการปรับตัวให้กลายเป็นไทย มีความภาคภูมิใจในเชื้อชาติจีน มีคุณธรรมยึดมั่น ในขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นผู้ประสบความสำเร็จด้านธุรกิจ ลดภาพความเป็นคอมมิวนิสต์ สาเหตุการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของชาวจีนในนวนิยายไทยนี้ เกิดจากสภาพการเมืองที่มี กฎหมายปราบปรามการกระทำที่เป็นคอมมิวนิสต์อ่อนคลายลง นโยบายของรัฐที่เน้นการกีดกัน ด้านเชื้อชาติลดลง รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดการสะสมทุน และขยายตัวของกลุ่มทุน เชื้อสายจีน ด้านเศรษฐกิจ การขยาย และเติบโตของกลุ่มทุนชาวจีน การตั้งสมาคมและองค์กร ทางธุรกิจของชาวจีน ผลักดันให้นักธุรกิจจีนมีฐานะมั่งคั่ง สามารถมีบทบาททางการเมืองและ เศรษฐกิจของประเทศไทย ด้านสังคมและวัฒนธรรม คือการเปิดกว้างและยอมรับว่าสังคมไทย มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ สังคมยอมรับว่าชาวจีนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับตัวละครจีนในนวนิยายไทย เรื่อง **พฤติกรรม จริยธรรมของตัวละครเอกชาวจีนในนวนิยายไทย** ของ นิษฐา จันทปัญญาศิลป์ (2541) เป็นการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่จะนำมาใช้เป็นแบบอย่างที่ดีของคนสมัยใหม่ จากตัวละครเอกในนวนิยาย จำนวน 6 เรื่อง และศึกษาทัศนคติของผู้เขียนเกี่ยวกับชาวจีน และหลักจริยธรรมของชาวจีน ด้วยการสัมภาษณ์และวิเคราะห์จากเนื้อหาในนวนิยายและเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ตัวละครได้แก่ ต้นสรวง อู๋ กัง และเหลียง ลือพาณิชย์ มีพฤติกรรมจริยธรรม ด้านความมีเหตุผลเป็นลำดับแรก ตัวละคร แป๊ะกิม ทิฉือ และเฟิง เทียนซื่อ ให้ความสำคัญต่อ

ความเมตตา กรุณา กตัญญูกตเวที และความกล้าทางจริยธรรมเป็นหลัก และตัวละครเอกเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การกระทำเพื่อผู้อื่นและสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่สุด รองลงมาเพื่ออุดมคติเพื่อตนเอง และตามแรงกดดันของสภาพสังคม โดยจำแนกรูปแบบการดำเนินชีวิตของตัวละครตามลักษณะพฤติกรรมทางจริยธรรมได้ 4 แบบ คือ เน้นการครองเรือนและการดำเนินชีวิตในสังคม ได้แก่ ต้นสรวงอุ และก่ง เน้นหนักในการดำเนินชีวิตในสังคม ได้แก่ แป๊ะกิม และเผิงเทียนซื่อ เน้นในการบริหารงานและการดำเนินชีวิตในสังคม ได้แก่ ทิฉือ และเน้นหนักในการครองเรือนและการบริหารงาน ได้แก่ เหลียง ลือพาณิษฐ์ ส่วนทัศนคติของผู้เขียน พบว่ามีทัศนคติในด้านบวกเป็นของ โสภาค สุวรรณ และประภัสสร เสวิกุล ทัศนคติค่อนข้างลบและด้านบวกและลบ ได้แก่ โบตัน และหยก บุรพา ผู้เขียนทั้งหมดได้แสดงบทบาทในการร่วมพัฒนาสังคมด้วยการสอดแทรกสาระที่สำคัญในนวนิยายทั้งทางตรงและทางอ้อม

มีการศึกษามุมมองต่อผู้อื่นในวรรณกรรมไทย ที่น่าสนใจของ ภัทรขวัญ ทองแถว (2554) ศึกษาเรื่อง **ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน จากวรรณกรรมเยาวชน 20 เรื่อง** พบว่า คนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน มี 3 บริบท คือ คนชายขอบในบริบทภูมิศาสตร์และชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาวเขา ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาเพราะปัญหาความยากจน ห่างไกล ขาดความรู้ด้านสาธารณสุข ทำการเกษตรตามภูมิปัญญาดั้งเดิม ปลูกฝิ่น มีความรักพวกพ้อง ภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน อดทนต่อการถูกเหยียดหยาม ชาวเล เป็นผู้มีวิถีชีวิตเรียบง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติยอมรับการจัดการของรัฐให้เป็นไทยใหม่ ชาวเวียดนามอพยพเป็นพลเมืองไร้สัญชาติที่ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะพลเมือง คนชายขอบในบริบทเศรษฐกิจ คือ คนเร่ร่อน ขอดทาน ผู้ที่ไม่มีหนทางประกอบอาชีพร่างกายพิการ ผู้ใช้แรงงาน คือคนยากจนที่ไร้ทักษะฝีมือ มีคุณภาพชีวิตต่ำ และคนชายขอบในบริบทสังคมและวัฒนธรรม คือ เด็กกำพร้า เด็กที่ถูกทอดทิ้ง ขาดความรักความอบอุ่น และคนในสังคมใช้เป็นตัวตลกแห่งการสงเคราะห์เด็กพิการ รวมถึงคนไทยมุสลิม คือ กลุ่มคนที่มีความแตกต่างจากคนไทยพุทธทั้งวิถีชีวิต เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ส่วนกลวิธีการนำเสนอภาพคนชายขอบมี 3 ประเภท คือ นำเสนอผ่านโครงเรื่องผ่านตัวละคร และนำเสนอผ่านฉาก

อรจิรา อัจฉริยไพบูลย์ (2550) ศึกษา**กลวิธีการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชายในผู้ชนะสิบทิศ** เป็นการศึกษาการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชายและความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์กับกลวิธีการสร้างภาพลักษณ์ จากตัวละครชายที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง 20 ตัวละคร แบ่งเป็นตัวละครสำคัญและตัวละครประกอบ พบว่า ยายชอบมีกลวิธีการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชาย 2 กลวิธี คือ สื่อความโดยตรง ได้แก่ กล่าวซ้ำ ขยายความยกเหตุการณ์ในเรื่อง ใช้คู่เทียบ กล่าวในทำนองที่ต่างออกไป และการใช้กลวิธีแบบผสมผสาน กลวิธีสื่อ

ความโดยการเสนอแนะ ได้แก่ การใช้ภาพพจน์และการใช้โวหาร โดยตัวละครสำคัญใช้วิธีแตกต่างกันตามลักษณะภาพลักษณ์ที่ต้องการนำเสนอ ส่วนกลุ่มตัวละครประกอบใช้กลวิธีแตกต่างกันตามสถานภาพและบทบาทตัวละคร ซึ่งวิธีที่สอดคล้องระหว่างการสร้างภาพลักษณ์และลักษณะภาพลักษณ์ที่ต้องการนำเสนอ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างตัวละครให้มีความโดดเด่น สมจริง ทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับการยอมรับและประทับใจผู้อ่าน

วิทยา วงศ์จันทา (2555) ศึกษาวิจัยเรื่องการประกอบสร้าง “ความเป็นลาว”

ในวรรณกรรมและสื่อภาพยนตร์ไทยร่วมสมัย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ “ความเป็นลาว” ในวรรณกรรม และสื่อภาพยนตร์ไทยร่วมสมัย และวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของการนำเสนอภาพแทน “ความเป็นลาว” ซึ่งประกอบสร้างจากวาทกรรมต่าง ๆ ในวรรณกรรมและสื่อภาพยนตร์ไทยร่วมสมัย โดยใช้ข้อมูลจากวรรณกรรมและสื่อภาพยนตร์ จำนวน 7 เรื่อง คือ วรรณกรรมเยาวชน 2 เรื่อง ได้แก่ ลูกแม่น้ำโขง และเพื่อนรักริมโขง ของ เข้มชาติ นวนิยาย 2 เรื่อง คือ สาปภูเขา และรอยไหม ของพงศกร กวีนิพนธ์ 1 เรื่อง คือ เขียนแผ่นดินสุวรรณภูมิลาว ของ นวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และภาพยนตร์สองเรื่อง คือ สะบายดีหลวงพระบาง และไม่มีคำตอบจากปากเซ ผลการศึกษา พบว่า “ความเป็นลาว” ที่สร้างขึ้นในวรรณกรรมและสื่อภาพยนตร์มีลักษณะผสมผสาน คือ ในยุคล่าอาณานิคม “ความเป็นลาว” หมายถึง การโหยหาอดีตของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันรุ่งเรือง ปรากฏในนวนิยายเรื่อง รอยไหมและสาปภูเขา ซึ่งให้ภาพเมืองหลวงพระบางที่มีความสงบ มีโบราณสถาน วัตถุโบราณ อาหารที่เปี่ยมด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น แตกต่างจากกรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งลึกลับ วิญญาณ ทำให้เห็นว่าความเป็นลาว ไม่ได้ให้ความหมายที่สื่อถึงความบริสุทธิ์เพียงอย่างเดียว แต่แสดงว่าความเป็นลาวมีรากเหง้าและที่มาผ่านการนำเสนอเกี่ยวกับ ผี ผ่าลาว และผู้หญิงลาว ในยุคหลังสงครามเย็นเป็นการนำเสนอถึงมิตรภาพอันปราศจากอคติร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นแถบภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ผ่านวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง ลูกแม่น้ำโขง และเพื่อนรักริมโขง โดยมีตัวละครเด็ก คือ เด็กชายบุ่ม เป็นผู้นำในการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์ร่วมโลก ผ่านการเล่น ประเพณีท้องถิ่น และมีผู้ใหญ่ที่เข้าใจโลกและความแตกต่างของมนุษย์เป็นผู้ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง และในยุคโลกาภิวัตน์ “ความเป็นลาว” หมายถึงดินแดนแห่งความสุขสำหรับการค้นหาความหมายของชีวิต เพราะเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมอันเก่าแก่และทรงคุณค่า ยังคงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สะท้อนผ่านภาพยนตร์ เรื่อง สะบายดีหลวงพระบาง ไม่มีคำตอบจากปากเซ และกวีนิพนธ์เรื่อง เขียนแผ่นดินสุวรรณภูมิลาว ด้วยเหตุที่หลังจากวิกฤติเหตุการณ์พองสบู่ ทำให้ผู้คนต้องการมีวิถีชีวิตที่อยู่กับธรรมชาติ การออกแสวงหา

ตัวตนที่แท้จริง และหลีกเลี่ยงความวุ่นวายของสังคม ประเทศลาวจึงเป็นเสมือนเมืองในอุดมคติที่หลายคนอยากไปเยือน

ตรีเดช ไชยหา (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง **การนำเสนอภาพตัวแทน “พม่า” ในภาพยนตร์ไทย** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะของการนำเสนอภาพตัวแสดงที่เป็นชาวพม่า และทำความเข้าใจภาพเหมารวมของชาวพม่าที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทย จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ พระเจ้าช้างเผือก ศักดิ์บงระจัน ผู้ชนะสิบทิศ ตอนบุเรงนองล้านกลองรบ เลือดสุพรรณ บงระจัน และตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตอน ประกาศอิสรภาพ โดยจำแนกตัวละครเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กษัตริย์ ข้าราชการบริวาร แม่ทัพ-นายกอง นักรบ และไพร่ราษฎร จากการศึกษพบว่า กลุ่มกษัตริย์ แม่ทัพ-นายกอง และนักรบ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ อยู่ในวัยผู้ใหญ่ ใบหน้าคมเข้ม ไว้หนวด ผอมยาว นิสัยใจคอคับแคบ โหดเหี้ยม พุดจา แข็งกร้าว แต่งกายด้วยเสื้อผ้าหน้าติดกระดุมแขนสามส่วน ปลอยชายยาว นุ่งโสร่ง ใส่ผ้าโพกหัว ส่วนกลุ่มข้าราชการบริวาร และไพร่ราษฎร มีลักษณะที่หลายหลาย ทั้ง เพศ วัย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอยู่ในวัยรุ่น ใบหน้าเรียวเล็ก แก้มผอมผวยสูง นิสัยใจคอกว้างขวาง พุดจาอ่อนหวาน แต่งกายด้วยผ้าถุง สวมเสื้อแขนยาวแบบบางทับ ลักษณะภาพภายนอกส่วนใหญ่ยังสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับลักษณะทางพฤตินิสัย คือ รูปร่างหน้าตาสอดคล้องคล่องกับพฤติกรรมที่แสดงออก สามารถเข้าใจแยกแยะได้ทันทีว่าเป็นภาพตัวแทนกลุ่มคนฝ่ายใด จากผลการศึกษพบว่าส่วนใหญ่ตัวแสดง “พม่า” ถูกนำเสนอในรูปของผู้ร้าย

งานวิจัยที่กล่าวถึงตัวละครต่างประเทศหรือตัวละครที่ไม่ใช่คนไทย เป็นการศึกษามองคนต่างชาติในนวนิยายของไทย พบว่า มีการสร้างตัวละครที่มีบุคลิกหลากหลาย แม้จะเป็นตัวละครชาติเดียวกันแต่ผู้เขียนกำหนดบทบาทของตัวละครต่างกันไปตามช่วงเวลาและสังคมในสมัยนั้น ๆ นอกจากนี้ยังมีการแสดงทัศนคติต่อตัวละครชาติต่าง ๆ มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เป็นประโยชน์ต่อการนำมาวิเคราะห์การประกอบสร้างตัวละครและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับสังคมได้ และอีกบทความที่แสดงถึงการสร้างภาพผู้หญิงในอาเซียนผ่านวรรณกรรม

ธนพร หมูคำ (2559) เขียนบทความเรื่อง **การประกอบสร้างภาพแทนสตรีในวรรณกรรมอาเซียนกับบทบาททางการเมือง** กล่าวถึงสัญญาณการใช้สตรีกับการต่อรองทางสังคมและการเมืองโดยสตรีมีความอ่อนโยน สง่างาม ฉลาด มีการศึกษา มุ่งมั่นอดทน และเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของทุกคน โดยใช้ความรู้เป็นเครื่องมือต่อสู้ตามระบอบประชาธิปไตย และร่วมต่อสู้ชาติกับผู้ชาย

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่แสดงข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครกัมพูชาที่น่าสนใจ โดยผู้วิจัยนำมาใช้สำหรับเป็นแนวทางในการศึกษาตัวละครเพิ่มเติม ดังนี้

อรรรรณ บุญฤทธิ์ (2564) ศึกษา **การขยายความรูปร่างหน้าตาคนในภาษาเขมร** โดยศึกษาลักษณะการขยายความส่วนประกอบของรูปร่างและหน้าตาของคนในภาษาเขมร จำนวน 32 ส่วนประกอบ ศึกษารูปแบบการขยายความลักษณะรูปร่างหน้าตาของคนในภาษาเขมร และศึกษาการกระจายของศัพท์ที่ใช้ขยายความส่วนประกอบของรูปร่างหน้าตาคนในภาษาเขมร โดยใช้ข้อมูลจากพจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชธนและนวนิยายเขมร จำนวน 20 เรื่อง พบว่า ส่วนประกอบรูปร่างหน้าตาคนในภาษาเขมรมีจำนวนศัพท์ขยายไม่เท่ากัน ส่วนประกอบรูปร่างหน้าตาเช่น ศีรษะ คิ้ว หน้าผาก มีส่วนขยายไม่มากในขณะที่ดวงตา ใบหน้า รูปร่างและเส้นผมมีศัพท์ขยายมาก

อรรรรณ บุญฤทธิ์ (2562) ศึกษา **ลักษณะภาษาของชื่อตัวละครในนวนิยายเขมร** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะภาษาและความหมายของชื่อ และความสัมพันธ์ของชื่อตัวละครกับนวนิยาย เก็บข้อมูลจากนวนิยายเขมร จำนวน 30 เรื่อง พบว่า ชื่อตัวละครในนวนิยายเขมร มี 1-5 พยางค์ ชื่อตัวละครส่วนใหญ่เป็นคำภาษาเขมร และคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต นอกจากนี้มีภาษาไทย และภาษาอื่น ๆ แต่ปรากฏไม่มาก ชื่อของตัวละครบางชื่อสามารถเป็นได้ทั้งชื่อตัวละครเพศชายและเพศหญิง มีการเรียงลำดับนามสกุลไว้ก่อนชื่อตัว ชื่อตัวละครสามารถจัดกลุ่มตามหมวดคำได้ 4 หมวด คือ หมวดคำนาม หมวดคำกริยา หมวดคำวิเศษณ์ และหมวดคำอุทาน และคำเลียนเสียงธรรมชาติ ความหมายของชื่อตัวละครมีความสอดคล้องกับบทบาทในเรื่องและชื่อเรื่อง ด้านความสัมพันธ์ของชื่อกับนวนิยาย พบว่า ชื่อตัวละครที่มีพยางค์เดียว มักเป็นตัวละครที่มีภูมิหลังเป็นกลุ่มใช้แรงงานคนในชนบท ส่วนตัวละครที่เป็นคนชั้นสูง มักมีชื่อมากกว่า 1 พยางค์ การตั้งชื่อของตัวละครสะท้อนให้เห็นภูมิหลังกับชื่อเรื่อง และสมัยของนวนิยายด้วย และพบว่าการใช้ภาษาในการตั้งชื่อตัวละครในนวนิยายเขมรมีความคล้ายคลึงกับการตั้งชื่อในภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ ในเอเชีย

งานวิจัยของ อรรรรณ บุญฤทธิ์ เรื่องแรกแสดงให้เห็นลักษณะทางกายภาพของคนกัมพูชาที่ปรากฏในนวนิยายซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาใช้พิจารณาเกี่ยวกับการสร้างรูปร่างหน้าตาของตัวละครเอกกัมพูชาในงานวิจัยนี้ได้ และงานวิจัยเรื่องที่สองเป็นกลวิธีการตั้งชื่อ ความหมาย และความสัมพันธ์ระหว่างชื่อตัวละครกับนวนิยาย ผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ชื่อตัวละครในนวนิยายกัมพูชารวมสมัยของนักประพันธ์ได้

3.2 กลุ่มศึกษาการใช้ภาษาอ้างอิงถึงตัวละคร

วรวรรณ ศรีภักย์ (2552) ศึกษาเรื่อง **รูปภาษาที่ใช้อ้างอิงถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย** โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ลักษณะกลไกทางภาษาที่ใช้อ้างอิงถึงตัวแสดงบทบาท และวิเคราะห์ลักษณะการใช้รูปภาษาอ้างอิงถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทยตามลักษณะบังคับทางฉันทลักษณ์และกระบวนความงามในลีลาของคำประพันธ์ ด้วยการใช้แนวคิดเรื่องการอ้างอิงของ Haliday & Ruqaiya Hasan; Wipha Chanawangsa; สมทรง บุรุษพัฒน์ เป็นหลักในการวิเคราะห์ รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับการอ้างอิงของนักภาษาศาสตร์ท่านอื่นประกอบด้วย ซึ่งตัวบทที่ใช้ในการศึกษา คือ วรรณคดีไทย 4 เรื่อง ได้แก่ ลิลิตพระลอ สมุทรโฆษคำฉันท์ ลิลิตเพชรมงกุฎ และเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน โดยศึกษาผ่านตัวเอก และตัวรอง

ผลการศึกษา พบว่า การใช้รูปภาษาในการอ้างอิงถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย มี 2 ลักษณะ คือ หน่วยสรรพนาม และหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม ดังนี้

1) หน่วยสรรพนาม พบว่า กวีใช้หน่วยสรรพนามแสดงการอ้างอิงถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ หน่วยบุรุษสรรพนาม หน่วยสรรพนามบ่งชี้ และหน่วยวิภาคสรรพนาม

หน่วยบุรุษสรรพนาม ใช้แทนตัวแสดงบทบาทในบทบรรยายความและบทสนทนา เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงหน่วยนามเดิมซ้ำ เป็นศิลปะการใช้ภาษาเพื่อให้เกิดความหลากหลายของรูปภาษาแสดงถึงภาษาของกวีที่มีวรรณศิลป์ ผ่านการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 สรรพนามบุรุษที่ 2 สรรพนามบุรุษที่ 3 โดยมีเงื่อนไขในการใช้ 3 ลักษณะคือ การใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกว่า การใช้กับผู้เสมอกัน และการใช้กับผู้ต่ำกว่า

หน่วยสรรพนามบ่งชี้มีการใช้หน่วยสรรพนามบ่งชี้ระยะใกล้ เช่น “นี่” “นี้” และสรรพนามบ่งชี้ระยะไกล เช่น “นั่น” “นั้น”

หน่วยวิภาคสรรพนาม ใช้เพื่อจำแนกนามออกเป็นส่วน ๆ ใช้เพื่อบอกการทำการที่เกี่ยวข้องกันหรือแทนนามที่กระทำการในลักษณะต่างกัน ใช้แทนนามที่เป็นผู้ทำหลายคน เช่น “บ้าง”

2) หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม มี 4 ชนิด ได้แก่ ชื่อเฉพาะ ชื่อตำแหน่ง หน่วยเรียกญาติ และหน่วยฉายานาม

หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ มีการใช้หน่วยนามวลีชื่อเฉพาะเดี่ยว เช่น “ลอ” “สมุทรโฆษ” เพชรมงกุฎ “แก้ว” ใช้หน่วยนามวลีชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า มีโครงสร้างในลักษณะ

คำนำหน้า+ชื่อเฉพาะ เช่น “พระลอ” “พระสมุทรโสม” “พระเพชรมงกุฏ” “พลายแก้ว” การใช้หน่วยนามวลีชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยาย มีลักษณะโครงสร้างคือ ชื่อเฉพาะ+ส่วนขยาย เช่น “ลอร่า” “สมุทรโสมยาไทย” “เพชรมงกุฏไท้” “ชุมพลคนขยัน” การใช้หน่วยนามวลีชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้าและส่วนขยาย โดยมีโครงสร้างคือ คำนำหน้า+ชื่อเฉพาะ+ส่วนขยาย เช่น “พระลอติลก” “พระราชสมุทรโสมหาราชเรืองฤทธิ์พล” “เจ้าพลายงามทราชมหาท”

หน่วยเรียกชื่อตำแหน่ง มีการใช้หน่วยนามวลีเรียกตำแหน่งเดียว เช่น “ราช” “บาทไท้” การใช้หน่วยนามวลีเรียกตำแหน่งที่มีส่วนขยาย เช่น “เอาราชราชโปดก” “ขุนแผนแสนสนธิ” การใช้หน่วยนามวลีเรียกตำแหน่งที่มีคำนำหน้า เช่น “พระพี่เลี้ยง” “พระอุปบาล” การใช้หน่วยนามวลีเรียกตำแหน่งที่มีคำนำหน้าและส่วนขยาย เช่น “พระโอรสไท้ธิดาเจ้า” และการใช้หน่วยนามวลีเรียกตำแหน่งที่มีชื่อเฉพาะ เช่น “พี่เลี้ยงพุดศรี” “พระไวยพลายงาม”

หน่วยเรียกญาติ คือ การใช้หน่วยนามวลีที่ใช้แทนชื่อบุคคลเพื่อแสดงความสัมพันธ์ฐานะ ญาติ เพื่อน บุคคลที่สนิทกัน มีการใช้หน่วยนามวลีเรียกญาติเดียว เช่น “พี่” “น้อง” “แม่” การใช้หน่วยนามวลีเรียกญาติที่มีหน่วยขยาย เช่น “ลูกแก้ว” “น้องท้าว” การใช้หน่วยนามวลีเรียกญาติที่มีคำนำหน้า เช่น “ธพี่” “นางน้อง” และการใช้หน่วยนามวลีเรียกญาติที่มีคำนำหน้าและหน่วยขยาย เช่น “พระลูกยอดดวงใจ” “สมเด็จพระลูกไท้” เป็นต้น

หน่วยเรียกฉายานาม เป็นการนำลักษณะเด่นอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรม เชื้อชาติ ความรู้สึกลักษณะใดอย่างหนึ่ง มาใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาท มีการใช้หน่วยฉายานามเชิงยกย่อง จำแนกได้เป็น การใช้รูปภาษาแสดงคุณค่า เช่น “ลูกกษัตริย์เจ้าข่าง” การใช้รูปภาษาแสดงเกียรติยศ เช่น “พระลอติลกกลุ่มฟ้า” และการใช้รูปภาษาแสดงความงาม เช่น “รูปอินทร์” “พระขวัญเมืองแม่” หน่วยฉายานามเชิงบริภาษ พบเพียงเรื่องขุนช้างขุนแผน มี 4 ลักษณะ คือ การใช้รูปภาษาเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น “อ้ายไทยใจจรรจ์” การใช้รูปภาษาแสดงนามธรรมเชิงลบ เช่น “อ้ายสอพลอ” การใช้รูปภาษาแสดงความอัปยศทางกายภาพ เช่น “อีหน้ามอมก้นหม้ออีคองหงส์” และการใช้รูปภาษาแสดงความด้อยคุณค่า เช่น “นกตะกรุม”

กัณวณัน สุขาภิวัฒน์ (2561) ศึกษาเรื่อง การเชื่อมโยงความในปุมราชธรรม เป็นเอกสารในสมัยอยุธยาที่เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติฝรั่งเศส จากการศึกษา พบว่ามีการเชื่อมโยงความ 5 ชนิด ได้แก่ การอ้างถึง การละ การซ้ำ การเชื่อมโยงศัพท์ และการใช้คำเชื่อม ในการอ้างถึงนั้น มีการอ้างถึง 2 รูปแบบ คือ การอ้างถึงโดยใช้สรรพนาม คือ สรรพนามบุรุษที่ 1 สรรพนามบุรุษที่ 2 และสรรพนามบุรุษที่ 3 และการอ้างถึงโดยใช้คำบ่งชี้ มีการใช้คำชี้เฉพาะ เช่น นี่ นี่ นั้น นั้น โน่น โน่น มาใช้ประกอบเพื่อกล่าวถึงสิ่งที่อ้างถึงมาก่อน

จากการศึกษาของ วรวรรณ์ ศรียาภัย แสดงให้เห็นว่า การใช้รูปภาษาอ้างถึง ตัวแสดงบทบาทนั้น มีความหลากหลายและแยกย่อยได้หลายลักษณะตามกลวิธีการสร้างสรรค์ ของกวีแต่ละคน ภายใต้ความงามตามรูปแบบของฉันทลักษณ์ ก่อให้เกิดภาพตัวละครในบท ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และงานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงความโดยการ อ้างถึง ซึ่งผู้วิจัย สามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และระบุประเภทของคำที่ใช้อ้างถึงตัวละคร ในการวิจัยครั้งนี้ได้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับบริบทสังคม

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับสังคม

1.1 ความหมายของสังคม

สังคม มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 1199) ได้ให้ความหมายของสังคมว่า สังคมคนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน

พระมหาสมณ บัณฑิต (2553, หน้า 46) ได้สรุปความหมายของสังคมไว้ว่า สังคม หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน โดยยอมรับขนบธรรมเนียม ประเพณีเดียวกัน และเพื่อตอบสนองความต้องการและผลประโยชน์นานาประการในการดำรงชีวิต ร่วมกัน

สุภาวศ์ จันทวานิช (2552, หน้า 140) กล่าวว่า สังคมคือส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้น เป็นมวลรวม เปรียบเหมือนระบบอินทรีย์ของร่างกายมนุษย์ที่ประกอบด้วยกลุ่มก้อนจุลินทรีย์ ที่เล็กมาก สังคมเติบโตด้วยกระบวนการสองแบบ คือ การพอกพูนของหน่วยต่าง ๆ ตามธรรมชาติ ในลักษณะวิวัฒนาการ และอีกแบบ คือ การประสานกันของหน่วยต่าง ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกัน มาก่อน การรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ทำให้เกิดความซับซ้อนมากขึ้นในโครงสร้าง

1.2 องค์ประกอบของสังคม

สุภาวศ์ จันทวานิช อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมของเฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (2552, หน้า 140-141) ว่า โครงสร้างสังคมประกอบด้วยสถาบันสังคม มี 6 สถาบัน ซึ่งมีหน้าที่แตกต่างกันไป คือ สถาบันครอบครัว ทำหน้าที่ผลิตและเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ สถาบัน พิธีกรรม ทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ สถาบันการเมือง เช่น ประชาธิปไตย อนุธิปไตย สถาบันศาสนา มีหลักคำสอนให้มนุษย์ยึดถือ สถาบันอาชีพ ทำให้เกิดการแบ่งงานเป็นส่วน ๆ ในสังคม และสถาบันเศรษฐกิจ มีการแบ่งระบบเป็นระบบทาส ระบบศักดินา และแรงงานเสรี

เป็นต้น ซึ่งสถาบันเหล่านี้เกิดจากความจำเป็นของสถานการณ์เกี่ยวกับหน้าที่และโครงสร้างในสังคม

1.3 แนวคิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

พระมหาสมณ ปัจโจปการี (2553, หน้า 184) อธิบายความหมายของการปฏิสัมพันธ์ (interaction) ว่าหมายถึง ข้อผูกพันที่มีต่อกันทางสังคม ที่เหมือนกันและแตกต่างกัน อีกนัยหนึ่ง การปฏิสัมพันธ์ หมายถึงการกระทำระหว่างกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปในสังคม การกระทำของมนุษย์แต่ละคนจึงมีความสัมพันธ์กับการกระทำของคนอื่น ๆ ในสังคมเป็นต้น

แซนเดน (1990, อ้างอิงใน พระมหาสมณ ปัจโจปการี, 2553, หน้า 201-202) ได้แสดงแนวโน้มการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมไว้ 2 ระดับ คือ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระดับจุลภาค เป็นความสัมพันธ์ของสังคมที่มีขนาดเล็ก การปฏิสัมพันธ์เป็นแบบส่วนตัว สร้างความผูกพันต่อกัน จนเกิดลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ เช่น ครอบครัว หมู่บ้าน และชุมชนระดับท้องถิ่น และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระดับมหัพภาค เป็นปฏิสัมพันธ์กว้างขวางและเป็นสากล เป็นสังคมขนาดใหญ่ ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระดับชาติพิจารณาจากระบบการปฏิสัมพันธ์ และเขตพื้นที่ทางรัฐศาสตร์ การปฏิสัมพันธ์ระดับโลกพิจารณาจากระบบการปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีหลักการและผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างรัฐ ระบบการปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองที่มีอุดมการณ์สอดคล้องกัน ระบบการปฏิสัมพันธ์ทางลัทธิหรือศาสนา และการปฏิสัมพันธ์ของชาวโลกกับดาวดวงอื่นในจักรวาล

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสามารถนำมาประกอบการวิเคราะห์ตัวละครเอกได้ เนื่องจากตัวละครเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและยุคสมัยการแต่งนั้น สอดคล้องกับ อิงอร สุพันธุ์วณิช (2551, หน้า 9) ที่กล่าวถึงวรรณกรรมว่า วรรณกรรมจะมีบทบาทเป็นเพียงเครื่องสะท้อนความคิดหรือเป็นเครื่องมือทางการเมือง หรือเพื่อชี้้นำความคิดของคนในสังคมก็ตาม วรรณกรรมนั้น ๆ ก็ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมอยู่ตลอดเวลา ถ้าคนสมัยหลังต้องการจะศึกษาความคิดหรือภาพสะท้อนของยุคสมัยก็ต้องย้อนกลับไปศึกษาผลงานเก่า ๆ ที่นักเขียนเคยเขียนไว้

ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 10-11) ได้แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมมีคุณค่าต่อการสร้างสรรค์สังคม ซึ่งมีส่วนทำให้ความสำนึกของสังคม หรือมโนทัศน์ร่วมของสังคม โดยวิธีเสนอแนวคิดต่อผู้อ่านโดยส่วนรวม เป็นการปลูกฝังทัศนคติต่อสังคมแก่ผู้อ่าน และมีกลวิธีในการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นพ้องกับแนวคิดที่ผู้ประพันธ์เสนอมาในรูปแบบวรรณกรรม หรือให้ผู้อ่านเลือกรูปแบบของสังคมตามทัศนะของตนเองรวมมากับการบันเทิงใจ

ในวรรณกรรมด้วย ซึ่งเป็นตัวเร่งเร้าส่งเสริมให้ผู้อ่านอันเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมยอมรับแนวคิดเหล่านั้น และมีโน้ตค้นร่วมต่อสังคม คือ

1. กฎเกณฑ์ของสังคม คือ ศีลธรรม กรอบจารีตประเพณีและธรรมเนียมต่าง ๆ
2. มีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนั้น
3. มโนทัศน์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม วรรณกรรมได้เสนอแนวคิดร่วมของการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมโดยไม่หยุดนิ่ง เพื่อไปสู่สภาพของสังคมมนุษย์ที่ดีกว่า
4. เสนอแนวคิดร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สภาพที่ดีกว่า และชะลอการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่สภาพชีวิตที่เลวลง หรือชะลอการเปลี่ยนแปลงที่คนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งพยายามผลักดันจะให้เป็นไปแต่ไม่ใช้มโนทัศน์ร่วมของสังคม
5. เสนอแนะ เร่งเร้ามโนคติของปัจเจกบุคคลให้พยายามปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาทางด้านสังคมอันไม่เคยหยุดนิ่ง

แนวคิดเรื่องวรรณกรรมกับสังคมของ ตรีนีลป์ บุญจรัส (2523, หน้า 6-13) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของนวนิยายกับสังคม เป็นสองประเด็น คือ วรรณกรรมกับสังคม และนวนิยายไทยกับสังคม ดังนี้

ในด้านวรรณกรรมกับสังคมนั้น แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม ซึ่งเป็นการสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่ ทั้งรูปธรรม คือ เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม และนามธรรม คือ ค่านิยมชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน ในผู้เขียนบางคนที่มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างมาก จะแสดงความปรารถนาที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น วรรณกรรมของผู้เขียนจึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์ซึ่งอาจเป็นอุดมการณ์ทางสังคม หรือทางการเมืองก็ได้ อุดมการณ์ที่สะท้อนในวรรณกรรมอาจเป็นไปในสองลักษณะ คือ ผู้เขียนมีได้จริงใจ แต่พิจารณาได้จากโลกทัศน์และชีวทัศน์ของเขา และผู้เขียนจงใจหยิบยกอุดมการณ์มาเป็นเนื้อหาของวรรณกรรม

ลักษณะที่สอง สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน นักเขียนที่อยู่ในสังคม ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคม ทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่กำหนดโลกทัศน์และชีวทัศน์ของผู้เขียน การพิจารณาอิทธิพลสังคมต่อนักเขียน ควรให้ความสนใจว่านักเขียนได้รับอิทธิพลจากสังคมมาอย่างไร และมีท่าทีสนองต่ออิทธิพลอย่างไร ซึ่งอิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรมยังเป็นที่อีกลักษณะหนึ่ง คือ สภาพเศรษฐกิจและการเมืองกำหนดแนวโน้มของวรรณกรรม ฐานะของนักเขียนในสังคมจึงเป็นสิ่งที่ควรสนใจ

ลักษณะที่สาม วรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม นอกจากนักเขียนที่ยิ่งใหญ่จะมีพรสวรรค์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้มีชีวิตโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นแล้ว ยังเป็นผู้มีทัศนะกว้างไกลกว่าคนธรรมดาด้วย ทั้งนี้เพราะส่วนหนึ่งเนื่องจากผู้เขียนมีความเข้าใจและเข้าถึงสภาพของมนุษย์และสังคม อิทธิพลของวรรณกรรมต่อสังคมเป็นไปทั้งอิทธิพลภายนอก เช่น การแต่งกายหรือการกระทำตามวรรณกรรม และอิทธิพลภายใน คือ อิทธิพลทางความคิด การสร้างค่านิยมรวมทั้งความรู้สึกนึกคิด นักเขียนจึงมีบทบาททั้งในฐานะผู้นำแนวความคิดของสังคม และผู้นำทางวัฒนธรรมที่สำคัญ

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541, หน้า 196-199) ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับวรรณคดีและสังคมว่า กวีแม้จะเป็นคนเพียงคนเดียว ก็เปรียบเสมือนคนสามคน คือ นอกจากจะเป็นผู้แต่งแล้ว ยังเป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น สมัยนั้น และเป็นพลเมืองอีกด้วย ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมสภาพการเมือง และเศรษฐกิจแตกต่างกันไปตามแต่ละสมัย งานที่ผู้เขียนเขียนขึ้นในยุคสมัยนั้นจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าไม่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม แต่ขณะเดียวกันวรรณคดีเองก็มีอิทธิพลต่อยุคสมัยด้วย โดยที่กวีเป็นผู้มีอำนาจในการสร้างสรรค์ธรรมชาติและปรากฏการณ์ตามอิทธิพลแห่งปัญญาและความนึกฝัน รวมถึงประโยชน์ของกวีก็ย่อมทำได้ ดังนั้นการพิจารณากวีนิพนธ์เล่มใดเล่มหนึ่ง เราสามารถมองได้ 3 แง่ ได้แก่ ในแง่ศิลปะปะทะ คือ พิจารณาว่าแต่งถูกหลัก หมดจดดงาม เพราะพริ้งสมเหตุสมผล สมเป็นวัตถุดิบศิลปะหรือไม่ แง่หลักฐานในการพรรณนาความเป็นไปสมัยนั้น รวมทั้งตัวบุคคล ความคิดความเห็น ความเคลื่อนไหวของสังคมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งการพิจารณาในแง่ที่กวีอยู่ใต้อิทธิพลของสังคมไม่มากนักน้อยอยู่แล้ว และแง่สุดท้าย คือ แง่อุดมคติ เป็นแง่ที่กวีมีอิทธิพลต่อสังคม นักประพันธ์ทุกคนย่อมเขียนไปตามความคิดเห็นและมโนคติของตน โดยรู้สึกตัวหรือไม่ก็ตาม บางครั้งผู้แต่งอาจไม่ได้แสดง อุดมคติโดยตรง แต่เราสามารถพิจารณาได้จากการเลือกคัดตัดตอน จากการลำดับเหตุการณ์ และจากทางเสียงของตัวละคร เราก็คอาจอนุมานได้ว่าเขาเห็นโลกและชีวิตเป็นอย่างไร

นอกเหนือจากความสัมพันธ์กับสังคมแล้ว มิติในด้านเวลาก็เป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของนวนิยายกับบริบทสังคม ดังนี้

ฌ็อง-ปีแยร์ โกลเตนซไตน์ (2541, หน้า 190-193) กล่าวถึงมิติเวลาในการสร้างนวนิยาย ว่าต้องพิจารณาทั้งเวลาภายนอกตัวงาน คือ สมัยที่นักประพันธ์มีชีวิตอยู่ประการหนึ่ง และสมัยของผู้อ่านประการหนึ่ง โดยไม่ทิ้งช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ของเรื่องในนวนิยาย และเวลาภายในตัวงาน คือ ช่วงเวลาของเรื่องแต่ง วิธีการเล่าเรื่องแสดงช่วงเวลาของเรื่องแต่งนั้น และเวลาของการอ่าน

นอกจากในด้านนวนิยายแล้วแนวคิดการกระทำทางสังคมก็ควรนำมาประกอบ การวิเคราะห์การกระทำของตัวละครโดยใช้มุมมอง ของเวเบอร์ ดังที่สุภาวค์ จันทวานิช (2552, หน้า 62) อธิบายไว้ว่า การกระทำทางสังคม แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ การกระทำอย่างมีเหตุผล เพื่อบรรลุเป้าหมาย (goal) เช่น วิศวกรสร้างสะพาน เป็นการกระทำแบบ rational social action มีเป้าหมาย การกระทำอย่างมีเหตุผลเพื่อบรรลุค่านิยม (value) เช่น การปฏิบัติตามหลักศาสนา การกระทำอย่างไม่มีเหตุผลแต่เกิดจากอารมณ์ (affective) เช่น การทะเลาะเบาะแว้ง และการกระทำที่เป็นไปตามประเพณี (traditional) เช่น การประกอบพิธีกรรม

จากข้อมูลแนวคิดปฏิสัมพันธ์กับสังคมสามารถสรุปและนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติในสังคม
2. ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคม

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับบริบทสังคม

ยวน มา (Yuan Ma) (2554) ศึกษาเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน

ในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล ใช้ตัวบทในการศึกษา 6 เรื่อง คือ ขอมมอนใบนั้น ที่เธอฝันยามหนุน กุหลาบจีน ซึ่งตั้ง ลอดลายมังกร ลำภาทอง และเหลื่อมไหม ลายเหมย ผลการศึกษา พบว่า สภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยเชื้อสายจีนนั้น มักประกอบอาชีพค้าขาย รายได้พอเลี้ยงชีพมีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสังคม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวของชาวไทยเชื้อสายจีน จะอาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ ผู้ชายมีบทบาทเหนือผู้หญิง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีนด้วยกัน มักให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันแม้ไม่ใช่ญาติพี่น้องแต่ก็เหมือนครอบครัวเดียวกัน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีนกับชาวไทย มีความสนิทสนม เป็นมิตรต่อกัน ส่วนปัญหาสังคมชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของตัวละครอย่างยิ่ง ได้แก่ ปัญหาความยากจน ปัญหาการพนัน ในด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ชาวจีนที่อพยพมาจะประกอบอาชีพด้วยความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ กระทั่งประสบความสำเร็จในชีวิต ส่วนด้านวัฒนธรรม ชาวจีนได้นำวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเข้ามาในประเทศไทย ทั้งความเชื่อ ประเพณี อาหาร บางครั้งนำมาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย แต่ก็ยังคงมีความเป็นจีนไว้มากและยังคง สืบทอดวัฒนธรรมนั้นจากรุ่นสู่รุ่น

ชนิษฐา ทินวัฒน์ (2549) ศึกษา **ภาพสะท้อนของสังคมด้านการศึกษาและวัฒนธรรมในนวนิยายของดอกรัณย์** พบว่า ในด้านการศึกษา นั้นมีภาพสะท้อน 4 ประเด็น คือ การจัดการศึกษา ค่านิยมด้านการศึกษา ผลของการจัดการศึกษา และการศึกษาของสตรี ด้านวัฒนธรรม มีภาพสะท้อนด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมการแต่งกายและการไว้ผม การเข้าสมาคม และวัฒนธรรมสมัยรัฐนิยม โดยภาพรวมแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง ด้านการศึกษาที่ดีขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ส่วนวัฒนธรรมประเพณีนั้นยังคงดำรงไว้ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย

จอมขวัญ สุทธิพันธ์ และคณะ (2559) ศึกษาเรื่อง **ภาพสะท้อนสังคมจากตัวละคร “เมขลา” ในนวนิยายเรื่องแม่เปี้ย** จากการศึกษา พบว่า ภาพสะท้อนสังคมจากตัวละครเมขลา ได้แก่ ภาพสะท้อนสังคมด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ปรากฏ 3 ด้าน คือ ความเชื่อ การแต่งกาย และศีลธรรม โดยด้านความเชื่อ สะท้อนความเชื่อเรื่องสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ คือ งูใหญ่ตามแบบสังคมเขมร เชื่อว่างูคือผู้ปกป้องรักษาเป็นสัญลักษณ์แห่งการดูแล เป็นภาพสะท้อนความอาฆาตแค้นและด้านเพศด้วย ด้านการแต่งกาย เป็นการแต่งกายตามแบบสมัยนิยม บางครั้งก็แต่งกายอย่างคนไทยในอดีต เช่น การนุ่งโจงกระเบน ห่มสไบ ซึ่งแต่งเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงาน คือ การต้อนรับนักท่องเที่ยวนั่นเอง ในด้านศีลธรรมนั้น ตัวละคร เมขลา มีพฤติกรรม ขัดแย้งกับค่านิยมทางเพศของวัฒนธรรมไทย คือ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการมีความสัมพันธ์กับชนะชล ที่มีภรรยาอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังพบภาพสะท้อนสังคมด้านความเป็นอยู่ของตัวละคร คือ การประกอบอาชีพของคนในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ การทำเกษตรกรรม มีชีวิตเรียบง่าย ปลูกบ้านริมน้ำ มีไฟฟ้าเข้าถึง แต่เมขลาเลือกที่จะไม่ต่อไฟฟ้าเข้าบ้านตนเอง และภาพสะท้อนด้านสุดท้าย คือ ด้านการศึกษา สังคมไทยเชื่อว่าการศึกษาสูง เป็นการยกสถานะทางสังคม เป็นหน้าตาของครอบครัวซึ่ง เมขลา ได้รับการศึกษาสูง เรียนเก่ง จึงได้รับการยอมรับและให้เกียรติจากสังคม

ชรินทร์ อินทะสุวรรณ (2554) ศึกษา **ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของประจวบ วงศ์วิชา** ศึกษาจากผลงานเพลงจำนวน 100 เพลง ผลจากการวิจัย พบว่า เพลงของประจวบ วงศ์วิชา ได้สะท้อนสังคมหลายประเด็น ได้แก่ ด้านครอบครัว พบว่า คนในครอบครัวมีความห่วงใยเอื้ออาทรต่อกัน สามีมีภรรยาหลายคนก่อให้เกิดปัญหาการเงิน ด้านการศึกษา พบว่า คนภาคใต้นิยมส่งบุตรหลานให้ศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยให้เข้ารับการศึกษที่กรุงเทพฯ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชาวไทยภาคใต้ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม กสิกรรม ประมง และต้องพึ่งพาธรรมชาติ ด้านการเมืองการปกครอง ชาวไทยภาคใต้มีความสนใจเรื่องการเมืองการปกครอง ซึ่งบางครั้ง

จะเห็นได้จากศิลปะการแสดงหนังตะลุงที่นำเสนอเนื้อหาเรื่องนี้ ด้านความเชื่อและศาสนา พบว่าชาวไทยภาคใต้มีความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติและนำมาใช้ในการดำรงชีวิตด้านประเพณี มีทั้งประเพณีส่วนบุคคล เช่น การแต่งงาน และประเพณีส่วนรวม เช่น งานชักพระ ด้านภาษาถิ่น พบว่า ในเพลงของ ประจวบ วงศ์วิชา มีการใช้ภาษาถิ่นประกอบหลายเพลง ด้านศิลปะการแสดง พบศิลปะการแสดง 2 ชนิด คือ หนังตะลุง และมโนราห์ นอกจากนี้ยังมีภาพสะท้อนด้านอื่น ๆ ปรากฏร่วมด้วย เช่น พิธีพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวและภัยธรรมชาติ

สุพิศ เอื้องแซะ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง **ภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสาร “คู่สร้างคู่สม”** จากการศึกษาภาพสะท้อนสังคม พบว่า เรื่องสั้นสะท้อนสังคม ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การแข่งขันทางธุรกิจ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ การกู้เงิน การประกอบอาชีพ ปัญหาแรงงาน ภาพสะท้อนด้านการศึกษา ทั้งระบบการศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอน บุคลากรทางการศึกษา ปัญหาความยากจนที่ส่งผลต่อการศึกษาค่านิยมทางการศึกษา ปัญหาการเดินทางไปเรียน อาคารเรียนและสภาพแวดล้อม ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ปรากฏในเรื่องของการปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา กฎแห่งกรรม ผีและวิญญาณ ภาพสะท้อนด้านค่านิยม ได้แก่ ค่านิยมคนที่มีรูปร่างดี ค่านิยมการรักนวลสงวนตัว การครองเรือน ความกตัญญู การบวชเรียนหรือปฏิบัติตามศีลห้า ค่านิยมเรื่องตำแหน่งหน้าที่การงาน ความมั่งคั่ง การใช้สิ่งของ และการแบ่งชั้นวรรณะ นอกจากนี้ยังพบภาพสะท้อนสังคมด้านอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาครอบครัว สังคมชนบท สังคมเมือง

มณฑา วิริยางกูร และสิริวรรณ นันทจันทูล (2563) เขียนบทความเรื่อง **ภาพสะท้อนสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของทมยันตี** โดยใช้ข้อมูลในการวิจัยคือ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ของ ทมยันตี จำนวน 6 เล่ม จากการศึกษาพบแนวคิดที่สะท้อนสังคม 3 ลักษณะ คือ ภาพสะท้อนสังคมด้านค่านิยม ได้แก่ ค่านิยมเรื่องวัตถุ ค่านิยมเรื่องความประพฤติอันพึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ค่านิยมเรื่องบุคคล ภาพสะท้อนสังคมด้านความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อด้านศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ โสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องวิญญาณ โชคลาง ความฝัน และภาพสะท้อนด้านประเพณีไทย ด้านการเกิด การแต่งงาน และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตาย ในด้านการใช้ภาษา มี 3 ลักษณะ คือ กลวิธีทางศัพท์ กลวิธีการขยายความ และกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม

โดยสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนด้านสังคม พบว่า วรรณกรรมได้แสดงภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย ผ่านตัวละครและกลวิธีการแต่งของผู้เขียน ภาพสะท้อน ปรากฏใน

ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม การศึกษา และอื่น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ภาพสะท้อนด้านสังคมได้

3. การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมกัมพูชา

การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคมกัมพูชา ผู้วิจัยได้รวบรวมบทความหรือการศึกษาที่มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

กังวล ศัชชีมา (2547) เขียนบทความเรื่อง **ไสยศาสตร์เขมรเบื้องต้น: ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ** ได้นำเสนอเกี่ยวกับความเชื่อด้านไสยศาสตร์ของเขมร โดยกล่าวว่านักปราชญ์ไทยและเขมร มีมุมมองว่า ไสยศาสตร์มีต้นกำเนิดจากคัมภีร์อาถรรพเวทของศาสนาพราหมณ์ โดยในเขมรโบราณไม่ปรากฏจารึกที่กล่าวถึงไสยศาสตร์โดยตรง แต่มีการกล่าวถึงในลักษณะอื่น ๆ เช่น จารึกสดกถกถม กล่าวถึงคุณลักษณะของพราหมณ์หรือฤๅษีที่ประกอบพิธีเทวราชาเป็นครั้งแรก ซึ่งพราหมณ์ผู้นี้เป็นผู้ประกอบพิธีตามคัมภีร์วินาศิยะในการประกาศอิสรภาพเขมรไม่ให้ตกอยู่ใต้อำนาจของชาว ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ในสมัยต่อมาการใช้ไสยศาสตร์ของเขมรเริ่มปรากฏในหลักฐานที่เป็นเอกสารโดยแทรกอยู่ในวรรณคดีต่าง ๆ ซึ่งมีการกล่าวถึงคาถาอาคมและเวทมนตร์ต่าง ๆ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นถึงปัจจุบัน โดยสรุปตามวัตถุประสงค์การใช้ได้ว่าไสยศาสตร์มี 3 กลุ่มใหญ่ คือ ไสยศาสตร์เพื่อการรักษา ไสยศาสตร์เพื่อการป้องกัน และไสยศาสตร์เพื่อการทำลาย

ณัฐพร ไทยจรงค์ (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง **สภาพการดำรงชีวิตของชาวเขมรระหว่าง พ.ศ. 2518-2522: ศึกษา “ภูมิภาค” ตะวันออก ตะวันตกเฉียงใต้และตะวันตกเฉียงเหนือ** ศึกษาความเปลี่ยนแปลงและเปรียบเทียบสภาพการดำรงชีวิตของชาวเขมรภายใต้การปกครองของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยในภูมิภาคบูรพา หนือ และพายัพ และผลกระทบที่ประชาชนกัมพูชาได้รับจากนโยบายการปกครองของอึ้งการเลอ รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งในหมู่ผู้นำที่ส่งผลต่อคนกัมพูชาทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ว่าการดำรงชีวิตของประชาชน ในช่วง ค.ศ. 1975-1976 มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าในช่วง ค.ศ. 1977-1979 แต่ละพื้นที่ได้รับผลกระทบมากน้อยแตกต่างกัน ในขณะที่ภาพโดยรวมภายใต้การปกครองของกัมพูชาประชาธิปไตย กล่าวถึงความน่ากลัว แต่มีบางคนในบางพื้นที่กล่าวว่าชีวิตช่วงปีแรก ๆ ของการปฏิวัติไม่ลำบาก เช่น ประชาชนในซรทหมอปวก ภูมิภาคพายัพ บางคนกล่าวว่าเป็นเวลาแห่งความสุข ในขณะที่ที่อื่น ๆ มีความขาดแคลนอาหารแต่ที่นี้กลับได้ผลผลิตที่ดีกว่าสมัยลอนนอล

อำพา แก้วกำกง (2552) ศึกษา **ทัศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกัมพูชาในประเทศไทยที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา

และนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีทางด้านสังคมและวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยกับชาวกัมพูชา โดยใช้วิธีการศึกษาแบบผสานวิธี คือ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ จำนวน 5 ราย จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวกัมพูชาในประเทศไทย ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม 8 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างทางสังคม การศึกษา ประวัติศาสตร์ ภาษา ศาสนาและความเชื่อ ค่านิยมและอุปนิสัยใจคอ ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย และวัฒนธรรมการบริโภคสินค้าไทย พบว่า ชาวกัมพูชามีทัศนคติเชิงบวกในระดับเห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่งสูงสุด 3 ประเด็น คือ ความสัมพันธ์ทางศาสนาความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และการแต่งกาย โดยเห็นว่าคนไทยและกัมพูชามีความเชื่อด้านศาสนาที่คล้ายคลึงกัน รวมถึงด้านขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงนิทานพื้นบ้านบางเรื่องมีความคล้ายคลึงกัน จึงทำให้การใช้ชีวิตในประเทศไทยไม่ต้องปรับตัวมากนัก ส่วนด้านการแต่งกาย ชาวกัมพูชามองว่าพวกตนยังแต่งกายแบบโบราณเพื่อรักษาเอกลักษณ์ในงานประเพณีและวันสำคัญ ในด้านการศึกษา พบว่า ชาวกัมพูชาเห็นว่าการได้รับการศึกษา ฝึกอบรมหรืออาชีพจะช่วยให้ชีวิตดีขึ้น และมีความเชื่อมั่นต่อระบบการศึกษาของไทย ว่าสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้ ทัศนคติด้านที่สอง คือ ทัศนคติเชิงเฉย คือ ไม่มีความคิดเห็นยินดีหรือยินร้าย ประมาณร้อยละ 25 ซึ่งอาจเกิดจากการไม่แน่ใจที่จะสนับสนุนหรือต่อต้านประเด็นที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล เนื่องจากกลัวว่าการให้ความเห็นจะส่งผลกระทบต่อชีวิตตนในภายหลัง และบางส่วนมีแนวโน้มจะไปในทิศทางลบในอนาคตได้ ในด้านอุปนิสัยใจคอของคนไทย ทัศนคติบางอย่างในสังคมไทย การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ การยอมรับภาษา การเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญงานประเพณีของชาวกัมพูชา ส่วนทัศนคติเชิงลบมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันและมีระดับความรุนแรงที่แสดงพฤติกรรมอย่างเห็นเด่นชัด โดยมีความรู้สึกลบต่อความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา จากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ความรู้สึกหวงแหนเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ได้แก่ การพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษาและภาษา การส่งเสริมความร่วมมือด้านวัฒนธรรม การเสริมสร้างความเข้าใจต่อกันทางประวัติศาสตร์ การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม การส่งเสริมความสัมพันธ์ชายแดนและการทูตภาคประชาชน รวมถึงการรักษาภาพลักษณ์และมาตรฐานคุณภาพของสินค้าไทย

จากเอกสารข้างต้นผู้วิจัยนำไปประยุกต์ในการวิเคราะห์ด้านสังคมของประเทศกัมพูชา และความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา ที่ปรากฏในงานวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบทวรรณกรรมที่นำมาศึกษาและการวิเคราะห์ นวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย

จากการรวบรวมข้อมูลพบว่า มีงานวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยใช้ตัวบทนวนิยายที่ปรากฏในงานวิจัยดังนี้

นนทวรรณ ระบาย (2545) ศึกษาวิเคราะห์คำภาษาเขมรในนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดินของกฤษณา อโศกสิน** พบว่า มีการใช้คำภาษาเขมร 3 ชนิด ได้แก่ คำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ ส่วนประเภทของคำ ใช้คำราชาศัพท์ คำในศิลปะจารึกและวรรณคดี และคำสามัญในระดับพยางค์ พบว่า มีการใช้คำพยางค์เดียว คำสองพยางค์ และคำหลายพยางค์ ในด้านการสร้างคำ มีการประสมคำ ซ้อนคำ การใช้หน่วยคำเติมหน้า และเติมกลาง การนำคำภาษาเขมรมาใช้ในในด้านคำ มีการนำมาใช้ 6 ลักษณะ คือ เขียนเหมือนหรือใกล้เคียงกับเขมร และอ่านอย่างเขมร เขียนอย่างเขมรแต่อ่านอย่างไทย ภาษาไทยใช้ตามเสียงอ่านของเขมร ภาษาไทยดัดแปลงตัวเขียนและเสียงอ่าน ใช้คำแผลง ลดพยางค์ให้น้อยลง ด้านเสียง นำมาใช้โดยเปลี่ยนแปลงเสียง คือ ทำเสียงอ่านให้มีเสียงสูงต่ำเหมือนภาษาไทย และเปลี่ยนแปลงรูปเขียนให้เป็นรูปเดียวกับเสียง ในด้านความหมาย พบว่า มีการใช้แบบคงเดิม แดบเข้า กว้างออก และย้ายที่

มนัสนันท์ สรรพชญา (2550) ศึกษาพฤติกรรมการประพันธ์นวนิยายย้อนยุคอิงประวัติศาสตร์ เรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** ของ วรรณวรรธน์ พบว่า ผู้เขียนมีการวางโครงเรื่องโดยแบ่งช่วงเวลาออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ อดีตและปัจจุบัน และดำเนินเรื่องไปแบบคู่ขนาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ของอาณาจักรขอมโบราณในพุทธศตวรรษที่ 12 ผ่านบทบาทการมองเห็นและบทสนทนาของตัวละคร ความโดดเด่นอีกประการของนวนิยายเรื่องนี้ คือ การนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากการค้นคว้าเอกสาร เป็นข้อมูลในการสร้างตัวละครและฉาก รวมถึงการสร้างตัวละครจากบุคคลที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ และตัวละครที่สมมติขึ้น ทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีความเพลิดเพลินที่สอดแทรกความรู้ด้านประวัติศาสตร์ควบคู่กันไป

ดวงเด่น บุญปก (2551) ได้ศึกษาและเขียนบทความเรื่อง **ไทยมองเขมร: การถ่ายทอดแนวคิดผ่านวรรณกรรมบันเทิงคดีสามทศวรรษ** โดยใช้นวนิยายไทยที่มีแนวเรื่องสัมพันธ์กับเขมร จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ อมฤตาลัย เขมรินทร์-อินทรา หุบเขากินคน นางมาร สุริยวรรณ จำหลักไว้ในแผ่นดิน สร้อยแสงจันทร์ สมบัติกัมพูช อัปสร และมนตร์อัปสร โดยศึกษาในด้านศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ และสังคม พบว่า การสร้างนวนิยายนี้มีการผูกปมโดยผสมผสานความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อแบบเขมร นำเสนอในแนวลึกลับเหนือธรรมชาติ มีบางเรื่องที่น่าเสนอภาพสังคมเขมรในแนวสมจริง แต่ไม่ได้นำเสนอความจริงตลอดเรื่อง

แต่ยังคงผูกความเหนือจริงให้เป็นปมสำคัญของเรื่องอยู่ ซึ่งการศึกษานี้มีเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับการวิจัยในครั้งนี้ งานวิจัย 3 เรื่องข้างต้นเป็นงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวบทนวนิยายที่ใช้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำวิจัยครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบทที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา แต่ตัวบทนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของงานวิจัย ดังนี้

วาทีณี ศิริชัย (2557) ศึกษาและเขียนบทความ **การสร้างตัวละครต่อเนื่องในนวนิยายของนักเขียนไทย** จากการศึกษาของนักเขียนจำนวน 7 คน พบว่า การสร้างตัวละครต่อเนื่องมี 3 ลักษณะ คือ ตัวละครชุด ตัวละครภาคต่อ และตัวละครต่อเนื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากนวนิยายเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเรื่องเขมรินทร์-อินทรี กับเรื่องคุณครูอินทรี เป็นลักษณะการเขียนนวนิยายแบบตัวละครภาคต่อ คือ เป็นตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายที่เป็นภาคต่อกันเพื่อความสมบูรณ์ของเรื่อง ซึ่งผู้เขียนมักใช้ชื่อเรื่องนวนิยายที่เป็นภาคต่อกันคนละชื่อ บางเรื่องอาจมีระยะเวลาในการแต่งต่างกัน ด้วยความนิยมใน นวนิยายเรื่องนั้น ๆ จากผู้อ่าน อาจทำให้ผู้เขียนแต่งเรื่องต่อเพื่อความสมบูรณ์และคลี่คลายเรื่อง โดย เขมรินทร์-อินทรี นั้น ตอนจบของเรื่องมีความค้างเรื่องราวระหว่างตัวละคร ดังนั้น นวนิยายที่มาต่อคือเรื่อง คุณครูอินทรี จึงมาคลี่คลายตอนจบของเรื่อง

บุญศิริ ภิญญาธินันท์ (2527) **ศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายของ ก.สุรางคนางค์** งานเขียนของ ก.สุรางคนางค์ ได้แสดงแนวคิดสำคัญ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับความรัก การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต และแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิง โดยเรื่องเขมรินทร์-อินทรี มีแนวคิดเกี่ยวกับอุปสรรคของความรักที่เกิดจากความแตกต่างทางฐานะและศักดิ์ตระกูล นับเป็นความขัดแย้งสำคัญของโครงเรื่องนวนิยายแนวพาฝัน นอกจากความขัดแย้งของตระกูลที่ต่างกันแล้ว ในเรื่องนี้ยังมีความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติภาษา รวมถึงปัญหาระหว่างประเทศในกรณีเขาพระวิหาร ส่วนอีกประเด็นที่งานวิจัยนี้นำเสนอ คือ การเลือกคู่ครอง ในนวนิยาย พบว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายจากเรื่องคุณครูอินทรี มีแนวคิดในการเลือกคู่ครองตามความพอใจของตนเอง ส่วนตัวละครเอกฝ่ายหญิงอย่างคุณครูอินทรี ผู้วิจัยได้กล่าวว่าเป็นการแต่งงานที่ตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์

จากการศึกษาของวาทีณี ศิริชัย และบุญศิริ ภิญญาธินันท์ ได้กล่าวถึงอุปสรรคด้านความรักของตัวละครเอก เนื่องจากความแตกต่างทางฐานะและเชื้อชาติ และการสร้างนวนิยายภาคต่อเพื่อสรุปบทตอนจบของตัวละครแก่ผู้อ่าน แต่ยังไม่มีการศึกษาการประกอบสร้างตัวละครโดยละเอียด ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำมาศึกษาในครั้งนี้

สุรางค์ แพรกทอง (2536) ศึกษาเรื่อง **การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนของมาลา คำจันทร์** จำนวน 6 เรื่อง โดยศึกษาด้านเนื้อหาทางจริยธรรม และกลวิธีการประพันธ์ เรื่อง หุบเขากินคน มีเนื้อหาทางจริยธรรมด้านการยึดมั่นในคำสั่งสอนและความศรัทธาต่อศาสนา การระงับอารมณ์ การใช้สมาธิ และพลังจิต ความมีเมตตา ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความมีสติและกล้าหาญของตัวละคร โดยเฉพาะการเข้าใจคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ มีกลวิธีการแต่ง ด้วยการวางโครงเรื่องให้ตัวละครต่อสู้กับอุปสรรคด้วยการใช้สติปัญญาและความกล้าหาญ ใช้ตัวละครเด็กในการดำเนินเรื่อง ลักษณะนิสัยของตัวละครมีความสมจริง

วิภาพ ศัญทัพ (2546) **ศึกษาวิเคราะห์ฉากต้นต้นสำคัญในนวนิยายของขวัญ ของจินตวีร์ วิวัธน์** โดยศึกษาจากนวนิยาย จำนวน 36 เรื่อง ในด้านความขัดแย้ง เรื่อง อมฤตาลัย มีกลวิธีการวางโครงเรื่องใหญ่เป็นการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ประเภทของฉาก ต้นต้นที่สำคัญ เป็นกลวิธีการแต่งแบบคลี่คลายปมปริศนา คือ ผู้ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครที่อยู่ในสถานการณ์รับรู้เบื้องหลังความสลับอย่างดี และทำหน้าที่ชี้แจงที่มาที่ไปหรือคลี่คลายปมปริศนาของเรื่อง ส่วนการแสดงแนวคิดของเรื่อง พบว่า อมฤตาลัยมีแนวคิดเรื่องความเป็นอนิจจังปรากฏอยู่ในฉากสำคัญ และองค์ประกอบของฉากต้นต้นสำคัญในนวนิยายของขวัญของผู้แต่งจำแนกเป็น 2 ด้านใหญ่ คือ ภูมิหลังทางกายภาพ และภูมิหลังทางด้านจิตใจ อมฤตาลัยมีความโดดเด่นในด้านภูมิหลังทางกายภาพ ได้แก่ สถานที่ คือ ห้องใต้ดินที่ใช้เป็นที่กักขังคนที่ตนเองรัก นอกจากนี้ยังใช้เวลาของอดีตเชื่อมโยงกับปัจจุบัน ด้านตัวละครลักษณะโดดเด่นของตัวละครเรื่องนี้ คือ นักภาษาศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่สำคัญ คือ อ่านอักขระขอมโบราณ คำสาปแช่งในจารึกเพื่อกำจัดนางพญาขอม ความสัมพันธ์ของแนวคิดในฉากต้นต้นสำคัญ อันเป็นเอกลักษณ์ของผู้ประพันธ์ คือ อมฤตาลัยมีฉากที่สะท้อนลักษณะทางกายภาพและจิตใจ ได้แก่ การยึดมั่นถือมั่นในสังขารอันสวยงามเป็นอมตะของตัวละครเอก จึงก่อให้เกิดการสร้างภาพเมืองอมฤตาลัยที่มีลักษณะเป็นเทวาลัยสวยงามแบบขอมโบราณ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบทวรรณกรรมที่ศึกษาในครั้งนี้ พบว่า มีการวิเคราะห์ฉาก ตัวละคร ภาษาที่ใช้ รวมถึงกลวิธีการประพันธ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้วิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาการสร้างตัวละครได้แต่แง่มุมด้านปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับสังคม ที่ยังปรากฏไม่มากเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะได้ศึกษาและวิเคราะห์เพิ่มเติมในงานวิจัยครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง **ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย :**
กลวิธีการประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดงานวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. เกณฑ์การคัดเลือก

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ งานวรรณกรรมประเภทนวนิยายของนักเขียนไทย โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ด้านเนื้อหา เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาหรือตัวละครเอกเกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชาเป็นหลัก การพิจารณาด้านผลงานของนักประพันธ์ ต้องเป็นงานเขียนของผู้ประพันธ์ที่ได้รับรางวัลทางวรรณกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือนวนิยายนั้นได้รับความนิยมจากผู้อ่าน โดยมีการตีพิมพ์เผยแพร่มากกว่า 2 ครั้ง จากเกณฑ์การคัดเลือกดังกล่าว ทำให้ได้นวนิยายจำนวน 12 เรื่อง จากผู้เขียน 11 คน

2. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ตัวบทในการพิจารณาการประกอบสร้างตัวละครเอก และปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับบริบทสังคม ของนักประพันธ์ไทยรวม 11 คน จากนวนิยายจำนวน 12 เรื่อง ดังนี้

ตาราง 2 แสดงการพิจารณาการประกอบสร้างตัวละครเอก และปฏิสัมพันธ์
ของตัวละครกับบริบทสังคม

ลำดับที่	ชื่อเรื่องนวนิยาย	ชื่อผู้ประพันธ์	ปีที่พิมพ์	พิมพ์ครั้งที่
1	เขมรินทร์-อินทิดา	ก.สุรางคนางค์	2552	2
2	คุณครูอินทิดา	ก.สุรางคนางค์	2558	2
3	อมฤตาลัย	จินตวีร์ วิวัธน์	2553	2
4	หุบเขากินคน	มาลา คำจันทร์	2561	11
5	สุริยวรรณ	ทมยันตี	2558	14
6	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	กฤษณา อโศกสิน	2544	3
7	แก้วรัตเกล้า	ดวงตะวัน	2557	7
8	จันทร์อาชญาคน	วรรณวรรณ	2558	12
9	มนตร์อัปสร	อรพิม	2557	2
10	อัปสรามนตรา	จุติศร	2553	1
11	เหาะเลว	ประภัสสร เสวิกุล	2557	1
12	พนมनाคา	พงศกร	2563	1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ กรอบแนวคิดด้านการสร้างตัวละคร และแนวคิดเกี่ยวกับสังคม ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างตัวละคร

ด้านการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดในการพิจารณา นวนิยายของ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2556, หน้า 70-77)

1.1 แนวคิดพฤติกรรมและลักษณะบุคลิกภาพ

ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดในการวิเคราะห์ตัวละครของ ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 105-106) แนวคิดศิลปะการสร้างตัวละครของ สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 89-96) แนวคิดการสร้างบทบาทตัวละครของ เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2554, หน้า 72) และแนวคิดเรื่องตัวละครของ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2537, หน้า 104-106) แนวคิดการสร้างตัวละครของ นพพร ประชากุล (2552, หน้า 158-164) และแนวคิดบุคลิกภาพพื้นฐานของ เรมอนด์ บี แคทเทิลล์ (2552, หน้า 330)

1.2 แนวคิดกลวิธีการใช้ภาษาสัมพันธ์ทางอ้อมถึงตัวละคร

ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความของ Haliday & Ruqaiya Hasan (1976) แนวคิดที่เกี่ยวกับการอ้างอิงแบบ cohesion through reference ของ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537, หน้า 126-128) และแนวคิดจากงานวิจัยเรื่อง รูปภาพที่ใช้อ้างอิงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย ของ วรวรรณ ศรียาภัย มาใช้ในการวิเคราะห์ภาษาสัมพันธ์ทางอ้อมถึงตัวละคร

2. แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

การใช้แนวคิดเกี่ยวกับสังคมเพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับบริบทสังคมนั้น ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดด้านคุณค่าวรรณกรรมต่อการสร้างสรรค์สังคมของ ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 10-11) แนวคิดเรื่องวรรณกรรมกับสังคมของ ตรีนีลป์ บุญขจร (2523, หน้า 6-13) แนวคิดวรรณคดีและสังคมของ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541, 196-211) แนวคิดการกระทำทางสังคมของเวเบอร์ (2552, หน้า 62-65) และแนวคิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ของพระมหาสนอง ปัจใจปการี (2553, หน้า 184) และแนวคิดทางด้านแนวโน้มการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ของ แชนเดน (1990, อ้างอิงใน พระมหาสนอง ปัจใจปการี, 2553, หน้า 201-202) มาใช้ในการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดนำมาจากนวนิยายจำนวน 12 เรื่อง และศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยพิจารณาข้อมูล เพื่อศึกษาวิเคราะห์ โดยกำหนดขอบเขตของข้อมูลไว้ และมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. อ่าน ศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากตัวบททั้งหมดอย่างละเอียด
2. เก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครเอก 2 ประเด็น ประเด็นแรก การประกอบสร้างตัวละครเอก ประกอบด้วย บุคลิกภาพของตัวละคร และการใช้ภาษาสัมพันธ์ทางอ้อมถึงตัวละคร ประเด็นที่สอง ปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาสมัยของนักประพันธ์ไทย: กลวิธีการประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม ผู้วิจัยพิจารณาข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้ ซึ่งพิจารณาจากการตีความ (interpretation) การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของตัวละคร จากคำบรรยาย บทสนทนา โครงเรื่อง และเนื้อเรื่องที่ปรากฏในนวนิยาย โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างตัวละคร และแนวคิด

เกี่ยวกับสังคม จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บได้จัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ การสร้างตัวละครเอก การใช้ภาษาสัมพันธ์ทอ้งถึงตัวละครเอก และปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบทสังคม จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้และอธิบายด้วยกระบวนการพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

การประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัย ของนักประพันธ์ไทย

การวิเคราะห์หลักวิธีการประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัย
ของนักประพันธ์ไทย จากการเก็บข้อมูลและจัดระบบข้อมูล โดยใช้นวนิยายจำนวน 12 เรื่อง
พบตัวละครเอกทั้งหมด 14 ตัวละคร เป็นตัวละครเอกกัมพูชา 9 ตัว แบ่งเป็นตัวละครชาย 5 ตัว ตัว
ละครหญิง 4 ตัว ตัวละครเอกไทยจำนวน 5 ตัว เป็นตัวละครชาย 1 ตัว และตัวละครหญิง 4 ตัว
ตัวละครเอกจากนวนิยาย 12 เรื่อง สามารถจำแนกสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงการจำแนกตัวละครเอกกัมพูชาและตัวละครเอกไทย

เรื่อง	ตัวละครเอกกัมพูชา		ตัวละครเอกไทย	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
1. หุบเขากินคน	1. อัชฌา (ภัทรวรรณ)			
2. จันทราอุษาคเนย์	2. จิตรเสน			1. ตมิสา
3. อัปสรามนตรา		1. ปราณ		
4. อมฤตาลัย		2. พินทุดี (พันธุ์มเหสี)		
5. สุริยวรรณ	3. พิษณุหริเศศวร (สุริยวรรณ)			
6. เขมรินทร์-อินทรี	4. เขมรินทร์			2. อินทรี
7. คุณครูอินทรี	(4.)เขมรินทร์			(2.)อินทรี
8. เห...ชะเล้ง	5. โสวัณ			
9. จำหลักไว้ใน แผ่นดิน		3. โสคนเทีย	1. สรคม	
10. แก้วรัตเกล้า		4. แก้วรัตเกล้า		
11. พนมนาคา				3. เอเซีย
12. มนตร์อัปสร				4. วราลี

จากการศึกษาภาพรวมของตัวละครเอกดังที่ได้จำแนกไว้ในตารางข้างต้น พบว่า ผู้ประพันธ์มีการประกอบสร้างตัวละครเอกจากองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ บุคลิกภาพ ภายนอก บุคลิกภาพภายใน และความสามารถหรือลักษณะพิเศษของตัวละครเอก ภายใต้แนวคิดดังต่อไปนี้

บุคลิกภาพภายนอก คือ ลักษณะของตัวละครเอกที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ การแต่งกาย และการแสดงออก ของตัวละครเอก ดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพ คืออัตลักษณ์เฉพาะบุคคล ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา สัดส่วน ผิวพรรณ ทรงผม
2. การแต่งกาย ได้แก่ รูปแบบและลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละครเอก
3. การแสดงออก ได้แก่ อากัปกิริยาต่าง ๆ ที่ตัวละครแสดงออกมาเช่น การนั่ง การเดิน การรับประทานอาหาร รวมถึงลักษณะและน้ำเสียงในการพูด

บุคลิกภาพภายใน คือ ความนึกคิดของตัวละครที่ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่สามารถพิจารณาได้จากการแสดงของตัวละครเอก ซึ่งบุคลิกภาพภายในของตัวละครสามารถเป็นได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยบุคลิกภาพภายในด้านบวกหมายถึง การแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม และอุปนิสัยที่เป็นไปในทางเกื้อกูล จรรโลง สร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น ความซื่อสัตย์ การมองโลกในแง่ดี มีเมตตา กรุณา มีความกล้าหาญ มีสามัญสำนึกที่ดี เสียสละ เป็นต้น ส่วนบุคลิกภาพภายในด้านลบ หมายถึง การแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม และอุปนิสัยที่เป็นไปในทางไม่สร้างสรรค์ การกระทำที่เกินกว่าเหตุ เบียดเบียนหรือก่อให้เกิดโทษแก่ตนเองและผู้อื่น ไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น โมโหร้าย เจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตนเอง ใจร้อน น้อยใจ อิจฉา อาฆาต เป็นต้น ผู้วิจัยจำแนกบุคลิกภาพภายในของตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม ด้านสติปัญญา ด้านลักษณะนิสัย และด้านอารมณ์และความรู้สึก ดังต่อไปนี้

1. ด้านคุณธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551, หน้า 51) คุณธรรมเป็นความดีงามที่เกิดภายในจิตใจของแต่ละบุคคล และแสดงออกผ่านทางกาย วาจา หรือจิตใจ จากการวิเคราะห์พบคุณธรรมของตัวละครเอก 5 ประการ ได้แก่ เสียสละ สัจจะ เมตตา กรุณา กตัญญู และอภัย

2. ด้านสติปัญญา ด้านสติปัญญาของตัวละครเอก แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ สติปัญญา ด้านความคิดความรู้ สติปัญญาด้านอารมณ์ และสติปัญญาด้านจิตใจ

3. ด้านลักษณะนิสัย ลักษณะนิสัยของตัวละครเอกคือบุคลิกภาพภายในที่เชื่อมโยงนิสัยของบุคคลตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไปไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ลักษณะนิสัยยังเป็นบุคลิกที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย เช่น ประณีประนอม เอาแต่ใจตนเอง

4. ด้านอารมณ์และความรู้สึก เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรม การกระทำ หรือคำพูดของตัวละคร ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เช่น มีอารมณ์ขัน น้อยใจ โมโหร้าย อิจฉา

คุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษ/ความสามารถพิเศษของตัวละคร คือ ลักษณะเฉพาะบางประการของตัวละครเอกที่มีความพิเศษกว่าปกติ สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. ความสามารถด้านการทำศึกสงคราม เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการรบ โดยตัวละครเอกสามารถคิดวิเคราะห์ วางแผน รวมถึงมีความเชี่ยวชาญในการใช้อาวุธที่เป็นเลิศกว่าผู้อื่น

2. ความสามารถด้านศิลปะ ความสามารถด้านศิลปะของตัวละครเอกที่นับว่าเป็นคุณลักษณะพิเศษเนื่องจากเป็นความสามารถที่หาได้ยาก มีผู้ทำได้น้อยหรือหากมีผู้ทำได้ก็ไม่เท่าเทียมกับตัวละคร เช่น การวาดภาพ การแสดง

3. ความสามารถด้านการใช้เวทมนตร์และไสยศาสตร์ เป็นความสามารถของตัวละครเอกในการใช้คาถาอาคม ในการเนรมิต แสดงอิทธิฤทธิ์ เพื่อประกอบพิธีกรรม รวมถึงใช้สำหรับป้องกันตนเอง

4. ความสามารถด้านสมาธิพลังจิตและสัมผัสพิเศษ โดยด้านสมาธิ คือ การที่ตัวละครมีการฝึกควบคุมจิตจนเกิดเป็นสมาธิ แล้วสามารถนำมาใช้ในชีวิตรได้ ในด้านพลังจิตเป็นความสามารถของตัวละครในการใช้พลังเพื่อสื่อสารหรือควบคุมจิตใจ การกระทำและความคิดของผู้อื่นได้ และด้านสัมผัสพิเศษเป็นความสามารถของตัวละครที่สามารถสื่อสารหรือสัมผัสรับรู้กระแสที่พิเศษจากวิญญาณหรือสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ได้

5. ความสามารถด้านการศึกษาและความรู้ เป็นความสามารถที่ตัวละครเอกได้รับการศึกษา และมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ เช่น ความรอบรู้ด้านประวัติศาสตร์ ภาษา

จากคำอธิบายแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในศึกษาการประกอบสร้างตัวละครเอกจำนวน 14 ตัวละคร โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวละครเอกจำแนกตัวละครตามตารางที่ 1 แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. การประกอบสร้างตัวละครเอกกัมพูชา
2. การประกอบสร้างตัวละครเอกไทย

การประกอบสร้างตัวละครเอกกัมพูชา

ตัวละครเอกกัมพูชา หมายถึง ตัวละครที่มีเชื้อชาติ หรือชาติกำเนิดในดินแดนประเทศกัมพูชา หมายถึงรวมถึงอาณาจักรโบราณที่เป็นต้นกำเนิดของประเทศกัมพูชาด้วย จากการเก็บข้อมูล พบตัวละครกัมพูชาทั้งหมด 9 ตัว เป็นตัวละครเอกชายจำนวน 5 ตัวละคร จำแนกได้เป็นตัวละครที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ จำนวน 4 ตัวละคร ได้แก่ อัครมา(เจ้าชายภัทรวรมัน) เจ้าชายจิตรเสน เจ้าชายพิษณุหรืเกศวร หม่อมเจ้าเชมรินทร์ และตัวละครที่เป็นสามัญชน 1 ตัวละคร คือ โสวัณ มีตัวละครเอกหญิงจำนวน 4 ตัวละคร ได้แก่ เจ้าหญิงปราณ เจ้าพินทุดี เจ้าหญิงโสคนเทีย และเจ้าแก้วรัตเกล้า ดังนี้

1. ตัวละครเอกชาย

จากการศึกษาข้อมูลตัวบทนวนิยายซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ พบว่า ตัวละครเอกชาย มีทั้งหมด 5 ตัวละคร จากนวนิยาย 5 เรื่อง ได้แก่ อัครมา (เจ้าชายภัทรวรมัน) จากนวนิยายเรื่อง **หุบเขากินคน** เจ้าชายจิตรเสน จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุขาดเนย์** เจ้าชายพิษณุหรืเกศวร จากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรมัน** หม่อมเจ้าเชมรินทร์ จากนวนิยายเรื่อง **เชมรินทร์-อินทิดา** และนวนิยายเรื่อง **คุณครูอินทิดา** และ โสวัณ จากนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** สามารถจำแนกตัวละครได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวละครที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ และตัวละครที่เป็นสามัญชน ดังนี้

1.1 ตัวละครที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ ตัวละครเอกกัมพูชาฝ่ายชายที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ คือ ตัวละครที่เป็นพระประยูรญาติในราชสกุลของพระมหากษัตริย์ มี 4 ตัวละคร ได้แก่ อัครมา เจ้าชายจิตรเสน เจ้าชายพิษณุหรืเกศวร และหม่อมเจ้าเชมรินทร์ ดังนี้

1.1.1 อัครมา: เจ้าชายในภพอดีตแต่เป็นสามัญชนในปัจจุบัน ตัวละครเอกกัมพูชาฝ่ายชายจากนวนิยายเรื่อง **หุบเขากินคน** อัครมา เป็นเด็กกำพร้าเขาไม่รู้ว่าพ่อแม่ของตนเป็นใคร หลวงปู่รูปหนึ่งออกไปดูตงค์และได้พบเขาจึงพามาเลี้ยงดูตั้งแต่ยังเล็ก หลวงปู่เป็นพระนักวิปัสสนากรรมฐาน ท่านสอนให้เขานั่งสมาธิทุกวัน คอยชี้แนวทางชีวิตที่ถูกที่ควรแก่อัครมาเสมอ การเลี้ยงดูโดยหลวงปู่ทำให้อัครมามีความเลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเชื่อในอำนาจของพุทธคุณเหนืออื่นใด หลวงปู่เคยบอกว่าเขามาจากหมอกควันและก็ต้องกลับสู่หมอกควัน แสดงให้เห็นชาติกำเนิดอันคลุมเครือของเขา ผู้ประพันธ์แสดงเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เห็นว่า อัครมา คือ เจ้าชายภัทรวรมัน ที่ถูกนางยักษ์ลักพาตัวมา ทำให้ทราบว่าชาติกำเนิดของเขาเป็นเชื้อพระวงศ์ในอาณาจักรโบราณ อัครมามีความปรารถนาในใจเพียงอย่างเดียวคือต้องการพบพ่อแม่ที่แท้จริง เมื่อหลวงปู่มรณภาพไปดวงจิตของท่านกับอัครมายังคงผูกพันกันอยู่

ด้วยสายใยและอำนาจพุทธคุณทำให้เขาได้รับความช่วยเหลือให้รอดพ้นจากอันตรายเสมอ อัครมาและเพื่อน ๆ ไปเข้าค่ายลูกเสือและเดินข้ามเขื่อนเขาหลงจึงทำให้พวกเขาเดินทางย่นเวลา ไปสู่ดินแดนขอมโบราณ ที่นั่นพวกเขามีภารกิจในการช่วยเหลือพระมหาเทวีและเจ้าชายकुณวรมัน ให้สามารถขึ้นครองราชย์ได้ จากการศึกษาการประกอบสร้างตัวละครอัครมา พบบุคลิกลักษณะภายนอก บุคลิกลักษณะภายใน และคุณสมบัติหรือความสามารถพิเศษของตัวละคร ดังนี้

1) บุคลิกลักษณะภายนอก ด้านบุคลิกลักษณะภายนอกของอัครมานั้น ผู้ประพันธ์ได้สร้างลักษณะเฉพาะของตัวละครนี้ให้โดดเด่นด้วยลักษณะทางกายภาพ และการแสดงออก ดังนี้

ลักษณะทางกายภาพ ของอัครมา ปรากฏให้เห็นในฉากที่เขาห้ามปราม วิชชุและบดินทร์ไม่ให้ทะเลาะกัน ขณะที่เขาใช้มือเข้าไปห้ามเพื่อนกลับมีกระแสบางอย่างคล้าย กระแสไฟอ่อน ๆ ออกจากตัวเขา ทำให้เพื่อนทั้งสองต้องผละออกจากกัน พลังที่ถูกใช้ ในการห้ามเพื่อน ทำให้อัครมาเสียพลังจึงทำให้ใบหน้าของเขาซีดขาวจนแสดงให้เห็นภาพ ใบหน้าได้ชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...อัครมานั่งหายใจหอบเหนื่อย หน้าซีดจนขาว หน้าซึ่งคล้ำเข้ม งดงามพออ่อนโยนผิดแปลกจากชาวเขมรทั่วไป เส้นคิ้วลากโค้งยาวเกือบจรดกัน จมูกไม่โด่ง แหลม หากแต่ค่อนข้างใหญ่ ปากหยักยิ้มดูคล้ายเทวรูปเก่าแก่ พอหน้าซีดลง งดงามทุกส่วนยิ่ง เห็นเด่นชัด... (มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 43)

และอีกตัวอย่างที่มาลา คำจันทร์ ได้บรรยายลักษณะใบหน้าที่เป็นเอกลักษณ์ของอัครมา ดังนี้

แทบชิดผาห้อยมีแท่นนอนหลังหนึ่งตั้งอยู่ เหนือแท่นนอนไว้ด้วยร่าง ผอมบางยาวเหยียด เค้าน้ำดูแปลก โครงนอกของหน้าออกเหลี่ยม มีเส้นโค้งละมุนตัดเหลี่ยม กราม ช่วยลดความแข็งของโครงหน้าจนกลายเป็นอ่อนโยนอยู่ในที่ คิ้วยาวเป็นเส้น เส้นคิ้วโค้ง แล้วหักตกตรงปลายเล็กน้อย ยามหลับอยู่เช่นนั้น เปลือกตาคุ้ยนั้นดูนุ่มนวลชัดเจน (มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 134-135)

จากตัวอย่างข้างต้น ลักษณะใบหน้าของอัครมา คือ ใบหน้ารูปเหลี่ยม จมูกค่อนข้างใหญ่และกว้าง ริมฝีปากหยักได้รูป ใบหน้าของอัครมาคล้ายคลึงกับประติมากรรม ของขอม ที่มีลักษณะใบหน้าเหลี่ยม อีกทั้งมีการอุปมากับเทวรูปโบราณเพื่อสร้างความสอดคล้อง กับชาติกำเนิดของอัครมาที่เป็นเจ้าชายภัทรวรมันที่มีชีวิตอยู่ในอาณาจักรฟูนัน

ในด้านการแสดงออกของอัครมานั้นมีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากเขา ชอบนั่งสมาธิเป็นนิจ จิตใจที่สงบจากภายในส่งผลถึงบุคลิกลักษณะภายนอกที่เป็นคนเงียบ

และพูดน้อย แต่ทำให้ผู้ใกล้ชิดรู้สึกสงบรุ่มเย็น การแสดงออกมีลักษณะที่สื่อถึงผู้ที่รักสันโดษ ดังตัวอย่าง

อัชฌมายังคงนั่งเงียบ วิชชอยู่อีกฟากของกองไฟพลิกหนังสือผล็อบแปล็บ แล้วมองหน้าคนชอบทำสมาธิ อาจจริงอย่างเพื่อนพูด หน้าตาและเนื้อตัวของเพื่อนดูใหม่ สะอาดและชุ่มเย็นอยู่ตลอด อัชฌาไม่ใช่คนเด่นของโรงเรียนเป็นคนเงียบ ๆ เงย ๆ แต่เค้าหน้า การวางตัวและความชุ่มเย็นที่เหมือนแผ่ออกมา กลับทำให้เพื่อน ๆ ให้ความเกรงใจแก่เขา

(มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 23)

จากตัวอย่าง การแสดงออกของอัชฌาคือการนั่งสมาธิเป็นประจำ ความสงบที่เกิดจากภายในทำให้อัชฌามีบุคลิกที่สงบ สุขุม พูดน้อย แต่รุ่มเย็นทำให้เพื่อน ๆ ชอบที่จะอยู่ใกล้แต่ก็มีความเกรงใจเขา

2) บุคลิกภาพภายใน อัชฌามีการแสดงออกถึงบุคลิกภาพภายใน ด้านบวกที่เด่นชัดคือ มีสติ มีความประณีประนอม ขณะเดียวกันก็มีบุคลิกภาพภายในด้านลบ คือ มีอารมณ์โกรธ ดังนี้

บุคลิกภาพภายในด้านบวก อัชฌา เป็นเด็กที่ถูกอบรมเลี้ยงดูมา โดยหลวงปู่ การที่หลวงปู่สอนให้เขานั่งสมาธิเป็นประจำจึงทำให้อัชฌาเป็นคนใจเย็น เมื่อเกิดเหตุการณ์เฉพาะหน้าเขาสามารถมีสติในการหยุดคิดเพื่อแก้ไขปัญหาแก้ตนเองรวมถึงผู้อื่นด้วย ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่เพื่อนของอัชฌาถูกอำนาจของศิขราสะกดจิต ในขณะที่เพื่อนคล้อยตาม พลังนั้น อัชฌามีสติและค่อย ๆ ปลอบเพื่อนว่าสิ่งที่เขารู้สึกเป็นเพียงความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากความตกใจเท่านั้น จากนั้นเขาก็เสริมกำลังใจให้เพื่อนด้วยการบอกว่าเขาเคยเผชิญเหตุการณ์ลักษณะนี้หลวงปู่รักษาเขาได้ และเขาก็จะรักษาให้เพื่อนได้ด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่าง

แหมบ่พลองทรุดร่างลงกองหมดเรียวหมดแรงยกสองมือปิดหน้า สองไหล่สั่น สะท้านส่ออาการขวัญบิน อัชฌาเอื้อมมือแตะไหล่เพื่อนคล้ายจะปลอบประโลม

“อย่าอยู่นอกกองไฟเด็ดขาด ไฟคือสิ่งที่เสือหมีผีปากลัวเกรง ให้ไฟอยู่ด้านนอก อย่างน้อยมันต้องผ่านไฟก่อนถึงตัวนาย อย่าลืม”

ป้อแป้ อ่อนเพลีย เรี่ยวแรงร่อยหรอราวคนไข้อาการหนัก อากาศหนาวเหน็บ
แต่ร่างกายนายกองคงกลับร้อนรุ่มราวไขขึ้นสูง หน้าคมเข้มดูตึกคักด้วยสุขภาพสมบูรณ์
กลับชืดขาวราวคนเสียเลือดมาก ตาแดงชาน ริมฝีปากแห้งเกรียม

“เรา...ไม่ไหวจะหลงปู่ เหมือนมันดูตึกเลือดดูตึกวิญญาณเราไปหมด”

“นายโดนไฟแล้วออกไปโดนน้ำค้างเลยเป็นไข้เท่านั้นเอง ไม่เป็นอะไรมากหรอก”

“นายไม่รู้” คนขวัญกระเจิงผืนยิ้ม “เหมือนโดนไฟแรงสูงดูตึก ข้างี้ลั่นตึก ๆ
ใจสั่นเหมือนไม่ได้กินข้าวสักสามวัน”

“นายไม่ได้เป็นอะไรมากหรอก ตกใจจนขวัญหนีเท่านั้นเอง” อัจฉมานึกไปถึง
หลงปู่ ท่านสอนว่า เมื่ออยู่ในความกลัวจงคุมสติไว้ให้มั่น เมื่ออยู่กับคนกลัว
อย่ากลัวตาม บดินทร์คงกลัวจนสติไม่อยู่กับตัว จนขวัญบินจากร่างแน่นอนแล้ว

“บดินทร์” เขาเรียกเพื่อนน้ำเสียงอ่อนโยนอาทรจนอีกฝ่ายเหมือนจะสัมผัสได้
“นอนลงเถิด เมื่อเราเด็กกว่านี้เราตามหลงปู่ออกธุดงค์เคยโดนแบบนี้มาแล้ว หลงปู่
รักษาเราได้ นอนเถิดเพื่อน เราจะรักษาให้”

น้ำเสียง ถ้อยคำ และกระแสนับออบอ่อน ๆ เหมือนกระจายจากปาก จากใจ
และจากฝ่ามือของเพื่อน บดินทร์นอนลงอย่างว่างาย อัจฉมานั่งขัดสมาธิอยู่เหนือหัว
เพื่อน สูดลมหายใจลึก ๆ แล้วตั้งจิตแผ่เมตตาตามที่หลงปู่เคยสอน อธิษฐาน
อาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยมาช่วยเกื้อหนุน ร่ำลึกถึงพระคุณของหลงปู่ผู้ประดุจ
พ่อแม่มาเป็นที่พึ่ง มือหนึ่งพยักพาดตักแต่อีกมือวางทาบที่หน้าผากเพื่อน

“เพ่งใจมาที่มือเรา อย่าคิดอะไรทั้งสิ้น”

ฝ่ามือข้างนั้นออบอ่อน กระแสไฟอ่อน ๆ เดินแล่นผ่านหน้าผากซึมซาบถึงหัวใจ
น้ำเสียงอ่อนโยนช่วยปลุกปลอบจิตใจคนป่วยไข้ให้ผ่อนคลายลงมาก บดินทร์นอนยาว
หลับตาลงสบาย ๆ สัมผัสได้ชัดเจนถึงกระแสคลื่นที่ถ่ายทอดจากมือเพื่อน ออบอ่อน
อ่อนโยน เบาสบาย บดินทร์หลับไปในเวลาไม่ถึงสิบชั่วลมหายใจด้วยซ้ำ หายใจยาวลึก
สม่ำเสมอ

(มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 95-97)

จากตัวอย่างเป็นการใช้สติที่เข้มแข็งของอัจฉาขณะเผชิญหน้ากับ
เหตุการณ์คับขันเขาสามารถควบคุมจิตใจของตนให้สงบ และสามารถเป็นที่พึ่งทางใจให้เพื่อนได้

นอกจากนี้ อัจฉมายังมีลักษณะของผู้ที่มีความประณีตระนอม
คอยไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างเพื่อน โดยเฉพาะเวลาที่วิซุและบดินทร์มักถกเถียงกัน
อัจฉาจะคอยเตือนเพื่อนเสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ไม่เอาน้ำ อย่าเถียงกันน้ำ” อัจฉาไล่เกลี้ย “รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย ครูสอนนอกบ่ออย่าจำไม่ได้หรือไง” (มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 37)

อีกตัวอย่างที่สนับสนุนอุปนิสัยประนีประนอมของอัจฉา ดังนี้

“ไม่เอาน้ำ” อัจฉาเข้าขวาง “ครูเพิ่งสั่งอยู่หยก ๆ ไม่ทันไรทะเลาะกันแล้ว” “นายเองคนหนึ่งเป็นถึงหัวหน้าชั้น อีกคนหนึ่งเป็นหัวหน้ากองธง” เด็กชายชาววัดพูดเรียบ ๆ แต่ทางเสียงมีแววดำหนิ “พ่อนายเองต่างเป็นคนมีชื่อเสียงทั้งคู่ ไม่รักหน้าตัวเองก็รักหน้าพ่อบ้างซี” (มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 42)

จากตัวอย่าง เป็นลักษณะนิสัยของอัจฉาที่ไม่ชอบการทะเลาะเบาะแว้ง ความไม่สามัคคี ทำให้เขาคอยเป็นผู้ห้ามปรามและเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนอยู่เสมอ

บุคลิกภาพภายในด้านลบ อัจฉาเป็นเด็กที่มีความใจเย็น แต่บางครั้งเมื่อมีผู้อื่นกระทำทำให้เพื่อนเขาได้รับอันตรายอัจฉาก็มีอารมณ์โกรธปรากฏให้เห็นบ้าง ดังตัวอย่าง

“ข้าสั่งให้เจ้าลืมตา” เด็กหญิงตาเขียวส่งเสียงเกรี้ยวกราดขึ้นอีก “ไม่ลืมตา ข้าจะฆ่าเพื่อนเจ้าเดี๋ยวนี้”

เด็กหญิงผู้มีพลังชั่วร้ายสั่งลูกน้องให้ลากร่างบิดนทร์เข้ามาหา ทั้งสามถุกมัดรวมกันเป็นกระจุก คนหนึ่งถูกลากอีกสองคนพลอยตามติด ๆ มาด้วย คิขรายกฝ่ามือขึ้นแล้วเปล่งประกายเรือ่แดงราวเรืองแสงได้ อัจฉาลืมตาขึ้นทันที ดวงตาสดใสเยือกเย็นแถมอำมหิต อัจฉาเริ่มโกรธขึ้นมาแล้ว พลังรุนแรงถั่งโถมไปทั่วแขน

“ข้าเตือนเจ้าเป็นครั้งสุดท้าย คิขรา ปลอยเพื่อนข้าเสีย หากไม่ข้าจะไม่ปรานีต่อเจ้า”

(มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 127-128)

จากตัวอย่าง เป็นเหตุการณ์ที่คิขราจับตัวเพื่อนของอัจฉาไปและขู่จะฆ่าทำให้อัจฉาโกรธมาก พลังแห่งความโกรธถูกนำไปรวมกับสมาธิอันเข้มแข็งของอัจฉาทำให้เขามีพลังในการทำลายคิขราทำให้คิขราได้รับบาดเจ็บสาหัส

3) ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร อัจฉา เติบโตมากับหลวงปู่ที่คอยอบรมและสั่งสอนให้เขานั่งสมาธิตั้งแต่เด็ก เวลาว่างเขามักใช้เวลาไปกับการนั่งสมาธิอยู่เสมอ ทำให้เขามีความสามารถที่เกิดจากกระบวนการภายในของจิต และใช้ความสามารถจากสมาธิในการดำเนินชีวิตได้ พลังสมาธิของอัจฉาเพิ่มขึ้นเมื่อเขาเดินข้ามเครื่อง

เขาหลงไปยังอาณาจักรโบราณ อัจฉราสามารถใช้พลังนี้ในการสื่อสารกับเจ้าชายคุณวรมัน รักษาความเจ็บปวด หรือรักษาบาดแผลให้แก่ผู้อื่นได้ และสามารถใช้อสมาธิช่วยเหลือเพื่อน ๆ และเจ้าชายคุณวรมันได้สำเร็จ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หลวงปู่ของเพื่อน ๆ จ้องเหม่อที่แนวป่าเบื้องหน้า ดวงตานิ่งเย็นคล้ายมองทะลุไปไกล ไกลออกไปที่ไหนก็ไม่รู้ สีสันสาบราบเรียบ ดวงตาไม่ส่อแววตระหนกหรือตื่นกลัว ท่าทางเหมือนจดจ่อกับภาพที่มองเห็น เหมือนไม่รับรู้หรือใส่ใจต่อสิ่งรอบข้าง

“หลวงปู่ เป็นอะไร”

“เรา...” อัจฉราสะดุ้งเฮือก “เรามองเห็น...”

“เราว่าเข้าไปคุยกันในหมู่หินโน่นดีกว่า” บุญชูสอดขึ้น “ตรงนี้มีมันโล่งเกินไป”

“นายมองเห็นอะไร ฤาษี”

อัจฉรายกมือปิดหน้าแล้วเลื่อนปลายนิ้วไปคลึงขมับดวงหน้าคมเข้มแต่ผสมสัดส่วนของความอ่อนโยน ดูผิดแปลกจากพื้นเมืองคล้ายส่อแววกลางแคลงไม่เชื่อมั่น คิ้วเข้มวาดโค้งหักตกตรงปลายนิด ๆ จมูกตั้งสันชัดเจนดูสง่า รูปปากค่อนข้างหนาแต่หยักงอนตรงปลาย ชวนนึกไปถึงรูปสลักขอมโบราณ

“ตั้งแต่เมื่อคืนเราก็ได้ยินเสียงเขา” เด็กชายชาววัดเล่าซ้ำ ๆ “เหมือนเขาจะขอความช่วยเหลือ ตอนข้าวเที่ยงก็ได้ยินอีก ตะกี้เรามองเห็น เห็นเกือบชัด ผู้ชายคนหนึ่งนอนเหยียดบนแท่น มีกรอบแก้วครอบครอบม เนื้อห้วนอนมีกะโหลกตรึงด้วยเหล็กแหลม”

(มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 66-67)

อีกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าสมาธิอันแน่วแน่ของอัจฉราทำให้เขาสามารถสัมผัสได้ถึงจิตอีกดวง ดังนี้

อัจฉราควบคุมดวงจิตจนเห็นดวงกระจ่างใส เปิดใจออกให้กว้างพร้อมรับสัมผัสแปลก ๆ เพื่อติดตามดูให้รู้แน่ไม่เห็น ไม่ได้ยินอะไร ภาพชายผู้นอนยาวในกรอบแก้วเสียงร้องขอความช่วยเหลือน่าจะมีคามหมายอะไรสักอย่าง ไม่น่าจะใช้ความพินเพื่อนฝูงชานหรือการคิดเห็นเป็นเองแน่ ๆ หลวงปู่เคยบอก เคยพูดถึงการติดต่อทางจิตวิญญาณว่า ในห้วงแห่งสมาธิ บางครั้งจะมีสัตว์ร่วมโลกผู้เดือดร้อนทุกข์ทันทมาขอความช่วยเหลือ

(มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 78)

จากตัวอย่าง การที่อัครมหาสามารถสื่อสารกับดวงจิตของเจ้าชาย
คุณวรมันได้ เพราะการทำสมาธิหรือในช่วงที่จิตสงบ ทำให้จิตมีพลังสามารถมองเห็นและม
ีการรับรู้ที่ละเอียดกว่าผู้อื่นและเมื่อได้เดินทางเข้ามายังอาณาจักรโบราณยิ่งทำให้ความสามารถ
ของเขาเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับตัวอย่างต่อไปนี้

“กรณีของหลวงปู่เราเคยอ่านเจอในหนังสือชื่อพลังจิตมหัศจรรย์ พลังงานของ
หลวงปู่อาจเป็นอันเดียวกับพลังงานของจักรวาลที่นักวิทยาศาสตร์รัสเซียค้นพบ
พูดให้แคบหน่อยก็คือพลังจิตนั่นเอง หลวงปู่มันฝึกจิตมาแต่เด็ก ๆ ทะลุประตูเวลาเข้า
มา พื้นฐานทางจิตเลยเพิ่มพูนเป็นสิบหรือร้อยเท่า กรณียากกับไอ้ส่วยก็เหมือนกัน พูด
ง่าย ๆ ว่าใครมีพื้นฐานมาทางไหน พอตกมาสู่มิตินี้ ความสามารถในเชิงนั้น ๆ
ของแต่ละคนเลยเพิ่มพูนเป็นสิบหรือร้อยเท่า เราคิดอย่างนี้

(มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 106-107)

นอกจากการสื่อสาร สมาธิที่อัครมหาสามารถแปรเป็นพลังในการรักษา
อาการเจ็บป่วยของผู้อื่นหรือแม้แต่สัตว์ได้ ดังฉากที่เขาและเพื่อนพบพญาลอบาดเจ็บจากการถูก
ลูกดอกปักที่ปีก เพียงอัครมหาตั้งดวงจิตแผ่เมตตาให้พญาลอบอกหายเป็นปกติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปีกสยายกลับหดย่น ดวงตาเหลือกปลิ้น หนังตาตึงปิดลูกตาขาวมัว อัครมหาเอง
แววตาสลด สะทกสะเทือนใจลึกล้ำต่อเลือด บาดแผลความเจ็บปวด และการเบียดเบียน
บีทากันของสัตว์ร่วมโลก เด็กชายหลับตาลง สูดลมหายใจลึก ๆ แล้วตั้งดวงจิต
แผ่เมตตา สืบตาอีกครั้งดวงตาก็ก่สงบนิ่งเหมือนพระชรา ลูบหัวสัตว์บาดเจ็บ
ปลอบประโลมปากพึมพำพลงเอานิ้วคลึงปิดปากแผล...

...วิชขุรวมลูกดอกทั้งสองท่อนยื่นส่งให้บุญชู ฝ่ายนั้นรับไปใส่ย่ามบวมพอง
เหมือนย่ามชูชก กลับพล้นนั่นเองอัครมหาส่งเสียงโห่เหวกตื่นตื่นผิผิวสยขึ้น

“วิชขุ แผลมันหายสนิทแล้ว”

“ว่าไงนะ”

สามเสียงอุทานขึ้นแทบเป็นคำเดียวกัน ต่างปรี่เข้าไปมุงล้อมจนหัวแทบจะชนกัน
วิชขุคลี่ปีกพญาลอบอกกว้าง แผลที่ปักหายสนิทเนื้อประสานกันเหมือนไม่เคยมีอะไร
เสียบทะลุมาก่อน

“ยังกะปาฏิหาริย์” บดินทร์ยกมือขยี้ตาหลาย ๆ ครั้ง “ไม่น่าเชื่อ ภูผันไป
หรือเปลวอะ”

“ไม่อยากจะเชื่อเลย” วิชชุบุชนลูกชายที่ต้นแขน “ยังกะโมเสสแหวนน้ำทะเล
ต่อหน้า หลวงปู่! นายทำได้ไง”

“เราเองก็ไม่รู้เหมือนกัน” อัชฌามองมือตัวเองอย่างงุนงง “เราเพียงแผ่เมตตาให้
มัน ตั้งจิตว่าจงหาย จงหายเท่านั้น”

(มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 56-57)

ในตอนท้ายของเรื่อง อัชฌาได้ใช้ความศรัทธาที่มั่นคงในพระรัตนตรัย
ร่วมกับสมาธิที่แน่วแน่เพื่อช่วยเหลือเพื่อนให้รอดพ้นมาจากอันตรายได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สังความเพียงแค่นั้นอัชฌาก็พริ้มตาหลับ ลมหายใจยังแผ่วต่ำแต่สม่ำเสมอ
คล้ายสะกดจิตตัวเอง คล้ายคำดั่งพาใจลงเบื้องลึก ไกลค่าเข้ามา ใกล้มีดเข้ามาทุกขณะ
หน้าตาและเนื้อตัวของอัชฌาเริ่มแจ่มใส เริ่มมีเมื่อกบางๆ คล้ายฟองสบู่เกาะคลุม
คลุมหนาขึ้นเรื่อย ๆ ขาวเรืองรองเป็นเมื่อกใส ผนึกหนาแน่นซ้าแล้วซ้าเล่า หนาขึ้น
แข็งขึ้น สุกเรืองหุ้มรอบตัวคล้ายเป็นเกราะแก้ว

(มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 364)

1.1.2 เจ้าชายจิตรเสน: เจ้าชายผู้แผ่ขยายอำนาจของอาณาจักรเจนละ
มายังดินแดนอุษาคเนย์ เจ้าชายจิตรเสน เป็นโอรสของเจ้าชายวีระวรรณ มีลูกพี่ลูกน้อง คือ
เจ้าชายภววรรณ ที่จะดำรงตำแหน่งกษัตริย์องค์ต่อไป ในอดีตมีคำทำนายดวงชะตาของเจ้าชาย
จิตรเสน ว่าพระองค์จะตาแรงกล้าจักเติบโตเป็นใหญ่ในพื้นที่พิภพเกรียงไกรกว่าผู้ใดในเศรษฐปุระ
ยากที่จะหาใครยิ่งใหญ่เสมอได้ เจ้าชายจิตรเสน เป็นเจ้าชายที่มีรูปสมบัติเป็นเลิศ ชาญฉลาด
เชี่ยวชาญในการรบ เป็นที่เคารพของเชื้อพระวงศ์และขุนนาง เมื่อรวมกับคำทำนายจึงทำให้
หลายฝ่ายหวาดระแวง กลัวว่าพระองค์จะแย่งชิงราชบัลลังก์จากเจ้าชายภววรรณ บุคคลที่
หวาดระแวงพระองค์มากที่สุดคือ พระราชบิดาของพระองค์ จึงทำให้เจ้าชายจิตรเสียนิยพระทัย
อย่างยิ่ง พระองค์ได้ให้คำสัตย์กับนางชวันจา ซึ่งดำรงตำแหน่งกัมพูราชลักษมีในขณะนั้นว่า
จะรับนางเป็นชายา จึงยิ่งทำให้พระราชบิดาหวาดระแวงยิ่งขึ้น เมื่อพระมหากษัตริย์พระองค์เดิม
สิ้นพระชนม์ เจ้าชายภววรรณจะขึ้นครองราช เจ้าชายจิตรเสนจึงทรงตัดสินใจเดินทางออกจาก
เมือง ไปหาทางออกสู่ทะเลเป็นการขยายอาณาจักรถวายเป็นแต่เจ้าชายภววรรณเพื่อแสดงความ
จงรักภักดี และพิสูจน์ว่าตนเองไม่ได้คิดแย่งชิงราชบัลลังก์ ภายใต้การนำทางของตมิสาหญิงสาว
ชาวไทย จากหลักฐานการแผ่ขยายอาณาเขตของเจ้าชายจิตรเสนทำให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็น

กษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่อำนาจของพระองค์แผ่ขยายมาถึงตอนกลางของประเทศไทย จากเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** พบการประกอบสร้างเจ้าชายจิตรเสน ด้านบุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน ความสามารถและลักษณะพิเศษของตัวละคร ดังนี้

1) **บุคลิกภาพภายนอก** เจ้าชายจิตรเสน มีชาติกำเนิดเป็นเชื้อพระวงศ์ของอาณาจักรเจนละ ภาพลักษณ์ของพระองค์คือนักรบผู้ยิ่งใหญ่ รูปร่าง องอาจ สง่าผ่าเผย มีความสุขุม ผู้ประพันธ์สร้างบุคลิกภาพภายนอกของพระองค์ให้มีลักษณะสอดคล้องบทบาทในเรื่องผ่านลักษณะทางกายภาพ การแต่งกาย และการแสดงออก ดังนี้

ลักษณะทางกายภาพ เนื่องจากเจ้าชายจิตรเสน เป็นกษัตริย์เขมรในสมัยโบราณ ผู้ประพันธ์ได้สร้างลักษณะทางกายภาพให้เป็นนักรบที่มีรูปร่างสูงใหญ่ มีพลังกำลังมาก ดังตัวอย่างการบรรยายกิริยาท่าทางของเจ้าชายจิตรเสนขณะกำลังพักผ่อนร่วมกับเจ้าชายภววรรณด้วยการยิงนก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วรกายสูงใหญ่ยืนระแวงระว่างอยู่ในที่ ธิบั่นไปตามเสียงเรียกขานของเจ้าชายภววรรณ ก่อนจะนำสาวคันธนู (ศร) ตามดัชนีของเจ้าชายวรองค์บอบบาง วงพระกรล้ำสัน ออกแรงเหวี่ยงจนคันธนูตัดโค้งลงด้วยกำลังหัตถ์แกร่งกล้า ก่อนดัชนีบังคับปล่อยยิษุ ลูกธนูไปจรดเล็งวิถีตามเจ้าสุกฤษฎาสองตัวที่โบกบินคู่กันอยู่กันบนเวียงนภา (วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 25)

นอกจากรูปร่างแล้ว ผู้ประพันธ์ยังได้สร้างสีผิวของเจ้าชายจิตรเสนให้มีความสมจริงกับผู้ที่ออกศึกเป็นประจำ ดังตัวอย่าง

ยามนี้ ลมแห่งรัตติกาลได้มาเยือน จันทราทอแสงเรืองระเรื่อ จนมองเห็นบาทวิถีไรไรท่ามกลางต้นไม้รักชฎ แสงเรือนวลกระทบผิวเนื้อสีน้ำผึ้งของคนตัวสูงที่ยืนเด่นอยู่ท่ามกลางเดือนหงายและสายลมพัดเอื่อย (วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 2)

จากตัวอย่าง เป็นลักษณะรูปร่างของเจ้าชายจิตรเสนที่มีร่างกายสูงใหญ่ สีผิวเป็นสีน้ำผึ้ง เหมาะสมตามลักษณะของผู้ที่เป็นนักรบต้องออกศึกเป็นประจำ

เครื่องแต่งกายเป็นบุคลิกภาพภายนอกอีกประการที่ผู้ประพันธ์นำมาสร้างภาพลักษณ์ให้เจ้าชายจิตรเสนดูสมจริงเหมือนกษัตริย์ขอมในอาณาจักรโบราณ มีการแต่งกายใน 3 ลักษณะ คือ เครื่องแต่งกายปกติ โดยเครื่องแต่งกายเป็นเครื่องทรงตามแบบของกษัตริย์โบราณ เครื่องแต่งกายเต็มยศเมื่อมีพระราชพิธีสำคัญ และเครื่องแต่งกายสำหรับออกศึก เครื่องแต่งกายในยามปกติ ประกอบด้วยเครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับผ้าที่ใช้เป็นผ้าที่ได้จากเส้นใยธรรมชาติ ดังตัวอย่าง

อาภรณ์ที่บุรุษร่างสูงใหญ่ผู้นั้นสวมใส่เป็นผ้าฝ้ายทอละเอียดสีนวลแต่มีได้ตรึงรัดกุม หากตกแต่งประดับเรือนกายด้วยอัญมณีมีค่า ประกอบด้วยทองคำและทับทิม หลากสีเป็นสังวาล (วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 2)

อีกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความแตกต่างของเครื่องแต่งกายในแต่ละกิจกรรมของเจ้าชายจิตรเสน ดังนี้

ภาษาพื้นใหญ่ใช้ขับเส้าเสนาตรงยาวจรดแผ่นปฤษฎางค์ให้แห้งหมาด พระสาจากไม้ตาลถูกใช้สางเกศาสองสามครั้งเพื่อประทานพรแก่เกศเกล้าตนได้รับมงคลประการหนึ่ง ก่อนจะผลัดภูษานุ่งลายยกดอกทอวิจิตรอัดกลีบเป็นระเบียบ ยามพำนักในเวียงวัง จักไม่ทรงฉลองพระองค์หยักรั้งผืนเดียว นอกเสียจากเวลาออกสนามยุทธ์หรือออกฝึกพวาทหารจักนุ่งหยักรั้ง ผืนภูษานั้นจะถูกรัดแน่นหนาด้วยผ้ากิเปสีชาดแล้วจับเชิงคร่าว ๆ ทิ้งชายยาวคู่ลากข้อพระบาท ไม่ค่อยประณีตด้วยเป็นเพลเข้าบรรทม พระองค์จึงมีต้องมากพิถี หากเป็นเวลากลางวันหรือออกงานพิถีฉลองพระองค์ทั้งหลายจักต้องจับจีบยกเชิงชายผ้าให้วิจิตร ต้องเสียเวลานานนัก ประกอบเครื่องทรงประดับทั้งพาทูร์รัตเกศรัดบาทมากมาย พระองค์มีค้อยให้ความสำคัญกับการแต่งองค์ในยามรโหฐานลักเท่าใด เพียงแต่ใช้ภูษาลายดอกบอกล้วนชัดติยะเจ้าเชื้อเหนือหัวเท่านั้นเป็นการเสร็จพิถี

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 116-117)

นอกจากเครื่องแต่งกายปกติแล้ว เมื่อต้องทำศึกสงคราม ผู้ประพันธ์ได้บรรยายเครื่องแต่งกายแบบนักรบโบราณที่สอดคล้องกับอาวุธที่ใช้ในการรบ คือ มีแผ่นหนังรองนิ้วสำหรับยิงธนู แผ่นหนังรองไหล่ เกราะที่ทำจากหนัง รวมถึงพวงมาลัยดอกไม้สำหรับประดับพระองค์ ดังตัวอย่าง

พระองค์รับคำ พร้อมส่งสัญญาณให้ทหารทุกคนเตรียมพร้อมและเร่งแต่งองค์เพื่อการศึกษา มัดองค์ลีตราหน้าแผ่นรองลูกธนูรัดกระชับพระอังคฺฐหัวแม่มือ และแผ่นหนังรองพระพาหุด้านซ้ายรองลูกธนูยามเหนียวเปล่งคันศร เกราะหนังแผ่นใหญ่รัดไขว้คาดอุระ รวบเส้นเกศยาวด้วยเชือกหวายแน่นกระชับรัดกุม thalm นำมาทูลเกล้าฯ ถาดฉลองพระองค์ วางเรียงพวงบุปผาเรียงร้อยไว้ห้าซ่อ ศิราภรณ์บุปผารัตนเกศ พาทูร์รัตข้อพระกร พวงบุปผาประณีตรวกับคนทำตั้งใจทำอยู่เป็นนานกว่าจะงดงามขนาดนี้

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 405)

การแสดงออก เป็นบุคลิกภาพอีกประการที่ทำให้เจ้าชายจิตรเสนมีความสง่างาม สมชาติกษัตริย์ ดังตัวอย่างบทบรรยายกิริยาของพระองค์ขณะที่ยืนเคียงกับเจ้าชายภวรมัน ดังต่อไปนี้

เจ้าชายภวรมันแม้จะเป็นโอรสพระองค์เดียวของพระเจ้าปฤถิวัน ผู้ครองแคว้นเศรษฐปุระ ภายใต้ราชอาณาจักรพูนันอันเกรียงไกร แต่อิริยาบถของพระองค์สูงโปร่งกำยำ ที่ยืนเคียงข้างเจ้าชายภวรมันนั้น กลับน่าพิศเลี่ยยิ่งกว่า เจ้าชายพระองค์ข้างเคียงนั้น ทรงน่ายำเกรงกับท่วงท่าองอาจ มาดมั่น จริยวัตรงามสง่าโดดเด่นยิ่งกว่าเจ้าชายภวรมันผู้แบบบาง สมแล้วที่พระองค์สูงใหญ่นั้นจักเป็นราชันย์แห่งการสงครามเจ้าชายจิตรเสน!

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 25)

2) บุคลิกภาพภายใน เจ้าชายจิตรเสนเป็นตัวละครที่มีบุคลิกภาพภายในที่หลากหลาย โดยมีบุคลิกภาพภายในด้านบวก ได้แก่ การรักษาสัจจะ เชื้อมั่นในตนเอง เห็นใจผู้อื่น เสียสละ จงรักภักดี มั่นคงในความรัก และบุคลิกภาพด้านลบ ได้แก่ เจ้าอารมณ์โมโหร้าย ดังนี้

บุคลิกภาพในด้านบวก เจ้าชายจิตรเสนเป็นบุคคลที่มีความโดดเด่นในด้านการรักษาคำสัตย์อย่างยิ่ง เมื่อให้คำมั่นสัญญาต่อใครแล้วจะไม่ผิดคำพูด ดังที่ครั้งหนึ่งพระองค์เคยรับพวงมาลัยจากการเสี่ยงทายคู่ของพระนางชวันจา โดยการรับพวงมาลัยเป็นการแสดงถึงการยอมรับว่า จะให้นางเป็นคู่ครองของพระองค์ ตั้งแต่นั้นมาก็ไม่เคยมองสตรีอื่นใดอีกเลย แม้จะไม่มีความรู้สึกรักนางชวันจาแต่ก็ยังปฏิบัติตามสิ่งที่เคยให้สัจจะไว้ เพราะไม่อยากเป็นผู้เสียคำสัตย์ ดังตัวอย่าง

เจ้าชายจิตรเสนเป็นเจ้าชายที่มีรูปงาม อีกทั้งยังได้รับความสำเร็จในการรบ ยากจะหาใครเทียบทำให้เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ดังตัวอย่างเมื่อประสงค์เดินทางไปค้นหาดินแดนแห่งใหม่ และพระองค์มั่นใจว่าจะสามารถรวบรวมแผ่นดินทั้งหลายไว้ได้ด้วยตนเอง ดังนี้

“ดินแดนแห่งใหม่ ต้องยิ่งใหญ่กว่าพูนัน ผสมผสานแผ่นดินหลายศาสนาเป็นหนึ่งเดียว” เจ้าชายจิตรเสนตรัสความตั้งพระทัยของพระองค์หนักแน่นดุจตั้งความเชื่อมั่นถ่อมมั่นในองค์ไม่เคยเสื่อมคลาย (วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 225)

จากบทสนทนาดังกล่าวเป็นการประกาศถึงเจตนารมณ์และความมั่นใจในตัวเองของเจ้าชายจิตรเสน ว่าจะสามารถค้นพบดินแดนแห่งใหม่ที่ยิ่งใหญ่มากกว่าเดิมได้ การเป็นบุคคลที่มีความมั่นใจในตนเองทำให้เจ้าชายจิตรเสนมีความกล้าหาญและเชื่อมั่นว่า ตนจะสามารถปฏิบัติภารกิจได้สำเร็จ แม้จะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเองแต่ขณะเดียวกัน เจ้าชายจิตรเสนกลับอ่อนโยนต่อสตรี เห็นอกเห็นใจ เอาใจใส่ผู้อื่น รวมถึงเป็นผู้ที่มีความอ่อนปรน ต่อกฎระเบียบ เพื่อการบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ให้เรียบร้อย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ครั้นแว่วเสียงกราบทูลของมัทรีกาบอกความไม่พอใจเรื่องที่เธอปฏิเสธ การแต่งตัวตาม ‘แบบอย่างที่นี่’ ให้ทรงทราบ เนตรสินีลวาววากลับสรวล ยิ่งเห็นสีหน้า คนร่างบางห่มแถบค้อย ๆ ตีหน้ามุ่มลงเรื่อย ๆ ตามเสียงเพ็ดทูลสูงแหลมของมัทรีกา ริมโอบุสข้างคี่แย้มอย่างเห็นชั้น

“พวงศฤงคารอย่างเจ้าก็เอาแต่ธรรมเนียม...หากตมึสาเขาไม่อยากทำ ข้าจะ เจริญเอง”

องค์สูงเสด็จมาประทับเบื้องหน้า ตรัสถามขรัม ๆ ใส่คนร่างบางซึ่งนั่งพับเพียบ ทำสีหน้ายุ่งยากใจอยู่นั้น

“เจ้ามิอยากแต่งตัวหรือ”

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 177)

จากตัวอย่าง เป็นเหตุการณ์เมื่อตมึสาเดินทางข้ามเวลามาแล้วต้อง แต่งตัวตามแบบของผู้คนในอาณาจักร เจ้าชายจิตรเสนเห็นว่านางเป็นคนบ้านเมืองอื่น อีกทั้งไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้จึงทรงพ่อนผันให้เธอแต่งกายตามแบบที่ต้องการไม่ต้องเป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ แสดงถึงความใส่ใจและเห็นใจผู้อื่น นอกจากนี้ตมึสาสามารถสื่อสารได้แต่ ภาษาจีน เจ้าชายจิตรเสนจึงสอนภาษาจีนให้กับข้ารับใช้ของพระองค์เพื่อมาสื่อสารกับเธอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นี่พระองค์สูงใหญ่คงสั่งให้นางท่องจำมาพูดกับเธอแน่ ๆ เจ้าชาย พระองค์นั้นทำดูเหมือนไม่ใส่ใจ แต่จริง ๆ เหมือนจะเอาใจใส่อยู่กลาย ๆ กลิ่นแป้งกระแจะจันทร์ ที่ยังกรุ่นติดตามชายเสื้อเธอ... (วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 132)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า เจ้าชายจิตรเสนเป็นบุคคลที่ใส่ใจรายละเอียด ในการดูแลผู้อื่นรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ในด้านความเสียสละและความจงรักภักดี เป็นคุณธรรมประการสำคัญ ที่เจ้าชายจิตรเสนทรงยึดมั่นและปฏิบัติต่อเจ้าชายภวรมันเสมอมา ดังเหตุการณ์สำคัญที่เป็น

จุดเปลี่ยนทำให้คนรักษาคำสัตย์ เลิกปฏิบัติตามคำสัตย์เพราะความจงรักภักดีนี้เอง เหตุการณ์ดังกล่าว คือ ฉากที่กษัตริย์พระองค์เดิมสิ้นพระชนม์ เจ้าชายภววรรมันจะต้องขึ้นครองราชย์โดยที่นางชวันจา ซึ่งดำรงตำแหน่งกัมพูราชลักษณ์ ต้องตัดสินใจเลือกกว่าจะเป็นราชินีของเจ้าชายภววรรมัน ตามตำแหน่งที่ดำรง หรือยกตำแหน่งให้ผู้อื่นแล้วมาครองรักกับเจ้าชายจิตรเสน แต่นางชวันจากลับเลือกที่จะขอให้เจ้าชายจิตรเสนสังหารเจ้าชายภววรรมันเพื่อจะได้ครองราชย์และครองคู่กับนางในฐานะกัมพูราชลักษณ์ ทำให้เจ้าชายจิตรเสนเสียใจผิดหวังและโกรธนางชวันจาอย่างยิ่ง ที่ขอให้พระองค์ทำในสิ่งที่ขัดกับปณิธานของพระองค์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พระองค์ถึงกับลอบถอนบัลลังก์ ถาถาลงสังหารณที่ครุ่นคิดไว้จักกลายเป็นจริง ชวันจาจักเป็นชนวนให้พระองค์ต้องผิตหทัยต่อเจ้าชายภววรรมัน พระเชษฐา

“องค์ภววรรมันเคยตรัสไว้ จักประทานเราควรคู่กันเพื่อเป็นรางวัลในพิธีราชสุยา ขึ้นครองบัลลังก์ทอง”

“เรื่องของข้อประเพณีผู้ใดก็รู้ว่าไม่มีทางแก้ไขได้ ต่อให้พระองค์เป็นองค์ภัทรชวารา (พระคิระ) แปลงมาก็ยากจะแก้ไขความเชื่อ” เจ้านางสะอื้นไห้ในลำคอ ปลดปล่อยความอัดอั้นจนยากจะเอ่ยถ้อยคำ “มาถึงปานนี้พระองค์ยังมีรู้อีกหรือว่าชีวิตข้าปรารถนาสิ่งใดเป็นยอดแห่งความหวัง ข้าใครจะได้อยู่ใต้การปกป้องดูแลของพระองค์เจ้าชายจิตรเสนของข้า”

“อย่าเอ๋ยเช่นนั้นเลยชวันจา คำพูดของเจ้านี้จะทำให้ข้ามีรู้ว่าควรวางตัวอย่างไร หรือสรรหาสิ่งใดมากำนัลเจ้าให้หายขัดข้องใจในตัวข้านี้ได้”

“ข้าประสงค์ให้ทรงวางองค์เป็นเจ้าชายจิตรเสนผู้ปกป้องนางชวันจาคนนีต่อไปเถิดเจ้าข้า...เพียงแต่ทว่า...” มธุรสวจาก้มตามมาด้วยความชื่นชม เจ้าชายจิตรเสนประทับตัวตรงนั่งคอยระวังฟังเจ้านาง แม้แต่เสียงลมหายใจจากร่างของคนบนเสลี่ยงดวงตาเรียวสวยก้มหน้านิ่งแทบพื้นเสลี่ยงอยู่เป็นนาน ก่อนเงยหน้าดูจันทรเจ้าขึ้นสบพักตราคมเข้มของพระองค์หลังอาชาตัวใหญ่ท่ามกลางความเงิบสงัดแห่งราตรีด้ามมีดรอบกาย...

นางชวันจาเอ่ยประโยคซ้ำ ๆ แต่หนักแน่นยิ่งนัก

“ข้าเพียงใคร่ขอเมตตาจากพระองค์ นำเศียรเจ้าชายภววรรมันมากำนัลข้าก่อนที่ววันพรุ่ง”

ประโยคนั้นรุนแรงดุจกับอสุนีบาตสาดเปรี้ยงมากลางธรณีเบื้องหน้า เจ้าชายจิตรเสนนั่งค้างราวกับต้องมนตรา หัตถ์ที่กุมเชือกบังเหียนอุปกาศะท้านเย็นเฉียบ

นางชวันจาเอ๋ยคำใดออกมา สายเนตรเอ็นชา กราดจ้องดวงพักตร์บนเสลี่ยง
นางชวันจางั่งจ้องพักตร์พระองค์นี้ มั่นคง ดวงตานั่นแน่วแน่ในคำพูดของตัวนาง
ไม่ไหวคลอน

ผู้ใดเล่าจะนิ่งสนิทประดุจเขาพระสุเมรุเมื่อฟังถ้อยคำจากสตรีผู้เป็นยอด
ปรารถนาเอ๋ยประโยคข้อนั้น

ขอให้ประหารเจ้าชายภวรวรมันผู้เสมือนพระเชษฐา เพื่อครอบครองนาง
เช่นนั้นหรือ

โอรสผู้เยาว์ปิดสนิทอยู่หนึ่งเป็นนาน ก่อนดวงเนตรเจ้าบ่าวร้ายจะกราดเกลื่อน
เคลื่อนจากวงพักตร์งามของนางชวันจา แล้วเอ๋ยเสียงร่ำร้องอุทิศอาชวาทวาทก้องขึ้น
ท่ามกลางความมืดมิด กระชากนำพาพระองค์ลี้ภัยไปด้านในประตูกำแพง
ทอดทิ้งนางชวันจางั่งบนเสลี่ยงเพียงลำพัง

(วรรณวรรณ, 2558, หน้า 109-111)

บุคลิกภาพภายในด้านลบ ลักษณะนิสัยที่เป็นด้านไม่เหมาะสม
ประการหนึ่งของเจ้าชายจิตรเสน คือ เป็นคนเจ้าอารมณ์ ทั้งนี้ลักษณะนิสัยนี้ปรากฏในตอน
ต้นเรื่อง ก่อนมีความรักกับตมิสา อาจเกิดจากการที่ถูกคนในเมืองและพระราชบิดาของพระองค์
กลางแคลงใจ กลัวว่าพระองค์จะแย่งชิงบัลลังก์ จึงทำให้พระองค์มักแสดงอารมณ์โมโหร้ายเมื่อ
ไม่ได้ตั้งใจ โดยเฉพาะหากใครทำให้คนที่พระองค์รักเคารพเจ็บปวดจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น

ตัวอย่างการแสดงอารมณ์โมโหร้ายของเจ้าชายจิตรเสน ในฉากที่
เจ้าชายจิตรเสนต้องการเข้าไปโหมยตัวลูกสาวของพราหมณ์โสมทัตเพื่อไม่ให้พราหมณ์โสมทัต
ทำพิธีบูชาแม่ได้สำเร็จ แต่กลับถูกพราหมณ์วราหมิซึ่งเป็นพราหมณ์และเพื่อนคู่ใจทัดทานไว้
จึงแสดงกิริยาเกรี้ยวกราดใส่พราหมณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พราหมณ์ตรัสกราบทูลได้เพียงนั้นก็ถูกแรงกำลังของพระองค์สูงใหญ่
สะบัดจนร่างบางของพราหมณ์ผู้ถือศีลภาวนาบวชบูชาเป็นนิจถึงกับปลิดปลิวไปอีกทาง
สุรเสียงก้องวานนั้น ยิ่งเปล่งด้วยโทสะตวาดก้อง อย่างเกรี้ยวกราด “พวกทูลย์...มิตามหทัยข้า
ยังอุตสาหตามมาปราชญ์ปานฉะนี้...” (วรรณวรรณ, 2558, หน้า 3)

หรืออีกเหตุการณ์หนึ่งเมื่อแม่นมของพระองค์ถูกพระบิดาสั่งโบย เนื่องจากพระองค์ไม่ฟังคำสั่งพระบิดา ขณะที่แม่นมพระองค์ถูกโบยนั้นทรงใจแข็งไม่ขอร้องให้พระบิดาหยุด เพราะตนไม่ได้ทำผิด แต่เมื่อกลับมาถึงตำหนักกลับแสดงความโกรธจนข้าทาสบริวารหวาดกลัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสียงตวาดกัมปนาททำเอาตมิสาถึงกับผวาเหือก พวกผู้หญิงที่แต่งตัวแปลกประหลาดรีบหยุดหัวเราะ แล้วพากันทรุดลงนั่งหมอบกราบกับพื้น ท่าทีกลัวจนลานเมื่อเห็นเงาสูงใหญ่เดินมาหยุดยืนที่หน้ากรอบบานประตู

ร่างนั้น ลำสัน สูงใหญ่กว่าคนทั่วไป ดวงตาของเขาสีนิลเป็นประกายวาว วงตาคู่ที่เธอเห็นเป็นครั้งแรกในความมืดเมื่อคืนก่อนกำลังเพ่งมองเธอมาจากกรอบประตุนอกห้อง แสงเทียนจากด้านในส่องอาบวงหน้าคมเข้ม คางมน กรามเป็นสันสะดุดตา บ่งบอกสัญชาตญาณความเป็นคนกล้าแกร่ง ประกายตาคมกร้าวคู่ที่บ่งบอกทิวี่ความดีร้อนไม่ยอมใคร เห็นแวบเดียวเธอรู้สึกว่า ผู้ชายคนนี้เปี่ยมไปด้วยประกายอำนาจสามารถสะกดทุกคนให้ตกอยู่ห้วงมนตราคล้อยตามอย่างที่เขาตัวพืงปรารภนาหรืออาจป่นย่อยทำร้ายผู้คนทั้งหลายให้สลายไปต่อหน้าในชั่วพริบตา

“ไป” พวกเจ้ารีบออกไปดูแลนางฮิสา...

เสียงกัมปนาทตวาดไล่ สีน้หน้าเขาตู่บั้งตึงเต็มไปด้วยความคลุ้มคลั่งอาจถึงขั้นลงมือทำร้ายใครก็ได้หากไม่พืงพอใจขึ้นมา ผู้หญิงเหล่านั้นจึงพากันลนลานคลานออกจากห้องผ่านดวงหน้านั้นให้เร็วที่สุดสายตาดูน่ากลัว และน่ายำเกรงกว่าใครที่เธอเคยเห็นมาตลอดชีวิต ตมิสาเผลอต้วลั่นเมื่อตกเป็นเป้าสายตาของชายคนนั้นอีกครั้ง ทำเอาลมหายใจเธอติดขัด เป็นห้วง

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 49-50)

อีกเหตุการณ์ที่แสดงถึงความโมโหร้ายของพระองค์ คือเหตุการณ์ที่อาณาจักรพูนันวางแผนปลงชีวิตกษัตริย์แห่งเศรษฐปุระ พระองค์จึงได้ตอบด้วยการเดินทางไปตัดหัวผู้นำของอาณาจักรพูนันเพื่อชดใช้ในสิ่งที่พูนันกระทำต่อเศรษฐปุระ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กษัตริย์แห่งเศรษฐปุระถึงได้ว้ายชนม์เพราะน้ำมือของบาทบริจาริกาจากพูนัน... เจ้าชายจิตรเสนผู้เปี่ยมไปด้วยความทรนง หอบความเคียดแค้นแน่นอูระตลอดระยะทางสองวันสองคืน ใครมันจะเกรงกลัวยาชปุระ หรือพูนันก็กลัวเกรงกันไป แต่

ต้องมีใช้พระองค์ เมื่อวราชปุระกระทำการเลวร้ายถึงขนาดส่งนางสิโรชามาวางยา พระเจ้าปฤถ्वิน ก็มีสมควรให้ความเคารพแก่กันอีกต่อไป

การเดินทางครั้งนี้เพื่อเอาคืนความแค้น ที่วราชปุระกล้ากระทำต่อเมืองของ พระองค์ให้จงได้ ให้บังลังก์ของเจ้าชายภวรมันอยู่เหนือกว่าพูนัน เพื่อพี่ข้าจะได้นั่ง... บัลลังก์อันใหญ่ยิ่งกว่าเมืองเศรษฐปุระปรตยุบัน

เหตุครั้งนี้ จะเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของดินแดนอุษาคเนย์แถบใต้ลม เกินกว่า ใครจะคิดถึง!

(วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 150)

3) ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร เจ้าชายจิตรเสน เป็นตัวละครที่มีความสามารถในการรบทั้งการวางแผน ไตร่ตรอง รวมถึงความสามารถในการใช้อาวุธโดยเฉพาะธนู ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โอรสหนุ่มเก่งกาจงามเลิศพร้อมสรรพทั้งวิทยาการและกำลังไพร่พล ทั้งที่เพิ่ง แรกจกรรจ์กลับมีความสามารถปกครองไพร่พลด้วยความสามารถทางการธนูเป็นที่ ประจักษ์ให้คนยอมรับ ด้วยท่อนพระกรแข็งขันสามารถโน้มคันธนูให้เปล่งอิชุลูกศรไป ไกลกว่าพันโยชน์โน้มน้ำหนักคันธนูยิงอิชุลวดเร็วไวต่างกับจักรผัน ทั้งสามารถเล็งได้ แม่นยำศัตรูที่อยู่ไกลอย่าได้หมายหลบทัน เพราะเหตุนี้ผู้คนจึงครั้นคร้ามเกรงกลัว บารมีหนักหนา เก่งกล้าเกินไป กล้าหาญเกินไป จึงกลายเป็นที่นาระแวงแคลงใจ

(วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 32-33)

นอกจากความสามารถในการใช้ธนูแล้ว ด้านการวางแผนการรบ ก็เชี่ยวชาญเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เจ้าชายจิตรเสนทรงชำนาญการศึกวางแผนการเดินทัพทุกจังหวัด ทุกระยะการเดินทัพล้วนเต็มไปด้วยความหมาย รวากับวางแผนการละเล่นหมาก กระดานด้วยเม็ดเบี้ยมีชีวิต เจ้าชายภวรมันไม่อาจล่วงรู้ความปรารถนาที่ลึกซึ้งของ เจ้าชายจอมทัพพระองค์นี้ได้แน่ชัด หากพึงพอใจกับแผนการที่ได้รับฟัง เป็นอันรับมอบ กองทัพที่จัดตั้งและพร้อมเสด็จเคลื่อนทัพโยธาไปยังวราชปุระตามกำหนดฤกษ์ของ พราหมณ์โสมหัต เมื่อประทับยืนสดับคาถาการจัดทัพทั้งมวลเสร็จสรรพ จึงน้อมองค์ลง ถวายคำนับเจ้าชายจิตรเสนหนึ่งคราตามพิธี ก่อนเปรยคำอำลาขึ้นเบา ๆ

“เสียดายนักที่องค์จิตรเสนมิได้นำทัพไปด้วยพระองค์เอง”

“ผู้นำทัพครั้งนี้ จักประกาศปารมีไพศาลไปทั้งสิบทิศ องค์กวรมันจะเป็นผู้แปลง
รัศมีแห่งพระศรีภักทธรรวรา จึงสมควรที่พระองค์จักเป็นผู้นำทัพสำคัญในคราวนี้”

(วรรณวรรณ, 2558, หน้า 184-185)

1.1.3 เจ้าชายพิษณุหรือเกศวร: กษัตริย์ผู้สร้างนครวัดด้วยพลังแห่งรัก

และศรัทธา จากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ** พิษณุหรือเกศวร เป็นตัวละครที่มีเชื้อสายสุริยวงศ์ เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นอวตารของพระวิษณุ พระองค์ได้รับการศึกษาจากพราหมณาจารย์ ทั้งด้านพระเวทย์ กลศึก และความรู้ทุกอย่างที่พราหมณาจารย์มี พราหมณาจารย์ค่อนข้างเข้มงวดและควบคุมพระองค์อย่างเคร่งครัด เพราะพิษณุหรือเกศวรคือความหวังและเป็นตัวแทนของพราหมณาจารย์ในการกู้เมืองพระนคร โดยจะต้องเป็นผู้ครองทั้งอาณาจักรและศาสนจักร โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การสถาปนาไภษณพินายในเมืองพระนคร พระองค์ได้รับการศึกษาคู่กับชลันธร ซึ่งเป็นหญิงสาวที่จะมาเป็นคฤชายของพระองค์ แม้ทั้งคู่จะมีความขัดแย้งกันบ้าง เพราะเป็นผู้มีความเชื่อต่างกันอย่างสิ้นเชิง แต่ลึก ๆ แล้วทั้งสองผูกพันกันอย่างยิ่ง แต่ชลันธรถูกปองร้ายจนถึงแก่ชีวิตจากผู้เกลียดชังที่อิจฉานาง จึงทำให้พิษณุหรือเกศวรแค้นมาก ความรักและความอาลัยนำไปสู่การปราบปรามอริราชศัตรูและสร้างปราสาทนครวัดอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ ภายใต้ความศรัทธาต่อมหาวิษณุเทพและความรักที่มีต่อชลันธร

การสร้างตัวละครพิษณุหรือเกศวรประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และความสามารถหรือคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร ดังนี้

1) **บุคลิกภาพภายนอก** บุคลิกภาพภายนอกที่เด่นชัดของเจ้าชายพิษณุหรือเกศวร คือ เครื่องแต่งกาย และการแสดงออกด้านอากัปกิริยา ดังนี้

เครื่องแต่งกายของพิษณุหรือเกศวร เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ผู้ประพันธ์ใช้เพื่อเน้นย้ำบทบาทของตัวละครที่เป็นดังสมมติเทพ โดยพิษณุหรือเกศวรเป็นดังเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาพราหมณ์ทั้งไภษณพินายและไศวนิกาย การแต่งกายจึงประกอบด้วยสัญลักษณ์ของพระคเณศและพระวิษณุในรูปของพระหริหระ ดังข้อความต่อไปนี้

‘กษัตริย์แห่งพราหมณ์’ ทรงภูษาสีเสวตรทั้งผ้าสมพดแลที่เฉยไว้ว แม้มีทรง
สายธูราอันเป็นเครื่องหมายแห่งวรรณะพราหมณ์ หากทรงสร้อยพระศอสุวรรณ
ฝังอัญมณียาวเลยพระอุระ เสมือนพารุฑแลพระวลัย ภูณทลขางหนึ่งลายกนกวัลย์

หากอีกข้างลายหัวสิงห์ พระเศวตฉัตรเป็นเส้นทว่ามิได้กระหวัดเช่น เณรฆาตมังกุฏ
กลับม้วนตรงเป็นทรงประดุกกระบอกประดับเศวต...จันทร์เสี้ยว

ทรงแสดงศักดิ์แห่ง ‘พระหริห’ พร้อมทีเดียว ครึ่งหนึ่งคือองค์พระมหาศิวะเทพ
อีกครึ่งคือมหาวิษณุเจ้า

(ทมยันตี, 2558, หน้า 87-88)

การแสดงออกด้วยอากัปกริยาของพิชณูหริเศศวรคือท่านั่งลักษณะ
เฉพาะตัว จากการบรรยายทำให้เห็นภาพนั่งของตัวละครมีลักษณะเช่นเดียวกับภาพจำหลัก
ของเทพเจ้าตามหน้าบันปราสาทต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

พิชณูหริประทับในท่ามหาราชลีลาสนะบนแท่นศิลา พระชงฆ์ซ้ายพับ
ราบ พระชงฆ์ขวายกตั้งชันรองรับหัตถ์ขวาที่หมั่นศิลาگونเล็ก ๆ เล่น วรองค์ดำรงตรง พักตรา
ละม้ายทอดแลไปไกล (ทมยันตี, 2558 หน้า 209)

ภาพ 2 แสดงท่านั่งแบบมหาราชลีลาสนะ

ที่มา: กังวล ดัชชีมา

ลักษณะท่านั่งดังกล่าวเป็นเอกลักษณ์ของตัวละครนี้ปรากฏ
หลายครั้งในเรื่อง ดังตัวอย่าง

กุลเชษฐ์แห่งภวาลัยโดดเด่นเป็นประธาน พิชณูหริเศศวรห่างออกไป ท่าหยัด
เยียดตรงบนแท่นลาดพยัคฆาจรรมัน...หนังสือโคร่งไม้ไผ่ดิง พระชงฆ์ซ้ายพับพระ
ชงฆ์ขวายกตั้งชันในท่าสุชาสนะ พระหัตถ์ยันชานุมณฑลไว้ แสงอัคคีฉายฉายต้องว
รองค์ที่ทรงเศวตธรรมาชยายเบื้องหน้าคสีเป็นริ้ว รัดพระองค์เป็นพัสดราพลัวแผ่ยาม

วายุรำเพย สร้อยพระศอสัมฤทธิ์เป็นนอศิรพิชพาตพัน แม้คุณทูลก็ยังเป็นนาคราช
อินทุแววามประหลาดปักบนมกุฎเกศา

ประกาศศัคดีแห่งมหาเทวะ

กษณะนี้มหาทิวะแลมหาวิชญ์เสด็จพร้อมกันในพระนามแห่ง ‘หริห’ สวยมพร
ครานี้มีมหาเทวะเป็นพยาน ทุกผู้ ณ ที่นี้...

ฤาจะมีทางอื่นไป?

พิชญ์หริฤาจะมีเทวราช? กฤตวรรมน์ถล่ำลิกเข้ามาทุกที เผ่าวีรวรรมน์ไม่มีทางที่
จะปลีกห่างได้ ข้อพันผูกตรึง ต้องมีข่าวจาทูลถึงเมืองพระนคร

เผ่าผู้ทรงอิทธิพลรอบนอกรวมกัน

พัคตร์สงบนิ่งไม่มีใคร ‘อ่าน’ อันใดได้ หากมุขบุรุษแห่งภวาลัยแจ้งประจักษ์

(ทมยันตี, 2558 หน้า 267)

การแสดงออกด้านการพูด เจ้าชายพิชญ์หริเป็นตัวละครที่พูดน้อย
โดยเฉพาะกับสตรี เนื่องจากเป็นผู้มีจิตใจมุ่งมั่นต่อการทำเป้าหมายให้สำเร็จจึงทุ่มเทสติปัญญา
และกำลังเพื่อสิ่งนั้น เพราะชอบคิดและลงมือทำมากกว่า เนื่องด้วยพิชญ์หริเป็นผู้ที่ชาญฉลาด
ในทุกเรื่อง จึงทำให้การตัดสินใจทำสิ่งใดผ่านการคิดทบทวนมาดีแล้ว พระองค์ใช้วิธีการสื่อสารที่
สั้นกระชับ หลายครั้งใช้การอุปมาให้ผู้สื่อสารด้วยสติความเอง ทำให้เป็นผู้ที่พูดน้อย ดังตัวอย่าง
เหตุการณ์เมื่อปาวิตราเดินทางมาเพื่อพบพิชญ์หริและชลันธรีเพื่อแจ้งข่าวกฤตวรรมน์
การเดินทางมาถึงของกฤตวรรมน์พอช่วยกู้หน้าให้ปาวิตราได้ว่ามีชายหนุ่มหมายปองและ
เดินทางมาเพื่อนาง แท้จริงแล้วเป็นแผนการที่พิชญ์หริวางไว้ตั้งแต่ต้น เมื่อปาวิตราแจ้งข่าวแล้ว
พิชญ์หริเพียงแต่ตอบรับสั้น ๆ แล้วพาชลันธรีดำน้ำหนีไป ดังข้อความต่อไปนี้

ชลันธรีจุ่มจมลง ความใสแห่งธาราทำให้เห็นพัคตราพิชญ์หริชัด เกศยาวดุจ
สาหร่าย พันกระหวัดหมุนวนโอษฐ์ห่อพันลมเป็นฟองผุดพุ่ง นางเสียอีกทนอยู่ไม่นาน
ก็ต้องลอยขึ้นกระอักกระอ้อ จากนั้นพิชญ์หริค่อยไล่ตามขึ้นมา เสยเกศาสะบัด ชลันธรี
ผินพัคตร์ไปทางปาวิตรา ทวาริมบารายปราศจากนาง

พิชญ์หริ ‘สังสนน’ อย่างเลียดเย็น

ความคับแค้นครานี้ ที่ปาวิตราจักตรึได้ ตำแหน่งแห่งที่อันควรของนาง ‘น่าจะ’
เป็นที่ใด พิชญ์หริเอื้อมหัตถ์ไปหักผักบัทมะอ่อน พลังใช้ตรรชนิพนธ์อันบางเบา

“กุมรินกำลังถูกหยากเยื่อพัน”

(ทมยันตี, 2558 หน้า 219-220)

จากตัวอย่าง เป็นการแสดงถึงการพุดน้อยของเจ้าชายพิษณุหรือเศวร แต่ได้ใจความด้วยการเปรียบเทียบด้วยประโยคสั้น ๆ ว่า “ภุมรินกำลังถูกหยากเหี่ยวพัน” หมายถึง กฤตวรรมนคือภุมรินที่ถูกปาวิตราคือโยที่พิษณุหรือวางไว้ให้กฤตวรรมนหลงรักแล้วจะเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ให้กฤตวรรมนต้องมารวมรบกับพิษณุหรืออย่างเลี่ยงไม่ได้

2) บุคลิกภาพภายใน บุคลิกภาพภายในของเจ้าชายพิษณุหรือเศวร ประกอบด้วย บุคลิกภาพภายในด้านบวก และบุคลิกภาพภายในด้านลบ ดังนี้

บุคลิกภาพภายในด้านบวก บุคลิกภาพภายในด้านบวกของเจ้าชายพิษณุหรือเศวร ได้แก่ ความมีสัจจะ ความเฉลียวฉลาด ห่วงใยคนรักและมีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

ความมีสัจจะของเจ้าชายพิษณุหรือเศวร ถ่ายทอดผ่านความนึกคิดของชัลนธรีว่า พิษณุหรือเป็นบุคคลที่พูดคำไหนต้องเป็นคำนั้น หากให้คำสัญญาต่อใครแล้วจะไม่มีการผิดสัญญาเป็นอันขาด ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้ที่ดำรงตำแหน่งกษัตริย์และพราหมณ์ ดังข้อความต่อไปนี้

ชัลนธรียังรอ ณ ปุษบาราม ไม่นานปาวิตราต้องกลับมา พิษณุหรือไม่เสียเวลา
สนทนากับใครนาน...ใช่ ไม่ได้...คือคำที่ใช้เป็นประจำอยู่แค่นั้น

ใช่! ของพิษณุหรือจะเที่ยงแท้

ไม่! จะไม่ตลอดกาล

ได้! คือคำสัญญามีแพกเพี้ยนเป็นอื่น

ท่านอาจารย์เคยบอกว่า “กรุงพนมต้องทรงสัจวาจาคืนคำมิได้ หน้าที่ของพราหมณ์กับกษัตริย์เหมือนกัน”

(ทมยันตี, 2558, หน้า 40-41)

พิษณุหรือเป็นตัวละครเอกที่มีความเฉลียวฉลาดในดำเนินชีวิต มีการวางแผนการรบที่แยบคาย ดังเหตุการณ์ที่เจ้าชายพิษณุหรือต้องการให้กฤตวรรมนสู้กับนฤปตินทรวรรมัน จึงเริ่มวางแผนมาด้วยการตีสมุราร่วมกัน ต่อมาจึงเอ่ยขึ้นชมความสามารถของนฤปตินทรวรรมันเพื่อยั่วให้กฤตวรรมนต้องการเอาชนะบุคคลที่ได้ชื่อว่ามีความสามารถมาก จากนั้นใช้สตรีคือปาวิตราเป็นตัวเร่งให้กฤตวรรมนอยากสู้รบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ศทาสัตร์ของเรานั้นเพิ่งมีผู้ต้านได้”

“ขานกันว่านฤปดินทรธรรมัน โอรสแห่งหรรษวรรมัน กรุงพนมเมืองพระนคร
ทรงขานีเช่นกัน” พิชณุหริพากย์พร้อมเฉื่อยชา

“อโห” สรุเสียงกฤตวรรมันหยันเยาะสรวลว่า “ดั่งนั้นเชียวหรือ”

“ขานกันดั่งนั้น” พิชณุหริย้าราบเรียบยิ่ง

ปาวิตราสังเกต จอกน้ำโสมในหัตถ์พิชณุหริเกศวรยกจิบสามคราแล้ว ทว่า...ยังมี
ยื่นให้นางรินเต็ม ขณะที่กฤตวรรมันยื่นมีหยุด พักตราคร้ามแดงจัด เสโทซึมซับ
พราว

“น่าประลองด้วยสักครา”

“เราใคร่ลยยิ่ง”

“เช่นกัน” ปาวิตราเสริม เพราะสิ่งใดที่พิชณุหริเกศวรประสงค์ นางยอมเห็นงาม

“จริงฤ?” กฤตวรรมันก้มพักตราแทบชิตนาง “เจ้าใคร่พรรณนากระนั้น?”

พลั้งวจนแล้ว คืบฤได้ “ความงามของสตรียามมีบุษปะในหัตถ์ ความงามแห่ง
กษัตริย์อยู่ที่ยามถือศาสตรา” นางเอ่ยพจนา

“เราให้สัตยวากย์ต่อเจ้าได้เลยว่า เจ้าจะได้พรรณนาแน่นอน” โยษฐ์แห่งพิชณุหริ
แย้มตักฤติ “เราแน่ใจ นฤปดินทรธรรมันยากจะมีชยะ”

“เจ้าแน่ใจได้เลย นฤปดินทรธรรมันนอปราชัย”

พิชณุหริใช้ปลายดรรชนีไล่จอกน้ำโสม...เมรัย การพนัน สตรี...ล้วนแล้วแต่
นำไปสู่ความวิบัติ กฤตวรรมันเลื่อมพทุธิปัญญาด้วยเหตุทั้งสามประการ

“เมื่อเจ้าต้องการพรรณนา” กฤตวรรมันคาดคั้นต่อนาง “เจ้าต้องอยู่พรรณนา
ด้วยเรา”

ปาวิตราจัน นางมีหลักแหลมพอจะหลบเลี่ยงข้อรุกเร้า “ควรเป็นดั่งนั้น” พิชณุหริ
เอ่ยเรียบ ๆ “ชยะของท่านยอมมีผู้ชมขึ้น”

เสโทปาวิตราพรั่งพราย หากนางพยายามกำหนดเวลาให้ชัดเจน

“ยามประลองอัสดร เราถึงพรรณนา”

กฤตวรรมันยื่นจอกน้ำโสมให้นางรินซ้ำ “เราถือเป็นถ้อยปฎิญา

ควรวนี้พิชณุหริเกศวรเองก็ยื่นจอกน้ำโสมให้นางเต็มเช่นกัน ก่อนชูสูง

โอม! ชยะ! สวัสดิวาจนะแห่งพิชณุหริสะท้อนก้อง กฤตวรรมันเองถามีทางอื่นไป
เพ้าวีรธรรมันต้องร่วมประจัญเมืองพระนครยโคตรปุระแน่แท้

(ทมยันตี, 2558, หน้า 140-141)

แม้จะไม่นิยมการพบปะสตรีแต่แท้จริงแล้วพิษณุหรืเป็นคนอ่อนโยน ที่มีความห่วงใยต่อชนชั้นตรี เช่นเมื่อครั้งร่วมกันค้นหาและวางแผนทางการเดินทางเดินทัพ เห็นว่าชนชั้นตรีเหนื่อยไม่น้อยกว่าตน เจ้าชายพิษณุหรืจึงไปหาน้ำมาให้นางดื่ม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นางยังเอนองค์ฟังพฤษภาใหญ่ ขยับภูษณะอันพันเป็นซังฆาตราณ...ผ้าที่พันเป็น
สนับแข้งให้คลายลง พิษณุหรืยืดอกด์ สูดนาสิก...แลหา... “เราได้กลิ่นธारा”

“ใช่...หากขึ้นไปทางช่องนั้น จักมีสระเล็ก ๆ ซังธาราไว้สำหรับผู้ผ่านมรรคา”

“เจ้ายังอยู่” สั่งพลางลับร่างหายไป

ชนชั้นตรีพริ้มเนตรชวนชบพฤษะ เพราะแนหทัยปราศจากผู้ประจักษ์ในความ
อ่อนแอแห่งนาง ยิ่งต่อพักตร์พิษณุหรืด้วยแล้วนางหายอ้อมไม่

ผู้อ่อนแอ มิใช่กษัตริณ ผู้ตรงคักติ ต้องตรงอินทรีย์ทั้งปวงได้

นางแนหทัยว่านางพริ้มเนตรชั่วอดีตปารณ หากนางเยะเยือกด้วยหยดธารจึงลืมน
เนตรเร็วพลัน...พิษณุหรืชูภูษณะอันอ้อมธाराน้ำเหนือสรีระนาง

“อ้อมโอบอ้อม” แม้ลึงหากสุรเสียงมิกระต่าง

นางอ้อมโอบอ้อมธाराหยาดหยดทีละน้อย ผู้เจนพนัสย่อมรู้ว่า ยามเหนื่อยหนักมิ
ควรดื่มธารากินแก้ระหายเพราะจักเกิดภะกับตนได้ทันที...พิษณุหรืปิตภูษณะ รด
ธาราลงยังซังฆาตราณที่นางพันซังฆไว้ การย่ำมรรคามาไกลหากบาทาเย็นลงจักทำให้
ความเหนื่อยเหน็ดคลายโดยพลัน จากนั้นจึงส่งภูษณะให้เช็ดพักตร์ ตนเองก็ประทับลง
ใกล้

“มีสระตราวเล็ก ๆ ใกล้มรรคาข้างบน แต่ธाराซังไม่มากนัก ควรจักต้องขยาย
เพราะถ้าเราใช้ซังของวิธีนี้ย่อมมีผู้ผ่านมากมาย”

เมตตาแห่งพิษณุหรืเจกอธิระภา ที่แวบเดียวหายศิลาที่นางแอบอิงใกล้ยังเยะ
เยือกนานกว่า หน้าที่แห่งกษัตริย์มาก่อนลึงใด สุข ทุกข์ มฤตภาพ ห้วนไหวมิได้

(ทมยันตี, 2558, หน้า 236-237)

นอกจากชนชั้นตรีแล้ว เจ้าชายพิษณุหรืเป็นผู้ที่มีความเมตตาต่อข้าทาส
บริวารที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ดังฉากในสถานการณ์ที่ชนชั้นตรีไปช่วยพิษณุหรืปราบหมูป่า เมื่อไปถึง
กลับถูกพิษณุหรืเตือนว่าถึงการมาแล้ว ข้า แต่ชนชั้นตรีเตือนว่าเหตุใดพิษณุหรืผู้เก่งกาจจึงมาตกอยู่ใน
วงล้อมของหมูป่าได้ แท้จริงแล้วพิษณุหรืไม่ได้มาล่าหมูป่าหากแต่มาช่วยข้ารับใช้ของพระองค์
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“โยมมาลา?” ดูเถิด...พอเริ่มต้นเอ่ยวจนา พิชณุหรืกลับกลายกล่าวหาเสีย
เช่นนั้น

“โยมอยู่ในวงล้อมแห่งศัตรู ชลันธรียอกย้อนโยไฟเอบบ้าง เปรียบศูกรเทียมศัตรู

“เรามีทำดังนี้ โยเจ้านั้นมิถึงฆาตไม?” เพิ่งสังเกตกันว่าไพร่ผู้ตามพิชณุหรื
มาหลบซุกในเชิงไม้ไม้ทางน้ก

“มันแยกจากเรามาแล้วศูกระ แต่มีเกลียว่าอยู่รวมฝูง” ศูกรที่รวมฝูงฟังประมาท
มิได้ เพราะจะดุกว่าปรกติ “เราตามมาพบเมื่อมันเจ็บ เราต้องล่อฝูงศูกรจากมันให้ได้”
ชีวิตแห่งไพร่ฤาษะหนุ่ม ผู้ตรงคักตีสองสุดมิเคยอาทร หากสำหรับพิชณุหรื...ต้องเสมอกัน

“พราหมณ์ กษัตริย์ ไพร่ ชะนุม มิได้อยู่ที่ชาติกำเนิดหากอยู่ที่ความประพฤติ
และคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล”

ด้วยเหตุดังนั้น ศรัทธาแลภักติในพิชณุหรืจึงแน่นแฟ้นถมเต็มมีคลาย

(ทมยันตี, 2558, หน้า 150-151)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงความเมตตาข้าทาสบริวารของเจ้าชาย
พิชณุหรื ด้วยความเมตตาที่มีต่อข้าทาสบริวารจึงทำให้ผู้ใกล้ชิดรักและศรัทธาพระองค์

บุคลิกภาพภายในด้านลบ แม้จะเป็นผู้มีความเมตตา แต่เมื่อถูก
กระทำ พิชณุหรืจะไม่วางเฉย พระองค์เป็นคนเจ้าคิดเจ้าแค้น จากเหตุการณ์ที่ชลันธรียเสียชีวิต
เพราะปราชิตาและกฤตวรรมัน พิชณุหรืเคศวรได้ลงโทษทั้งสองอย่างโหดเหี้ยม ด้วยการนำนักโทษ
ทั้งสองมาฝังทั้งเป็นใต้ฐานที่ตั้งศพของชลันธรีย เพื่อรองรับเลือดและสิ่งทั้งหลายจากศพราตรด
ลงไปบนตัวเม้นักโทษจะร้องขอให้พระองค์ประหารชีวิตเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทรมาน แต่
พระองค์ไม่ทำ เพราะเห็นว่าการตายไม่ทรมานเท่ากับการอยู่แบบไม่เห็นเดือนเห็นตะวัน ดัง
ข้อความต่อไปนี้

“พันธนามันไว้เคียงกัน ชไมมันทั้งสองนั้นแม้ต้องการมฤตาก็มิได้ รักษาไว้
ให้แน่นอน หากมันมฤตาเมื่อใดดินมือเจ้าทั้งหลายจักถูกลับ!”

โษษฐแห่งมหาเทวะมากด้วยเมตตา จรียานุวัตร ละมุนละไม ปราศร้ยอ่อนโยน
การประหารจักรกระทำยามลงสู่ธรณ

“ฆ่าถ้าถูกฆ่า ต้องต่อหน้าศัตรู กระทำลับหลังมิได้ ...ผู้ยอมแพ้ไม่พึงประหาร”

นั่นคือธรรมะในสงคราม กษณะนี้บอกได้ โทสาคติ...เพลงพิโรธพราหมณาจารย์
ร่ายล้นครณา น้าเพราะชลันธรีย

(ทมยันตี, 2558, หน้า 601-602)

เมื่อปาวิตาหญิงสาวผู้ลงขันธรีไปหาทนความเจ็บปวดและกดดันจากการลงโทษไม่ได้จึงขอร้องให้พิษณุหรือเกศรประหารนาง แต่พิษณุหรือเกศรกลับใช้วิธีชังให้ตายทั้งเป็น ดังข้อความต่อไปนี้

“พิษณุหรือเกศรโปรดปรานช่วยประหาร” นางคร่ำครวญพิโรธหวดหวิดลั่นราชมัลเข้ามาพันทนาในท่าคุกขานพนมหัตถ์กับหลักศิลา

“พณีกทวาราได้!”

พางนาละม้ายไร้โศหา หากเขม้นแลชะนุ่ที่ยกก้อนศิลาเรียงประกบ กฤตวรรมันแผดสุรเสียงโขกกลับทรวาททั้งพิษณุหรือแลปาวิตรามิขาดสาย นางบริภาษตอบโต้ไม่เว้นวายกันด่าใส่กัน

คิลารายเรียงเรียบ สดเจียบในบัดดล! คิริกวางบนเกยที่เตรียมไว้ อันเตบุรีกา...
นางใน

(ทมยันตี, 2558, หน้า 615)

3) ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร พิษณุหรือเกศรเป็นตัวละครที่มีความสามารถรอบด้าน เพราะได้รับการศึกษาจากพราหมณ์และผู้ประพันธ์ตอกย้ำแนวคิดด้านความเป็นสมมติเทพของตัวละคร จึงทำให้สร้างความสามารถของตัวละครที่เกินกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป ความสามารถที่โดดเด่นได้แก่ ด้านการทำความดีสงเคราะห์ การวางแผนด้านศิลปะ และด้านเวทมนตร์ ดังนี้

ความสามารถด้านการทำความดีสงเคราะห์ เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องในการทำสงเคราะห์ตัวละครเอกสามารถคิดวิเคราะห์ วางแผน รวมถึงมีความเชี่ยวชาญในการใช้อาวุธ พิษณุหรือเกศรเป็นผู้ที่สามารถวางแผนการรบได้เป็นเลิศ ตั้งแต่การวางแผนการใช้ตัวละครอื่น เช่น การใช้ปาวิตา เป็นตัวเชื่อมเจ้าชายกฤตวรรมัน เพื่อให้กฤตวรรมันมาร่วมรบ การวางแผนด้านการเดินทาง การจัดเตรียมเสบียงอาหารสำหรับกองกำลัง รวมถึงออกแบบสร้างอาวุธรูปแบบใหม่ โดยมีขลังขันธรีเป็นผู้ร่วมสนับสนุนให้แผนการสำเร็จ นอกจากนี้ยังเป็นผู้มีความสามารถในการใช้ธนูเหมือนอรชุนในเรื่องมหาภารตะ ความสามารถของเจ้าชายพิษณุหรือเกศร ในการยิงธนูที่แม่นยำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ใครฤกษ์ล้าย่อมชนนกระดับสี่ครั้ง พิษณุหรือเชี่ยวชาญศาสตร์ อย่างท่าน
พรหมณาจารย์ยังออกปากว่า

ธนูตั้งอรชุน พันดาบตั้งนกุลแลสเทพ

หากท่านอาจารย์ยังกล่าวเหตุนี้ลับหลัง ขึ้นรู้ชี้จะได้หังการกว่านี้! พิษณุหรือ...
อณูแห่งมหาวิษณุเทพ! เทพเจ้าอวตารลงมาเป็นมนุษย์ จึงตระหนักเห็นว่าเหนือทุกผู้
ทุกนาม

(ทมยันตี, 2558, หน้า 14-15)

นอกจากความแม่นยำในการใช้ธนูแล้ว พิษณุหรือเกศรยังสามารถ
บังคับหรือควบคุมธนูให้เป็นไปได้ตามความต้องการว่าเป็นแบบใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โอ!...ปาวิตราคร่ำครวญในอุระ เหลาแท่นที่มียอมใช้ดาบนางต่างหากที่อยากไป
ซ่อนพักตรา มิให้ยล มิให้ยิน เหตุไฉนพิษณุหรือเกศร ‘พลาด’ ในคราแรก? ธนุระ
ทุกดอกถูกปักปักปฐพีหมด นางมีรู...ผู้เชี่ยวชาญในธนูระจึงคำนวณได้ว่า คทาจะปักธนูตกลง
อย่างไร

ผู้ฝึกฝนธนูอัสดร เนตรต้องคม แม่นยำผู้ฝึกฝนคทาอัสดร ต้องทรงพละกำลัง
พิษณุหรือ ‘หมุน’ อยู่ในจักรนั้น เงานั่งเคจรวะวาวับท้ายสุดเมื่อคทาหมุนซาลง
พิษณุหรือก็กระทำแลก ‘หลุด’ ออกมาจากวังวนงายตาย

(ทมยันตี, 2558, หน้า 111)

ความสามารถในการทำศึกของเจ้าชายพิษณุหรือไม่เพียงด้านการใช้อาวุธ
แต่ยังมีความรัก顧รอบคอบต่อปัจจัยที่สนับสนุนในการทำศึกด้วย คือ การเตรียมการ
เรื่องเสบียงอาหาร มีตำริให้สร้างบารายเพื่อนำน้ำมาใช้ทางการเกษตรไม่ได้ให้รอเพียงน้ำฝน
อย่างเดียว จะทำให้สามารถปลูกพืชได้ในพื้นที่ที่กำหนดตลอด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“นั่นแหละประเสริฐ เพราะที่เจ้าพร่องพากย์มาแล้วถูกต้องยิ่ง การทำศาลิเกษตร
โดยอาศัยวรชะจักได้ฤกษ์เดียวเท่านั้น หากกระทำคั่นทดไว้ในวาระแลค่อยปล่อยลง
มาเยี่ยงบารายโยมิทำศาลิเกษตรได้หลายกาล?

ชลันธรมีหาญแม่กระพริบเนตรให้ผู้รรถาจับได้ว่านางหลากหทัย...เทวาลัย
ทั้งหมดอยู่บนโคลงภาพนมเนกเช่นไกรลาส บารายระตะดาษระดับ ธาราจักกะถังนับ
จากเบื้องสูงลงมาจึงบังคับธาราให้ไหลวนสู่กระเกษตรได้ตามต้องการ
ทุกผู้ชื่นต่อวิธีทางนั้น มิได้ตรึก 'นำมาใช้' เยี่ยงพิษณุหรื
นางผกเคียรยอมรับปรีชา นั้น พิษณุหรืทอดถอน

(ทมยันตี, 2558, หน้า 233)

ความสามารถด้านศิลปะของพิษณุหรืเกศวรร คือการเต้นรำถวายเทพ
เจ้า และการเป่าขลุ่ย

ตัวอย่างความสามารถในการฟ้อนหรือเต้นรำเพื่อถวายเทพเจ้า
ต้องอาศัยความแม่นยำระหว่างผู้ฟ้อนรำและผู้บรรเลงดนตรี เมื่อพิษณุหรืเกศวรรฟ้อนจะมี
ความงดงาม ทั้งท่าทางที่สง่างามและเข้าจังหวะกับดนตรีราวกับเป็นเทพเจ้าลงมาฟ้อน
ด้วยพระองค์เอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สรรพอุโฆษจากนโณมณฑล...ห้องฟ้าก็กระหึ่มคราง กษณะที่ทุกคนต่าง สะดุ้ง
หทัย พิษณุปรมลโลก ย่นวรกายด้วยบาทขวา บาทซ้ายยังไขว่บนชานมณฑล หัตถ์เริ่ม
กรีดดำรงในทาคิวนาฏราช

โอม! นมัส คิวายะ จะ คิวัตรายะ จะ

เสียงสังวธยายมนตร์...บทสวดก็ก้อง ทุกรา่งน้อมราบ นลาฏจรตปฐพีถึง
ตรีกาล...สามครา นิกันตะพราหมณาจารย์ เริ่มถวายจังหวะด้วยตะโพนให้ทรงลีลา
นาฏะ

เลบงลบองพระศูลิน ประทานด้วยจงจินตะนาสุปริย

คณาละลั่นลิกัดดี ถวายยัญญกรรมพลี พระโปรดพระปราน

ลีลาพระองค์แสดงความ ประโมทย์ยวดยิ่งยามเสด็จจะไล (ปฐุตวัตรฉันท 16)

ปาวิตราคุชานู พนมหัตถ์อยู่ในงามเฝ้า เนตรวารีระรินกระอืดกระโอยโดย
กระเอิบอิมในหทัย มหาเทวะ 'สถิตใน' พิษณุหรืเกศวรร ณ กษณะนี้...ผู้ลีลาศ
'คิวนามฏราช' มิใช่พิษณุหรืเกศวรร แต่เป็นมหาคิระครรไลลงมาสำแดงให้ประจักษ์ว่า
'ผู้ใด' เป็นองค์อวตารโดยไม่กังขา

เมื่อพระผู้เป็นเจ้าเสด็จลงมา ย่อมแจ้ง ณ บัดนี้ว่า ชยะจักสถิตฝ่ายใด โดยเฉพาะ
'ใคร' คือเทวะราชา! กฤตวรรมนเองก็ต้องพนมหัตถ์ถาเช่นกัน โลมาชูชันปราโมทย์

พิโรธปะปน เสโทไชรุมวรกาย ตามทวะหมดความหมาย เพราะเป็นการ ‘ร้ายถวาย’
พระผู้เป็นเจ้า โอโหม! นมัสเต!

ควรกล่าวฉันใด...จักว่ามีช่องคิ้วดาว หากใครเล่าจักสำแดงดั่งนั้นได้ ในแสง
อัคนี...พิษณุหรืเกศวรพริ้มเนตรสนิท หากที่ท่าอ่างค์ ท่ากริดหัตถ์ ย่างบาท หมุนองค์
เข้าจังหวะตะโพน นิกันณะพราหมณาจารย์ก็หลับเนตรลงเช่นกัน ผู้หลับเนตรทั้งสอง
สอดคล้องเหมาะมั่นได้ดังไร? หากมิใช่พระผู้เป็นเจ้าสำแดงกฤตยา

(ทมยันตี, 2558, หน้า 415-417)

นอกจากกระทำการตามทวะแล้ว พิษณุหรืยังสามารถบรรเลงขลุ่ย
ได้ไพเราะด้วย อานุภาพเสียงขลุ่ยของเจ้าชายพิษณุหรืทำให้ลมหยุดพัด นกหยุดบินเกาะกิ่งไม้
เพื่อฟัง ปลาหยุดว่ายน้ำ เสือหยุดไล่ล่ากวาง ไบไม้หยุดปลิวไกว เพื่อสดับสำเนียงแห่งเสียงขลุ่ย
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นานครั้งพิษณุหรืจึงสรวลเสด็จให้ปรากฏ ก่อนจรดसानะนิกาตะโอบอุ้ม
แผ่วผิวลือละล่องเปรมปราโมทย์ยามสดับวายุร่างบราบ่าย ปักฉันทึงเฉยเกาะลดาวัลล์ มัตสยะ
พลันลืมนเลณธาร พยัคฆ์หยุดคำรามมิแล่นไล่มฤคมาศสลิก...ไบไม้มิกวาดไกวหวาดไหว (ทมยันตี,
2558, หน้า 304)

ความสามารถอีกประการของพิษณุหรืเกศวรคือการใช้เวทมนตร์
โดยได้รับการถ่ายทอดวิชาจากพราหมณาจารย์ มนต์วิเศษที่พิษณุหรืเกศวรได้เรียนและ
นำมาใช้ในการศึก คือ อันตรธาน...อัสตฺร เป็นวิธีการบังไม่ให้ศัตรูมองเห็น ในการทำศึก พิษณุหรื
ก็ใช้มนต์นี้ในการบังตนเองทำให้ฝ่ายศัตรูสับสนทำให้ได้รับชัยชนะในการรบ

1.1.4 เขมรินทร์: หม่อมเจ้ากัมพูชาผู้มอบหัวใจให้ครุสาวชาวไทย จาก
นวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรี** และเรื่อง **คุณครูอินทรี** ท่านชายเขมรินทร์ เป็นเจ้านาย
พระองค์หนึ่งของประเทศกัมพูชา เสด็จพ่อของพระองค์มีหม่อมและภรรยาประมาณ 5-6 คน
บุตรธิดา 15 คน แม่ของท่านเสียชีวิตตั้งแต่ท่านยังเด็ก เสด็จอาที่เป็นญาติฝ่ายแม่จึงรับท่านและ
น้องสาวมาเลี้ยงเสด็จอาทรงรักและตามพระทัยท่านชายเขมรินทร์อย่างยิ่ง ในด้านการศึกษาได้
เดินทางมาศึกษาที่โรงเรียนอัสสัม แผนกภาษาฝรั่งเศส ประเทศไทย จากนั้นไปศึกษาต่อที่
ประเทศฝรั่งเศส ทรงทำงานที่กรมศิลปากรในด้านศิลปะและวรรณคดี ไม่นิยมเรื่องการเมือง มี
คู่หมั้น คือ ท่านหญิงสุทาทิพย์ แต่ไม่ได้รักใคร่กัน ครั้งหนึ่งเมื่อท่านชายเขมรินทร์เดินทางมา
ศึกษาศิลปะและโบราณสถานที่ปราสาทเขาพระวิหารได้พบกับหญิงสาวชาวไทย คือ อินทรี
ซึ่งพระองค์รู้สึกรักตั้งแต่แรกพบและพยายามทำทุกวิธีเพื่อให้ได้ครองรักกับอินทรี

การสร้างตัวละครท่านชายเขมรินทร์ประกอบด้วยบุคลิกภาพภายนอก และบุคลิกภาพภายใน ดังนี้

1) บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของท่านชายเขมรินทร์ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ และการแสดงออก ดังนี้

บุคลิกภาพภายนอกของท่านชายเขมรินทร์ทางด้านกายภาพ สะท้อนผ่านบทสนทนาของอินทิดาที่บรรยายลักษณะของท่านชายเขมรินทร์ให้พี่สาวฟัง ดังข้อความต่อไปนี้

“เป็นคนรูปร่างดี สันทัด ไม่สูง ไม่ต่ำ ผิวพรรณดี ผิวเนื้อสองสี ค่อนข้างเกลี้ยงและขาว แต่งกายอย่างนักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไปที่ทันสมัย สามแวนกันแดดสีชา” (ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 44)

อีกตัวอย่างเป็นฉากที่อินทิดาพี่สาวของอินทิดา ได้พบกับท่านชายเขมรินทร์ครั้งแรก การบรรยายลักษณะของท่านชายเขมรินทร์ผ่านความนึกคิดของอินทิดา แสดงให้เห็นว่า คนกัมพูชาและคนไทยมีรูปร่างหน้าตาค่อนข้างคล้ายคลึงกัน ดังข้อความต่อไปนี้

จะให้เขมรินทร์ผู้เป็นแขกกลายเป็นผู้ชวนพูดสนทนาก่อนก็จะดูกระไรอยู่ อินทิดานึกถึงมารยาทอันดีงามที่ได้รับการอบรมมา ที่จริงท่าทางรูปร่างหน้าตาท่านก็สง่าผ่าเผยงดงามไม่ด้อยกว่าวริช ถ้าไม่บอกว่าผู้ชายคนนี้เป็น ‘เขมรินทร์’ ก็แทบจะนึกว่าเขา ก็คือผู้ชายไทยเรานี่เอง หน้าตาก็คล้ายคนไทย จะขาวกว่าคนไทยบางคนก็ผิวคล้ำด้วยซ้ำ ไม่อ้วน ไม่ผอม ยิ่งแต่งกายในแบบที่เห็นอยู่เดี๋ยวนี้ ก็ยิ่งทำให้มองดูคล้ายนั่งสนทนากับคนไทยด้วยกัน

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 658)

ในด้านการแต่งกาย ท่านชายเขมรินทร์เป็นผู้ได้รับการศึกษามาจากต่างประเทศ จึงมักแต่งกายตามแบบสากลนิยม ขณะเดียวกันก็ทรงอนุรักษ์ชุดประจำชาติด้วยการสวมใส่ในโอกาสที่เหมาะสม ดังเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่เดินทางมาประเทศไทย ได้ไปเที่ยววัดพระแก้วกับอินทิดา ทรงเลือกสวมผ้าม่วงซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายประจำชาติกัมพูชา ดังข้อความต่อไปนี้

อินทิดารู้สึกตื่นเต้นตั้งแต่ได้แลเห็นน้องสาวแต่งกายชุดแบบไทย นุ่งซิ่นสวมเสื้อแพรขาว แขนยาว คอปิด ห่มสไบ กัดเข็มกลัดค่อนข้างสะดุดตา และหม่อมเจ้า

เชมรินทร์นั้นเล่า ก็แต่งองค์ทรงภูษาผ้าม่วง สวมฉลององค์คุมทองลงยาห้าเม็ดเหมือน
สุภาพบุรุษไทยสมัยรัชกาลที่หก (ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 655)

การแสดงออกของท่านชายเชมรินทร์แสดงว่าเป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อม
ถ่อมตน ทั้งด้านกิริยาและคำพูด แม้จะมีเชื้อสายของเจ้านายแต่การแสดงออกบ่งบอกถึงผู้ที่
ได้รับการอบรมให้เป็นสุภาพบุรุษ อ่อนโยน ต่อผู้อื่น ดังฉากที่มีผู้กล่าวถึงท่านชายเชมรินทร์ ดัง
ข้อความต่อไปนี้

“ผู้ชายคนนั้นเป็นใคร ทำทางเขาสุภาพมาก” ผู้ถามเพิ่งเดินทางมาจาก
ฝรั่งเศสเมื่อสองสามวันนี้อง เพื่อชมสิ่งมหัศจรรย์ในกัมพูชา ผู้ตอบเป็นผู้จัดการแกรนด์ไฮเต็ล
มานานหลายปีแล้ว ตอบว่า

“เขาเป็นหลานชายองค์หนึ่งของพระเจ้าแผ่นดิน” (ก.สุรางคนางค์,
2552, หน้า 173-174)

แม้จะมีเชื้อสายพระบรมวงศานุวงศ์แต่ท่านชายเชมรินทร์ก็ให้ความ
เคารพต่อผู้ใหญ่ที่เป็นสามัญชนดังที่ท่านได้เดินทางมาพบกับแม่ของอินทราครั้งแรก และท่าน
ได้ทำความเคารพแม่ของอินทรา ก่อน ดังข้อความต่อไปนี้

อินทราตามมาทางหลังใกล้ ๆ ได้เห็นเชมรินทร์ยืนขึ้นเป็นการตอบรับ
พร้อมกับพนมทนต์ทำความเคารพมารดาของเธอด้วยการอันสุภาพ ซึ่งคุณแม่ของเธอก็รีบพนม
มือรับไหว้อย่างรีบร้อนในศักดิ์ตระกูลของท่านเช่นเดียวกัน (ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 606)

นอกจากทำทางแล้วท่านชายเชมรินทร์ยังมีวิธีการพูดที่แสดงออกถึง
ความเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน ดังการสนทนากับแม่ของอินทรา ดังข้อความต่อไปนี้

“คุณแม่คะ นี่ท่านชายค่ะ”

เชมรินทร์พนมทนต์ทำความเคารพมารดาหญิงที่ท่านโปรด พร้อมกับ
รับสั่งว่า “ผมต้องกราบขออภัยใต้เท้า ที่มารบกวนขอพบคุณอินทรา ทั้ง ๆ ที่เครื่องแต่งตัว
ไม่สะอาด” (ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 578)

นอกจากการพูดจาอ่อนน้อมแล้วการแสดงออกด้านการพูดยังสื่อถึง
ความเป็นคนกัมพูชาของท่านชายเชมรินทร์ แม้ท่านจะสามารถพูดภาษาไทยได้แต่ยังคงมีสำเนียง
ของภาษากัมพูชาที่แตกต่างจากไทย สำเนียงที่ว่าอาจหมายถึงลักษณะของภาษากัมพูชาที่ไม่มี
เสียงวรรณยุกต์เหมือนภาษาไทย ทำให้ผู้ฟังสังเกตได้พอประมาณดังฉากที่อินทราเล่าเกี่ยวกับ
รูปร่างลักษณะของท่านชายเชมรินทร์ให้พี่สาวฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อุตุตอบว่า “ใช่ค่ะ” แล้วเขาก็พาอุตุเดินลัดออกมาจากปราสาทนั้น รู้สึกว่าเขาจะชำนาญลู่ทางดี จนคิดว่าอาจจะเข้าราชการอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษนั้นเสียอีก ลำบากแถมหนัก ๆ แต่ถ้าไม่สังเกตก็จับไม่ได้ และเขาก็พูดน้อยเหลือเกิน ระหว่างที่เดินทางมาด้วยกัน เขาไม่ได้พูดอะไรอีกเลย จนเราแลเห็นพวกเพื่อน ๆ ของอุตุอยู่ข้างหน้า เขาจึงอยู่เดิน บอกกับอุตุว่า

“เพื่อนของคุณอยู่ที่นั่นแล้ว ผมจึงขอส่งคุณเพียงเท่านี้”

“อุตุขอบอกขอบใจเขาค่ะ เขามองหน้าอุตุอย่างเต็มตา ทำอึ้ง ๆ และเปิดหมวกกันแดดออก เป็นการรำล้า ก่อนจะแยกออกจากกันไป”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 44)

2) บุคลิกภาพภายใน ท่านชายเขมรเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพภายในด้านบวก และบุคลิกภาพภายในด้านลบ ดังต่อไปนี้

บุคลิกภาพภายในด้านบวก ท่านชายเขมรมีบุคลิกภาพหลายประการ ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ มีจิตวิทยาในการพูด ความเสียสละ ให้เกียรติผู้อื่น เป็นสุภาพบุรุษ มีความอดทน ดังนี้

ความฉลาดทางอารมณ์ คือความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ เมื่อเผชิญสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ท่านชายเขมรมีสติในการรักษาอารมณ์ เมื่อเผชิญสถานการณ์เฉพาะหน้า รวมถึงมีจิตวิทยาในการสื่อสารเพื่อบรรลุมิติประสงค์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ที่ท่านว่าชอบว่ารักนั้นจะจริงจั่งแค่ไหนเราก็รู้ไม่ได้ เขมรแปรพักตร์เก่ง ท่านหมั้นกับผู้หญิงทางโน้น แล้วก็มาบอกว่ารักน้องสาวผม มันจะยังงัยอยู่ ผมว่า... ทางที่ดี ท่านควรเลิกติดต่อกับอินทรีาเสียกว่า ขึ้นติดต่อกันก็ไม่มีทางที่จะลงเอยได้ ไทยกับเขมรนับวันจะวิวาทบาดหมางกัน พวกท่านค่าผมโครม ๆ ไม่มีขึ้นดีแล้ว ผู้หญิงไทยจะไปแต่งงานร่วมหอลงโรงกับผู้ชายเขมรได้ยังงัยก็จะถูกหาว่าเป็นคนไม่รักชาติเท่านั้น เมื่อแต่งงานกันไม่ได้ ก็ไม่ควรจะคบหาใกล้ชิดกันให้เป็นทีครหาอับอายทีหลัง ผู้หญิงมีแต่ทางเสียผู้ชายไม่มี” เขาแบมือยกไหล่ ออกท่าทางประกอบ “ผมว่ายังงี้แหละ หวังว่าท่านคงเข้าใจ”

“ผมเข้าใจดี เข้าใจทุกอย่างที่คุณพูด เรื่องเหล่านี้ก็ได้ชี้แจงเรียนให้คุณแม่ของคุณทราบแล้วว่า เราได้ติดต่อบอกพอกันมาก่อนหน้าจะมีกรณีเหล่านี้เกิดขึ้น

ไม่ใช่เพิ่งมาเกิดเมื่อวันสองวันนี้ ผมรักอินทิดด้วยความบริสุทธิ์ใจ และเชื่อว่าอินทิดาก็คงทราบดี เพราะเธอก็ไม่ใช่เด็กสาวที่อ่อนวัย เธอเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาดีมาแล้ว อย่างที่คุณ อดีตก็ได้พูดเมื่อคืนนี้ ว่าเราทุกคนต่างก็ศึกษามาด้วยกันกัน ควรจะพูดด้วยเหตุผล ไม่ใช่ด้วยอารมณ์”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 661)

...ตอนที่ถูกอายุจิมตีด้วยวาจา ปรายตาทั้งคู่เข้มและทะนง แวววับขึ้น ฉับพลัน ประเทศชาติของใครใคร่รักและถนอม จะมีก็แต่คนขายชาติบางคนเท่านั้น ที่คิดนอกกริตนอกกรอบ กัมพูชายังมีพระมหากษัตริย์ เจ้านายย่อมต้องได้รับการเคารพนับถือ หม่อมเจ้าเขมรินทร์องค์หนึ่งละ ที่คงจะต้องใหญ่ในบ้านเมืองของท่าน ฉะนั้น เมื่ออายุจิมตีกราดเอาอย่างไม่วีหวั่นเช่นนั้น โลหิตในกายก็เดือดพล่าน หากตกลงได้ด้วยการสำนึกถึงความจริง...ความรัก...และอินทิดา เรื่องมันจะต้องเป็นเช่นนั้น ..หนีไม่พ้น

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 666)

จากตัวอย่าง ท่านชายเขมรินทร์ เป็นบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์ ได้เป็นอย่างดี หลังจากที่ถูกพี่ชายของอินทิดาเอ่ยปากว่าเกลียดเขมร และกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชา รวมถึงการที่ท่านชายเขมรินทร์ยกเลิกการหมั้นหมายเพื่อมาคบกับอินทิดา ทำให้หม่อมเจ้าเขมรินทร์มีความรู้สึกโกรธแต่ก็สามารถข่มจิตใจได้

นอกจากนี้ท่านชายเขมรินทร์ เป็นตัวละครที่มีจิตวิทยาในการพูด อย่างยิ่ง โดยเฉพาะกับอินทิดา ด้วยการพูดโน้มน้าวใจรวมถึงใช้เหตุผลและเหตุการณ์อื่น ๆ เป็นตัวอย่างให้อินทิดายอมแสดงความรู้สึกกับพระองค์ออกมา ดังข้อความต่อไปนี้

“ผมต้องการทราบเพียงคำเดียวว่า เรามีความรู้สึกตรงกันหรือไม่ ส่วนเรื่องอื่น ๆ ผมถือว่าไม่ใช่ปัญหาสำคัญ ไม่เคยมีใครในโลกนี้เลยรี ที่เขารักเขาชอบกันทั้ง ๆ ที่ทั้งสองฝ่ายเป็นคนละชาติคนละภาษา คุณเป็นนักประวัติศาสตร์และสนใจโบราณคดี น่าจะเข้าใจในเรื่องความรักดี ความรักเกิดขึ้นได้โดยไม่เลือกชั้น ไม่เลือกตระกูล ความรักไม่มีพรมแดน ไม่มีเสาคั้นกั้นเขตใดที่จะเข้ามาปักกันความรักมิให้เกิดขึ้นได้ พระราชวงศ์ของมหากษัตริย์ไทย เคยมีเจ้าจอมหม่อมมหามที่เป็นเชื้อสายของกัมพูชาและใน

ทำนองเดียวกัน เจ้าเหนือหัวของพวกผมก็เคยมีเมสเป็นเจ้านายไทย หรือว่าคุณไม่เคยสนใจที่จะทราบในประวัติการณ์เหล่านั้น”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 395)

ความเสียสละเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่ท่านชายเชมรินทร์กระทำได้ดี เป็นอย่างดี คือ การยอมเสียสละด้านความรักที่มีต่อคนรักเพื่อให้อินทิดาได้ดูแลบุพการี ดังเหตุการณ์ที่ท่านชายเชมรินทร์จะขออินทิดาแต่งงาน แต่แม่ของอินทิดาป่วย ทั้งสองจึงเลื่อนการแต่งงานไปเพราะท่านชายเชมรินทร์เห็นใจอินทิดาที่จะต้องทิ้งแม่ไปอยู่กับตน ส่วนอินทิดาต้องเลือกแม่ผู้ให้กำเนิดมากกว่าความรักของตนเอง ตัวอย่างต่อไปนี้

“อินทิดาอินทิดา โซ...คชะตาของเราเป็นเช่นนั้นเอง คุณอย่าวิตกกังวลไปเลย ผมเห็นใบหน้าท่าทางของคุณแล้ว ก็พอจะเข้าใจได้โดยที่คุณไม่ต้องออกปากบอกว่าที่เราคิดจะแต่งงานโดยวิธีรวบรัดนั้น เราทำไม่ได้เสียแล้ว”

ประโยคนี้เหมือนปีบคั้นให้เปล่งออกมาจากดวงหทัยที่เจ็บซ้ำ

“และแทนที่ผมจะไม่พอใจ ผมกลับรู้สึกว่าคุณอินทิดาของผมเป็นสุภาพสตรีที่สมควรแก่ความรัก”

สบตาเธอ เชมรินทร์ยิ้มให้ เพื่อยืนยันอย่างภาคภูมิใจ

“ผมรักคนไม่ผิด คุณเป็นลูกสาวที่มีความกตัญญูรู้คุณมารดาคุณงามความดีของคุณ ทำให้ผมไม่สามารถจะเห็นแก่ตัวได้อีกต่อไป เราอาจจะทำได้ โดยโยนความเหลวแหลกไปให้ความรักเพราะรักแท้ ๆ เราจึงต้องรีบแต่งและพากันไปพนมเปญ โดยทิ้งคุณแม่ไว้แต่ลำพังเราทำได้ แต่นั่นหมายความว่า เราอาจจะทิ้งขว้างกันได้ ในวันข้างหน้าผมป่วย คุณก็ทิ้งผมมาเมืองไทยได้... หากคุณป่วยผมก็ไม่สนใจ เพราะนิสัยเราเคยเป็นเช่นนั้น โซโหมอินทิดาร้องไห้เถอะ ถ้าคุณอยากร้อง ปลอ่ยน้ำตาให้... มันออกมาเสียบ้าง เพราะคุณได้เป็นบุตรสาวที่ดีที่หาได้ยากของคุณแม่ไม่มีอะไรจะงดงามเท่าความกตัญญู เคารพเทิดทูนบิดามารดา”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 688-689)

นอกจากอุปนิสัยที่กล่าวมาแล้วนั้น ท่านชายเชมรินทร์นับว่าเป็นสุภาพบุรุษที่ดีมากคนหนึ่ง เพราะเป็นผู้ที่ให้เกียรติและรักษาเกียรติของผู้หญิงเสมอ อีกทั้งมีความนอบน้อมถ่อมตน รู้กาลเทศะ ดังเหตุการณ์ที่ท่านชายเชมรินทร์และอินทิดาได้พบกัน

ครั้งแรกที่ประเทศกัมพูชาอย่างเป็นทางการ หลังจากได้พบกันที่ปราสาทเขาพระวิหาร ท่านชายเขมรินทร์พยายามหาวิธีใกล้ชิดกับอินทிரาสองต่อสอง ด้วยการพาเธอเข้าไปดูห้องสมุดที่จะใช้สำหรับสอนหนังสือ ขณะเดียวกันก็พยายามรักษาเกียรติของเธอด้วยการเปิดประตูไว้เพื่อไม่ให้ใครต่อว่าอินทราได้ว่าทั้งสองอยู่ในที่ลับตาคน ดังข้อความต่อไปนี้

ทางกัมพูชาจะรู้สึกกันอย่างไรบ้างก็ไม่ทราบได้ หากชายหนุ่มหญิงสาวซึ่งต่างฝ่ายต่างได้รับการแนะนำให้รู้จักกันเมื่อไม่กี่นาทีก่อนหน้านี้เอง ได้เข้ามาอยู่ในห้องพระอักษรตามลำพัง แต่เขมรินทร์ดูเหมือนจะรอบคอบ ที่ปล่อยบานพระทวารให้เปิดกว้างไว้เป็นการแสดงความเปิดเผยไม่มีอะไรลึกลับในห้องสมุดนั้น (ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 270-271)

นอกจากนี้แม้จะมีโอกาสได้อยู่กันสองคนเพียงลำพัง ท่านชายเขมรินทร์ ก็ยังพยายามรักษาเกียรติของอินทราไว้เสมอ จากเหตุการณ์ที่ท่านชายเขมรินทร์เดินทางมาประเทศไทย เมื่อทราบว่าแม่ของอินทราเสียชีวิต ท่านชายเขมรินทร์กับอินทราต้องลาจากกันอีกครั้ง แต่ทั้งสองรู้ว่าความรักอาจไม่สมหวังแล้วเนื่องจากท่านชายถูกบังคับให้สมรสกับคนที่ผู้ใหญ่เห็นว่าเหมาะสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ท่านใคร่จะรวบรวมอันแบบบางฝ่ายผมอนั้นเข้ามากับอูระแต่ก็กลั้นหทัยไว้อย่างยากลำบาก

“ผมอยากจะทำและจับคุณเป็นที่สุด แต่ศักดิ์ศรีของคุณ ผมต้องรักษาไว้ให้คุณ ถ้าคุณแต่งงาน ชายผู้ที่มีเกียรตินั้นจะต้องภาคภูมิใจในความบริสุทธิ์ผุดผ่องของคุณ อินทรา แต่งงานเสียเถอะ กับคุณวริช หรือใครคนใดคนหนึ่งที่เขารักและสามารถจะคุ้มครองคุณได้ ผมรู้ว่าคุณจะต้องลำบากเมื่อปราศจากคุณหญิงแล้ว อินทรา... อินทรา... ยอดชีวิตของผม”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 722)

นอกจากนี้ลักษณะนิสัยอีกประการที่เด่นชัด คือ ความอดทนพยายาม ท่านชายเขมรินทร์เป็นผู้มีความพยายามไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการที่จะได้แต่งงานกับอินทรา โดยยอมถอยยศ ลดเกียรติลาออกจากราชการ ดังที่ทิพาพันธ์เพื่อนของอินทราเล่าเรื่องราวที่ท่านชายเขมรินทร์พยายามต่อสู้เพื่อให้ได้อยู่กับอินทรากระทั่งตนเองได้รับความลำบาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...อู๋ ฉันจะบอกความจริงให้เธอทราบ ท่านชายได้วิ่งเต้นขอแต่งงานกับเธอ และขอมาอยู่เมืองไทยโดยจะลาออกจากราชการ เพื่อมาประกอบอาชีพอื่นที่เมืองไทย

ปรากฏว่าไม่สำเร็จ ทางเจ้านายผู้ใหญ่ไม่อนุญาตให้แต่งงานกับผู้หญิงไทย และแถมเนรเทศออกไปยังชายแดนที่ทุรกันดาร จนเกิดการเจ็บป่วยเป็นโรคมะลาเรียดังที่เธอทราบ... (ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 659)

นอกจากนี้ ความอดทนและพยายามเพื่อความรักของท่านชาย เชมรินทร์ สะท้อนผ่านคำพูดที่กล่าวกับผู้ใหญ่ในการจะขอร้องอินทราไปเป็นคู่ชีวิต ดังข้อความต่อไปนี้

“ผมเห็นว่า คุณอินทราไม่มีทางจะเสื่อมเสีย อย่างที่ได้ทำเข้าใจเลย ความเสื่อมเสียทั้งหมด ผมขอรับผิดชอบคนเดียวผมกล้าทำทุกอย่างเพื่ออินทรา ขอให้ได้ทำกรณารับทราบไว้ด้วยเธอสุดสัปดาห์สละคุณวริช สุภาพบุรุษที่น่านับถือเพื่อผม และผมก็สละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อคุณอินทราได้เช่นกัน” (ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 610)

ความรักระหว่างท่านชายเชมรินทร์ กับ อินทรา เป็นความรักของหนุ่มสาวที่มีเชื้อชาติ และวรรณะ เป็นอุปสรรค จึงเป็นความรักที่ต้องใช้ความพยายามเพื่อให้ได้ครองคู่กัน โดยท่านชายเชมรินทร์ ทำทุกอย่างเพื่อที่จะให้ได้ครองชีวิตคู่กับอินทรา

บุคลิกภาพภายในด้านลบ ท่านชายเชมรินทร์ เป็นท่านชายที่เสด็จอาทรเลี้ยงดูหลังจากที่แม่ท่านเสียชีวิตจึงได้รับความรักจากเสด็จอาามาก ทำให้ลักษณะนิสัยของท่านค่อนข้างเอาแต่ใจ เมื่อปรารถนาสิ่งใดต้องได้ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่อินทราและท่านชายเชมรินทร์ นักรบไปด้วยกัน โดยท่านชายพยายามอยากให้อินทราแสดงออกถึงความรู้สึกที่แท้จริง อีกทั้งทรงหาวิธีที่จะพบอินทราได้บ่อย ๆ แต่อินทราปฏิเสธจึงทำให้ท่านชายเชมรินทร์ไม่พอใจ เพราะถูกขัดใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อินทราลอบฆ่าเสด็จผู้ปกครองของท่านชายถึงสองครั้ง และทั้งสองครั้งอยู่ในลักษณะเดียวกันไม่เปลี่ยนแปลง คือค่อนข้างขี้น้ำ แสดงอาการไม่พอพระทัยที่ถูกขัดความประสงค์อย่างอาชญา รุนแรงและตรงไปตรงมา พักตร์ตรง มองไปแต่ทางข้างหน้า โขธนูเม้มสนิท ลักษณะเหมือนเด็ก ๆ ที่เคยมีแต่คนเอาใจและตามใจอยู่เสมอ เป็นนิจ ครั้นมาถูกขัดใจบ้าง บางครั้งบางครั้ง เกิดความไม่สบายอารมณ์ขึ้น ทำให้หญิงสาวซึ่งมั่นใจว่า ทุกคำพูดที่เธอพูดไปนั้น ล้วนถูกต้องเหมาะสมแล้ว บังเกิดความพรั่นใจขึ้น เมื่อระลึกว่าความจริงบางอย่างอาจเป็นภัยแก่ผู้พูดก็ได้ หากเชมรินทร์ กริ้วและไม่เข้าพระทัยในเจตนาของเธอดีพอ

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 315-316)

ความเอาแต่ใจของท่านชายเขมรินทร์ส่งผลให้ท่านเป็นคนใจร้อน มีหลายเหตุการณ์ที่แสดงลักษณะของความใจร้อนให้เห็น เช่น อยากพบคุณครูคนไทยที่จะมาสอนหนังสือ ๆ จึงรีบเดินทางไปดักรอคูอินทிரตามสถานที่ต่าง ๆ ที่เธอไป หรือครั้งที่เสด็จตามอินทிரมาที่ประเทศไทยและต้องการจะแต่งงานกับเธอในทันที ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ผมก็ทราบว่าคุณอินทிரมีน้ำใจมั่นคงในผมด้วยเหมือนกัน เรารักกันด้วยเหตุผล จะเห็นว่าเรื่องคนละชาติคนละภาษาไม่ใช่สิ่งสำคัญ ผมรักอินทிர จงว่าผมทรยศต่อชาติบ้านเมืองของผมก็หาใช่ไม่ บ้านเมืองของผม ผมก็รักเคารพบูชาอินทிரก็เช่นเดียวกัน ผมรู้ใจเธอดี เธอเป็นสุภาพสตรีไทยที่รักศักดิ์ของเธอไม่น้อยกว่าคนอื่น เธอภูมิใจและหยิ่งในความเป็นคนไทย แต่ทว่าบังเอิญเราทั้งสองมาชอบพอรักใคร่กัน เราก็จำเป็นต้องช่วยกันประคับประคองให้ผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ไปจนได้ ด้วยความเคารพนับถือ ผมจึงมากราบเรียนใต้เท้าไว้ก่อนเป็นส่วนตัวในวันนี้ หากใต้เท้ากรุณาเราทั้งสอง ผมจะจัดผู้ใหญ่ของผมมาเจรจาเป็นทางการอีกครั้ง ผมต้องการจะให้เรื่องของเราเรียบร้อยไปด้วยเร็วที่สุด”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 610-611)

และอีกตัวอย่างที่สะท้อนความเป็นคนใจร้อนของท่านชาย คือ การตัดสินใจอย่างรวดเร็ว อาจเป็นเพราะอายุที่ยังไม่มาก และความคิดถึงที่ถูกสั่งสมมานาน จึงทำให้ท่านชายเขมรินทร์ตัดสินใจขออินทிரกับแม่ของเธอ แต่แม่ของอินทிரกลับเห็นว่าควรต้องค่อยเป็นค่อยไปให้ถูกกาลเทศะ ซึ่งท่านชายเขมรินทร์ก็ยอมตามแต่มีวาทะขอมั่นไว้ก่อน ดังตัวอย่าง

“ขอบพระคุณใต้เท้า ที่กรุณาเตือนสติผมในเรื่องนี้” เขมรินทร์รับสั่ง “ผมใจร้อน”

“ถึงไม่รับสั่งว่าพระทัยร้อน หม่อมฉันก็เข้าใจ อินทிரลูกของหม่อมฉันก็ไม่ใช่คนใจเย็น ร้อนพอดูเหมือนกัน แต่ว่าทางเราสำนึกเสมอว่าเป็นฝ่ายหญิง ความเสียหายมีมาก การแต่งงานที่เหมาะสม ถูกต้องกาลเทศะ เป็นพรอันดีสำหรับชีวิตในครอบครัว ใครได้ยินได้ฟังย่อมสรรเสริญ อบอุ่นใจไปจนถึงลูกหลานทีเดียว”

...สีพระพักตร์ของเขมรินทร์แจ่มใสขึ้น รับสั่งอย่างอ่อนน้อมว่า “ครับ ที่ใต้เท้าแนะนำถูกต้องทุกอย่าง แต่ว่าระยะที่จะต้องรอคอยให้เหตุการณ์สงบเรียบร้อยนี้

อาจจะเร็ววันหรืออาจจะนาน ไม่มีใครทราบได้ ได้แต่เห็นสมควรว่าผมจะปฏิบัติอย่างไร จะกระทำพิธีหมั้นไว้มาก่อนหรือว่า...”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 614)

โดยสรุปจากการศึกษาตัวละครเอกชายกัมพูชาพบว่าตัวละครที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ จำนวน 4 ตัวละคร มีบุคลิกภาพภายนอกเหมือนกัน คือ ด้านรูปร่างหน้าตา มีความสมส่วน สีผิวเข้ม ใบหน้าออกรูปเหลี่ยม ลักษณะทางกายภาพมีความสง่างามสมชาติกำเนิด ที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ โดยเจ้าชายจิตรเสนและเจ้าชายพิษณุหรืเกศวร มีภาพของความน่าเกรงขาม แสดงถึงอำนาจเพิ่มเข้ามา เนื่องจากเป็นกษัตริย์ในอาณาจักรขอมโบราณ ผู้มีอำนาจบาบริมาก และเจ้าชายพิษณุหรืเกศวรมีภาพลักษณ์แสดงถึงความเป็นสมมติเทพอย่างเด่นชัด ในขณะที่หม่อมเจ้าเชมรินทร์ เป็นตัวละครที่มีความอ่อนน้อม เป็นสุภาพบุรุษตามแบบค่านิยมของคนในปัจจุบัน บุคลิกภาพภายในของตัวละครเอกโดยรวมเป็นผู้ที่รักษาสัจจะ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณธรรมของกษัตริย์ในอุดมคติ แต่แท้จริงแล้วพระราชาก็เป็นปุถุชน ผู้ประพันธ์จึงสร้างบุคลิกภาพภายในด้านลบของตัวละครเอกเพื่อให้เห็นธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้เนื้อเรื่องมีความสมจริงยิ่งขึ้น ในด้านความสามารถของตัวละครเอกพบว่า มีเจ้าชายจิตรเสน และเจ้าชายพิษณุหรืเกศวร ในนวนิยายที่ใช้ฉากเขมรโบราณเป็นผู้มีความสามารถในการรบ การใช้อาวุธ การใช้ดาบ เพื่อการปกป้องและขยายอาณาจักร ส่วน เจ้าชายภัทรวรมัน หรืออชฌมา เป็นตัวละครที่มีชีวิตอยู่ 2 ภพ มีความสามารถด้านการใช้สมาธิ ในการช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนหม่อมเจ้าเชมรินทร์ เป็นเชื้อพระวงศ์ในยุคเขมรปัจจุบัน มีความสามารถด้านการศึกษาและความรู้ ที่ใช้ดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของกัมพูชาไว้

1.2 ตัวละครที่เป็นสามัญชน ตัวละครเอกฝ่ายชายกัมพูชาที่เป็นสามัญชนปรากฏเพียง 1 ตัวละคร คือ โสวัณ จากนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง**

โสวัณ: เด็กชายผู้ต้องอพยพหนีสงครามกลางเมืองอันโหดร้าย จากนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** โสวัณเป็นเด็กที่เกิดและเติบโตที่พนมเปญ ครอบครัวโสวัณเป็นครอบครัวที่อบอุ่น พ่อของเขาเป็นครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์อย่างที่สุด พ่อมักเล่าประวัติศาสตร์กัมพูชาและตำนานต่าง ๆ ให้เขาและน้องฟังเสมอ แม้เป็นแม่ศรีเรือนที่มีเหตุผล น้องชายของโสวัณไว้วางใจและเชื่อมั่นในพี่ชาย โสวัณมีเพื่อนที่มีอุดมการณ์ของเขมรแดง ชื่อ บก สะแบง เพื่อนลูกครึ่งเวียดนามเขมร คือ จันตรีย และเพื่อนที่ต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพด้วยการขายบริการคือจำไป ครอบครัวเขาดำเนินชีวิตไปตามปกติ แต่เมื่อเกิดสงครามกลางเมืองจึงทำให้ชีวิตและครอบครัวของเขาเปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวของโสวัณต้อง

เข้าไปช่วยเขมรแดงทำงาน แต่เป็นการทำงานที่อยู่บนความไม่แน่นอน เพราะครอบครัวเขาไม่รู้ว่าวันใดจะถูกเขมรแดงกำจัด ในที่สุดครอบครัวของโสวัณจึงตัดสินใจหนีออกจากค่ายเขมรแดง ระหว่างทางมีเพื่อนร่วมทางโดนระเบิดเสียชีวิตไป ครอบครัวเขาต้องเผชิญกับความลำบากขณะหนีเขมรแดง ในที่สุดก็หนีรอดมายังประเทศไทยได้สำเร็จ

การสร้างตัวละครโสวัณ ประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก และบุคลิกภาพภายใน ดังนี้

1.2.1 บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของโสวัณ ประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพและการแสดงออก ดังนี้

โสวัณ เป็นเด็กชายชายกำพูนที่มีสีผิวคล้ำขาวกำพูนทั่วทั้งตัวคือผิวสีเข้มจากบทสนทนาระหว่างโสวัณ และจันเตรีย แสดงให้เห็นลักษณะทางกายภาพของโสวัณว่าเป็นตัวละครที่มีสีผิวคล้ำ ดังข้อความต่อไปนี้

“เธอทำอะไร” เราถามด้วยความแปลกใจที่เห็นจันเตรียเก็บหินทรายก้อนหนึ่งขึ้นมาถูลำแขนตัวเองแรง ๆ จนเลือดออกซิบ ๆ

“ฉันจะลอกหนังออก” จันเตรียตอบทั้งน้ำตา “ฉันเกลียดมัน เกลียดมันที่สุด”

“หนังมันไม่ได้ทำอะไรให้เธอ” เราบอก “ไอ้พวกนั้นต่างหากที่เป็นคนทำ”

“แต่ถ้าผิวของฉันเหมือนพวกมัน มันก็คงจะไม่ล้อฉันกับพ่อ” เธอสะอื้น

“ฉันว่าผิวของเธอสวยดีแล้ว ฉันยังอยากมีผิวอย่างเธอเลย”

“จริงหรือ” จันเตรียมองดูเรา “เธออยากมีผิวอย่างฉันจริง ๆ หรือ”

“จริงสิ” เรายืนยัน “ฉันพูดจริง ๆ”

“ฉันเรามาแลกผิวกันไหม” เธอเลิกขูดผิวดตัวเอง “ฉันก็อยากมีผิวคล้ำๆ แบบเธอ”

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 36)

การแสดงออกของโสวัณสะท้อนถึงวัยเด็กที่มีครอบครัวพร้อมหน้าพร้อมตา ไม่คิดมากเขาเป็นเยาวชนที่เกิดและเติบโตในพนมเปญ อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นพอมิพอกิน จึงทำให้เขาเป็นคนง่าย ๆ สบาย และชอบเที่ยวเล่นตามประสาวัยรุ่น ดังข้อความต่อไปนี้

ในตอนนั้น พวกเราไม่ค่อยจะสนใจเรื่องต่าง ๆ กันเท่าไรนัก ถึงแม้จะมีข่าวการสู้รบระหว่างทหารรัฐบาลกับพวกเขมรแดงในเขตชนบท แต่ในพนมเปญก็ยังเป็นปกติ และเต็มไปด้วยสิ่งสนุกสนาน ซึ่งสำหรับเด็ก ๆ อย่างเรา การได้เดินเล่นในย่านบันเทิงในตอนเย็น ๆ ในบางวัน แวะเล่นตุ้มปาไฟฟ้า หยอคนหรือฟังเพลงฝรั่งจากตู้เพลง ตีมน้ำอัดลมหรือเคี้ยวหมากฝรั่ง ก็มีความสุขแล้วไม่ต้องถึงกับสูบบุหรี่หรือดื่มเบียร์อย่างพวกเด็กแก่นแก้ว

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 49)

1.2.2 บุคลิกภาพภายใน บุคลิกภาพภายในของโสวัณ ประกอบด้วย บุคลิกภาพภายในด้านบวก และบุคลิกภาพภายในด้านลบ ดังนี้

บุคลิกภาพภายในด้านบวก โสวัณ เป็นเด็กชายที่เกิดและเติบโตมาภายใต้ครอบครัวที่อบอุ่น แม้ครอบครัวของเขาไม่ได้มีฐานะที่ดีมาก แต่การอบรมจากพ่อในด้านคุณธรรมและความมีเหตุผล พร้อมทั้งการดูแลเอาใจใส่จากแม่จึงทำให้เขาเป็นเด็กที่มีจิตใจดี ลักษณะนิสัยที่โดดเด่นของโสวัณ คือ เป็นคนที่รักสงบ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจชีวิตและเห็นใจผู้อื่น

โสวัณเป็นคนจิตใจดี ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม เช่น เหตุการณ์ที่โสวัณช่วยเหลือบก สะแบง แม้จะรู้ว่าบก สะแบงเป็นเขมรแดง แต่โสวัณก็ยังยินดีให้เพื่อนที่บาดเจ็บจากการถูกทหารข่มขู่โจมตีมาพักด้วย ครั้งหนึ่งมีเหตุการณ์ตอนที่กองกำลังเขมรแดงถูกทหารฝ่ายรัฐบาลส่งคนแฝงเข้ามาสอดแนมและทำร้ายฝ่ายเขมรแดงเสียชีวิตไปหลายราย บก สะแบง ได้รับบาดเจ็บสาหัส โสวัณจึงพาเพื่อนไปหาหมอ จากนั้นก็ให้บก สะแบง ไปพักที่บ้าน โดยไม่ได้เกรงกลัวว่าเพื่อนเป็นใคร เพราะเขาเข้าใจและยอมรับว่าสิ่งที่เพื่อนเลือกทำนั้นเป็นเหตุผลที่แม้เขาจะไม่เข้าใจมากแต่ก็ไม่ได้เพิกเฉยเมื่อเพื่อนเดือดร้อน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“งั้นคืนนี้เอ็งไปนอนบ้านข้าก่อน” เราตัดสินใจ “พรุ่งนี้ค่อยกลับบ้าน”

“พ่อแม่เอ็งไม่ว่าหรือ” มันถามอย่างไม่แน่ใจ

“แม่น่ะไม่ว่าหรอก ไปถึงเอ็งก็เข้ามุ้งนอนเบียดกับข้าและโสติม พ่อข้าไม่มาเปิดมุ้งดูหรอก พอเช้ามีดเอ็งก็รีบออกไปก่อนที่พ่อจะตื่น”

“เอ็งเป็นเพื่อนแท้ของข้า” บก สะแบง มองดูผมด้วยสายตาที่บ่งบอกความรู้สึกในใจ

“เอ็งก็เป็นเพื่อนข้าเหมือนกัน” เราบอกและโอบไหล่มัน “ไป เรารีบไปให้ถึงบ้าน ก่อนที่พ่อข้าจะกลับ”

“วันหนึ่งไอ้พวกนั้นจะได้รับการตอบแทนอย่างสาสม” มันคำรามในคอ

“แต่วันนี้เอ็งเอาตัวเองให้รอดก่อนดีกว่า” เราเตือน พร้อมกับพาสะแบงวิ่งผ่าน มาณฝน

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 102)

การเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น สะท้อนผ่านโสวัณตลอดเรื่อง ดังตัวอย่างฉากที่โสวัณได้พูดคุยกับจำไป เนื่องจากจำไปบอกว่าเธอไม่ชอบไปวัดเพราะรู้สึกตัวเองเป็นคนไม่ดี แต่โสวัณกลับคิดว่าคนทุกคนมีเหตุผลในการกระทำของตนเอง ดังข้อความต่อไปนี้

จำไปส่ายหน้า “ฉันก็ไม่ชอบไปวัดเท่าไรหรอก พี่ผกกาก็เหมือนกันเพราะรู้สึก เหมือนกับเราเป็นคนบาปที่ผิดศีลตั้งหลายข้อ”

“คนเราก็มีเหตุผลของตัวเอง” เราถอนใจลึก ๆ “ไม่มีใครผิดหรือถูกไปทุกเรื่องหรอก”

“ถ้าเธอเป็นครูคงไม่มีนักเรียนไหนสอบตก” เด็กสาวพูดยิ้ม ๆ “เพราะเธอมีคะแนนเห็นใจให้ด้วย”

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 129)

โสวัณมีภาวะของความเป็นผู้นำและเป็นที่พึ่งให้แก่ครอบครัวได้ โดยเฉพาะน้องชาย ดังฉากที่เดินทางหนีเขมรแดง น้องชายของโสวัณถามถึงการใช้ปืนของโสวัณ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“พี่โสวัณ” โสคิมที่วิ่งอยู่ข้างเราเอ่ยปนเสียงหอบ “พี่ยิงปืนเป็นจริง ๆ หรือ”

“จริงซี” เรายืนยัน “พวกเขมรแดงเป็นคนสอน”

“ถ้าพวกมันตามมาทันพี่จะกล้ายิงพวกมันไหม” โสคิมถามต่อ เราจึงไปชักครู

“กล้าซี” เราตอบอย่างเด็ดเดี่ยว “เพราะถ้าข้าไม่ยิงมัน พวกมันก็ต้องยิงพ่อ กับแม่และเอ็ง”

“พี่โสวัณ” น้องชายเรียกเราอีกครั้ง “ตอนนี้ฉันสบายใจแล้ว”

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 231)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่าในฐานะของพี่ โสวัณ ได้รับความไว้วางใจจากน้องชาย นอกจากนี้โสวัณยังเป็นที่ที่คอยปกป้องปลอบใจและสร้างกำลังใจให้น้อง ขณะที่เดินทางหนีเขมรแดง พวกเขาไม่ได้กินอาหารมานาน ทุกคนเริ่มหิว โสคิมซึ่งต้องอดทนต่อความหิวมานาน เริ่มถามหาอาหารและอนาคตของพวกเขา แม้จะไม่ว่าเหตุการณ์ข้างหน้าพวกเขาต้องพบกับสิ่งใด แต่โสวัณก็พยายามสร้างความหวังเพื่อให้น้องมีกำลังใจในการเดินทางต่อไปดังตัวอย่าง

“เราจะต้องอยู่ในป่ากันอีกกี่วัน” โสคิมมองไปรอบ ๆ ที่มีแต่ต้นไม้ใหญ่หนาแน่น

“ไม่รู้” เราลั่นหน้า “พี่รู้แต่ว่าข้างหน้ามีดงกล้วยป่า และเข้านี้เองจะได้กินกล้วยแน่ ๆ” (ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 234)

บุคลิกภาพภายในด้านลบ แม้โสวัณจะเป็นเด็กที่มีเหตุผล แต่ด้วยอายุที่ยังน้อย ทำให้เขาเป็นเด็กหนุ่มที่มีอารมณ์ร้อนในบางครั้ง เช่น ตอนที่ถูกพ่อห้ามไม่ให้ไปยุ่งกับผู้หญิงที่บาร์ ซึ่งเป็นเพื่อนของเขา เมื่อแม่มาเตือนทำให้เขาเกิดความรู้สึกไม่พอใจจึงแสดงกิริยาที่ไม่ดีและเถียงแม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“พ่อก็เป็นห่วงเอ็ง อยากให้เอ็งตั้งใจเรียน เขากลัวว่าเอ็งจะเสียเด็กไม่ยอมให้เอ็งไปคบค้ากับพวกผู้หญิงไม่ดี” แม่ปลอบโยน

“แต่จำไปไม่ใช่เด็กผู้หญิงไม่ได้” เราเถียง “เธอเป็นคนดี”

“จะดีเลวยังงัยไม่รู้” แม่ถอนใจ “แต่ถ้าทำงานในบาร์หากินกับทหารอเมริกัน ใครก็ต้องมองว่าเป็นผู้หญิงไม่ดีทั้งนั้น”

“แต่ผู้หญิงที่ทำงานหาเงินเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง เลี้ยงพี่เลี้ยงน้องมันผิดมันเลวที่ตรงไหน” เราย้อนถามด้วยอารมณ์ที่พลุ่งขึ้นมา

“ก็เลวตรงงานที่มันทำ” แม่ตอบด้วยน้ำเสียงเรียบ ๆ “ทำไมถึงไม่ไปทำงานอื่นที่ไม่ต้องเอาตัวเข้าแลก หลับนอนกับผู้ชายไม่เลือกหน้า”

“พอเถอะแม่” เราผุดลุกขึ้นอย่างทันท่วงทีต่อไปไม่ได้ “ผู้หญิงที่ทำงานในบาร์ไม่ได้เหมือนกันทุกคนหรอก จำไปอาจไม่ได้เป็นอย่างที่แม่พูดก็ได้”

“เอ็งไปนั่งเฝ้ามันทั้งคืน เอามือไปปิดของของมันไว้หรือ” แม่ส่งเสียงดัง

“แม่ไม่ต้องพูดเรื่องแบบนี้กับฉันอีก” เราก้าวลงบันได “ถ้าพูดเมื่อไหร่ฉันจะไม่กลับมาให้แม่เห็นหน้าอีกเลย”

“เอ็งจะไปไหน” แม่ถามเสียงอ่อนลง “ที่ข้าพูดเพราะหวังดีกับเอ็งหรอคะ”
 “ฉันรับรู้ความหวังดีของพ่อและของแม่มาพอแล้ว” เรากล้ากลืนความขมขึ้น
 “และไม่อยากจะรู้อะไรมากไปกว่านี้อีกแล้ว”
 แม่นิ่งเงียบ และมองดูเราเดินออกไปโดยไม่พูดอะไรต่อ

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 89)

โดยสรุป โสวัณ เป็นตัวละครเอกกัมพูชาเพียงตัวเดียวที่เป็นสามัญชน เขามีบุคลิกภาพภายนอก คือ สีส้มเข้ม บุคลิกภาพภายใน มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ชอบช่วยเหลือเพื่อน ประภัสสร เสวิกุล สร้างโสวัณ ให้เป็นตัวละครที่เล่าความเป็นมาของประวัติศาสตร์กัมพูชาในช่วงยุคก่อนและยุคเขมรแดง โสวัณเข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวละครอื่นที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ที่แตกต่างกันในสังคมกัมพูชา เพื่อถ่ายทอดให้ผู้อ่านได้เห็นมุมมองของคนในสังคมที่คิดต่างกัน จึงทำให้ภาพของตัวละครนี้ไม่เด่นชัดแต่ก็สำคัญในฐานะผู้เล่าเรื่อง

2. ตัวละครเอกหญิง

จากการศึกษาข้อมูลตัวบทนวนิยายซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ พบตัวละครเอกหญิงกัมพูชา ทั้งหมด 4 ตัวละคร ทุกตัวละครเป็นตัวละครที่มีชาติกำเนิดจากพระบรมวงศานุวงศ์ ดังนี้ เจ้าหญิงปราณ จากนวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** พินทุวดี (เจ้าหญิงพันธุ์มเหสี) จาก นวนิยายเรื่อง **อมฤตาลัย** เจ้าหญิงโสคนเทีย จากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** และ เจ้าแก้วรัตเกล้า จากนวนิยายเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** ดังนี้

2.1 เจ้าหญิงปราณ: โอบปาดิกะที่รอคอยการปลดปล่อยดวงวิญญาณจากบ่วงแห่งความโกรธ จากนวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** เจ้าหญิงปราณเป็นหญิงสาวที่สวยงาม มีความรู้ทั้งด้านการรบ การศึก และเวทมนตร์ พระนางมีเพื่อนรักที่เป็นพราหมณ์ แต่พราหมณ์รักนางมากกว่าความเป็นเพื่อน เมื่อเจ้าหญิงปราณอภิเษกกับองค์หริปรมศวร (พระเจ้าชัยวรมันที่ 2) ทำให้พราหมณ์เสียใจมาก มีข้าพระบาทที่เป็นญาติของปราณพึงใจในพราหมณ์ เจ้าหญิงปราณ จึงช่วยให้ทั้งสองได้สมรสกัน ภายหลังญาติผู้นี้ทราบว่าแท้จริงแล้วพราหมณ์รักเจ้าหญิงปราณ จึงทำให้นางเสียใจและไปร่วมมือกับเสนาฝ่ายตรงข้ามกำจัดเจ้าหญิงปราณ ทำให้พระนางสิ้นพระชนม์ และกลายเป็นโอบปาดิกะ รอคอยผู้ที่ทำให้นางเสียชีวิตมาอยู่สถานที่แห่งนี้แทนนาง

การสร้างตัวละครเจ้าหญิงปราณ ประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และความสามารถพิเศษของตัวละคร ดังนี้

2.1.1 บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของเจ้าหญิงปรางที่มีลักษณะเด่น คือ กลิ่นหอม และเครื่องแต่งกาย ดังนี้

เจ้าหญิงปราง เป็นหญิงสาวที่มีกลิ่นหอมประจำตัว แต่ผู้ประพันธ์ไม่ระบุว่าเป็นกลิ่นใด ดังตัวอย่างที่หริปรมศวรเอ่ยชมความหอมของพระนางเมื่ออยู่ด้วยกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ท่านจำเราได้ เพราะได้กอดนางโจรเซนนันถ์”

“เปล่าหรือ เราจำกลิ่นเจ้าได้ต่างหาก”

ปรางพลิกกลับมาเผชิญหน้าหริปรมศวรผู้เป็นพระสวามี ทำให้ยามนี้หอมกอดที่ซ่อนหลังกันอยู่ก็กลับมาเผชิญหน้ากัน ใบหน้าของทั้งคู่ห่างกันไม่ถึงคืบ

“จุมพิตานิดนี้”

“กลิ่นเจ้าหอมขจรไกลต่างหาก” ใช้โอกาสยามนี้ก้มลงหอมเนียนวล แม้ปรางเบี่ยงหลบก็ไม่อาจพ้นจุมพิตชุกชอน

(จุติศร, 2553, หน้า 46)

ในด้านการแต่งกาย เนื่องจากพระนางปรางเป็นหญิงสูงศักดิ์ในสมัยโบราณ มีการแต่งกายคล้ายนางอัปสรแต่มีเครื่องประดับแตกต่างจากนางอัปสรทั่วไป ดังข้อความต่อไปนี้

“อัปสรสี่นางยอบตัวอยู่ด้านหลังอัปสรที่แต่งกายด้วยทองทั้งองค์ ในมือถือพาน ซึ่งบรรจุเครื่องทองลักษณะต่าง ๆ ไว้ครบทุกนาง เหล่านี้ทำให้เขาทราบว่ นางทั้งสี่ถือเครื่องเกียรติยศตามอัปสรผู้สูงศักดิ์ที่ประดับด้วยศิราภรณ์ ทรงกระบอก มีกระบังหน้าลายวิจิตรแตกต่างจากอัปสรที่ตามติดมาด้วย ที่เป็นเพียงมวยผมแซมด้วยพวงมาลัย แต่นางคือใครกัน เขาเหมือนจะคุ้นเคย นางเป็นหน้ามองยังร่างที่หลับสนิท ก่อนจะจ้องมองเขาตรง ๆ

(จุติศร, 2553, หน้า 22-23)

2.1.2 บุคลิกภาพภายใน เจ้าหญิงปรางเป็นตัวละครที่มีบุคลิกภาพภายในทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

บุคลิกภาพภายในด้านบวก บุคลิกภาพภายในด้านบวกของเจ้าหญิงปราณ ได้แก่ มีความเมตตา จิตใจเด็ดขาด และการรู้จักปล่อยวาง ดังนี้

ความเมตตาและกรุณา คือ ความรักความปรารถนาดีและสงสาร อยากช่วยเหลือปลดปล่อยทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551, หน้า 324) คือ มีจิตใจอยากให้ผู้อื่นมีความสุข สงสาร เห็นอกเห็นใจอยากช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ เจ้าหญิงปราณ เป็นผู้มีความเมตตาต่อผู้อื่น แม้ว่าพระนางจะมีความสามารถด้านการรบสามารถฆ่าคนได้เพราะเหตุผลทางด้านการเมืองการปกครอง แต่โดยพื้นฐานด้านจิตใจแล้วเป็นคนมีเมตตาต่อข้าทาสบริวารรวมถึงสรรพสัตว์ ดังที่พระนางนทีศรีนทรเทวีกล่าวถึงอุปนิสัยของเจ้าหญิงปราณ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พระดำหนักของพระนางกัมพูราชลักษมี แม้มีใครได้อาศัย แต่กระหม่อม
สั่งบริวารดูแลอย่างดีพระนางคงพอพระทัย”

“ปราณหาใช้คนมากเรื่อง เจ้าไม่ต้องกังวลไปดอก”

พระนางนทีศรีนทรเทวียิ้มรับ ทำไมนางจะไม่เข้าใจในสหายของนาง ปราณผู้
ปราดเปรียว นางสังหารศัตรูที่บุกรุกเข้ามาในอาศรมของอาจารย์ได้อย่างไม่
กระพริบตา หากแต่ทนเห็นสัตว์ถูกฆ่าตายต่อหน้ามิได้ นางทนนอนบนคบไม้ค้อนดิน
เพียงเพื่อจะรอดูว่า แม่นกจะกลับมาหาลูกนกที่นางอุตสาห์ปายป็นคบไม้ เพื่อนำลูกนกที่
รวมลงพื้นไปเก็บยังรังของมัน

(จุติศร, 2553, หน้า 171)

นอกจากนี้ เจ้าหญิงปราณยังเป็นบุคคลที่กล้าตัดสินใจและเด็ดขาด
เช่นเหตุการณ์ที่ทราบว่ามีครุฑ แต่เป็นการตั้งครุฑภายหลังพระนางนทีศรีนทรเทวีพระชายา
อีกองค์ของหริปรมศวร พระนางจึงไม่ยอมให้ใครทราบว่ายทรงพระครุฑจึงบอกแม่หม่อม
ให้เก็บเป็นความลับ หากแม่หม่อมไม่ทำตามพระนางจะส่งคนไปจัดการแม่หม่อม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทันทีที่แม่หม่อมกล่าวคำ บรรดาพี่เลี้ยงและคุณท้าวส่งเสียงดีใจยกใหญ่
พระนางกัมพูชา ต้องกระแอมมิให้แตกตื่น พวกนางจึงหยุดเสียงยินดีไว้

“แต่อันใด”

“ไม่มีอันใดกระหม่อม”

“แม่เฒ่า เราอยากรู้เรื่องพระสนม” พระนางกัมพูชา กล่าวขึ้น

“เธอ พระนางทรงครรภ์เช่นเดียวกับกระหม่อม”

“รู้หรือไม่เพคะ”

“มีรู้กระหม่อม”

“ตอบเรามา”

“เออ หม่อมฉันคาดการณว่าเป็นพระโอรส”

“เกิดก่อนลูกของเราหรือไม่”

“หนึ่งถึงสองเดือนกระหม่อม”

“งั้นเรามาต่อรองแม่เฒ่า ห้ามแพร่งพรายเรื่องของเราในวันนี้บอกกับใคร
มันผู้ใดล่วงรู้ก่อนเราจะบอก เราจะส่งคนไปเยี่ยมแม่เฒ่า”

(จุติศร, 2553, หน้า 139-140)

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว เจ้าหญิงปราณเป็นผู้ที่รู้จักปล่อยวางและยอมรับความจริงของชีวิต นับเป็นสติปัญญาด้านอารมณ์ที่ลึกซึ้ง เนื่องจากตัวละครมีชาติกำเนิดหรือการดำรงชีวิตที่รุ่งเรืองรุ่งโรจน์ แต่เมื่อถึงช่วงเวลาหนึ่งที่ตัวละครเดินทางผ่านกาลเวลาที่พบกับปัญหาด้านความรัก เผชิญหน้ากับความตายกระทั่งกลายเป็นโศปาทิกะที่ยังคงวนเวียนอยู่ที่เดิม ได้เห็นการเกิดขึ้นและเสื่อมสลายของสรรพสิ่งตลอดเวลา ก่อให้เกิดการยอมรับต่อชีวิต ความโกรธแค้นที่เคยมีลดลงตามวันเวลาเหลือเพียงรอการปลดปล่อยวิญญาณให้เป็นอิสระดังต่อไปนี้

ยามนี้พระนางเหนือหัวนั่งขัดสมาธิบนบัลลังก์เบื้องหน้าพญานาคราช นับพันปี ที่เกิดและดับในร่างโศปาทิกะเพื่อปลดปล่อยกรรมอัปสราข้าพระบาทตามมารอรับใช้ ปลดปล่อยไปหลายรุ่น แต่ก็ยังแหวะเวียนตามมารับใช้ไม่ขาด พอหมดวาระสนาต่อกัน ก็ดับไป โศปาทิกะอย่างนางยืนยงคู่ผู้คนเกิดและดับสูญหลายภพหลายชาติ เกิดเวทนาจนความแค้นที่สั่งสมมาจะเลือนหาย หากแต่บ่วงกรรมกลับไม่ทำให้นางได้พ้นจากสภาพที่วนเวียนอยู่เช่นนี้

(จุติศร, 2553, หน้า 85-86)

บุคลิกภาพภายในด้านลบ บุคลิกภาพภายในด้านลบที่เด่นชัดของเจ้าหญิงปราณ ได้แก่ ความน้อยใจ ความอิจฉา และความมีทิฐิ ดังนี้

เจ้าหญิงปราณ เป็นโอรปาติกะ ที่รอคอยการปลดปล่อยดวงวิญญาณให้พ้นจากสถานที่ที่เธอวนเวียนอยู่ เมื่อมีชีวิตอยู่เธอเป็นหญิงสาวที่มีความสามารถมากทั้งด้านการรบ การเรือน รวมถึงเวทมนตร์คาถา ด้วยอำนาจหน้าที่ที่เธอมีทำให้เธอมีความกล้าหาญในทุกเรื่อง ชีวิตของพระนางควรจะมีความสุขแต่กลับไม่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากพระนางเคยขอสัญญาจาก องค์หริ 3 ข้อ คือ ขอให้รักนางพระองค์เดียว ขอให้ครองอาณาจักรร่วมกัน และหากพระนาง ลินพระชนม์พระองค์จะต้องไม่ร้องไห้ แต่องค์หริปรเมศวรรับพระมเหสีองค์ใหม่มาทำให้พระนาง เห็นว่า สัญญาข้อที่ 1 ได้ถูกทำลายลงแล้ว จึงทำให้พระนางน้อยใจจนเกิดที่สุินาไปสู่ความอิจฉา จึงทำให้ชีวิตไม่มีความสุข ดังเหตุการณ์ที่ความน้อยใจของเจ้าหญิงปราณมีต่อองค์หริในครั้งที่ องค์หริเชิญพระนางไปอยู่ที่มเหศวรบรรพตร่วมกัน แต่พระนางน้อยใจจึงทำให้นางเลือกที่จะอยู่คนละเมืองกับองค์หริ ดังนี้

“รวมทั้งเจ้าด้วย กัมพูชาราชลักษมีของเรา”

พระนางกัมพูชา มององค์หริ นิ่งเงียบ ตัดใจเอ่ยคำ

“เราจักครองหริหรัลย์ เมื่อท่านได้ไปครองเมืองมเหศวรบรรพต”

“เจ้าว่าอะไรนะ”

“เราจะครองหริหรัลย์ ครองที่นี่ ขอท่านเสด็จด้วยมเหสีของท่านเถิด”

“ไม่มีทาง เราไม่ยอมให้เจ้าอยู่ที่นี่ เจ้าคือแสงสว่างนำทางของเรา ยึดต้องทิ้งเรา เช่นนี้แล้วเราจักมองการณ์ได้เยี่ยงใด หากไม่มีเจ้า” องค์หริ ปราดเข้าจับไหล่ของ พระนางบีบแน่น หากพระนางผลัดตัวหนี

“เราขอห่างไกลจากท่านองค์หริ ขอให้เราได้เยียวหาหัวใจของเรา เมื่อมันถูก ทำร้าย ถูกทำลายด้วยการแบ่งปันความรัก เราต้องการเวลา เราไม่อยากจะเห็นท่านกับ นางเลย เราไม่อยากจะเห็น” พระนางระบายความคับใจนั้นออกมา จนทำให้องค์หริ นิ่งเงียบ อึ้ง และมีนง

พระนางกัมพูชา ร่ำไห้เจียนจะขาดใจอยู่ตรงหน้า คำกล่าววาจาที่น้อยใจพรั่ง พูไยพระนางจึงไม่อาจสลัดหลุดความริษยานั้นได้ ไยพระนางจึงไม่อาจยอมรับในความรัก ของพระองค์ที่มีต่อพระนางกัมพูชาราชลักษมี และพระนางนทีศรีนทรเทวี พระองค์ มิอาจยอมรับว่าการแต่งตั้งมเหสีขึ้นเทียบเท่าพระนางกัมพูชาราชลักษมีนั้น คือ การทำลายคำสัญญาข้อหนึ่งสะบันงาอย่างป็นรูปธรรม พระองค์ไม่อาจรักษา เชิงสัญญลักษณ์ในการรักพระนางกัมพูชาราชลักษมีองค์เดียวได้ เพราะพระองค์ได้ยก สะเรียดอื่นเทียบเท่านางแล้ว

เจ้าหญิงปรางค์ สัมผัสความน้อยใจต่อองค์ศรีตั้งแต่พระองค์ทรงมีพระชายาอีกองค์ ที่เป็นเพื่อนกับเจ้าหญิงปรางค์ ความน้อยใจนั้นแปรเป็นความอิจฉาเนื่องจากไม่อยากแบ่งความรักกับใคร เมื่อองค์ศรีสร้างเมืองใหม่จึงชวนพระนางไปอยู่ด้วย แต่พระนางปฏิเสธ เพราะเห็นว่ามิมีเหลือองค์ใหม่ไปด้วย แต่ใจจริงก็ยังหวังว่าองค์ศรี จะชวนเป็นครั้งที่สอง แต่องค์ศรีไม่ได้เอ่ยปากเพราะคิดว่าพระนางต้องการอยู่ที่เมืองทริทราลัย พระนางจึงน้อยใจมาก เมื่อองค์ศรีและพระชายาองค์ใหม่ไปครองอาณาจักรใหม่ด้วยกัน พระนางก็รู้สึกไม่พอใจและคิดน้อยใจมากขึ้นไปอีกว่า องค์ศรีไม่รักพระนางดังเดิม และได้ทำลายสัญญาข้อที่ 2 ลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พระนางกัมพูราชลักษมีเบือนหน้าออกจากภาพที่เห็น รอยยิ้มและเสียงหัวเราะขององค์ศรี และสหายเฝ้ารวมทั้งบรรดาพี่เลี้ยงเสียดแทงเข้าไปในใจของพระนาง ความสุขนี้มีจริง สงกรานต์หน้านี้คนทั้งคู่จะอยู่ร่วมครองราชย์ที่มณฑลทริทราลัย นางตัดสินใจผิดหรือไม่ที่ยืนยันไม่ร่วมครองราชย์ที่นั่น หากแต่พระศรี ก็ไม่อาจกล่าวเรียกร้องซ้ำเป็นครั้งที่สองให้นางร่วมเสด็จ พระนางกัมพูฯ หดหู่ใจคิดว่า แท้จริงแล้วพระศรี ยินดีที่จะให้นางอยู่ที่นี้ ทริทราลัย สัญญาข้อสองตั้งแต่ครั้งร่วมหอรวมนใจนาง

“เราจะครองอาณาจักรร่วมกัน”

(จุติศร, 2553, หน้า 169)

ความอิจฉานำไปสู่ความมีทิฐิ เมื่อมีทิฐิเกิดขึ้นจึงทำให้ปรางค์แปรอารมณ์เหล่านั้นไปกับการสู้รบอย่างดุเดือด ทรงออกทำศึกเพื่อปกป้องและขยายอาณาจักรและไม่ยอมกลับเมือง เนื่องจากน้อยใจองค์ศรีและทิฐิที่มีในใจ จนทริทราลัยต้องมาขอพระนางถึงที่ทำการ พระนางจึงยอมกลับ ดังข้อความต่อไปนี้

“ท่านมาเพื่อห้ามทัพเราเพียงเท่านั้น” พระนางกัมพูราชเทวีกล่าวเสียง มีคาตคันเรื่องรักอีก เพราะมันในคำกล่าวขององค์ศรี

“หึ มีเพียงเท่านั้นหรือ เราคิดถึงเจ้าด้วย”

พระนางกัมพูฯ ปรายตามองเล็กน้อย ในใจลั่นร่ำด้วยปรีดีเปรม...

ฟากพระนางกัมพูราชเทวีอิงแอบแนบอ้อมอกขององค์ศรี อ้อมกอดนี้เรีตรางมานานนัก ลึก ๆ ในใจโหยหาไม่คลาย หากแต่ทิฐิในตนไม่พอน จึงไม่อาจย้อนกลับ

พระนครหรือราชธานี จำต้องหักเอาเมืองบนที่กระดังกระเดื่องทั้งหมดไม่ยอมศิราบ
ได้เสียก่อนจึงคืนกลับเมืองและมีเสียหน้าเมื่อต้องเสด็จกลับ

...ข่าวการเสด็จกลับเมืองพระนครทรีหรัลย์ ทำให้เหล่าสนมนางในล้วน
หวาดกลัว ข่าวลือพระนางกัมพูราชเทวีทรงหึงหวงด้วยพระสนมชาณหะวี สนมองค์
โปรด ทำให้พระนางดื่มเลือดเป็นพระแม่กาฬี ยามนี้หากพระนางมิพอใจ สนมนางใน
จักอยู่กันได้เยี่ยงใด

(จุติศร, 2553, หน้า 110-114)

ความเป็นที่รักของนางอีกครั้งคือเมื่อทรงพระครรภ์เจ้าหญิงปราณก็เสด็จ
 ออกจากเมืองพระนครเพราะไม่ต้องการให้ใครรู้เนื่องจากมเหสีอีกองค์ทรงพระครรภ์ก่อนนาง
 เจ้าหญิงปราณไปอาศัยอยู่กับอาจารย์จนอาจารย์ต้องเตือนศิษย์ของตนไม่ให้ยึดมั่นถือมั่น
 ดังข้อความต่อไปนี้

“เมืองพระนครจะมิ่งงานสมโภชเฉลิมฉลองพระโอรสองค์ใหม่พร้อมกับการสถาปนาพระชนมเอกขึ้นเป็นราชเทวี เจ้ามิกกลับไปดอกรี่”

อาจารย์หิรัญยมองดูศิษย์รักด้วยความเวทนา นางหิรัญิก ยามนี้ท้องนูนกลมโต
มีน่านักคลอด แต่คนในเมืองพระนครกลับไม่มีผู้ใดล่วงรู้ แม้แต่ปรีทิดไกรวัลย์

“วันพรุ่งจะมีทหารออกมาจับศิษย์จะท่านอาจารย์” พระนางกัมพูชฯ ตอบยิ้มแย้ม
นางมีความสุขดีที่อยู่กับอาจารย์ที่เปรียบเหมือนบิดาของนาง เหล่าพี่เลี้ยงที่ตามติด
ก้นง่หมขดขาว พลอยได้รับอานิสงส์จากการถือศีลบำเพ็ญบุญนี้ด้วย

“ปราณเอ๋ย อย่ายึดมั่นถือมั่นให้มากนัก ไม่มีใครเป็นเจ้าของใครได้ดอก”
อาจารย์หิรัญยะเตือนสติศิษย์รัก

(จุติศร, 2553, หน้า 147)

2.1.3 ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร เจ้าหญิงปราณ
เป็นตัวละครเอกหญิงที่มีความสามารถในด้านการรบ การใช้คาถาอาคมและการใช้พลังจิต
ดังนี้

ความสามารถในการรบของเจ้าหญิงปราณได้แก่การใช้ธนูและดาบ รวมถึงกลการศึก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“นั่นท่านพราหมณ์โกวัลย์ พระสหายแห่งพระนางเหนือหัวอาจารย์ หิริญยะของท่านพราหมณ์เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และกลการศึกษาให้พระนางแทบทั้งสิ้น พวกเราเชี่ยวชาญการบังคับช้าง ด้วยการสาธยายมนต์แห่งท่านพราหมณ์ที่สั่งสอนให้ แต่นั่นก็ไม่เท่ากับการนางเหนือหัวที่ทรงเลอเลิศด้วยอาคม อาวุธ แลกลการศึกษา” (จตุตศร, 2553, หน้า 19)

อีกตัวอย่างที่สนับสนุนความสามารถของเจ้าหญิงปราณผ่านความนึกคิดของพราหมณ์คิวกัวลย์ ดังนี้

“เอะอะนะ ใครจักมาสู่ปราณได้ นางเป็นเสมือนลมหายใจแห่งขุนเขา ดงามสง่า และมั่นคง ไม่น่าเชื่อ เยาว์วัยที่ผ่านพ้นมาด้วยกัน กฤตยูเวทย์คาถาอันใดไม่มีที่นางไม่ซ้ำของ ธนูและดาบก็หาได้อ่อนฝีมือ นางเทียบเคียงเขาได้เสมอ เพราะมีครูคนเดียวกัน หากแม้เขาเป็นเชื้อสายพราหมณ์แห่งโกณฑัญญะ นางจะสืบเชื้อแห่งฤทธิกัมโพช ก็มิได้ผิดแผกหากนางจะเลือกเขา”

(จตุตศร, 2553, หน้า 26)

ในด้านคาถาอาคม เจ้าหญิงปราณ ได้เรียนมาจากพราหมณาจารย์ จึงทำให้พระนางสามารถใช้เวทมนตร์ได้ เช่น ร่ายมนต์ให้ทหารยามหลับไหล หรือการใช้มนต์บังไพร เพื่อช่วยพระโอรสให้รอดพ้นจากอันตราย ดังเหตุการณ์ที่เจ้าหญิงปราณถูกปองร้ายอยู่บนปราสาทขณะไปตรวจการก่อสร้างเทวสถานพร้อมกับเจ้าชายอินทระ ขณะที่ศัตรูเข้ามาพระนางได้ใช้มนต์บังไพร เสกให้เจ้าชายอินทระไปขอความช่วยเหลือจากบิดา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ยามนี้จวนตัว ขอมนตราบังไพรของพระธรณีนี้ช่วยรักษาลูกให้ปลอดภัย แล้วกลับมาหริหรัลย์เพื่อช่วยแม่”

ร่างของเจ้าชายอินทระค่อย ๆ เลื่อนหายโปร่งแสง

“ลูกจะขออยู่สู้เคียงข้างเสด็จแม่ ไม่กลัวหรอก” เจ้าชายอินทระยืนกรานไม่ยอมหนี

“มนตรานี้จะอยู่ได้ไม่กี่ชั่วยาม ลูกหลบลงจากปราสาทไปหาองค์หริห ทุมเณรบรรพต ศัตรูจักไม่เห็นตัวเจ้า รีบไป อย่าให้แม่ต้องกังวล”

(จตุตศร, 2553, หน้า 205)

ในด้านพลังจิต เจ้าหญิงปราณ เป็นโอบปาติกะที่ทำสมาธิอยู่เสมอ เพื่อเป็นการบำเพ็ญเพียรและเพิ่มพลังทางจิตทำให้สามารถควบคุมหรือกำหนดสิ่งใด ๆ ให้เป็นไปตามต้องการได้ นอกจากนี้ยังมีพลังอำนาจเสริมจากดวงแก้วของพญานาคจึงทำให้ดวงจิตของพระองค์แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ข้าพระบาททั้งสี่ค้อมศีรษะ พลันเลี้ยวออกไปจากสถานบำเพ็ญเพียรของพระนางเหนือหัว กาลก่อนที่นางบังเกิดแบบโอบปาติกะแล้วเพียรบำเพ็ญตบะวันหนึ่ง พระนางได้ดวงแก้วที่คายจากโอษฐ์ของพญานาคราชระหว่งบำเพ็ญเพียร ด้วยผลบุญแห่งวาจาสิทธิ์ของพระนางมาทุกชาติทุกภพ ดวงแก้วนั้นถูกคายลงบนฝ่ามือที่ประสานไว้บนตัก ยามนั้นพระนางจึงสำเร็จฌานชั้นหนึ่งที่จักเรียกดวงจิตที่เกิดขึ้นแล้วหลายภพหลายชาติได้ พระนางรอโอกาสนี้มานานนับพันปี”

(จตุตศร, 2553, หน้า 33)

นอกจากนี้เจ้าหญิงปราณ ใช้พลังจิตในการกำหนดภาพและเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ตัวละครอนินนาถเห็นในสิ่งที่นางต้องการให้เห็น นั่นคือสาเหตุการสิ้นพระชนม์ของนางที่เกิดจากอนินนาถ เป็นต้นเหตุ เพื่อให้อนินนาถเข้าใจเหตุการณ์ทั้งหมดที่เป็นจุดเริ่มต้นทำให้ดวงวิญญาณของพระนางปราณถูกจองจำอยู่ ณ ที่แห่งนี้เพื่อรออนินนาถมาเป็นตัวตายตัวแทน มาปลดปล่อยดวงวิญญาณของพระนาง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อนินนาถ เจ้าเห็นหรือยัง ความฝันของเจ้า”

อนินนาถนั่งใจเต้นระทึกกับภาพที่เห็น นิลกาฬผู้มีใบหน้าเหมือนนางนั้นได้เลือกทางดำนั้นเข้าไปสู่บุคคลทั้งสอง แม้ไม่ถูกพระนางกัมพูชราชลักษมี หากแต่ก็ทำให้พระนางเสียหลักร่วงลงจากปราสาท

“เจ้าฝันว่าเจ้าตกปราสาทอย่างนั้นรึ คูสิ เจ้าเห็นใครร่วงลงจากปราสาทนั้น”

“พระนางกัมพูชฯ เหตุใดฉันจึงฝันแต่ว่า ฉันร่วงลงสู่ปราสาทนั้นเสียเอง”

“เพราะจิตสำนึกของเจ้าที่ต้องชดใช้เราอย่างไรละ”

“ชดใช้”

“ร่างของเราร่วงลงสู่พื้นปราสาทเบื้องล่าง ดับสูญอยู่ในเทวสถาน จิตของเรา ยามสิ้นมีแต่เจ้าที่ต้องชดใช้กรรมนี้”

“เจ้าเกิดมาทุกชาติทุกภพ เสวยสุขชาติแล้วชาติเล่า หากแต่เรากลับเป็น
โอบปาติกะ วณเวียนเฝ้ารอเจ้ามาชดใช้และปลดปล่อยเราจากบ่วงกรรมนี้”

(จตุตศร, 2553, หน้า 213-214)

2.2 พินทุวดี หรือ เจ้าหญิงพันธุมเทวี: เจ้าหญิงผู้มีชีวิตเป็นอมตะแห่งเมือง

อมฤตาลัย จากนวนิยายเรื่อง **อมฤตาลัย** เจ้าหญิงพันธุมเทวี หรือชื่อที่ใช้ในปัจจุบัน คือ พินทุวดี เป็นราชธิดาของพระเจ้ายโสธรมณีน มีน้องสาว 1 องค์ เจ้าหญิงทรงคิดว่าบิดาของตน เหลิงอำนาจ และรักน้องสาวมากกว่า ส่วนแม่ไม่ได้สนใจพระนางมากนัก พระนางจึงไปสร้างเมือง ของตนเอง พระนางได้รับการถ่ายทอดวิชาจากแม่ย่ากำบังพิรา ในด้านไสยศาสตร์ อาถรรพณ์เวท และกฤตยามนต์ จนเก่งกล้า เจ้าหญิงพันธุมเทวีหลงรักขุนพลกฤษณพนาทรา แต่เขากลับรักน้องสาว ของพระองค์ เมื่อครั้งที่ทั้งสองกำลังจะอภิเษกกัน เจ้าหญิงพันธุมเทวีวางแผนปลงชีพทั้งสอง ทำให้พระเจ้ายโสธรมณีนโกรธมาก จึงทรงสั่งให้ทำลายเมืองของพระนาง แต่นางไหวตัวทันจึงใช้ คาถาอาคมทำลายเมืองและหลบหนีออกมาจากอาณาจักรขอม พระนางมีอาคมที่สามารถทำให้ ร่างกายคงความสาวและสวยมีชีวิตเป็นอมตะได้ ทรงย้ายเมืองไปเรื่อย ๆ กระทั่งมาอยู่ในกรุงเทพ ในนามของพินทุวดี เป็นสาวสังคมที่สวยสง่าใช้ชีวิตหรูหรา ชายหนุ่มต่างหลงใหลในความงาม แต่ชีวิตส่วนตัวเป็นเรื่องลับไม่มีใครทราบประวัติความเป็นมาของนาง พระนางรอคอยเพื่อ จะได้พบคนรักและอยู่ครองคู่กัน เวลาที่พระนางต้องทำพิธีบูชาร่างกายให้คงความสาว ต้อง ใช้เลือดของชายหนุ่มร่วมกับวุ้นและคาถาอาคมในการทำพิธี ทำให้ชายหนุ่มที่ตกเป็นเหยื่อของ พระนางหายสาบสูญไป จนตำรวจต้องช่วยตามสืบคดีคนหาย คนรักของพระนางในภพชาติ ปัจจุบัน เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องสืบหาเหตุของคดีดังกล่าว ซึ่งสุดท้ายพบว่า เป็นฝีมือของ พระนาง นำไปสู่การปราบพระนางและการล่มสลายของอมฤตาลัยของเจ้าหญิงพันธุมเทวี ในที่สุด

การสร้างตัวละครพินทุวดีประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร ดังนี้

2.2.1 บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของพินทุวดี ประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพ และการแสดงออก ดังนี้

พินทุวดี เป็นตัวละครที่ต้องแสดงบทบาทเจ้าหญิงของอาณาจักรขอม โบราณ ผู้มีความสาวสวยเป็นอมตะ ลักษณะทางกายภาพจึงเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์เน้นย้ำอยู่เสมอ โดยบทบรรยายแสดงลักษณะใบหน้าของเจ้าหญิงเขมรที่มีความงดงามแต่รูปหน้ามีลักษณะเฉพาะ คือ ค่อนไปทางเหลี่ยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลำคออันเซิดเป็นสง่านั้นระหงและขาวผ่อง แต่ที่ผ่องยิ่งไปกว่าก็คือ ดวงหน้าอันมีลักษณะงามประหลาดเหมือนภาพวาดมากกว่าจะเป็นคนจริง ๆ รูปหน้านั้นไม่ใช่รูปไข่หรือเรียวยาวอย่างที่นิยมกันว่าเป็นแบบฉบับของใบหน้างามสมบูรณ์ หากค่อนข้างไปทางสี่เหลี่ยมซึ่งดูกลมกลืนรับกับเครื่องประกอบดวงหน้าอย่างเหมาะสมหาที่ติไม่ได้ ทำให้รูปหน้านั้นดูแตกต่างจากบรรดาสตรีทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด

(จินตวิรุ วิวัณน์, 2535, หน้า 1)

แม้จะเป็นตัวละครกัมพูชาแต่เจ้าหญิงพินทุดี เป็นผู้มีผิวพรรณดี อันเนื่องมาจากคาถาอาคมและฤทธิ์ของวุ่นทำให้มีผิวพรรณที่ขาวผ่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...รองลงมาก็คืออาภรณ์ ชุดราตรีสีเขียวปีกแมลงทับเป็นมันเลื่อม ยกดอกสีทับทิมสลับทองชุดนั้น ซึ่งดูนุ่มนวลเนื้อจ่มมองเห็นรูปทรงงามสล้างได้ถนัด เสื้อชุดนั้นตัดแบบไม่มีคอไม่มีแขนตามสมัยนิยม เผยให้เห็นช่วงไหล่ละมุนกลมกลึงขาวผ่อง หากตั้งแต่ช่วงลำคอระหงลงไปถึงยอดทรงอวบสะพรั่ง ปกปิดประดับด้วยสร้อยคอระย้าขนาดใหญ่แบบแปลก ประดับมรกตและทับทิมเม็ดเชื่องทอประกายวูบวับจับตาที่ต้นแขนและข้อมือประดับอัญมณีสูงค่าแบบเดียวกัน...

(จินตวิรุ วิวัณน์, 2535, หน้า 21-22)

ในด้านรูปร่างของพินทุดีเป็นผู้หญิงที่มีรูปร่างดี ดังข้อความต่อไปนี้

สตรีสาวสวยในพาหนะคันมหิมาก้าวลงจากรถอย่างวางสง่าเผยให้เห็นรูปโฉมเต็มตัว ผู้ชายต่างวีย์และแม่แต่สตรีด้วยกันที่เดินผ่านไปมาต่างเหลียวมองเป็นตาเดียว เรือนร่างนั้นโปร่งอรชรอ่อนแอ่นราวกับลอยออกมาจากภาพเขียนของจิตรกรฝีมือเอก เรือนผมหดคำสนิทเป็นเงางามเกลี้ยงลลเป็นทรงสูงอย่างเรียบ ๆ แต่ก็รับกับดวงหน้างามประหลาดนั้นอย่างกลมกลืน เสื้อชุดผ้าไหมสีเขียวมรกตที่สวมใส่ขับผิวอันขาวผ่องให้ดูผุดผาดเป็นนวลโย

(จินตวิรุ วิวัณน์, 2535, หน้า 2)

นอกจากความสวยงามแล้ว ลักษณะทางกายภาพอีกแง่มุมหนึ่งของพินทุดี คือ ร่างกายที่แก่ชราตามวัย เนื่องจากความสวยงามของร่างกายเธอนั้นอยู่ได้

ด้วยคาถาและวาทะ เมื่อได้ก็ตามที่คาถาอ่อนกำลังและวาทะหมดฤทธิ์ร่างกายของเธอก็จะคืนสู่สภาพจริง คือ เป็นผิวหนังที่เหี่ยวแห้งติดกระดูกตามอายุขัยประมาณพันปีตามสภาพจริง แม้พระองค์จะมีคาถาอาคมที่ทำให้มีชีวิตยืนยาวได้แต่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเป็นจริงตามกฎธรรมชาติได้เมื่อหมดฤทธิ์ของวาทะที่ใช้อาบน้ำจะทำให้ปรากฏร่างกายที่แท้จริง ดังตัวอย่าง

...ร่างที่ยืนอยู่ตรงหน้าชายหนุ่มทั้งสองท่ามกลางแสงคบไฟสว่างเจิดจ้านั้น ดูราวกับผุดขึ้นมาจากขุมลึกสุดของมหาโลกันต์

เป็นร่างของหญิงชราคนหนึ่งที่ไม่เคยใครคาดคะเนอายุได้ถูก เพราะผ่ายผอมแห้งกราะไปทั้งเนื้อทั้งตัวเหมือนศพตายซากมานานแสนนานโดยเฉพาะดวงหน้านั้น

...หมอสโรชพันธุ์ถึงกับครางหาพระอยู่ในอก มันเป็นดวงหน้าที่บอกอายุขัยไม่ได้ เพราะรอยย่นที่ซบซ้อนรอยแล้วรอยเล่าบนดวงหน้านั้น ทำให้ดูเหมือนเศษหนังตากแห้งที่ยับย่นอยู่ถึงที่สุด ริ้วรอยนับร้อยนับพันปรากฏอยู่ทุกตารางของผิวหนังอันกระดำ กระดำนั้น คิ้วหงอกขาวพาดอยู่เหนือหนังตาอันย่นซบซ้อน หากดวงตาทั้งคู่ภายใต้แผ่นหนังตานั้นพอโตแดงกำด้วยสายเลือดฝอยกระจายอยู่เต็ม จนดูเหมือนดวงตาถูกขลิบด้วยเลือดสด จมูกคดงอผิดรูปเพราะผิวหย่อนเกินไป ที่น่าเกลียดน่าชังที่สุดก็คือริมฝีปากคู่นั้นซึ่งดูเหมือนแผ่นหนังบางซึ่งอยู่ระหว่างซี่ฟัน 2-3 ซี่อันฟุ่กร่อนกระดำกระด่าง มุมปากตกห้อยปิดฟันไม่มีให้เห็นน้ำลายสออยู่เต็ม ผมยาวรุงรังสยายลงถึงกลางหลังสีขาวโพลน กรอบแห้งเป็นกระเซิง ตัดกับเครื่องทรงชุดนางพญาสีทองอร่ามอันงามประณีตวิจิตรบรรจงที่สวมอยู่นั้นราวกลางคืนกับกลางวัน...

(จินตวีร์ วิวัธน์, 2535, หน้า 266-267)

ในด้านเครื่องแต่งกาย เจ้าหญิงพันทิวดี เป็นตัวละครเอกหญิงที่แต่งกายสวยงาม โดยในเวลาเช้าสังคัมจะแต่งกายทันสมัย และบางโอกาสจะแต่งกายอย่างนางกษัตริย์ขอมโบราณ ตามเกียรติยศ ลักษณะการแต่งกายดังข้อความต่อไปนี้

ร่างโปร่งระหงเป็นสง่า ดวงมพรรณรายพิลาศด้วยสง่าราศีสุดพรรณนา ในชุดเครื่องทรงนางกษัตริย์ขอม สีสันสดใสระยับเลื่อมรุ่งทองของภูษาทรง ขับผิวนขาว ผุดผ่องให้เด่นนวลเอยราวแต่งร่มใบพัสดราภรณ์ขึ้นนั้นจีบเป็นริ้วเหมือนผ้าอัดพลีต ดูเนียนแนบไปกับตะโพกอันกลมกลึง ทอดริ้วไปตามช่วงขาอันงามสะพรั่ง ผ้านั้นจับทบป้ายหน้าอย่างหมิ่นเหม่ จนกระทั่งเวลาเอื้องกรายเห็นช่วงขาอมกลึงเกลตาได้ไหว

ๆ มีชายพยายาคาดทับด้วยบันเหน่งทองงามประหลาด มีสายระย้าห้อยจากตัวเข็มขัดประดับด้วยบันเหน่งทองงามประหลาด มีสายระย้าห้อยจากตัวเข็มขัดประดับด้วยอัญมณีมีค่าหลากสีทองประกายระย้าแวววาว เรือนกายท่อนบนนั้นทำให้ทุกคนที่มองดูพากันกลั่นหายใจด้วยความวาบหวาม แล้วค่อย ๆ ผ่อนลมหายใจอย่างโล่งอก เมื่อประจักษ์ว่ามีพัสดราภรณ์ปกคลุมอยู่ครึ่งทรวง ทว่าสีของภูษาชั้นนั้นดูอ่อนละมุน ละไมเหมือนสีแห่งผิวนพรรณผู้สวมไม่มีผิดจนดูเนียนแนบราวกับเป็นเนื้อเดียวกัน ที่ลำคออันระหงกลมกลึงประดับอุบะอัญมณีงามวิจิตร แผ่เป็นชายลงมาจนถึงกึ่งกลางทรวงอันอบสพรั่ง ถัดขึ้นไปคือดวงหน้าอันงามหาที่เปรียบมิได้...ใครคนหนึ่งพึมพำขึ้นเบา ๆ ทัดเทพไฉนถนัดมุมปากของเขาจึงมีรอยยิ้มน้อย ๆ อย่างขบขันระคนเยาะ ในขณะที่ทอดตามองเรือนผมด่าสนิท ที่รวบเกล้าขึ้นไปเป็นจอมอยู่กลางกระหม่อม คาดประดับด้วยศิราภรณ์ทองคำฝังเพชรพลอยพรราวตา ปอยผมที่แยกจากจอมขมวดเป็นแฉก ๆ ออกไปรอบด้านเป็นช่อนั้นเหมือนทรงผมรูปสลักนางอัปสรที่ปราสาทนครวัด แสงอัญมณีจากกุณฑล พาหุรัด และทองกรครบครันทอประกายพร่างพราวบาดตาทุกคนที่ได้พบเห็นเสมอนางพญาขอมจากอดีตอันไกลโพ้น คืบมาเยื้องกรายให้ชมเป็นขวัญตากระนั้น

(จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 37-38)

บุคลิภาพภายนอกอีกประการ คือ อากัปกริยาท่าทางของเจ้าหญิงพินทุวดี ที่แสดงออก เธอเป็นหญิงสาวที่วางท่าทางของตนเองให้มีความสง่างามตามเชื้อตระกูลของพระองค์อยู่เสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเวลาเดียวกันนั้น บณรพอร์ดลินคอล์นคั่นคั่นโอ้อ่า สตรีสาวผู้สง่างามนั่งเอนพิงเบาะหลังอย่างสบายอารมณ์ ในขณะที่นายชินทำหน้าที่ขับเคลื้อนยานยนต์คันมหึมาออกจากบ้านศุภลสิทธิ์ กาญจนันต์ อย่างช้า ๆ (จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 152)

การวางท่าทางของเจ้าหญิงพินทุวดี เมื่อต้องการให้เหยื่อตายใจมักจะแสดงท่าที่เย้ายวน โปรยเสน่ห์ ก่อนจะฆาตกรรมเหยื่อเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตของตน ดังตัวอย่าง

สถาพรหันมามองร่างที่เคลื่อนเข้ามาใกล้อย่างตะลึงลานจนลืมคำพูดของหญิงชราในบัดดล พินทุวดีนั่นเอง หากหล่อนเปลี่ยนทรงผมใหม่จากแบบเกล้าเป็นช่อสูงมาเป็นแบบเรียบ ๆ ปลอยสยายลงคลุมไหล่ทำให้ดูว่อนหน้านั้นดูงามไปอีกแบบหนึ่ง ชุดแม้ก็อยู่กับบ้านหลวม ๆ สีรุ้งระย้าผ่าข้างขึ้นมาจนเกือบถึงแก้มสะโพกดูงามอย่าง

เข้ายวน ผิดจากพินทุวดีผู้วางสง่าบ้านปิ้งที่เขาเคยเห็นมา หญิงสาวเยื้องกรายเข้ามาหาอย่างชุ่มฉ่ำ ดวงตาและรอยยิ้มที่ริมฝีปากมีแววประหลาดจนชายหนุ่มรู้สึกวูบในใจด้วยสังหรณ์อันบอกไม่ถูก

(จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 41)

ในขณะที่บางคนมองว่า พินทุวดีเป็นหญิงสาวที่สวยงาม แต่มีบางคนมองการเคลื่อนไหวของพระนางเหมือนงูที่เลื้อยอย่างเชื่องช้าแต่มีพิษร้าย ดังการสนทนาของหมอสโรพันธุกับเพื่อน ดังนี้

“เอ้า ว่าเข้าไปนั่น แล้วคุณพินทุวดีละ เอ็งเห็นเป็นไง?”

“เหมือนงูอะ”

หมอสโรพันธุตอบทันที พลังกลืนน้ำลายลงอย่างผิดคอ

“ข้ารู้สึกเหมือน ๆ ไฉ้ทุรย์มันแหละ คือเห็นแล้วแห้งไม่กล้าเข้าใกล้ ลักษณะของเขามีอะไรบางอย่างชวนให้นึกถึงงูพิษหรืออันตรายอยู่ร่ำไป เคลื่อนไหวเนิบช้า มีสง่าม่นวล แต่เอาตายเลยทีเดียวนะ ถ้าพูดถึงความสวยแล้ว ข้าว่าคงเป็นแบบเดียวกับพระนางชีบ้านั้นแหละเป็นประเภทสวยด้วยมีเสน่ห์รอนแรงด้วย”

“ไฉ้ทุรย์มันว่า เหมือนนางอัปสรขอมอย่างชนิดที่สลักไว้ตามปราสาทหินนั่นนะ”

(จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 241)

2.2.2 บุคลิกภาพภายใน บุคลิกภาพภายในของเจ้าหญิงพินทุวดีประกอบด้วย บุคลิกภาพภายในด้านบวก และบุคลิกภาพภายในด้านลบ ดังนี้

บุคลิกภาพภายในด้านบวก เนื่องจากเจ้าหญิงพินทุวดีเป็นหญิงสาวที่มีอายุเป็นอมตะด้วยฤทธิ์วามและคาถาอาคม ที่ต้องดำรงชีพของตนอยู่ร่วมกับมนุษย์มาหลายร้อยปี อุปนิสัยของเธอจึงเป็นคนที่รักสวยรักงาม เมื่อไม่งดงามเธอจึงไม่ยอมให้ใครพบ โดยเฉพาะคนที่พระนางรัก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เรายังไม่ยอมให้ท่านแลเห็นในเวลานี้ดอก ท่านขุนพล เราไม่อยู่ในสภาพที่ท่านควรจะได้เห็น...เราเกรงว่า ท่านจะทนไม่ได้ เพราะแม่โฉมงามเลิศฟ้าของยอดหญิงอมฤตาลัยแต่เบื้องหลังท่านยังไม่แยแสหากท่านได้เห็นเราในขณะนี้...โอ เราทนไม่ได้ดอก กุเพนทรา”

เสียงนั้นทอดโรยโหยอ่อนเจือสะอื้นในตอนท้ายอย่างอาดูรแสนสาหัส นายแพทย์สโรชพันธุ์ ซึ่งตลอดเวลาดูเหมือนจะซัดไปชั่วขณะด้วยความพิศวง กลับเป็นตัวของตัวเองอีกครั้งเขาก็กระซิบถามหัตเทพเสียงเครือ

(จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 256)

นอกจากนี้ในบางครั้งพระนางเป็นบุคคลที่เมตตาข้าทาสบริวาร เห็นได้ว่า แม้พระนางจะโกรธข้าทาสบริวารในการทำผิดพลาดแต่ก็ไม่เคยทำให้ข้าทาสถึงแก่ชีวิต และบางครั้งก็ให้ออกาสด้วย ดังเหตุการณ์ที่เธอส่งเวตาลไปสังหารไวฑูรย์แต่ทำไม่สำเร็จ เธอโกรธเวตาลมากแต่ก็ไม่ได้ทำร้ายจนถึงแก่ชีวิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เวตาล! เจ้าทำพลาดอีกแล้ว” เสียงเกรี้ยวกราดดังลั่น พร้อมกับเสียงผลึกฝ่ามือ เปิดดังปังใหญ่ หญิงสาวเจ้าของเสียงมีอกกับกิริยาเกรี้ยวกราดดุจงูถูกตีชนดหาง ดวงหน้างามปั้งตึง แข็งกระด้างและดุคั่นดูไม่ผิดอะไรกับรูปสลักตามปราสาทหิน ฝ่ามือใหญ่ที่ถูกปลดปล่อยไปตกอยู่บนพื้นด้วยกำลังแรง เผยให้เห็นร่างสัตว์กึ่งมนุษย์ ผู้บาดเจ็บหนักนอนตาปริบ ๆ อยู่在那นั่น มันห่อโหล่งด้วยความหวาดกลัว ต่อประกาศิตที่แหวนมาจากร่างงามส่งผู้ยืนค้ำอยู่เหนือโถง ส่วนที่มุ่มห่อ หญิงชราผมขาวโพลนผู้ที่ซุกตัวอยู่ในมุ่มมิดนั้น ทำท่าเหมือนจะซ้ำแรกเข้าไปกับผนังเสียให้ได้ เมื่อเห็นความเกรี้ยวกราดของสตรีสาวผู้เลอโฉมนั้น

“เสียแรงหอบหิวกันมานาน ใช้อะไรก็ไม่ได้เรื่องเลย สองครั้งแล้วนะที่เจ้าทำพลาด ครั้งแรกบังอาจกินศพเหยื่อของข้า แล้วลอบเอาไปทิ้งไว้ให้เขาโจษขานกันไปทั้งเมือง บัดจบ! ครั้งนี้เจ้าก็เสียทีเขาอีก...คนธรรมดาแท้ ๆ ไม่มีฤทธิ์อำนาจอะไรเลยก็แพ้อา จะให้ลงโทษอย่างไรดีถึงจะสาสม! ฮี? เวตาล”

อาการตัวคู้ในโถง และปากสันตว์สันของสัตว์ประหลาด ดูเหมือนจะทำให้ หญิงสาวผู้ทรงอำนาจคลายโทสะลงนิดหนึ่ง

“เอาเถอะ เจ้ารู้สึกผิดก็ดีแล้ว ข้าจะงดเว้นการลงโทษอีกสักครั้ง อีกครั้งเดียวเท่านั้นนะ แต่ไม่ใช่เพราะเมตตาปราณีหรอก ข้าเห็นว่าเจ้าได้รับโทษพอแล้ว บาดแผลที่ได้รับมันคงทรมานมากทีเดียว นี่ดีแต่ว่ายังมีวณชนดนาคราชช่วยไว้หรอก เจ้าถึงไม่แตกดับในคราวนี้”

มนุษย์กึ่งค้างคาวครางเบา ๆ ด้วยความเจ็บปวดจนระงับไม่อยู่พินทุติซ้ำเสียงดูนิดหนึ่ง แล้วเอ่ยต่อไปอย่างไม่ยั้ง

(จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 129-130)

บุคลิกภาพภายในด้านลบ จากความผิดหวังในอดีตของพระองค์ ที่คิดว่าบิดาไม่รักตนแต่รักน้องมากกว่า อีกทั้งผิดหวังในความรัก ผนวกกับการต้องเอาชีวิตรอด ในแต่ละยุคสมัยทำให้พันทิวดีมีจิตใจเข้มแข็งถึงขั้นโหดเหี้ยมเมื่อต้องการให้ทุกอย่างเป็นไปตาม ต้องการ แม้จะต้องฆ่าผู้อื่นก็ตาม

ตัวอย่างความโหดเหี้ยมของพันทิวดีในฉากที่เห็นว่าไวฑูรย์เริ่มรู้เรื่อง เกี่ยวกับพระนางและเมืองอมฤตาลัยมากขึ้น หากปล่อยไว้นานเขาอาจจะนำไปสู่การค้นพบ เบื้องหลังของพระนาง พระนางจึงสั่งให้เวตาลไปฆ่าเขา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เวตาล! คีณนี้เป็นโอกาสแก้ตัวของเจ้า! เห็นผู้ชาย 2 คนที่มาหาข้ากลางวันนี้ ไหม?

อาการกัมभीระรับคำนั้นบอกให้รู้ว่า สัตว์กึ่งมนุษย์ตนนั้นเข้าใจภาษาคนได้ เป็นอย่างดี

“ดีละ เจ้าจงฟังให้ดีผู้ชายที่มากลางวันมี 2 คน คนหนึ่งผอมสูง ผิวขาว สวมแว่นตาชื่อไวฑูรย์ ส่วนคนสูงใหญ่ ผิวคล้ำ หน้าคม ๆ ชื่อทศเทพ จำไว้ให้ดีอย่าให้ สลับกันนะ คีณนี้เจ้าจงไปที่บ้านคนชื่อไวฑูรย์และฆ่าเขาเสีย! ฟังให้ดี ฆ่าเขาเสีย! เขารู้เรื่องของข้ามากเกินไปแล้ว ลองรู้อะไร ๆ เกี่ยวกับอมฤตาลัยไม่นานก็จะต้อง สวาทเรื่องจนรู้หรือกว่าข้าเป็นใคร...ข้าไม่ต้องการอย่างนั้นรู้ไหมเวตาล จึงเป็นหน้าที่ ของเจ้า ที่จะแสดงฝีมือกำจัดเขาเสียเป็นคนแรก ส่วนเพื่อนตาน้ำข้าอีกคนที่รู้เรื่อง เมืองนี้เอาไว้ครวญต่อไป เข้าใจไหม?”

(จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 96)

นอกจากนี้พันทิวดียังมีอุปนิสัยลึกลับ เนื่องจากชีวิตที่ดำเนินมายาวนาน นับพันปี ทำให้ความเป็นอยู่ต้องเปลี่ยนแปลงไปโดยการย้ายเมืองไปเรื่อย ๆ เพื่อไม่ให้มีใคร สังเกตเห็นความผิดปกติที่เธอไม่แก่ ไม่ตาย การวางตัวและลักษณะนิสัยของพระนางจึงเป็นไป ในทางลึกลับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เกี่ยวกับคุณพินทุวดีนี่นะ เอ็งรู้สึกอะไรเหมือนข้าไหมวะเทพ”

“อะไร?”

“ข้าว่าเธอเป็นคนลึกลับมากและก็น่ากลัวด้วย เอ็งว่ายังงั้นไหมวะ ทั้ง ๆ ที่สวอย ออกยังงั้นก็เถอะ ทุกครั้งที่เข้าใกล้ข้ารู้สึกหนาว ๆ ร้อน ๆ กลัวเธอทุกทีเลย ไม่รู้ว่าเป็นยังไง”

หัตเทพขยับปากจะพูด แต่แล้วก็นิ่งเฉยเสีย พังเพื่อนเกลอต้อไปโดยไม่ปริปาก

“หน้าตาเธอก็อีกเหมือนกันนะแหละ ไม่ค่อยจะเหมือนหน้าคนสมัยนี้เลย ข้าว่าเหมือนคนโบราณวะ อ้อ...เอ็งอย่าเพิ่งค้านว่า ข้าอยู่กับของโบราณเสียจนเห็นอะไร โบราณไปหมด ข้าก็ยังไม่จริง ๆ ฝ่าละ รู้สึกเหมือนคุ้นหน้าคล้าย ๆ จะเคยเห็นที่ไหนมาก่อนเสียด้วยซ้ำเพียงแต่นึกไม่ออกเท่านั้นแหละ”

(จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 69)

2.2.3 ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร เจ้าหญิงพินทุวดี

เป็นตัวละครที่โดดเด่นในการใช้คาถาอาคมเวทมนตร์และไสยศาสตร์ ความสามารถของพระนาง ได้แก่ การชุบคนตายให้ฟื้น การดื่มเลือดและอาบน้ำว่านทำให้ร่างกายสวยงามเป็นอมตะ มีอำนาจสะกดจิตผู้อื่นได้ นอกจากนี้ยังเป็นคนที่มีแรงมหาศาลผิมนุชย์ ดังนี้

การใช้ไสยศาสตร์ของพินทุวดี ในการชุบคนตายให้ฟื้นด้วยการใช้ว่านและสะกดจิต ดังฉากที่เธอปลุกศพของสภพเพื่อให้ลุกขึ้นมาช่วยเธอทำงานในบ้าน ดังตัวอย่าง

ด้วยความพิศวงสงสัยสุดขีดยออดตื่นแหวะโงกหน้าเข้าไปจนเกือบโผล่พ้นขอบหน้าต่าง จ้องดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนตาไม่กะพริบมันเห็นสาวสวยผู้มีอำนาจประหลาดผู้นั้น หันไปยังโต๊ะเล็กที่วางอยู่ข้าง ๆ วางแส้หนึ่งลงแล้วหยิบวัตถุอะไรอย่างหนึ่งเหมือนเข็มฉีดยาขนาดใหญ่ ซึ่งวางเตรียมพร้อมอยู่ในซามรูปไตขึ้นมาถือ โนมตัวลงคว้าแขนอันขาวซีดของศพในโลงขึ้นปักเข็มฉีดยาลงอย่างไม่ปราณีปราศรัย ปลอ่ยให้น้ำสีดำในหลอดไหลเข้าไปในร่างชายผู้นั้นอย่างช้า ๆ

ครู่ต่อมาหน้ายาสีดำก็หมดหลอด เจ้าของบ้านสาวถอนเข็มฉีดยาออกมาวางบนซามรูปไตดังเดิม แล้วถอยห่างออกไปเล็กน้อย นัยน์ตาจึงจ้องดูร่างศพนั้นอย่างพึงพอใจ

และแล้ว...เจ้าช่วงก็รู้สึกเหมือนโลกทั้งโลกหยุดหมุน หน้าชาเห่อเทากระด้าง และใจหวิววับแทบจะหลุดจากขั้ว เมื่อเห็นภาพที่เกิดขึ้นต่อหน้าต่อตานั่น

เปลือกตาปิดสนิทของศพเริ่มขยับเขยื้อน และสืมขึ้นทีละน้อยทีละน้อยจนเบิกโพลง จ้องแน่วแน่มองไปข้างหน้า ต่อจากนั้น แขนทั้งสองก็ขยับเคลื่อนไหวอย่างเชื่องช้า มือขาวซีดเหมือนกระดาษค่อย ๆ ยกอย่างเกร็งก้างขึ้นเกาะขอบโลง และค่อย ๆ ยกตัวขึ้นนั่งอย่างแข็งที่อยู่ออยู่ในโลงนั้น

“ลุกขึ้น! ลุกเดินออกมาที่นี่...ได้ยินไหม เจ้าอยู่ในอำนาจของข้าเจ้าเป็นทาสของข้าแล้ว สถาพร ลุกขึ้นเดินออกมา...เวลาของเจ้ามาถึงแล้ว!”

(จินตวีร์ วิวัธน์, 2535, หน้า 98-99)

ด้านพละกำลังที่ผิดปกติของคนทั่วไป เจ้าหญิงพินทุดีมีกำลังแข็งแรงสามารถยกสิ่งของหรือผลึกบานประตูที่หนักได้ ในขณะที่ผู้อื่นทำได้ยาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แทนคำตอบ พินทุดีเอื้อมมือลงไปได้โต๊ะ หยิบอะโรยอย่างหนึ่งลักษณะเป็นห่อผ้าฝ้ายขึ้นมา ทัดเทพริบช่วยรับ แต่แล้วก็ทำหน้าเหยเพราะมันหนักไม่ใช่เล่น เขารู้สึกแปลกใจไม่น้อยที่หญิงสาวผู้มีชื่อเสียงบางคนบางผู้นั้นหิวมันขึ้นได้ด้วยมือเดียวอย่างง่ายดาย ร้า ๆ จะถามอยู่แล้ว พอดีพินทุดีพูดขึ้นเสียก่อน (จินตวีร์ วิวัธน์, 2535, หน้า 179)

ในการดำรงชีวิตให้เป็นอมตะยาวนานกว่าพันปีพินทุดียังคงความสวยงามไว้ด้วยคาถาอาคม และการใช้วณชนดนาคราช ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ถูกแล้ว และเราก็ขอใช้ข้อข้องใจของท่านต่อไปด้วยว่า เราเป็นผู้อมตะ...ด้วยวณชนดนาคราชและเวทมนตร์ของพระเจ้าแม่ทวดกำปงพิรา ดลบันดาลให้เรามีอายุยืนยาวอยู่ได้ตลอดพันปีอันเนิ่นนานนี้และจะยั่งยืนไปชั่วกับชั่วกัลป์ จนถึงตราบเท่าไฟบรรลัยกัลป์แล่นล้างโลกนั้นแหละ” (จินตวีร์ วิวัธน์, 2535, หน้า 262)

สาเหตุที่ทำให้พินทุดีมีความสามารถด้านคาถาอาคมเนื่องจากได้รับการประสาทวิชาจากแม่มดกำปงพิรา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ครับ ตามหลักวิทยาศาสตร์เบื้องต้นที่ทุกคนรู้กันดีก็เป็นเช่นนั้น แต่ทำไมไม่คิดบ้างล่ะครับว่า พระนางพันธุเมทวียู่เหนือวิทยาศาสตร์....เธออยู่กับไสยศาสตร์ครับ คุณตำรวจ เธอเป็นผู้เจนจบอาถรรพณ์เวทและกฤตยามนต์...ศาสตร์ลี้ลับนี้เป็นวิชาที่พวกเราไม่รู้ และไม่ยอมรับจึงไม่มีใครล่วงรู้ความจริงเลยว่า ผู้ที่สำเร็จอาถรรพณ์เวทชั้นสูงนั้นจะมีอิทธิฤทธิ์ปานใด...ตามตำนานกล่าวว่า พันธุเมทวียได้รับการสิทธิประสาทวิทยาคมจากแม่มด เป็นเหตุให้เธอขัดใจกับพระราชบิดาจนถึงกับแยกไปตั้งเมืองอยู่ต่างหาก ด้วยเหตุนี้เมืองของเธอจึงลึกลับพอ ๆ กับตัวเธอนั้นแหละ

แต่ด้วยหลักฐานที่เราได้มาย่อมแสดงให้เห็นแล้วว่าเมืองอมฤตาลัยมีอยู่จริง ทว่า สิ่งที่ผมจะพิสูจน์ให้เห็นอีกอย่าง ก็คือพระนางพันธุเมที ก็มีชีวิตอยู่จริง ๆ ด้วยเหมือนกัน”

(จินตวีร์ วิวัธน์, 2535, หน้า 127)

นอกจากนี้ การใช้อาคมของเจ้าหญิงพินทุดีถูกนำมาใช้เพื่อสร้างและรักษาเมืองอมฤตาลัย ดังการอธิบายของพินทุดีเกี่ยวกับความเป็นมาของเมืองอมฤตาลัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เป็องบนนั้นคือบ้านเราไม่เถียง แต่ตรงนี้...สถานที่นี้คืออมฤตาลัย ซึ่งไม่เคยแตกดับ แม้ตัวเมืองจะล่มจมไปแล้วเมื่อพันปีก่อน แต่อาถรรพณ์และวิญญาณของอมฤตาลัย ยังอยู่และยังอยู่ที่นี้...ณ ที่ซึ่งเราผู้เป็นนางพญาเหนือหัวเชิดดวงวิญญาณของเมืองมาเพื่อสถิตอยู่ด้วยกันตลอดไปจนนิรันดร์...” (จินตวีร์ วิวัธน์, 2535, หน้า 257)

พินทุดี เป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดวิชาทางไสยศาสตร์ คาถาอาคมจากกำปงพิรา จึงทำให้พระนางมีอำนาจและสามารถใช้พลังจิตในการบังคับการกระทำหรือสร้างภาพให้ผู้อื่นมองเห็นตามต้องการได้ ดังเหตุการณ์ตอนที่เจ้าพิธิบุชาเทพเจ้า เธอสะกดจิตศพให้ทำตามที่ต้องการ ตัวอย่างต่อไปนี้

“ฟัง! เจ้าจงลืมทุกสิ่งทุกอย่าง ณ บัดนี้ รำลึกแต่เพียงว่าเจ้าเป็นนักดนตรีคนหนึ่ง และพร้อมจะเล่นซอนี้ทันทีที่เริ่มร่ายรำบุชาเทพ เข้าใจไหม? เสียงเฉียบขาดนั้นแน่นหนักทุกคำ นัยน์ตาจับจ้องดวงตาที่ไร้วางของอีกฝ่ายหนึ่งเขม็ง สถาพรในร่างอันแข็งทื่อเหมือนหุ่นกัมศิระรับอย่างแก่งก้างแต่นบยอมในที่” (จินตวีร์ วิวัธน์, 2535, หน้า 169)

จากตัวอย่าง เป็นการสะกดจิตศพของสถาพรให้เล่นดนตรีระหว่างพระนางทำพิธีบุชาเทพ นอกจากนี้ยังใช้พลังจิตในการดูแลรักษาบ้านควบคุมผู้ที่เข้าไปในห้องโถงซึ่งเป็นห้องแรกของบ้านที่พระนางอยู่ให้เห็นภาพต้นเสาเป็นพญานาค เห็นแมวดำเป็นเสือดำ เพื่อให้ผู้ที่บุกรุกหรือเข้ามาโดยพระนางไม่อนุญาตเกิดความกลัวและไม่เข้าไปในเขตที่หวงห้ามได้ ดังฉากที่อริศรานางแบบที่หลงรักหัดเทพตามไปหึ่งหวงพินทุดีถึงบ้านของพระนางแต่ไม่ได้บอกล่วงหน้าเมื่อเข้าไปภายในห้องจึงพบกับภาพที่พินทุดีใช้พลังจิตควบคุมไว้ ให้เห็นแมวดำเป็นเสือดำ เห็นเสาพญานาคขยับเขยื้อนได้ ทำให้นางแบบสาวตกใจถึงขั้นเกือบเสียชีวิตต้องใช้เวลารักษาถอนขังนาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“หง่าว!”

เสียงดังก้องขึ้นทางเบื้องหลัง นางแบบสาวสะอึกสุดตัว เหลียวขวับไปทันที แล้วก็ต้องยืนอ้าปากค้างตัวแข็งทื่อ ดวงตาเหลือกลานเบิกจ้องมองสิ่งที่ปรากฏขึ้น ด้วยความตกใจแทบสิ้นสติ

เสือ เสือดำตัวใหญ่ยืนแอบอยู่ข้างเก้าอี้ประดับมุกตัวมึนหมึ่มห้อง สีของมันกลมกลืนกันกับเก้าอี้ตัวนั้นจนหลอนไม่ทันสังเกตเห็นความแตกต่างตั้งแต่แรก ดวงตาสีเหลืองจัดจ้านเบิกโตจ้องมองหลอน อย่างประหลาดร้าย ปากเผยอกว้างเห็นลิ้นแดงแจ๋ และเขี้ยวยาว ขาววับ คุดตักันกับขนอันดำสนิทนั้นจนน่าขนลุก อลิศราอยากจะร้อง ออกมาให้ก้องโลก แต่เท่าที่ทำได้ก็คือริมฝีปากทั้งคู่เผยอขึ้นลง โดยไม่มีเสียงใดลอดออกมาแม้แต่คำเดียว

เสือดำปลอดตัวนั้นจ้องมองหลอนเขม็งอย่างไม่ลดละ หนวดยาวของมันกระดิกไปมา พร้อมกับหูที่ลูไปข้างหลัง และปากเผยอชูคำราม เบาๆ แต่กระหึ่มอยู่ในลำคอ อลิศราผิงไปเบื้องหลังอย่างแรง ปะทะ กับเสากลางห้อง หลอนชะงักทันทีโดยอัตโนมัติ หันขวับไปดู และ ทันใดก็ต้องกรี๊ดร้องออกมาสุดเสียง สัญชาตญาณพลักหลอนให้ผวา ไปที่ประตูห้องซึ่งยังปิดสนิทอยู่ แต่หมดเรี่ยวแรงพอที่จะทำอะไรต่อไปได้แต่ยกมือปิดหน้าตัวลั่นเทาอยู่ตรงนั้นด้วยความสยองกลัวสุดขีด

ข้างเสาที่หลอนเซไปปะทะนั้น มีศิลาสลักรูปนาค 7 เศียรตั้งอยู่ ขนาดสูงไม่เกิน 4 ฟุต ทว่าในขณะที่อลิศราหันไปมองนั้น ศีรษะของ พญานาคทั้งเจ็ดพองโตขึ้นจนใหญ่เท่าบาตรพระ ดวงตาอันเคยเป็น เบ้าหินว่างเปล่าดูเหมือนจะมีแสงแวบออกมา แต่ที่ร้ายยิ่งกว่านั้น และทำให้อลิศรามืออ่อนทำอะไรไม่ถูกก็คือ ลำคออันยืดยาวของรูปสลักนั้น คุณพระคุณเจ้าช่วยด้วยเถิด.... หญิงสาวภาวนาอยู่ในใจอันตัน สะท้านปานจะระเบิดออกมานอกอก...ลำคอทั้ง 2 นั้นยืดออกได้ และมันกำลังเลื้อยมาดูหลอน พร้อมกับปากแหวะเผยอออกจากกัน หลอนเห็นมันขยับกว้างออกทีละน้อย... ทีละน้อย เขี้ยวยาวขาววับและ ศีรษะทั้ง 7 ค่อย ๆ ลายไปมาอย่างแฉ่มช้า ทว่าเขาเป็นเอาตายด้วย อาการของงูพิษอย่างแท้จริง!

(จินตวิรุ วิวัณ, 2535, หน้า 194-195)

2.3 เจ้าหญิงโสคนเทีย: เจ้าหญิงผู้สืบทอดการเมืองมายังประเทศไทยที่ต้องกู้ชาตินอกประเทศของตนเองภายใต้ความช่วยเหลือของทหารและรัฐบาลไทย จากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** เจ้าหญิงโสคนเทีย มีบิดาเป็นสมเด็จพระเจ้าพระองค์หนึ่ง

มารดาเป็นลูกของคหบดีในพนมเปญที่มีต้นตระกูลเป็นช่างในการสร้างนครวัด เจ้าหญิงโสคนเทียจึงเป็นผู้สืบเชื้อสายจากกษัตริย์และศิลปิน ที่เป็นต้นตอแห่งเชื้อสายของความรุ่งโรจน์ในอดีตและผู้ดำรงชาติปัจจุบัน เจ้าหญิงเสด็จไปศึกษาต่างประเทศ ตั้งแต่พระชันษา 16 ปี และเสด็จกลับมายังประเทศกัมพูชา เมื่อพระชันษา 23 ปี โดยสำเร็จการศึกษาด้านกฎหมาย จากประเทศฝรั่งเศส ทรงได้รับการอบรมและมีทัศนคติบางอย่างเหมือนชาติตะวันตก เมื่อเสด็จกลับมายังประเทศกัมพูชา ที่ขณะนั้นเริ่มเกิดเหตุการณ์ไม่สงบภายในประเทศ ตั้งแต่ปัญหาจากการปกครองของรัฐบาล ภายใต้การนำของนายพลลอน นอล และการที่เขมรแดงจะเข้ายึดกรุงพนมเปญ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ในขณะที่สมเด็จพระนโรดมสีหนุถูกลดบทบาทลง จึงทำให้เจ้าหญิง ซึ่งอยู่ฝ่ายสนับสนุนสมเด็จพระนโรดมสีหนุ ทรงเข้าร่วมฝึกกับขบวนการกู้ชาติ ทรงได้รับการอบรมบ่มเพาะทั้งกายและใจให้พร้อมสำหรับการกอบกู้ประเทศกัมพูชาให้สู่ภาวะปกติสุข เมื่อ พ.ศ. 2518 เขมรแดงเข้ายึดครองกรุงพนมเปญ จึงทำให้ครอบครัวของเจ้าหญิงต้องหนีมายังประเทศไทย ก่อนที่จะออกมามารดาของเจ้าหญิงโสคนเทียถูกเขมรแดงจับตัวไปซึ่งคาดว่าจะเสียชีวิตแล้ว เมื่อมาถึงประเทศไทยได้พบกับสุ นายทหารไทยที่ปลอมตัวเพื่อปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่นั้น เมื่อทราบว่าเป็นเจ้าหญิงจากประเทศกัมพูชา ทางทหารจึงให้ทหารทั้งในและนอกเครื่องแบบคอยอารักขาและให้ความช่วยเหลือ เจ้าหญิงโสคนเทียเสด็จเข้ามาตั้งหลักที่ประเทศไทย เพื่อดำเนินการกู้ชาติของพระองค์ จากภูมิหลังของเจ้าหญิงโสคนเทียในฐานะของชนชั้นผู้นำ การเห็นประชาชนของพระองค์เดือดร้อนได้รับทุกข์ทั้งกายใจ ไร้ที่อยู่ พลเมืองมีความแตกแยกกัน ย่อมเป็นความเจ็บปวดอย่างยิ่ง ผนวกกับการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากเหตุการณ์ครั้งนี้ยิ่งเป็นพลังผลักดันให้เจ้าหญิงโสคนเทียทุ่มเทกายใจทั้งหมดเพื่อกอบกู้ชาติ

การสร้างตัวละครเจ้าหญิงโสคนเทีย ประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก และบุคลิกภาพภายใน ดังนี้

2.3.1 บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของเจ้าหญิงโสคนเทียที่โดดเด่น ได้แก่ หน้าตา กลิ่นหอม และการแต่งกาย ดังนี้

ลักษณะใบหน้าของเจ้าหญิงโสคนเทียสะท้อนผ่านการมองเห็นของสุ ในครั้งแรกที่เจ้าหญิงโสคนเทียและพระญาติลี้ภัยเข้ามายังไร่ของนายสมผลเขาเปรียบเทียบความงามของเจ้าหญิงเหมือนนางอัปสรฯ รวมถึงสังเกตรูปลักษณ์ภายนอกของเจ้าหญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หล่อนถามขณะที่นั้นย่นดาดำมองตรงนั้นย่นดาดำอีกฝ่าย แววสดใสค่อย ๆ ระบายชานดูแสงเงินแสงทองที่ใกล้จะผ่องรำไพตรงหน้า

“เหมือนนางอัปสรบนผนังนครวัดไม่มีผิด” สุนิกในใจ (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 13)

อากาศบริสุทธิ์ระยรรยารื่นมาจากทุ่งนาและทุ่งหญ้าโดยรอบ สัมผัสผิวจนรู้สึกได้ นัยน์ตากว้างแต่ลึก หน้าผากกลมมน โหนกแก้มค่อนข้างสูง หน้าแบน ผมหดดำ เส้นใหญ่ ที่ปรากฏตรงนัยน์ตา ค่อย ๆ แจ่มจ้ำขึ้นในความสังเกตของชายหนุ่ม สตรีชาวกำแพงเพชร คนนี้ คงมิใช่สามัญ (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 14-15)

เจ้าหญิงโสคนเทีย เป็นหญิงสาวที่มีกลิ่นกายเฉพาะพระองค์ เป็นกลิ่นหอมคล้ายเครื่องเทศ ดังข้อความต่อไปนี้

กลิ่นหอมอ่อน ๆ คล้ายกลิ่นดอกไม้ปนกลิ่นเครื่องเทศกรุ่นจากแผ้วผมหล่อน โขยมาสัมผัสจมูก (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 19)

กลิ่นนี้มีความสัมพันธ์กับชื่อของเจ้าหญิงดัง ที่ผู้ประพันธ์ได้อธิบายไว้ในเนื้อเรื่องดังข้อความต่อไปนี้

“อย่างชื่อนี้ก็เหมือนกัน โสคนเทีย มาจากคำว่า สุคนธ์ สุคนธา สุคนธี” “แปลว่าอะไรล่ะครับผม” เขาเสแสร้งแกล้งไม่รู้ตามเคย “ก็แปลว่าเครื่องหอมหรือกลิ่นหอมใจจะหอมเครื่องะ” (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 119)

นอกจากนี้กลิ่นยังสัมพันธ์กับการกระทำของเจ้าหญิงซึ่งเหมือนกลิ่นของดอกไม้ ดังข้อความว่า

...ความรักชาติของเจ้าหญิง...จะเปรียบไปก็ประหนึ่งบุปผชาติอันบานขยายอยู่ในพระแกล ยากจะมีผู้ใดแลเห็นและล่วงรู้ ครั้นอยู่มาวันหนึ่ง กลิ่นหอมของไม้ดอกอันหอมแรงหอมทน ได้พ่นออกมาจรรยจรุงในอากาศ ประสาทความปิติที่มีใช้เพียงองค์เอง หากเปรมปลื้มทั่วไปในหมู่ชน (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 235-236)

จากตัวอย่าง เป็นการบรรยายกลิ่นหอมของเจ้าหญิงโสคนเทียจากนวนิยาย เรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** กลิ่นหอมของพระองค์เป็นกลิ่นดอกไม้ ผสมกับกลิ่นเครื่องเทศเป็นการบรรยายให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความหอมสดชื่นของดอกไม้ ผสานกับกลิ่นอายของความโบราณชวนค้นหา

นอกจากกลิ่นแล้วการแต่งกายเป็นลักษณะทางกายภาพอีกประการที่เจ้าหญิงโสคนเทีย โดดเด่น คือ เป็นผู้แต่งกายตามสมัยนิยม ขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่ทำนุบำรุงศิลปะการแต่งกายประจำชาติไว้ด้วย ดังเหตุการณ์ตอนที่ สรคม พาเจ้าหญิงไปห้างสรรพสินค้า

เพื่อให้พระองค์ได้ซื้อของ หลังจากแยกกันเจ้าหญิงก็ซื้อเสื้อผ้าแล้วเลือกแต่งกายตามสมัยนิยม ดังข้อความต่อไปนี้

เขาชะงักหนอยหนึ่งจึงถอยหลัง เพื่อเปิดทางให้สาวในกระโปรงบานสีดาดอกขาว ยาวครึ่งน้อง เลื้อยคลุมดำ สวมคอด้วยไหมเกลียวดำห้อยกระดุกสัตว์แกะสลัก ทั้งพุ่งลงมาเป็นพวงยาวจรดเอว ตุ่มหูแก้วเจียรไนสีม่วงเข้มเกือบดำรูปหยดน้ำยาวไกลไปมายามเมื่อหลอนเคลื่อนกาย

ตาสบตาทันขณะที่หลอนแย้มริมฝีปากแดงสดออกเยื้อนยิ้ม

“เจ้าหญิง” เขาอุทานอย่างตื่นตะลึง ตกใจ “ท่านนั่นเอง จำเกือบไม่ได้จริง ๆ นะนี่”

...เขาก็มองก็เห็นรองพระบาทคู่ใหม่ เป็นรองพระบาทหนึ่งนางไขว่สวองาม

“ชุดนี้ของนีน้า ริชชี” ทรงบอกด้วยแววพระเนตรชำ ๆ เมื่อเขายังทำทำงานงวม มีสร้างคล้าย “เกือบจะซื้อผ้ามาโปกผมด้วยแล้ว แต่กลัวสูงจะไม่เดินกับฉันก็เลยยังเหลือผมไว้อีกอย่าง”

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 137-138)

อีกตัวอย่างเป็นการแต่งกายของเจ้าหญิงโสคนเทียที่ปกติมักแต่งกายด้วยผ้าของกัมพูชา สะท้อนถึงการดำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ ดังตัวอย่าง

เสื้อดำที่หลอนสวม แม้จะยับยู่ยี่ แถมยังมีกลิ่นเหม็นอับหากก็เห็นได้ชัดว่า เดิมทีนั้นคงเป็นผ้าเนื้อดี เมื่อซักอย่างพิถีพิถันและรีดเรียบ ผมเกล้าขึ้นไปมุ่นเป็นมวยสวย ปักปิ่นทองลงยาฝังอัญมณีสีต่าง ๆ

ชายผ้าขึ้นสีน้ำตาลอมแดงของหญิงสาว สะพรั่งด้วยลวดลายที่เขาเคยเห็นมาบ้าง แถวจังหวัดอุบลราชธานี สีเขียวหัวเบ็ดอันแกมอยู่คล้ายเนื้อไหมที่เรียกว่าขึ้นพระตะบอง เป็นไหมงามเนื้อละเอียดหอมผิวผากความเป็น เขมร ไว้บนเส้นสายอันสอดคล้องความเป็นเขมรที่ไม่เหมือนใคร ไม่เหมือนไทย ไม่เหมือนทั้งลาวและญวน

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 12)

2.3.2 บุคลิกภาพภายใน ของเจ้าหญิงโสคนเทียประกอบด้วย บุคลิกภาพภายในด้านบวก และบุคลิกภาพภายในด้านลบ ดังนี้

บุคลิกภาพภายในด้านบวก เจ้าหญิงโสคนเทีย เป็นหญิงสาวที่มีความรู้ความสามารถและเสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง ลักษณะนิสัยที่โดดเด่นของพระองค์ คือ ช่างสังเกต มีความอดทนสูง เห็นใจผู้อื่น กล้าเปิดเผยความรู้สึก และรักชาติ

ตัวอย่างลักษณะนิสัยด้านความช่างสังเกตของเจ้าหญิงโสคนเทีย ในฉากที่ พระองค์สนทนากับสุ หรือสรคม ขณะนั้นพระองค์เพิ่งลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยและไม่ทราบว่าเป็นใคร สุ คือคนกลุ่มแรกที่เจ้าหญิงทรงพบ ลักษณะท่าทางของเขาไม่เหมือนชาวไร่ทั่วไปจึงทำให้เจ้าหญิงระแวงและพิจารณาเขาเป็นพิเศษ ดังต่อไปนี้

“พุ่มนี่ค่อยไป” เขาค่อนข้างออกคำสั่ง หญิงสาวคิดขณะฟังปลายเสียงของสุ ไม่รู้สึกว่าเหมือนชาวไร่ เขาอาจเป็นผู้ชายเอาแต่ใจหล่อนนึกในใจยามมองจ้องกังวาน และสำเนียงไม่เหมือนนายสมผล ไม่เหมือนลูกชายเจ้าของบ้านที่เรียกกันว่าลี ที่มีชื่อเต็มว่าคำลี เขาเหมือนคนมีการศึกษา เพียงแต่หญิงสาวสบตาอย่างพิลึก เขาสังเกตหล่อนได้ หล่อนก็สงสัยเขาเช่นกัน เพียงแต่เขาจะไม่อยู่ในชุดนี้ เสื้อกางเกงกระด้า กระด้าง ผมเผ้าคล้ายสกปรก สู้ก็คงจะเป็นใครอีกคนหนึ่ง

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 31)

การกู่ชาติของเจ้าหญิงโสคนเทียทำให้พระองค์ต้องอดทนต่อเหตุการณ์ และสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตทั้งความทุกข์ร้อนของประชาชน การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก อดทนต่อความยากลำบากในการฝึกฝนกายใจเพื่อร่วมฝึกกับขบวนการกู่ชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เจ้าหญิงโสคนเทียทรงรำลึกขึ้นมาคราใด ก็ให้ทรงยกแสงในพระทัยครานั้น วันแรกที่ทรงเหยียบแผ่นดินเกิดเมื่อกลับจากทรงศึกษาที่ประเทศฝรั่งเศสปรากฏเด่นในโนคำนี้

“เราจะต้องรวมใจกันกอบกู้ความเป็นชาติกัมพูชา และราชวงศ์โรตมให้คืนมาดังเดิม” พระญาติอาวุโสรับสั่งชัด “อย่างน้อยก็ต้องระลึกอยู่เสมอว่า ราชอาณาจักรนี้เคยยิ่งใหญ่ที่สุดในคาบสมุทรอินโดจีน”

แน่นอน เจ้าหญิงทรงรับสนองพระประสงค์ในทันใด และนับแต่นั้นเป็นต้นมาก็ได้ทรงปลดปล่อยความเป็นเจ้านาย ความเป็นนักเรียนกฎหมายจากฝรั่งเศสออกหมดสิ้นเหลือไว้เพียงหนึ่งในขบวนการ กลมกลืนสอดคล้องไปกับเขาทั้งหลาย

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 96)

แม้เจ้าหญิงโสคนเทียจะเป็นผู้ที่มีความอดทน แต่สำหรับเรื่องหัวใจ พระองค์ทรงเก็บความรู้สึกไม่ได้ ทรงกล้าแสดงความรู้สึกตรง ๆ ให้สुได้ทราบถึงความในใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“สุรู้หรือไม่ว่า คุณมีค่าต่อมาตุภูมิ”

“กระหม่อมเป็นเพียงหยดน้ำเล็ก ๆ หยดเดียว” ชายหนุ่มทูลตอบเมื่อเริ่มคลาย อึดอัด ด้วยว่าอากาศค่อนข้างดี ไม่ร้อนจนเกินควรจึงเป็นคำคืนที่สบาย หายกังวล ไปได้มาก ประกอบกับการหารือเป็นทางการเสร็จสิ้นเรียบร้อย “ต้องรวมกับน้ำหยด อื่นด้วยถึงจะมีพลัง”

“ฉันยังพูดไม่จบเลยสุ”

“ถ้านั้น ก็ขอประทานอภัย โปรดรับสั่งต่อ”

“กำลังจะบอกสุว่า นอกจากมีค่าต่อมาตุภูมิของตนเองแล้วก็ยังมีค่าต่อมาตุภูมิ ของฉัน และตัวฉันเอง” ทรงตัดสินพระทัยรับสั่ง

“ความข้อนั้นคุณเคยทราบมาก่อนบ้างหรือไม่”

“ทราบกระหม่อม” เขาจึงทูลตอบตรงไปตรงมา

“ฉันดีใจสุ ดีใจมากที่คุณทราบ” ทรงเก้อเขินยิ่งขึ้น ผิดพระพักตร์แดงระเรื่อ “ค.ศ. 1975 เป็นปีที่ฉันเก็บเรื่องราวในปีนั้นไว้กับตัว เก็บไว้กับใจ ไม่เคยหาย เป็นปีที่ ได้รู้ว่าชีวิตคือสิ่งชั่วคราว ทุกอย่างเป็นไปได้ แปรลกเท่าใดก็เป็นไปได้ทั้งสิ้น ครั้นมาถึงปี 1980 ฉันก็ได้มีโอกาสจารึกความแปลกประหลาดไว้อีกครั้งครั้งนี้ทั้งแปลกและ เจ็บปวด”

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 665)

จากตัวอย่าง เจ้าหญิงโสคนเทียทรงกล้าเผยความรู้สึกของพระองค์ อย่างตรงไปตรงมาต่อสุ นับว่าพระองค์ต้องใช้ความกล้าหาญในการตรัสสิ่งนี้ออกไปได้ เพราะเพศ และเกียรติยศของพระองค์เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งความรู้สึกของพระองค์มานาน แต่ในที่สุดก็ทรงเผยความในพระทัยออกมาเพราะเป็นความรู้สึกที่แท้จริงของพระองค์

อุปนิสัยที่โดดเด่นที่สุดของเจ้าหญิงโสคนเทียคือความรักชาติ พระองค์ ทรงทำทุกอย่างเพื่อประชาชนและแผ่นดินเกิดแม้สิ่งนั้นจะต้องแลกด้วยชีวิตก็ตาม ดังบทสนทนา ระหว่างเจ้าหญิงโสคนเทียและเพื่อนรักอย่างมณฑาทอง ดังต่อไปนี้

“ไม่เสี่ยงเกินไปหรือคะ” มณฑาทองท้วงเรียบ ๆ ทั้ง ๆ เชื้อในพระปรีชาของเจ้าหญิง ด้วยมิได้ทรงเป็นสตรีสามัญเหมือนแต่ก่อน ห้าปีเต็มในต่างแดน ในฐานะตัวแทนของกัมพูชา ทรงสามารถหยัดเย็นอย่างพาด ด้วยความมองอาจของผู้นำ

“ไม่เสี่ยง” ทรงยืนยันหนักแน่น “คุณก็รู้ ชีวิตฉัน สละแล้วเพื่อกัมพูเจีย”
(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 356)

บุคลิกภาพภายในด้านลบ เนื่องจากเจ้าหญิงโสคนเทียล้ายเข้ามาในประเทศไทย ได้รับความช่วยเหลือจากทหารไทยโดยเฉพาะสุ หรือพลโทสรคม ทำให้ทรงมีใจให้นายทหารไทย แต่เมื่อทราบความจริงว่า สรคมรักกับเพื่อนรักของพระองค์จึงทำให้ทรงน้อยพระทัย นำไปสู่การตัดขาดการติดต่อกับเพื่อนรักคือมณฑาทอง ดังเหตุการณ์ที่พลโทสรคมขอให้เจ้าหญิงออกจากพื้นที่เสี่ยงทั้ง ๆ ที่พระองค์เข้ามาที่แห่งนี้ เพราะต้องการมาหาสรคม ทรงมีความน้อยใจทหารไทยอย่างยิ่ง ที่เขาพยายามให้เจ้าหญิงออกจากพื้นที่เสี่ยงเพื่อไปพักรักษาตัว เมื่อเห็นสีหน้าท่าทางของสุหรือพลโทสรคม ทำให้เจ้าหญิงทรงน้อยพระทัยตัดสินใจเดินทางกลับทันที และเมื่อแอบเห็นว่า สรคม กับ มณฑาทอง เพื่อนรักของพระองค์รำลึกกัน ยิ่งทำให้ทรงน้อยพระทัยและเสียพระทัยมากขึ้น จากเหตุการณ์วันนั้นก็ไม่ทรงติดต่อเพื่อนของพระองค์อีกเลย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“สุ” เจ้าหญิงทรงอุทานเมื่อเหลือบไปยังทางเข้า และเห็นร่างสูงมอมแมม เหงื่อท่วม สะพายปืนและเครื่องหลัง เข้ามายืนตระหง่านเป็นสง่า ปลดเครื่องเครารุ่งรังออกจากตัว นัยน์ตาสองคู่แล่นมาสบกัน ก่อนที่เขาจะก้าวเข้าไปยืนตรงปลายพระบาทของเจ้าหญิง

“สุ” ทรงเรียกเขาด้วยแววพระเนตรวาววาม หากแต่เขายืนตรงไม่ก้าวเข้าไปข้างเดียว

“เราตกลงกันแล้วกระหม่อมว่าจะต้องทรงกลับไปรักษาต่อที่เขาอีต่างเดี๋ยวนี้ ไม่งั้นทุกคนจะเป็นห่วงท่านมาก แล้วถ้าเหตุการณ์หนักหนาเข้าศึกบุกหนัก ก็จะมีทรงลำบากมาก” หมอชิมทูลเสนอความเห็นเชิงบังคับด้วยน้ำเสียงเคร่งขรึม

“ถูกต้อง” หัวหน้านิลเห็นด้วยในทันใด เจ้าหญิงกับมณฑาทองควรต้องออกไปจากบริเวณนี้โดยด่วน ทรงตัดสินใจพระทัยอย่างรวดเร็วเมื่อทอดพระเนตรสีหน้าของชายหนุ่ม

“ตกลง พาฉันกลับได้เลย หมอชิม” ไม่กี่นาทีต่อมาทหารก็หามเปลที่มีเจ้าหญิงไปส่งขึ้นรถ โดยปูเสื่อแล้วรองซ้อนด้วยผ้าห่มผืนหนา พร้อมหมอนหนึ่งใบ นางพยาบาล

เป็นคนถือขวานน้ำเกลือตามไปด้วย มีหัวหน้านิล หมอชิม และนายแพทย์แอนโธนี ผู้จะต้องอยู่ช่วยต่อเดินไปส่ง เมื่อจัดให้เจ้าหญิงทรงเอนองค์ลงแล้ว ผู้ที่ถือขวานน้ำเกลือ จึงหาที่แขวนขวานไว้ตรงราวขอบรถ ขณะที่มณฑาทองรีรอ ชายหนุ่มจึงก้าวเข้าไปชิด ท่ามกลางเสียงปิ่นที่ยังดังติดต่อกันไปไม่ขาดหาย มือทั้งสองประสานกัน บีบกันแน่น ด้วยสัญญาอันพร่างพรูจากดวงใจ ไม่มีคำใดผ่านออกมา นอกจากตาสบตา มือกุมมือนานจิตใจใหญ่ แล้วหล่อนก็ก้าวขึ้นนั่ง “หัวหน้านิล” ปิดประตูท้ายรถด้วยมือของเขาเอง พลังยกขึ้นโบกขณะที่รถค่อย ๆ เคลื่อนออกจากหมู่ไฟ เลี้ยวลงสู่ทางดินขรุขระที่มีแสงแดดผ่นวาว ท่ามกลางความกึกก้องของสงคราม

เจ้าหญิงโสคนเทียทรงแลเห็นภาพนั้นโดยตลอด ด้วยความสะเทือนพระทัย อย่างใหญ่หลวง ทรงปิดเปลือกพระเนตรลงทันทีเมื่อรู้สึกวณ้ำหยาดขึ้นกำลังแล่น ขึ้นมา และไม่ทรงลืมพระเนตรขึ้นอีกจนกระทั่งฤทธิ์มอร์ฟินหมดลง ทรงเจ็บแผลจนทนไม่ไหวจึงทรงครวญครางขอยา

มณฑาทองรีบประคองพระเศียรให้สูงขึ้น ส่งยาสองเม็ดเข้าพระโอษฐ์แล้วให้น้ำตามลงไป จากนั้น ก็ทรงคลายความปวดแผล บรรทมแน่นิ่ง อัสสุชลไหลพราก

หญิงสาวไม่ได้ถามเมื่อเห็นหยาดน้ำตาไหลเป็นทางจากปลายพระเนตร เป็นหยาดน้ำจากความทุกข์ในพระทัย ทุกข์จากความแตกสลายของทุกสิ่ง ยากยิ่งนักที่ผู้ใดจะช่วยให้ ความหม่นเศร้าแล่นเข้าจับอารมณ์จนรู้สึก หล่อนคือศัตรูหัวใจของเจ้าหญิง

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 581-582)

2.3.3 ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร เจ้าหญิงโสคนเทีย ทรงมีความรู้ความสามารถด้านกฎหมาย จึงใช้ความสามารถในการกอบกู้ประเทศชาติของพระองค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมถึงการเดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป

2.4 เจ้าแก้วรัตเกล้า: เจ้าหญิงแห่งเวียงอมราผู้ยอมเสี่ยงชีวิตเพื่อรักษาอิสรภาพและความสงบสุขของบ้านเมือง จากนวนิยายเรื่อง แก้วรัตเกล้า เจ้าแก้วรัตเกล้าสำเร็จการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ จากประเทศอังกฤษ ครอบครัวของพระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์เสด็จขึ้นมาพำนักที่เวียงอมรา เวียงอมราเป็นเมืองที่สงบ มีวิถีและอัตลักษณ์เป็นของตนเอง เจ้าแก้วรัตเกล้าอยู่กับพระราชบิดาและเจ้าเมืองแมนสรวง ทั้งสองพระองค์ได้รับการอบรมสั่งสอนให้อนุรักษ์ ดำรง รักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้

แต่ต้องรู้จักปรับเปลี่ยนให้ทันสังคมโลก เจ้าแก้ววัดเกล้าสนิทและรักพี่ชายมาก เจ้าเมืองแมนสรวงต้องเดินทางไปเจรจาด้านการเมืองกับผู้นำหลายฝ่าย ซึ่งการเจรจาหรือตัดสินใจนั้นจะส่งผลต่อเวียงอมราวายิ่ง จู๋ ๆ เจ้าเมืองแมนสรวงก็หายตัวไป ทำให้เจ้าแก้ววัดเกล้าหาวิธีเดินทางเข้าไปหาและช่วยเหลือพี่ชาย

2.4.1 บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของเจ้าแก้ววัดเกล้าที่โดดเด่นได้แก่ รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ กลิ่นหอม และการแต่งกาย ดังนี้

เจ้าแก้ววัดเกล้าเป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างหน้าตาสมส่วน ดังบทบรรยายในฉากที่เจ้าแก้ววัดเกล้ามาร่วมงานแห่ต้นดอกหมากในงานสงกรานต์ ดังข้อความต่อไปนี้

ในคำคืนแห่งความฮึกทิกสนุกสนานที่ลานกว้างของวัดแสงฟ้าศาลาโปร่ง ๆ หลังเล็กมีเพียงเข้ากับเจ้าแก้ววัดเกล้า และชายฉกรรจ์ร่างปึกป็นที่ยืนอรั้งขาอยู่ด้านนอก แต่หากจะมีชาวบ้านเดินผ่านมาสักคนก็คงไม่ผิตสังเกตใดๆ นักที่แลเห็น

“อาจารย์สิงห์” นั่งคุยอยู่กับสาวรุ่นร่างโปร่งบางสมส่วน สวมชิ้นสีแดงน้าหมากกับเสื้อแขนกระบอกสีนวลเรียบ ๆ ไม่ต่างหรือแปลกไปจากผู้หญิงคนอื่น ๆ นัก หากจะมีสิ่งที่ทำให้ต้องเหลียวกลับมาองซ้ำ ก็คงจะเป็นท่าทีบางอย่างของเจ้าหล่อน เลี้ยมากกว่า ดุจดงามและสูงศักดิ์นัก ทั้งยังจับตาเหลือใจก็ทีรูปหน้าสวยแจ่ม ซึ่งมีดวงตาโตวาวระยับเป็นจุดเด่น ผมยาว ๆ ที่เจ้าตัวปล่อยสยายนั้นไม่ทิ้งตรง หากเป็นคลื่นลอนตามธรรมชาติ ไรผมม้วนเป็นวงอยู่รอบใบหน้า

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 36-37)

นอกจากรูปร่างหน้าตาที่ดีแล้ว ผิวพรรณของแก้ววัดเกล้าก็มีลักษณะเฉพาะ คือ เป็นผู้หญิงผิวสีแทน ดังตัวอย่างจากการสนทนาของรมณีและโมกษธรรมดังต่อไปนี้

“อ๊ย...ผู้หญิงคนนั้นแก้งเลยนะคะโมก ดูลิคะ” คนนั่งฝั่งตรงข้ามเปื้อนหน้า ออกไปมองเบื้องนอกจนแทบจะชิดกระຈ

โมกษธรรมเหลียวมองตามสายตาของรมณี แวบเดียวก่อนจะกลับมาสนใจ ถ้วยกาแฟในมือ

“ฝรั่ง”

“เอ...ไม่ใช่หรือก้มังคะโมก ผิวสีแทนสวยออกอย่างนั้น” รมณีย์ดูจะไม่หมด
ความสนใจนักท่องเที่ยวสาวที่นอนอ่านหนังสืออยู่บนเก้าอี้ยาวริมสระ

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 50)

นอกจากลักษณะทางกายภาพแล้ว แก้วรัตเกล้ายังมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว
เป็นกลิ่นของดอกแก้ว ที่หอมขจรไปไกล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขณะนั้นเอง จมูกของเขาก็ได้กลิ่นหอมหวาน ลึกซึ้ง ของดอกแก้วอีกครั้ง
ชายหนุ่มรู้สึก ไม่ใช่จากต้นดอกไม้สีขาวจาก “เวียงอมรา” ที่แห่ไปถึงสุดลานวัด
ด้านนั้นแล้ว...หอมอยู่ใกล้ตัวเหลือเกิน เหมือนมีคนเอาดอกแก้วมาจ่ออยู่ที่ใต้จมูกนี้เอง
โมกษธรรมเหลียวซ้ายแลขวาหาที่มาของกลิ่นหอม ในเงาอุบวาบของผู้คนมากมายที่
เคลื่อนผ่านดวงไฟ ทั้งจากตะเกียงน้ำมันก๊าด แสงเทียน และหลอดไฟบนเสา ทำให้เขา
มองเห็นใบหน้าผู้คนเหล่านั้นได้ไม่ชัดเจน หากไม่ไกลจากตัวนัก ชายหนุ่มสะดุดตา
รูปร่างของโครงหน้าด้านข้างของใครคนหนึ่งจนไม่อาจมองผ่านเลยไปได้

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 22-23)

เจ้าแก้วรัตเกล้า เป็นเจ้าหญิงของเวียงอมราที่มีความคิดทันสมัย
นอกจากการแต่งกายที่สอดคล้องกับยุคสมัยแล้วในหลายโอกาส ยังคงแต่งชุดประจำเมือง
ของตนอยู่เสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เจ้าของบ้านสังเกตว่าวันนี้ทรงยินดีซัดกับเสื้อเชิ้ตตัวหลวมโครงคล้ายที่สาวรุ่น
ฝั่งนี้ชอบสวม ทั้งพระเกศาที่ยาวเป็นลอนนั้นก็มัดเป็นหางเปียไว้ด้านหลัง ไม่เหมือน
เมื่อคืนวันก่อน ที่มองเฟิน ๆ ก็ไม่ต่างจากสาวชาวบ้านนุ่งซิ่นสวมเสื้อแขนกระบอก
ธรรมดา ๆ มาเที่ยวงานวัด ด้วยไม้โปรดสวม เครื่องประดับใด ๆ หากเขามองปราดเดียวก็
รู้ ชินที่ทรงในคืนนั้นเป็นผ้ายกดอกลายพิรุณแก้วสีแดงน้ำหมาก กับเสื้อผ้าไหมสี
ขาวนวล ทั้งสองชิ้นเป็นฝีมือทอของข้าเก่าในเวียงอมรา

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 42-43)

ในด้านการแสดงออก เจ้าแก้วรัตเกล้าเป็นตัวละครหญิงที่อายุน่าเข้า
ยี่สิบ แต่กิริยาท่าทางยังคงแสดงถึงความสูงส่ง มีبارมี ดังตัวอย่าง

โมกษธรรมมองสาวรุ่นที่เดินเรื่อย ๆ มาถึงสิงหาสน์ด้วยความรู้สึกยากจะบรรยาย ไม่อยากเชื่อเลยว่า เขาตัดสินใจรับหล่อนมาเป็นผู้ช่วยภพของสิงหาสน์ที่เดินตามต้อย ๆ เยื้องมาทางด้านหลังราวกับกำลังตามเสด็จเจ้าใหญ่ นายโตนั่นยิ่งทำให้เขารู้สึกว่าตัดสินใจผิด

หล่อนเข้ามาขึ้นฟิงรด กอดอก ทอดตามองเขาตรง ๆ

ดูท่าก็พอรู้ หล่อนไม่ใช่คนหัวอ่อนเลยสักนิด ติดจะแข็ง ๆ เสียด้วยซ้ำ ท่าทางหยิ่งดูสูงส่งเกินกว่าจะมาทำงานกลางดินหลางทรายกับกองอิฐกองหินแบบนี้

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 98-99)

อีกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นความสง่างามของเจ้าแก้วรัตเกล้าผ่านความนึกคิดของโมกษธรรม ดังนี้

...ดูยังเด็กนักก็จริง แต่เหมือนมีบางอย่างในตัวทำให้เขารู้สึกว่าหล่อนดูเป็นผู้ใหญ่ ..ไม่ใช่สิ...เขาน่าจะพูดว่า หล่อนดูสูงส่ง สง่า และน่ายำเกรงมากกว่า โมกษธรรมอธิบายกับตัวเองไม่ได้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร มันเหมือน ...เหมือนกับมีรัศมีหรือรังสีบางอย่างแผ่ออกมาจากตัวหล่อนให้เขารู้สึกได้เสมอ (ดวงตะวัน, 2557, หน้า 131)

อีกตัวอย่างเป็นกิริยาท่าทางในการรับประทานอาหารบ่งบอกถึงการได้รับการอบรมมาอย่างดี ดังข้อความต่อไปนี้

อาหารวางพร้อมบนโต๊ะไม้ไผ่ ส่วนใหญ่เป็นอาหารอีสานที่ชายหนุ่มเตาเผาว่าหล่อนคงชอบและคุ้นเคยมากกว่า โมกษธรรมทอดตามองผู้ช่วยสาวที่ปั้นข้าวเหนียวจากกระติบท่าที่กะล่อยกะหลิบ นิ้วเรียวยาวค่อยหยิบกิน น้ำเอ็นดูนัก ‘สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุลนะลูก ของแบบนี้ไม่ต้องรอให้มีใครมาดูหรือไม่ดู ต้องติดตัวเอาไว้’ คำพูดของคุณระรินดังแว่วขึ้นมาทันทีที่เห็นภาพตรงหน้าว่าเจ้าหล่อนคงจะเป็นลูกคนใหญ่คนโต ได้รับการอบรมมาพอตัวทีเดียว

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 107)

การแสดงออกผ่านการพูดจา แก้วรัตเกล้าเป็นหญิงสาวที่มีสำเนียงการพูดเป็นของตนเองเป็นสำเนียงประจำเมืองของตน นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลที่พูดจาจะฉานแสดงถึงนิสัยผู้พูด ดังตัวอย่าง

“เกิดอะไรขึ้น ทำไมจู่ ๆ พี่ชายถึงได้หลบหนีออกมาจากการเจรจาเสียเลย ๆ ทำไมนายทหารของฝั่งนี้เขาถึงออกมาให้สัมภาษณ์ว่า เขาให้การอารักขาพี่ชายอยู่แล้วยังจะข่าวที่ว่า ทรงเกี่ยวข้อง รู้เบาะแสเงื่อนไขการตายของพรพล นั่นอีก”

สิงหาสน์นั่งฟัง ถ้อยรับสั่งสำเนียงคนเวียงอมราเด่นชัด ไม่ซ่อนเร้นอำพราง หากสุรเสียงร่ำเร็วเร้นผัดแบบแผนอันมีมนวลเนิบช้าของคน “แผ่นดินสูง” บ่งบอกอุปนิสัยของผู้พูดได้เป็นอย่างดี

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 37)

นอกจากนี้ เจ้าแก้วรัตเกล้ายังมีวิธีการพูดที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในตนเองสูง และเมื่อมีเหตุการณ์มากระทบ ความเป็นตัวตนของเจ้านายก็ปรากฏชัดว่าทุกอย่างต้องได้ดังที่ต้องการ ดังตัวอย่าง

“อย่าวิตคนแค่ภายนอกซิคะ คุณโมกษธรรม” สวารุ่นคนนั้นตอบกลับมาทันทีเช่นกัน ท้าทางเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ ถือตัว ยโส อวดดีนัก

“คุณอย่ากรูเรื่องอะไรในอีสานใต้ ถ้ามมาลีคะ ถ้าฉันตอบคุณไม่ได้เพียงคำถามเดียว ฉันยินดีถอนตัวจากงานนี้!” (ดวงตะวัน, 2557, หน้า 70)

หรือในฉากที่เจ้าแก้วรัตเกล้ามาสมัครเป็นผู้ช่วยของโมกษธรรมเพื่อไปเป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูล เมื่อสัมภาษณ์เรียบร้อยเธอจึงเอ่ยปากและใช้คำพูดที่เหมือนมีอำนาจมากกว่าโมกษธรรมซึ่งเป็นผู้จ้างงาน ดังตัวอย่าง

“ขอบคุณค่ะ ฉันจะออกไปรอข้างนอก”

ประโยคหลังนั้นสะกดใจเขาอย่างจัง ด้วยมันเปี่ยมไปด้วยความมั่นใจจนเกินเหตุ แม้มีเขาเพียงคนเดียวเท่านั้นที่มีสิทธิ์ตัดสินใจคัดเลือกในครั้งนี้ (ดวงตะวัน, 2557, หน้า 71)

2.4.2 บุคลิกภาพภายใน บุคลิกภาพภายในของเจ้าแก้วรัตเกล้ามีทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกได้แก่ การรักษาหลักจะ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รักชาติ และรักพี่น้อง ดังนี้

การรักษาหลักของแก้วรัตเกล้า สะท้อนผ่านการให้คำมั่นสัญญาของเจ้าแก้วรัตเกล้ากับโมกษธรรม เมื่อเธอต้องกลับไปเยี่ยมพ่อ แต่โมกษธรรมกลัวว่าเธอจะไม่กลับมาหาเขาจึงขอสัญญา ซึ่งเจ้าแก้วรัตเกล้าก็ให้สัญญาและเธอก็ทำตามสัญญา ดังข้อความต่อไปนี้

“คะคุณโมก ฉันจะพยายามกลับมา”

“สัญญา?” เขาบีบมือหล่อนแน่น ถ้อยคำสั้น ๆ นั้นไม่คาดคั้นหล่อนได้เท่ากับ
ประกายวาววับในดวงตาคมดุมันมีถ้อยคำมากมายอัดแน่นอยู่ในนั้น

แก้วรัดเกล้ามองเขาเต็มตา ก่อนตอบ

“คะ ฉันสัญญา”

คำใดที่เอ่ยจากปากเจ้าแก้วรัดเกล้า ยากนักจะเปลี่ยนแปลง

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 246)

คุณธรรมประการหนึ่งของเจ้าแก้วรัดเกล้าคือความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเฉพาะหากเป็นคนหนุ่มมากด้วยแล้ว ดังเหตุการณ์ที่โมกษธรรมและเจ้าแก้วรัดเกล้าเดินทางไปเก็บข้อมูลและเผชิญกับฝนที่ตกลงมาอย่างหนัก ในขณะที่โมกษธรรมคิดว่าไม่อยากให้ฝนตกอีก เพราะจะทำงานไม่สะดวก แต่เจ้าแก้วรัดเกล้ากลับมีความเป็นห่วงชาวบ้านที่ทำเกษตรกรรม ตามวิสัยของชนชั้นปกครองที่มีความเป็นห่วงประชาชนของตน ดังข้อความต่อไปนี้

“ดี ตกลงมาให้มาก ๆ ให้หมดฟ้า แล้วไม่ต้องตกอีกเลยตลอด เวลาที่เราเก็บข้อมูลกันอยู่” เขาพูด สุ่มเสียงสวดร่ายกับคนแสลงอนแต่เสียงใส ๆ ของหญิงสาวก็ตอบกลับมาทันทีเช่นกัน

“ไม่ดีแน่คะ แล้วชาวบ้านที่เพ็งหวานข้าวละคะ ข้าวรอฝน แห้งเหี่ยวตาย คนปลูกก็อาจตายไปด้วย น่าสงสาร ท่านพ่อฉันแทบจะบนบานศาลกล่าวเจ้าเขาสรวงเลยละคะ ว่าหลังจากชาวบ้านหวานข้าวนะ ยังไง ๆ ก็ขอฝนตกมาสักสองสามท่าก่อนเถอะ แล้วจะแล้งไปอีกสักพักก็ไม่ว่ากัน”

หล่อนยิ้มเมื่อนึกถึงท่านพ่อ ...อย่างนี้ต่างหากเล่า “ผู้ปกครอง” ต้องคิดถึงประโยชน์สุขของคนอื่นก่อนตัวเองเสมอ

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 176)

ในด้านสติปัญญาด้านอารมณ์ เจ้าแก้วรัดเกล้ามีความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ เมื่อเผชิญสถานการณ์คับขันถึงชีวิต ดังเหตุการณ์ที่จะถูกสารินฆ่า แม้จะมีปืนจ่ออยู่ก็ตามแต่ภายในจิตใจนั้นกลับเข้มแข็งและเฝ้าบอกว่าตนเองได้พยายามทำเพื่อแผ่นดินอย่างเต็มที่แล้วเธอก็พร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความตายอย่างสงบโดยไม่รู้สึกติดค้างต่อแผ่นดินของตน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แก้วรัตเกล้าจอมองปากกระบอกปืนที่สารินยกขึ้นเล็งมายังหล่อนด้วยหัวใจ
ลั่นไหว หรือว่า นี่ละคือจุดจบของเรื่องราวทั้งหมด

ความตายของหล่อน เจ้าแก้วรัตเกล้าแห่งเวียงอมรา! หล่อนไม่อาจรู้ได้เลยว่า
พี่ชายเมืองแมนสรวงจะตัดสินใจอย่างไรต่อไป นำเวียงอมราเข้าไปร่วมดำเนินการ
ทางการเมืองกับแผ่นดินต่ำ ภายใต้การนำของทั้งท่านอาณรงค์ฤทธิ์และสาริน
หรือที่สุดแล้ว พี่ชายเมืองแมนสรวงจะรอดชีวิตจากการไล่ล่าของกองกำลังพิเศษ
ของพลเอกชวรงค์ได้หรือไม่ ทุกสิ่งทุกอย่างกำลังจะจบสิ้นลงในวินาทีใดวินาทีหนึ่ง
ข้างหน้าแล้ว หญิงสาวหลับตาลงอย่างช้า ๆ ไม่ว่าอนาคตของเวียงอมราจะเป็นเช่นไร
แต่ ณ วินาทีนี้ แก้วรัตเกล้าไม่มีความพะวักพะวนใด ๆ อีกต่อไป หล่อนได้ทำ
ทุกอย่างอย่างเต็มที่อย่างที่ชาวเวียงอมราผู้หนึ่งจะพึงกระทำต่อแผ่นดินเกิดแล้ว

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 353-354)

นอกจากนี้แก้วรัตเกล้ายังรู้จักปรับตัว เนื่องจากการได้รับการปลูกฝัง
จากบิดาให้รู้จักการปรับเปลี่ยนตัวตนไปตามโลก หากแต่ท้ายที่สุดแล้วก็ต้องทำใจยอมรับ
ให้ได้ว่าสิ่งที่เหนือการเปลี่ยนแปลงคือความเสื่อมไปตามกาล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เราจะได้อยู่ ต้องปรับตัว ต้องเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดจีรังนะเมืองแมน
สรวง...นางแก้ว...ลูกต้องรู้ให้เท่าทันคนความเปลี่ยนแปลง และปรับประยุกต์ให้ได้ ณรงค์ฤทธิ์เสีย
อีก คนที่อยู่กับต้นธารของอารยธรรมแท้ ๆ กลับไม่ค่อยล่วงรู้ ปราสาทหินตระหง่านงาม มีที่
ใดบ้างเล่ายืนยงอยู่ตลอด ต่างต้องทรุดโทรม เสื่อมสิ้นไปตามกาล ไม่ช้าก็เร็วเท่านั้น”
(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 124-125)

ความรักชาติเป็นอุดมการณ์ของเจ้าแก้วรัตเกล้า เนื่องจากการได้รับ
การอบรม เลี้ยงดูมาพร้อมกับพี่ชายจึงทำให้พระองค์มีความกล้าหาญ พร้อมสละตนเองเพื่อชาติ
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ไม่มีทางหอรอกสิงห์ พี่ชายไม่มีทางไปเข้ากับพวกนั้นหรอก” คำพูดนั้นดูเหมือน
จะตอกย้ำกับตัวเองเสียมากกว่า ...เป็นไปได้อย่างไรกันที่พี่ชายเมืองแมนสรวง
จะเห็นดีเห็นงามไปกับพวกกระหายสงครามและเหี้ยมโหด พี่ชายที่หล่อนรู้จักไม่มีวัน
ทำเช่นนั้น ทั้งก่อนการเดินทางลงไปเจรจายัง “แผ่นดินต่ำ” ตามคำร้องขอของท่านอา
ณรงค์ฤทธิ์ ยังมีรับสั่งกับท่านพ่อถึงสันติภาพที่มุ่งหวัง หรือว่า บางสิ่งในหัวใจของเจ้า
เมืองแมนสรวงได้เปลี่ยนไปเสียแล้ว!

“เราจะไปหาพี่ชายด้วยตัวเอง ไปทูลท่านถึงคำของท่านพ่อ และ..ไป...ไปให้รู้แน่
ชัดว่ามันเกิดอะไรขึ้นกันแน่”

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 39)

จากตัวอย่าง เป็นลักษณะนิสัยของเจ้าแก้วรัตเกล้าที่แม้จะเป็นผู้หญิง
แต่เพื่อบ้านเกิดเมืองนอนพระองค์ทรงพยายามทำทุกอย่างแม้การเดินทางไปหาพี่ชายจะลำบาก
หรือเสี่ยงอันตรายเพียงใด ก็ทรงกล้าที่จะไป และเมื่อได้ตัดสินใจเดินทางไปช่วยพี่ชายบางครั้ง
ต้องกินอยู่ในที่ที่ไม่สะดวกสบาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สิ่งที่เขากังวลมากกว่าเรื่องรถ คือเรื่องที่หนักอึ้งอยู่ในใจ...

เขาหันกลับมามองคนที่นั่งอยู่ข้างกองไฟ ก่อนตัดสินใจถามหล่อนตรง ๆ

“คุณเกล้า คุณจะว่าอะไรมัย ถ้าคืนนี้เราจะนอนกันที่นี่”

แก้วรัตเกล้านิ่งฟัง จะให้หล่อนตอบว่าอย่างไรละ เพราะเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
และทำให้หล่อนกับเขาคอยอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ ก็เป็นสิ่งที่หล่อนรู้และเห็นมา
ด้วยตัวเอง จะให้หล่อนคือตั้ง ยืนกรานว่าจะต้องกลับไปพักที่โรงแรมในตัวอำเภอ
ให้ได้ในคืนนี้

...หล่อนทำไม่ได้หรอก

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 178)

จากตัวอย่าง เป็นเหตุการณ์ที่เจ้าแก้วรัตเกล้ากับโมกษธรรมไปเก็บ
ข้อมูลแล้วต้องติดฝนอยู่ที่ปราสาททำให้ทั้งสองต้องพักค้างคืนในปราสาทโบราณที่ไม่มีสิ่ง
อำนวยความสะดวกสะท้อนให้เห็นว่าเป็นคนไม่เรื่องมากแล้วยังแสดงถึงความเป็นผู้มีเหตุผลด้วย

บุคลิกภาพภายในด้านลบ บุคลิกภาพภายในด้านลบของเจ้าแก้วรัตเกล้า
คือ การเอาแต่ใจตนเอง เมื่อต้องการหรือจะทำสิ่งใดมักต้องได้ตามต้องการ ดังตัวอย่างที่
สิงหาสน์ส่งข่าวถึงเจ้าแก้วรัตเกล้าว่าเสด็จพ่อของพระองค์ประชวร ทำให้เจ้าแก้วรัตเกล้ารีบร้อน
จะกลับโดยไม่ฟังเหตุผลหรือจะมีใครห้ามปรามได้ อุปนิสัยนี้ปรากฏผ่านความนึกคิดของสิงหาสน์
ดังต่อไปนี้

“องค์มประพรหมภักขอรับ เจ้าแก้ว เมื่อคืนนี้เอง กำลังจะหาทางติดต่อยู่พอดี”
แล้วเมื่อตั้งสติได้ในเวลาไม่นาน หญิงสาวก็บอกถึงหาสน์ห้วน ๆ เพียงว่า
“เราจะกลับบ้าน เดี่ยวนี้!
ถ้อยรับสั่งเช่นนี้ สิงหาสน์รู้ดี ว่าเป็นรับสั่งขององค์น้อยที่ไม่มีใครหน้าไหน
ในโลกนี้จะขัดขวางได้เลย !

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 241)

2.4.3 ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร เจ้าแก้วรัตเกล้า
เป็นตัวละครที่มีความสามารถในด้านประวัติศาสตร์อย่างยิ่ง เนื่องด้วยพระราชบิดาทรงอบรม
สั่งสอนให้เรียนรู้รากฐานบ้านเมืองของตนไว้ เจ้าแก้วจึงมีความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานและพื้นที่
ต่าง ๆ ของขอมเป็นอย่างดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“กูหรือปราสาทหินหลังนี้จัดเป็นอโรคยศาลคะ ฉันคิดว่าคุณคงทราบดีแล้วว่า
อโรคยศาลก็คือโรงพยาบาลชุมชนในสมัยโบราณนั่นเอง ลักษณะทางสถาปัตยกรรม
ที่เด่นชัด ของอโรคยศาลที่จะพบอยู่เสมอก็คือมีปรางค์ประธานองค์เดี่ยวโดด ๆ
มีโคปุระล้อมรอบ มีบรรณาลัยอยู่ทางด้านหน้า และมีบารายหรือสระน้ำอยู่ใกล้ ๆ
กัน...”

หล่อนพูดของหล่อนไปเรื่อย ๆ เหมือนเด็กทบทวนความทรงจำก่อนเข้าสอบ
โมกษธรรมฟังเพลิน แม้เมื่อหล่อนพูดเล่าไปถึงเหตุผลในการสร้างที่ตัวเขาเอง
ยังจดจำรายละเอียดได้ไม่มากเท่านี้เลย

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 103)

เจ้าแก้วรัตเกล้าจากเรื่องแก้วรัตเกล้า เป็นผู้ที่สนใจในด้านประวัติศาสตร์
โบราณสถาน ตระกูลของเธอก็เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานไว้เป็นจำนวนมากจึง
ทำให้เจ้าแก้วรัตเกล้าสามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับโบราณสถานในแถบอีสานรวมถึงที่
อยู่ในประเทศกัมพูชาได้เป็นอย่างดี ความสามารถนี้เองเป็นสิ่งที่ทำให้แก้วรัตเกล้าได้รับการ
คัดเลือกเดินทางไปทำงานร่วมกับโมกษธรรมและตามหาพี่ชายโดยอาศัยการทำงานครั้งนี้

โดยสรุปการสร้างตัวละครเอกหญิงกัมพูชา จำนวน 4 ตัวละคร พบว่า บุคลิกภาพ
ภายนอก มีลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น คือ รูปร่างหน้าตาสวยงาม สีสผิวเป็นสีน้ำตาล
บางตัวละครมีผิวพรรณออกขาว ใบหน้าค่อนข้างกลมแก้มแดง ผู้ประพันธ์มักมีการบรรยายใบหน้า

หรือการแต่งกายเปรียบเทียบกับนางอัปสร ตัวละครมีกลิ่นหอมเฉพาะตน ในภาพรวม เจ้าหญิงกัมพูชาทั้ง 4 ตัวละคร มีลักษณะทางกายภาพที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนการแต่งกาย เจ้าหญิงเขมรโบราณจะแต่งกายด้วยชุดคล้ายอัปสร แต่เจ้าหญิงเขมรในปัจจุบันเป็นผู้มีความรอบรู้ในการแต่งตัวที่ทันสมัย แต่ยังคงแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง ในโอกาสสำคัญรวมทั้งเป็นผู้สนใจในการศึกษาเกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นการธำรงรักษา การแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติตนไว้

ด้านบุคลิกภาพภายในของตัวละครเอกพบว่าบุคลิกภาพภายในด้านบวก ประกอบด้วย ความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว มีเมตตา รู้จักปล่อยวาง เสียสละตนเองเพื่อชาติบ้านเมือง จากภาพของ เจ้าหญิงทั้ง 4 ตัวละคร แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงกัมพูชามีจิตใจที่เข้มแข็ง พึ่งตนเอง มีภาวะความเป็นผู้นำของประเทศไม่น้อยไปกว่าผู้ชาย เพราะในสังคมกัมพูชา มีการยกย่องให้ผู้หญิงเป็นใหญ่ ตั้งแต่สมัยโบราณ ดังที่ งวล ญิล (2548 หน้า 29) อธิบายไว้ว่า ตามวัฒนธรรมของประเทศกัมพูชายกย่องให้สตรีเป็นใหญ่ในการแสดงความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาภายในครอบครัว รวมถึงสตรี คือ สิริมงคลที่จะนำมาซึ่งความสงบสุขนำความสำเร็จมาสู่ครอบครัว ภรรยาเป็นผู้ถือท้ายเรือของครอบครัวไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งที่นางปรารถนา คำโบราณที่แสดงถึงทัศนคตินี้ เช่น สามีเป็นผู้หาทรัพย์สมบัติมาได้ ภรรยาเป็นผู้ดูแล...” สอดคล้องกับงานของ ธนพร หมูคำ (2559) ในบทความเรื่อง การประกอบสร้างภาพแทนสตรีในวรรณกรรมอาเซียนกับ บทบาททางการเมือง กล่าวถึงสัญญาณการใช้สตรีกับการต่อรองทางสังคมและการเมืองโดย สตรีมีความอ่อนโยน สง่างาม ฉลาด มีการศึกษา มุ่งมั่นอดทน และเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของทุกคน โดยใช้ความรู้เป็นเครื่องมือต่อสู้ตามระบอบประชาธิปไตยและร่วมต่อสู้กับชาติกับผู้ชาย

ส่วนบุคลิกภาพภายในด้านลบ ทั้ง 4 ตัวละคร เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ มีความน้อยใจ อิจฉา มีทิฐิ เอาแต่ใจตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยพื้นฐานของผู้หญิงส่วนใหญ่ จึงนับว่า ตัวละครมีความสมจริงในแง่มุมของความเป็นมนุษย์ ส่วนคุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษของตัวละคร ตัวละครที่เป็นเจ้าหญิงเขมรโบราณได้แก่ เจ้าหญิงปราณ และเจ้าหญิงพันธุเมที จะมีความสามารถด้าน การรบ การใช้เวทมนตร์คาถา การใช้พลังจิต ทั้งนี้เพราะได้รับการศึกษาเล่าเรียนตามรูปแบบและตำราของพราหมณ์ ส่วนตัวละครที่เป็นเจ้าหญิงเขมรในปัจจุบันจะมีความสามารถด้านความรู้และประวัติศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นผู้นำที่ต้องธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมและชาติของตนต่อไป

การประกอบสร้างตัวละครเอกไทย

ตัวละครเอกไทย หมายถึง ตัวละครที่มี เชื้อชาติ หรือชาติกำเนิดในดินแดนของประเทศไทยเป็นคนไทย แต่มีบทบาทในการดำเนินเรื่องในนวนิยาย จากนวนิยายจำนวน 12 เรื่อง พบตัวละครเอกไทยจำนวน 5 ตัวละคร เป็นตัวละครชาย 1 ตัวละคร คือ สรคม และตัวละครหญิง 4 ตัวละคร ได้แก่ ตมิสา อินทิดา เอเซีย และวราลี ดังนี้

1. ตัวละครเอกชาย

จากการศึกษาข้อมูลตัวบทนวนิยายซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ พบว่า ตัวละครเอกชายไทยมีทั้งหมด 1 ตัวละคร คือ สรคม จากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ดังนี้

สรคมหรือสุ: นายทหารไทยผู้คอยให้ความช่วยเหลือเจ้าหญิงกัมพูชาและบัญชาการรบร่วมกับทหารกัมพูชา จากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** สรคม คือทหารไทยผู้กำพร้าบิดา เขาเคยผิดหวังด้านความรักจากการที่ถูกแม่ของฝ่ายหญิงขอไม่ให้ติดต่อกับลูกสาวอีก เนื่องด้วยฐานะและยศตำแหน่งที่ยังน้อย ทำให้เขาเสียใจอย่างยิ่งจึงเลิกติดต่อกับมณฑาทอง โดยที่ฝ่ายหญิงไม่รู้สาเหตุ เขากลายเป็นคนติดสุรา และย้ายไปอยู่กับหญิงสาวพาร์ตเนอร์ ใช้ชีวิตแบบไร้จุดหมาย แต่โชคดีที่มี พันเอกสงวนศักดิ์ ผู้เป็นหัวหน้าได้พาเขาออกจากชีวิตที่เสื่อมโทรมนั้น โดยมอบหมายให้เขาไปปฏิบัติงานสำคัญของชาติด้วยการเป็น “ทหารสายขาวลับ” การปฏิบัติหน้าที่และได้รับการอบรมชี้แนะจากหัวหน้าทำให้เขากลายเป็นผู้ที่ยอมสละตัวเองเพื่อชาติบ้านเมืองก่อนสิ่งใด เขาได้รับหน้าที่สำคัญคือดูแลเจ้าหญิงโสคนเทีย และเป็นที่ปรึกษาทางการยุทธและร่วมรบกับทหารฝ่ายกัมพูชาเพื่อปกป้องและรักษาอธิปไตยของไทย

การสร้างตัวละครสรคมประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน ความสามารถและลักษณะพิเศษของตัวละคร ดังนี้

1.1 บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของตัวละครสรคม ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพและการแสดงออก

ลักษณะทางกายภาพของสรคมมีความสอดคล้องกับอาชีพทหารที่ผ่านประสบการณ์มายาวนาน ดังบทบรรยายผ่านความนึกคิดของตัวละคร มณฑาทอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้ชายในอดีตสมบูรณ์ขึ้นทำให้เรือนกายดูสูงใหญ่ ผิวคล้ำกว่าครั้งก่อน เวลาที่ผ่านไป พาเอาการต่อสู้ชีวิตมารินเต็มไว้ในเนื้อตัวในท่าทีและบุคลิกภาพจนเต็มเปี่ยม กลายเป็นชายหนุ่มใหญ่ผู้เต็มเปี่ยมด้วยบรรยากาศของประสบการณ์ (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 542-543)

ในการแต่งกาย สรคมแต่งกายเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะบทบาทที่เขาได้รับ ขณะทำงานเป็นทหารสายข่าวลับต้องปลอมตัวเป็นชาวไร่ก็แต่งตัวแบบชาวไร่ เมื่อต้องไปเป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระโตมสืหนุกก็แต่งกายตามรูปแบบสากล

ตัวอย่างการแต่งตัวของสรคม ในช่วงที่ทำงานเป็นทหารสายข่าวลับต้องปลอมตัวเป็นชาวไร่เขาจึงแต่งตัวแตกต่างจากนายทหารทั่วไป โดยไว้ผมยาว มีหนวด แต่งกายด้วยเสื้อผ้าเก่ากางเกงยีนส์ เพื่อให้สมบทบาท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ร่างสูงใหญ่ล่ำสันในเสื้อสีเทาอมแหม่ม กางเกงยีนส์คู่เปื่อยกลืนไปกับความมืด (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 8)

ด้านการแสดงออก สรคมเป็นบุคคลที่มีอารมณ์ดี สะท้อนผ่านการหยอกล้อกับเจ้าหญิงโสคนเทียในบางคราว โดยเฉพาะเมื่อต้องการทำให้เจ้าหญิงโสคนเทียมีความผ่อนคลายและมีความสุข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อองเครียะ คุณฝึกนิสัยสายลับมาตั้งแต่เมื่อไหร่”

“ผมอาจจะดูหนึ่งสายลับ 007 มากก็ได้”

“อองเครียะ”

ชายหนุ่มก้มศรีษะอย่างต่ำ ครั้นแล้วจึงเงยหน้าขึ้นยิ้ม

“ท่านไม่ควรดูมากเกินไป เดี่ยวเสือจะง”

คราวนี้ทรงพระสรวลดังกึก

“เสืองเป็นยังงั”

“ก็ ผู้หญิงดู ๆ ไทยเราเรียกกันว่าแม่เสือไงครับ ผู้หญิงบางคนดูว่าเสือ ก็เล่นเอาเสือที่ว่าดู งงไปเหมือนกันเมื่อกี้ท่านเรียกผมเสียงดูผมก็เลยต้องเตือนสติหน่อยว่าอย่าดูว่าเสือ เดี่ยวเสือจะง”

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 129)

แม้จะเป็นผู้มีอารมณ์ดี แต่เมื่อใดก็ตามที่สำนึกของความรักชาติเข้มขึ้น สรคมจะใช้คำพูดที่แสดงถึงการปกป้องประเทศชาติแม้คู่สนทนาจะเป็นเจ้าหญิงของกัมพูชาก็ตาม ดังตัวอย่างการสนทนากับเจ้าหญิงโสคนเทีย ดังข้อความต่อไปนี้

“ตามใจเจ้าหญิง ท่านสามารถคิดอะไรก็ได้บนแผ่นดินของประเทศไทย เว้นไว้อย่างเดียวก็คือ คิดก่อการจารกรรมและวินาศกรรมที่จะทำร้ายประเทศของผม” เขาลงเสียงหนัก หากก็ยังมีแววยิ้มจนเจ้าหญิงโสคนเทียทรงนึกเกรงขมยิ้มนั้น (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 126)

1.2 บุคลิกภาพภายใน บุคลิกภาพภายในของสรคม ได้แก่ ความซื่อสัตย์รักเพื่อนมนุษย์ และมีอุดมการณ์รักชาติ ดังนี้

ตัวละครสรคมเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ดังเหตุการณ์ที่เจ้าหญิงโสคนเทีย ทรงลี้ภัยมายังประเทศไทย ขณะนั้นเจ้าหญิงทรงนำของมีค่าติดตัวมาด้วย สถานการณ์ส่วนใหญ่ในขณะนั้นมีคนกัมพูชาถูกปล้นทรัพย์สินที่ติดตัวมาอยู่เสมอ เจ้าหญิงโสคนเทีย ใช้วิธีเย็บของมีค่าติดมากับชายผ้า ซึ่งสรคมก็ทราบที่เจ้าหญิงมีของมีค่าติดตัวมาจำนวนหนึ่ง แต่ไม่คิดจะขูดรีดหรือนำไปเป็นของตน แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของคนไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“สูมีน้ำใจกับฉันมาก”

“กระหม่อมทำตามหน้าที่”

“ไม่ใช่เลย...ไม่ใช่โดยสิ้นเชิง” ทรงโต้แย้งอย่างมั่นพระทัย “ถ้าคุณพูดแบบนี้อีกไม่ว่าเมื่อไหร่ ฉันก็จะขอคำจนถึงที่สุดว่าไม่ใช่ ทองที่ฉันพกติดตัวมา พิสูจน์ความซื่อสัตย์ของสู ผ่านถุงผ้าคลุมไหล่ ทุกฝืน ทุกชั้น ตามตะเข็บผ้า มีข้าวของที่ฉันเย็บติดไว้ทุกฝืน นอกจากเสื้อที่ต้องใส่ทุกวัน ไถ่คาดเอว มีทองมีดอลลาร์ คุณก็รู้จักเห็น ถ้าเป็นคนอื่นคิดหรือว่าฉันจะรอดมาได้ ฉันหมดตัว หมดทุกอย่างตั้งแต่ครั้งนั้นแล้ว ไม่มีวันลุกขึ้นมาต่อสู้ชาติ ไม่มีวันจะมีชีวิตอยู่มาได้ถึงวันนี้”

ทรงเท่าความเป็นขั้นตอน ยืนยันอย่างมั่นคงถึง น้ำใจ ของนายทหารคนหนึ่งซึ่งนอกจากรับใช้ชาติสุดกำลัง ยังรับใช้ผู้คนที่ตกยาก โดยไม่เลือกชาติชั้นวรรณะ

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 667)

สรคมเป็นทหารไทยที่รักชาติบ้านเมือง ด้วยอาชีพและประสบการณ์ในชีวิตทำให้เขาเป็นผู้ที่มีความเห็นใจเพื่อนมนุษย์สะท้อนผ่านความนึกคิดของสรคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“มิว่าประวัติศาสตร์ของชาติไทยหรือชาติใดที่เขาเห็นว่าคือเพื่อนร่วมโลก เขมร ญวน ลาว พม่า นั่นคือเพื่อนบ้าน มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เขาตระหนักในความมั่นคงตรงนี้มานานแล้ว พร้อมกันนั้นก็อุทิศ ทุกวิถี ด้วยชีวิตทั้งชีวิต” (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 23)

จากข้อความดังกล่าว เป็นความนึกคิดของตัวละครสู ที่เขามองว่าตนเองและทุกคนบนโลกใบนี้คือเพื่อน ดังนั้นการที่เขาได้มีส่วนร่วมเข้าไปร่วมรบกับกองกำลังของทหาร

กัมพูชา จึงไม่ได้ทำไปเพียงเพราะหน้าที่ของทหารไทยอย่างเดียวแต่เป็นการทำเพื่อผู้อื่นในฐานะของเพื่อนร่วมโลก

นอกจากความรักเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์แล้ว สรคมก็เป็นชายหนุ่มคนหนึ่งที่มีความรักที่มั่นคง เป็นความรักของเขาที่มอบให้มณฑาทองแต่เมื่อถูกผู้ใหญ่กีดกันจึงทำให้ต้องแยกจากกัน เมื่อได้กลับมาพบกันและรู้ความในใจกันแล้วก็ทำให้ความรักของทั้งสองยิ่งแน่นแฟ้นขึ้น ดังตัวอย่างเป็นเหตุการณ์ที่สรคมได้พบมณฑาทองอีกครั้งแต่ขณะนั้นอยู่ในสนามรบผู้ประพันธ์จึงได้บรรยายความรู้สึกของสรคมให้เห็นถึงความหนักแน่นมั่นคงในความรักของสรคมที่รักเดียวใจเดียวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ต่อไปนี้

ความตื่นเต้นเป็นสุขกำลังโลดขึ้นลงภายในใจ นี่ถ้าอยู่ในชั่วโมงนาที่ปกติ เขาก็จะทอดถอนใจ กอดอย่างแน่นอย่างแทนภาษาพูด ภาษาเขียนและทุก ๆ ภาษาที่มนุษย์สามารถพรรณนาได้ กอดให้หล่อนรู้ว่าตลอดวันเวลาอันยาวนานหล่อนยังอยู่ที่นี้ ตรงนี้ ตรงที่ตั้งของหัวใจ มีว่าสตรีใดจะเคยผ่านชีวิตของเขาไปก็คนหล่อนก็ยังอยู่ อยู่อย่างผู้เป็นที่รักเป็นรักแรกและรักไม่ลืม

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 559)

ความรักชาติเป็นอุดมการณ์หลักในการใช้ชีวิตของสรคม เขาเป็นตัวละครที่มีการแสดงออกถึงความรักชาติทั้งการกระทำและคำพูด ดังตัวอย่างการพูดที่แสดงถึงความในใจของตัวละครขณะที่สนทนากับเจ้าหญิงโสคนเทีย ดังนี้

“ผมเข้าใจท่านดี ท่านรักชาติของท่าน ผมก็รักชาติของผม เราต่างก็พยายามทุกวิถีทางที่จะป้องกันภัยอันตรายที่จะเข้ามาทำร้ายชาติของเราจนบาดเจ็บ...”

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 127)

จากตัวอย่าง พลโทสรคมเป็นทหารที่รักชาติและเข้าใจความรักชาติของเจ้าหญิงโสคนเทียด้วย เขาจึงได้ปฏิบัติหน้าที่หลายอย่างในเรื่องเป็นการแสดงออกถึงการเสียสละตนเองเพื่อชาติไทย

1.3 ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร สรคม เป็นตัวละครเอกไทยเพียงตัวเดียวที่มีความสามารถด้านการทำศึก นอกจากการใช้อาวุธแล้วสิ่งที่เขาใช้สำหรับการทำศึก คือ ความรอบคอบ และจิตวิทยาทางการรบ เช่น ฉากที่พลโทสรคม ต้องไปเป็นที่ปรึกษาการยุทธ์ให้กับกองกำลังทหารของเขมรในนามหัวหน้านิล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ริน” อีกฝ่ายก้าวเข้ามาโอบบ่าอย่างใจเย็น ความสุขุมของที่ปรึกษาต้องสูงยิ่ง ยามเมื่อพันเอกเขมรเป็นต้นเพลิง “หัวหน้านิล” จะต้องเย็นฉ่ำประดุจธารน้ำอันไหลช้า ค่อย ๆ ดับฟอนไฟจากใจและอารมณ์อันเดือดพล่านของอีกฝ่ายให้หมดลง “อย่ารีบร้อน ไปเลย ถ้ารินอยากดีเพราะแรงแค้น พี่ก็ไม่ว่า แต่ขอไว้อย่างหนึ่ง ก็คือ ดิจูดอ่อน ๆ ของเขาก่อนดีกว่า ตรงไหนที่เขาวางทหารเฮง สัมริน ไว้เราตีตรงนั้นไปพลางก่อน อย่าเพิ่งโหมตีตรงจุดที่มีทหารญวนตั้งรับ”

จุดที่มีกำลังทหารญวนวางไว้ คือจุดที่กล้าแข็งของกองพล ซึ่งยากแก่การโจมตี เป็นที่สุด แต่พันเอกเขมรกำลัง “เลือดเข้าตา” เขามุ่งหน้าจะทำอันตรายเดียวชนให้ที่ ปรีกษาหน้ากอง...

“...รินก็รู้ ทหารญวนเองก็ถูกบังคับให้มารบ พวกเขายากรบงั้นหรือริน” หัวหน้านิลถามไถ่ด้วยน้ำเสียงเยือกเย็น อย่างน้อยก็เพื่อปลุกความเป็นจริงให้แจ่มแจ้ง ขึ้นในใจของพันเอก “อาทิตย์ก่อน เราจับทหารญวนได้คนหนึ่ง มันก็ยังไม่บอกเลยว่า ถ้าไม่ยึดเขมร ประเทศมันก็แย่ ข้างเขมรถ้าไม่กู้ชาติ เขมรก็แย่อีกเหมือนกัน เพราะฉะนั้นทุกวันนี้ รินอย่าคิดนะว่าทหารทั้งสองข้างทั้งญวนทั้งเขมรมันอยากรบกัน เสียเหลือเกิน มันไม่อยากแต่มันก็ต้องรบ”

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 271-273)

อีกตัวอย่างในการใช้จิตวิทยาและความจริงใจในการให้คำปรึกษาแก่ทหาร กัมพูชา จากบทสนทนาของพลโทสรคมกับทหารกัมพูชา แสดงให้เห็นว่าตัวละครมีจิตวิทยา ในการพูด โดยการแสดงออกถึงความรู้สึกในนามทหารไทยที่เข้ามาช่วยเหลือกองกำลังทหาร ของกัมพูชาในรูปแบบพี่ที่เห็นใจและเข้าใจน้อง เมื่อความสัมพันธ์ฉันพี่น้องนำไปใช้กับ เพื่อนร่วมงาน จึงทำให้เขาได้รับมากกว่าความเคารพ คือ ได้รับความไว้วางใจและความรักจาก ทหารเขมรตามมาอีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ริน” ชายหนุ่มจับมือพันเอกผู้เลิศจร่อนหาญกล้าไว้มั่นคง แม้พิษสง แห่งอาฆาตนั้นรุนแรง หากก็ยังแพ้พิษร้ายของความเยือกเย็น “รินต้องคิดให้ตก ทำใจให้เข้มแข็งให้ ได้ก่อน น้องจะออกไปบัญชาการรบทั้งทุกซอกอย่างนี้ไม่ได้ ไม่ได้เด็ดขาด พี่ไม่อนุญาตนะ ไม่ให้ไป” (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 272)

ตัวละครเอกไทยที่เป็นตัวละครชายมีเพียง 1 ตัวละคร คือ สรคม ซึ่งกฤษณา อโศกสิน สร้างตัวละครนี้โดยมีปมเหตุในการแตงนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** จากพันเอกจงศักดิ์ พานิชกุล (ตำแหน่งในขณะนั้น) มีความประสงค์ถ่ายทอดให้คนไทย

ทราบเรื่องราวและการทำงานของทหารในการปกป้องชายแดนไทย ความตั้งใจนี้กลายมาเป็นโครงเรื่อง 3 หน้ากระดาษ มอบให้แก่ผู้ประพันธ์ จากจุดเริ่มต้นนี้ไปสู่การลงพื้นที่เก็บข้อมูลศึกษาเอกสาร สอบถามผู้รู้ จึงทำให้ได้นวนิยายที่ทรงคุณค่าทั้งด้านเนื้อหาสาระผนวกกับศิลปะการใช้ภาษาที่สละสลวย จึงทำให้นวนิยายเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดิน ได้รับรางวัลดีเด่นประเพณีนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และได้รับการประกาศยกย่องว่าเป็นหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน จากสมาพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนาหนังสือและการอ่านเมื่อ พุทธศักราช 2542 (กฤษณา อโศกสิน, 2544, ภาคผนวก) สรคมมีบุคลิกภาพภายนอกสมบูรณ์ แข็งแรงสอดคล้องกับอาชีพทหาร บุคลิกภาพภายในเป็นผู้ที่มีความรักชาติ เสียสละเพื่อบ้านเมือง และมีความสามารถพิเศษด้านการรบ เป็นตัวละครที่ผู้ประพันธ์เน้นบทบาทการดำเนินงานในด้านทหารไทยที่คอยให้ความช่วยเหลือกัมพูชาโดยสอดแทรกเรื่องความรักที่มั่นคงระหว่างสรคมกับหญิงสาวชาวไทย แต่มีบางช่วงที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างทหารไทยกับเจ้าหญิงกัมพูชาด้วย แต่ทั้งนี้ตัวละครดำเนินไปภายใต้อุดมการณ์ความรักชาติและการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เหนือสิ่งอื่นใด

2. ตัวละครเอกหญิง

จากการศึกษาข้อมูลตัวบทนวนิยายซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ พบว่า ตัวละครเอกหญิงไทย มีทั้งหมด 4 ตัวละคร จากนวนิยาย 5 เรื่อง ได้แก่ ตมิสา จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุภาคเนย์** อินทรีรา จากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรีรา** และ **คุณครูอินทรีรา** เอเชีย จากนวนิยายเรื่อง **พนมนาครา** และ วราลี จากนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร** ดังนี้

2.1 ตมิสา: หญิงสาวชาวไทยผู้ถูกคทาของพราหมณ์ตั้งด้วยอันเวลาไปยังอาณาจักรเจนละ เพื่อเป็นแสงสว่างนำทางเจ้าชายจิตรเสนเดินทางสู่สุชาติเนย์
จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุภาคเนย์** ตมิสา เป็นบุตรสาวของอาจารย์ลาติน นักโบราณคดี เธอมีความสนใจด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีอย่างมาก วันหนึ่งเธอหายไปขณะที่ไปศึกษาโบราณสถานที่ย่ำเปิดทอง โดยถูกดึงดูดจากอำนาจการทำพิธีของพราหมณ์ในอาณาจักรเจนละ เรียกผู้อื่นไปเข้าพิธีบูชาอันต์แทนบุตรสาวของพราหมณ์ เมื่อไปปรากฏตัวที่อาณาจักรโบราณ เธอได้เรียนรู้และต้องใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับผู้คนที่นี่ เมื่อได้ใกล้ชิดกับเจ้าชายจิตรเสนจึงทำให้เธอหลงรักพระองค์ นอกจากจะเป็นดวงใจของเจ้าชายจิตรเสนแล้ว เธอยังเป็นดวงจันทร์นำพาพระองค์เดินทางหาออกสู่ทะเล ขยายอาณาจักรเจนละสู่ดินแดนสุชาติเนย์

การสร้างตัวละครตมิสาประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร ดังนี้

2.1.1 บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของตมึสา ประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพ และการแสดงออก ดังนี้

ตมึสา เป็นหญิงสาวที่ถูกพราหมณ์ทำพิธีเรียกเชยออกไปในอาณาจักรเขมรโบราณ ลักษณะทางกายภาพของเธอจึงมีความโดดเด่นแตกต่างจากคนในยุคสมัยนั้น สะท้อนผ่านความนึกคิดขององค์วีรวัฒน์พระราชบิดาของเจ้าชายจิตรเสน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

องค์วีรวัฒน์ไม่นึกแปลกใจเมื่อเห็นดวงหน้าสดใสลอยเด่นอยู่ท่ามกลางศฤงคารนางอื่น ๆ ถึงกับนึกแอบชมลูกยโส ถึงอัธยาศัยจะดื้อดั่ง แต่เรื่องของสรีรนับว่ามีนัยน์ตาแหลมคม นางห้ามผู้นี้มีความงามโดดเด่นเหนือกว่าสรีรคนไหน ๆ ที่เคยเห็นมา พระองค์พบสรีที่ว่างามนั้งามหนา มาชั่วชีวิต แม้แต่เจ้าหญิงเจ้าเชื้อเหนือหัวที่มาวิวาท์ผูกสัมพันธ์ไมตรีจากแว่นต่าง ๆ แต่ยังไม่เคยพบเห็นใครจักงามเด่นเท่านางห้ามของเจ้าจิตรเสนคนนี้นักก่อน งามเช่นนี้เล่า เจ้าจิตรเสนถึงได้กล่ำลิมคำสัจย์ที่เคยถือนั่นต่อนางชวนจาได้สิ้น แต่ดูมันสิ ยังวางท่าโอหังไม่ครั้นคร้ามกับคำสั่งของผู้เป็นบิดาของมัน

(วรรณวรรณ, 2558, หน้า 141)

อีกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความงามของตมึสาผ่านสายตาของมัทริกาท้ารับใช้ของเจ้าชายจิตรเสน ดังนี้

มัทริกามองตามตมึสา สมแล้วกับที่เจ้าชายจิตรเสนจะร่วมสมัครรักใคร่ปรารภจะอยู่กันตามลำพังเพียงสองต่อสอง เหวบาง ผิวพรรณบางใส นวลปรางชมพูระเรื่อ แม้แต่เป็นหญิงด้วยกันยังชื่นชม นางศฤงคารสูงวัยจึงพูดไล่หลัง ตามแถวที่พากันคลานเรียงตามไปส่งเธอเข้าห้องบรรทม (วรรณวรรณ, 2558, หน้า 142-143)

ในด้านการแต่งกาย ตมึสา เป็นหญิงสาวที่ย้อนเวลาไปอยู่ในสมัยเขมรโบราณ จึงทำให้เธอต้องแต่งตัวตามธรรมเนียมของผู้คนที่นี่ แต่แทนที่จะเปลือยอก เธอนำผ้ามาห่อและพันร่างกายไว้ ซึ่งในสมัยนั้นมองว่าเป็นการแต่งกายคล้ายพราหมณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นางอิสานอนเฝ้าคุ่มัฏฐิกานำผ้ามาสอนวิธีพลัดเปลี่ยนให้หญิงสาวเปลื้องหน้า และคอยบอกวิธีการแต่งกายให้เธอเข้าใจ

“อากาศแถบนี้ร้อนขึ้นนัก คนที่นี่เขาจึงสวมผ้าแถบเฉพาะเวลามีลมหนาวพัดผ่าน หน้าร้อนเช่นนี้เขาจะไม่ใคร่สวมใส่กันดอก แต่หากแม่หนูไม่ยอมแต่งกายแบบพวกเรา ก็จงเอาผ้าผืนใหญ่ห่มคลุมก็ได้”

ตมิสาได้เปลี่ยนเสื้อผ้าเป็นผ้าผืนสีดุนพันท่อนบนกระชับตัวไม่ให้เคลื่อนไหวที่เหมือนผ้าแถบ แล้วทั้งชายฝ่ายยาวพันมาคลุมไหล่อีกครั้งให้มิดชิดที่สุดเท่าที่เธอจะทำได้ กับผ้าผืนรุ่มร่ามเนื้อกระด้างได้ มัฏฐิกามองหน้าเธอแล้วอมยิ้มหลังจากเสร็จพิธีแต่งตัว ทุกคนทำหน้ากลืนหัวเราะคล้าย ๆ กัน จนตมิสานึกเก้อ

“ฉันห่มผ้าแบบนี้ผิดแปลกหรือคะ...”

นางอิสายิ้มให้เธออย่างเอ็นดู “ไม่ดอกแม่หนู... เพียงแต่ดูเหมือนพวกพราหมณ์ไปสักหน่อยเท่านั้นเอง... หึ หึ”

หญิงสาวตีหน้าเจื่อน ๆ คงจะดูตลกจริง ๆ เพราะเธอห่อตัวปกปิดเนื้อหนังต่างจากผู้หญิงของที่นี่ เลยดูคล้ายชายสองคนนั่งขำหัวเราะที่พยายามเอาผ้ามาให้เมื่อสักครู่นี้

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 87-88)

การแสดงออกของตมิสาบ่งบอกถึงความเป็นคนช่างเจรจา และเฉลียวฉลาด สะท้อนผ่านความนึกคิดของเจ้าชายจิตรเสน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตมิสา เจ้าคนรูปสวยต้องตา เจ้าชายภวรมันและพวกพราหมณ์ต่างออกปากแย่งกันขอรับไปดูแล ยามเจ้าตัวโตตอบกับออกซัดวาจาถึงความเป็นคนเจ้าคารม แม้กระทั่งพระองค์เห็นครั้งแรกยังพึงใจสตรีที่มีคุณสมบัติเยี่ยงนี้เพียงจะได้พบเห็นเป็นครั้งแรก แต่เจ้าก็ช่างถือตัวนัก ปิดบังอำพรางตนมิดชิด (วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 127)

นอกจากนี้ การพูดจาของตมิสา แสดงให้เห็นว่าเธอเป็นคนที่มีความกล้าหาญ แมตักอยู่ในสถานการณ์ที่บีบคั้นคือพราหมณ์จะทำพิธีส่งเธอกลับไปยังยุคปัจจุบัน เพื่อช่วยเธอให้รอดพ้นจากการถูกบูชายันต์ แต่เธอก็แสดงความจริงใจผ่านคำพูดที่บ่งบอกถึงความเป็นคนหนักแน่นกล้าหาญและต้องการอยู่เพื่อคนที่รัก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ถึงเวลานี้...ท่านก็จะนำฉันไปทำพิธีอีกจนได้หรือ”

“เจ้าไม่กลัวหรืออะไร”

ความกลัวเช่นนั้นหรือ ตมิสนั่งนิ่ง

“นับแต่วันที่ฉันหลุดมาที่นี่...ฉันกลัวจนไม่รู้จะทำอย่างไร ทุกคืนตื่นขึ้นมาพบกับความกลัวของตัวเอง จนมาถึงเวลานี้ ฉันเคยชินกับความรูสึกนั้นแล้ว เมื่อเกิดความกลัวฉันก็รู้สึกว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของตัวฉันและพร้อมจะอยู่กับความกลัว เวลานี้ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นฉันจึงเคยชิน จนความรู้สึกไหน ๆ ก็จะไม่สามารถทำร้ายตัวฉันได้มากกว่านี้”

นางตมิสาของเจ้าชายจิตรเสนมิใช่ศรีสามัญเลย...เฉลียวฉลาดและเก่งกล้ากว่าที่คิดไว้นัก

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 514-515)

2.1.2 บุคลิกภาพภายใน บุคลิกภาพภายในของตมิสาประกอบด้วยความรู้ข้างซักถามส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรู้และเฉลียวฉลาด ดังนี้

ตมิสา เป็นบุตรสาวของอาจารย์สอนวิชาโบราณคดี การได้อยู่ใกล้ชิดและซึมซับเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้จากบิดาจึงทำให้เธอเป็นหญิงสาวที่มีความรู้ ข่างสงสัยดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเวลานั้น เด็กสาวตัวน้อยผู้ช่างอยากรู้อยากเห็นตามประสาเด็กศึกษาปีหนึ่งท่าทางไฟแรง เคยส่งเสียงซักถามนู่นนี่เสียงเจื้อยแจ้วอยู่ข้างตน คำถามใส ๆ นั้นเหมือนยังดังก้องชัดอยู่ในโสต

“คุณพ่อคะ ทำไมเทวรูปองค์นี้แปลกจัง”

“ยังไม่ได้เรียนหรือ”

“อาจารย์ที่คณะยังสอนไม่ถึงคะ ที่บ้านก็มีแต่หนังสือรูปพระพุทธรูป ไม่เห็นมีเทวรูปแบบนี้”

“โบราณวัตถุในหนังสือ กับการมาพิจารณาของจริงไม่เหมือนกันหรอก ตมิ” ยังจดจำประโยคที่ได้ตอบลูกสาวตัวน้อยที่พยายามจะเดินตามรอยพ่อ ด้วยความเอ็นดู “ตะมิต้องมองเห็นลักษณะเด่นของโบราณวัตถุแต่ละชิ้นให้ชัดเจน ลูกเห็นว่าเทวรูปองค์นี้ มีลักษณะแปลกอย่างไรบ้างละ”

“หน้าอกไม่เหมือนกัน เหมือนด้านซ้ายเป็นหน้าอกผู้ชายหน้าอกด้านขวาเป็นผู้หญิง”

เสียงใสเหมือนแก้ว กังวานขานตอบบิดา

“เทวรูปองค์นี้ เป็นเทวรูปที่บ่งบอกถึงคนสองเพศในเทวรูปองค์เดียวกัน พบในเมืองไทยไม่มากนักหรือถูก บ่งบอกถึงปรัชญาความคิดเกี่ยวกับเทพเจ้าสูงสุดสองพระองค์ คือ พระศิวะและพระอุมา ผู้เป็นคักติ อธิบายถึงการเป็นหนึ่งเดียวของจักรวาล เรียกขานนามเทวรูปนี้ว่า พระอรรณนาวิศาร”

ยังจำดวงตาคู่กระจ่างใสในันได้ถนัดเหมือนเพิ่งจะได้ยินพูดคุยกันอยู่เมื่อวาน เจ้าตมิมิสาวน้อยรับฟังคำตอบจากบิดาทำดวงตาปริบปริบ สลับกับมองดูเทวรูปด้วยความสนใจ ก่อนจะเดินกริโอบรอบห้องตามประสาคนอยากรู้อยากเห็น ผู้เป็นบิดามองเห็นแวบไฉนใคร่รูของบุตรสาวคนนีมาตั้งแต่เด็ก

‘ตมิมิ สนใจเรื่องราวประวัติศาสตร์อย่างเดียวกัน จนกระทั่งสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้คณะเดียวกับที่ท่านสอนได้สำเร็จ อาจารย์ลาตินจึงทั้งรักทั้งภุมิใจในตัวลูกสาวคนนีสุดหัวใจ

หากตมิมิยังอยู่ถึงวันนี้ ลูกอาจจะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เพราะสติปัญญาที่เก่งกาจเกินวัย ด้วยความตั้งใจใฝ่รู้อาจทำให้ตมิมิเป็นนักวิชาการที่เก่งกว่าพ่อคนนี้ได้

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 13-14)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ตมิมิ เป็นหญิงสาวที่ช่างสงสัยและกล้าคิด กล้าถามจึงทำให้เธอมีความรู้ด้านโบราณคดีที่ตนสนใจอย่างยิ่งซึ่งลักษณะนิสัยดังกล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ทำให้เธอสามารถเป็นผู้นำพาเจ้าชายจิตรเสนหาทางออกไปสู่ทะเลเพื่อขยายอาณาจักรได้สำเร็จ

2.1.3 ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร ตมิมิ เป็นหญิงสาวที่มีความสนใจและความรู้ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นอย่างดี จึงทำให้สามารถประมวลความรู้มาถ่ายทอดเป็นเส้นทางการเดินทางของเจ้าชายจิตรเสนได้ ทำให้เจ้าชายจิตรเสนสามารถหาทางออกไปสู่ทะเลได้สำเร็จ ดังข้อความต่อไปนี้

“กราบพูลฝ่าบาท ตมิมิสามารถบอกเล่าเส้นทางจากเศรษฐปุระไปยังจุดเชื่อมลำน้ำของกับลำน้ำมูล และเส้นทางไปยังทะเลสาบใหญ่เหนือวยาธปุระได้แม่นยำ ทั้งที่ข้ามันใจว่านางไม่เคยไปมาก่อน แต่มีความรู้เรื่องขอบเขตได้อย่างน่าอัศจรรย์ นางสามารถชี้ชัดและยังวาดภาพจำลองดังกล่าวถวายข้าได้ละเอียดนัก ข้ามิรู้ว่ นางเอาจมณฑ์อันใดร่ำเรียนมา แต่สามารถวาดดินสอขนวนแท่งเหนียวลงบนหนังสัตว์ผืนใหญ่

ระบุเส้นทางตามแม่น้ำของที่ตั้งเศรษฐกิจประจนถึงเส้นทางลำน้ำสายตะวันตกที่จะพาไปสู่แผ่นดินชั้นในมาย่น้อยอยู่บนแผ่นหนังราวกับเทพนิมิตร์” แลเจ้าชายจิตรเสนได้นำแผนที่หนังสือที่ตมิสวาดคร่าว ๆ มากราบทูล

เมื่อแผ่นดินอุษาคเนย์ปรากฏต่อสายพระเนตรเป็นครั้งแรกต่อเบื้องพระพักตร์ถึงกับสร้างความแปลกพระทัยให้กับองค์ภวรมันที่เห็น ไม่ต่างกับเจ้าชายจิตรเสนเมื่อแรกทอดพระเนตรภาพแผนที่ของตมิสฯ ครั้นนั้นพระองค์ยังถึงกับตะลึงลางราวกับต้องเวทมนตร์ ขณะที่ตมิสฯเองก็ปลื้มใจที่สามารถใช้ความรู้ของยุคสมัยเธอวาดแผนที่คร่าว ๆ ของแหลมอินโดจีนและเส้นทางแม่น้ำเท่าที่จดจำได้จากตำรากระทั่งกลับกลายเป็นสิ่งประหลาดมหัศจรรย์ของทุกคนไปได้

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 249)

2.2 อินทิดา: ครูสาวชาวไทยผู้กุมหัวใจหม่อมเจ้าเขมรินทร์แห่งกัมพูชา

จากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา** และนวนิยายเรื่อง **คุณครูอินทิดา** อินทิดา เป็นนักศึกษาคณะอักษรศาสตร์ พ่อของเธอเสียชีวิตแล้วอินทิดาจึงอยู่กับแม่ พี่ชาย และพี่สาวแต่งงานและย้ายไปอยู่กับครอบครัวแต่ละคน อินทิดาได้รับการอบรมจากแม่ให้เป็นผู้รักเกียรติและศักดิ์ศรี ครอบครัวของเธอใช้เหตุผลในการพูดคุยกัน แต่พี่ชายจะมีลักษณะเป็นคนชาตินิยมกว่าผู้อื่น เมื่อจบการศึกษาแม่ของเธอต้องการให้แต่งงานกับชายหนุ่มที่แม่เห็นว่าเหมาะสม แต่อินทิดาไม่ยอมแต่งงาน เนื่องจากเธอมีชายหนุ่มที่รู้สึกพึงใจตั้งแต่แรกเห็นเมื่อพบกันที่เขาวัดพระวิหาร เมื่อถูกกล่าวถึงเรื่องแต่งงานบ่อยครั้ง ประจวบกับเพื่อนของเธอที่ทำงานอยู่พนมเปญต้องการหาครูไปสอนภาษาไทยให้เจ้านายที่กัมพูชา อินทิดาจึงตัดสินใจตอบรับไปเป็นครูที่พนมเปญ ที่นั่นเธอได้พบกับชายหนุ่มผู้เป็นรักแรกของเธอ แต่เขาเป็นถึงหม่อมเจ้าของประเทศกัมพูชา

การสร้างตัวละครอินทิดา ประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร ดังนี้

2.2.1 บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของอินทิดา ประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพ และการแสดงออกดังนี้

ด้านการแสดงออก เนื่องจากเธอเป็นหญิงสาวชาวไทยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากมารดาให้รักษาเกียรติอยู่เสมอการแสดงออกของเธอจึงมีความระมัดระวังตัว โดยเฉพาะเมื่อต้องไปอยู่ต่างบ้านต่างเมือง ตัวอย่างการแสดงออกด้านการพูดของอินทิดาที่แสดงให้เห็นว่าเธอเป็นคนที่รักษาเกียรติ ในฉากที่อินทิดาไม่สบาย ท่านชายเขมรินทร์จึงส่ง

กระเข้ามาให้แต่ท่านไม่ได้ให้ในลักษณะเปิดเผย จึงทำให้อินทிரาริบายกับหม่อมปรางโดยตรง ถึงการกระทำดังกล่าวที่อาจไม่ถูกต้องนักของท่านชายเชมรินทร์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ไม่มีใครรู้หรือคุณ คุณแกลงเป็นคนเอามาให้ เขาเห็นเขาก็ต้องนึกว่าเป็น คุณทิพา เมื่อวานคุณทิพามาหาคุณ มีคนเห็นหลายคน” หม่อมกระซิบกระซาบ “ก็คุณจะทำอย่างไรได้ละในเมื่อท่านส่งมา คุณก็ต้องรับ”

“เขาอาจจะมองไปอีกแง่หนึ่งก็ได้ หม่อมไม่คิดบ้างรีคะว่าดิฉันเป็นหญิงสาว ท่านเชมรินทร์เป็นชายหนุ่ม การส่งดอกไม้มากำนัลของท่าน อาจทำให้เกิดความเข้าใจ ไขว้เขว ดิฉันเป็นคนต่างชาติ เป็นคนไทย เข้ามาทำงานที่นี่เพียงไม่ถึงเดือน และดิฉันก็ทราบว่าคุณมีคู่หมั้นแล้ว ดิฉันควรต้องระมัดระวังตัวไม่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เป็นที่เพ่งมอง ท่านชายทำอย่างนี้ ดิฉันเห็นว่าไม่ถูกต้อง”

“เราไปตีท่านนะไม่ได้หรือคุณ ท่านประสงค์อย่างไรท่านต้องได้เสมอ”

“ก็ไม่น่าหนักคะ ดิฉันเองเมื่ออยู่บ้าน ค่อนข้างเป็นคนเอาแต่ใจตัวเองมาก เหมือนกัน เพราะคุณแม่และก็ตามใจจนเคยเป็นนิสัยมา เติบโตเข้าเดี๋ยวนี้รู้สึกว้างบางอย่างเราต้องคิดถึงเหตุผลบ้างเหมือนกัน อย่างท่านเชมรินทร์ ถ้าหากท่านมีพระประสงค์จะประทานกระเช้าดอกไม้เป็นการเยี่ยมเยียนดิฉัน ท่านอาจจะทำได้โดยเปิดเผย อย่าให้ลึกลับ ผ่านเสด็จให้ทรงทราบ ท่านก็อาจจะทำได้ ใช่ไหมคะ เพราะหม่อมก็บอกอยู่เสมอเมื่อว่าท่านจะทำอะไรต้องได้เสมอ ใคร ๆ รู้ เขาจะได้ไม่คิดอย่างอื่น นอกจากดิฉันเป็นครูถวายอักษรน้อง ๆ ของท่าน ท่านก็ประทานความเมตตาตามปกติ”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 362-363)

2.2.2 บุคลิกภาพภายใน บุคลิกภาพภายในของอินทรีา ประกอบด้วย ความเสียสละ ความกตัญญู ให้อภัยผู้อื่น มีความรักชาติ รักเกียรติและศักดิ์ศรี ดังนี้

ในด้านความเสียสละ คือ การยอมสละในสิ่งที่ตนเองรักหรือปรารถนา รวมถึง อดทนทำในสิ่งที่ไม่ปรารถนาเพื่อให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์สูงสุด อินทรีาเสียสละด้านความรักที่มีต่อคนรักเพื่อบุพการี ดังเสียสละความสุขสบายส่วนตัวต่อผู้เพื่อส่วนรวม ดังเหตุการณ์ที่ท่านชายเชมรินทร์และอินทรีาตัดสินใจยังไม่แต่งงานแล้วไปอยู่ที่กัมพูชาเนื่องจากแม่ของอินทรีาป่วย ทั้งสองต่างมีเหตุผลในการเลื่อนการแต่งงานไปเพราะท่านชาย

เชมรินทร์ เห็นใจอินทิดาที่จะต้องทิ้งแม่ไปอยู่กับตน ส่วนอินทิดาเลือกที่จะอยู่ดูแลแม่ผู้ให้กำเนิดมากกว่าความรักของตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อินทิดา...อินทิดา โชชะตาของเราเป็นเช่นนั้นเอง คุณอย่าวิตกกังวลไปเลย ผมเห็นใบหน้าที่ท่าทางของคุณแล้ว ก็พอจะเข้าใจได้โดยที่คุณไม่ต้องออกปากบอกวาทะที่เราคิดจะแต่งงานโดยวิธีรวบรัดนั้น เราทำไม่ได้เสียแล้ว”

ประโยคนี้น่าเหมือนบีบคั้นให้เปล่งออกมาจากดวงหทัยที่เจ็บช้ำ และแทนที่ผมจะไม่พอใจ ผมกลับรู้สึกว้า อินทิดาของผมเป็นสุภาพสตรีที่สมควรแก่ความรัก”

สบตาเธอ เชมรินทร์ยิ้มให้ เพื่อยืนยันอย่างภาคภูมิใจ

“ผมรักคนไม่ผิด คุณเป็นลูกสาวที่มีความกตัญญูรู้คุณมารดาคุณงามความดีของคุณ ทำให้ผมไม่สามารถจะเห็นแก่ตัวได้อีกต่อไป เราอาจจะทำได้ โดยโยนความเหลวแหลกไปให้ความรักเพราะรักแท้ ๆ เราจึงต้องรีบแต่งและพากันไปพนมเปญ โดยทิ้งคุณแม่ไว้แต่ลำพังเราทำได้ แต่นั่นหมายความว่า เราอาจจะทิ้งขว้างกันได้ในวันข้างหน้า...ผมป่วย คุณก็ทิ้งผมมาเมืองไทยได้ หากคุณป่วยผมก็ไม่สนใจ เพราะนิสัยเราเคยเป็นเช่นนั้น ไซ้ไหมอินทิดา...ร้องไห้เถอะ ถ้าคุณอยากร้อง ปลอญน้ำตาให้มันออกมาเสียบ้าง เพราะคุณได้เป็นบุตรสาวที่ดีที่หาได้ยากของคุณแม่ไม่มีอะไรจะดงามเท่าความกตัญญู เคารพเทิดทูนบิดามารดา”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 688-689)

ในด้านความกตัญญูกตเวทินั้น นอกจากอินทิดาจะกตัญญูต่อบิดามารดาแล้ว เธอยังกตัญญูต่อผู้มีพระคุณด้วย ดังเหตุการณ์ที่อินทิดาไปเป็นครูสอนภาษาไทยให้เจ้านายเขมร เธอมีผู้ใหญ่ที่คอยดูแลและให้ความช่วยเหลือคือ หม่อมปรางหญิงสูงวัยชาวไทย เมื่อวันที่ยินทิดาจะกลับประเทศไทย ทั้งสองต่างแสดงความรู้สึกผูกพันกันผ่านคำพูด อีกทั้งอินทิดาได้แจ้งแก่หม่อมปรางว่าหากประสงค์จะกลับไปอยู่ประเทศไทยก็ไปอาศัยอยู่กับเธอได้ทันทีด้วยความจริงใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“คุณจะกลับบ้านเมื่อไหร่ล่ะ”

หม่อมทวนคำ มีสีหน้าสลดนิดหน่อย

“มะรืนนี้คะ นี่จะออกจากวังไปพำนักนี้เช้า ทิพาเขาชวนไปค้างที่โน่นเพื่อจะได้มีเวลาหาซื้อของกลับไปที่บ้านบ้าง”

มองหน้าหญิงชราผู้ซึ่งให้ความเอื้ออาทรแก่เธอเป็นอย่างดีตลอดเวลาที่พำนักอยู่
ที่นี่ พร้อมด้วยรอยยิ้มเศร้า ๆ

“หวังว่าหม่อมคงไม่ลืมหลานสาวคนนี้นะคะ” เธอพูดเช่นนั้น

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 472)

“ไม่ต้องรอนจนถึงเพียงนั้นหรอกค่ะหม่อม กาลข้างหน้าเป็นเรื่องที่เรา
รู้ไม่ได้ แม้เดี๋ยวนี้หากหม่อมอยากจะทำกลับเมืองไทยจริง ๆ ไปอยู่กับดิฉันได้เลย คุณแม่ดิฉันท่านใจดี
และรักผู้ที่ฝีมือในการทำอาหารอย่างหม่อม จริง ๆ นะคะ เรายินดีต้อนรับเสมอ ไม่ว่าเวลาใด”
(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 473)

อุปนิสัยอีกประการของอินทิดา คือ รู้จักให้อภัย คือ การไม่ถือโทษต่อ
บุคคลที่เคยคิดทำร้าย หรือทำให้เสื่อมเสีย ดังเหตุการณ์ที่เวียนคำบุกเข้าไปทำร้ายอินทิดาถึงที่พัก
เพราะความหึงหวงท่านชายเชมรินทร์ ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้อินทิดาตกใจและโกรธเป็นอย่างมาก
เพราะสิ่งที่เวียนคำกล่าวหาอินทิดากับท่านชายเชมรินทร์ ทำให้เธอเสื่อมเสียเกียรติแต่ท้ายที่สุด
อินทิดาก็พิจารณาถึงเหตุที่ทำให้เวียนคำแสดงกิริยาอาการอย่างนั้น จึงให้อภัยเวียนคำ
ดังข้อความต่อไปนี้

“ฉันไม่ให้อภัยเธออีก ทิพา เพราะเรื่องมันเกิดขึ้นแก่ตัวของฉันเอง แต่
มานึกอีกที ผู้หญิงคนนี้ ไม่ได้ได้รับการศึกษาเท่าเรา ไม่รู้จักยับยั้งอารมณ์และสติ เมื่อเกิดริษยาหึง
หึงขึ้นมา ก็คิดจะทำตามอารมณ์อันแรงของของตัวเองอย่างเดียว ไม่คิดถึงผลเสียหายอันจะเกิดจาก
การกระทำของตัวเอง ส่วนเราได้รับการศึกษามาดีกว่าเราเราควรจะให้ภัยเขา” (ก.
สุรางคนางค์, 2552, หน้า 458)

บุคลิกลักษณะในอีกประการคือ ความมีเหตุผล อินทิดาเป็นหญิงสาวที่
ดำเนินชีวิตด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ โดยเฉพาะการตัดสินใจเกี่ยวกับความรัก เนื่องจากเธอ
รักกับชายหนุ่มที่มีความแตกต่างกับเธอหลายประการ ได้แก่ เชื้อชาติ และชนชั้น ทำให้เธอมี
การคิดวิเคราะห์ถึงข้อจำกัดและผลที่จะเกิดตามมา ดังตัวอย่างการสนทนากับหม่อมปรางเมื่อ
เธอตัดสินใจว่าจะกลับประเทศไทยหลังจากถูกเวียนคำหญิงสาวรับใช้ถวายงานของเสด็จ บุก
เข้าไปทำร้ายเธอถึงห้องพัก ด้วยเหตุหึงหวงเมื่อทราบว่าท่านชายเชมรินทร์โปรดคุณครูอินทิดา
เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้อินทิดาตัดสินใจเดินทางกลับประเทศไทย ไม่ใช่เกิดจากการข่มขู่ของ
เวียนคำ แต่เกิดจากอินทิดาได้คิด วิเคราะห์ถึงเหตุการณ์และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นใน
ภายหน้า หากเธอตัดสินใจที่จะแต่งงานกับท่านชายเชมรินทร์ขณะนั้น ดังข้อความต่อไปนี้

“หม่อมเข้าใจผิดค่ะ ดิฉันปฏิเสธ ไม่ใช่ดิฉันยอมแพ้ แต่หากดิฉันคิดว่า เป็นการชนะใจตนเองต่างหาก...” ยิ้มเศร้า ๆ เมื่อกล่าวเช่นนั้น

“อะไรไม่ทราบที่ทำให้ดิฉันคิดว่า ความรักจะไม่ยืนยาว ทั้งสองฝ่ายเป็นคนละคราคา ละครภาษา และถ้าถึงวันนั้นเข้าจริง ๆ ใครจะเข็ดน้ำตาให้เรา มีแต่คนจะสมน้ำหน้า แต่งงานแล้วอยู่ที่นี้ บ้านเมืองของเขา เวลาชอบใจ เขาก็จะชื่นชมว่าเราดี แม้ว่าเราจะทำไม่ถูกบ้างเขาก็ไม่มีถือสา แต่เวลาโกรธกันไม่ชอบหน้ากัน เขาก็จะขับไล่ไล่ส่ง ให้เรากลับบ้าน เหมือนดังที่เวียนคำเขาขู่ดิฉัน เราจะกลับไปดูหน้าใครได้ ที่หม่อมพูดเมื่อคืนนี้ว่า หลักฐานบ้านช่องและสกุลรุนชาติของดิฉันไม่ใช่ต่ำต้อยกว่าเขา ดิฉันขอบพระคุณค่ะ และเพราะเจ้าสิ่งเหล่านี้ซิคะ มันช่วยเตือนมิให้เราทำตามใจตัวเองมากเกินไป มิให้หลงผิด เมื่อคืนดิฉันพูดไปยั้งงั้นเองว่าจะไม่กลับเพราะเวียนคำไล่ แต่เมื่อคิดแล้ว เรากลับบ้านเราดีกว่า ไม่มีที่ไหนจะให้ความสุขกว่าบ้าน”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 439)

อินทรี เป็นหญิงสาวชาวไทยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากมารดา เป็นอย่างดี จึงได้รับการปลูกฝังหลายด้านทำให้เธอมีลักษณะนิสัยที่เป็นกุลสตรี รักเกียรติ ศักดิ์ศรี จิตใจเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวและมั่นคง ดังฉากที่เธอต้องเขียนจดหมายฝากเพื่อนไปให้ ท่านชายเขมรินทร์ เนื้อความในจดหมายเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าอินทรีกลั่นกรอง ข้อความผ่านเกียรติและศักดิ์ศรีของหญิงสาวชาวไทย แม้จะเสียใจแต่ก็ไม่แสดงออกให้เห็น แม้ว่ารักมากก็ไม่ยอมเผยคำ หลังจากเขียนจดหมายแล้วเธอยังยืนยันเจตนาของตนเองผ่านการให้เพื่อนอ่านจดหมายเพื่อให้เห็นว่าสิ่งที่เธอทำนั้นไม่มีสิ่งใดที่ต้องปกปิดหรือทำให้เสื่อมเสียเกียรติของหญิงไทยเลย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เขียนแล้วฉีก ฉีกแล้วเขียนใหม่อยู่นานกว่าจะใช้ได้ โอดครวญถึงความรัก การจากมากเกินไปก็ไม่เหมาะสมกับศักดิ์ศรีของลูกผู้หญิง

ในที่สุดจดหมายที่สำเร็จรูปก็มีใจความสั้น ๆ เพียงไม่กี่บรรทัดนี้ดังนี้

‘กราบพูลฝ่าบาททรงทราบ

เมื่อฝ่าบาทได้รับจดหมายนี้ หม่อมฉันคงกลับถึงกรุงเทพฯ เรียบร้อยแล้ว ถ้ามี พระประสงค์จะทรงทราบรายละเอียด ทิพาพันธ์คงจะเล่าถวายได้ดี เฉพาะในที่นี้ ขอกราบลา และขอถวายพระพรให้ทรงเกษมสำราญ ปราศจากภัยอันตรายทั้งมวล สิ่งใดที่เคยประทานให้แก่หม่อมฉัน ไม่ว่าจะเป็นความกรุณาปราณีหรือประการใด ๆ

ก็ดี หม่อมฉันจะไม่ลืมเลยจนตลอดชีวิต อยากจะเขียนลงไปว่า ‘จนกว่าเราจะได้พบกันอีก’ แต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะเป็นไปได้ตามที่คิดไว้เสมอไปหรือไม่ จึงเพียงแต่ขอกราบลาด้วยนับถืออีกครั้งอย่างใจจริง

นับถือ

อินทิดา วัลลภาณุรักษ์

กระดากใจกระดากมือที่จะเขียนคำว่า ‘รัก’ ลงไปในจดหมายนั้น รู้สึกว่า ไม่มีคำว่ารักเสียเลยจะดีกว่า

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 482)

“ฉันยังไม่ได้ฝึกของ อ่านดูซิ”

“จะดีหรือจะ?”

“อ่านเถอะ ฉันอยากให้เธอรับรู้ทุกสิ่งทุกอย่างของฉัน”

ทิพาพันธ์อ่านจบอย่างรวดเร็ว ก่อนจะมองดูเพื่อนสาว ด้วยสายตาอันประหลาด กึ่งพิศหวัง แต่ก็ชื่นชม “ฉันปิดฝึกให้นะ”

“จะ ชอบใจ”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 483)

นอกจากนี้ อินทิดายังเป็นคนที่รอบคอบในการดำเนินชีวิต คือ ฟังตนเอง เธอมีแนวคิดที่ผู้หญิงแม่จะต้องแต่งงานไปอยู่กับฝ่ายชายหรือไม่ก็ตามการประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้ชีวิตมีคุณค่าทัดเทียมกับชายอีกทั้งเป็นเครื่องชูใจในยามทุกข์เศร้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้หญิงที่เต็มไปด้วยความโหม้นสแลนสาหัส จะหาทางดับโหม้นสแลนเดียวกับชาย ไม่มีทางจะเป็นไปได้เลย และไม่มีใครที่จะเข้าใจเธอได้ว่า ทำไมเธอจะต้องการทำงาน แม้แต่กุลฤดีเพื่อนรัก ไม่มีเงินฐานะไม่ดีจึงจะต้องหางานทำ กุลฤดีเข้าใจเช่นนั้น และถ้าแต่งงานกับใครคนหนึ่งแล้ว ก็จะไปทำงานทำไม ให้สามีเขาเลี้ยงดีกว่า แต่เธอตั้งใจจะทำงานเพื่อให้สมกับราคาตัว สมกับที่ได้พยายามศึกษาเล่าเรียนมา ให้สมกับที่มีสิทธิในการศึกษาเท่าผู้ชาย และครั้งสุดท้ายนี้ เพื่อจะได้ลืมความโหม้นสนั่นเสีย

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 547)

2.3 เอเชีย: หญิงสาวผู้มีอดีตชาติผูกพันกับพญานาค จากนวนิยายเรื่อง **พญานาค** เอเชีย เป็นลูกคนไทยแต่เกิดและเติบโตที่อเมริกา เธอทำงานที่ The MET (The Metropolitan Museum of Art) เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่ตั้งอยู่ในเซ็นทรัลพาร์ก ของมหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ในแผนก Illustrate เกี่ยวกับการวาดภาพและจัดแต่ง Display ให้กับนิทรรศการต่าง ๆ ความชำนาญพิเศษของเธอ คือ medical illustrate เป็นการวาดภาพประกอบทางการแพทย์ที่ต้องใช้ความอดทน และต้องมีความรู้วิชากายวิภาคเป็นอย่างดีความสามารถของเธอทำให้เอเชียต้องเดินทางไปวาดภาพเด็กที่ป่วยหมูบ้านพญานาค ที่นั่นมีเจ้าชาย ซึ่งเป็นพญานาคที่รักเอเชียตั้งแต่อดีตชาติ เขารอคอยเอเชียมานานเพื่อจะพบและพาเธอไปอยู่ด้วย

การสร้างตัวละครเอเชีย ประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และความสามารถและลักษณะพิเศษของตัวละคร ดังนี้

2.3.1 บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของเอเชียปรากฏในด้านลักษณะทางกายภาพ และการแสดงออก ดังนี้

ผู้ประพันธ์ได้บรรยายลักษณะของเอเชียในแบบภาพรวม คือ เป็นคนสวย ผ่านการสนทนาของพุ่มข้าวบิณฑ์กับพี่สาว ดังข้อความต่อไปนี้

“เพื่อนของพี่ค์สวยดีหรอก แต่ผมยังไม่ได้ชอบ...จะชอบได้อย่างไร เพิ่งเจอหน้ากันแค่วันเดียว...แต่ถ้าอยู่กันต่อไปหลายวันก็ไม่แนะ” พุ่มข้าวบิณฑ์พูดตรง ๆ ตามนิสัย (พงศกร, 2563, หน้า 63)

ในด้านการแสดงออก แม่เอเชียจะเป็นหญิงสาวที่เติบโตที่ประเทศอเมริกา แต่ก็เป็นผู้หญิงที่ได้รับการอบรมกิริยาแบบไทยมาอย่างดี ดังจากที่พุ่มข้าวบิณฑ์พาเอเชียไปไหว้พระประจำบ้านเมืองเลียมเรียบ และเห็นกิริยาของเอเชียสะท้อนผ่านความนึกคิดของพุ่มข้าวบิณฑ์ ดังข้อความต่อไปนี้

พุ่มข้าวบิณฑ์แอบมองหญิงสาวร่างสูงโปร่งด้วยความประหลาดใจ ไม่นึกว่าคนที่เกิดและเติบโตอยู่ในอเมริกา จะกราบพระได้สวยแบบนี้ (พงศกร, 2563, หน้า 24-25)

การแสดงออกอีกประการที่สะท้อนตัวละครเอเชีย คือ ความคล่องแคล่ว ว่องไว เนื่องจากการทำงานที่หมู่บ้านพญานาคันนั้นมีอุปสรรคคือผู้นำของหมู่บ้านไม่ต้องการให้ทีมงานของเอเชียได้พบกับเด็กงูที่มีอาการหนักจึงส่งแต่เด็กที่มีอาการเพียงเล็กน้อยมาให้ทีมได้

ศึกษาวิจัย การทำงานจึงเป็นไปได้ล่าช้าทำให้เอเซียที่เป็นคนกระตือรือร้นรู้สึกอึดอัดกับการทำงานดังกล่าว ดังตัวอย่างบทบรรยายต่อไปนี้

เอเซียเป็นคนคล่องแคล่วว่องไว มาเจอกับบรรยากาศการทำงานที่ยืดยาดยืดเยื้อแบบนี้ ทำให้เธออดหงุดหงิดมิได้ (พงศกร, 2563, หน้า 315)

2.3.2 บุคลิกภาพภายใน บุคลิกภาพภายในของเอเซีย เป็นหญิงสาวที่มีไหวพริบปฏิภาณ เสียวสละ และมีเมตตา ดังนี้

เอเซียเป็นหญิงสาวที่มีไหวพริบปฏิภาณในการหาทางออกเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี ดังเหตุการณ์ที่เธอเข้าไปที่โรงเรียนและได้พบกับครูใหญ่ ครูใหญ่เห็นว่าเอเซียมีความสามารถในการวาดรูปจึงอยากให้เธอสอนศิลปะให้เด็ก ๆ ปกติที่ไม่ได้ป่วย เอเซียก็รับปาก ขณะนั้นกลุ่มของเอเซียที่เข้าไปศึกษาเด็กที่ป่วยด้วยโรคประหลาดแต่หัวหน้าหมู่บ้านไม่ได้จัดเด็กที่ป่วยหนัก ๆ มาพบพวกเขา เอเซียจึงใช้โอกาสที่ครูใหญ่ทาบถามให้เธอสอนศิลปะพูดถึงการใช้ศิลปะบำบัดโรค ด้วยการบอกครูใหญ่ว่าศิลปะสามารถช่วยเด็กป่วยได้เพื่อครูใหญ่จะยอมพาเด็กป่วยให้มาพบพวกเขา ดังข้อความต่อไปนี้

เอเซียเหลือบสายตาไปทางเบเนดิกต์และพุ่มข้าวบิณฑ์นิดหนึ่ง ก่อนจะถามครูใหญ่ต่อด้วยน้ำเสียงเหมือนจะไม่ได้ใส่ใจอะไรนัก “ครูคะ” “แล้วเด็กป่วยล่ะคะ...เอามาเรียนด้วยได้ไหม ที่อเมริกา...เราจะสอนศิลปะให้เด็กป่วยด้วย ศิลปะจะช่วยให้พัฒนาความสามารถและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กป่วยให้ดีขึ้นทัดเทียมกับเด็กปกติ อย่างที่เรียกว่าศิลปะบำบัดใจคะ”

(พงศกร, 2563, หน้า 286)

เอเซีย เป็นหญิงสาวที่เพียบพร้อมทั้งด้านความงามความรู้ความสามารถ และมีพื้นฐานจิตใจเป็นคนเสียวสละ และการอบรมเลี้ยงดูแบบคนไทยที่อยู่ในต่างประเทศ จึงทำให้ลักษณะนิสัยของเธอเป็นคนเข้มแข็ง ขณะเดียวกันเป็นคนที่เห็นใจและชอบช่วยเหลือผู้อื่น ดังเหตุการณ์ที่มีแม่ชีลึกลับมาเตือนไม่ให้เอเซียเดินทางไปหมู่บ้านพนมนาคา เพราะหากไปเธอจะพบอันตรายอาจถึงแก่ชีวิต แม้ว่าเธอจะหวั่นไหวบ้างแต่ก็ไม่ล้มเลิกความตั้งใจในการไปทำงานช่วยเหลือเด็ก ๆ ที่หมู่บ้านพนมนาคา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำทำนายทำนองนั้นไม่ได้ผล สำหรับหญิงสาวที่เกิดและเติบโตมากับวิทยาการอันทันสมัยแล้วนั้น ทุกสิ่งจะต้องสามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ คำ

ทายาทของแม่ชีอาจจะสร้างความประหลาดใจในใจของเธอได้ก็จริง หากทว่าไม่มีน้ำหนักมากพอจะทำให้เอเซียล้มเลิกภารกิจสำคัญในครั้งนี้ (พงศกร, 2563, หน้า 28)

นอกจากนี้เธอยังเป็นคนมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ ดังฉากที่เอเซียไปเที่ยวตลาดผาจะแล้วพบการซื้อขาย โดยการเชือดงูเพื่อต้มเลือดและกินตึง เอเซียจึงขอซื้อในราคาที่แพงและต้องการให้นำงูไปปล่อย เหตุการณ์นี้บ่งบอกลักษณะนิสัยของเธอว่าเป็นคนที่มีเมตตาทั้งกับสัตว์และมองว่าทุกชีวิตมีค่า ดังตัวอย่าง

บรรดาฝรั่งที่นั่งรายล้อม ต่างก็จ้องมองงูตัวนั้นอย่างตื่นตะลึงไม่เคยมีใครเห็นงูใหญ่เท่าตัวนี้มาก่อน

“จับยากมาก ต้องใช้หมอนูที่ชำนาญมาก ๆ ถึงจะจับได้” พนักงานหนุ่มรูปร่างผอมเกร็งโฆษณาสรรพคุณ “งูเจ้า...ใครก็ตามที่ได้ต้มเลือดและกินตึงของมัน รับรองจะสุขภาพแข็งแรง ไม่เจ็บไม่ไข้”

(พงศกร, 2563, หน้า 32-33)

“ฉันต้องการให้พวกคุณปล่อยเขาไป”

“ปล่อยงูตัวนี้เนี่ยนะ” เด็กหนุ่มทั้งสองคนหันไปมองหน้ากันเหมือนไม่อยากจะเชื่อว่าเอเซียตัดสินใจเช่นนั้น

“ใช่” เอเซียยังคงยืนยันกราน “จับมาจากที่ไหน เอาไปปล่อยที่เดิม”

“จับมาไกลมากนะ” เด็กหนุ่มคนที่มีมิดในมือพิมพ์ “ปล่อยแถวนี้ได้ไหม”

“ฉันคิดว่ามันอยากกลับบ้าน” เอเซียยื่นให้เด็กหนุ่มพวกนั้นอีกร้อยดอลลาร์

“ฉันให้เงินเพิ่ม...เป็นค่าเดินทางสำหรับเอาไปปล่อย”

(พงศกร, 2563, หน้า 35)

2.3.3 ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร เอเซีย เป็นตัวละครที่มีความสามารถทางศิลปะและมีสัมผัสพิเศษซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มีผลต่อการดำเนินเรื่องความสามารถของเอเซียปรากฏดังนี้

เอเซียเป็นคนไทยที่มีความสามารถในการวาดรูปเฉพาะทาง เรียกว่า medical illustrate หรือวาดภาพประกอบทางการแพทย์ ความพิเศษด้านนี้จึงทำให้เธอได้รับคัดเลือกให้เดินทางไปยังหมู่บ้านพนมมาคาเพื่อวาดภาพเด็กที่ป่วยด้วยโรคประหลาด

ซึ่งความสามารถนี้ได้มาจากความสนใจและการเรียนรู้ของเธอ โดยมีพ่อแม่เป็นผู้สนับสนุนจนเกิดความสำเร็จ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เอเซียชอบงาน Illustrate โดยความชำนาญพิเศษของเธอคือ medical illustrate หรือวาดภาพประกอบทางการแพทย์ อันเป็นสาขาที่ไม่ค่อยมีผู้คนเลือกทำกันมากนัก ด้วยต้องใช้ความอดทน แล้วยังต้องมีความรู้วิชากายวิภาคเป็นอย่างดีอีกด้วย ซึ่งเธอเป็นหนึ่งในผู้เชี่ยวชาญที่มีอยู่เพียงไม่กี่คนบนโลกใบนี้

(พงศกร, 2563, หน้า 9)

ความสามารถในการวาดภาพเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ เอเซียต้องศึกษาด้านกายวิภาคทางการแพทย์ด้วยจึงทำให้เธอประสบความสำเร็จในสิ่งที่ฝันน้อยคนจะทำได้ ดังข้อความต่อไปนี้

โชคดีที่พ่อแม่เข้าใจ เธอจึงได้ทำในสิ่งที่ต้องการ แม้จะอายุไม่มาก หากเอเซียมีความสามารถเป็นที่ยอมรับกันในวงการภาพวาดประกอบในตำราทางการแพทย์หลายเล่ม ล้วนเป็นฝีมือของเอเซียแทบทั้งสิ้น

แต่ก่อนหน้านี้เธอจะสามารถทำงานนี้ได้ หญิงสาวต้องลงเรียนวิชากายวิภาคศาสตร์ไปพร้อม ๆ กับนักศึกษาแพทย์ เรียนเรื่องสมมติฐานเกี่ยวกับโรคและอาการแสดงต่าง ๆ มีความรู้เกือบเหมือนแพทย์คนหนึ่ง ขาดแค่เรื่องการรักษาและสั่งยาเท่านั้น

(พงศกร, 2563, หน้า 10)

คุณสมบัติพิเศษอีกประการคือด้านสัมผัสพิเศษ สัมผัสพิเศษที่เอเซียมีนั้น ไม่ได้เกิดจากการฝึกสมาธิ แต่เกิดจากธรรมชาติ กรรมผูกพัน และอำนาจของพญานาคที่ต้องการสื่อสารกับเธอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยืนรออยู่ที่สายพาน นานจนกระทั่งผู้โดยสารคนอื่น ๆ รับกระเป๋าไปกันหมดแล้ว ทว่าทั้งบริเวณเหลือหล่อนอยู่แค่คนเดียวเอเซียรู้สึกเหมือนกำลังถูกใครบางคนจับตามองอยู่ ครึ่งพอลเสียวกกลับไปทางด้านหลังก็ไม่เห็นมีผู้ใด นอกจากรูปสลักพญานาคที่ทำมาจากศิลาแลงเท่านั้น

ดวงตาที่ทำมาจากศิลามีพลังบางอย่าง ที่ทำให้ชุมชนบนเรือนกายของเอเซียลุกขึ้น หล่อนสูดลมหายใจลึก ๆ ก่อนจะรีบหันหน้าไปทางอื่นอย่างรวดเร็ว

(พงศกร, 2563, หน้า 15)

อำนาจที่เกิดจากพญานาคเป็นสิ่งที่เอเซียสามารถรับกระแสนั้นได้ แต่เธอเป็นคนที่มึนลักษณะนิสัยของนักวิทยาศาสตร์จึงไม่ทราบว่าสิ่งนั้นเกิดจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เหมือนมีอาถรรพณ์อะไรบางอย่างเกิดขึ้น เพราะตอนที่เอเซียพยายามจะถ่ายภาพวาดพญานาคภาพนั้น กล้องของโทรศัพท์มือถือก็เกิดมีปัญหาขึ้นพอดี จอสัมผัสไม่ทำงานขึ้นมาเสียอย่างนั้น พยายามกดถ่ายภาพอย่างไรก็ไม่สำเร็จ ครั้นพอลองกดถ่ายภาพอื่นก็ปรากฏว่าถ่ายได้เป็นปกติ พอย้อนกลับมาถ่ายภาพพญานาคอีกครั้งก็กลับถ่ายไม่ได้เหมือนเดิม

(พงศกร, 2563, หน้า 79)

นอกจากการสื่อสารกับพญานาคได้แล้ว เอเซียยังสามารถรับการสื่อสารจากดวงวิญญาณอื่นได้ด้วย คือ แม่ชีมาศ ซึ่งเป็นแม่ชีที่หลายคนพูดถึงว่าเป็นแม่ชีที่คอยช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบเคราะห์กรรมซึ่งการที่แม่ชีมาศปรากฏตัวให้เธอเห็นเพราะต้องการช่วยเหลือเธอให้รอดพ้นจากอันตรายถึงชีวิตหากเธอเดินทางไปที่พนมนาคา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บรรยากาศรอบกายเหมือนจะเย็นลงในฉับพลัน จู่ๆ ก็เกิดมีละอิมอกขาวขุ่นลอยระเรี่ยยอดไม้แถวนั้น ก่อนจะทิ้งตัวลงดำห่อร่างของเอเซียและแม่ชีลึกลับเอาไว้ ร่างพอมเกร็งในชุดสีขาวชะมุกชะมอม ยืนอะไรบางอย่างออกมาข้างหน้า และเอเซียก็เอื้อมมือไปจับไว้

“ถ้าต้องไปจริงๆ ก็ขอให้แม่หนูเก็บของสิ่งนี้ติดตัวเอาไว้...สำหรับป้องกันตัว”

เอเซียจ้องมองของในมือด้วยความประหลาดใจของแม่ชีมอบให้ไม่ใช่พระหรือวัตถุมงคลอย่างที่หญิงสาวนึกได้ในตอนแรก หากทว่าเป็นขนนกอันหนึ่งเท่านั้น

เป็นขนนกที่แปลกประหลาดที่สุดเท่าที่เอเซียเคยเห็นมาประกายระยิบระยับเหมือนใครเอากากเพชรไปโรยลงบนขนนกอันนั้น บอกให้เอเซียรู้ว่าไม่ใช่ขนนกทั่วไป หากจะเป็นของนกชนิดใดหญิงสาวไม่อาจรู้ได้

“ที่พนมนาคา...มีคน...เอ้อ...ไม่ใช่สินะ...มีอะไรบางอย่างกำลังรอแม่หนูอยู่” แม่ชียังคงพูดต่อ น้ำเสียงของเธอเยือกเย็นเหมือนบรรยากาศ “เขารอมานานแล้ว และถ้าแม่หนูไปพนมนาคา เขาจะไม่ปล่อยให้หนูกลับออกมา”

(พงศกร, 2563, หน้า 104)

เอเซียสามารถรับรู้เรื่องราวในอดีตจากการบันทึกลงของพญานาคได้ จากฉากที่เจ้าชายเอนกชาติพญานาคผู้น้องพยายามจะทำให้เอเซียมองเห็นอดีตของตนเองที่ต้องเข้าพิธีนาครพิธีด้วยชีวิต เธอมองเห็นตัวเองในพิธีกรรม มองเห็นความผูกพันระหว่างเธอกับผู้ที่พบเจอในปัจจุบันคือสิทธา ผู้ช่วยวาดภาพ และพุ่มข้าวบิณฑ์หรือบินทุกุมารในอดีต พญานาคผู้น้องใช้อำนาจเพื่อให้เธอมองเห็นอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับเธอ เพื่อที่เธอจะได้หนีไปจากพนมมณาคา ช่วยให้พญานาคผู้พี่ พี่ชายของเขาพ้นจากการสร้างเวรกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อะไรบางอย่างสว่างวาบในหัวของหล่อนเหมือนสายฟ้าแลบ...อะไรบางอย่างที่เธอปิดกั้นตัวเองมานานนักหนา... บัดนี้...ภายใต้ปราสาทประธานอันศักดิ์สิทธิ์ คำอธิษฐาน ‘ขอลืม’ ถูกถอนไปเสียสิ้น ภาพอดีตกำลังหวนคืน ดังประกายแสงสว่างท่ามกลางอนธการอันดำมืด

แม้เป็นประกายแสงเพียงแวบเดียว หากเพียงพอแล้วที่เอเซียจะได้เห็นภาพนั้น
(พงศกร, 2563, หน้า 353)

“เจ้าหญิง” เสียงเรียกแผ่วเบา ทำให้เอเซียเหลียวกลับไปมองอย่างรวดเร็ว ดวงตาของเธอเบิกกว้าง ก่อนจะถอนใจยาวอย่างโล่งอก เมื่อเห็นดวงหน้าคุ้นเคยของเด็กสาวร่างผอมบางที่หมอบราบอยู่ข้างแท่นศิลา

“สิทธา...” เอเซียเรียกเด็กสาวน้ำเสียงดีใจ “เกิดอะไรขึ้น...เธอมาอยู่ตรงนี้ได้
อย่างไร ทำไมเราถึงแต่งตัวแบบนี้”

(พงศกร, 2563, หน้า 354)

“เจ้าหญิง...” สิทธาเหมือนไม่ได้ฟังสิ่งที่เอเซียพูด เด็กสาวลูบเท้าของเอเซียด้วยเท้าทางอ้อม...น้ำตาค่อยหยาดจากดวงตาใสกระจ่างคู่นั้นลงมานองหน้า

“ไม่ต้องกลัวนะเพคะ” สิทธายังคงคร่ำครวญ “ไม่ว่าเจ้าหญิงจะเสด็จไป
แห่งหนใด...สรีระจะตามพระองค์ไปด้วยเสมอ” (พงศกร, 2563, หน้า 355)

“หม่อมฉันไม่มีวันเสียใจ เจ้าหญิงคือเจ้าชีวิต...หม่อมฉันขอตามเสด็จไป
ทุกที่...ทุกชาติทุกภพ” (พงศกร, 2563, หน้า 356)

“ไม่...ไม่นะ...อนัญชสี...” เธอได้ยินเสียงของผู้ชายคนหนึ่งร้องไห้หวอนด้วยหัวใจที่แตกสลาย ในสถิติสัมปชัญญะสุดท้ายของเธอ เอเซียเห็นร่างสูงลำสันของชายหนุ่มที่มีดวงหน้าเหมือนกับพุ่มข้าวบิณฑ์ พุ่งกายเข้ามาในปราสาทประธาน ช้อนร่างระงับไว้ในอ้อมแขนแข็งแรงของเขา และนั่นคือภาพสุดท้าย ก่อนที่ทุกสิ่งจะดับวูบลง! (พงศกร, 2563, หน้า 330)

2.4 วราลี: หญิงสาวผู้มีสัมผัสพิเศษที่ช่วยคลี่คลายคำสาปของตระกูลอิศรราช

จากนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสรา** วราลีเป็นหญิงสาวชาวไทย ญาติพี่น้องที่เธอมีอยู่เพียงคนเดียวคือพี่สาว พ่อแม่ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตตั้งแต่เธอยังเด็ก พี่สาวของเธอต้องออกจากโรงเรียนมาทำงานเพื่อหาเงินส่งให้วราลีเรียนหนังสือจนจบ ปวส. พี่สาวของเธอติดการพนันทำให้เธอต้องคอยตามใช้หนี้ให้พี่สาวเสมอ และครั้งที่หนักที่สุดเป็นสาเหตุให้วราลีต้องเดินทางไปทำงานใช้หนี้แทนพี่สาวถึงประเทศกัมพูชา วราลีมีสัมผัสพิเศษ คือ สามารถมองเห็นรับรู้เกี่ยวกับดวงวิญญาณได้ เมื่อเดินทางไปกัมพูชาเธอสัมผัสกับดวงวิญญาณที่มาขอความช่วยเหลือขณะเดียวกันเธอก็เกิดความรักกับบอเล็กซ์เจ้านายที่ไปทำงานด้วย ทำให้ตัวของเธอเข้าไปเกี่ยวข้องกับคำสาปของตระกูลนั้น คือ หากคนในตระกูลนั้นรักใคร่ คนรักของคนในตระกูลจะมีรอยคำสาปเป็นอักขระโบราณปรากฏที่ข้อมือ หากรอยนี้ปรากฏรอบข้อมือเมื่อใดผู้นั้นจะต้องตาย วราลีและบอเล็กซ์ต้องหาวิธีแก้คำสาปให้ได้

การสร้างตัวละครวราลี ประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และความสามารถหรือลักษณะพิเศษของตัวละคร ดังนี้

2.4.1 บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายนอกของวราลีมีการกล่าวถึงไม่มาก โดยมีการบรรยายเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ และรอยคำสาป ดังนี้

ลักษณะทางกายภาพของวราลีเป็นหญิงสาวที่น่ารัก มีการบรรยายถึงเพียงครั้งเดียว โดยผู้ประพันธ์สร้างให้เป็นหญิงสาวชาวไทยรูปร่างค่อนข้างท้วม แต่สมส่วน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้บุกรุกตรงหน้านั้นเป็นคนสูง เจ้าหลอนสูงเกือบถึงปลายคางของเขา... ซึ่งสูงร้อยแปดสิบเซนติเมตร ทำให้ร่างออกท้วมนั้น ดูสมส่วนเหมาะกับรูปร่าง แม้ไม่จัดว่าเป็นคนสวย แต่เจ้าหลอนก็หน้าตาน่ารัก ใบหน้าค่อนข้างกลมมีเครื่องหน้าสมส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งดวงตากลมโตคู่งาม (อรพิม, 2557, หน้า 36)

นอกจากนี้ ลักษณะภายนอกอีกประการที่สำคัญของ ตัวละคร วราลี คือ รอยอักขระที่ปรากฏบนข้อมือ คือ รอยสาป ซึ่งเป็นปมขัดแย้งของเรื่อง การปรากฏรอยบนข้อมือนี้ จึงเป็นลักษณะทางกายภาพที่สำคัญทำให้ตัวละครต้องหาทางในการคลี่คลายปมจากรอยสาปดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“รอยสาปก็คือรอยแห่งคำสาป มันจะปรากฏบนข้อมือของบุคคลที่คนในตระกูลอิศรราชรัก รอยแดงนี้จะค่อย ๆ ปรากฏเป็นตัวอักขระโบราณจนรอบข้อมือ หลังจากนั้น...” ชายหนุ่มสบตาหญิงสาว ดึงตัวอีกฝ่ายเข้ามากอดไว้แนบอกรีกครั้ง “หลังจากนั้นบุคคลที่มีรอยสาปก็จะตาย ทั้งให้คนที่รักต้องอยู่อย่างเศร้าโศกตามลำพัง” (อรพิม, 2557, หน้า 215)

จากตัวอย่าง รอยสাপที่ปรากฏบนข้อมือของวราลี เป็นปมขัดแย้งที่ทำให้ตัวละครต้องหาคำตอบเพื่อลบรอยสাপ ซึ่งรอยสাপนี้ค่อย ๆ ปรากฏขึ้นบนข้อมือของตัวละครเอก และเพิ่มความยาวไปตามข้อมือเรื่อย ๆ

2.4.2 บุคลิกภาพภายใน วราลีเป็นหญิงสาวที่กำลังรำบิตามารดา และได้รับการเลี้ยงดูจากพี่สาวด้วยความยากลำบากจึงทำให้เธอเป็นผู้มีลักษณะนิสัยที่โดดเด่นในด้านความเห็นใจและปกป้องผู้อื่น

ตัวอย่างความเห็นใจผู้อื่น ในฉากการสนทนาระหว่างวราลีและสกล เนื่องจากสกลหลงรักวราลี แต่วราลีไม่ได้รักสกลจึงเคยปฏิเสธไป ภายหลังวราลีต้องการเดินทางไปหาคนที่ตนเองรัก สกลอาสาพาไปส่งแต่เธอปฏิเสธเพราะเข้าใจและเห็นใจความรู้สึกของสกลว่า หากเขาเห็นเธอกับคนรักเขาจะเจ็บปวดเพียงใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เรื่องที่อยู่...ถ้าคุณไม่รังเกียจผมจะพาคุณไปพบคุณอเล็กซ์เอง”

แต่วราลีกลับปฏิเสธ เธอรู้ดีว่าการเห็นคนที่ตัวรักอยู่กับคนอื่นนั้น เจ็บปวดเพียงใด ในเมื่อตัวเธอเองได้ประสบมาแล้ว เธอไม่อยากให้คนอื่นต้องเจ็บปวดมากไปกว่านี้ (อรพิม, 2557, หน้า 202-203)

นอกจากการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นแล้ว วราลียังมีอุปนิสัยในการปกป้องผู้อื่น ดังเหตุการณ์ที่โสริยาจะทำร้ายวราลีแต่มีผู้อื่นอยู่ด้วย เธอจึงขอร้องให้โสริยากระทำเพียงเธอผู้เดียวเพราะคนอื่นไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่โสริยาคับแค้นใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อย่าคะ อย่าทำอะไรคุณผมนะ เธอไม่เกี่ยวข้อง” วราลีร้องห้ามยื่นมือสองข้างมากันหญิงสาวตรงหน้าออกจากน้ำฝน เพราะรู้ว่าหญิงสาวผู้นี้แค้นใจ และเจ็บซ้ำใจที่ถูกคนที่รักหลอกลวงจนสามารถกระทำการได้ทุกอย่าง (อรพิม, 2557, หน้า 364)

2.4.3 ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร วราลี เป็นหญิงสาวที่มีสัมผัสพิเศษ ซึ่งไม่ได้เกิดจากการฝึกฝนสมาธิแต่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด คือมีสัมผัสที่ 6 สามารถมองเห็นหรือสัมผัสถึงอารมณ์ความรู้สึกของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ได้ ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่วราลีได้เข้าไปเห็นพิธีสัปแช่งของพราหมณ์อาทิตยภักฏ์ ต่อไปนี้

ความสลับในคราแรก กลับถูกปกคลุมด้วยความมืด...มืดยิ่งกว่าราตรีกาล...มืดจนมองไม่เห็นสิ่งใด... แม้กระทั่งมือตัวเอง

ท่ามกลางความมืด ปรากฏเงาสีขาวดูเลือนราง นั่งขัดสมาธิอยู่ในป่ามือข้างหนึ่ง ถูรูปปั้นดินเหนียวสองตัวขนาดไม่เกินฝ่ามือ จับหันหลังชนกันพันด้วยด้ายสีขาว ขณะที่ปากก็ท่องหรือสวดอะไรบางอย่างด้วยท่วงทำนองสูงต่ำ ฟังไม่เข้าใจ

เสียงนั้นเริ่มดังขึ้น...ดังขึ้น...กระหึ่มเข้ามาในการรับรู้แห่งจิต...
หญิงสาวรู้สึกว่าร่าทั้งร่างมีอาชยับเขยื้อนได้...หัวใจเต้นรัวเร็วเป็นจังหวะ
ไปกับเสียงนั้น

ความทุกข์ระทม...หวาดหวั่น...ที่สัมผัสได้ที่แรกบรรเทาหลง...แทนที่ด้วยความ
โกรธ...อาฆาต...และเคียดแค้นที่เสียดแทงเข้าไปถึงหัวใจจนเธอตัวสั่น...

ยิ่งเสียงที่เปล่งออกมาเร็วเร็ว กระแทกกระทั้นมากเท่าไร หัวใจเธอก็ยิ่งถูกบีบคั้น
มากขึ้นเท่านั้น...มันมีแต่ความกดดันจนเธออึดอัด แน่นหน้าอกราวกับรอบตัว
ปราศจากอากาศหายใจ

(อรพิม, 2557, หน้า 34)

จากตัวอย่างเป็นการแสดงให้เห็นว่าวราลีสามารถรับรู้อารมณ์ของ
ดวงวิญญาณได้ นอกจากนี้เธอยังสามารถเข้าไปเห็นเหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นได้ด้วย แต่ไม่
สามารถสื่อสารกับภาพอดีตที่เธอเห็นเพียงแต่เข้าไปในลักษณะของผู้สังเกตการณ์ เช่น
เหตุการณ์เสียชีวิตของคนในตระกูลอิศรราช ที่วราลีถูกพลังบางอย่างดึงดูดให้เข้าไปเป็นผู้
สังเกตการณ์ว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นอย่างไร กับใครที่ไหน เมื่อไหร่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หญิงสาวจึงรู้ว่าตนเองไม่ได้อยู่ในห้องสมุดอีกแล้ว แต่กำลังยืนอยู่ตรงหน้า
บ้านหลังใหญ่หลังหนึ่ง...บ้านทรงยุโรปสองชั้นที่ออกแบบคล้ายบ้านอิศรราช

เธอมองชายหนุ่มอายุอานามสามสิบในรถยนต์โบราณสีดำโบกมือลาหญิงสาว
ร่างเล็ก ผู้มีใบหน้าที่งดงามซึ่งยืนอยู่หน้าบ้านก่อนจะขับออกไป แล้วพยายามส่งเสียง
เรียกคนที่เหลือ...

และแล้วเหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น

เมื่อขบวนรถคันนั้นเกิดระเบิด ทำให้ตัวรถเสียหลัก แฉลบออกซ้ายเข้าอีกเลน
ประสานงากับรถบรรทุกที่แล่นสวนมาพอดี!

คนสังเกตการณ์ร้องออกมาด้วยความตระหนก มองสภาพรถยนต์ที่ถูกอัด
ระหว่างต้นยางสูงใหญ่ข้างทางกับรถบรรทุกจนบีบแบนเหมือนกล้วยบั้งอย่างในหาย

ไม่ต้องมีใครบอกเธอก็พอจะรู้ว่า คนในรถคงไม่รอดแน่...หญิงสาวยกมือปิดปาก
กลืนเสียงอุทานของตัวเอง

“อะไรกัน” วราลีพึมพำอย่างตกใจ มองสิ่งที่เกิดขึ้นบนถนนเบื้องหน้าอย่างทำ
อะไรไม่ถูก รู้สึกว่ามีอสังไปหมดจนต้องยกขึ้นมากอดไว้กับอก

“ผู้ชายคนเมื่อกี้ตายแล้ว!

เหตุการณ์เกิดขึ้นกะทันหันจนเธอตั้งตัวไม่ทัน รู้สึกใจหายวาบ ก่อนจะคิดไปถึง
สตรีร่างเล็กเมื่อครู

(อรพิม, 2557, หน้า 84-85)

สิ่งที่เธอเห็นนั้นเกี่ยวกับสัมผัสพิเศษที่วราลีมีทำให้ดวงวิญญาณที่
ต้องการความช่วยเหลือใช้เธอเพื่อเป็นสื่อกลางในการช่วยแก้ไขคำสาปที่ดวงวิญญาณนั้นไม่
สามารถทำได้ด้วยตนเองแต่คอยช่วยอำนวยความสะดวกหรือกำหนดเหตุการณ์เพื่อให้เธอ
สามารถทำภารกิจนั้นได้สำเร็จ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“แต่ทำไมถึงเป็นเตยคะ หรือว่าเตยเป็นคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เป็นใคร
สักคนในอดีต?”

อาทิตยภักฎ์ยิ้มมากขึ้น สายหน้าปฏิเสธ

“หนูเพียงมีความสามารถพิเศษที่จะสื่อสารกับลุงและวิญญาณอื่นได้เท่านั้น”

“ถ้าอย่างนั้นทำไมลุงไม่บอกวิธีแก้คำสาปให้เตยรู้ละคะ” วราลีพ้อ ในเมื่อ
คนตรงหน้ารู้วิธีแก้คำสาป แทนที่จะบอกออกมาตรง ๆ เขากลับปล่อยให้เธอ
และอเล็กซ์ต้องทนทุกข์ทรมานมานานนับเดือน

“เพราะเหตุแห่งการผูกพันวิญญาณ ทำให้ลุงไม่อาจเปิดเผยอะไรได้ มิเช่นนั้น
ข้อแลกเปลี่ยนจะถูกละเมิด คำสาปทั้งหมดจะทวีความรุนแรงและไม่อาจทำลายได้
ตลอดกาล...” อาทิตยภักฎ์ถอนใจยาว” ... ฉะนั้นการแก้คำสาป จึงเป็นเรื่องที่ผู้แก้
ต้องหาคำตอบด้วยตัวเอง ลุงทำได้เพียงชี้แนะและคลให้เกิเหตุการณืบางอย่างขึ้น
เท่านั้น”

ถ้าเป็นอย่างทีวิญญาณตรงหน้าพูดจริง เธอก็ไม่ควรกล่าวโทษเขาเพราะที่ผ่าน
มาเธอก็ได้ช่วยผู้นี้คอยช่วยเหลืออยู่ตลอด...

(อรพิม, 2557, หน้า 420)

การสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิง จำนวน 4 ตัวละคร ได้แก่ ตมิสา อินทิดา เอเซีย
และวราลี มีการกล่าวถึงบุคลิภาพภายนอกเป็นส่วนน้อย มักบรรยายในภาพรวมว่าเป็นผู้ที่มี
รูปร่างหน้าตาสวยงาม ส่วนบุคลิภาพภายใน คือ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ใฝ่รู้ รักษาดี รักษา
เกียรติ ในภาพรวมเป็นลักษณะของผู้หญิงที่ดีตามค่านิยมของคนไทย สิ่งที่น่าสนใจ คือ
ความสามารถพิเศษของตัวละครเอก ตัวละครไทยทุกตัวจะมีความสามารถอย่างใดอย่างหนึ่ง

ทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมหรือส่วนเกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชา ความสามารถหรือลักษณะพิเศษ ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถด้านภาษาและประวัติศาสตร์ การวาดภาพ ที่เข้าไปช่วยสร้างความรู้ และเป็นส่วนหนึ่งของการคลี่คลายปมขัดแย้งของเรื่อง และความสามารถด้านสัมผัสพิเศษ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษที่น่าตัวละครเข้าไปสัมผัสกับสิ่งลึกลับในประเทศกัมพูชา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้จะเป็นเรื่องราวที่ปรากฏในยุคปัจจุบัน ไทยก็ยังมีความคิดว่ากัมพูชาเป็นเรื่องราวของความลึกลับ อยู่เสมอจึงสร้างตัวละครเอกไทยให้มีคุณสมบัติดังกล่าว

จากการศึกษาทวิวิธีการประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสร้างตัวละครเอกกัมพูชา มีตัวละครเอกฝ่ายชาย จำนวน 5 ตัวละคร ประกอบด้วย ตัวละครที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ 4 ตัวละคร และตัวละครที่เป็นสามัญชน 1 ตัวละคร ตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ 4 ตัวละคร ส่วนตัวละครเอกไทย มี 5 ตัวละคร เป็นตัวละครชาย 1 ตัวละคร ตัวละครหญิง 4 ตัวละคร

2. ด้านบุคลิกภาพภายนอก ตัวละครเอกฝ่ายชายกัมพูชา มีลักษณะทางกายภาพ โดยมีรูปร่างสมส่วน เครื่องนุ่งห่มเข้ม เคี้ยวโครงหน้าส่วนใหญ่มักเป็นรูปเหลี่ยม มีสีผิวเข้ม หรือผิวสองสี ตัวละครเอกฝ่ายหญิงกัมพูชา มีใบหน้าสวยงาม โครงหน้าคล้ายคลึงนางอัปสร่า มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว การแต่งกายหากเป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเขมรโบราณ ตัวละครชายจะแต่งกายแบบกษัตริย์โบราณ หรือตามแบบเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ ตัวละครหญิงจะแต่งกายคล้ายนางอัปสร่า นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเขมรสมัยปัจจุบัน ตัวละครชายและหญิงจะแต่งกายด้วยชุดสากลนิยม ส่วนตัวละครหญิงมักมีความรู้ด้านแฟชั่นและแต่งตัวทันสมัยแต่ยังคงแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองแบบดั้งเดิมอยู่ในบางโอกาส เป็นการรักษาลักษณะของชาติไว้ ด้านการแสดงออกากิริยาของตัวละครท่าทางมีความสง่างาม น่าเกรงขาม แสดงถึงผู้มีอำนาจบารมี การแสดงออกด้านคำพูดเป็นผู้ที่มีอำนาจ บางตัวละครมีความอ่อนน้อมเป็นสุภาพชน ส่วนตัวละครเอกฝ่ายไทย ไม่เน้นการบรรยายรูปร่างหน้าตา

3. ด้านบุคลิกภาพภายใน ตัวละครเอกกัมพูชา มีบุคลิกภาพภายใน 2 ด้าน คือ บุคลิกภาพภายในด้านบวก และบุคลิกภาพภายในด้านลบ ประกอบด้วย บุคลิกภาพด้านคุณธรรม สติปัญญา อุปลักษณ์ อารมณ์และความรู้สึก โดยด้านบวก ได้แก่ การมีสติ ประณีประนอม รักษาสิ่งจะ เชื่อมั่นในตนเอง เห็นใจผู้อื่น เสียสละ รักชาติ มีเมตตา มีความฉลาดทางอารมณ์ ให้เกียรติผู้อื่น อุดหนุน รักสงบ ช่วยเหลือผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น บุคลิกภาพภายในด้านลบ ได้แก่ โกรธ โมโหร้าย อาฆาต พยาบาท น้อยใจ ซึ่งตัวละครกัมพูชาเป็นตัวละครประเภทตัวกลม

ตัวละครมีความหลากหลายทางพฤติกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ ทำให้เป็นตัวละครที่มีชีวิตเหมือนมนุษย์จริง ๆ ส่วนตัวละครเอกฝ่ายไทย มีบุคลิกภาพภายในด้านบวก ได้แก่ มีสติ มีเมตตา เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รักชาติบ้านเมือง มั่นคงในความรัก ผู้วิจัยสรุปบุคลิกภาพภายในที่โดดเด่นของแต่ละตัวละครให้เห็นภาพชัดเจนดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 แสดงบุคลิกภาพภายในที่โดดเด่นของตัวละครเอก

บุคลิกภาพภายใน	ตัวละครเอกกัมพูชา								ตัวละครเอกไทย					
	ชาย					หญิง			ชาย	หญิง				
	1. เจ้าชายอัชฌา	2. เจ้าชายจิตรเสน	3. เจ้าชายพิษณุหรือเก	4. หม่อมเจ้าเชมรินทร	5. โสวัณ	6. เจ้าหญิงปรางณ	7. เจ้าหญิงพินธุวดี	8. เจ้าหญิงโสคนเทีย		9. เจ้าแก้วรัตเกล้า	10. พลโทสรตม	11. ตมิลา	12. อินทรีรา	13. เอเชีย
มีลั้จจะ		●	●						●					
กล้าหาญ						●					●			
เสียสละ		●		●								●		
ใจเย็น	●													
มีสติ	●												●	
ประนีประนอม	●													
มีเมตตา	●	●	●		●	●		●	●				●	
รักสงบ	●				●									
ปล่อยวาง					●	●	●							
รักชาติบ้านเมือง		●	●	●			●	●	●		●			
เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	●	●		●	●	●		●	●				●	●
เชื่อมั่นในตนเอง	●	●					●	●						
มั่นคงในความรัก		●	●	●		●			●	●		●		
ให้เกียรติผู้อื่น				●										
รักเกียรติ												●		

ตาราง 4 (ต่อ)

บุคลิกภาพภายใน	ตัวละครเอกกัมพูชา		ตัวละครเอกไทย	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง

	1. เจ้าชายอัชฌา	2. เจ้าชายจิตรเสน	3. เจ้าชายพิษณุหริเกร	4. หม่อมเจ้าเบญจรินทร์	5. โสภณ	6. เจ้าหญิงปราง	7. เจ้าหญิงพินธุวดี	8. เจ้าหญิงโสคนเทีย	9. เจ้าแก้วรัตเกล้า	10. พลโทสรคม	11. ตมิสา	12. อินทิรา	13. เอเซีย	14. วราลี
	บุคลิกลักษณะภายในตามลป													
น้อยใจ		●				●	●	●						
โกรธ	●	●	●				●							
อิจฉา						●	●	●						
เอาแต่ใจ		●		●					●					
ใจร้อน			●	●	●									

การประกอบสร้างตัวละครเอกอีกด้าน คือ ด้านความสามารถและคุณสมบัติพิเศษของตัวละคร พบว่า ตัวละครเอกกัมพูชาปรากฏความสามารถพิเศษ 5 ลักษณะเด่น ได้แก่ ความสามารถด้านการทำศึกสงคราม ความสามารถด้านศิลปะ ความสามารถด้านการใช้เวทมนตร์และไสยศาสตร์ ความสามารถด้านพลังจิตและสมาธิ และความสามารถด้านการศึกษาและความรู้ ส่วนตัวละครเอกไทย พบว่า มีความสามารถด้าน การรบ ด้านศิลปะ ด้านสมาธิ พลังจิตและสัมผัสพิเศษ และความสามารถด้านการศึกษาและความรู้ โดยตัวละครเอกทั้งหมดใช้ความรู้ความสามารถพิเศษ ดังนี้

1. ความสามารถด้านการทำศึกสงคราม ตัวละครเอกกัมพูชา ได้แก่ เจ้าชายจิตรเสน เจ้าชายพิษณุหริเกรศวร และเจ้าหญิงปราง ใช้ความสามารถด้านการรบเพื่อปกป้องและขยายอาณาจักร ตัวละครเอกไทย ได้แก่ พลโทสรคม ใช้ความสามารถด้านการรบเข้าไปช่วยการรบและการวางแผนการรบให้แก่กองกำลังของทหารกัมพูชา เพื่อแก้ปัญหาสงครามภายในและภายนอกประเทศกัมพูชา รวมถึงรักษาอธิปไตยของประเทศไทย

2. ความสามารถด้านศิลปะ ตัวละครเอกกัมพูชา ได้แก่ เจ้าชายจิตรเสน เจ้าชายพิษณุหริเกรศวร เป็นความสามารถด้านการเต้นรำถวายเทพเจ้า และการบรรเลงดนตรี ตัวละครเอกไทย ได้แก่ เอเซีย ใช้ความสามารถในการวาดภาพรวมถึงความสามารถในการสื่อสารกับพญานาคเข้าไปช่วยในการช่วยคลี่คลายปมเรื่องการเจ็บป่วยของเด็กในหมู่บ้านพนมนาคา

3. ความสามารถด้านการใช้เวทมนตร์และไสยศาสตร์ ตัวละครเอกกัมพูชา ได้แก่ เจ้าชายจิตรเสน เจ้าชายพิษณุหริเกรศวร เจ้าหญิงปราง และเจ้าหญิงพินธุวดี ใช้ความสามารถด้านนี้เพื่อการศึกษาสงคราม ป้องกันตนเองและผู้อื่น และเจ้าหญิงพินธุวดีมีการใช้เวทมนตร์

เพื่อรักษาตนเองและทำร้ายผู้อื่น ตัวละครเอกไทยไม่ปรากฏความสามารถด้านนี้ แต่มีตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากการใช้เวทมนตร์และไสยศาสตร์ ได้แก่ ตมิสา และ วราลี

4. ความสามารถด้านสมาธิพลังจิตและสัมผัสพิเศษ ตัวละครเอกกัมพูชา ได้แก่ เจ้าชายอัชฌา เจ้าหญิงปราณ และเจ้าหญิงพันธุเมที ใช้ความสามารถเพื่อรักษาอาการเจ็บปวดติดต่อกับดวงจิตผู้อื่น ใช้เพื่อควบคุมผู้อื่นให้อยู่ใต้อำนาจ ตัวละครเอกไทย ได้แก่ เอเชีย และวราลี เป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านสัมผัสพิเศษที่นำไปสู่การช่วยเหลือหรือคลี่คลายปมขัดแย้งของความลึกลับในประเทศกัมพูชา

5. ความสามารถด้านการศึกษาและความรู้ ตัวละครเอกกัมพูชา ได้แก่ เจ้าแก้วรัตเกล้า ใช้ความสามารถด้านประวัติศาสตร์ ส่วนหม่อมเจ้าเชมรินทร์ และเจ้าหญิงโสคนเทีย มีความสามารถด้านประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง การใช้ภาษา และการสื่อสาร แต่ผู้ประพันธ์ไม่ได้ใช้ความสามารถดังกล่าวในการดำเนินเรื่องอย่างเด่นชัด แต่เป็นองค์ประกอบย่อย ที่แสดงถึงความรู้ความสามารถของตัวละครเอกดังกล่าว ตัวละครเอกไทย ได้แก่ ตมิสา ใช้ความรู้ความสามารถด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์เข้าไปช่วยตัวละครเอกกัมพูชา นำพาเจ้าชายจิตรเสนเดินทางไปหาทางออกสู่ทะเล เป็นการขยายอาณาจักรเจนละออกไปอย่างกว้างขวาง และ อินทิดา ใช้ความสามารถด้านภาษาไทยเข้าไปสอนหนังสือแก่เชื้อพระวงศ์ของกัมพูชา

ผู้วิจัยสรุปความสามารถของตัวละครเอกกัมพูชาและตัวละครเอกไทยให้เห็นภาพชัดเจน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 แสดงสรุปความสามารถและลักษณะพิเศษของตัวละคร

ความสามารถ และคุณสมบัติพิเศษ	ตัวละครเอกกัมพูชา								ตัวละครเอกไทย					
	ชาย				หญิง				ชาย		หญิง			
	1. ^๙ เจ้าชายอัชฌา	2. ^๙ เจ้าชายจิตติเรณ	3. ^๙ เจ้าชายพิษณุหรือเก	4. ^๙ หม่อมเจ้าชมรินทร์	5. ^๙ โสวัณ	6. ^๙ เจ้าหญิงปรารถ	7. ^๙ เจ้าหญิงพินธุรัต	8. ^๙ เจ้าหญิงโสคนเทีย	9. ^๙ เจ้าแก้วรัตเกล้า	10. พลโทสรคม	11. ตมิลสา	12. อินทรีรา	13. เอเซีย	14. วราลี
ด้านการทำศึกสงคราม		●	●			●				●				
ด้านศิลปะ		●	●										●	
ด้านการใช้เวทมนตร์ และไสยศาสตร์		●	●			●	●							
ด้านสมาธิ พลังจิต และสัมผัสพิเศษ	●					●	●						●	●
ความสามารถด้าน การศึกษาและความรู้				●				●	●		●	●		

ผลการศึกษากการประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย พบว่า ตัวละครทั้งหมดมีบุคลิกภาพภายนอกที่ดีทั้งรูปร่างหน้าตาและการแสดงออก ส่วนบุคลิกภาพภายในมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ทำให้ตัวละครมีความสมจริง ในขณะที่ตัวละครเอกไทย พบบุคลิกภาพภายในด้านบวกเพียงอย่างเดียว สะท้อนให้เห็นว่างานประพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นจากผู้ประพันธ์ชาวไทยมีความโน้มเอียงในการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของตัวละครที่เป็นคนไทย ในด้านคุณสมบัติและความสามารถพิเศษของตัวละครเอกกัมพูชา และตัวละครเอกไทย พบว่า ตัวละครกัมพูชาใช้ความรู้ความสามารถเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่อาณาจักรและประเทศชาติ ในขณะที่ความรู้ความสามารถของตัวละครไทยนั้น ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นให้มีบทบาทในการช่วยเหลืออาณาจักรและประเทศกัมพูชาให้พ้นจากปมขัดแย้งของเรื่อง เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของไทยที่มีความเป็นมิตรต่อประเทศกัมพูชา ทั้งนี้ภาพรวมของการประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทยแสดงให้เห็นภาพของตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นให้มีความสอดคล้องกับบทบาทของเรื่องในด้านรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ การกระทำทางประวัติศาสตร์ รวมถึงสะท้อนความเกี่ยวข้องของคนไทยกับคนกัมพูชา ผ่านการแสดงออกของตัวละครเอกไทย โดยแต่ละเรื่องมีภูมิหลังด้านประวัติศาสตร์ที่พสานกับประสบการณ์ของผู้เขียน นำเสนอผ่านลีลาของผู้ประพันธ์ ตัวละครเอกที่ปรากฏแสดงให้เห็น

ภาพจำของคนไทยต่อคนและประเทศกัมพูชา ผ่านสายตาของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งของสังคมไทย

การใช้ภาษาสัมพันธบทอ้างอิงตัวละครเอก

การประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย โดยการใช้ภาษาสัมพันธบทอ้างอิงตัวละครเอก เป็นการศึกษาตัวละครเอกตามแนวคิดการใช้ภาษาอ้างอิงตัวละครด้วยการใช้คำหรือหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม

Haliday & Ruqaiya Hasan (1976) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความในหนังสือเรื่อง Cohesion in English โดยแบ่งการเชื่อมโยงเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิง การแทนที่ การละ การเชื่อม และการเชื่อมโยงคำ ในการใช้ภาษาอ้างอิงเป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำหรือวลี โดยใช้รูปภาษาหนึ่งอ้างอิงรูปภาษาหนึ่งซึ่งรูปภาษาที่ใช้อ้างอิงนั้นสามารถตีความหมายได้จากบริบททางภาษา ว่าหมายถึง สิ่งเดียวกันกับหน่วยภาษาที่ถูกอ้างอิง ในทิศทางเดียวกันนี้ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537, หน้า 126) ได้กล่าวถึงรูปภาษาที่ใช้ในการอ้างอิง นอกจากคำสรรพนามแล้วยังมีคำที่ใช้เหมือนสรรพนาม คือ คำเครือญาติ เช่น พี่ บ้า น้ำ อา ชื่อเฉพาะ เช่น แดง คำ ชื่อดังตำแหน่งหรือฐานะ เช่น ผู้อำนวยการ หัวหน้า ผู้พัน ชื่อแสดงอาชีพ เช่น อาจารย์ หมอ และ รูปคุณณ์ นอกจากนี้มีการกล่าวถึงการใช้ภาษาอ้างอิงตัวแสดงบทบาท โดยเรียกว่า หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนามในงานวิจัยของ วรวรรธน์ ศรียาภักย์ (2552, หน้า 178) ได้อธิบายการใช้หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนามไว้ว่า ทำหน้าที่แทนหน่วยนามแสดงการอ้างอิงตัวแสดงบทบาท เนื่องด้วยเงื่อนไขทางขนบของการแต่งคำประพันธ์ คือ การหลีกคำทำให้บทประพันธ์มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ การตีความหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนามในบริบทภาษา อาจปรากฏก่อนหรือตามหลังรูปภาษาหลักก็ได้ และจำเป็นต้องอ้างอิงรูปภาษาหลักจึงจะเข้าใจความหมายได้โดยสมบูรณ์

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย ด้านการใช้หน่วยนามที่แสดงการอ้างอิงตัวละครเอกเป็นไปเพื่อความหลากหลายของการเรียก และนำเสนอตัวละครเอก ซึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบและลีลาในการประพันธ์ของผู้แต่งแต่ละคน นวนิยายบางเรื่องมีการใช้ภาษาอ้างอิงตัวละครจำนวนมาก ในขณะที่บางเรื่องปรากฏน้อย ในการพิจารณารูปภาษาที่ใช้อ้างอิงตัวละครต้องสังเกตบริบทแวดล้อม รวมถึงข้อมูลภูมิหลังทางสังคมของตัวละครเอกร่วมด้วย จึงทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับตัวบท ในงานวิจัยนี้ได้ใช้แนวคิดจากงานวิจัยของ วรวรรธน์ ศรียาภักย์ เป็นแนวคิดหลัก เนื่องจากมีความสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยที่ผู้วิจัยศึกษา โดยการศึกษาการใช้ภาษาสัมพันธบทอ้างอิงตัวละครเอกในนวนิยาย สามารถจำแนกการใช้ภาษาได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ
2. หน่วยเรียกตำแหน่ง
3. หน่วยเรียกญาติ
4. หน่วยเรียกฉายานาม

หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ

ชื่อเฉพาะ หมายถึง หน่วยภาษาที่ใช้เรียกชื่อตัวละครเอกที่ชื่อเฉพาะเจาะจงว่าเป็นตัวละครใด อาจมีการใช้ชื่อเฉพาะในลักษณะของชื่อจริง ชื่อเล่น หรือชื่อ-สกุล การปรากฏชื่อเฉพาะ มีทั้งปรากฏเดี่ยว เช่น เขมรินทร์ จิตรเสน ไสวณ พินทุดี โสคนเทีย แก้วรัตเกล้า บางครั้งอาจมีหน่วยภาษาอื่น ๆ มาปรากฏหน้าหรือหลังชื่อเฉพาะด้วยก็ได้ เช่น ท่านเขมรินทร์ องค์จิตรเสน ไสวณ เจ้าพินทุดี พันธุมเทวีราชินีเหนือหัว พินทุดีผู้สูงศักดิ์

จากการศึกษาตัวละครเอกจากนวนิยาย 12 เรื่อง มีการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่แสดงการอ้างถึงตัวละครเอก 3 ลักษณะ ได้แก่

1. หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยว
2. หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า
3. หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยาย

1. หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยว

วรวรรณ ศรียากย์ (2552, หน้า 180) อธิบายหน่วยนามวลีที่เป็นชื่อเฉพาะเดี่ยวที่ใช้แสดงการอ้างถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองไทยไว้ว่า เป็นหน่วยนามวลีที่เป็นชื่อเฉพาะของตัวแสดง บทบาทที่ไม่มีส่วนขยาย จากคำจำกัดความดังกล่าวนำมาใช้เป็นแนวทางในการอธิบายหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยวในงานวิจัยนี้ได้ว่า เป็นหน่วยเรียกชื่อเฉพาะของตัวละครเอกที่ไม่มีส่วนขยายอื่นปรากฏร่วม ทั้งคำนำหน้าและส่วนขยายตามหลัง เช่น จิตรเสน พิชณฺหริ เขมรินทร์ ไสวณ

จากการศึกษาการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยวแสดงการอ้างถึงตัวละครเอกจำนวน 14 ตัวละคร รูปภาษาที่ใช้อ้างถึงเป็นการใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครอื่น เช่น แสดงความใกล้ชิดสนิทสนม การใช้เพื่อยืนยันสถานภาพของตัวละคร มีการใช้ในบทบรรยาย บทสนทนา และบทรำพึงของตัวละคร ปรากฏในลักษณะของ ชื่อเล่น ชื่อจริง ชื่อ-สกุล นามแฝง รวมถึงชื่อที่ได้รับการสถาปนาขึ้นเฉพาะ ตัวอย่างการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยว ของตัวละครเอกทั้ง 14 ตัวละคร สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 แสดงหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยว

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยว
อัชฌา	หุบเขากินคน	อัชฌา ภัทรวรรณ
จิตรเสน	จันทราอุษาคเนย์	จิตรเสน
พิษณุหรือเกศวร	สุริยวรมัน	วิชณุ พิษณุ พิษณุหรือ ตรีเกศวร พิษณุหรือเกศวร วิชณุโลก บรมพิษณุโลก บรมวิชณุโลก พิษณุหรือเกศวรบรมโลก พิษณุหรือวรมัน สุริยวรมัน สุริยวรมันที่ 2 กมรเตงอัญบรมพิษณุโลกจักรวาทิน
เชมรินทร์	เชมรินทร์-อินทิดา, คุณครูอินทิดา	เชมรินทร์
โสวัณ	เห...ชะเล้ง	โสวัณ
ปราณ	อัปสรามนตรา	ปราณ
พินทุดี	อมฤตาลัย	พินทุดี พันธุมเทวี
โสคนเทีย	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	เทีย โสคนเทีย
แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	แก้ว รัตเกล้า แก้วรัตเกล้า
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	สู หนึ่งหนึ่งห้า คม สรคม
ตมิสา	จันทราอุษาคเนย์	ตมิ ตมิสา
อินทิดา	เชมรินทร์-อินทิดา, คุณครูอินทิดา	อู อินทิดา อินทิดา วัลภาณุรักษ์
เอเซีย	พนมนาคา	เอเซีย อนุชลิ
วราลี	มนตร์อัปสร	เตย วราลี

ตัวอย่างการใช้ชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยวจากนวนิยายเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** ในตอนที่เจ้าแก้วรัตเกล้าตัดสินใจไปช่วยงานโมกษธรรมในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปราสาทขอม เพื่อให้ตัวเองได้มีโอกาสเข้าไปในพื้นที่ของปราสาทที่เจ้าเมืองแมนสรวงพี่ชายของเธอใช้เป็นพื้นที่เก็บตัวอยู่ ซึ่งเธอต้องการไปแจ้งข่าวด้านการเมืองให้พี่ชายได้รับรู้ก่อนที่เจ้าเมืองแมนสรวงจะตัดสินใจตอบรับเกี่ยวกับการเลือกตั้งในกัมพูชา ผู้ประพันธ์ใช้รูปภาษาหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยวแสดงการอ้างถึงตัวละครเอก คือ แก้วรัตเกล้า ดังนี้

(1) **แก้วรัตเกล้า**ทอดตามองดงแก้วเปื้อนหน้าราวกับต้องการจะมองให้ทะลุ
ดงไม้สูงทึบ ข้ามแม่น้ำสายใหญ่ไปยังฝั่งนั้น
งานกำลังจะเริ่มในอีกไม่กี่วัน งานเพื่อแผ่นดิน เพื่อชาติบ้านเมือง
...อย่าด่วนตัดสินพระทัยนะเจ้าคะพี่ชาย รอ(2) **แก้ว**ก่อน...รอฟังรับสั่งของท่านพ่อ
และถ้อยคำของประชาชนชาวเวียงอมราก่อน...

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 87)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ารูปภาพา “แก้ว” ในตำแหน่งที่ 2 เป็นหน่วยเรียกชื่อเฉพาะ ที่ปรากฏเดี่ยวแสดงการอ้างถึงรูปภาพา “แก้วรัตเกล้า” ในตำแหน่งที่ 1 เป็นการใช้ชื่อจริงคือ “แก้วรัตเกล้า” ในบทบรรยาย และการใช้ชื่อเล่น “แก้ว” ในการรำพึงรำพันของตัวละครเอก ตัวอย่างการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยวของตัวละครที่มี 2 ชื่อ เนื่องจากตัวละครมีชีวิตอยู่ใน 2 ภพชาติ จากนวนิยายเรื่อง **พนมมาดา** ในฉากที่เอเชียนทนากับเจ้าชายอนันตชัย ขณะที่เจ้าชายกำลังสะกดจิตให้เอเชยระลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตชาติของเธอ ผู้ประพันธ์ใช้รูปภาพาที่เป็นหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยวอ้างถึงตัวละครเอกคือ เอเชย ดังตัวอย่าง

“การจะช่วยเหลือเด็ก มีโอกาสครั้งเดียวเท่านั้น และพิธีจะต้องทำในวันนาคพลี เธอคือคนที่ถูกเลือกให้เข้าพิธีครั้งนี้” เจ้าชายพูดตรงประเด็น

“ถูกเลือก...” (1) **เอเชย**นินวหน้า “ทำไมต้องเป็นฉันคะ”

“ฉันคิดว่าเธอรู้ว่าทำไม ถึงแม้เธอจะอธิษฐานขอสิ่งที่ถูกบันทึกลงไป ในจิตวิญญาณแล้ว สิ่งนั้นยังคงอยู่เสมอ ไม่หายไปไหน” เจ้าชายเอ่ยเสียงเคร่งขรึม “ถ้าเพียงแต่เธอจะยินยอมเปิดประตู ไชลิ้นชักความทรงจำนั้นออกมาอีกครั้ง

(2) **อนัญชลี**”

เสียงพูดของเจ้าชายราบเรียบ แผ่วต่ำ ท่วงทำนองราวสะกดจิต และเมื่อสิ้นสุดคำพูดประโยคสุดท้ายของเขาภาพเมื่อครั้งอดีตก็พรุ้งพรูเข้ามาสู่ความทรงจำของหญิงสาวรวดเร็ว ราวสายน้ำที่ทะลักทลาย

(3) **เอเชย**ได้รู้มาซัักพักหนึ่งแล้วว่า (4) **อนัญชลี**คือเธอ และเธอก็คือ(5) **อนัญชลี**

(6) **อนัญชลี** ธิดาของเจ้าผู้ครองพนมาดา ความงามของหญิงสาวเป็นที่เลื่องลือไปไกล

(พงศกร, 2563, หน้า 548)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่ารูปภาษา “อนัญชลี” ในตำแหน่งที่ 2, 4, 5 และ 6 แสดงการอ้างถึง “เอเชีย” ในตำแหน่งที่ 1 และ 3 โดยการเรียกชื่อของเอเชียปรากฏในบทบรรยายและบทสนทนา ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความเป็นมาเป็นไปของตัวละครเอกได้ชัดเจนขึ้น โดยมีรูปภาษา “เอเชีย” ที่เป็นชื่อในภพชาติปัจจุบัน และ “อนัญชลี” เป็นชื่อในอดีตชาติของเอเชีย เป็นการเน้นย้ำว่าตัวละครเอเชียและอนัญชลีคือคนเดียวกัน

ตัวอย่างการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะของตัวละครเอกที่ปรากฏชื่อ-สกุล เป็นการใช้รูปภาษาชื่อจริงและนามสกุลของตัวละครเอก ในนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรา** ในสถานการณ์ที่อินทราตัดสินใจอย่างเด็ดขาดว่าจะยุติการทำงานของตนเองที่ประเทศกัมพูชาแล้วเดินทางกลับประเทศไทย ผู้ประพันธ์ใช้รูปภาษาอ้างถึง อินทรา ดังนี้

เมื่อรู้สึกว่าการปรารถนาที่จะได้กลับคืนสู่มาตุภูมิของ**(1)อินทรา** ค่อนข้างจะเข้มแข็งและหนักแน่น จนเชื่อว่าคงจะไม่มีใครที่จะสามารถทัดทานหรือขัดขวางความประสงค์ได้แล้ว ทิพาพันธ์และจำแลงก็ต้องรีบยื่นมือเข้าช่วยเหลือวิ่งเต้นติดต่อ จอมบัตรโดยสารเครื่องบินให้ทันที

เป็นอันว่า ในปลายสัปดาห์นั้นเอง จะเป็นวันที่**(2)อินทรา วัลลภาณุรักษ์** จะต้องเดินทางกลับประเทศไทย

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 464)

จากตัวอย่างเป็นการใช้รูปภาษา “อินทรา วัลลภาณุรักษ์” ในตำแหน่งที่ 2 เป็นหน่วยนามแสดงการอ้างถึงรูปภาษา “อินทรา” ในตำแหน่งที่ 1 ปรากฏในบทบรรยายเพื่อแสดงความจริงแจ้งและเป็นการเน้นย้ำพฤติกรรมของตัวละครเอกว่าจะเดินทางกลับประเทศไทยอย่างแท้จริง

ตัวละครที่มีการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยวนามากที่สุด คือ พิชณุหรืเกศวร จากนวนิยายเรื่อง สุริยวรรณ ในฉากที่อาจารย์ภควันพิจารณาความเป็นสมมติเทพของพิชณุหรืเกศวร หลังจากที่พระองค์ทำบุญกรรมเพื่อบูชาเทพแล้วเสร็จ ดังข้อความต่อไปนี้

ไกลออกไป...แสดงอัญ อาจารย์ภควัน ผู้ควบคุมกับนาฬิกามองอยู่เงียบงัน

(1)พิชณุหรืเกศวรชาญในัญญกรรมอย่างแท้จริง มีฤททิภพธรรมันมีรูปลักษณ์ที่ทว่า กฤตธรรมันมีเคยมีความสนททัย **(2)พิชณุหรื**ลีนึกตนกับพระผู้เป็นเจ้า ญาณใดที่พระผู้เป็นเจ้าทรงทราบ ญาณนั้น**(3)พิชณุหรื**พึงรู้ จนมีอะไรเหลือให้พึงรู้อีกเลย

สมแล้วที่จะทรงคักติ ปรม... **(4) ‘วิชณุโลก’**

พราหมณาจารย์แห่งวรมังคละสินอยู่เจียบ ๆ พระผู้เป็นเจ้าน่าจะทรงโปรด
(5) **พิษณุหร** จากนั้นถดถอยเข้าสู่เงาเทวาลัยโดยมิปริศนา ...

(ทมยันตี, 2558, หน้า 118-119)

จากตัวอย่างเป็นการใช้รูปภาษา “พิษณุหร” ในตำแหน่งที่ 2,3 และ 5 และรูปภาษา “วิษณุโลก” ในตำแหน่งที่ 4 เป็นหน่วยนามแสดงการอ้างถึงรูปภาษา “พิษณุหรเกศวร” ในตำแหน่งที่ 1

การใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยวใน 5 ลักษณะ คือ การใช้ชื่อเล่น ชื่อจริง ชื่อ-สกุล นามแฝง และชื่อที่ได้รับจากการสถาปนาเฉพาะ พบว่า ตัวละครเอก 9 ตัวละคร มีการใช้ชื่อเล่น ชื่อจริง และชื่อสกุล ในการอ้างถึงตัวละคร มีตัวละครเอก 1 ตัวละคร ที่ปรากฏ การใช้นามแฝง คือ สรคม เป็นการใช้นามแฝงเนื่องจากหน้าที่การงานอ้างถึงตัวละคร มีตัวละครเอก 3 ตัวละคร ที่มีหน่วยเรียกชื่อเฉพาะ 2 ชื่อในการอ้างถึง ได้แก่ อัสมา พินทุดี และเอเซีย โดยเป็นชื่อในภพชาติปัจจุบันและอดีตภพ และมีตัวละครเอก 1 ตัวละคร ที่มีหน่วย เรียกชื่อเฉพาะปรากฏเดี่ยวหลากหลายที่สุด คือ พิชณุหรเกศวร ทั้งนี้อาจมาจากลีลาของผู้ประพันธ์ เรื่องสุริยวรมัน คือ ทมยันตี มีการใช้รูปภาษาที่หลากหลายเรียกชื่อตัวละครเอก คล้ายธรรมเนียมการเรียกชื่อเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ฮินดูที่เทพเจ้าหนึ่งองค์มีหลายพระนาม ซึ่งผู้ประพันธ์ใช้วิธีการลดหรือเพิ่มคำเติมหน้าและตามหลังรวมถึงการใช้วิธีกลายเสียงอักษร/ว/ เป็น /พ/ จาก วิษณุ เป็น พิชณุ โดยที่พิษณุหรเกศวรเป็นตัวละครเอกที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นโดย อ้างอิงจากบุคคลในประวัติศาสตร์มีบันทึกอยู่ในประวัติศาสตร์ชื่อที่ใช้เรียกจึงเปลี่ยนแปลงไปตามสถานภาพที่เปลี่ยนไปภายหลังการเสด็จสวรรคต ทำให้ตัวละครนี้มีชื่อเรียกที่หลากหลาย มากกว่าตัวละครอื่น

2. หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า

หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า คือ หน่วยนามชื่อเฉพาะที่มีคำอื่น ๆ มาปรากฏ หน้าชื่อเฉพาะ โดยคำที่ปรากฏ คือ คำบ่งบอกสถานภาพของตัวละคร เช่น ยศ ตำแหน่ง เพศ คำเรียกญาติ หรือชื่ออาชีพ โดยมีโครงสร้างคือ คำนำหน้า+ชื่อเฉพาะ เช่น **เจ้าชาย**จิตรเสน **พี่**โสวัณ **พระนาง**ปราณ **นาง**แก้ว **มิส**เอเซีย

จากการศึกษาหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้าอ้างถึงตัวละครเอกในนวนิยาย กัมพูชารวมสมัยของนักประพันธ์ไทย พบว่า การใช้ภาษาอ้างถึงตัวละครเอกไม่มีเกณฑ์เฉพาะแต่ มีลักษณะการใช้ที่หลากหลาย จำแนกโดยสังเขปได้ดังนี้

2.1 ใช้คำเรียกยศตำแหน่งนำหน้าชื่อเฉพาะ คำเรียกยศหรือตำแหน่งที่ปรากฏหน้าชื่อเฉพาะมีการใช้ 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1.1 คำนำหน้าชื่อเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายชายกัมพูชา ใช้หน้าชื่อเฉพาะตัวละครเอกกัมพูชาที่เป็นเชื้อพระวงศ์ฝ่ายชาย ได้แก่ เจ้าชาย พระเจ้า ทานชาย หม่อมเจ้า เจ้า เช่น พระเจ้ามเหศวรมัน เจ้าชายจิตรเสน หม่อมเจ้าเขมรินทร์

2.1.2 คำนำหน้าชื่อเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายหญิงกัมพูชา ใช้หน้าชื่อเฉพาะตัวละครเอกกัมพูชาที่เป็นเชื้อพระวงศ์ฝ่ายหญิง ใช้คำเรียกยศตำแหน่งนำหน้าชื่อเฉพาะ ด้วยคำว่า เจ้าหญิง เจ้า ราชนี เช่น เจ้าหญิงปราณ เจ้าหญิงโสคนเทีย เจ้าพินทุดี เจ้าแก้วรัตเกล้า เพื่อแสดงบรรดาศักดิ์ของตัวละคร

2.1.3 คำนำหน้าชื่อเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายชายไทย จากการศึกษาตัวละครไทยเพียง 1 ตัวละครที่ใช้คำเรียกยศนำหน้าชื่อเฉพาะคือ สรคม ในนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** โดยใช้คำว่า พันเอก พลตรี พลโท นำหน้าชื่อเฉพาะเพื่อแสดงยศเป็นความก้าวหน้าทางอาชีพของตัวละคร เช่น พันเอกสรคม

2.2 ใช้คำเรียกญาตินำหน้าชื่อเฉพาะ คำเรียกญาตินำหน้าชื่อเฉพาะใช้เพื่ออ้างถึงตัวละครเอกในสถานการณ์ที่ตัวละครอื่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตัวละครเอก อาจเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน หรือผูกพันนับถือเป็นพี่น้องกัน ได้แก่คำว่า พี่ น้อง ยาย แม่ เช่น พี่ไสรณ์ พี่สู่น้องแก้ว น้องตมิสา น้องอุ้ย ยายอุ้ย แม่อุ้ย

2.3 ใช้คำเรียกไม่สุภาพนำหน้าชื่อเฉพาะ คำเรียกไม่สุภาพ หมายถึง คำที่มีนัยในทางกตตัวละครให้ต่ำลงหรือคำที่มีนัยของน้ำเสียงในทางประชดประชัน ได้แก่คำว่า ไอ้ และ นัง ปรากฏนำหน้าชื่อเฉพาะของตัวละครเอกเพียง 3 ตัว ได้แก่ ไสวณ พินทุดี และเอเซีย เช่น ไอ้ไสรณ์ นังพินทุดี นังเอเซีย ใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครอื่นเรียกตัวละครเอกด้วยอารมณ์โกรธหรือไม่พอใจ

2.4 ใช้คำเรียกสุภาพนำหน้าชื่อเฉพาะ คำเรียกสุภาพ หมายถึง คำที่มีนัยในทางยกย่อง ให้เกียรติตัวละครเอก ได้แก่คำว่า ท่าน คุณ นาง พระนาง ใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครอื่นมีสถานะเท่าเทียมกับตัวละครเอกหรือผู้มีความรู้ วิทยุติ หรือตำแหน่งต่ำกว่ากล่าวถึงตัวละครเอกเพื่อแสดงความสุภาพ หรือเคารพและให้เกียรติตัวละครเอก เช่น ท่านเขมรินทร์ คุณพินทุดี คุณเอเซีย คุณเตย นอกจากนี้ยังมีการใช้คำสุภาพนำหน้าชื่อเฉพาะเพื่อแสดงความรู้สึกรักหรือเอ็นดูตัวละคร เช่น นางแก้ว นางตมิสา

2.5 ใช้คำบ่งชี้สถานภาพหน้าชื่อเฉพาะ คำบ่งชี้สถานภาพคือ คำที่แสดงถึงสถานะทางสังคมของตัวละครเอก เช่น อาชีพ ความสัมพันธ์ และสถานะ ได้แก่คำว่า คุณครู นางสาว มิส และ โยม เช่น คุณครูอินทรีรา นางสาวอินทรีรา มิสเอเชีย โยมปราณ

การใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า ของตัวละครเอกทั้ง 14 ตัว สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 แสดงหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า
อัชฌา	หุบเขากินคน	-
จิตรเสน	จันทราอุษาคเนย์	<u>เจ้าชาย</u> จิตรเสน <u>องค์</u> จิตรเสน <u>พระเจ้า</u> ศรีมเหศวรธรรมัน <u>พระเจ้า</u> มเหศวรธรรมัน
พิชณูหริเกศวร	สุริยวรรมน	-
เชมรินทร์	เชมรินทร์-อินทรีรา, คุณครูอินทรีรา	<u>ท่าน</u> เชมรินทร์ <u>ท่านชาย</u> เชมรินทร์ <u>เจ้าชาย</u> เชมรินทร์ <u>หม่อมเจ้า</u> เชมรินทร์ <u>นักองค์</u> มจจะเชมรินทร์
โสวัณ	เห...ชะเล้ง	<u>พี่</u> โสวัณ <u>ไอ้</u> โสวัณ
ปราณ	อัปสรามนตรา	<u>โยม</u> ปราณ <u>พระนาง</u> ปราณ <u>เจ้าหญิง</u> ปราณ
พินทุวดี	อมฤตาลัย	<u>คุณ</u> พินทุวดี <u>เจ้า</u> พินทุวดี <u>เจ้าหญิง</u> พินทุวดี <u>พระนาง</u> พินทุวดี <u>คุณ</u> พินทุวดี วงศ์โยธิน <u>พระนาง</u> พินทุมเทวี <u>นัง</u> พินทุมเทวี <u>แม่</u> พินทุวดี <u>ราชินี</u> พินทุมเทวี
โสคนเทีย	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	<u>เจ้าหญิง</u> เทีย <u>เจ้าหญิง</u> โสคนเทีย
แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	<u>นาง</u> แก้ว <u>เจ้า</u> แก้ว <u>น้อง</u> แก้ว <u>หนู</u> เกล้า <u>คุณ</u> รัตเกล้า <u>เจ้า</u> แก้วรัตเกล้า
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	<u>พี่</u> สุ <u>หัวหน้า</u> นิล <u>พี่</u> คม <u>พันเอก</u> สรคม <u>พลตรี</u> สรคม <u>พลโท</u> สรคม
ตมิสา	จันทราอุษาคเนย์	<u>น้อง</u> ตมิสา <u>นาง</u> ตมิสา <u>เจ้า</u> ตมิสา
อินทรีรา	เชมรินทร์-อินทรีรา, คุณครูอินทรีรา	<u>น้อง</u> อุ <u>ยาย</u> อุ <u>คุณ</u> อุ <u>แม่</u> อุ <u>คุณ</u> อินทรีรา <u>นางสาว</u> อินทรีรา <u>คุณครู</u> อินทรีรา

ตาราง 7 (ต่อ)

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า
เอเซีย	พนมนาคา	มิสเอเซีย พี่เอเซีย คุณเอเซีย น้องเอเซีย
วราลี	มนตร์อัปสร	คุณเตย หนูเตย คุณวราลี

จากตารางการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้าสามารถแบ่งตัวละครได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวละครที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์และตัวละครที่เป็นสามัญชน โดยตัวละครที่มีเชื้อพระวงศ์ ฝ่ายชาย มีคำนำหน้าชื่อแสดงยศตำแหน่ง ได้แก่ เจ้าชาย พระเจ้า ทานชาย หม่อมเจ้า ตัวละครที่เป็นเชื้อพระวงศ์ฝ่ายหญิง จะใช้คำนำหน้า คือ พระนาง เจ้าหญิง นาง เจ้า ส่วนตัวละครที่เป็นสามัญชน มีการใช้คำนำหน้าได้ทั้งตัวละครชายและหญิงด้วยคำว่า พี่ หรือนำด้วยยศทางอาชีพ ส่วนตัวละครหญิงมักมีคำนำหน้าที่แสดงถึงเพศ การให้เกียรติและการแสดงออกถึงความรัก เช่น น้อง นาง เจ้า คุณ หนู

ตัวอย่างการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้าแสดงการอ้างถึงตัวละครเอกฝ่ายหญิง กัมพูชา จากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ในฉากที่เจ้าหญิงโสคนเทียพาตาของพระองค์ มายังโรงพยาบาลและเป็นครั้งแรกที่ได้เปิดเผยตัวแก่ทหารไทยว่าเป็นเจ้าหญิงของประเทศกัมพูชา ลี้ภัยมา ผู้ประพันธ์ใช้รูปภาพแสดงการอ้างถึงตัวละครเจ้าหญิงโสคนเทีย ดังนี้

ผิวหน้าของ(1)โสคนเทียยังซีดเซียว หากก็ไม่ว้ายสง่างาม หล่อนยืนตรง อยู่หน้าเตียง ยืนเหมือนนางพญา ผมด้ายารวบไว้ด้วยคลีบทองเหลืองรูปแบนเรียว เลี้ยวหน้าค่อนข้างแปลก หน้าผากนั้นนูนงามหากก็วาดลี้กระหว่างคิ้ว จมูกของหล่อน ไม่โด่งมาก แต่ริมฝีปากที่เต็มดั่งกับรอยเว้าตรงปลายคาง ช่วยให้ภาพร่างที่ยืนอยู่ ท่ามกลางแสงตะวันอันทอหาบเข้ามาในห้องพยาบาลที่มีเตียงตัวหนึ่งมีตาของหล่อน นอนเหยียด มีนางพยาบาลก้ม ๆ เงย ๆ อยู่กับแขนของเขาดูเป็นภาพที่แม้นบัดนี้ สู้ก็ยัง ไม่เชื่อว่ามีจริง

(2)เจ้าหญิงโสคนเทียหรือนี้

ยังไม่ทันสิ้นสุดความคิด หล่อนก็หันมาทางเขาช้า ๆ มีสอตกลงไปในห่อผ้า ยืนสุมุดเล็ก ๆ เล่มหนึ่งส่งให้เขา

“ตรวจดูซิคะ ให้ผู้กองช่วยดูอีกคนว่า ฉันใช้ฉันหรือไม่”

สูรับมาอย่างงง ๆ พลังส่งให้รอยเอกรวันดร

“ผมคงอ่านไม่ออก”

ร้อยเอกภวันดรจึงรับมาเปิดดู

ผิวพระพักตร์ของ(3)เจ้าหญิงโสคนเทียเผือดซีดลงเมื่อนายแพทย์บอกกล่าวถึงอาการของ ปุน เียย ว่าเป็นมาลาเรียมค่อนข้างแรง

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 80-82)

จากตัวอย่างเป็นการใช้รูปภาษาหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำปรากฏหน้าคือ “เจ้าหญิงโสคนเทีย” ในตำแหน่งที่ 2 และ 3 อ้างถึงรูปภาษา “โสคนเทีย” ในตำแหน่งที่ 1 รูปภาษานี้เป็นการแสดงถึงชาติกำเนิดของตัวละครที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์

ตัวอย่างการใช้คำนำหน้าหน่วยเรียกชื่อเฉพาะของตัวละครเอกชายกัมพูชาในนวนิยายเรื่องจันทร์ธาตุภาคเนย์ ในบทบรรยายถึงเจ้าชายจิตรเสน ภายหลังจากพระองค์แผ่ขยายอาณาจักรจนละ ไปอย่างกว้างขวาง และได้ขึ้นครองราชย์จึงได้รับการเฉลิมพระนามใหม่จาก “จิตรเสน” เป็น “ศรีมเหศวรธรรมัน” เป็นชื่อที่เปลี่ยนแปลงภายหลังจากได้รับการเฉลิมพระนามของเจ้าชายจิตรเสน โดยมีรูปภาษาที่แสดงการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะของเจ้าชายจิตรเสนเพื่อยกย่องพระองค์ด้วยคำว่า เจ้าชาย และพระเจ้า ดังนี้

(1)เจ้าชายจิตรเสน หลังจากได้กลับคืนเมืองเศรษฐปุระและได้ครองราชย์สืบต่อจากพระเจ้าศรีภวธรรมัน ทรงมีพระนามแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์พระมหาเทพ โดยเฉลิมพระนามว่า (2)‘พระเจ้าศรีมเหศวรธรรมัน’ และได้มีพระบัญชาให้ทั่วทุกแคว้นทุกเมืองที่มีเทวสถานที่มีพระองค์เคยเสด็จผ่านและถวายบรรณาการจักได้เพิ่มจารจารึกลงในศิลาสลักหน้าเทวสถานบูชาองค์พระมหาเทพทุกแห่งเพิ่มเติมถึงพระนามหลังขึ้นครองราชย์ของ(3)เจ้าชายจิตรเสน ที่มีอำนาจปกครองแคว้นแคว้นทั่วดินแดนและแคว้นนั้นให้บุคคลทั่วไปได้ทราบพระนามกษัตริย์ของพวกเขา

(4)‘พระเจ้าศรีมเหศวรธรรมัน’ กษัตริย์ผู้ประดุจดั่งองค์พระมหาเทพปกครองไพร่ฟ้าประชาชนทั่วดินแดนได้ลม

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 545)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้รูปภาษา “พระเจ้าศรีมเหศวรธรรมัน” ในตำแหน่งที่ 2 และ 4 อ้างถึงรูปภาษา “เจ้าชายจิตรเสน” ในตำแหน่งที่ 1 และ 3

ตัวอย่างการใช้คำเรียกญาตินำหน้าชื่อเฉพาะ จากนวนิยายเรื่อง จำหลักไว้ในแผ่นดิน ในฉากที่สรวงไปเป็นที่ปรึกษาการรบให้แก่ทหารเขมรโดยใช้นามแฝงคือ หัวหน้านิล ขณะนั้น

พันเอกเจีย วาริน หัวหน้าทหารเขมรกำลังโกรธและเสียใจจากการวางแผนของตนที่ผิดพลาด ทำให้น้องชายของเขาถูกทหารเวียดนามโจมตีจนได้รับบาดเจ็บสาหัสทำให้สลดหรือหัวหน้านิลต้องปลอบใจเขาประหนึ่งพี่ปลอบน้อง โดยมีหน่วยเรียกญาตินำหน้าชื่อเฉพาะ ดังนี้

“(1)หัวหน้านิล” นิ่งงันเมื่อฟังเสียงแผดร้องอย่างคับแค้นสุดขีดของนายทหารเขมร ผู้ผ่านการร่ำศึกมานานครั้น

“ริน” ชายหนุ่มจับมือพันเอกผู้เล็ดร่อนหาญกล้าไว้มั่นคง แม่พิชสงแห่งอาภาตนั้นรุนแรง หากก็ยังแพ้พิชร้ายของความย่อยยับ “รินต้องคิดให้ตก ทำใจให้เข้มแข็งให้ได้ก่อน น้องจะออกไปบัญชาการรบทั้งทุกซอกอย่างนี้ไม่ได้ ไม่ได้เด็ดขาด พี่ไม่อนุญาตนะ ไม่ให้ไป”

“พี่ (2)พิคม” พันเอก เจีย วาริน นั้นสิ้นแล้วเกือบทุกสิ่ง เหลือเพียงเกียรติศักดิ์รักแท้ที่มีต่อชาติ ด้วยหวังไว้อย่างแรงกล้าที่จะกอบกู้กัมพูชาให้ฟื้นคืนจากเงื้อมมือของเวียดนาม “พี่ต้องให้ผมไป พี่ต้องให้ผมไปฆ่ามัน”

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 272)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้รูปภาษา “พิคม” ในตำแหน่งที่ 2 แสดงการอ้างถึง “หัวหน้านิล” ในตำแหน่งที่ 1 การใช้คำเรียกเครือญาตินำหน้าหน่วยเรียกชื่อเฉพาะสะท้อนความสัมพันธ์ของตัวละคร ผ่านการใช้คำเรียกเครือญาติ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของทหารไทยและทหารกัมพูชา ที่ผ่านการใช้ชีวิตในการทำงานพันฝ่าอุปสรรคร่วมกัน ตลอดจนแสดงถึงความช่วยเหลือของไทยต่อกัมพูชาในลักษณะพี่น้อง ผ่านการเรียกด้วยคำเรียกเครือญาติที่มีความสนิทสนมกัน

3. หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยาย

หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยาย คือ หน่วยนามชื่อเฉพาะที่มีคำอื่น ๆ มาขยายเพื่ออ้างถึงลักษณะบางประการของตัวละครเอกให้เด่นชัดขึ้นหรือบอกความสัมพันธ์ของตัวละคร โดยมีโครงสร้างคือ ชื่อเฉพาะ + ส่วนขยาย เช่น พันทุติ ผู้สูงศักดิ์ มเหศวร ผู้ยิ่งใหญ่ ผู้รัก

จากการศึกษาหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยายอ้างถึงตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทยพบการใช้คำขยายหน่วยเรียกชื่อเฉพาะเพียง 5 ตัวละคร ได้แก่ เจ้าชายจิตรเสน หม่อมเจ้าเขมรินทร์ พันทุติ ตมิสา และอินทรีรา สามารถจำแนกการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยายได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

3.1 ส่วนขยายเพื่อยกย่องตัวละครเอก เช่น มเหศวร ผู้ยิ่งใหญ่ พันทุติ ผู้เลอโฉม พันธุมเทวี ราชินีเหนือหัว

3.2 ส่วนขยายแสดงที่มาของตัวละครเอก เช่น หม่อมเจ้าเชมรินทร์ธาดา
แห่งกัมพูชา

3.3 ส่วนขยายแสดงลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอก เช่น ตมิสาตัวน้อย

3.4 ส่วนขยายแสดงความรู้สึกของตัวละครอื่นต่อตัวละครเอก เช่น อุที่รัก

การใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำขยาย ของตัวละครเอกทั้ง 14 ตัว สรุปได้ดังตาราง
ต่อไปนี้

ตาราง 8 แสดงหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำขยาย

ตัวละครเอก	เรื่อง	ชื่อเฉพาะ
อัชฌา	หุบเขากินคน	–
จิตรเสน	จันทราอุษาคเนย์	มเหศวรโรมัน <u>ผู้ยิ่งใหญ่</u>
พิษณุหรือเกศวร	สุริยวรรมัน	–
เชมรินทร์	เชมรินทร์-อินทิดา, คุณครูอินทิดา	หม่อมเจ้าเชมรินทร์ธาดา <u>แห่งกัมพูชา</u>
โสวัณ	เห...ชะเล้ง	–
ปราณ	อัปสรามนตรา	–
พินทุดี	อมฤตาลัย	พินทุดี <u>ผู้สูงศักดิ์</u> พินทุดี <u>ผู้เลอโฉม</u> พันธุเทวี <u>ราชินีเหนือหัว</u>
โสคนเทีย	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	–
แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	–
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	–
ตมิสา	จันทราอุษาคเนย์	ตมิสา <u>ตัวน้อย</u> เจ้าตมิสา <u>ตัวน้อย</u>
อินทิดา	เชมรินทร์-อินทิดา, คุณครูอินทิดา	<u>อุที่รัก</u>
เอเซีย	พนมนาคา	–
วราลี	มนตร์อัปสร	–

ตัวอย่างการใช้ชื่อหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยาย จากนวนิยายเรื่อง อมฤตาลัย ในฉากที่ศุภสิทธิ์แอบเข้าไปในบ้านของพินทุดีแล้วมองเห็นเธอ ขณะนั้นร่างกายของพินทุดีกำลังอยู่ในช่วงที่อ่อนกำลังทำให้ฤทธิ์ของวามลดลงร่างกายของเธอจึงมีลักษณะเหมือนคนแก่

ผู้ประพันธ์ได้บรรยายลักษณะของพินทุติโดยมีการใช้ส่วนขยายชื่อเพื่อแสดงลักษณะเด่นของตัวละครที่ขัดแย้งกับสถานการณ์ที่ตัวละครศุภลัทธิดีเห็นเธอในขณะนั้น ดังตัวอย่าง

ร่างนั้นสวมเสื้อนอนยาวสีขาวสะอาด ประดับลูกไม้ฟุ้งงดงาม แต่ลักษณะท่าทางเดินของร่างนั้นดูผิดปกติ จนชายหนุ่มไม่อยากจะคิดว่า นั่นเป็นร่างของ **พินทุติ ผู้เลอโฉม** เขามองไม่เห็นดวงหน้าเพราะเจ้าของร่างกำลังใช้ผ้าผืนใหญ่เช็ดหน้าอยู่ ครั้นร่างนั้นขยับใกล้เข้ามาอีกนิดหนึ่ง เขาก็มองเห็นมือทั้งสองซึ่งยกขึ้นเช็ดหน้าได้ถนัด ซึ่งเพียงเท่านั้น ก็ทำให้ศุภลัทธิดีถึงกับสะดุ้งด้วยความตกใจ

(จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 334)

“ผู้เลอโฉม” เป็นส่วนขยายชื่อเฉพาะ “พินทุติ” เพื่อเน้นย้ำถึงหญิงสาวที่มีความงามเป็นอมตะแต่ในบทเป็นการบรรยายเพื่อให้เห็นความขัดแย้งระหว่างความสวยงามและความไม่สวยงามของตัวละครเอก

อีกตัวอย่างเป็นการใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยายแสดงลักษณะทางกายภาพของตัวละครเอก ในนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุภาคเนย์** ในฉากที่ตมิมสากำลังสนทนากับบิดาเกี่ยวกับเทวรูป ขณะนั้นเธอยังเป็นนักศึกษาอยู่ ผู้แต่งใช้รูปภาษาที่เป็นหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยายอ้างถึงตมิมสา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เทวรูปองค์นี้ เป็นเทวรูปที่บ่งบอกถึงคนสองเพศในเทวรูปองค์เดียวกัน พบในเมืองไทยไม่มากนักหรอกลูก บ่งบอกถึงปรัชญาความคิดเกี่ยวกับเทพเจ้าสูงสุดสองพระองค์ คือ พระศิวะและพระอุมา ผู้เป็นคักติ อธิบายถึงการเป็นหนึ่งเดียวของจักรวาล เรียกขานนามเทวรูปนี้ว่า พระอรรณนาวิศร”

ยังจำดวงตาคู่กระจ่างใส่นั้นได้ถนัดเหมือนเพิ่งจะได้ยินพูดคุยกันอยู่เมื่อวาน (1) **เจ้าตมิมสาด่วนอยู่** รับฟังคำตอบจากบิดาทำดวงตาปริบปริบ สลับกับมองดูเทวรูปด้วยความสนใจ ก่อนจะเดินกรไ้รอบห้องตามประสาคนอยากรู้อยากเห็น ผู้เป็นบิดามองเห็นแววไฟใจใคร่รู้ของบุตรสาวคนนีมาตั้งแต่เด็ก

“(2) **ตมิมสา** สนใจเรื่องราวประวัติศาสตร์อย่างเดียวกัน จนกระทั่งสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้คณะเดียวกับที่ท่านสอนได้สำเร็จ อาจารย์ลาตินจึงทั้งรักทั้งภูมิใจในตัวลูกสาวคนนี้สุดหัวใจ

หาก(3)**ตม**ิสายังอยู่ถึงวันนี้ ลูกอาจจะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เพราะสติปัญญาที่เก่งกาจเกินวัย ด้วยความตั้งใจใฝ่รู้อาจทำให้(4)**ตม**ิสาเป็นนักวิชาการที่เก่งกว่าพ่อคนนี้ได้

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 13-14)

จากตัวอย่าง การใช้ส่วนขยายหน่วยเรียกชื่อเฉพาะด้วยรูปภาษา “ตม**ิ**สา**ตัวน้อย**” ในตำแหน่งที่ 1 อ้างถึงตัวละคร “ตม**ิ**สา” ในตำแหน่งที่ 2,3 และ 4 การอ้างถึงด้วยรูปภาษาดังกล่าว เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรักและความเอ็นดูของพ่อที่มีต่อลูก และทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจว่า ก่อนที่ตม**ิ**สาจะมาอยู่ในอาณาจักรโบราณ เธอยังเป็นเด็กสาวตัวน้อยของพ่อ

รูปภาษาที่เป็นหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ใช้แสดงการอ้างถึงตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชรมสมัยของนักประพันธ์ไทย ทั้ง 3 ลักษณะ ได้แก่ หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดี่ยว หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า และหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยาย เป็นการใช้ภาษาอ้างถึงตัวละครเอกเพื่อสร้างความหลากหลายของการเรียกตัวละครเอก แสดงที่มาและชาติกำเนิดของตัวละคร แสดงความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบุคคลอื่น รวมถึงการยกย่องตัวละครเอก

หน่วยเรียกชื่อดำแหน่ง

หน่วยเรียกชื่อดำแหน่ง หมายถึง ภาษาที่ใช้เรียกชื่อยศหรือตำแหน่งของตัวละครตำแหน่งนั้น อาจมีมาพร้อมกับชาติกำเนิด หรือตำแหน่งทางอาชีพ แบ่งเป็นตำแหน่งที่แต่งตั้งอย่างเป็นทางการ เช่น เจ้าชาย เจ้าหญิง หม่อมเจ้า ครู และตำแหน่งที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ตำแหน่งตามบทบาทในครอบครัว เช่น คุณหนู คุณผู้หญิง ในงานเขียนนวนิยายผู้ประพันธ์ใช้หน่วยเรียกตำแหน่งเพื่อการหลีกคำ และแสดงถึงบทบาทหน้าที่ของตัวละครเอก

จากการศึกษานวนิยาย 12 เรื่อง จำนวน 14 ตัวละคร พบว่า มีตัวละครเอกจำนวน 13 ตัวละคร ที่ใช้หน่วยเรียกชื่อดำแหน่งเพื่อแสดงการอ้างถึงตัวละคร และมี 1 ตัวละครที่ไม่ปรากฏการใช้คำเรียกตำแหน่ง คือ โสวัณ คำเรียกตำแหน่งที่ปรากฏมี 3 ลักษณะ คือ ตำแหน่งจากชาติกำเนิด เช่น เจ้าชาย ไอรส เจ้าหญิง ตำแหน่งจากอาชีพหรือหน้าที่ที่ได้รับ เช่น หัวหน้าองค์กรฯ นางห้าม ผู้บัญชาการ สนมท้าวนาง และตำแหน่งภายในครัวเรือน เช่น คุณหนู คุณผู้หญิง การใช้หน่วยเรียกชื่อดำแหน่งมี 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การใช้หน่วยเรียกชื่อดำแหน่งที่ปรากฏเดี่ยว
2. การใช้หน่วยเรียกชื่อดำแหน่งที่มีส่วนขยาย

1. การใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่ปรากฏเดียว

หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่ปรากฏเดียว เป็นการใช้รูปภาษาแสดงการอ้างถึงตัวละครเอก โดยใช้ตำแหน่ง ยศ หรืออาชีพ เรียกแทนชื่อเฉพาะของตัวละครเอกเพื่อให้เกิดความหลากหลายของภาษาและเพื่อเน้นย้ำบทบาทของตัวละครเอกให้เด่นชัดขึ้น จากนวนิยายจำนวน 12 เรื่อง สามารถสรุปตัวอย่างการใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่ปรากฏเดียวได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 9 แสดงการใช้การใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่ปรากฏเดียว

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่ปรากฏเดียว
อัชฌา	หุบเขากินคน	ราชบุตร พระอนุชา
จิตรเสน	จันทราอุษาคเนย์	เจ้าชาย เจ้านาย ไอรส
พิษณุทริเกศวร	สุริยวรรณ	ราชบุตร กรุงพนม ไทท้าวเธอ อัศวบดี จักรวาทิน จักริน สดักนุง
เขมรินทร์	เขมรินทร์-อินทिरา, คุณครูอินทिरา	หม่อมเจ้า ฝ่าบาท ท่านชาย
โสวัณ	เห...ชะเล้ง	-
ปราณ	อัปสรามนตรา	ศิษย์ พระนางเหนือหัว เจ้าหญิง มเหสี พระนางกัมพูราชลักขมี
พินทุดี	อมฤตาลัย	เจ้า นาย คุณผู้หญิง
โสคนเทีย	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	เจ้าหญิง แปร่งแซ (Princesse)
แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	เจ้าหญิง
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	หัวหน้า องครักษ์ อองเครียะ สายขาวลับ ผู้บัญชาการ ที่ปรึกษาการยุทธ
ตมิสา	จันทราอุษาคเนย์	นางห้าม สนมท้าวนาง เมีย
อินทिरา	เขมรินทร์-อินทिरา, คุณครูอินทिरา	ครู คุณครู
เอเซีย	พนมนาคา	เจ้าหญิง
วราลี	มนตร์อัปสร	คุณผู้หญิง คุณหนู

ตัวอย่างการใช้คำเรียกตำแหน่งเพื่ออ้างถึงตัวละครเอก จากนวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** ในการบรรยายฉากที่เจ้าหญิงปราณทำให้นิลกาพระลี้กถึงอดีตที่ผ่านมาเพื่อแสดงให้อนินนาถ เห็นว่าอดีตเธอเป็นใคร และมีความสัมพันธ์กับเจ้าหญิงปราณอย่างไร รูปภาษาที่ผู้ประพันธ์ใช้อ้างถึงเจ้าหญิงปราณ ดังนี้

คำพูดนี้จากเมื่อพันกว่าปีที่นิลกาพาเข้าเฝ้าพระนาง ที่ยามนั้นเป็นเพียง(1)**เจ้าหญิงปราณ** มิใช่พระนางเหนือหัวผู้ซึ่งเป็นแค่โอปปาติกะ นางตอบโต้มั่นคงและดีรู้รั้มยอมถวายตัวให้กับองค์หรือ พระนางเหนือหัวมองนางอย่างปราณี

“เจ้ามิได้ถวายตัว แต่มาอยู่กับเรา ช่วยเหลืองานเราดังพี่น้อง” เสียงของพระนางทอดยาวไปไกล อดีตนับพันปียังกระจ่างชัดในความนึกคิดของพระนาง

ข้าพระบาทของพระนางเหนือหัวจับกุมอนินนาถไว้คนละด้านแล้วถึงจับจูงกิ่งลากไปยังห้องที่เดิมของเธอ อนินนาถหันมอง(2)**พระนางกัมพูชราชลักษมี** ด้วยความสับสนจนลึบสายตา

(จุติศร, 2553, หน้า 84-85)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้รูปภาษาอ้างถึงตำแหน่ง คือ “พระนางกัมพูชราชลักษมี” ในตำแหน่งที่ 2 แสดงการอ้างถึง “เจ้าหญิงปราณ” ในตำแหน่งที่ 1 ซึ่งตำแหน่งกัมพูชราชลักษมี ซึ่งเป็นตำแหน่งสำคัญของเจ้าหญิงเขมรโบราณ

นอกจากนี้ในนวนิยายเรื่อง **จันทร์หาอุษาคเนย์** ปรากฏการเรียกตำแหน่งของตมिसา ด้วยคำว่า นางห้าม สาเหตุที่ตมिसาต้องเป็นนางห้าม เกิดจากเหตุการณ์ที่เธอเป็นลมแล้วเจ้าชายจิตรเสน เข้ามาช่วยเหลือโดยการรับร่างของหญิงสาวไว้ ตามธรรมเนียมหากเจ้าชายถูกตัวของหญิงสาวใดแล้ว นางนั้นจะถือว่าเป็นนางห้ามไปโดยปริยาย ตัวอย่างการใช้รูปภาษาเรียกตำแหน่งนางห้าม แทนชื่อ ตมिसา ดังนี้

(1)**ตมिसา**ถูกพาไปรวมขบวนเสด็จของเจ้าชายจิตรเสนพร้อมกับบรรดาศฤงคารและเครื่องราชูปโภคต่าง ๆ อันประกอบเกียรติยศของจอมทัพแห่งเศรษฐปุระ คชาธารทรงเป็นช้างตัวใหญ่มีงายาวไม่ต่ำกว่าสามเมตร หมอบสยบรอรับเสด็จอยู่ด้านหน้าดำเนิน กุบประทุนหลังคชาธารถักทอขึ้นจากไม้ไผ่ฝีมือประณีตแลดูมั่นคง (2)**ตมिसา**ต้องขึ้นนั่งบนเสลี่ยงนำหน้าคชาธารเขื่อนนั้น เสลี่ยงไม้ไผ่ปลาดผ้าสีทอง ไม่มีหลังคาทหารร่างใหญ่สี่คนก้มหน้าไม่ล่วงล้ำขึ้นมองจ้องจับ(3)**นางห้าม**ขององค์จิตรเสน

หญิงสาวเดินขานด้วยความประหม่าน้อย ๆ ตอนที่ก้าวเข้าไปนั่งบนเสลี่ยง พอพวกทหารส่งสัญญาณยกเสลี่ยงขึ้น เจ้าตัวถึงกับออกปากอุทานเบา ๆ กับจังหวะ ไหวยวบไม่คุ้นเคย

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 179)

จากตัวอย่างมีการใช้คำเรียกตำแหน่งในรูปภาพ “นางห้าม” ในตำแหน่งที่ 3 เพื่อแสดงการอ้างถึงตัวละคร “ตมิสา” ในตำแหน่งที่ 1 และ 2

ตัวอย่างการใช้คำเรียกตำแหน่งที่มาจากอาชีพหรือหน้าที่ที่ได้รับเพื่อแสดงการอ้างถึงตัวละครเอก จากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ในครั้งที่สรมไปช่วยเป็นที่ปรึกษาการยุทธให้กับกองกำลังเขมร เขามีชื่อในการปฏิบัติงานครั้งนี้ว่า “หัวหน้านิล” ในการปฏิบัติการครั้งนี้ มีนายทหารชั้นผู้น้อยคนไทยร่วมทำงานด้วย รูปภาพที่ใช้เรียกตำแหน่งอ้างถึงหัวหน้านิล ดังข้อความต่อไปนี้

เมื่อก้าวลงไปถึงพื้นในห้วงดิน (1) **“หัวหน้านิล”** ก็ได้แต่หย่อนตัวลงนั่งบนม้ายาว รอคอย ทหารเขมรชุดนี้จะต้องเดินเท้าไปตลอดกลางคืนและพักกลางวันอีกไกลราว สามสี่วัน กว่าที่จะถึงจุดหมายสำคัญที่ทหารญวนใช้เป็นเส้นทางส่งกำลัง ชายหนุ่ม ถอนใจยาว หวังว่าครั้งนี้คงไม่พลาด

(2) **“หัวหน้าครับ”** จ่าเจ็ดส่งเสียงเรียกจากมุมห้อง “เจ้าเทียบทำไมไปนาน”

เขาหันไปมองหน้า แวดตาเป็นประกายเรืองในแสงตะเกียง อาการนิ่งของผู้บังคับบัญชา ทำให้จ่าเจ็ดหยุดพูด ในที่สุด (3) **“หัวหน้า”** ของเขาจึงกล่าวตอบเป็นเชิง คาดการณ์

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 321)

จากตัวอย่าง เป็นการเรียกตำแหน่งของสรมด้วยตำแหน่งของการทำงานด้วยรูปภาพ “หัวหน้า” ในตำแหน่งที่ 2 และ 3 ที่ใช้อ้างถึง “หัวหน้านิล” ในตำแหน่งที่ 1

อีกตัวอย่างเป็นการใช้ภาษาอ้างถึงตัวละครเอกด้วยการใช้คำเรียกตำแหน่งแบบไม่เป็นทางการภายในครัวเรือนเพื่ออ้างถึงตัวละครเอก จากนวนิยาย เรื่อง **มนตร์อัปสรา** ในฉากที่วราลีเข้าไปอยู่ในบ้านอิศราข วันหนึ่งเจ้านายของเธอให้เธอทำขนมสำหรับไปฝากญาติของเขา ขณะนั้นวราลีไม่มีสถานะที่ชัดเจนในบ้าน เนื่องจากมาอยู่ในฐานะลูกหนี้ แต่เจ้านายก็ให้

เกียรติมากกว่าเป็นเด็กรับใช้ในบ้าน จึงทำให้แม่บ้านที่อยู่มาก่อนเรียกเธอด้วยรูปภาษาเชิงยกย่อง ดังนี้

(1) **วรลีสถอนใจ** สลัดความคิดหนักอกนั้นออกจากสมองใบน้อยของตน จัดแจง อาบน้ำแต่งตัวเดินลงมาชั้นล่าง ตรงไปยังห้องครัวเพื่อเตรียมของฝากนิตยาตามที่ได้ รับปากเจ้าของบ้าน

“(2) **คุณหนู** ตั้งแต่เช้าเชียว” เสียงทักอย่างใจดีดังมาจากแม่บ้านวัยกลางคน ซึ่งกำลังตอกไข่ลงทอดในกระทะ กลิ่นหอมของเนยที่ใช้ทอดยั่วน้ำลายผู้มาใหม่ชะงัดนัก (อรพิม, 2557, หน้า 67)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้คำเรียกตำแหน่งภายในครัวเรือน ด้วยรูปภาษา “คุณหนู” ในตำแหน่งที่ 2 เพื่อแสดงการอ้างถึงตัวละคร “วรลีส” ในตำแหน่งที่ 1 เนื่องจากวรลีสไม่ได้เข้ามา อยู่ในบ้านหลังนี้ในฐานะคนรับใช้ แต่ไม่ใช่ นายหญิงของบ้าน จึงทำให้แม่บ้านเรียกเธอด้วยคำที่ ยกย่องแถมเอ็นดูตามอายุของหญิงสาว

โดยสรุปการใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่ปรากฏเดี่ยวพบคำเรียกตำแหน่งที่มาจาก ชาตีกำเนิดของตัวละครเอก จำนวน 9 ตัวละคร ได้แก่ อัชฌา เจ้าชายจิตรเสน พิษณุหริเกรศวร หม่อมเจ้าเขมรินทร์ เจ้าหญิงปราณ พินทุดี เจ้าหญิงโสคนเทีย เจ้าแก้วรัตเกล้า และเอเซีย การใช้คำเรียกตำแหน่งจากอาชีพหรือหน้าที่ที่ได้รับเพื่อแสดงการอ้างถึงตัวละครเอก มี 3 ตัวละคร ได้แก่ สรคม อินทรา และตมิสา และการใช้ภาษาอ้างถึงตัวละครเอกด้วยการใช้คำเรียกตำแหน่ง แบบไม่เป็นทางการภายในครัวเรือนเพื่ออ้างถึงตัวละครเอก มี 3 ตัวละคร ได้แก่ พินทุดี ตมิสา และวรลีส ซึ่งการใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งเพื่ออ้างถึงตัวละครมีความสัมพันธ์กับตัวบท หรือบทบาทที่ตัวละครเอกได้รับทั้งด้านชาตีกำเนิด อาชีพ และสถานภาพทางสังคม

2. การใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่มีส่วนขยาย

หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่มีส่วนขยาย เป็นการใช้ภาษาอ้างถึงตัวละครเอก โดยมี องค์ประกอบ คือ ชื่อตำแหน่ง+ส่วนขยาย เช่น เจ้าชายเขมร เจ้าชายโจรป่า นายผู้โหดร้าย การใช้ภาษาลักษณะดังกล่าวเพื่อต้องการอธิบายหรือเสริมและเน้นย้ำภาพลักษณ์ของตัวละคร ให้เด่นชัดขึ้น ส่วนขยายดังกล่าวมีลักษณะการใช้ ดังนี้

2.1 **ใช้เพื่อบอกสถานที่หรือที่มาของตัวละครเอก** การใช้ส่วนขยายตำแหน่ง รูปแบบนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกมีที่มาอย่างไร หรือเป็นบุตรของใคร เช่น เจ้าชาย

หนุมแห่งกัมพูชา เจ้าเขมร นายทหารไทย ราชนีแห่งอมฤตาลัย เจ้าหญิงเขมร เจ้าหญิงแห่งเวียงอมรา คุณครูสาวจากเมืองไทย ธิดาแห่งโยวรมัน

2.2 ใช้เพื่อบอกบุคลิกภาพภายนอกของตัวละคร คือการใช้ส่วนขยายตำแหน่งที่แสดงรูปร่างหน้าตาของตัวละครเอก เช่น เจ้าชายหนุม เจ้าชายรูปงาม นายสาว

2.3 ใช้เพื่อบอกบุคลิกภาพภายในของตัวละคร คือการใช้ส่วนขยายตำแหน่งที่แสดงลักษณะนิสัย อารมณ์ความรู้สึกภายในของตัวละครเอก เช่น เจ้าชายผู้เก่งกล้า นายผู้โหดร้าย เจ้าชายใจร่ำ

2.4 ใช้เพื่อบ่งชี้การอ้างถึงตัวละครเอกโดยใช้คำบ่งชี้ เป็นการใช้ส่วนขยายตำแหน่งเพื่อระบุว่าเป็นตัวละครตัวใด เช่น เจ้าหญิงองค์นั้น เจ้าหญิงองค์นี้ เจ้าหญิงพระองค์นั้น

2.5 ใช้เพื่อบอกลักษณะพิเศษของตัวละคร เป็นการใช้ส่วนขยายตำแหน่งที่แสดงความสามารถหรือลักษณะเฉพาะของตัวละคร เช่น ราชนีผู้อมตะ

2.6 ใช้เพื่อบอกลำดับของตัวละคร เป็นการใช้ส่วนขยายตำแหน่งที่แสดงลำดับญาติของตัวละครเอก เช่น ราชบุตรองค์เล็ก

ตาราง 10 แสดงการใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่มีส่วนขยาย

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่มีส่วนขยาย
อัชฌา	หุบเขากินคน	ราชบุตร <u>องค์เล็ก</u>
จิตรเสน	จันทราอุษาคเนย์	เจ้าชาย <u>หนุม</u> เจ้าชาย <u>ผู้เก่งกล้า</u> เจ้าชาย <u>จอมทัพ</u> เจ้าชาย <u>รูปงาม</u> เจ้าชาย <u>ใจร่ำ</u>
พิษณุทริเกศวร	สุริยวรมัน	–
เขมรินทร์	เขมรินทร์-อินทิรา, คุณครูอินทิรา	เจ้าชาย <u>หนุมแห่งกัมพูชา</u> เจ้า <u>เขมร</u> เจ้าชาย <u>เขมร</u>
โสวัณ	เห...ชะเล้ง	–
ปราณ	อัปสรามนตรา	เจ้าหญิง <u>พระองค์นั้น</u>
พินทุดี	อมฤตาลัย	นาย <u>สาว</u> นาย <u>ผู้โหดร้าย</u> ราชนี <u>ผู้อมตะ</u> แม่อยู่หัว <u>อมฤตาลัย</u> ธิดาแห่ง <u>โยวรมัน</u> ราชนีแห่ง <u>อมฤตาลัย</u> นางกษัตริย์จาก <u>อดีต</u>
โสคนเทีย	จำหลักไว้ใน แผ่นดิน	ราชนารีแห่ง <u>กัมพูชา</u> เจ้าหญิง <u>เขมร</u>

ตาราง 10 (ต่อ)

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่มีส่วนขยาย
แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	เจ้าหญิง <u>องค์นั้น</u> เจ้าหญิง <u>องค์นี้</u> เจ้าหญิง <u>ผู้สูงศักดิ์</u> เจ้าหญิง <u>แห่งเวียงอมรา</u>
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	นายทหาร <u>ไทย</u>
ตมิสา	จันทราอุษาคเนย์	—
อินทิรา	เขมรินทร์-อินทิรา, คุณครุอินทิรา	คุณครู <u>สาวจากเมืองไทย</u>
เอเซีย	พนมนาคา	—
วราลี	มนตร์อัปสร	—

ตัวอย่างการใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่มีส่วนขยายของตัวละครเอกจากนวนิยายเรื่อง จำหลักไว้ในแผ่นดิน ในเหตุการณ์ที่พันเอกสรคมเขียนจดหมายถึงมณฑาทอง แต่ขณะเขียนก็กลับคิดถึงเจ้าหญิงโสคนเทีย ซึ่งเป็นเจ้าหญิงของราชอาณาจักรกัมพูชา ดังนี้

ชายหนุ่มยิ้มออกมาเมื่อนึกถึงหล่อน ดอกไม้เล็ก ๆ สีขาวบนผนัง ความคิดถึงและตรึงใจทำให้เขาเลื่อนสมุดฉีกปกสีชมพูเข้ามาใกล้ลงมือเขียนจดหมาย

“ที่รักยิ่ง” เขียนไปได้สามคำ ก็ค้างไว้เพียงนั้น พลางก็นึกขำตนเองที่เรื้อเรื้อการเขียนจดหมายมานานนัก นานจนจำไม่ได้ว่าเขียนครั้งสุดท้ายเมื่อใดและถึงใคร จดจำได้เพียงครั้งเดียว คือครั้งหนึ่ง นานมาแล้ว (1) เจ้าหญิงเขมรองค์หนึ่ง เคยทรงวานให้เขาเขียนจดหมายถึงเพื่อนหญิง หากเขาก็ตพยายามเขียนให้ผิดเพี้ยนไปเสีย

(2) เจ้าหญิงเขมร... (3) เจ้าหญิงโสคนเทีย

พันเอกสรคม วางปากกา พร้อมกับทอดถอนใจใหญ่

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 596-597)

จากตัวอย่าง มีการใช้ส่วนขยายของหน่วยเรียกชื่อตำแหน่งด้วยรูปภาษา “เจ้าหญิงเขมร” ในตำแหน่งที่ 1 และ 2 แสดงการอ้างถึง “เจ้าหญิงโสคนเทีย” ในตำแหน่งที่ 3 เป็นการบอกที่มาของตัวละครเจ้าหญิงโสคนเทีย ว่าเป็นคนกัมพูชา และเป็นการตอกย้ำความแตกต่างทางชนชั้น ระหว่างพันเอกสรคม และเจ้าหญิงโสคนเทีย อีกด้วย

อีกตัวอย่างในการใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่มีส่วนขยายเพื่อแสดงลักษณะพิเศษของตัวละครจากนวนิยายเรื่อง **อมฤตาลัย** ในฉากที่เจ้าหญิงพันธุ์มเหศวรวางแผนปลงชีวิตของน้องสาวและขุนนางตนเองลงรักเพื่อไม่ให้ทั้งสองได้แต่งงานกัน แต่เธอกลับบอกทุกคนว่าทั้งสองป่วยด้วยโรคไข้ป่า ผู้ประพันธ์ใช้รูปภาษาอ้างถึงตัวละคร พันธุ์มเหศวร ดังนี้

พักตรังามของ (1)**พันธุ์มเหศวร**มีแววเศร้าสลด แต่ดวงเนตรกลับแวววาวตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง

“ท่านจงนำความเศร้าเสียใจอย่างสุดซึ้งของเราไปกราบบังคมทูลพระราชบิดาด้วยว่า (2)**พันธุ์มเหศวร**นี้ให้แสนสลดระทดยิ่งนักที่พระน้องนางและขุนพลกุเพนทราต้องสิ้นชีวิตลงพร้อมกันด้วยไข้ป่าโป่งเขียวอันร้ายกาจ เสียตายยิ่งนักที่วิชาความรู้ที่เรามีไม่อาจช่วยชีวิตน้องเราไว้ได้ทันการ เพราะท่านยอมตระหนกดีทุกคนแล้วว่า ไข้นี้แน่นอนเกิดแก่ผู้ใดยอมยังชีวิตให้สูญสิ้นโดยพลัน จงกลับไปกราบทูลพระราชบิดาตามนี้เถิด”

ตรัสแล้ว(3)**ราชินีผู้อมตะ**ก็ขยับหัตถ์เป็นเชิงรับคารวะจากบรรดาบุคคลในที่นั้น เนตรที่เหลือบแลไปทางโกลธิดิธร มีเลศนัยลึกล้ำที่รู้กันโดยเฉพาะสองคน

(จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 285-286)

จากตัวอย่าง การใช้รูปภาษา “**ราชินีผู้อมตะ**” ในตำแหน่งที่ 3 เป็นการอ้างถึงตัวละคร “พันธุ์มเหศวร” ในตำแหน่งที่ 1 และ 2 การใช้ส่วนขยายตำแหน่งด้วยรูปภาษา “**ราชินีผู้อมตะ**” นี้ เป็นการอธิบายลักษณะพิเศษของราชินีองค์นี้ เนื่องจากเธอมีคาถาอาคมในการชุบชีวิตและรักษาร่างกายของตนให้เป็นอมตะตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็นเวลานานนับพันปี

รูปภาษาที่เป็นหน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่ใช้แสดงการอ้างถึงตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชรรวมสมัยของนักประพันธ์ไทย ทั้ง 2 ลักษณะ ได้แก่ หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่ปรากฏเดี่ยวและหน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่มีส่วนขยาย เป็นการใช้ภาษาเพื่อสร้างความหลากหลายของการเรียกตัวละครเอก เน้นย้ำบทบาทของตัวละครเอก แสดงที่มาและชาติกำเนิดของตัวละคร รวมถึงแสดงลักษณะนิสัยของตัวละครเอกที่มีความสัมพันธ์กับตัวบทและบทบาทหน้าที่ที่ได้รับทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของตัวละครชัดเจนยิ่งขึ้น

หน่วยเรียกญาติ

หน่วยเรียกญาติ หมายถึง คำใช้เรียกแทนชื่อตัวละครเพื่อแสดงความสัมพันธ์ในฐานะญาติ หรือบุคคลที่สนิทสนมคุ้นเคยกัน เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง หรือคำเรียกแทนชื่อ เช่น น้องน้อย แม่หนู พี่สาวคนสวย คำเรียกญาติมีการใช้ 2 ลักษณะ คือใช้เรียกกันในความหมายของเครือญาติ หมายถึง การใช้หน่วยเรียกญาติตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว เช่น เจ้าพี่องค์ม หมายถึง องค์ม หรือท่านชายเชมรินทร์เป็นพี่ชาย และการใช้หน่วยเรียกญาติที่ไม่ได้หมายถึงเครือญาติ เช่น คำเรียก พระนางพินทุวดี ว่า แม่เจ้าประคุณ คำว่า แม่ ไม่ได้หมายถึง มารดา แต่หมายถึงคำเรียกขานอ้างอิงถึงตัวละครเอก จากการศึกษาตัวละครเอกจำนวน 14 ตัวละคร มีการใช้หน่วยเรียกญาติเพื่ออ้างอิงถึงตัวละคร 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การใช้หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยว
2. การใช้หน่วยเรียกญาติที่มีคำนำหน้า
3. การใช้หน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยาย

1. การใช้หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยว

การใช้หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยว เป็นการใช้คำเรียกเครือญาติ เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ที่ปรากฏเดี่ยว โดยไม่มีคำนำหน้าหรือส่วนขยาย มักใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครเอกสื่อสารกับบุคคลในครอบครัว หรือใช้สนทนากับบุคคลอื่นที่มีความผูกพันกันเหมือนคนในครอบครัว แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบุคคลแวดล้อม คำที่ใช้ เช่น หลาน ลูก พี่ แม่ น้อง และ เพื่อน จากการศึกษาตัวละครเอก 14 ตัวละคร สรุปการใช้หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยวดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 แสดงการใช้หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยว

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยว
อัชฌา	หุบเขากินคน	ลูก เพื่อน
จิตรเสน	จันทราอุษาคเนย์	–
พิษณุหริเกศวร	สุริยวรรมน	–
เชมรินทร์	เชมรินทร์-อินทิรา, คุณครูอินทิรา	หลาน
โสวัณ	เห...ชะเล้ง	พี่ ลูก
ปราณ	อัปสรามนตรา	แม่
พินทุวดี	อมฤตาลัย	แม่
โสคนเทีย	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	พี่

ตาราง 11 (ต่อ)

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยว
แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	ลูก
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	พี่
ตมิสา	จันทราอุษาคเนย์	ลูก
อินทิดา	เขมรินทร์-อินทิดา, คุณครูอินทิดา	น้อง ลูก
เอเซีย	พนมนาครา	พี่
วราลี	มนตร์อัปสร	-

ตัวอย่างการใช้หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยวจากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา** ในฉากการสนทนาระหว่างอินทิดากับพี่สาว เกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาวและความรักชาติ พี่สาวของอินทิดาพยายามพูดโน้มน้าวให้อินทิดาตัดใจจากท่านชายเขมรินทร์ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาที่เป็นหน่วยเรียกญาติแทนอินทิดา ดังข้อความต่อไปนี้

“นี่แหละคือการเมืองเรื่องรักละจ๊ะ เธอเป็นไทย เธอไม่รักชาติไทยรี”

“ใครบ้างที่ไม่รักชาติของตัว ย่อมต้องรักทุกคน แต่ความรักนั้นก็เป็นที่ทุกคนหนีไม่พ้น”

“นั่นเธอต้องเก็บไว้ในใจของเธอสิ เธอคิดบ้างหรือเปล่าว่า ทางโน้นเขาก็จะต้องประณามคนไทยเหมือนกัน เมื่อมีกรณีพิพาท ต่างฝ่ายต่างก็หน้าดำหน้าแดงเข้าหากันเป็นศัตรูกัน นี่เป็นธรรมชาติโลก เป็นเรื่องของมนุษย์ เพราะฉะนั้นเราพี่น้องของเธอทุกคนจึงเห็นว่า ความรักของเธอจะเป็นไปโดยราบรื่นไม่ได้ ปากคนก็พูดไปนะชื่อว่า ความรักไม่เลือกชั้นวรรณะ ไม่เลือกชาติ ศาสนา ลองถ้าเธอแต่งงานกับท่านเขมรินทร์เข้าจริง ๆ หรือเพียงแค่ชมว่าเขมรดี ก็จะมีผู้ตะเพิดให้ว่า เขมรดีก็ไปอยู่กับเขมรเสียสิ ทำนองนั้นและในเมืองเขมรก็คงเช่นเดียวกัน ถ้า เขมรินทร์ท่านชมว่า(1) **อู๊ด** คนไทยดี น่ารัก พระญาติพระวงศ์ของท่านก็อาจจะว่า คนไทยดีก็ไปอยู่กะคนไทยสิ ท่านนะไม่รักชาติ เพราะฉะนั้น ที่(2) **อู๊ด** กลับมาบ้านได้ พี่โล่งอกด้วยความสบายใจมาเสียอีกทีก็ตอนปฏิเสธคุณวริช แต่จะทำอย่างไรได้ มันเป็นเรื่องของพรหมลิขิต ที่บรรดาพวกมนุษย์อย่างคุณแม่อย่างพี่ จะบันดาลไม่ได้ ก็ต้องปล่อยให้เป็นเรื่องของ(3) **น้อง** คุณแม่ให้พี่มาช่วยพูด ท่านว่ายังไม่สายเกินไป”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 567-568)

จากตัวอย่าง คือ การใช้หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏด้วยรูปภาษา “น้อง” ในตำแหน่งที่ 3 แสดงการอ้างถึงแทน “อู” ในตำแหน่งที่ 1 และ 2 ในสถานการณ์นี้พี่สาวของ อินทิดำต้องการเน้นย้ำในสิ่งที่พูดกับ “น้อง” ซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวที่รักและปรารถนาดีต่อกัน ได้ไตร่ตรองเรื่องความรักระหว่างอินทิดำและหม่อมเจ้าเขมรินทร์อีกครั้ง

อีกตัวอย่างของการใช้หน่วยเรียกญาติที่ตัวละครเอกใช้สนทนากับบุคคลอื่นจากนวนิยายเรื่อง **พมมนา** เป็นเหตุการณ์ที่กลุ่มของเอเซียต้องเข้าไปวาดภาพเด็กป่วยที่หมู่บ้านพมมนา เอเซียได้สอนเทคนิคการวาดภาพให้ลิททาซึ่งเป็นหญิงสาวชาวเขมร ทั้งสองมีความสนิทสนมกันเนื่องจากลิททาช่วยดูแลเอเซียตั้งแต่เธอเดินทางมาถึงกัมพูชา และลิททาก็รักและเคารพนับถือเอเซียเหมือนพี่ การใช้หน่วยเรียกญาติกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัว ระหว่างเอเซียและลิททา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฝึกบ่อย ๆ” (1)เอเซียบอกเสียงหนักแน่น “ตอนแรก(2)พี่ก็วาดไม่เก่งหรอก แต่ถ้าเราฝึกบ่อย ๆ จนรู้ใจดินสอและกระดาษ เมื่อนั้นเราจะสามารถวาดทุกอย่างได้อย่างได้ตั้งใจ”

“จะ(3)พี่” ลิททารับคำอย่างมุ่งมั่น “หนูจะทำตาม(4)พี่แนะนำ”

“ดีมาก” (5)เอเซียพยักหน้าให้ลิททา

นอกจากจะมีพรสวรรค์แบบที่ไม่ได้พบกันบ่อย ๆ แล้ว เด็กสาวผู้นี้ยังเป็นคนมุ่งมั่นและมีความเพียรพยายาม เอเซียเห็นสิ่งนี้ในตัวของลิททาดังแต่วันแรกที่พบกันแล้ว หญิงสาวแน่ใจว่าในอนาคต ลิททาจะต้องเป็นศิลปินที่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

“พຽ່ນ (6)พี่จะให้เธอลองวาดดูบ้าง” เอเซียบอก

“หนูจะไม่ทำให้(7)พี่ผิดหวังแน่นอน” ดวงตาของลิททาเปล่งประกายยินดี

(พงศกร, 2563, หน้า 301)

จากบทสนทณาระหว่าง เอเซีย และ ลิททา พบว่า ตัวละครเอกเอเซียใช้หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏด้วยรูปภาษา “พี่” ในตำแหน่งที่ 2 และ 6 แสดงการอ้างถึง “เอเซีย” ในตำแหน่งที่ 1 และ 4 โดยใช้เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 แทนตัวเอง และลิททาเรียก เอเซีย ด้วยหน่วยเรียกญาติที่ปรากฏด้วยรูปภาษา “พี่” ในตำแหน่งที่ 3, 4 และ 7 อ้างถึง “เอเซีย” ในตำแหน่งที่ 1 และ 4 โดยใช้แทนสรรพนามบุรุษที่ 2 เช่นกัน แสดงให้เห็นความสัมพันธ์อันดี

ระหว่างตัวละครทั้งสองที่ไม่ใช่ญาติแต่มีความรักนับถือกันเหมือนพี่น้อง นอกจากนี้ยังเป็นภาพของความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนไทยและคนกัมพูชาอีกด้วย

การใช้หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยวมีการใช้กับตัวละครเอก 10 ตัวละคร โดยตัวละครเอกที่ไม่ปรากฏการใช้รูปภาษาหน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยวมี 3 ตัวละคร ซึ่งมี 2 ตัวละครที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ที่อยู่ในสมัยโบราณเป็นไปได้ว่าอาจไม่มีการใช้คำเรียกญาติกับชนชั้นดังกล่าว หรือไม่มีคู่สนทนาใดที่สามารถใช้รูปภาษาลักษณะดังกล่าวกับตัวละครเอกกลุ่มนี้ได้

2. การใช้หน่วยเรียกญาติที่มีคำปรากฏหน้า

หน่วยเรียกญาติที่มีคำปรากฏหน้า คือ การใช้หน่วยเรียกญาติที่มีคำอื่นปรากฏก่อนในลักษณะโครงสร้าง คำปรากฏหน้า + หน่วยเรียกญาติ จากการศึกษาตัวละครเอกทั้ง 14 ตัว มีเพียง 2 ตัวละคร ที่มีการใช้หน่วยเรียกญาติที่มีคำปรากฏหน้าดังกล่าว ได้แก่ พินทุวดี และเจ้าหญิงปราณ โดยมีรูปภาษาที่ใช้แสดงการอ้างถึงดังกล่าว ได้แก่ สมเด็จพระแม่ ท่านพี่ เสด็จแม่ ใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวสนทนากับตัวละครเอก การใช้หน่วยเรียกญาติที่มีคำปรากฏหน้าสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 12 แสดงการใช้หน่วยเรียกญาติที่มีคำปรากฏหน้า

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยเรียกญาติที่มีคำปรากฏหน้า
อัชฌา	หุบเขากินคน	–
จิตรเสน	จันทราอุษาคเนย์	–
พิษณุหรือเกศวร	สุริยวรรณ	–
เชมรินทร์	เชมรินทร์-อินทรีรา, คุณครูอินทรีรา	–
โสวัณ	เห...ชะเล้ง	–
ปราณ	อัปสรามนตรา	<u>ท่านพี่</u> <u>เสด็จแม่</u>
พินทุวดี	อมฤตาลัย	<u>สมเด็จพระแม่</u> <u>หม่อมแม่</u>
โสคนเทีย	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	–
แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	–
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	–
ตมิสา	จันทราอุษาคเนย์	–
อินทรีรา	เชมรินทร์-อินทรีรา, คุณครูอินทรีรา	–
เอเซีย	พนมนาคา	–
วราลี	มนตร์อัปสร	–

ตัวอย่างการใช้หน่วยเรียกญาติที่มีคำปรากฏหน้า จากนวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** ในสถานการณ์ที่เจ้าชายอินทระหลานชายที่เจ้าหญิงปราณรับเป็นลูก สอบถามเรื่องการสร้างเทวสถานเพื่อการบูชาเทพเจ้า ผู้แต่งใช้รูปภาษาแทนพระนางปราณที่ดำรงตำแหน่งพระนางกัมพูชราชลักษณ์ ดังนี้

มีผู้รู้ (1) **พระนางกัมพูชราชลักษณ์** คิดสิ่งใดอยู่ หากแต่ปราสาทหลังใหม่ที่พระนางทรงควบคุมช่างหลวงอยู่นั้น ได้ก่อสร้างสูงขึ้นเทียมภูเขา พระนางบอกว่านี่จะเป็นการชะลอเขาพระสุเมรุมายังเมืองหริหรัลย์

(2) **พระนางกัมพูชราชลักษณ์** จูงเจ้าชายอินทระมายังปราสาทที่สร้างถวายพระบิดา พระนางสั่งให้ช่างก่อแล่งขึ้นสูงเทียมฟ้า “เราจักจำลองเขาพระสุเมรุมาไว้กลางเมืองหริหรัลย์”

เจ้าชายอินทระทรงทอดตามองปราสาทสูงชันขมวดคิ้วสงสัย

“(3) **เสด็จแม่** จัดสร้างเสร็จฤ็ ปราสาทใหญ่โตถึงเพียงนี้”

ยามนี้เจ้าชายอินทระไม่ใช่เพียงแค่นักดา หากแต่เป็นบุตรบุญธรรมของพระนาง จึงเรียกขานพระนางกัมพูชราชลักษณ์ดุจมารดาและพระนางเองก็ทรงรักใคร่เจ้าชายอินทระไม่ต่างจากพระโอรสที่จากไป

“สร้างมีเสร็จ เจ้าก็ต้องสานต่อให้แม่สิอินทระ อย่าได้ปล่อยให้ร้างไปเสีย ต่อเติมทำนุเทวสถานเหมือนกับที่แม่ทำมาตลอด”

“(4) **เสด็จแม่** แล้วพระเจ้าเหนือหัวแห่งมเหศวรบรรพตเล่า”

“แม่ยอมรับเจ้า พระเจ้าเหนือหัวก็ต้องเอ็นดูเจ้าไม่ต่างกัน”

“เหตุใด (5) **เสด็จแม่** จึงสร้างเทวสถานเพื่อองค์พระบิดา เพราะพวกเราเมืองวิภาตะ นับถือพระวิษณุ และขณะนี้พวกเราจะนับถือพระหริหระก็เถอะ”

“เจ้าช่างสงสัยนัก เจ้าเห็นโองการแช่งน้ำนั้นไหม ที่มเหศวรบรรพต สายน้ำจากการบวงสรวงศิวิไลค์พันองค์นั้น จักถือเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ให้ชาวเมืองอยู่ได้อำนาจของเทวฤทธิ์ หากลูกจะเป็นกษัตริย์ที่จะปกครองสืบไปในอนาคต ไฉะจึงควรตั้งใจไพร่ฟ้าด้วยธารน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งศรีษะวรมัน”

(จุติศร, 2553, หน้า 191-192)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า รูปภาพา “เสด็จแม่” ในตำแหน่งที่ 3,4 และ 5 เป็นหน่วยเรียกญาติที่มีคำนำหน้าแสดงการอ้างถึงรูปภาพา “พระนางกัมพูราชลักษมี” ทั้งนี้เนื่องจากตัวละคร “ปราณ” หรือพระนางกัมพูราชลักษมีเป็นเชื้อพระวงศ์ การเรียกขานจึงใช้คำราชาศัพท์ ทำให้ตัวละครถูกเรียกพระนางด้วยคำว่า “เสด็จแม่” นอกจากนี้ยังมีอีกตัวละครที่ถูกเรียกขานด้วยคำราชาศัพท์แต่นำหน้าด้วยคำว่า “สมเด็จพระแม่” จากนวนิยายเรื่อง อมฤตาลัย เป็นการสนทนาระหว่างเจ้าอุษาสวรรค์ ซึ่งเป็นเด็กที่พระนางพันธุเมทีเลี้ยงมาให้รับบทบาทว่าเป็นแม่ของพระนาง แต่แท้จริงแล้วเจ้าอุษาสวรรค์เป็นลูกที่พระนางพันธุเมทีขอมาเลี้ยง ผู้ประพันธ์ใช้หน่วยเรียกญาติที่มีคำนำหน้าอ้างถึงพระนางพันธุเมที ดังนี้

เจ้าอุษาสวรรค์ผู้ซrakกล่าวต่อไปด้วยสำเนียงเรียบเรื่อยเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น “หม่อมฉันทนมานานแล้วพะคะ (1)สมเด็จพระแม่ ทนเล่นละครเป็นตัวแม่มานานจนเบื่อหน่าย เบื่อกลิ่นคาวเลือดและความตายที่(2)สมเด็จพระแม่หยิบยื่นให้ผู้ชายที่ไม่มี ความผิดทุกคน (3)สมเด็จพระแม่มีพระชนม์ยืนยาวมากเกินไปแล้วพะคะ ไปเสียเถิด (4)พระนางพันธุเมที (5)สมเด็จพระแม่ไม่เคยให้ความรักความอบอุ่นใจแก่หม่อมฉันเหมือนมารดาให้กับบุตรเลยแม่แต่น้อย (6)สมเด็จพระแม่ใช้สอยบีบบังคับหม่อมฉันเหมือนทาสในเรือนเบี้ยข่มขู่ข่มเหงและดูหมิ่นสารพัด คราวนี้ก็เหมือนกัน (7)หม่อมแม่ ประมาทหม่อมฉันเกินไป ทรงนึกว่าหม่อมฉันไม่มีหัวใจ ไม่มีปากเสียง ไม่ทรงทราบด้วยซ้ำว่าหม่อมฉันยังป็นเป็น หม่อมฉันรอโอกาสนี้มานานแล้วพะคะ โอกาสที่จะทดแทน ให้กับการกดขี่ของ(8)สมเด็จพระแม่ พ่อหนุ่มคนนั้นโยนปืนมาตลกขำตัวหม่อมฉันพอดีอะหา...เป็นโอกาสทองแล้วที่จะต่อรองกับ(9)สมเด็จพระแม่ ขณะนี้ไม่มีทั้งเวตาลและเกียรติมุขก็เท่ากับ(10)สมเด็จพระแม่ขาดกรทั้งซ้ายขวา ยอมทำตามข้อเสนอของพ่อหนุ่มไวฑูรย์เถิดพะคะ ไปเสียจากที่นี่ อย่าจองเวรจองกรรมต่อไปเลย”

(จินตวีร์ วิวัธน์, 2535, หน้า 321-322)

จากตัวอย่างบทสนทนาของเจ้าอุษาสวรรค์มีการใช้รูปภาพา “สมเด็จพระแม่” ในตำแหน่งที่ 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9 และ 10 และ รูปภาพา “หม่อมแม่” ในตำแหน่งที่ 7 แสดงการอ้างถึงรูปภาพา “พระนางพันธุเมที” ในตำแหน่งที่ 4 เป็นการเรียกตามศักดิ์และความเคารพว่าเป็นแม่ของตน

3. การใช้หน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยาย

หน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยาย คือ การใช้คำเรียกญาติที่มีคำหรือวลีมาต่อท้าย โดยมีลักษณะโครงสร้าง คือ หน่วยเรียกญาติ + ส่วนขยาย เช่น หลานชาย หลานสาว แม่หนู จากการศึกษาพบลักษณะการใช้ส่วนขยายหน่วยเรียกญาติดังนี้

3.1 ใช้เพื่อบอกเพศสรีระของตัวละคร เช่น หลานชาย หลานสาว ลูกชาย น้องสาว พี่สาว

3.2 ใช้เพื่อบอกระบุตัวละคร คือ การใช้ส่วนขยายหน่วยเรียกญาติที่ตามด้วยชื่อหรือตำแหน่งเพื่อบอกว่าหมายถึงตัวละครตัวใด เช่น เจ้าพี่องค์ม ท่านพี่กัมพูช ลูกข้า

3.3 ใช้เพื่อบอกความรู้สึก ได้แก่ความรัก เ็นดู หรือความรู้สึกที่แสดงถึงนัยไม่พอใจ เช่น น้องรัก แม่หนู แม่คุณ แม่เจ้าประคุณ

3.4 ใช้เพื่อบอกลักษณะภายนอกของตัวละคร เช่น พี่สาวคนสวย พี่คนสวย

หน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยายใช้อ้างถึงตัวละครเอกสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 13 แสดงหน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยาย

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยาย
อชฌา	หุบเขากินคน	ลูก <u>ข้า</u>
จิตรเสน	จันทราอุษาคเนย์	ลูก <u>ชาย</u>
พิษณุหรือเกศวร	สุริยวรรณ	-
เขมรินทร์	เขมรินทร์-อินทिरา, คุณครูอินทिरา	เจ้าพี่ <u>องค์ม</u> หลาน <u>ชาย</u>
โสวัณ	เห...ชะเล้ง	-
ปราณ	อัปสรามนตรา	ท่านพี่ <u>กัมพูช</u> พี่ <u>สาว</u>
พินทุดี	อมฤตาลัย	แม่ <u>คุณ</u> แม่ <u>เจ้าประคุณ</u>
โสคนเทีย	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	-
แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	แม่ <u>หนู</u> น้อง <u>รัก</u> น้อง <u>น้อย</u> น้อง <u>สาว</u>
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	-
ตมิสา	จันทราอุษาคเนย์	แม่ <u>หนู</u>
อินทिरา	เขมรินทร์-อินทिरา, คุณครูอินทिरา	หลาน <u>สาว</u> แม่ <u>คุณ</u> น้อง <u>สาว</u>
เอเซีย	พนมนาคา	แม่ <u>หนู</u> พี่ <u>สาวคนสวย</u> พี่ <u>คนสวย</u>
วราลี	มนตร์อัปสร	-

ตัวอย่างการใช้หน่วยเรียกญาติเพื่อแสดงการอ้างถึงตัวละคร จากนวนิยายเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** เป็นเหตุการณ์ตอนที่แก้วรัตเกล้าเข้าไปช่วยพี่ชาย คือ เจ้าเมืองแมนสรวง ทำให้เจ้าเมืองแมนสรวง ได้รู้เกี่ยวกับแผนการกำจัดพระองค์จากแก้วรัตเกล้า แต่ขณะนั้นเมืองแมนสรวง ยังไม่สามารถปรากฏตัวมาช่วยเจ้าแก้วรัตเกล้าได้ จึงได้รำพึงรำพันอยู่กับตนเอง ผู้แต่งใช้รูปภาพา เพื่ออ้างถึงตัวละคร แก้วรัตเกล้า ดังนี้

การออกจากที่ซ่อนในคืนนี้ คือการเดินเข้าไปติดกับของท่านอาที่วางแผนร่วมกับ ชรวงค์จับตัวเขา แต่ที่ร้ายไปกว่านั้นและเขาคิดไม่ถึงก็คือ สารินและชรวงค์จะตลบหลัง ท่านอาณรงค์ฤทธิ์ด้วยการนำกองกำลังบุกขึ้นมาสังหารเขาในคืนนี้

ขอบใจมากนะ (1)น้องแก้ว ขอบใจมาก อดทนนะ(2)น้องรัก รอให้พวกมันไปถึง แคมป์ชั่วคราวก่อนเถอะ

เจ้าเมืองแมนสรวงได้แต่รำรอนด้วยความเคียดแค้นอยู่ในอก

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 341)

จากตัวอย่างเป็นการใช้หน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยายด้วยรูปภาพ “น้องรัก” ในตำแหน่งที่ 2 เพื่อแสดงการอ้างถึงรูปภาพ “น้องแก้ว” ในตำแหน่งที่ 1 เนื่องจากแก้วรัตเกล้า เป็นน้องสาวเพียงคนเดียวของเจ้าเมืองแมนสรวง และทั้งสองเป็นพี่น้องที่รักกันมาก

นอกจากการใช้หน่วยเรียกญาติกับผู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางเชื้อสายหรือมีความใกล้ชิดคุ้นเคยกันแล้ว ยังใช้สำหรับเรียกผู้อื่นที่เพิ่งพบกันหรือไม่ใช่คุ้นเคยกันด้วย ดังตัวอย่าง จากนวนิยายเรื่อง **พนมนาคร** ในสถานการณ์ที่ ชก นารี สื่อสารกับเด็กงูคนอื่นถึงเอเซียว่า เธอนำอาหารมาให้ชก นารี และชกนารีเห็นว่าเอเซียเป็นหญิงสาวที่สวยและใจดี ผู้ประพันธ์ จึงใช้รูปภาพอ้างถึงตัวละครเอเซีย ดังข้อความต่อไปนี้

“พวกเธออยากกินบ้างใช้ไหมล่ะ” ชก นารีว่า “เอาไว้นั้นจะขอ (1)พี่สาวคนสวย มาให้นะ”

“แซก” เสียงหนึ่งที่ทุ้มกว่าเสียงอื่นดังประทั่ว เหมือนจะคัดค้าน

“ไม่ (2)พี่เค้าเป็นคนดี” เด็กหญิงรีบบอก “ไม่รู้สิ ฉันไม่รู้หรอกว่า(3)พี่เขามาจาก ที่ไหน แต่เขาใจดี ไม่เหมือนคนอื่น ไม่เหมือน เอ้อ ครู”

(พงศกร, 2563, หน้า 323)

จากตัวอย่าง เป็นบทสนทนาของเด็กหญิง ชก นารี พูดให้เพื่อน ๆ ฟังถึงพี่ผู้หญิงที่ใจดี เธอไม่รู้จักชื่อจึงเรียกเอเซียว่าพี่สาว โดยการใช้รูปภาษา “พี่สาวคนสวย” ในตำแหน่งที่ 1 แสดงการอ้างถึงรูปภาษา “พี่” ในตำแหน่งที่ 2 และ 3

ตัวอย่างการใช้หน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยายที่ใช้เพื่อระบุตัวละคร จากนวนิยายเรื่อง **หุบเขากินคน** เป็นฉากการสนทนาระหว่างพระมหาเทวีกับอัชฌา เนื่องจากพระมหาเทวีเชื่อว่าอัชฌา คือ ลูกของพระองค์ที่หายสาบสูญไปได้กลับคืนมาหาพระองค์ แต่เมื่อกลับมาแล้วอัชฌาได้รับบาดเจ็บจึงต้องนอนรักษาตัวอยู่ อาการของเขาดีขึ้นเป็นลำดับโดยมีพระมหาเทวีมาดูแลเป็นประจำด้วยความรัก ผู้ประพันธ์ใช้รูปภาษาที่อ้างถึงอัชฌา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลูกเหินเดินได้แล้ว มักปลีกตัวคร่ำคร่ำกับการชำระล้างจิตใจให้ใสสะอาด มุ่งบำบัดเยียวยาบาดแผลภายในที่มองไม่เห็นให้ฟื้นคืนโดยเร็วที่สุด ราชครูเฒ่าปรงยา บำรุงกำลังและยาบำรุงหัวใจให้กินเป็นประจำ นับแต่ฟื้นคืนจากหลับลึก เด็กชายก็กลับมาพักร่วมกับเพื่อนที่เรือนพักตามเดิม มหาเทวีเสด็จมาเยี่ยมอยู่เป็นประจำ ได้ใกล้ชิดกับพระองค์ หัวใจที่โหยหาแห่งผากก็เหมือนจะสงบระงับโดยหมดสิ้น ผ่าพระหัตถ์ที่สัมผัสเรือนผมเหมือนจะโลบลูบลงไปถึงหัวใจที่บาดเจ็บ

“เจ้านอนลงเถิด (1) ลูกข้า แม่จะนวดหน้าอกให้เจ้า”

“ข้าพระองค์หายป่วยดีแล้ว พระเจ้าข้า”

“เจ้าคือเหมือนเดิม เหมือนภัทรกรรมันตอนเล็ก ๆ ไม่มีผิด”

สัมผัสของพระองค์คือแม่สัมผัสลูก (2) **อัชฌา**นอนนิ่ง หลับตา เปิดใจพร้อมเพื่อรับคลื่นความอบอุ่นอ่อนสบายที่ซึมซาบออกมาจากฝ่าพระหัตถ์ กำหนดใจให้รวมนิ่ง เป็นสมาธิพยายามประคองดวงแก้วกระจ่างใสให้คงรูปอยู่นานที่สุด พยายามเพ่งหาชายในครอบแก้วให้พบ...

...“เจ้าหาพบพี่เจ้าแล้วหรือยัง(3) ลูกข้า”

“ข้าพระองค์จะพยายาม”

(มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 194-195)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้นิยมนามเรียกญาติที่มีส่วนขยายด้วยรูปภาษา “ลูกข้า” ในตำแหน่งที่ 1 และ 3 แสดงการอ้างถึงรูปภาษา “**อัชฌา**” ในตำแหน่งที่ 2 เพราะ มหาเทวีรักและคิดว่าอัชฌาคือลูกของพระองค์จึงเรียกอัชฌา ด้วยคำว่า ลูก + ข้า เพื่อระบุว่าเป็นลูกของพระองค์

เป็นการเน้นย้ำแก่ตนเองและโน้มน้าวให้อัศจรรย์รู้สึกสบายใจว่าพระองค์มีความดีใจและเต็มใจรับเขาเป็นลูกอย่างแท้จริง

รูปภาพที่เป็นหน่วยเรียกญาติใช้แสดงการอ้างถึงตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชา รวมสมัยของนักประพันธ์ไทยทั้ง 3 ลักษณะ ได้แก่ หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดี่ยว หน่วยเรียกญาติที่มีคำนำหน้า และหน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยาย เป็นการใช้ภาษาเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกกับบุคคลอื่น รวมถึงใช้เพื่อเน้นย้ำความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกกับบุคคลอื่นเพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งของเนื้อเรื่อง

หน่วยฉายานาม

วรวรรณ ศรียาภัย (2552, หน้า 213) ได้อธิบายความหมายของ ฉายานาม ว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับคำว่า ฉายา ที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดการใช้หน่วยเรียกฉายานามตามที่ วรวรรณ ศรียาภัย อธิบายไว้ ว่าเป็นการนำลักษณะเด่นอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลนั้น เช่น ลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรม เชื้อชาติ หรือความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้ที่มีต่อบุคคลนั้นมากล่าวถึง ในนวนิยายกัมพูชาสมัยของนักประพันธ์ไทยมีการใช้ฉายานามเพื่ออ้างถึงตัวละครที่มีความหลากหลายและสะท้อนลักษณะเด่นของตัวละครนั้น ๆ เพิ่มขึ้น เช่น อนุแห่งมหาเทพ นางพญาพันปี แม่มดเจ้าเสน่ห์

หน่วยฉายานามที่ปรากฏในนวนิยายกัมพูชาสมัยของนักประพันธ์ไทยเป็นการใช้รูปภาพแทนหน่วยนามที่ต้องการอ้างถึงซึ่งการตีความอาจต้องพิจารณาจากเนื้อเรื่องที่เป็นบริบทแวดล้อม รวมถึงภูมิหลังของการสร้างตัวละครประกอบด้วย จากการศึกษาตัวละครเอกจำนวน 14 ตัวละคร พบว่ามีการใช้หน่วยฉายานาม 3 ลักษณะ จำแนกได้ดังนี้

1. การใช้ฉายานามบอกที่มา เป็นการใช้ภาษาอ้างถึงตัวละครโดยกล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร สามารถจำแนกการแสดงที่มาได้ 7 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ฉายานามบอกสถานที่ คือ รูปภาพที่แสดงที่มาของตัวละครเอกโดยระบุสถานที่ หรือ วันเวลา ที่ตัวละครดำรงชีวิตอยู่ เช่น อาคันตุกะจากกัมพูชา เด็กชายชาววัดองค์จอมทัพแห่งเศรษฐปุระ เทวีจากอดีต แม่สาวชาวไทย

1.2 ฉายานามบอกอาชีพ คือ รูปภาพที่แสดงหน้าที่การงานของตัวละครเอก เช่น นางแบบคนนี้ ผู้ช่วยคนเก่ง

1.3 ฉายานามบอกลำดับญาติ คือ การใช้รูปภาพที่แสดงถึงลำดับของตัวละครเอกว่าเป็นพี่หรือน้อง เช่น น้ององค์ใหญ่ ท่านองค์ใหญ่ ชายใหญ่ น้ององค์ม อองค์น้อย

1.4 ฉายานามบอกสถานภาพ คือ รูปภาษาที่แสดงให้เห็นสถานะของตัวละคร ในขณะนั้น ได้แก่ ช่วงวัย การแสดงความเป็นเจ้าของ หรือกำลังอยู่ในช่วงสถานะใด เช่น เพาพาล (เด็กหนุ่ม) เด็กสาว สาวรุ่น สตรีสาวใหญ่ เจ้าของบ้านสาว ลูกหนี้สาว

1.5 ฉายานามบอกภูมิหลัง คือ รูปภาษาที่แสดงความเป็นมาของตัวละคร เช่น ผู้มีชาติกำเนิดคลุมเครือ ผู้มีกำเนิดเหมือนหมอกควัน

1.6 ฉายานามบอกบุคลิกภาพ คือ ภาษาอังกฤษถึงตัวละครเอกโดยใช้รูปภาษา ที่มาจากบุคลิกภาพ 2 ประการ ดังนี้

1.6.1 ฉายานามแสดงบุคลิกภาพภายนอก เป็นการใช้อำนาจถึง ลักษณะทางกายภาพของตัวละคร เช่น ไอ้ตี๋ พุงกาง

1.6.2 ฉายานามแสดงบุคลิกภาพภายใน เป็นการใช้อำนาจถึงลักษณะ ภายในของตัวละคร ได้แก่ อุปนิสัย อารมณ์ เช่น คนสุขุมผู้คลุ้มคลั่ง คนอวดดี บุรุษอหังการ จอมทัพคลั่งสงคราม

ตาราง 14 แสดงหน่วยฉายานามบอกที่มา

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยฉายานามบอกที่มา
อัชฌา	หุบเขากินคน	เด็กชายชาววัด ผู้มีชาติกำเนิดคลุมเครือ ผู้มีกำเนิดเหมือนหมอกควัน เด็กนอกศาสนา หลวงปู่ ฤๅษี คนสุขุมผู้คลุ้มคลั่ง
จิตรเสน	จันทร์ราอุษาคเนย์	องค์จอมทัพแห่งเศรษฐปุระ องค์จอมทัพแดนไกล จอมทัพคลั่งสงคราม
พิษณุหรือเกศวรร	สุริยวรรณ	เพาพาล (เด็กหนุ่ม) กำเลาะ (เด็กหนุ่ม) คนอวดดี บุรุษอหังการ
เชมรินทร์	เชมรินทร์-อินทรีรา, คุณครูอินทรีรา	นักองศ์ใหญ่ ท่านองศ์ใหญ่ ชายใหญ่ นักองศ์ธม อาคันตุกะจากกัมพูชา หม่อมเจ้าประเทศเมืองขึ้น
โสวัณ	เห...ชะเล้ง	ไอ้ตี๋ อาตี๋ พุงกาง
ปราณ	อัปสรามนตรา	-

ตาราง 14 (ต่อ)

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยชานานามบอกที่มา
พินทุวดี	อมฤตาลัย	เทวีเหนือหัวแห่งอมฤตาลัย เทวีแห่งอมฤตาลัย นางพญาขอม นางพญาอมฤตาลัย พระนาง สตรีสาวใหญ่ เจ้าของบ้านสาว หญิงสาวเจ้าของบ้าน เจ้าของบ้านสาวผู้ลี้ลับ เทวีผู้มาจากอดีต เทวีจากอดีต
โสคนเทีย แก้วรัตเกล้า	จำหลักไว้ในแผ่นดิน แก้วรัตเกล้า	- องค์น้อย ผู้ช่วยสาว เด็กผู้หญิงคนนี้ เด็กคนนั้น เด็กนี้ เด็กสาว สาวรุ่น นางแบบคนนี้ เด็กคนนี้ ผู้ช่วยคนเก่ง แม่เด็กผู้ช่วย
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	ทหารเขมร
ตมิสา	จันทร์ธาตุชาคนย์	เจ้าคนพลัดหลง นางบำเรอไพร่
อินทิดา	เขมรินทร์-อินทิดา, คุณครูอินทิดา	สุภาพสตรีไทย
เอเซีย	พนมนาคา	-
วราลี	มนตร์อัปสร	ลูกหนี้สาว แม่สาวชาวไทย

ตัวอย่างการใช้ชานานามบอกที่มาด้านบุคลิกลักษณะของตัวละคร ของ โสวัณ จากนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** เป็นการสนทนาระหว่างจำไปกับโสวัณ เนื่องจากโสวัณเคยไปกินข้าวที่บ้านจำไป วันนั้นเขากินข้าวเยอะมากจนพุงออกมาจึงทำให้จำไปเรียกเขาว่า พุงกาง หลังจากนั้นก็ใช้ชานานามเรียกโสวัณมาตลอด ดังตัวอย่าง

หลังอาหารกลางวันในวันหนึ่ง ภารโรงก็มาตาม(1)เราไปพบญาติ เราออกจะประหลาดใจไม่น้อยที่มีญาติมาพบ เพราะจริง ๆ แล้วก็ไม่มีญาติพี่น้องที่ไหนอีก แต่เมื่อไปถึงหน้าห้องพักรู้ก็เห็นจำไปในชุดผ้าถุงสีดำ เลื้อยแขนงูดสีขาว นั่งรออยู่บนม้านั่งด้วยทางทางที่เป็นกังวล

“(2)พุงกาง” เธอลุกขึ้นยืนเมื่อเราเดินเข้าไปหา

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 117)

จากตัวอย่างเป็นการใช้ฉายานามบอกที่มาที่แสดงบุคลิภาพภายนอกของตัวละคร ด้วยรูปภาษา “พุงกาง” ในตำแหน่งที่ 2 เพื่อแสดงการอ้างถึง “เรา” ในตำแหน่งที่ 1 ทั้งนี้คำว่า เราเป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 แทนตัวผู้พูดคือ โสวัณ ที่ปรากฏตลอดเรื่อง

2. หน่วยฉายานามเชิงยกย่อง หมายถึง หน่วยภาษาที่มีความหมายในการยกย่องตัวละครเอกทางใดทางหนึ่ง ลักษณะการใช้หน่วยฉายานามเชิงยกย่องจำแนกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การใช้รูปภาษาแสดงเกียรติยศ คือ การใช้รูปภาษาที่สื่อถึงควมมีเกียรติ มีชื่อเสียง รวมถึงความยิ่งใหญ่เหนือกว่าผู้อื่น รูปภาษาที่เป็นหน่วยฉายานามเชิงยกย่อง เพื่อแสดงเกียรติยศอาจแสดงถึงความเป็นกษัตริย์ สมมติเทพ แสดงความยิ่งใหญ่ เช่น ราชันย์ แห่งการสงคราม อธิราชผู้ยิ่งใหญ่ มหาวิษณุอวตาร ภาควตารแห่งพระหริหระ พระนางเหนือหัว

2.2 การใช้รูปภาษาแสดงความงาม คือ การใช้ภาษาที่สื่อถึงความสวยหรืองาม ของตัวละครเอก อาจเป็นการกล่าวชมความงามโดยตรง เช่น สตรีสาวโฉมงาม สตรีสาวแสนโฉม เจ้าคนรูปสวย หรือกล่าวโดยการเปรียบเทียบ เช่น อัปสร อัปสรผู้สวยสง่า

2.3 การใช้รูปภาษาแสดงคุณค่า คือ การใช้ภาษาอ้างถึงตัวละครเอกโดยแสดง คุณสมบัติของตัวละครที่มีคุณค่าหรือคุณประโยชน์ต่อบุคคลอื่น เช่น พระเอกของอุ้ย ยอดชีวิต ของอินทิดา เจ้าจันทร์รา ผู้ควรแก่บตี (สามี) หญิงผู้เป็นที่รัก นางอันเป็นที่รัก ยอดชีวิต ที่รัก

ตาราง 15 แสดงหน่วยฉายานามเชิงยกย่อง

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยฉายานามเชิงยกย่อง
อัชฌา	หุบเขากินคน	ผู้มีพลังงานลึกลับแห่งจักรวาล
จิตรเสน	จันทร์ราอุษาคเนย์	พระบาทเหนือหัว ราชันแห่งการสงคราม เทพมฤตรูธ จอมทัพใหญ่ อธิราชผู้ยิ่งใหญ่ จอมทัพ องค์จอมทัพ
พิษณุหริเกศวร	สุริยวรรณ	มหาวิษณุอวตาร ภาควตารแห่งพระหริหระ อนูแห่งมหาเทพ ผู้ควรแก่บตี ลูกโค่น้อย คีตาจารย์ พระผู้ร้ายดุจพิษณุ
เขมรินทร์	เขมรินทร์-อินทิดา, คุณครูอินทิดา	พระเอกของอุ้ย ยอดชีวิตของอินทิดา
โสวัณ	เห...ชะเล้ง	—
โสคนเทีย	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	—

ตาราง 15 (ต่อ)

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยชานาามเชิงยกย่อง
ปราง	อัปสรามนตรา	พระนางเหนือหัว นางอันเป็นที่รัก นางผู้เป็นที่รัก สหายรัก อัปสรผู้สวຍสง่า
พินทุดี	อมฤตาลัย	นางพญาพันปี แม่มดเจ้าเสน่ห์ คุณแม่มดเจ้าเสน่ห์ นางพญาผู้ยิ่งยศ สตรีสาวผู้เลอเสน่ห์ หญิงสาวผู้ทรงอำนาจ สตรีสาวโฉมงาม สตรีสาวแสนโสกา นางพญา นางพญาผู้เลอโฉม นางพญาโฉมงาม นางพญาขอมผู้โสภิต เจ้าของบ้านผู้เลอเสน่ห์ เจ้าของบ้านผู้เลอโฉม เจ้าของบ้านผู้โสภิต เจ้าของบ้านสาวสวย
โสคนเทีย	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	—
แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	คนดี แม่เลื้อสาว ผู้ช่วยคนเก่ง หญิงผู้เป็นที่รัก
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	บุรุษสุดที่รัก
ตมิสา	จันทราอุษาคเนย์	เจ้าจันทรา อัปสรา เจ้าคนรูปสวย นางในหทัย เจ้าชายจิตรเสน
อินทิดา	เขมรินทร์-อินทิดา, คุณครูอินทิดา	ดวงใจ ยอดชีวิต สุดที่รัก ยอดรัก
เอเซีย	พนมนาครา	ที่รัก
วราลี	มนตร์อัปสรา	ที่รัก

ตัวอย่างการใช้หน่วยชานาามเชิงยกย่องเพื่ออ้างถึงตัวละคร พิชญ์หรือเกศวรร จากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรมน** ในฉากที่พิชญ์หรือกำลังเป่าขลุ่ยเล่นและสนทนากับชลันธรี่เสียงเป่าขลุ่ยของพระองค์ไพเราะมากซึ่งชลันธรี่ชื่นชอบอยู่ในใจ แต่ขณะเดียวกันพิชญ์หรือก็กำลังหยอกล้อจนชลันธรี่มีอารมณ์โกรธขึ้นมา จึงใช้ภาษาเสียดสีพิชญ์หรือแต่เป็นการยกย่องความสามารถอยู่ในที่ ดังต่อไปนี้

(1) พิชญ์หรือลูบขลุ่ยเล่นน้อยในหัตถา ลี นางถูกชักพาเจรจาเนิ่นนาน

“เหอ” นางออกอุทาน

“กลานติ เหนื่อยอ่อนเปลี้ยโณน”

ถ้อย(2) **พิษณุหรือนั้น** จิตรภักษ์ ไพเราะนัก นางต้องยับยั้งโกรธ
 “เชิญท่าน(3) **คิตาจารย์**” นางกระแทกกระทั้น

(ทมยันตี, 2558, หน้า 303)

จากตัวอย่างเป็นการใช้รูปภาษา “คิตาจารย์” ในตำแหน่งที่ 3 เพื่ออ้างถึงรูปภาษา “พิษณุหรือนั้น” ในตำแหน่งที่ 1 และ 2 ขณะที่เขาเป่าขลุ่ยและแก้งชักชวนชลันธรียหอยกั้วให้เธอโมโห จึงถูกชลันธรียประชดด้วยการเรียกว่า คิตาจารย์ เป็นการเปรียบเทียบว่าพิษณุหรือนั้นคืออาจารย์ทางด้านดนตรี นอกจากนี้ พิษณุหรือนั้นยังเป็นตัวละครที่เป็นเสมือนเทพเจ้า หรือสมมติเทพในเบื้องต้นได้รับการยกย่องให้เป็นอวตารของพระศิวะและพระวิษณุในนามพระหริหระ รูปภาษาที่ใช้ยกย่องแสดงเกียรติยศของตัวละครเอก ดังข้อความต่อไปนี้

(1) **ภาคอวตารแห่งพระหริหระ** เปื่อนพักตรามา แยมโษษฐ์มนวลยิ่งต่ออัครษา
 แห่งเผ่าวีรธรรมันซึ่งคุชานุกูล ฝ่ายนั้นแขนงเย พระผู้อวตารจึงเฉลิมพักรร
 ด้วยแก่นจันทน์แดงเป็นอุณาโลมให้พร้อมสาธยายมนตรา

โอม นิลกัณฐายะ มหาพลีคังกรายะ โอม นมัส ศิวายะ

ศิวะมนตร์บทนี้ยามไซ้ขานใครเล่าจักมีถวายเป็นการสักการะ จะขัดเคืองได้ไฉน?
 กฤตวรรมนต้องปล่อยให้พิธีกรรมล่องไป ทว่าศาสนจักรได้เห็น...

(2) **พิษณุหรืเกศวรรคักติ** เซนทเวะ!

วุนรุง เป็นที่บำบวงแห่งมหาเทพอันสูงสุดของเผ่าวีรธรรมัน พราหมณาจารย์
 ณ ที่นี้เป็นผู้ประสิทธิวิทยาแก่นในเผ่ากระทั่งกฤตวรรมน การ ‘ได้เห็น’ จึงมีผลไพศาล
 ข้อแคลงแห่งศาสนจักรที่เคยก่อตัวเงียบ ๆ คือ วงศ์มัทธิตระปุระใช้เชื้อสายทเวะ
 อันบริสุทธิ์ฤไ่ม?

(ทมยันตี, 2558, หน้า 100)

จากตัวอย่างเป็นการใช้รูปภาษา “ภาคอวตารแห่งพระหริหระ” ในตำแหน่งที่ 1 เป็นหน่วยฉายานามเชิงยกย่องแสดงเกียรติยศแสดงการอ้างถึงรูปภาษา “พิษณุหรือนั้น” ในตำแหน่งที่ 2

นอกจากนี้มีตัวละครที่โดดเด่นในด้านความงาม และมีความเป็นมาที่ลึกลับจึงทำให้มีการใช้ภาษาเชิงยกย่องความงามของตัวละครโดยมีรูปภาษาแสดงความงามอ้าง คือ ตัวละคร พินทุวดี หลายคำ จากนวนิยายเรื่อง **อมฤตาลัย** ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) **สตรีสาวผู้เลอเสน่ห์** หัวเราะอีก คราวนี้ออย่างขบขันเจือเวทนา

“ถึงนั้นเชียว ? เอ้า ถึงบ้านแล้วละคะ ไม่ต้องใช้แดรหอก ชับตรงเข้าไปเลย ประตูจะเปิดเอง” สถาพรมองดูกำแพงใหญ่ทะมึนตรงหน้าอย่างแหง ๆ กำแพงคอนกรีต สีเทาเข้มนั้นสูงใหญ่เหยียดยาว รวากับเป็นกำแพงเรือนจำมากกว่าจะเป็นกำแพงบ้านคน หากประตูเหล็กสีเดียวกันนั้นกลับสูงกว่ากำแพงขึ้นไปอีก เป็นประตูที่ทำจากแผ่นเหล็กหนาเรียบ ๆ ส่วนบนมีเหล็กตัดเป็นรูปเทพนมประดับ...ทุกครั้งที่เขามารับส่ง (2) **พินทุดี** สถาพรมีสิทธิ์เพียงรออยู่แค่หน้าประตูสีเทานี้เท่านั้น ไม่มีโอกาสแม้แต่จะย่างเหยียบผ่านมันเข้าไปภายใน ทว่าบัดนี้ เพียงแค่หยุดอนิดเดียวเท่านั้น บานประตูเหล็กหนาหนักทั้งสองบานก็เผยอ ออกจากกันอย่างช้า ๆ และเงียบกริบโดยปราศจากตัวผู้เปิด “ชับตรงเข้าไป”

(3) **เจ้าของบ้านสาว** บอกด้วยเสียงต่ำลึก

(จินตวิรุ วิวัธน์, 2535, หน้า 33)

จากตัวอย่างเป็นการใช้รูปภาษา “สตรีสาวผู้เลอเสน่ห์” ในตำแหน่งที่ 1 และ “เจ้าของบ้านสาว” ในตำแหน่งที่ 3 แสดงการอ้างถึงรูปภาษา “พินทุดี” ในตำแหน่งที่ 2 เป็นการเน้นย้ำถึงความสาว และความงามของเธอ ให้สอดคล้องกับชีวิตที่เป็นอมตะคงความสาว และความสวยงามนับพันปี

โดยสรุปการใช้หน่วยภาษานามเชิงยกย่องตัวละครเอก พบว่า รูปภาษาเชิงยกย่องด้านแสดงเกียรติยศ ปรากฏกับตัวละครเอกชาย มากกว่า ตัวละครเอกหญิง เป็นเพราะตัวละครชายมักเป็นตัวละครที่ดำรงตำแหน่งสูง เป็นผู้นำทั้งด้านการปกครองและการทำสงคราม อีกทั้งมีการเปรียบเป็นเทพเจ้า ในด้านการใช้หน่วยภาษานามเชิงยกย่องด้านความงาม ปรากฏกับตัวละครเอกหญิงมากกว่าตัวละครชาย ส่วนการใช้รูปภาษาแสดงคุณค่า เป็นการแสดงคุณค่าในด้านความรักของหนุ่มสาว

3. หน่วยภาษานามเชิงบริภาษ คือ การใช้ภาษาอ้างถึงตัวละครด้วยคำที่แสดงถึงการตำหนิ แสดงทัศนคติเชิงลบ หรือคำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเชิงลบปรากฏในรูปภาษาแสดงนามธรรมเชิงลบ เช่น นางโง่ นางแปลกประหลาด คนอวดดี ไฉ่วร จากการศึกษาพบตัวละครเอกเพียง 2 ตัวละคร ที่มีการใช้รูปภาษาเชิงบริภาษอ้างถึง สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 16 แสดงการใช้หน่วยชานามเชิงปริภาส

ตัวละครเอก	เรื่อง	หน่วยชานามเชิงปริภาส
อัชฌา	หุบเขากินคน	–
จิตรเสน	จันทราอุษาคเนย์	–
พิษณุหรืเกศวร	สุริยวรรณ	–
เชมรินทร์	เชมรินทร์-อินทรีรา, คุณครุอินทรีรา	–
โลว์ณ	เห...ชะเล้ง	ไฉ่เวร อาระบา (ไฉ่หา)
ปราณ	อัปสรามนตรา	–
พินทุดี	อมฤตาลัย	–
โสคนเทีย	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	–
แก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	–
สรคม	จำหลักไว้ในแผ่นดิน	–
ตมิสา	จันทราอุษาคเนย์	นางวิปาส นางแปลกประหลาด นางคนประหลาด นางโง่
อินทรีรา	เชมรินทร์-อินทรีรา, คุณครุอินทรีรา	–
เอเซีย	พนมนาครา	–
วราลี	มนตร์อัปสร	–

จากตารางข้างต้น พบว่า การใช้ชานามเชิงปริภาสปรากฏกับตัวละครเอกเพียง 2 ตัวละคร ได้แก่ ตัวละครเอกกัมพูชา 1 ตัวละคร คือ โลว์ณ เป็นตัวละครสามัญชนจากนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** และ ตัวละครเอกไทย 1 ตัวละคร คือ ตมิสา จากนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** พิจารณาได้ว่า ตัวละครกัมพูชาทั้งหมด 9 ตัวละคร มีตัวละครเอกที่เป็นสามัญชนเพียง 1 ตัวละคร 8 ตัวละครที่เหลือ เป็นตัวละครที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ในชั้นกษัตริย์หรือหม่อมเจ้า จึงไม่มีตัวละครใดใช้ภาษาในทางตำหนิหรือเรียกด้วยชานามเชิงปริภาสได้ ส่วนตัวละครเอกไทย การใช้ชานามเชิงปริภาสเป็นไปในทำนองการเรียกบุคคลที่ผิดปกติแตกต่างจากพวกตน มากกว่าเป็นไปเพื่อการตำหนิ เนื่องจากตัวละคร ตมิสา เป็นบุคคลที่แตกต่างด้วยยุคสมัย ชาติ ภาษา ข้ำทาสบริวารของเจ้าชายจิตรเสนจึงใช้คำลักษณะนี้กับเธอ

ตัวอย่างการใช้หน่วยชานามเชิงปริภาสในการอ้างถึงตมิสา ตัวละครเอกจากนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** ในเหตุการณ์ที่ตมิสาได้ย้อนเวลาไปยังอาณาจักรโบราณจึงทำให้การสื่อสารมีอุปสรรคไม่สามารถสนทนากับผู้ใดให้เข้าใจกันได้ อีกทั้งเครื่องแต่งกาย

ของเธอก็แตกต่างจากผู้คนที่นี่จึงทำให้ข้าทาสบริวารของเจ้าชายจิตรเสนคิดว่าเธอเป็นบ้า จึงเรียกเธอด้วยฉายานามตามลักษณะที่แตกต่างจากพวกตน ดังนี้

“รู้จักเจ้าหน้อหัวตนหรือยัง (1)นางคนประหลาด” รู้ดีว่า(2)นางวิปลาส ไม่มีทางเข้าใจคำพูดของตน มัทริกาเผยอยิ้มกว้างอย่างเหนือกว่า “(3)นางโง่เอ๋ย พูดไปสับสนดิคนโง่อย่างนางไม่มีทางรู้ดอกว่าตนมีบุญญาธิการเพียงไหนที่ได้มาพบ เจ้าชายจิตรเสน พระโอรสขององค์วีระวัฒน์ใกล้ชิดเพียงนี้”

แต่กลับพูดยั่วให้(4)ตมัสสาได้ยินนามที่เธอคุ้นหูขึ้นมาอีกครั้ง

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 52)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้นามฉายานามเชิงปริภาษด้วยรูปภาพ “นางคนประหลาด” ในตำแหน่งที่ 1 รูปภาพ “นางวิปลาส” ในตำแหน่งที่ 2 รูปภาพ “นางโง่” ในตำแหน่งที่ 3 แสดงการอ้างถึงรูปภาพ “ตมัสสา” ในตำแหน่งที่ 4 การใช้รูปภาพเชิงปริภาษนี้มาจากลักษณะท่าทาง การแต่งกายที่แตกต่างจากพวกของมัทริกา จึงเหมือนว่าตมัสสาเป็นหญิงสาวที่สติไม่ดี

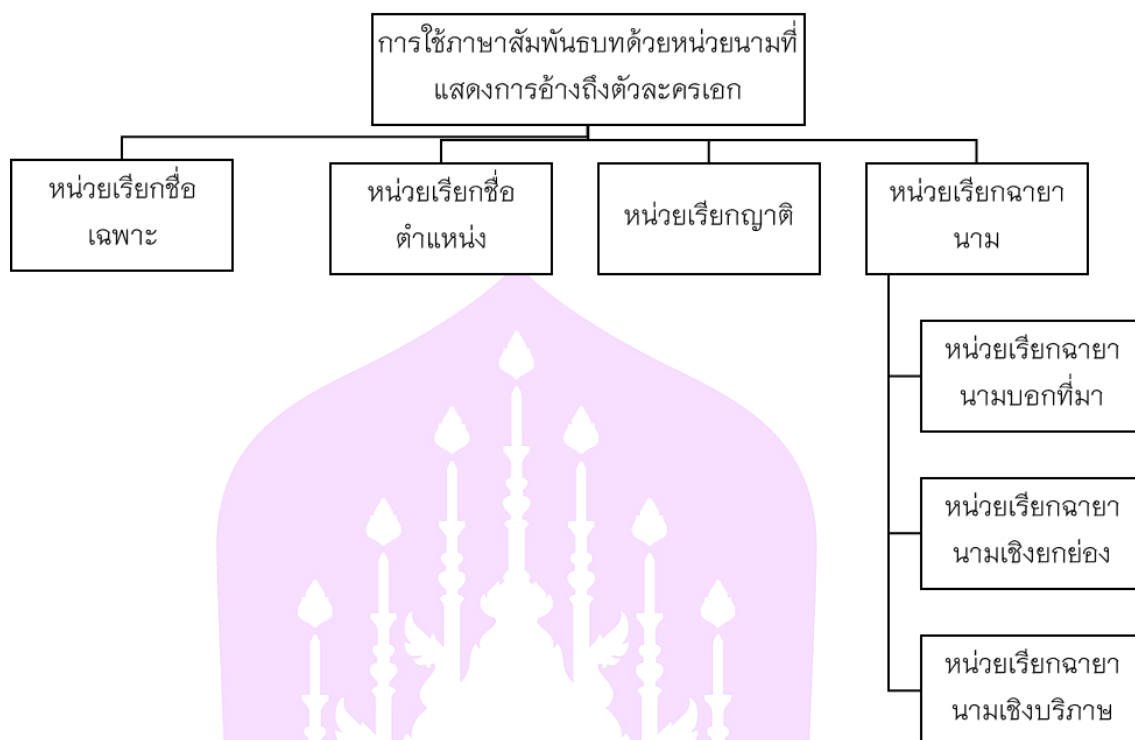
รูปภาพที่เป็นหน่วยฉายานาม ใช้แสดงการอ้างถึงตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชา รวมสมัยของนักประพันธ์ไทยทั้ง 3 ลักษณะ ได้แก่ หน่วยฉายานามบอกที่มา หน่วยฉายานามเชิงยกย่อง และหน่วยฉายานามเชิงปริภาษ เป็นศิลปะการใช้ภาษาที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างความหลากหลายของการเรียกตัวละครเอก แสดงที่มาและชาติกำเนิดของตัวละคร แสดงลักษณะเฉพาะของตัวละครเอก แสดงภูมิหลังของตัวละครเอก ทำให้บทประพันธ์มีความสนุกสนานและทำให้การรู้ตัวละครเอกมีมิติมากยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์การใช้ภาษาสัมพันธบทเพื่ออ้างถึงตัวละครเอก พบข้อพิจารณาดังนี้

ในด้านความถี่ของการใช้ภาษาสัมพันธบท พบว่าตัวละครเอกที่มีการใช้ภาษาสัมพันธบทมากที่สุด คือ พินทุวดี หรือ เจ้าหญิงพันธุ์มเหสี จากนวนิยายเรื่อง **อมฤตาลัย** โดยหน่วยนามที่ใช้มากที่สุด คือ หน่วยฉายานาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประพันธ์ต้องการเน้นย้ำและนำเสนอภาพลักษณ์ของพินทุวดีให้ผู้อ่านเห็นความงามของพระนางมากที่สุด จึงมีการเลือกใช้คำที่หลากหลายมาเน้นย้ำความงามและความเป็นอมตะของตัวละครเอก ส่วนตัวละครเอกที่มีการใช้ภาษาสัมพันธบทน้อยที่สุด คือ เจ้าหญิงโสคนเทีย จากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเจ้าหญิงโสคนเทียมีบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าหญิงของประเทศกัมพูชา ซึ่งมีข้อจำกัดในการใช้คำเรียกขานแทนพระบรมวงศานุวงศ์

ข้อสังเกตอีกประการในด้านผู้ประพันธ์ พบว่าผู้ประพันธ์ที่เป็นชายมีการใช้ภาษาอ้างอิงถึงตัวละครน้อยกว่าผู้ประพันธ์ที่เป็นหญิง ทั้งนี้อาจเป็นผลจากลีลาการประพันธ์ของผู้เขียนที่มุ่งเน้นการนำเสนอตัวบทที่แตกต่างกันด้วย ได้แก่ ผลงานเรื่อง **เห่...ชะเล้ง** ของประภัสสร เสวิกุล มีการใช้ภาษาอ้างอิงถึงตัวละครเอก คือ โสวัตน์ เพียง 10 รูปภาษา อาจเนื่องด้วยผู้ประพันธ์มุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของกัมพูชามากกว่าการนำเสนอตัวละครโดยตรง แต่ใช้กลวิธีให้ตัวละครเอกมีความสำคัญโดยเป็นผู้เล่าเรื่องทั้งหมด นวนิยายอีกเรื่องที่ตัวละครเอกเป็นชาย คือ เรื่อง **หุบเขากินคน** โดย มาลา คำจันทร์ มีการใช้ภาษาอ้างอิงถึงตัวละครเอกเพียง 16 รูปภาษา เนื่องจากเป็นนวนิยายที่นำเสนอความสัมพันธ์ของกลุ่มเยาวชนที่เข้าไปมีบทบาทในอาณาจักรเขมรโบราณ การดำเนินเรื่องมีตัวละครสำคัญหลายตัวจึงทำให้มีการกระจายบทบาทไปยังตัวละครอื่นด้วย

โดยสรุปการใช้ภาษาสัมพันธ์บทเพื่ออ้างอิงถึงตัวละคร พบว่า การใช้หน่วยนามที่เหมือนคำสรรพนามมี 4 ลักษณะ คือ หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ หน่วยเรียกตำแหน่ง หน่วยเรียกญาติ และหน่วยเรียกฉายานาม การใช้รูปภาษาที่หลากหลายนี้ปรากฏในบทสนทนา บทบรรยาย และบทรำพึงของตัวละครเอก ที่ผู้ประพันธ์ใช้เพื่อสร้างความหลากหลายของการกล่าวถึงตัวละครเอก นอกจากนี้ยังใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ได้แก่ ใช้เพื่อแสดงที่มา ชาติกำเนิด ของตัวละคร แสดงความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบุคคลอื่น แสดงให้เห็นความสามารถ หรือศักยภาพของตัวละครเอก และใช้เพื่อเน้นย้ำลักษณะเฉพาะและบทบาทของตัวละครเอก ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปการใช้ภาษาสัมพันธ์บทเพื่ออ้างอิงถึงตัวละครให้เห็นภาพรวมชัดเจน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 3 แสดงการใช้ภาษาสัมพันธพจน์เพื่ออ้างถึงตัวละครเอก

บทที่ 6

ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัย ของนักประพันธ์ไทย

การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย จากการเก็บข้อมูลและจัดระบบข้อมูล โดยใช้นวนิยายจำนวน 12 เรื่อง พบการใช้ฉากในนวนิยายกัมพูชาสมัยของนักประพันธ์ไทยซึ่งสามารถแบ่งสังคมตามยุคสมัยของประเทศกัมพูชาได้เป็น 3 สมัย ได้แก่ สมัยก่อนพระนคร สมัยพระนคร และกัมพูชายุคใหม่

สมัยก่อนพระนคร หมายถึง อาณาจักรเขมรโบราณที่ยิ่งใหญ่ ราวพุทธศตวรรษที่ 10-13 เริ่มสมัยด้วย อาณาจักรฟูนัน และเจนละ จากนั้นแยกเป็นเจนละบกและเจนละน้ำ เป็นอาณาจักรโบราณ เป็นต้นกำเนิดของอาณาจักรเขมร และกลายมาเป็นประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน โดยนวนิยายที่ใช้ฉากกัมพูชาสมัยก่อนพระนครได้แก่ เรื่อง **หุบเขากินคน** และ**จันทราอุษาคเนย์**

สมัยพระนคร เริ่มต้นราวพุทธศตวรรษที่ 13 มีการกล่าวถึงเจ้าชายเขมรที่เสด็จกลับมาจากชวา โดยมีพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 เป็นผู้รวบรวมอาณาจักรได้เป็นปึกแผ่น ในสมัยพระนคร มีกษัตริย์ที่ปกครองอาณาจักรผลัดเปลี่ยนหลายยุคสมัย ยุคสมัยที่รุ่งเรืองมาก เช่น พระเจ้ายโศวรมันที่ 1 และที่โดดเด่นมากที่สุด คือ พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ผู้สร้างนครวัด และยุคสุดท้ายที่รุ่งเรืองถึงขีดสุด คือ สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ผู้สร้างปราสาทบายนแห่งนครธม นวนิยายที่ใช้ฉากสมัยพระนคร ได้แก่ เรื่อง **อัปสรามนตรา อมฤตาลัย** และ**สุริยวรมัน**

กัมพูชายุคใหม่ หลังจากสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 อาณาจักรขอมเริ่มเสื่อมอำนาจลง การปกครองผลัดเปลี่ยนกันมาหลายยุคสมัยกระทั่งเข้าสู่การตกเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศส ภายหลังสมเด็จพระนโรดมสีหนุ ขึ้นครองราชย์สามารถเรียกร้องเอกราชให้แก่กัมพูชาได้สำเร็จ เมื่อพุทธศักราช 2518 ประเทศกัมพูชาเกิดสงครามกลางเมือง มีการปกครองโดยเขมรแดง ที่เรียกว่า กัมพูชาประชาธิปไตย พุทธศักราช 2522 การปกครองของเขมรแดงสิ้นสุดลง กัมพูชาได้รับความช่วยเหลือจากหลายฝ่ายทำให้ประเทศเริ่มเข้าสู่ภาวะปกติและกำลังพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไป นวนิยายที่ใช้ฉากกัมพูชายุคใหม่ ได้แก่เรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา คุณครูอินทิดา เหม...ชะเล้ง จำหลักไว้ในแผ่นดิน แก้วรัตเกล้า พนมนาคา และมนตร์อัปสร**

ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับช่วงเวลาของการสร้างฉากในนวนิยาย ผู้วิจัยจึงแบ่งช่วงเวลาตามยุคสมัยของกัมพูชาโดยสังเขปเพื่อเป็น

แนวทางในการวิเคราะห์บริบทสังคม โดยลำดับยุคสมัยของนวนิยายและฉากที่ใช้ในการเล่าเรื่อง
สรุปได้ดังตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 17 แสดงยุคสมัยของนวนิยาย

ตัวละคร	ชื่อนวนิยาย	ฉากและเวลา	ช่วง ประวัติศาสตร์
1. อัชฌา (ภัทรวรรณ)	หุบเขากินคน	ฉากหลักสมัยอาณาจักรพูนัน ฉากรองประเทศไทยปัจจุบัน	สมัยก่อน พระนคร
2. จิตรเสน (มเหศวรวรรณ)	จันทร์ อุษาคเนย์	ฉากหลักสมัยอาณาจักรเจนละ ฉากรองประเทศไทยปัจจุบัน	
3. ตมิสา			
4. ปราณ (กัมพูชาราชลักษมี)	อัปสรามนตรา	ฉากหลักสมัยพระเจ้าชัยวรมัน ที่ 2 ฉากรองประเทศไทยและ ประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน	สมัยพระนคร
5. ฟินทุดี (พันธุเทวี)	อมฤตาลัย	ฉากหลักประเทศไทย ยุคปัจจุบัน ฉากรองสมัยพระเจ้า ยโศวรมันที่ 1	
6. พิษณุทริเกศวร (บรมวิษณุโลก)	สุริยวรมัน	ฉากสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 อาณาจักรพระนคร	
7. เขมรินทร์	เขมรินทร์-อินทิ	ฉากหลักประเทศกัมพูชา	กัมพูชายุคใหม่
8. อินทิดา	รา คุณครูอินทิดา	สมัยกัมพูชาภายใต้ การปกครองของสมเด็จพระ ฉากรองประเทศไทย ยุค 2503-2504	
9. โสวัณ	เห...ชะเล้ง	ฉากหลักสมัยกัมพูชา ในการปกครองของเขมร แดง พ.ศ.2518 ฉากรองประเทศไทย	

ตาราง 17 (ต่อ)

ตัวละคร	ชื่อนวนิยาย	ฉากและเวลา	ช่วงประวัติศาสตร์
10. เจ้าหญิงโสคนเทีย	จำหลักไว้	ฉากหลักประเทศไทยและ	
11. พลโทสรคม	ในแผ่นดิน	ประเทศกัมพูชาสมัยกัมพูชา ในการปกครองของเขมรแดง และภายหลังการปกครอง ของเขมรแดงระหว่าง พ.ศ. 2518-2536	
12. เจ้าแก้วรัตเกล้า	แก้วรัตเกล้า	ฉากหลักประเทศไทยพื้นที่ รอยต่อกัมพูชาและไทย สมัยปัจจุบัน	
13. เอเซีย	พนมนาคา	ฉากประเทศกัมพูชาปัจจุบัน และฉากอดีตภาพในอาณาจักร โบราณ	
14. วราลี	มนตร์อัปสร	ฉากหลักประเทศกัมพูชา ปัจจุบัน ฉากรองประเทศไทย	

จากตารางข้างต้นและการเก็บข้อมูล พบว่า การใช้ฉากหลักส่วนใหญ่ คือ ฉากในประเทศกัมพูชาหรืออาณาจักรโบราณ จึงทำให้ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกมีความสัมพันธ์กับสังคมของประเทศกัมพูชามากกว่าประเทศไทย แม้จะมีนวนิยายบางเรื่องที่มีการใช้ฉากหลักอยู่ในประเทศไทย เช่น นวนิยายเรื่อง **อมฤตาลัย จำหลักไว้ในแผ่นดิน** และ **แก้วรัตเกล้า** แต่เนื่องด้วยตัวละครเอกเป็นชาวกัมพูชาจึงทำให้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมยังคงเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชาอยู่ ผลการวิจัยที่น่าสนใจในบทนี้ คือ ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคม ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติในสังคมและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคมผลการศึกษาเรียงตามประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติในสังคม
2. ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคม

ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติในสังคม

พระมหาพนอง ปัจโจปการี (2553, หน้า 184) ให้ความหมายของการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ว่าหมายถึง ข้อผูกพันที่มีต่อกันทางสังคมที่เหมือนกันและแตกต่างกัน อีกนัยหนึ่ง การปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การกระทำระหว่างกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปในสังคม การกระทำของมนุษย์แต่ละคนจึงมีความสัมพันธ์กับการกระทำของคนอื่น ๆ ในสังคม เป็นต้น จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกต่อวิถีปฏิบัติในสังคมว่า หมายถึง การกระทำหรือการประกอบกิจกรรมระหว่างตัวละครเอกกับสังคมที่ส่งผลต่อกันเป็นความสัมพันธ์ของผู้คนที่มีความสัมพันธ์ผ่านการปฏิบัติต่อเนื่องกลายเป็นลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของสังคมนั้น จากการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติในสังคม พบว่า นวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย นำเสนอการกระทำหรือกิจกรรมที่ตัวละครเอกปฏิบัติหรือมีส่วนร่วมกับวิถีปฏิบัติในสังคม 7 ด้าน ได้แก่ ด้านอาหารและการกิน ด้านการแต่งกาย ด้านสถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง ด้านภาษา ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านวิถีชีวิต ดังนี้

1. ด้านอาหารและการกิน

อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทุกวันแต่ละสังคมมีข้อกำหนดหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับอาหารแตกต่างกันไปด้วยพื้นที่หรือเวลา เช่น คนไทยในอดีตใช้มือเปิบข้าว แต่ปัจจุบันใช้ช้อนส้อม หรือคนจีนมีวัฒนธรรมการใช้ตะเกียบในการบริโภคอาหาร เป็นต้น วัฒนธรรมด้านอาหารและการกินที่ปรากฏในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทยนั้นสามารถแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ รูปแบบและวิธีการกิน และ รายการอาหาร ดังนี้

1.1 รูปแบบและวิธีการกิน ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย ที่ปรากฏอยู่ในสังคมแต่ละยุคสมัยได้ถ่ายทอดรูปแบบการกินอาหารในสังคมกัมพูชาผ่านประสบการณ์ตรงของตนเอง สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วง คือ รูปแบบและวิธีการกินในสมัยก่อนพระนครและสมัยพระนคร และรูปแบบและวิธีการกินกัมพูชายุคใหม่ ดังนี้

1.1.1 รูปแบบและวิธีการกินในสมัยก่อนพระนครและสมัยพระนคร ในยุคเขมรโบราณ มนุษย์ใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติ อุปกรณ์หรือภาชนะที่ใช้ จึงเป็นสิ่งที่สามารถหาได้จากธรรมชาติหรือใช้สิ่งที่ใกล้ตัวที่สุดในการกิน ได้แก่ การกินอาหารด้วยมือ การใช้ใบไม้ตักแทนช้อน เป็นต้น

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุาคนเอย** ในฉากการกินอาหารมือแรกของ ตมิสา เมื่อเธอย้อนเวลากลับไปในอาณาจักรโบราณ มีข้าทาสบริวารของเจ้าชายจิตรเสนนำอาหารมาให้เธอรับประทาน ภาชนะที่บรรจุอาหารทำจากธรรมชาติ คือ ถาดไม้

ใบตอง หากเป็นอาหารประเภทน้ำแกงมีภาชนะที่หล่อจากตะกั่ว เปิบข้าวด้วยมือขวา ส่วนอาหารประเภทน้ำแกงใช้ใบไม้ตักแทนช้อน ดังข้อความต่อไปนี้

กระทั่งแสงแดดจัดเริ่มร้อนขึ้น ถึงเห็นผู้หญิงสูงอายุคนเดิมเดินกลับมาในท้อง
พร้อมกับพาเด็กสาวถือถาดไม้มีผ้าคลุมอย่างดีเข้ามาหา

“ทานข้าว” มัทริกาทำท่าเอามือป้อนใส่ปาก สื่อภาษาง่าย ๆ ให้เธอพอเข้าใจ
ท้องไส้ที่แสบหิวร้องโครกครากขึ้นทันที

ตมึสามองดูอาหารใต้ผ้าคลุม ชามเล็ก ๆ คล้ายทำจากตะกั่ว ใส่ปลาแห้งกับ
แกงสีน้ำตาลขุ่นอยู่ในนั้นพร้อมกับข้าวสุกในกระทงใบตองมีใบไม้เล็ก ๆ วางอยู่ข้างชาม
ดูสะอาดตา อย่างน้อยก็ดูเหมือนอาหารที่เธอเคยชิน ความหิวจนตาลาย เรียกร้องให้
หญิงสาวรีบประคองกระทงใบตองขึ้นมา ใช้มือหยิบข้าวใส่ปาก

“เพี้ยะ!”

“โอ้ย...” ตมึสาร้องเสียงหลงเมื่อถูกนางมัทริกาตีเพี้ยะให้ที่มือซ้าย ซึ่งกำลัง
จะหยิบปลาแห้งในชาม

“มือข้างนี้เขาใช้หยิบกับข้าวใส่ปากกันที่ไหน นางวิปลาส...” มัทริกาเอ็ดเสียงดัง
บรรดาหญิงสาวคนอื่นหัวเราะกันคิกคัก ตมึสได้แต่มอง นิ่งงอแง ไม่เข้าใจที่นางร้องห้าม
กระทั่งมัทริกาบอกว่ามือขวาของเธอไปวางบนขามข้าวเหนียวเหมือนพยายามจะอธิบาย
ว่าให้ใช้แต่มือขวาเท่านั้น

พอเห็นเธอใช้มือขวาหยิบข้าวใส่ปาก พวกนางก็พากันหัวเราะอย่างพอใจ
คนที่นี้เขาถือมือซ้าย ห้ามใช้มือซ้ายหยิบของใส่ปากหรืออกหรือ แผลกตินะ เคยได้ยิน
คนแก่ ๆ เขาพูดถึงอยู่เหมือนกัน ว่ามือซ้ายเป็นมือหยิบของสกปรก ไม่ให้ใช้หยิบของ
มงคลหรืออาหาร แต่ไม่คิดว่า เขาจะถือเคร่งครัดกันขนาดนี้

(วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 66-67)

“นี่ เขาใช้ใบพูกษาแบบนี้” มัทริกาสาหย่นำเอ็นดูกับสีหน้างงวย ใช้นิ้วชี้ใบไม้ที่วาง
มาในถาดเหมือนไม่รู้ว่าจะใช้ทำอะไร มัทริกาจึงใช้ใบไม้ตักแกงในชามมาจ่อปากเด็กสาว
ประหลาดนั้นให้ ตมึสายิ้มรับอย่างดีใจที่ได้รู้วิธีใช้มันอย่างน่าพิลึกที่สุด (วรรณวรรณ์, 2558,
หน้า 68)

1.1.2 รูปแบบและวิธีการกินกัมพูชายุคใหม่ การรับประทานอาหารของคนกัมพูชาในปัจจุบันเป็นเช่นเดียวกับประเทศไทย คือ การใช้ช้อนส้อม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับอิทธิพลตามยุคสมัย โดยเฉพาะการได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศสในการกินขนมปังหรืออาหารแบบตะวันตก

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร** ในฉากที่ วราลี เดินทางไปอยู่บ้านเจ้านายที่เสียมเรียบ เนื่องจากประเทศกัมพูชาเคยตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ทำให้หลายครอบครัวรับประทานอาหารตามแบบฝรั่งเศส หรือรับประทานอาหารแบบชาติตะวันตก อาหารที่เจ้านายในบ้านหลังนี้กินเป็นอาหารฝรั่งเศส ได้แก่ขนมปัง ชุป และสเต็ก ดังข้อความต่อไปนี้

บนโต๊ะมีขนมปังฝรั่งเศส...ที่มาของกลิ่นหอมอวลทั่วห้อง...วางอยู่ในตะกร้าใกล้กันมีกระเช้าดอกกุหลาบสีชมพูดอกตูมจัดเป็นพุ่ม เพิ่มความอ่อนหวานและสีสันทให้แก่โต๊ะอาหาร ด้านข้างจำปีและหญิงสาวร่างท้วมอีกคนที่เธอคิดว่าคงเป็นลัดดาทยอยยกอาหารมาเสิร์ฟตรงหน้าเธอ

เริ่มต้นแต่ชุปหัวหอมในถ้วยเซรามิกสีขาวที่ส่งกลิ่นหอมสมชื่อ ทำให้เธอใช้เวลาไม่นานก็จัดการเจ้าน้ำชูปรสกลมกล่อมนั้นจนหมด ตามมาด้วยสเต็กเนื้อสันสีน้ำตาลขึ้นห่านบนกระทะจานร้อนที่หอมกลิ่นเครื่องเทศและพริกไทยไม่แพ้กัน ด้านข้างมีมันฝรั่งตัดเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมทอดจนเหลืองกรอบ วางเคียงด้วยถั่วงอกยาวและแครอท เสิร์ฟพร้อมสลัดผักซึ่งราดด้วยน้ำสลัดสีชมพูหวาน

วราลีตัดเนื้อเป็นชิ้นพอคำ ใช้ส้อมจิ้มเข้าปาก เนื้อกึ่งดิบกึ่งสุกนุ่มลิ้นรสสัมผัสเล็ดจนเธออดคิดไม่ได้ว่าชายหนุ่มไม่จำเป็นต้องจ้างเธอมาเป็นผู้ช่วยแม่ครัวที่มีฝีมือเยี่ยมขนาดนี้เลย

(อรพิม, 2557, หน้า 62-63)

วัฒนธรรมการรับประทานขนมปังฝรั่งเศสหรือที่เรียกว่า บาแกต (baguette) นั้น สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในประเทศกัมพูชา แต่คนกัมพูชามีการผสมอาหารตะวันตกเข้ากับวัฒนธรรมของตน ด้วยการกินขนมปังบาแกตแบบยัดไส้ คือ นำบาแกตผ่ากลางแล้วใส่ไส้ต่าง ๆ เข้าไป เช่น เนื้อบด หมูบด กุนเชียง อาจมีการใส่ผักเพิ่มขึ้นอยู่กับผู้รับประทาน สามารถพบเห็นร้านขายขนมปังฝรั่งเศสได้ในหลายแห่งในประเทศกัมพูชา

1.2 รายการอาหาร รายการอาหารหรือ เมนู (menu) ที่ปรากฏในนวนิยายมีความหลากหลายแตกต่างตามยุคสมัย จากตัวบทนวนิยายสามารถแบ่งรูปแบบของรายการอาหารได้เป็น 2 ยุค ได้แก่ รายการอาหารในสมัยก่อนพระนครและสมัยพระนคร และรายการอาหารสมัยกัมพูชายุคใหม่

1.2.1 รายการอาหารในสมัยก่อนพระนครและสมัยพระนคร ในนวนิยายที่ใช้ฉากเป็นอาณาจักรเขมรโบราณจะไม่ปรากฏชื่ออาหารโดยตรง แต่ผู้ประพันธ์ใช้วิธีอธิบายลักษณะและรสชาติของอาหารแทน

ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** ในฉากที่ตมิสาได้รับประทานอาหารในอาณาจักรเจนละเป็นครั้งแรก ซึ่งวรรณวรรธน์ ใช้วิธีให้ตัวละครเอกบรรยายรสชาติของอาหารและส่วนผสมว่าอาหารนั้นทำขึ้นมาจากสิ่งใด ดังตัวอย่าง

นี่เธอ กำลังหลุดเข้ามาในห้วงเวลาที่ไม่ใช่ของเธอ! น้ำแกงรสชาติพิกลมีส่วนผสมน้ำมันมะขามเปียกคล้ายแกงส้มปრა ๆ แต่ก็พอทานอาหารมื้อนั้นได้ประทังชีวิต (วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 68)

อีกตัวอย่างเป็นการบรรยายรายการอาหารในสมัยพระนคร ในฉากที่ชลันธรี นำอาหารมาถวายแก่พิชณูหริ อาหารที่รับประทานนั้นทำจากถั่ว พืช และปลา ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถหาได้ง่ายตามธรรมชาติ ดังนี้

ทาสีน่ายุชะ...ซูปถั่วเข้ามา พร้อมพญัญชนะ...ข้าวปลาอาหาร สูปะ...ต้มแกงวางราย ชลันธรียกอ่างลอยอินทิวรีกา...ดอกบัวสีน้ำเงินมาให้พิชณูหริจุ่มหัตถา รุงก...ข้าวหุง พร้อมหญ้าฝรั่น หอมละมุนเหนียวพอกุสัการเป็นก้อนได้ มัตสยะโรยอมปลุยะ...เกลือปั้งใหม่ เป็นหน้าที่แห่งสะเรียดองดูแลให้ปุระสะเสวยก่อนตน หากพิชณูหริปั้นรุงกเป็นก้อนกลม เลือกมัตสยะปนประทานให้

(ทมยันตี, 2558, หน้า 318-319)

1.2.2 รายการอาหารสมัยกัมพูชายุคใหม่ ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติมาก โดยเฉพาะทรัพยากรทางน้ำ เนื่องจากมีดินเลสาบที่เป็นทะเลสาบน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีอาหารที่ทำจากสัตว์น้ำ โดยเฉพาะปลา ซึ่งเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญรวมถึงเป็นแหล่งผลิตสินค้าที่สำคัญทางเศรษฐกิจอีกด้วย จากการศึกษาตัวบทนวนิยาย พบว่า นวนิยายที่ใช้ฉากกัมพูชายุคปัจจุบันนำเสนอรายการ

อาหารประจำชาติกัมพูชา เช่น อาม็อกเตรีย (ห่อหมกปลา) ปรอฮก (ปลาร้า) ส่วนขนมหวาน เช่น ออนซอมเจก (ข้าวต้มกล้วยหรือข้าวต้มมัดของประเทศไทย) ในนวนิยายแต่ละเรื่อง มีการกล่าวถึงชื่ออาหารและอธิบายรสชาติหรือวิธีทำพร้อมด้วย

ตัวอย่างจากการสนทนาระหว่างเอเชีย พุ่มข้าวบิณฑ์ และสิทธา จากนวนิยายเรื่อง **พนมนาครา** เมื่อเอเชียเดินทางจากอเมริกามาถึงประเทศกัมพูชา ได้รับการต้อนรับจากพุ่มข้าวบิณฑ์และสิทธา ทั้งสองพาเอเชียไปรับประทานอาหาร ในฉากดังกล่าว มีการเอ่ยถึงรายการอาหารและรสชาติอาหารที่แสดงให้เห็นว่า ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่มีทรัพยากรอาหารที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะปลา และมีอาหารที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย ดังข้อความต่อไปนี้

ตอนแรกเอเชียค่อนข้างกังวล เพราะเธอกินเผ็ดไม่ค่อยได้หากอาหารเขมร ที่พุ่มข้าวบิณฑ์สั่งมานั้น นอกจากไม่เผ็ดแล้วรสชาติยังอร่อยมาก

“อาม็อกเตรีย” พุ่มข้าวบิณฑ์ตักอาหารจากกระทงใบตองใส่จานของเอเชีย

“อืม” เอเชียตักเข้าปากแล้วพึมพำด้วยความปลาบปลื้ม “เหมือนห่อหมกของไทยเลย”

“ใช้ครับ” ชายหนุ่มพยักหน้า “ถ้าจะเปรียบเทียบแล้ว...อาม็อกเตรียเทียบได้กับ ห่อหมกของคนไทยหรือหมกของคนลาวนั่นเอง ต่างกันที่อาม็อกเตรียไม่เผ็ด”

“บ้านเรามีโดนเลสาบ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยปลาน้ำจืดมากมายหลายสิบชนิดจะ” สิทธาเคี้ยวข้าวตุ๋น ๆ “อาม็อกเตรียเลยเป็นอาหารขึ้นชื่อของกัมพูชา เพราะทำจาก เนื้อปลา ใส่เครื่องหรือเครื่องแกงผสมกับถั่วลิสงอบ กะทิ และไข่ ใส่ในใบตอง นึ่งจนสุก... อร่อยมาก ๆ”

“แล้วนี่เรียกว่าอะไรคะ” เอเชียชี้ไปที่จานตรงหน้า “เหมือนยำมะม่วงดิบเลย มีพริก มีปลาทอด เปียวนิดเผ็ดหน่อย”

“ก็ยำมะม่วงดิบนี่ละครับ” พุ่มข้าวบิณฑ์อธิบายอย่างผู้ชำนาญการ “เรียกว่า จรัระสวาย ถึงจะมีพริกแต่ก็เผ็ดไม่มากหรอกนะคะคุณ”

“แต่ถ้าพี่เอเชียยังรู้สึกว่ามันเผ็ดไป ก็ต้องนี่เลยคะ” สิทธาหยิบจานข้าวผัดตรงหน้า ส่งให้หญิงสาว “บายซา...ข้าวผัดแบบกัมพูชาใช้ข้าวหอมมะลิปลูกในที่ราบลุ่มริมโดนเลสาบ ผัดกับกุ้งเชียงซอสถั่วเหลือง และผักสด...จานโปรดของหนูเลยนะพี่”

(พงศกร, 2563, หน้า 135-136)

นอกจากนี้พุ่มข้าวบิณฑ์ยังกล่าวถึงอาหารหวานของกัมพูชาที่เหมือนกับของไทย แต่วางกันที่ชื่อเรียก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อันซอมเจก” พุ่มข้าวบิณฑ์เห็นสายตาของเอเซียแล้วรีบอธิบาย “เทียบได้กับข้าวต้มมันของคนไทย...อันซอมเจก ทำจากข้าวเหนียวห่อด้วยใบตองใส่กล้วย แล้วเอาไปนึ่งครับ ถ้าใส่เป็นถั่วเราจะเรียกว่าอันซอมจรุก” (พงศกร, 2563, หน้า 136-137)

ภาพ 4 แสดงอันซอมเจกหรือข้าวต้มกล้วย

ที่มา: พรรณภรณ์ ชันธพัทธ์

อีกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร** จากที่สกลพาวราลีไปเที่ยวในเมืองเสียมเรียบและพักรับประทานอาหารกัน โดยสกลอธิบายลักษณะของอาหารเขมรให้วราลีฟัง แสดงให้เห็นว่า อาหารกัมพูชามีลักษณะคล้ายอาหารไทย ดังข้อความต่อไปนี้

“คุณเตยจะลองอะไรดีครับ ขนมจีนหรือไก่ย่าง ถ้าขนมจีนก็หน้าตาเหมือนที่เมืองไทย เพียงแต่ที่นี้น้ำยาจะมีสีเขียวอ่อนคล้ายสีใบเตย รสชาติออกหวานหน่อย” (อรพิม, 2557, หน้า 156)

ภาพ 5 แสดงอาหารชื่ออาม็อกเตรยของกัมพูชา

ที่มา: ผู้วิจัย

นอกจากนี้ฉันนวนิยายที่นำเสนอความสัมพันธ์ทางด้านอาหารกับปรากฏการณ์ของสังคมกัมพูชาในช่วงที่เขมรแดงเริ่มเข้ามาปกครองผ่านตัวละครเอกในนวนิยายเรื่อง **เห...**
ชะเล้ง ซึ่งประภัสสร เสวิกุล นำอาหารมาเชื่อมโยงกับสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น โดยการพูดถึงอาหารประจำชาติที่เป็นที่รู้จัก ได้แก่ ปรอฮก หรือปลาร้า และอาม็อก คือ อาหารที่ทำจากปลาคล้ายห่อหมกของไทย เมื่อมีสถานการณ์ความไม่สงบภายในประเทศทำให้เห็นผลกระทบด้านอาหารที่ไม่สามารถนำมาบริโภคได้อย่างสนิทใจ ดังตัวอย่าง

อาหารที่แม่ทำก็วนเวียนอยู่เพียงไม่กี่อย่าง โดยมากมักจะเป็นผัด ๆ แกง ๆ แต่ที่ขาดไม่ได้คือปรอฮกหรือปลาร้าย่างบนใบตองกินกับผักสดที่พ่อโปรดปราน แต่สำหรับพวกเราชอบอะม็อกหรือห่อหมก กับคอร์หรือพะโล้ฝีมือแม่มากที่สุด เพราะพ่อไม่กินเนื้อสัตว์ใหญ่ ดังนั้นบ้านเราจึงกินไก่และปลาเป็นพื้น แต่ตอนหลังเมื่อการสู้รบระหว่างทหารรัฐบาลกับเขมรแดงรุนแรงขึ้น และมีคนพบศพลอยน้ำจำนวนมาก ก็ทำให้คนพนมเปญเลิกกินปลาไปเลย

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 35)

อีกตัวอย่างจากเรื่องเดียวกัน เมื่อโสวัณกลับมาบ้านหลังจากที่บกสะแบงพาเขาเข้าไปในพนมเปญแล้วได้เห็นสภาพบ้านเมืองของตนเอง โดยเฉพาะที่พระบรมราชวังจตุมุขมงคล ซึ่งเป็นพระราชวังที่มีแม่น้ำสี่สายมาบรรจบกัน ในยามปกติประชาชนกัมพูชามักนิยมไปนั่งพักผ่อนริมแม่น้ำที่ลานหน้าพระราชวัง แต่วันที่บกสะแบงพาโสวัณเข้าไปนั้น แม่น้ำที่มีลมพัดเย็นกลับกลายเป็นสุสานของศพมากมาย ทำให้โสวัณไม่ยอมรับประทานปลา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เอ็งไปตะลอนมาทั้งวัน น่าจะกินเข้าไปเยอะ ๆ” แม่ฉีกปลาแห้งลงในจานเราตามด้วยยำมะม่วง “วันนี้แม่ตั้งใจทำจรัอกสวายที่เอ็งชอบด้วย”

“ฉันกินปลาไม่ลงหรอก” เราส่ายหน้า

“อ้าวก็เห็นเองเคยชอบกินปลาอย่างกับจรัอกสวาย” แม่มองดูเราอย่างประหลาดใจ

“วันนี้สะแบงให้ฉันขับรถไปที่แม่น้ำ หน้าปราสาทเขมรินทร์” เราเล่าและกัดฟันกลืนอาการขย้อนในท้อง “ในแม่น้ำมีศพลอยเป็นแพ บางศพก็ถูกปลาและสัตว์น้ำแทะจนจำสภาพเดิมไม่ได้”

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 207)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า สงครามส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในด้านอาหารของตัวละครเอก จากอาหารที่สามารถหาได้ในท้องถิ่นกลับไม่สามารถนำมาบริโภคได้เนื่องจากมีพายุพัดอยู่ในแม่น้ำ นำไปสู่ภาวะการลดลงของแหล่งอาหารที่เป็นโปรตีนสำคัญของคนกัมพูชา

ภาพ 6 แสดงผลิตภัณฑ์จากปลาในประเทศกัมพูชา

ที่มา: พรรณภรณ์ ชันธพัทธ์

ความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีชีวิตด้านอาหารและการกิน พบว่า มีความหลากหลายทางด้านรูปแบบและวิถีกิน รวมถึงรายการอาหารที่แตกต่างกันตามบริบททางสังคม โดยแบ่งเป็น 2 สมัยกว้าง ๆ ได้แก่ อาหารและการกินสมัยก่อนพระนครและสมัยพระนคร มีรูปแบบและวิธีการกิน โดยใช้มือเปิบอาหาร ภาชนะบรรจุอาหารได้จากธรรมชาติ รายการอาหารไม่ปรากฏชื่อ แต่เป็นการบรรยายลักษณะและรสชาติ ส่วนอาหารและการกินสมัยกัมพูชายุคใหม่ มีรูปแบบและวิธีรับประทานที่เป็นสากล คือ การรับประทานอาหารด้วยช้อนส้อม มีการรับประทานขนมปังฝรั่งเศส รายการอาหารที่น่าเสนอมีหลากหลายแต่ที่มีการกล่าวถึงมากที่สุด คือ อาม็อกเตรีย ที่เป็นอาหารประจำชาติกัมพูชา

2. ด้านการแต่งกาย

เครื่องนุ่งห่มเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ในอดีตมนุษย์ใช้เครื่องนุ่งห่มเพื่อปกปิดร่างกายและปกป้องจากแมลงและสัตว์ วัสดุที่ใช้มาจากเส้นใยธรรมชาติหรือหนังสัตว์ ต่อมาพัฒนาการในการผลิตเพิ่มขึ้นทำให้มีการใช้เส้นใยสังเคราะห์ต่าง ๆ นอกจากกระบวนการผลิตเสื้อผ้าแล้ว ยังมีวัฒนธรรมเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายเข้ามาในวิถีชีวิตของมนุษย์อีกด้วย เช่น ลวดลาย สี เครื่องประดับ ที่ใช้เป็นเครื่องบ่งชี้ทางสังคม เช่น ชนชั้น เพศ ถิ่นที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ การแต่งกายยังเป็นเครื่องมือแสดงวัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์เพื่อการสร้างความเป็นอารยะของมนุษย์อีกทางหนึ่งด้วย ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีของสังคมด้านการแต่งกายสะท้อน

สภาพสังคม ความเชื่อ และเอกลักษณ์ ในแต่ละสังคมได้ เช่น การแต่งกายด้วยผ้าม่วงของท่านชาย เชมรินทร์ การนุ่งผ้าทอของเจ้าหญิงโสคนเทีย และเจ้าแก้วรัตเกล้า หรือการประดับเครื่องแต่งกาย ด้วยสัญลักษณ์ของเทพเจ้า ของเจ้าชายพิษณุหรืเกศวร จากการศึกษาสามารถแบ่งความสัมพันธ์ ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติด้านการแต่งกาย ได้ 2 ยุคสมัย คือ การแต่งกายสมัยก่อนพระนคร และสมัยพระนคร และการแต่งกายกัมพูชายุคใหม่ ดังนี้

2.1 การแต่งกายสมัยก่อนพระนครและสมัยพระนคร การแต่งกายในสมัย เชมรินทร์ เป็นการแต่งกายด้วยผ้าที่ทอจากเส้นใยธรรมชาติ มีการใช้เครื่องประดับที่แสดงถึง สถานภาพของตัวละคร การใช้ดอกไม้ประดับศีรษะและร่างกาย ตัวละครเอกที่มีการแต่งกาย ในลักษณะดังกล่าว ได้แก่ เจ้าชายจิตรเสน ตมิสา เจ้าชายพิษณุหรืเกศวร เจ้าหญิงปราณ เจ้าหญิงพันธุ์มเหสี นอกจากนี้ ยังมีตัวละครเอกที่ไม่ได้แต่งกายในลักษณะดังกล่าวแต่ตัวละคร ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดลักษณะของเครื่องแต่งกายรูปแบบดังกล่าว ผ่านการมองเห็น ของตัวละครเอก ได้แก่ วราลี จากนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร**

ตัวอย่างการแต่งกายของผู้คนในสมัยเจนละ จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์หา อุชาคนเญ** สะท้อนผ่านตัวละครตมิสา ที่ย่อนเวลาไปในอาณาจักรโบราณ เธอได้พบข้ารับใช้ ของเจ้าชายจิตรเสนที่แต่งกายแบบโบราณคือ นุ่งผ้านุ่งเปลือยอกท่อนบน มีการใช้ดอกไม้ประดับศีรษะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้หญิงที่พากันเดินดาหน้าเข้ามาในห้องสามสี่คน ทุกคนแต่งตัวกันประหลาด นุ่งผ้าทอลายพื้นกรอมเท้า มัดชายพกด้วยผ้าคาดเอวสีสนั่นสนใส แต่ท่อนบนกลับ เปิดเปลือยไม่ว่าจะเป็นหญิงสาวหรือคนชรา...

...หญิงสาวคนหนึ่งชะโงกหน้าเข้ามาพูดกับเธอ ตมิสาถึงกับต้องผงะหน้าถอยห่าง อย่างตกใจเมื่อได้กลิ่นดอกไม้ประหลาดจากตัวหญิงสาวเหล่านั้น กลิ่นที่เธอไม่เคยชิน หอมอ่อน ๆ ประหลาด และสำเนียงแปร่ง ๆ ที่พวกนางใช้เอ่ยทักทาย เธอไม่อาจ เข้าใจความหมายคำพูดของคนพวกนั้นได้สักคำ พวกนางใช้ภาษาอะไรมาพูดกับเธอ ไม่เคยได้ยินสำเนียงสูงต่ำแปลกหูแบบนี้ บ้างมีการกระดกศีรษะรั้วเหมือน...ตมิสาอยาก คิดว่า...เหมือนพวกนางกำลังออกเสียงสำเนียงอักขระโบราณที่เธอเคยได้ยินคุณพ่ออ่าน จารึกโบราณให้ฟัง

ดวงหน้าที่ไม่คุ้นเคยจับจ้องมองเธอราวกับดูตัวประหลาด กลิ่นเครื่องหอม ที่พวกเธอใช้บำรุงผิวหอมอ่อนโยนเหมือนสมุนไพรโบราณพวกนางใส่กำไลข้อแขน

ข้อเท้าคล้ายกันทุกคน มวยผมตกแต่งอย่างปราณีด้วยช่อดอกไม้...ดูแปลกตา...แต่ก็สวยงามดี

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 44-45)

จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์อุษาคเนย์** เป็นการบรรยายการแต่งกายของคนในอาณาจักรโบราณ ที่ตมิสาได้เห็น เป็นการแต่งกายคล้ายนางอัปสรตามปราสาทที่นุ่งผ้าห่มกรอมเท้า เปลือยอก มีกลิ่นหอมจากสมุนไพร ผมมวยประดับด้วยดอกไม้ นอกจากนี้ยังมีการบรรยายการแต่งกายของนางรำที่แต่งกายลักษณะเดียวกับนางอัปสร ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร** ผ่านการมองเห็นของวราลีที่เธอเข้าไปสัมผัสเหตุการณ์ในอดีตผ่านกระแสเชื่อมโยงของพรหมณ์อาทิตย์ภักฏ์ร่วมกับสัมผัสที่หกของเธอ ดังตัวอย่าง

เรือนร่างอรชรล้วนมีทับทรวงประดับพลอยหลากสีสะท้อนแสงแวววาว สะพายสายสังวาลเส้นเล็กสองเส้นไขว้ประทับอยู่กลางอก เผยปทุมถันคู้งามแก่สายตาทุกคน มีพารุฑที่ต้นแขน ข้อมือสวมไว้ด้วยกำไลนาคข้างละสามขอน ศีรษะสวมชฎาและกรรเจียกหน้า ปลอยผมดำยาวให้สยายเต็มหลัง ผมซึ่งพันด้วยดอกกลีลาวดีสีขาวเรียงกันเป็นสายทุกนางเยื้องย่างตามท่วงทำนองของเสียงดนตรี มือแขนกริดกรายอ่อนช้อยตรึงสายตาทุกคู่ให้อยู่กับการรำรำ

(อรพิม, 2557, หน้า 95)

จากตัวอย่างเป็นการบรรยายภาพนางรำที่เปลือยอกเช่นเดียวกับภาพสลักตามปราสาท โดยมีดอกไม้ คือ ดอกกลีลาวดีประดับผม ในเรื่องเดียวกันนี้ยังบรรยายการแต่งกายของผู้ชายในสมัยโบราณผ่านการเห็นของวราลี ว่าคนโบราณมักไว้ผมยาวเกล้าเป็นมวยประดับด้วยดอกไม้ เปลือยอก นุ่งผ้าเพียงท่อนล่าง ดังตัวอย่าง

ทุกคนล้วนแต่งกายละม้ายกัน ไม่ว่าบุรุษหรือสตรีล้วนเกล้ามวยไว้บนศีรษะและเปลือยอก นุ่งผ้าเพียงท่อนล่างเท่านั้น โดยฝ่ายชายจะสวมโจงกระเบนที่รั้งขึ้นมาถึงต้นขา ขณะที่ฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าขึ้นลวยดอกยาวกรอมเท้า บางนางก็สวมเครื่องประดับที่ทำจากดอกไม้ร้อยเป็นสร้อยคอ บางนางก็สวมกำไลแขนข้างละอัน บางนางก็สวมเพียงกำไลเท้าเท่านั้น (อรพิม, 2557, หน้า 92)

ภาพ 7 แสดงลักษณะการแต่งกายของนางอัปสร

ที่มา: ผู้วิจัย

ด้านตัวละครเอกชายมีการแต่งกายด้วยเครื่องทรงกษัตริย์ โดยเฉพาะหากเป็นกษัตริย์ที่เป็นสมมติเทพจะมีการแต่งกายด้วยสัญลักษณ์ที่สื่อถึงเทพเจ้าองค์นั้น ดังตัวอย่างการแต่งกายของเจ้าชายพิชณูหรือเกศวรร จากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ** เจ้าชายพิชณูหรือเป็นสมมติเทพ โดยในตอนต้นเรื่องต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่อาณาจักรพระราชารัฐที่ยังคงนับถือไศวนิกาย โดยที่พระองค์นั้นนับถือไวษณพนิกาย จึงมีการแต่งกายด้วยการผสมเทพเจ้าทั้งสองเข้าด้วยกันในนามพระหริหระ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

‘กษัตริย์แห่งพราหมณ์’ ทรงภูษาสีเสวตรทั้งผ้าสมพดแลที่เฉวียงไว้ แม้มีทรวงสายธูราอันเป็นเครื่องหมายแห่งวาระพราหมณ์ หากทรวงสร้อยพระศอสุวรรณ ผั่งอัญมณียาวเลยพระอุระ เสมือนพารุฑแลพระวลัย กุณฑลข้างหนึ่งลายกนกวัลย์ หากอีกข้างลายหัวสิงห์ พระเกศาถักพันเป็นเส้นทวามีได้กระหวัดเช่น เฉากฐามงกุฎ กลับมุ่นตรงเป็นทรวงประดุจกระบอกประดับเศขร...จันทร์เสี้ยว

ทรวงแสดงศักดิ์แห่ง ‘พระหริหระ’ พร้อมทีเดียว ครึ่งหนึ่งคือองค์พระมหาคีวเทพ อีกครึ่ง คือ มหาวิชณูเจ้า

พนมรุ้งเป็นที่ประทับแห่งมหาเทวะ...คิเวเจ้า พิชณูหรือ อณูแห่งมหาวิชณู ย่อมควรถวายอัญญกรรม เผ่าวีรวรรณอยู่ในไศวนิกาย ถ้าไม่ชมชื่น ปรีชาแห่งมนุษย์ จะประจักษ์เมื่อสามารถ...รู้กาละ...รู้ถึงสิ่งควรกระทำ

(ทมยันตี, 2558, หน้า 87-88)

ภาพ 8 แสดงลักษณะของพระหริหระ

ที่มา: กังวล ศัชชิตา

2.2 การแต่งกายกัมพูชายุคใหม่ การแต่งกายของตัวละครเอกในนวนิยายที่ใช้ฉากกัมพูชาสมัยใหม่ มักแต่งกายตามสมัยนิยมในขณะนั้นแต่ยังคงรักษาวัฒนธรรมของตนด้วยการแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองหรือชุดประจำชาติในบางโอกาส ตัวละครเอกที่มีการแต่งกายลักษณะดังกล่าวได้แก่ หม่อมเจ้าเขมรินทร์ เจ้าหญิงพันธุ์มเหวี เจ้าหญิงโสคนเทีย เจ้าแก้วรัตเกล้า

ตัวอย่างนวนิยายที่กล่าวถึงการแต่งกายของพระบรมวงศานุวงศ์กัมพูชาเมื่อไปงานพิธีจากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา** เป็นการบรรยายการแต่งกายของเจ้านายกัมพูชา เมื่อเสด็จงานพิธี มักทรงพระภูษาโจง หรือนุ่งผ้าโจงที่มีลักษณะคล้ายไทย ในฉากที่ท่านชายเขมรินทร์และคุณครูอินทิดา จะเดินทางไปเที่ยวที่วัดพระแก้วท่านชายเขมรินทร์ ทรงนุ่งผ้าโจงกระเบนเพื่อเป็นการให้เกียรติสถานที่และปฏิบัติตามธรรมเนียมของกัมพูชา ดังข้อความต่อไปนี้

อินทิดาทราบมาบ้างแล้วว่า เจ้านายทางกัมพูชาส่วนมากเวลาเสด็จไปในงานพิธีเกี่ยวกับทางศาสนาหรือในราชสำนัก มักโปรดทรงพระภูษาโจงกระเบนทั้งเจ้านายฝ่ายในและฝ่ายหน้าข้าราชการในราชสำนักกัมพูชา ส่วนมากก็ยังใช้ผ้าโจงกระเบนอันเป็นสัญลักษณ์ของกัมพูชาเช่นเดียวกัน (ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 639)

นอกจากนี้ มีการกล่าวถึงผ้าโสรหรือผ้าสมปักของเขมร ในนวนิยายเรื่อง **พนมนาครา** แสดงผ่านตัวละครเอก คือ เอเซีย ในเหตุการณ์ที่เอเซีย สิทธา และพุ่มข้าวบิณฑ์เดินทางไปทักทายพนมนาครา ได้เข้าไปพบเจ้าชายอนันตชัย แต่ขณะนั้นฝนตกหนักจึงทำให้พวกเขาไม่สามารถกลับลงไปยังตัวเมืองได้ จึงต้องค้างคืนที่ปราสาทของเจ้าชายอนันตชัย พวกเขาไม่มีเสื้อผ้าไปเปลี่ยน แม่บ้านของเจ้าชายจึงนำผ้าห่มมาให้หญิงสาวทั้งสองสวมใส่ ทำให้เอเซียได้เรียนรู้เกี่ยวกับผ้าของกัมพูชาผ่านการบอกเล่าของสิทธา ดังข้อความต่อไปนี้

...“จริงด้วย” เอเซียหัวเราะคิก “แต่ผ้าที่เราอยู่นี้ดูสวยกว่าพนักงานนะ” เธอเหลือบตามองดูผ้าชิ้นสีแดงเข้มที่สวม เนื้อผ้านุ่มสวมสบาย มีลวดลายเรขาคณิตเป็นทางยาว ที่ปลายชิ้นมีลวดลายนาฬิกาปักไว้เป็นแนว แตกต่างจากชิ้นผืนที่สีทาสวม ซึ่งมีแต่ลายเรขาคณิต ไม่มีลวดลายนาฬิกาเหมือนกับผืนของเธอ

“โสลสะเรย” สีทาทว่า

“อะไรนะ” เอเซียฟังไม่ถนัด

“โสลสะเรย...ผ้าสมบัติของเขมรค่ะ” สีทาทอธิบาย “เป็นผ้าที่ทอด้วยกรรมวิธีแบบโบราณ สมัยก่อนเอาไว้ให้เฉพาะขุนนางกับชนชั้นสูงใส่นั้น ถ้าเป็นผ้าผู้ชายจะเรียกว่า โสลเปราะห์ ของผู้หญิงเราเรียกว่าโสลสะเรย...แหม...หนูไม่เคยคิดเลยว่าชีวิตนี้จะมีโอกาสได้สวมผ้าราคาแพงกับเขา”

(พงศกร, 2563, หน้า 239)

และอีกตัวอย่างจากเรื่องเดียวกันที่อธิบายลวดลายของผ้าสมบัติ ดังนี้

“ใช้ค่ะ” สีทาทพยักหน้า “ที่คุณวันนี้สวม เรียกว่าสมบัติปุมลูกแก้ว เพราะมีลายนูนเล็กๆ รูปดอกไม้ปักซ้อนลงไป...” (พงศกร, 2563, หน้า 239)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกายของคนกัมพูชาที่ชนชั้นสูงจะใส่ผ้าโสล หรือผ้าสมบัติ ซึ่งมีลวดลายที่หลากหลาย ดังตัวอย่างที่สีทาทเอ่ยถึงผ้าสมบัติปุมลูกแก้วที่วันนี้สวมให้เอเซียฟัง

นอกจากเครื่องแต่งกายจะบ่งบอกวัฒนธรรมแล้ว ยังมีการใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงตัวตนหรืออัตลักษณ์ของชาติได้ ซึ่งมีการนำเสนอผ่านตัวละครเอกที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหญิงที่ดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมการแต่งกายประจำชาติด้วยการนุ่งผ้าชิ้นประจำถิ่นในหลายโอกาส ดังตัวอย่าง การแต่งกายของเจ้าแก้วรัตเกล้า จากนวนิยายเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** ในฉากที่เจ้าแก้วรัตเกล้าไปบ้านของสิงหาสน์วันนี้เธอแต่งกายตามสบายอย่างวัยรุ่นทั่วไป แตกต่างจากเมื่อวันทีไปร่วมงานแห่ต้นดอกหมาก ดังตัวอย่างการสะท้อนภาพการแต่งกายของเจ้าแก้วรัตเกล้าผ่านสายตาและความนึกคิดของสิงหาสน์ ดังต่อไปนี้

เจ้าของบ้านสังเกตว่าวันนี้ทรงยินดีชิดกับเสื้อเชิ้ตตัวหลวมโคร่งคล้ายที่สาวรุ่นฟุ้งนี้ชอบสวม ทั้งพระเกศาที่ยาวเป็นลอนนั้นก็มัดเป็นหางเปียไว้ด้านหลัง

ไม่เหมือนเมื่อคืนวันก่อน ที่มองเฟิน ๆ ก็ไม่ต่างจากสาวชาวบ้านนุ่งชิ้นสวมเสื้อแขนกระบอกธรรมดา ๆ มาเที่ยวงานวัด ด้วยไม่โปรดสวม เครื่องประดับใด ๆ

หากเขามองปราดเดียวก็รู้ ชื่นที่ทรงในคืนนั้นเป็นผ้ายกดอกลายพิกลแก้วสีแดงน้ำหมาก กับเสื้อผ้าไหมสีขาวนวล ทั้งสองชิ้นเป็นฝีมือทอของข้าเก่าในเวียงอมรา

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 42-43)

นอกจากการแต่งกายแล้ว เจ้าแก้วรัตเกล้ายังรำงวไวซึ่งศิลปะท้องถิ่นโดยให้ความสนใจผ้าทอลายโบราณ ในฉากที่โมกษธรรมพาเจ้าแก้วรัตเกล้าไปเก็บข้อมูล และชวนเธอไปดูผ้าทอที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งเธอให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ดังข้อความต่อไปนี้

“เดี๋ยวเราแวะหมู่บ้านนี้กันหน่อยนะครับ อาจารย์สิงหาสน์เคยพาผมเข้ามาเมื่อหลายปีก่อน แกว่า ผ้าทอที่นี่ลายเหมือนที่บ้านแก”

เท่านั้น แก้วรัตเกล้าก็หุ้มขึ้นมาทันที งานหนึ่งที่หล่อนสนใจนับตั้งแต่กลับจากประเทศอังกฤษ คือส่งเสริมการทอผ้าพื้นเมืองในเวียงอมรา หญิงสาวนำความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านหูผ่านตามาจากแดนไกลมาถ่ายทอดแก่ประชาชนของหล่อน

“ผมก็เพิ่งทราบตอนนั้นแหละครับว่าพี่สิงห์แกมีอารมณ์สุนทรีย์เห็นนั่งดูนั่งเลือกอยู่ได้เป็นนานสองนาน...บอกว่าจะเอาไปฝากใครก็ไม่รู้ที่เพิ่งกลับจากต่างประเทศ อยากได้ผ้าทอทางอีสานไปดู”

โมกษธรรมไม่ทันสังเกตว่าคนที่นั่งข้างตัวสะอื้นน้อย ๆ หญิงสาวเสียดายเรื่องอื่นทันที

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 139)

โดยสรุปภาพรวมเครื่องแต่งกายของชาวกัมพูชาแสดงให้เห็นการแต่งกายของคนในอดีตที่เปลี่ยนท่อนบน เป็นลักษณะการแต่งกายที่คล้ายคลึงกันในภูมิภาคอาเซียน นิยมประดับและแซมผมด้วยดอกไม้ทั้งชายและหญิง ส่วนกัมพูชายุคใหม่มีการแต่งกายในลักษณะสากลนิยม แต่ตัวละครเอกที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ยังคงทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของชาติผ่านการนุ่งผ้าพื้นเมืองในโอกาสต่าง ๆ

3. ด้านสถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้าง

จากการวิเคราะห์นวนิยายจำนวน 12 เรื่องพบว่าตัวละครเอกมีวิถีปฏิบัติที่สัมพันธ์กับสิ่งปลูกสร้าง ตั้งแต่การสร้างที่อยู่อาศัย ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างที่เป็นไปตามค่านิยมและความเชื่อรวมถึงสิ่งปลูกสร้างที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต จากนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัย สามารถ

จำแนกสิ่งปลูกสร้างได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ปราสาท สิ่งอำนวยความสะดวก และสถานที่อื่น ๆ ดังนี้

3.1 ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยที่ปรากฏในนวนิยายกัมพูชรรวมสมัยของนักประพันธ์ไทยที่ใช้ฉากในสมัยเขมรโบราณเป็นการบรรยายที่อยู่อาศัยของชนชั้นเจ้านายที่ก่อสร้างด้วยไม้ ในนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** การสร้างที่อยู่อาศัยจากศิลาในนวนิยายเรื่อง **หุบเขากินคน** รวมถึงการสร้างบ้านเลียนแบบปราสาทโบราณที่ทำจากศิลาทราย ในนวนิยายเรื่อง **อมฤตาลัย** และสมัยเขมรปัจจุบัน ลักษณะที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นตึกทันสมัยมีกลิ่นอายของตะวันตก ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรี** **แก้วรัตเกล้า** **มนตร์อัปสร** และ **พนมนาคนอก** นอกจากนี้ยังมีนวนิยายที่นำเสนอการสร้างที่อยู่อาศัยของประชาชนกัมพูชา ในนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง**

ตัวอย่างการสร้างที่อยู่อาศัยของชนชั้นเจ้านายในนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** ผ่านการมองของตมิสา เมื่อเธอย้อนเวลาไปยังอาณาจักรเจนละ รูปแบบของบ้านที่ตมิสาเห็น เป็นบ้านชนชั้นเจ้านายในเมืองเศรษฐปุระที่สร้างจากไม้เนื้อแข็งประกอบด้วยวิธีโบราณดังตัวอย่างต่อไปนี้

ที่นี่...ต้องไม่ใช่บ้านของชาวบ้านในตำบลที่เธอเพิ่งผ่านเข้ามาเป็นแน่ เรือนนี้ทั้งหลังปลูกจากไม้เนื้อแข็งดูแน่นหนา วิธีปลูกสร้างแปลกตา ปูด้วยไม้แต่ไม่มีสลัก วางแผ่นไม้เหมือนเข้าเกลียวเตี้ยมากกว่าใช้ตะปู ข้างฝาก็ตีไม้ทาบขวางตั้งลงมา ไม่เห็นเหมือนที่โหนดมาก่อน พื้นไม้ที่ใช้แต่ละแผ่นหน้ากว้างเกินกว่าสามฟุต ต้องล้มต้นไม้ขนาดใหญ่ ตีค้ำบรรพน์บร้อย ๆ ปี ถึงจะหาไม้เนื้อแข็งหน้ากว้างมาปลูกสร้างแบบนี้ได้ เขาไปหาไม้จากไหนกัน เพราะต้นไม้ใหญ่ ๆ ในป่าเมืองไทยแทบจะหมดสิ้นไปแล้ว ทำให้บรรยากาศบ้านหลังนี้ กลายเป็นบ้านแบบโบราณเก่าแก่ ดูสมจริงสมจัง

(วรรณวรรณ, 2558, หน้า 43-44)

อีกตัวอย่างเป็นการบรรยายฉากที่อยู่อาศัยของพินทุดี จากนวนิยายเรื่อง **อมฤตาลัย** ที่สร้างขึ้นเลียนแบบปราสาทขอมโบราณ มีระเบียบคด ภาพสลักตามผนังเนื่องจากพินทุดีเป็นเจ้าหญิงเขมรโบราณที่มีชีวิตเป็นอมตะ พระนางจึงสามารถเฝ้าชมที่อยู่นอกเขตกำแพงเมืองได้ตามลักษณะบ้านเมืองเดิมที่อยู่ในช่วงสมัยของพระเจ้ายโศวรมันที่ 1 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แสงสว่างอันเกิดจากคบไฟที่จุดไว้ตามผนังห้องเป็นระยะ ๆ เผยให้เห็นสภาพห้อง ทั้งกว้างทั้งยาวได้ถนัดตาตกแต่งไว้ให้ดูมีลักษณะคล้ายวิหาร หรือเทวาลัยโบราณไม่มีติด สถาพรรู้สึกเอือกในใจเมื่อมองไปรอบกาย เสาหินกลมใหญ่ที่ค้ำยันหลังคามองดูเหมือน เสาวิหารข้างเสาเหล่านั้น มีรูปสลักหินขนาดเท่าตัวคนเป็นรูปนางอัปสรและอสูร ตลอดจนเทวรูปต่าง ๆ ตั้งประดับอยู่มากมาย เทวรูปสำริดเป็นเงาวับขนาดต่าง ๆ กัน ตั้งอยู่ที่นั่นที่นี้อย่างเป็นระเบียบและดูเหมาะสมจะไม่ใช่ขั้ดตา

แต่ที่น่าพิศวงที่สุดก็คือ ตรงด้านในสุดของห้องวิหารนั้น...ใหญ่ตระหง่านมหึมา จังก้าอยู่บนแท่นหิน คือ เทวรูปศิลาขนาดมหึมาองค์หนึ่งสลักด้วยหินทั้งแท่งเป็นรูปทรง อันได้ส่วนสัดของเทพเจ้าผู้มีสี่กรทรงอาวุธต่าง ๆ ดวงพักตร์สี่เหลี่ยมใหญ่นั้นเครือข่ายริม ค่อนข้างดุตันบนเศียรสวมเครื่องประดับทรงกระบอกคล้ายหมวกแขกสลัดลวดลาย ละเอียดยิบ ภายท่อนบนของเทวรูปเปลือยเปล่า ส่วนท่อนล่างสลักเป็นภาษาทรงจีบ แนบเพลอันใหญ่หนา ดวงเนตรหลุมมองต่ำเหมือนเพ่งจ้องผู้มาเยือน อย่างไม่พึง พระทัย...สถาพรถึงกับชะงักจ้องมองตะลึงจังจ้องอยู่กับที่เหมือนต้องมนต์สะกด

(จินตวีร์ วิวัธน์, 2535, หน้า 48-49)

สิ่งก่อสร้างที่เป็นที่อยู่อาศัยของสังคมกัมพูชายุคปัจจุบัน มักมีลักษณะเป็นปูน หรือรูปแบบโคโลเนียล การประดับตกแต่งสวนรอบบ้านเป็นแนวตะวันตกด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ต่าง ๆ ดังตัวอย่างจากเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา** ในฉากที่นายบำเรอจะพาอินทิดาไปทำธุระ แต่ต้องนำ อาหารไปที่วังของหม่อมเจ้าเขมรินทร์ก่อน ทำให้อินทิดาได้เห็นที่อยู่อาศัยของเจ้านายกัมพูชา ดังข้อความต่อไปนี้

นายบำเรอพาพวกเรือนไปถนนโหนดบ้าง อินทิดาจำไม่ได้ทราบแต่ว่า ในที่สุด ก็มาถึงวังของเขมรินทร์ ซึ่งเป็นตำหนักเล็ก ๆ ไม่ใหญ่นัก เป็นตึกชั้นครึ่งแบบใหม่ คล้าย ๆ กับ วังพักร้อนของท่านที่เสียมราฐ ปลูกอยู่ริมน้ำ มองแลเห็นเรือแล่นขึ้นลงได้ถนัด (ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 376)

อีกตัวอย่างของการสร้างบ้านในนวนิยายเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** เป็นบ้านของ เจ้าแก้วรัตเกล้า ที่สร้างจากไม้สักปลูกพืชพรรณด้วยไม้ท้องถิ่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรือนไม้สักหลังงามหลังนั้น หากดูจากภายนอกก็ไม่ต่างไปจากเรือนพัก ตากอากาศทั่วไป มันสร้างอยู่บนเนินเตี้ย ๆ ได้ร่มเงาครีမ်ของต้นไม้ใหญ่สูงทะมึนหนาทึบ โดยเฉพาะทางด้านหน้าซึ่งติดกับแม่น้ำสายใหญ่ ลึกเข้ามาในฝั่งแผ่นดิน มีพุ่มต้นแก้วขึ้นเป็นดง แม้อยู่เข้าไปทางด้านหลังเรือน ก็ยังมีต้นแก้วขึ้นอยู่รายล้อม (ดวงตะวัน, 2557, หน้า 77)

นอกจากการปลูกต้นไม้ท้องถิ่นแล้ว เจ้าเมืองแมนสรวงซึ่งเป็นพี่ชายของเจ้าแก้วรัตเกล้ายังได้นำพรรณไม้จากต่างประเทศมาปลูกในบริเวณที่อยู่อาศัยด้วย สะท้อนให้เห็นถึงการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามายังท้องถิ่น ดังข้อความต่อไปนี้

จากระเบียงจะมองเห็นบรรดาพืชพันธุ์ไม้เมืองหนาวที่เจ้าเมืองแมนสรวงทรงนำมาทดลองปลูก บัตนิงอกงาม สมบูรณ์ ทั้งแอฟริกัน ไวโอเลต พื้ญเนีย แก้วรัตเกล้าทอดตามองช่อดอกทรงกลมสีชมพูอมม่วงอ่อนหวานของไฮเดรนเยียที่กำลังออกดอกพราวทีเดียว... แล้วปานนี้คนปลูกไปอยู่เสียหนไหน ไม่กลับมาชื่นชม (ดวงตะวัน, 2557, หน้า 88)

อีกตัวอย่างของวัฒนธรรมตะวันตกที่ส่งผลต่อสิ่งปลูกสร้างในนวนิยายเรื่อง **พนมนาคา** คือ การสร้างที่พักในลักษณะของตึกที่มีรูปทรงโคโลเนียล ผู้ประพันธ์บรรยายจากการมองเห็นของเอเชียเมื่อเดินทางไปถึงหมู่บ้านพนมนาคาครั้งแรก ดังนี้

“สวยเหลือเกิน...”

เหมือนสวิตเซอร์แลนด์ไม่มีผิด...

เอเชียเข้าใจแล้วว่าเหตุใดฝรั่งเศสจึงเลือกจะสร้างให้พนมนาคาเป็นเมืองตากอากาศในหุบเขา

เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีตึกใหญ่่น้อยรูปทรงโคโลเนียลรายเรียงอยู่รอบทะเลสาบขนาดเล็กที่น้ำสีเขียวมรกต

(พงศกร, 2563, หน้า 182)

ส่วนที่อยู่อาศัยของคนเขมรปัจจุบันในชนชนสามัญสะท้อนผ่านบ้านของโสวัณจากนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** ในด้านรูปแบบของบ้านที่สร้างจากไม้และอยู่รวมกลุ่มกันในลักษณะชุมชนคล้ายคลึงกับชุมชนบางแห่งของประเทศไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บ้านของเราที่พนมเปญอยู่ใกล้ตลาดใหญ่ในตัวเมือง เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวหลังเล็ก ๆ เก่า ๆ ที่สร้างอย่างง่าย ๆ บนเนื้อที่แค่กระเบาะมือเดียวในย่านที่แออัดไปด้วยบ้านในลักษณะเดียวกัน และผู้คนที่ย้ายมาอยู่ในบ้านเหล่านั้น พ่อเล่าว่าแต่เดิมแถวนี้มีบ้านเพียงไม่กี่หลังและผู้คนไม่มากนัก ยังมีที่พอให้ปลูกกล้วยปลูกมะละกอและผักต่าง ๆ แต่เมื่อมีคนอพยพเข้ามามากสภาพต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไป

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 23)

3.2 ปราสาท ปราสาทที่ปรากฏในนวนิยายเป็นการสร้างขึ้นเพื่อบูชาเทพเจ้า ที่เรียกว่า ศาสนสถาน โดยศาสนสถานที่สร้างขึ้นเป็นการสร้างเพื่อบูชาเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ ได้แก่ พระศิวะ พระวิษณุ และ พระหริหระ ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **จันทรอุษาคเนย์ อปสรามนตรา สุริยวรรณ** และปราสาทที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานถึงบุคคลอันเป็นที่รัก ปรากฏใน นวนิยายเรื่อง **อปสรามนตรา สุริยวรรณ** นอกจากนี้ยังมีการสร้างเทวาลัยเพื่อบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **พนมมาดา** การนำเสนอรูปแบบหรือ ความรู้เกี่ยวกับปราสาทยังปรากฏในนวนิยายเรื่องอื่นที่ตัวละครไม่ได้เป็นผู้ก่อสร้างแต่เป็นผู้ ศึกษาเพื่อสืบสานรากฐานทางวัฒนธรรมของตน ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา และ แก้วรัตเกล้า**

การสร้างศาสนสถานเป็นการผสมผสานความเชื่อพื้นเมืองกับความเชื่อทางศาสนา พราหมณ์ดังที่ รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง และคานติ ภักดีคำ (2561, หน้า 40) อธิบายว่า ตามความเชื่อ พื้นเมืองเรื่องภูเขาคือเป็นที่สถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผนวกกับความเชื่อในคติศาสนาพราหมณ์ที่พระศิวะ ประทับอยู่บนเขาไกรลาส ซึ่งเป็นยอดเขาหนึ่งของเขาพระสุเมรุทำให้เกิดการสร้างศาสนสถาน บนภูเขาดลัดจนการสถาปนาภูเขาด่าง ๆ ให้เป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ประจำอาณาจักร ลักษณะ การสร้างศาสนสถานเพื่อบูชาเทพเจ้าตามคติดังกล่าวปรากฏชัดในนวนิยายเรื่อง **จันทรอุษาคเนย์** เมื่อเจ้าชายจิตรเสนสามารถยึดครองเมืองใดได้จะมีการสร้างเทวสถานเพื่อบูชา พระศิวะและแสดงอาณาเขตของพระองค์ไว้ ดังข้อความต่อไปนี้

หลายเมืองที่เสด็จผ่าน จักทรงประกาศชัยชำนะโดยก่อสร้างเทวสถานบูชาองค์ พระมหาเทพไว้ให้แก่ชุมชน พราหมณ์จักทำพิธีใช้เหล็กแข็งจารบนหลักศิลา ณ ยอดภูเขา เพื่อประกาศบริเวณเทวสถานอันศักดิ์สิทธิ์และประชาชนยังได้ประโยชน์จากการขุดบ่อน้ำ สระน้ำขนาดใหญ่ให้ได้อาบดื่มกิน

พระองค์จักทรงกระทำเช่นนี้เพื่อประกาศอาณาเขตเสมือนส่วนหนึ่งของอาณาจักร แห่งองค์พระมหาเทพ และอยู่ภายใต้ปกครองของพระเจ้าศรีภววรรณ โดยผู้นำ ความเจริญมาสู่ดินแดนเหล่านั้นคือองค์จอมทัพใหญ่ ด้วยเหตุนี้ ณ เทือกเขา ตลอดแนวทิศตะวันออกเฉียงใต้ เทือกเขาบรรทัดจึงมีเทวสถานของพระองค์ก่อสร้าง ทิ้งไว้ต่อมาอีกนานนับพันปี เจ้าชายจิตรเสนผู้กระทำการถวายองค์พระมหาเทพและ ก่อสร้างความสำเร็จแก่ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองของพระองค์ราวกับเทพผู้มาโปรด อาณาประชาราษฎร์ในยุคสมัยนั้น

(วรรณวรรณ, 2558, หน้า472)

จากเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** เจ้าชายจิตรเสนทรงเดินทางแผ่ขยายอาณาเขต จึงสร้างเทวสถานเพื่อบูชาพระคิเวตลอดการเดินทาง นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงเขตแดนอำนาจว่าพื้นที่แห่งนั้นเป็นของพระองค์อีกด้วย

ในอาณาจักรขอมสมัยต่อมา มีการสร้างเทวสถานในลักษณะเดียวกันนี้เพื่อถวายแด่เทพเจ้าอย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** ซึ่งใช้ฉากดำเนินเรื่องในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ซึ่งเป็นการเข้าสู่สมัยพระนครช่วงต้น เจ้าหญิงปราณได้กล่าวถึงเจตนาในการสร้างเทวาลัยเพื่อบูชาพระคิเวให้อนินนาถฟัง โดยเทวาลัยที่พระนางสร้างนั้นยังมีผู้มาสักการะอยู่เสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เจ้าเห็นภวาลัยนั้นไหม ภวาลัยที่สร้างจากพระสวามีแห่งเรา ทุกภพทุกชาติ จักมีการบำบวงและทำนุอยู่มิขาด ชาวภวาลัยไม่เคยทอดทิ้งศาสนบรรพตแห่งนี้ แลเจ้านั้นซิ เทวานุสาวรีย์แห่งเราก็มีเคยถูกทอดทิ้งเช่นเดียวกัน”

อนินนาถทอดตามองเทวานุสาวรีย์ ที่เธอสักการะก่อนขึ้นมาเข้าเฝ้าพระนาง ความเศร้าซึมจู่โจมเข้าสู่หัวใจ เหมือนมีสัญญาณบางอย่างส่งมาอย่างแรงกล้า

“เทวานุสาวรีย์นี่คือสิ่งที่เรากับองค์เหนือหัวร่วมกันสร้างขึ้น เพื่อบูชาพระคิเว และพระแม่ปาวรดี เราจักสร้างอาณาจักรจันทระร่วมกัน เช่นเดียวกับพระคิเว แลพระแม่สร้างชาวโลก หากแต่ทุกอย่างไม่เป็นดังเราประสงค์”

(จุติศร, 2553, หน้า 74)

นอกจากการสร้างเทวสถานเพื่อบูชาเทพเจ้าแล้ว เทวสถานยังถูกใช้เป็นที่ประทับหลังความตายหรือเป็นสุสานของกษัตริย์ กล่าวคือเมื่อกษัตริย์สวรรคตจะไปรวมกับเทพเจ้าหรือกลายเป็นเทพเจ้าดังที่ รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง และศานติ ภักดีคำ (2561, หน้า 47-48) กล่าวถึงกษัตริย์ที่สร้างศาสนสถานเมื่อสวรรคตจะไปรวมกับเทพเจ้าหรือกลายเป็นเทพเจ้าและประทับ ณ ศาสนสถานบนฐานเป็นชั้นที่พระองค์โปรดให้สร้างขึ้น ซึ่งความเชื่อนี้ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **สุริยวรมัน** ที่สร้างนครวัดเพื่อบูชาพระวิษณุและใช้สำหรับประดิษฐานศพชลันธรี นางอันเป็นที่รักของพระองค์ ในตอนจบของเรื่องมีการกล่าวถึงเจตนารมณ์ของพระเจ้าสุริยวรมันที่สอง ว่าหากพระองค์เสด็จขึ้นสู่ปรมาตมน์ให้ถวายเพลิงร่วมกัน ณ นครวัด การเรียกขานพระนามของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ด้วยพระนามว่า พระบรมวิษณุโลก เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อพระองค์สวรรคตแล้วได้เข้าไปรวมหรือกลายเป็นพระวิษณุนั่นเอง ซึ่งปราสาทนครวัดสร้างหันหน้าไปทางทิศตะวันตก จึงทำให้มีข้อสันนิษฐานของนักวิชาการว่า

อาจเป็นการสร้างเพื่อใช้ในพิธีศพ ตัวอย่างการแสดงเจตนารมณ์ในการสร้างปราสาทนครวัด
ดังข้อความต่อไปนี้

โกศศิลาเองก็เรียบลงในสามทิวา การเตรียมโสรจสรงมูรธาสรพสำเร็จ นาครวัด
เปลี่ยนทวารทางเสด็จเป็นทิศประจิม...ด้านตะวันตก เนื่องด้วย...

“เราจักตั้งโกศชลันธรไว้ที่นั่น รอจนกว่าเราสิ้นสุปรมาตมน์ จึงกระทำอณิส
สการ...ถวายพระเพลิงร่วมกัน”

นครวัดสำหรับนางหมาย ‘เป็นเทวาลัยกระทำัญญกรรม’ หากผันแพกไป
กลายเป็น ‘โจตร’ อนุสาวรีย์สำหรับนางเองโดยมิคาดการณ์

“เราจักสรรค์สร้างให้ถาวรยิ่งกว่าทุกปราสาท ใช้เวลามากเท่าที่พิตเราย่อมได้
นครวัดต้องพิไลเพริศพิจิตรการใดที่นางตริต้องกระทำ-ทุกช่องชั้นต้องงาม”

ปริเวทนการซ่อนไว้ภายใต้พัศตรศานติ หากดวงเนตรอำมหิตโหดหนัก

“ราตริกอนวันสรงมูรธา จักนำมันเข้าพันธนาไว้!”

(ทมยันตี, 2558, หน้า 610)

อีกตัวอย่างเป็นการสร้างปราสาทเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานแด่บุคคลอันเป็นที่รัก
ได้แก่ ปิตามารดา หรือคนรัก ในนวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** ในฉากที่หลวงพ่อกหรืออดีตชาติ
คือ พระเจ้าชัยวรมันที่ 2 กับ กัลป์ เดินทางไปยังประเทศกัมพูชาแล้วไปที่ปราสาทพะโค ซึ่งเป็น
ปราสาทที่พระเจ้าอินทรวรมันที่ 1 ทรงสร้างถวายแด่บรรพบุรุษ คือ พระนางปราณ หรือในอีก
พระนามว่า ธรนินทรเทวี ดังข้อความต่อไปนี้

หลวงพ่อกจะไม่แวะปราสาทพะโคหรือ” กัลป์เอ่ยถามหลวงพ่อก เมื่อเส้นทาง
ที่แท้กซึ่งจะวิ่งไปนั้น กำลังจะพาเขาไปทางปราสาทพะโค

“หนังสือว่าอย่างไรละ ปราสาทพะโคนี้”

“พระเจ้าอินทรวรมันที่หนึ่งสร้างปราสาทพะโคถวายแด่พระคิวงและเพื่อเป็น
มฤตกเทวาลัยสำหรับภักษัตริย์และพระราชวงศ์ ถือเป็นปราสาทที่เก่าแก่ที่สุดของ
อาณาจักรเขมรโบราณยุคเมืองพระนคร เชื่อว่าเป็นสถานที่ปลงพระศพพระเจ้าชัยวรมัน
ที่สองด้วย ปรางค์หกหลังนั้น แลวหน้าอุทิศแด่บรรพบุรุษ แลวหลังอุทิศให้บรรพสตรี”

“ลงไปดูเสียหน่อยจะเป็นไรไป” หลวงพ่อกกล่าวขึ้นยิ้ม ๆ หากดวงจิตที่ตามติด
มานั้นรวมยินดี

“ตามที่หนังสือว่าไฉนจะรับหลวงพ่อ ปราสาททองคำกลางด้านหน้าสร้างถวาย พระเจ้าชัยวรมันที่สอง ปราสาททองคำกลางด้านหลังสร้างถวายมเหสีของพระเจ้าชัยวรมันที่สอง พระนามธรรนินทรเทวี ปราสาททองคำซ้ายสร้างถวายพระบิดาของพระองค์เอง คือพระเจ้าปทวิศรุตวรมัน ปราสาททองคำด้านหลังสร้างถวายพระราชมารดา ที่เหลืออีกสองหลังสร้างขึ้นถวายพระญาติที่ใกล้ชิด”

(จุติศร, 2553, หน้า 231-232)

นอกจากการสร้างเทวสถานแล้ว ยังมีการนำรูปแบบการสร้างเทวสถานมาสร้างสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อพื้นเมืองเกี่ยวกับนาค ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **พนมนาครา** ที่มีการสร้างนาคเทวาลัย ดังที่เอเซียได้เดินทางขึ้นไปยังภูเขพนมนาคราและพบปราสาทหรือนาคเทวาลัย ดังตัวอย่าง

ปราสาทหินส่วนใหญ่ ตัวปราสาทมักจะหันหน้าไปทางทิศตะวันออก หากนาคเทวาลัยกลับหันหน้าไปทางทิศตะวันตก

เอเซียเองไม่เห็นว่ห้องกลางประดิษฐานรูปเคารพใดไว้ในนั้น เนื่องจากมีมณฑปหรืออาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายื่นออกมาจากด้านหน้าของปราสาทประธานบดบังสายตาเอาไว้ แต่ถ้าจะให้เดาเอเซียคิดว่าคงเป็นเทวรูปพญานาค เพราะที่นี้สร้างขึ้นมาเพื่อบูชาพญานาค

(พงศกร, 2563, หน้า 211)

จากตัวอย่างเห็นว่านาคเทวาลัยถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่สักการะบูชาพญานาคเป็นทางหรือประตูเข้าออกนาคพิภพ รวมถึงใช้เป็นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมอีกด้วย

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งปลูกสร้างที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อการดำรงชีวิตในทางประโยชน์ของกษัตริย์และประชาชนของพระองค์ สิ่งปลูกสร้างดังกล่าว ได้แก่ บาราย อโรคยาศาลและบ้านมีไฟ ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์ อปสรามนตรา สุริยวรมัน แก้วรัตเกล้า และ มนตร์อัปสร** ดังนี้

บาราย เป็นสิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้สำหรับอุปโภคและบริโภค ใช้สำหรับการเกษตร นักวิชาการบางท่านสันนิษฐานว่ สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ หมายถึงแม่น้ำสีทันดรที่อยู่ล้อมรอบภูเขพระสุเมรุด้วย บารายมักมีการสร้างไว้ในบริเวณใกล้เมือง มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตัวละครเอกที่เป็นกษัตริย์มักมีดำริในการสร้างบาราย

“นั่นแหละประเสริฐ เพราะที่เจ้าพร้องพากย์มาแล้วถูกต้องยิ่ง การทำศาลิเกษตร โดยอาศัยวาระจกได้ฤกษ์เดียวเท่านั้น หากกระทำคัตตไว้ในวาระแลค่อยปล่อยลงมา เยี่ยงบาราย ไยมิทำศาลิเกษตรได้หลายกาล?

ชลันธรมีหาญแม้กระพริบเนตรให้ผู้รรถาจับได้วามางหลากหทัย...เทวาลัย ทั้งหมดอยู่บนไศลถาพนมเนกเช่นไกรลาส บารายระตะดาษระดับ ธาราจักถะถั่ง นับจากเบื้องสูงลงมา จึงบังคับธาราให้ไหลวนสู่กุฎเกษตรได้ตามต้องการ

ทุกผู้ชื่นต่อวิธีทางนั้น มิได้ตรึก ‘นำมาใช้’ เยี่ยงพิษณุหรื

นางผกเคียรยอมรับปรีชา นั้น พิษณุหรืทอดถอน

(ทมยันตี, 2558, หน้า 233)

นวนิยายที่มีเนื้อเรื่องอยู่ในยุคเขมรปัจจุบัน แม้ตัวละครเอกจะไม่ได้เป็นผู้ก่อสร้าง บาราย แต่ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดเกี่ยวกับบารายผ่านการท่องเที่ยว คือ วราลี จากเรื่อง **มนตร์อัปสร** ในตอนที่วราลีเดินทางไปเที่ยวชมปราสาทโบราณกับสกล ซึ่งเขาได้อธิบายเกี่ยวกับ บารายให้เธอฟัง ดังนี้

หญิงสาวเดินตามชายหนุ่มไปตามทางเดินทางซ้ายมือ พบป้ายแนะนำสถานที่ ขนาดใหญ่ตั้งอยู่ บนป้ายสี่เหลี่ยมนี้เป็นภาพถ่ายทางอากาศตั้งแต่ครั้งโบราณ ได้ภาพมีตัวหนังสือภาษาเขมรและอังกฤษบรรยายถึงที่มาของบารายแห่งนี้

ถัดไปตามแนวกำแพงกันบาราย เป็นร้านขายเสื้อผ้าเรียงกันประมาณห้าหกร้าน ขายเสื้อผ้าคล้ายคลึงกัน ทั้งเสื้อฮาวาย กางเกงขาสั้นสีส้นสแลปตาและกางเกงเลหลากสี ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อหาตามสะดวก ข้ามถนนมาฝั่งตรงข้ามเป็นเพียงขายอาหาร มีทั้งไก่ย่างส่งกลิ่นหอม ขนมจีน และผลไม้ที่ปอกสำเร็จ สำหรับขายนักท่องเที่ยว

สกลหยุดยืนอยู่แค่ป้ายแนะนำสถานที่ อธิบายให้หญิงสาวฟังว่า

“บารายเป็นภาษาเขมรครับ แปลว่าอ่างเก็บน้ำ บารายตะวันตกเป็นบาราย ที่ใหญ่ที่สุดที่เหลืออยู่ สมัยก่อนมีบารายตะวันออกอีกที่หนึ่งแต่ตอนนี้น้ำแห้ง ไปหมดแล้ว”

“ไม่น่าเชื่อเลยนะคะว่าใช้แรงคนขุดบารายได้ใหญ่ขนาดนี้ บนนี้เขียนว่ากว้างตั้ง สองกิโลกว่า ยาวแปดกิโล ไม้รู้ว่าใช้เวลาสร้างกี่ปีกว่าจะเสร็จ” วราลีมองผืนน้ำ ตรงหน้าอย่างชื่นชม

“ผมก็ไม่แน่ใจเหมือนกัน รู้แค่ว่าสมัยก่อนใช้เป็นอ่างเก็บน้ำให้ประชาชนไว้ใช้สอย จนมาถึงสมัยพระเจ้าอู่ไทยที่สวรรคตที่สอง จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างปราสาทแม่บุญตะวันตกไว้บนเกาะที่สร้างขึ้นกลางบารายด้วย” ชายหนุ่มชี้มือไปยังเกาะที่เขาเห็นครั้งแรก (อรพิม, 2557, หน้า 154-155)

อโรคยาศาลและบ้านพักคนเดินทาง หรือ บ้านมีไฟ เป็นสิ่งก่อสร้าง ที่สร้างขึ้นระหว่างเมือง การสร้างอโรคยาศาล หรือ ศาลาไร้โรค ใช้สำหรับเป็นสถานที่รักษาคน หรือประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาโรค ส่วนบ้านมีไฟหรือบ้านพักคนเดินทาง ใช้เป็นที่สำหรับพักระหว่างทาง รับส่งข่าวสาร ซึ่งมีการสร้างสิ่งปลูกสร้างลักษณะนี้ในกัมพูชาหลายสมัย โดยเฉพาะสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 มีการสร้างอโรคยาศาลและบ้านพักคนเดินทางเป็นจำนวนมาก แสดงถึงวิสัยทัศน์ในการปกครองดูแลทุกข์สุขของประชาชน ตัวอย่างการสร้างอโรคยาศาลจากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรมัน** กล่าวถึงอโรคยาศาลที่พิษณุหรือเกศวทรทรงสร้างไว้สำหรับการรักษาเป็นที่พัก นอกจากนี้ยังใช้สำหรับส่งข่าวสารระหว่างเมืองอีกด้วย ดังข้อความต่อไปนี้

อีกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** เป็นการสนทนาระหว่างเจ้าแก้วรัตเกล้ากับโมกษธรรม ถึงบ้านพักคนเดินทางและวิสัยทัศน์ของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ดังตัวอย่าง

“หลังนี่คือธรรมศาลาค่ะ กษัตริย์ยุคก่อนโปรดให้สร้างเอาไว้สำหรับเป็นที่พักให้แก่คนเดินทาง ดูเหมือนเขามีคำเรียกกันนะค่ะว่าบ้านมีไฟ ฉันคิดว่าคุณก็คงเคยได้ยิน” ใจหล่อนโพล่नิกไปถึงเรือนแก้ว – – บ้านมีไฟ ที่พี่ชายทรงเรียกขาน

“พระเจ้าชัยวรมันหรือเปล่านะหลังนี้” โมกษธรรมไม่ตอบ หากถามถึงพระนามของกษัตริย์ผู้สร้าง

“ใช่แล้วค่ะ ชัยวรมันที่ 7 ราวพุทธศตวรรษที่ 18 ...ทรงเป็นกษัตริย์ที่รักใคร่และห่วงใยประชาชนเหลือเกิน” ประโยคหลังแผ่วเบาราวกับรำพึงกับตัวเองมากกว่า

“แต่หลายคนก็มองว่า จริง ๆ แล้วไม่ได้ทรงห่วงใยประชาชน แต่ต้องการแพร่ขยายอิทธิพลการปกครองขององค์เองไปมากกว่า” นายจ้งถกเถียง

“คุณคิดอย่างไรกับเรื่องนี้ รัตเกล้า”

“ฉันหรือคะ?” หล่อนนิ่งไปครู่ ครุ่นคิดถึงผลงานต่าง ๆ ขององค์ชัยวรมันที่ดูจะก้าวล้ำหน้าออกมาจากยุคที่ผ่านมาก่อนรัชสมัยของพระองค์ อโรคยาศาลหลายแห่งที่แพร่กระจายไปถึงตอนกลางของลาวบริการชุมชนได้ถึงกว่าแปดร้อยหมู่บ้าน ที่พักคนเดินทางอีกหลายสิบแห่งตลอดเส้นทางบนถนนสายหลักของพระราชอาณาจักร

หล่อนตอบโมกษธรรมว่า

“ฉันไม่เห็นแคว่เลยว่าจะทรงคิดอย่างไร เพราะหากสิ่งที่โปรดให้สร้างขึ้นนั้นมันเป็นประโยชน์แก่อาณาจักราษฎรแล้ว...ชาวบ้านทั่ว ๆ ไปนั้นจะ ทำให้ชาวบ้านปลอดภัยยามเดินทางกลางป่า ทำให้ชุมชนมีสถานพยาบาล ไม่เจ็บไม่ไข้ มีที่พึ่งทางใจด้วยศาสนสถาน ถ้าฉันได้กษัตริย์อย่างนี้ ฉันไม่เห็นจะคิดอย่างไรเลยว่าจะทรงแผ่พระราชอำนาจมาปกครอง ดีเสียอีก คุ่มหัวเรา ดีกว่ามีกษัตริย์ที่ไม่รักใคร่ประชาชน คิดถึงแต่ผลประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง ไม่สนใจว่าชาวบ้านจะบาดเจ็บล้มตายอย่างไร”

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 111)

3.4 สถานที่อื่น ๆ นอกจากการก่อสร้างแล้ว ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาสมัยของนักประพันธ์ไทย ได้มีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ผ่านการท่องเที่ยวหรือมีเหตุให้เดินทางไปยังสถานที่แห่งนั้น ได้แก่ นครวัด นครธม เขาพระวิหาร พระราชวังเขมรินทร์ ผาจะ เลียมเรียบพนมกุเลน ซึ่งล้วนเป็นสถานที่สำคัญของประเทศกัมพูชาทั้งสิ้น

ตัวอย่างการกล่าวถึงนครวัด จากนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร** ในฉากที่สกลพาวราลีไปเที่ยวในเมืองเสียมเรียบ ผู้ประพันธ์ได้บรรยายฉากของนครวัดไว้ดังนี้

ฝั่งตรงข้ามกับนครวัดเป็นลานจอดรถ มีตั้งแต่รถบัส รถตู้ มอเตอร์ไซด์หรือมอเตอร์ไซด์ซึ่งมีที่นั่งพ่วงด้านหลัง จนถึงรถจักรยานจอดเรียงรายเต็มไปหมด พ่อค้าแม่ค้าส่งเสียงเรียกนักท่องเที่ยว ชักชวนให้เข้ามากินอาหารหรือเลือกซื้อหาของที่ระลึกกันโหวกเหวก

สกลจอดรถไว้ในลาน ใกล้กับร้านขายเสื้อผ้า ก่อนจะพาเธอเข้าชมนครวัด สิ่งก่อสร้างที่ยิ่งใหญ่อลังการ สิ่งก่อสร้างที่เป็นตัวแทนซับซ้อนเรื่องราวจากอดีตสู่ปัจจุบัน

พาวราลีใจเต้นแรง รู้สึกตื่นตาตื่นใจ ‘อิน’ ไปกับภาพบรรยากาศที่เต็มไปด้วยกลิ่นอายของอารยธรรมขอมโบราณ จนไม่อาจถอนสายตาจากปราสาทหินตรงหน้าได้ หญิงสาวเดินตามสกลและนักท่องเที่ยวคนอื่นซึ่งมีทั้งชาวต่างชาติและชาวเขมร ข้ามสะพานที่มีอายุนับพันปี สะพานหินซึ่งมีราวสะพานเป็นพญานาคแผ่เศียรอยู่สองข้างทอดตัวยาวไปจนถึง ‘โคปุระ’ หรือประตูทางเข้าปราสาท

(อรพิม, 2557, หน้า 158)

จากตัวอย่างเป็นการบรรยายถึงนครวัดผ่านสายตานักท่องเที่ยวที่เป็นตัวละครเอก โดยกล่าวถึงทางเดินไปสู่ปราสาทที่เป็นสะพานนาคและบรรยากาศการซื้อขายสินค้าโดยรอบของปราสาท

นอกจากนครวัดปราสาทที่สำคัญอีกปราสาทคือ ปราสาทบายน จากตัวอย่างนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทिरา** มีการนำเสนอการอธิบายเกี่ยวกับใบหน้าขนาดใหญ่ที่ปราสาทบายน จากหนังสือเรื่อง ถกเขมร ของ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังที่อินทिरาได้กล่าวให้เพื่อน ๆ ฟัง ดังข้อความต่อไปนี้

ทันทีที่นายบารอนนำรถแล่นปราดมาหยุดตรงตำหนักหน้าปราสาท ภายใต้มโห่ใหญ่สูงตระหง่าน อินทिरาก้าวตามเพื่อน ๆ ร่วมเดินทางลงไปยังนิจารณา ยังรู้สึกวาทิอาจารย์คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนไว้ใน ถกเขมร ว่า ผู้ที่ได้เห็น บายนเป็นครั้งแรก จะต้องหยุดชะงักครุ่นหนึ่งด้วยความสะทือนใจแทบทุกคนไป เป็นความจริง เพราะเธอก็กำลังมีความรู้สึกเช่นนั้นเหมือนกัน

“นี่อะไรบายน”

วรรณวิมลพึมพำเบา ๆ ตาจับอยู่ที่ปราสาทข้างหน้า

“จะ นี่แหละบายน” ทิพาพันธ์ตอบน้องสาว

“รู้สึกน่ากลัวยังงั้นชอบกลนะคะคุณอู”

วรรณวิมลหันมาหาคะแนนเสียง เพราะเธอได้ชื่อว่าเป็นคนขลาดอยู่แล้ว

“ดูซิคะ บนนยอดปรางค์ที่เราเห็นแต่ไกลเป็นหน้าพรหมใหญ่ ๆ หลาย ๆ หน้า และทุกใบหน้าต่างมีรอยยิ้มอย่างสงบและเข้าใจอาจารย์คึกฤทธิ์ที่เขียนเกี่ยวกับหน้าพรหมเหล่านี้ไว้ว่า การที่หน้าพรหมเหล่านี้ยิ้มก็เพราะเห็นเรา มนุษย์ตัวเล็ก ๆ มาเที่ยวเดินเกะกะชมโน่นชมนี้อยู่ และยิ้มเพราะรู้ถึงกิเลสตัณหาตลอดจนความผิดพลาดของเราทั้งหมด”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 156)

สถานที่สำคัญอีกแห่งของประเทศกัมพูชา คือ พระบรมราชวังจตุมุขมณฑล หรือพระราชวังหลวงกัมพูชา เป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับประเทศไทย กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2545, หน้า 43) ได้อธิบายการสร้างพระราชวังแห่งนี้ว่า สมเด็จพระนโรดม ได้เคยเข้ามาทำราชการอยู่ในกรุงเทพฯ เมื่อรัชกาลที่ 4 นิยมแบบแผนพระราชวังในกรุงเทพฯ การที่สร้างวังจึงเอาอย่างพระบรมมหาราชวังในกรุงเทพฯ ครั้นรัชกาลที่ 4 มาสร้าง

เท่าที่สามารถจะทำได้หมดทุกอย่าง ตั้งแต่แบบป้อมปราการ ตลอดจนมนเทียรสถาน ในนวนิยาย กัมพูชารวมสมัยของนักประพันธ์ไทยมีการกล่าวถึงพระราชวังจตุमुख ในนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเลรุ้ง** และ **เขมรินทร์-อินทิดา**

ตัวอย่างการกล่าวถึงพระราชวังซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนกัมพูชา ในนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเลรุ้ง** ผ่านการนึกคิดของโสวัณ ที่ได้รับการปลุกฝังจากพ่อเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตลอดจนการพาลูกพี่พี่น้องที่ริมแม่น้ำหน้าพระราชวัง ดังข้อความต่อไปนี้

ไม่มีใครรู้ว่าเหตุใดพ่อถึงชอบไปที่ริมแม่น้ำโขงหน้าพระราชวัง บางทีอาจจะเพราะ พ่อชอบดูแม่น้ำและเรือที่ขึ้นล่อง พ่ออาจจะชอบบรรยากาศที่โล่ง ๆ และอากาศที่เย็นสบาย ซึ่งแตกต่างจากความอึดอัดอับอ้าวในบ้าน หรือพ่ออาจจะชอบดูยอดปราสาทของพระที่นั่งที่มองเห็นไกล ๆ จากภายนอก-ปราสาทที่พ่อเคยบอกว่าสวยงามเหมือนวิมานบนสวรรค์ พ่อมักจะบอกให้ลูก ๆ เป็นคนดี เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดบนสวรรค์ มีทิพย์วิมานเป็นที่อยู่ ทั้ง ๆ ที่พวกเราเพิ่งเกิดมาได้ไม่กี่ปี

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 27)

อีกตัวอย่างที่กล่าวถึงปราสาทสำคัญในพระบรมราชวังจตุमुख คือ พระมหาปราสาทเขมรินทร์ ซึ่งเป็นปราสาทที่ประทับของพระมหากษัตริย์กัมพูชา ในนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา** ในฉากที่อินทิดาได้เข้าไปเที่ยวในตัวเมืองพนมเปญแล้วรถที่เธอนั่งขับผ่านพระบรมราชวัง โดยคนขับได้พูดคุยเกี่ยวกับปราสาทเขมรินทร์ ดังนี้

จากนั้นรถก็ผ่านถนนพระบาทศรีสวัสดิ์ ซึ่งเป็นถนนหน้าพระราชวังเขมรินทร์ นี่ยังไคร้ครับ พระราชวังเขมรินทร์ คล้ายพระบรมมหาราชวังของเราไหม”

“คะ คล้ายมาก มีคนไทยซึ่งเคยมาถึงที่นี่ แล้วกลับไปเขียนเล่าถึงการท่องเที่ยวว่าเวลาจะถ่ายรูปถ้ารอให้มีสามล้อแล่นผ่านมาแล้วถ่ายทันทีจะเหมือนเมืองไทยมากขึ้น”

“นั่นดำหนักแพ สำหรับเสด็จล่อยกระทรง ของเราแต่ก่อนเคยมีแต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 200)

จากตัวอย่างในเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา** และ **เห...ชะเล้ง** เป็นการบรรยายถึงพระบรมราชวังจตุมณฑลนอกจากจะเป็นที่อยู่ของเจ้านายแล้วบริเวณรอบพระบรมราชวังยังเป็นที่พักผ่อนของประชาชนชาวกัมพูชาอีกด้วย

สถานที่อีกแห่งซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ คือ ตลาดซาจ๊ะ หรือตลาดเก่า เป็นสถานที่ขายของพื้นถิ่นและของที่ระลึก มีร้านอาหารต่าง ๆ มากมายปรากฏในเรื่อง **พนมนาคา** และ **มนตร์อัปสร**

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร** เป็นการบรรยายฉากตลาดที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองเสียบเรียบ คือ พซาจ๊ะ เป็นตลาดเก่าแก่ ที่นักท่องเที่ยวนิยมไปซื้อของฝากที่มีหลายประเภททั้งอาหาร เสื้อผ้า เครื่องประดับเมื่อสกลพาวราลีไปเที่ยว ดังตัวอย่าง

สาวไทยผู้พลัดถิ่นมองผู้คนข้างทางอย่างตื่นตาตื่นใจ ทั้งโรงแรมขนาดใหญ่ที่ตั้งเรียงรายมิให้เลือกมากมาย ร้านรวงที่เป็นอาคารพาณิชย์ติดป้ายเป็นภาษาเขมรพร้อมมีรูปภาพประกอบให้เดาว่าภายในขายหรือให้บริการสินค้าอะไร หรือแม้แต่ธนาคารที่มีสัญลักษณ์คันทาเหมือนในประเทศไทยซึ่งคงขยายสาขามาถึงที่นี่ก็เรียกความสนใจจากคนมองได้ชะงัด

“แถวนี้เรียกตลาดซาจ๊ะครับ นักท่องเที่ยวชอบมาเดินหาซื้อของฝากกันไว้วินโหว่งผมจะพาคุณมาเที่ยวนะครับ” คนขับเสนอตัว

(อรพิม, 2557, หน้า 53)

ในภาพรวมของสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างที่ปรากฏในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทยทั้ง 4 ด้าน คือ ที่อยู่อาศัย ปราสาท สิ่งอำนวยความสะดวก และสถานที่อื่น ๆ พบว่า ที่อยู่อาศัยในอดีตเป็นการใช้วัสดุที่มีในธรรมชาติมาสร้างที่อยู่อาศัยได้แก่ไม้ ยุคต่อมาใช้หินเพื่อสร้างเทวสถาน และปัจจุบันสร้างด้วยปูน เป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมดั้งเดิม และเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สถานที่สำคัญในประเทศกัมพูชาที่ถูกกล่าวถึง ได้แก่ โบราณสถาน เช่น นครวัด นครธม ปราสาทเขาพระวิหาร ในอดีตทำหน้าที่เป็นศาสนสถานแต่ปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับตัวละครเอกที่เดินทางไปประเทศกัมพูชา ส่วนบาราย ในอดีตมีหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์ของศาสนาและการเกษตร แต่ปัจจุบันเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สิ่งก่อสร้างของกัมพูชาในอดีตค่อนข้างคงทนถาวรถึงปัจจุบันแสดงให้เห็นภูมิปัญญาในการก่อสร้างและความรุ่งโรจน์ของอาณาจักรเขมรโบราณ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงพระบรมราชวังจตุมณฑลซึ่งเป็นศูนย์รวมใจของประชาชนกัมพูชา

ภาพ 9 แสดงภาพปราสาทนครวัด

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพ 10 แสดงภาพผู้คนจำนวนมากบริเวณพระราชวังจตุมณฑล

ที่มา: กังวล คัชชิตา

4. ด้านภาษา ภาษาคือเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกัน ในการดำรงชีวิตของแต่ละสังคม มีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันและหลากหลาย วัฒนธรรมทางด้านภาษาที่ปรากฏในนวนิยายจำนวน 12 เรื่อง สามารถจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร คำและประโยคหรือข้อความ ดังนี้

4.1 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร หมายถึง ภาษาที่คนกัมพูชาใช้ในการติดต่อระหว่างกัน รวมถึงภาษาที่ใช้สื่อสารกับบุคคลอื่นในสังคมด้วย ภาษาที่ปรากฏในนวนิยายมี 4 ภาษา ได้แก่ ภาษากัมพูชา ภาษาจีน ภาษาไทย และภาษาฝรั่งเศส ดังนี้

ภาษากัมพูชา เป็นภาษาที่ตัวละครที่เป็นชาวกัมพูชาใช้สื่อสารระหว่างกันหรือตัวละครเอกไทยจดจำภาษาเขมรและนำไปใช้ ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรี**

เมื่อครั้งที่อินทราไปอยู่ประเทศกัมพูชา ได้เรียนรู้คำศัพท์ง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันและพยายามฝึกพูดฝึกใช้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“คุณอินทราเห็นที่จะต้องเริ่มหัดพูดภาษาเขมรแล้วละครับ ผมจะหาแบบเรียนพูดเขมรไทยด้วยตนเองให้ซักเล่ม”

“มีรีคะ”

“มีครับ พอหาได้ ทิพาเธอไม่พาคุณอินขึ้นไปดูห้องที่เราจัดไว้ให้ ผมดีใจเหลือเกินที่คุณอินทราจะมาพักอยู่กับเรานาน ๆ ที่นี้”

“ขอบพระคุณมากค่ะ” แล้วนึกขึ้นได้ เธอยกมือไหว้จำแลง พลังหัวเราะอย่างแจ่มใส เมื่อกล่าวว่า

“อوبرะกุนนะ” ทำให้ทั้งจำแลงและทิพาพันธุ์หัวเราะขึ้นมาพร้อมกัน

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 189)

ภาษาจีน เป็นอีกภาษาหนึ่งที่มีการใช้ตั้งแต่สมัยโบราณเนื่องจากชนชาติจีนเป็นผู้ที่มักเดินทางไปติดต่อค้าขายกับประเทศอื่น ๆ ตั้งแต่อดีตรวมถึงอาณาจักรเขมรโบราณในขณะนั้นด้วย การที่มีคนจีนเข้าไปยังอาณาจักรย่อมแสดงว่าต้องมีการสื่อสารด้วยภาษาจีน ในนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** อาณาจักรเจนละมีการติดต่อค้าขายกับชาวจีน จึงทำให้ตัวละครเอกคือเจ้าชายจิตรเสนสามารถสื่อสารภาษาจีนได้ ส่วนตัวละครเอกหญิง คือ ตมิสา หญิงสาวชาวไทยได้เคยศึกษาภาษาจีนจึงมีความรู้เรื่องภาษาจีน เมื่อเธอย้อนอดีตไปยังอาณาจักรเจนละ เธอไม่สามารถสื่อสารกับใครได้ กระทั่งได้พบแม่นมของเจ้าชายจิตรเสนที่มีเชื้อสายจีนจึงสามารถสื่อสารกันรู้เรื่อง ดังตัวอย่าง

นางอิสารู้สึกเจ็บแปลขึ้นมา แต่ช่วยเหลือตนเองมิได้ จึงยกนิ้วอ่อนแรงชี้ไปยังกระบอกน้ำทางปลายเท้า เห็นท่าหญิงชราดังนั้น ตมิสากลับใจเอื้อมมือไปยกกระบอกน้ำมายื่นให้คนเจ็บรับน้ำไปจิบช้า ๆ นางอิสามองดูแววตาตระหนกของหญิงแปลกหน้า แม้เด็กสาวจะมีแววตาตื่นกลัวแต่ดวงตาคู่นั้นก็เปล่งแวววอดฉายฉาน พอรู้สึกบรรเทาอาการเจ็บ จึงหลุดขอบคุณออกมาเบา ๆ ตามคำติดปากตน

“ขอบใจ”

ประโยคที่หลุดออกมาจากหญิงชราคนเจ็บ คั่นหู...สำเนียงอาจจะไม่ชัดเท่าไร แต่พอจับความได้...หญิงชราคนนั้นพูดภาษาจีน

ตมิสาถึงกับดีใจว่า มีคนพูดภาษาที่เธอรู้จักอยู่ในบ้านเมืองนี้ด้วย แม้ปากแน่นเรียกสติตัวเอง ก่อนจะค่อยเอ่ยตอบคำที่เธอพอจะพูดได้

“ไม่เป็นไรค่ะ” ตอบไปแล้วเธอก็จ้องหน้าหญิงชราแน่นิ่งแทบจะกลืนลมหายใจ

หากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ถ้ามีจริง ขอให้สิ่งที่เธอคิดอยู่เวลานี้มันเป็นความจริงด้วยเถอะ ขอให้หญิงชราใบหน้าเหมือนคนตะวันออกไกล ซึ่งนอนเจ็บอยู่เบื้องหน้าเธอเวลานี้พูดภาษาจีนกลางได้อย่างที่เธอคิดด้วย มีแต่สิ่งนี้เป็นสิ่งเดียวที่ทำให้เธอมีความหวังได้กลับออกไปจากดินแดนประหลาดแห่งนี้

หวังว่าภาษาจีนของเธอคงไม่สำเนียงแปร่ง จนหญิงชราคนนี้ฟังไม่เข้าใจหรอกนะ

“พูดจีนได้หรือ...แม่หนู” หญิงชราเค้นเสียงตอบแผ่วเบา

น้ำตาเริ่มถึงกับรินไหลพรากตามเสียงที่หลุดออกมาจากปากหญิงชราบาดเจ็บคนนั้น แม้สำเนียงจะไม่เหมือนที่เธอพูดเท่าไร แต่ก็ยังพอจับความรู้เรื่องได้มากกว่าภาษาอื่นที่คนที่นี่เขาพูดกัน

“ดีใจจริงที่มีคนพูดจีนได้”

“ได้สิ ฉันเป็นคนจีน...อยู่ในตำหนักเจ้าชายวีระวรมัน” หญิงชราครางแผ่ว

(วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 84-85)

ภาษาไทย เป็นภาษาที่คนประเทศกัมพูชาบางคนสามารถสื่อสารได้ อาจเป็น การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองหรือการเดินทางเข้ามาทำงานที่ประเทศไทย ในนวนิยายกัมพูชา ร่มสมัยของนักประพันธ์ไทย มีตัวละครที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เนื่องจากเคยมาศึกษา ที่ประเทศไทย หรือได้ติดต่อกับคนไทย เช่น ท่านชายเขมรินทร์ จากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรี** สามารถพูดภาษาไทยได้ชัดเจน หรือ สิทธา จากนวนิยายเรื่อง **พนมนาคร** สามารถใช้ ภาษาไทยกับเอเชียได้อย่างคล่องแคล่ว เพราะเคยได้รับทุนจากรัฐบาลไทยให้มาเรียนที่ประเทศไทย ตัวอย่าง จากนวนิยายเรื่อง **พนมนาคร** สิทธาผู้ช่วยชาวกัมพูชาสนทนากับเอเชียด้วยภาษาไทย ได้อย่างชัดเจนเนื่องจากเธอเคยเดินทางมาศึกษาที่ประเทศไทย ดังข้อความต่อไปนี้

“แหม ถึงกับตะลึงไปเลยนะคะ หนูเรียกมิสอยู่ตั้งนาน” สิทธายิ้มเห็นฟันขาว เรียงกันเป็นระเบียบ สำเนียงภาษาไทยของเธอเหมือนคนไทยแท้ ๆ ถ้าไม่บอกว่าเป็นคนขแมร์จะ ไม่รู้เลย พุ่มข้าวบิณฑ์เล่าว่าสิทธาได้ทุนรัฐบาลไทยไปเรียนหนังสือที่มหาวิทยาลัยทางภาคอีสาน ด้วยเหตุนี้สิทธาจึงคุ้นเคยกับภาษาและจิตของคนไทยเป็นอย่างดี (พงศกร, 2563, หน้า 48)

ภาษาฝรั่งเศส เป็นอีกภาษาหนึ่งที่คนกัมพูชาสามารถใช้สื่อสารได้ โดยเฉพาะ ชนชั้นเจ้านายเนื่องจากได้รับการศึกษาจากประเทศฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากการที่

กัมพูชาเคยตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสมายาวนาน นวนิยายที่กล่าวถึงการสนทนาระหว่างภาษาฝรั่งเศส ได้แก่ เรื่อง **เขมรินทร์-อินทรี** จำหลักไว้ในแผ่นดิน และ **พนมนาคา**

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **พนมนาคา** เมื่อเอเชียเดินทางไปที่ประเทศกัมพูชา เธอสงสัยว่าจะต้องใช้ภาษาใดในการสื่อสาร เพราะทราบว่าคนกัมพูชาสามารถพูดภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสได้ ซึ่งพุ่มข้าวบิณฑ์ได้อธิบายเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการสื่อสารของคนกัมพูชากับคนต่างชาติไว้ ดังข้อความต่อไปนี้

เอเชียนึกคำนวณในใจ “จริงสิ เวลาที่ไปตลาด ฉันต้องพูดภาษาอะไรคะ...ไทย อังกฤษ หรือฝรั่งเศส”

กัมพูชาเคยเป็นเมืองอาณานิคมของฝรั่งเศสอยู่นาน ได้รับการวางรากฐาน การศึกษาและการสาธารณสุขเอาไว้เป็นอย่างดี

“คนที่นี้พูดได้หลายภาษา ส่วนใหญ่พูดไทยได้” พุ่มข้าวบิณฑ์บอกด้วยน้ำเสียง เรียบเรียบ “ถ้าเป็นข้าราชการ หรือคนมีอายุหน่อยก็พูดฝรั่งเศสได้อีกภาษา...คุณละ พูดฝรั่งเศสได้ไหม”

“ได้สิ” เอเชียไม่ยักอวดว่าภาษาฝรั่งเศสสำเนียงราวกับนักการทูตของเธอ เป็นหนึ่งในเหตุผลที่ทำให้ได้รับเลือกเข้าทำงานที่ The MET

“แต่พูดไทยดีกว่า” พุ่มข้าวบิณฑ์แนะนำ “พูดฝรั่งเศสอาจจะโดนโกงราคาได้”

(พงศกร, 2563, หน้า 19-20)

4.2 คำ การสื่อสารภาษาในระดับคำของงานวิจัยนี้ เป็นการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับ ภาษาในระดับคำ ภาษาที่พบคือ ภาษากัมพูชา โดยผู้ประพันธ์ใช้วิธีการให้ความรู้หรือความหมาย ในรูปแบบคำ

ตัวอย่างการให้ความหมายของคำภาษาเขมรในนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรี** ในการสนทนาระหว่างอินทรีกับเพื่อนถึงชื่อของคนขับรถที่วิ่งส่งมาดูแลอินทรีและเพื่อน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“บ่าเรอ ชื่อเหมือนคนไทย”

“แกไม่ได้ชื่อยังงั้นหรือ คนรับใช้ที่นี้เขาเรียกว่า ‘นักบมเรอ’ พวกเราเลยเรียก แกว่า ‘นายบ่าเรอ’ เสต็จรับสั่งว่าเข้าทีดี ตั้งแต่นั้นมาเราก็เลยเรียกแกนายบ่าเรอมาเรื่อย ๆ”
ทิพาพันธ์ อธิบาย (ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 135)

จากตัวอย่างเป็นบทสนทนาระหว่าง อินทิดา และทิพาพันธ์ พูดถึงชื่อของ นายบำเรอ คำว่าบำเรอ เป็นภาษาเขมร แปลว่า คนรับใช้

ในนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ** มีการนำเสนอภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร โดยผู้ประพันธ์ใช้วิธี ให้คำศัพท์ภาษาเขมร จากนั้น แปลเป็นภาษาไทยตาม ดังตัวอย่าง

โอมการที่ไฟเราะ กังวานด้วยกระแสดักดีสิทธีสรวมสิง แลเครื่องกลปนาที่นำมา วิศรูปแห่งพระผู้เป็นเจ้ายังมีกระแสดีกว่า “สฤลาหริ ณ ที่นี้ยิ่งใหญ่ กลปนาแดนี้ หากควรไม่ เราจะส่ง กรุปี วเว ชุรวัค ตามมาให้”

กรุปี...กระปือ วเว...แพะ ชุรวัค...เนื้อหมู เหล่านี้เป็นที่ต้องการ เหล่าพราหมณ์ ไยมิพอใจต่อเครื่องกลปนา...ในรอยแย้มโอษฐ์ปราณี พิษณุหรือนรอนรอนบำเทิง... เครื่องกลปนาทั้งหมดที่กล่าวมาเตรียมนำถวายแล้วแต่แรกเริ่ม หากถูกแบ่งเป็นสองส่วน การให้ครั้งแรกผู้รับควร...ยินดี การอวยครั้งที่สอง...ต้องทวีความเอิบอิ่มที่ได้เพิ่ม มากมาย

“กษัตริย์ต้องเลี้ยงดูนักปราชญ์ราชบัณฑิต และผู้มีความรู้หลากหลาย ตามสมควรแก่กรณีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป” พราหมณาจารย์ประกาศนันทิยาในกษัตริย์ธรรมไว้ “แหละยามสงครามต้องให้ยิ่งขึ้นไปกว่านี้”

(ทมยันตี, 2558, หน้า 100-101)

จากตัวอย่าง คำว่า กรุปี หรือ กรอบเย คือ กระปือ วเว คือ แพะ ชุรวัค หรือ จรูก คือ หมู ผู้ประพันธ์ใช้วิธีอธิบายศัพท์ภาษาเขมรแบบคำต่อคำ

4.3 ประโยคหรือข้อความ การนำเสนอภาษาในระดับประโยคหรือข้อความ เป็นการให้ข้อมูลด้านภาษาเขมรที่ปรากฏในลักษณะของรูปประโยค หรือบทสนทนาที่ยาว จากนั้นมีการแปล ต่อท้ายดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ในการสนทนา ระหว่างเจ้าหญิงโสคนเทียและพระญาติของพระองค์เมื่อมาอยู่ที่ประเทศไทย ดังนี้

“ปุนมานตะเงเตียดเต้ ขยมนึงโตวบางกอกเดิมโบ้เงโตวเตียะโตงกอนแลงตุต บรังแซะ มิงโนวคางนีโซมออยจุยแทะเรียะซาตาพอง อีกไม่กี่วันฉันจะเข้ากรุงเทพ ไปติดตอสถานทูตฝรั่งเศส น้าอยู่ทางนี้ก็ช่วยดูแลด้วย”

“โตวปุนมานตะเง-ไปกี่วัน”

“อ้าจันิงขอมระโนวตีนุ-ก็อาจจะต้องค้างคืน”

“โชมปรอยตพอง-ระวังตัวให้ดี ๆ “

“โชมกอมปรวยบารอมเป็ก ปรี๊วะขยมเมียนองเครียะกาเปีย-น้ำไม่ต้องห่วง
ฉันมีคนคุ้มกัน”

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 93-94)

จากตัวอย่าง เรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** เป็นบทสนทนาระหว่างเจ้าหญิง
โสคนเทีย และน้ำของพระองค์ ถึงการเดินทางไปกรุงเทพเพื่อติดต่อสถานทูตฝรั่งเศส ผู้ประพันธ์
ใช้ภาษาเขมรในการสื่อสาร จากนั้นแปลเป็นภาษาไทยให้ผู้อ่านเข้าใจ

วิธีปฏิบัติด้านภาษาที่ปรากฏในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย
พบการนำเสนอเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พบว่า คนกัมพูชาสามารถสื่อสารได้หลายภาษา
โดยมีภาษาจีน ภาษาไทย และภาษาฝรั่งเศส ในด้านคำ มีการนำเสนอคำภาษาเขมรให้ผู้อ่าน
รู้จักและมีการอธิบายคำกำกับไว้ เช่นเดียวกับการนำเสนอภาษาเขมรในระดับประโยคหรือข้อความ
ที่มีการใช้ภาษาเขมรและมีภาษาไทยแปลกำกับประโยคต่อประโยค

5. ด้านศาสนาและความเชื่อ ประเทศกัมพูชามีความเชื่อและความศรัทธาต่อศาสนา
และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ คือ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และการนับถือ
ผีหรือความเชื่อพื้นเมือง ซึ่งทั้งสามกลุ่มนี้อยู่ในวิถีของชาวกัมพูชามาตั้งแต่อดีต ในยุคสมัยที่
กษัตริย์ทรงนับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกาย จะมีการทำพิธีและสร้างเทวสถานเพื่อบูชา
พระศิวะ หากนับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไวษณพนิกาย จะมีพิธีและเทวสถานเพื่อบูชาพระ
วิษณุและบางช่วงมีการนับถือเทพเจ้าสององค์พร้อมกันในรูปแบบพระหริหระ ส่วนการนับถือ
ศาสนาพุทธตามหลักฐานปรากฏตั้งแต่สมัยฟูนัน และช่วงที่ต่อเนื่องยาวนานอยู่ในสมัย
เขมรปัจจุบัน จากนวนิยาย 12 เรื่อง พบวิธีปฏิบัติด้านศาสนาและความเชื่อ 3 ลักษณะ ได้แก่
การนับถือศาสนาพราหมณ์ การนับถือศาสนาพุทธ และการนับถือผีหรือความเชื่อพื้นเมือง
ดังนี้

5.1 การนับถือศาสนาพราหมณ์ การนับถือศาสนาพราหมณ์ที่ปรากฏในนวนิยาย
กัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การนับถือพระศิวะ การนับถือพระวิษณุ
และการนับถือทั้งพระศิวะและพระวิษณุที่รวมกันเป็นองค์เดียว เรียกว่า พระหริหระ
โดยตัวละครเอกมีวิถีปฏิบัติต่อเทพเจ้าใน 4 ลักษณะ ได้แก่ การศึกษาและปฏิบัติตามคำสอน
ของคัมภีร์ การประกอบพิธีกรรม การบูชา และความเชื่อ

ตัวอย่างการบูชาเทพเจ้าจากนวนิยายเรื่อง **จันทรธาตุภาคเนย์** ในฉากที่ เจ้าชายจิตรเสนยกกองทัพออกจากเมือง ตลอดการเดินทางจะมีการประกอบพิธีกรรมคือบูชา พระคิเว แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่มั่นคงในเทพเจ้าของเจ้าชายจิตรเสน ดังตัวอย่าง

เหล่าพราหมณ์ก่อเพลิงชั่วคราวหามตามหีบเขา เข้าไปนั่งก่อกองไฟสวดบริกรรม แยกออกไปต่างหาก พวกทหารไม่ค่อยเคร่งครัดธรรมเนียมกันนักเมื่อออกพ้นบริเวณ ตัวเมือง ต่างส่งเสียงหยอกล้อเล่นหัวกันขรม ขณะหาไม้ฟืนมาก่อไฟหุงต้มอาหาร เจ้าชายจิตรเสนเดินไปดูแลครอบครวสวงพราหมณ์ แล้วร่วมรับฟังบทสวดมนต์ถวาย พระพรพระศรีภัทเรศวารา โดยหันหน้าเข้าหายอดเขาลักษณะคล้ายลึงคบรรพต ตามทิศที่พราหมณ์เป็นผู้เลือกจุดประกอบพิธีบูชา แล้วจัดให้ทุกคนล้อมวงนั่งบวงสรวง บูชาองค์มหาเทวะผู้สร้างสรรพสิ่ง

หลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรมจึงได้เสด็จออกมาสนทนาเล่นหัวกับเหล่าทหารผีพาย ที่ล่องกองไฟนั่งสูบใบยาพักผ่อนกัน

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 263)

นอกจากนี้ยังมีการสร้างเทวสถานเพื่อเป็นการบูชาถวายแด่เทพเจ้าเพื่อแสดงถึง ศรัทธาของเจ้าชายจิตรเสนที่มีต่อพระคิเวและพระแม่อุมา ดังตัวอย่าง

ตมิลิสาเหลือบมองดูยอดพระศรีภัทเรศวารา ยอดลึงคบรรพตอันเป็นยอดสูงสุด เบื้องหน้า มีลักษณะคล้ายกับคิวลึงค์ ผู้คนนับถือพระคิเวตามลัทธิโคเวนิกายจึงได้ กราบไหว้เป็น ‘ลึงคบรรพต’ ที่คนพื้นเมืองเรียกกันว่า ‘พระศรีภัทเรศวารา’ อันหมายถึง สัญลักษณ์แห่งองค์พระมหาเทพพระคิเว และเมื่อยืนมองจากจุดตรงนี้ของเมือง เศรษฐปุระขึ้นไปหา ‘ยอดพระศรีภัทเรศวารา’ ก็จะได้เห็นภูเขาอีกลูกหนึ่งที่อยู่ด้านไกล ๆ ซ่อนหลังอยู่ ยอดเขาลักษณะเหมือนมวยมุ่นผมของสตรี ที่คนปัจจุบันในประเทศลาว เรียกว่า ‘ภูเก๊า’ อันหมายถึง ยอดมุ่นมวยผมแห่งพระแม่อุมา ศักดิ์แห่งพระคิเว การที่ได้ มากราบนมัสการยอดภัทเรศวารา ณ เมืองเศรษฐปุระ นี้ จึงเสมือนการกราบนมัสการทั้งพระคิเวและพระแม่อุมาเทวีไปพร้อมกัน ดินแดนแห่งเศรษฐปุระจึงมีความ เชื่อถือว่า เป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์

พราหมณ์วราหมิพาเธอเดินตามถนนอิฐปูทอดไปสู่เทวาลัยบนยอดพระศรีภัทเรศวารา อิฐแต่ละก้อนบนพื้นถนนก่อขึ้นจากศรัทธาและความเชื่ออันมั่นคงของประชาชน เมื่อมองจากถนนอิฐแห่งนี้ขึ้นไป จะเห็นเทวาลัยที่ประดิษฐานบนเนินชันเตี้ย ๆ บริเวณนี้

เป็นเสมือนแทนบูชา ที่เหล่าพราหมณ์พฤตมาจารย์จะเข้ามาประกอบพิธีสวดมนต์ ผ่านกองกฐณฐขึ้นไปบูชาถาวร ‘สิงคบรรพต’ สูง ณ ที่บนนั้น

(วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 196)

นอกจากการสร้างเทวสถาน สวดมนต์บูชาเทพเจ้าแล้วการขอพรจากเทพเจ้า ด้วยวิธีการสร่งน้ำ เป็นการรับพรอันบริสุทธิ์จากเทพเจ้าที่ประทานมาให้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

มาถึงที่นี่ มียอมลงไปแหวกว่ายน้ำก็เสียโอกาส กระแสน้ำไหลมาจากยอดเขาสูง ดูหลังจากหัตถ์ขององค์พระศรีผู้สรรสร้าง ไหลผ่านดินแดนมากมายเพื่อประทานพรแก่มนุษย์ ได้ดื่มอาบ การสัมผัสธารน้ำจากยอดเขา ก็เปรียบเหมือนได้รับพอกจากเทพยดาบนสรวงสวรรค์ เจ้าควรจะลงมารับพรนี้เช่นกัน” (วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 230)

การบูชาเทพเจ้าที่กษัตริย์ยุคโบราณปฏิบัติคือ การถวายพราหมณ์ ข้าทาส บริวาร และสัตว์ พร้อมด้วยเครื่องสักการะทั้งหลายไว้ยังเทวสถานเพื่อให้ดูแลรับใช้เทพเจ้า ดังตัวอย่าง จากเรื่อง**จันทราอุษาคเนย์** ดังนี้

หลังจากเจ้าชายจิตรเสนได้มอบหมายให้พราหมณ์ปาณินิ และครอบครัว ทายาทแห่งพราหมณ์ครูสหายสนิทให้เป็นผู้อยู่ยังเมืองศรีวัตสปุระแห่งนั้นแทนพระองค์ เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ถวายการสักการะบูชาของคัมहाเทพ ณ เมืองแห่งนั้นสืบไป พร้อมทั้งรอการรับส่ง ของบรรณาการจากกลุ่มน้ำมูลจัดส่งกับทางสำเภาพ่อค้าต่างชาติไปยังเศรษฐปุระเช่นกัน (วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 471)

นอกจากพระคิเว พระวิษณุแล้ว การนับถือพระหริหระยังปรากฏในนวนิยาย อีก 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง**อัปสรามนตรา** **สุริยวรมัน** และ**อมฤตาลัย**

ตัวอย่างการนับถือพระหริหระ ในนวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** เจ้าหญิงปรางค์ เดิมเป็นชนพื้นเมืองที่นับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไวษณพนิกาย ต่อมาเมื่อองค์หริปรมศวร หรือพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ซึ่งนับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายสมรสกับพระนาง จึงทำให้ พระนางปรางค์รับการนับถือพระคิเวเข้าร่วมด้วย จึงกลายเป็นการนับถือพระหริหระ ดังข้อความ ต่อไปนี้

“แท้จริงชาวเรานับถือองค์พระวิษณุเป็นใหญ่ หากแต่การมาของพระหริฯ เราจึงน้อมรับศิวเทพให้เท่าเทียม กระทั่งศิวเทพอยู่เหนือและเป็นใหญ่ในกาลต่อมา” (จุติศร, 2553, หน้า 17)

ในด้านความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ที่ปรากฏในนวนิยาย คือ ความเชื่อเกี่ยวกับ ชีวิตหลังความตาย ความเชื่อเรื่องหลังความตายปรากฏผ่านนวนิยายที่ตัวละครเอกมีปฏิสัมพันธ์

กับศาสนาพราหมณ์ คือเชื่อว่า หลังจากตายแล้วดวงวิญญาณจะกลับไปรับใช้หรืออยู่กับพระเจ้า หรือคืนสู่การเป็นปรมาตมัน หมายถึง วิญญาณสูงสุดหรือเทพเจ้าสูงสุด ซึ่งมีสองลักษณะ คือ การกลับไปอยู่กับเทพเจ้าหรือกลายเป็นเทพเจ้า

ตัวอย่างความเชื่อการกลับไปอยู่กับเทพเจ้าของพระนางปราณ ในนวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** ในตอนที่พระโอรสธรรมวรธนะ โอรสของพระนางเสียชีวิตลง พระนางกล่าวกับข้าทาสว่า ลูกของพระนางได้กลับไปอยู่กับพระหริหระ คือ พระวิษณุและพระศิวะ นั่นเอง ดังตัวอย่าง

“ลูกของเรากลับไปรับใช้องค์พระหริหระเสียแล้ว” พระนางกล่าวคำด้วยรอยยิ้มที่ผืนให้แจ่มใส ร่างบางนั้นพึงหัวเสาของแท่นบรรทม มีเจ้าหญิงนิลกาฬ เกศมวญ และเกศปิย อยู่ไม่ห่าง คงทรุดลงไปก่อนหน้าที่พระองค์จักมาถึง แต่ยามนี้พระนางฟื้นสติแล้ว (จุติศร, 2553, หน้า 181-182)

อีกตัวอย่างจากเรื่องเดียวกันนี้ ในฉากที่พระนางปราณกำลังจะเสียชีวิต ผู้ประพันธ์ได้อธิบายถึงดวงจิตสุดท้ายของพระนางว่า ได้กลับไปอยู่กับเทพเจ้าที่พระนางนับถือ ดังข้อความต่อไปนี้

นิลกาฬยังเคลื่อนตัวเข้าหา ดาบของนางยกขึ้น ในขณะที่กรปร่าถลันบังพระนางเหนือหัวของนาง คมดาบนั้นปักอยู่กลางอกของกรปร่า นางตามข้าพระบาทของนางไปแล้ว ขณะที่ร่างของพระนางกัมพูชฯ ลอยละลือสู่พื้นเบื้องล่าง ภาพที่พระนางเห็นครั้งสุดท้าย คือ ดาบที่ปักอยู่กลางอกของข้าพระบาทคนสุดท้ายของนาง ชั่ววินาทีนั้น พระนางก็กลับคืนสู่สวรรค์เพื่อรับใช้องค์พระศิวะและพระวิษณุ

(จุติศร, 2553, หน้า 209)

นอกจากการกลับไปอยู่ร่วมกับพระเจ้าแล้ว อีกนัยหนึ่งของชีวิตหลังความตาย คือ การกลับไปรวมกับเทพเจ้า หมายถึง ตัวละครเอกเมื่อเสียชีวิตแล้วกลับไปรวมเป็นอันหนึ่งเดียวกันกับเทพเจ้า ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ** ในฉากที่ชลันธร หึงสาวอันเป็นที่รักของพิษณุหรือเกศวรเสียชีวิต พระองค์ทรงโคกเศร่าและกล่าวถึงการคืนสู่ปรมาตมัน ที่หมายถึง การกลับไปสู่วิญญาณอันยิ่งใหญ่มากกว่าธรรมดา เป็นการกลับไปอยู่หรือกลับไปรวมกับพระเจ้า คือ พระแม่ลักษมีชายาของพระวิษณุ ดังข้อความต่อไปนี้

พิษณุหรือชวทรุดลง ไร้อัลเลนตรเกินทวษ เกินพิไรร่ำพราหมณาจารย์วางหัตถ์ลงบนอังสา ถอนอัสสาสะ

“จักรินโคกามีได้

“เหตุใดพระแม่เจ้านางคินไปปรมาตมันเร็วเกินการอะนี้?” (ทมยันตี, 2558, หน้า 605)

5.2 การนับถือศาสนาพุทธ การนับถือพระพุทธศาสนาปรากฏในนวนิยายเรื่อง **หุบเขากินคน อัปสรามนตรา เขมรินทร์-อินทรา คุณครูอินทรา เท...ชะเล้ง และ พนม นาคา** การปฏิบัติของตัวละครเอกเป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาต่อพระรัตนตรัย การปฏิบัติหน้าที่ พุทธศาสนิกชนที่ดี การปล่อยวาง และ ความเชื่อเรื่องบุญกรรม

ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่อพระบรมศาสดานั้น นอกจากการระลึกถึง พระพุทธองค์แล้ว การนำธรรมคาถาบางบทมาใช้ด้วยความเชื่อมั่นว่าจะปกป้องภัยอันตรายได้ ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **หุบเขากินคน** ในฉากที่อัครฉัตรกับเพื่อน ๆ เข้าไปอาศัยพักค้างคืน ในถ้ำ แต่ขณะนั้นมีภูติผีต่าง ๆ คอยวนเวียนมาก่อวณ เขาใช้ความศรัทธาและพลังแห่งอำนาจ พระพุทธคุณ ในการต่อสู้กับภูติผีและศัตรู โดยการสวดพระคาถาชินบัญชรด้วยจิตที่เปี่ยมด้วย ศรัทธาในพระรัตนตรัย ทำให้ศัตรูแพ่พ่ายไป ดังตัวอย่าง

“มันคงไม่เลิกร่างายๆ หรือ” อัครฉัตรขึ้น สัมผัสบางอย่างบอกเขาว่าคิน นี้อันตรายรุนแรงมาก “ไม่ต้องตกใจ ไม่ต้องกลัว เราจะทำอะไรบางอย่าง อย่าถาม อย่าสงสัย อย่ารบกับเรา”

ที่ก้นเพิงเด็กชายชาววัดคุกเข่าลงหันหน้าออกนอกโพ้วพระอาราธนาคุณพระศรี รัตนตรัย สัมผัสเสียงเชื่อมั่นเปี่ยมศรัทธา พนมมีอ้อมกราบขอบน้อมแล้วเริ่มต้น สวดพระคาถาชินบัญชร ยิ่งสวดสัมผัสยิ่งกึกก้อง พลังเสียงทะลักทลายออกนอก เพิงผา รัศมีขาวนวลเริ่มแผ่ล้อมรอบร่าง ยิ่งนานยิ่งเจิดจ้า เข้มข้นขยายใหญ่จน แสงไฟดูหม่นหมอง รั้งสีสุกขาวสะอาดกระจายคลุมพื้นที่ในเพิงไว้หมด บาดเจ้าพุงไกลถึง นอกเพิงด้วยซ้ำ

บดินทร์ วิชชุ และบุญชูต่างชนลุกชูทั้งตัว ต่างพนมมือขึ้นโดยไม่รู้ตัว

...ชินบัญชรหมั่มมิ

วิหรันดั่ง มหิตเล

สทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ

เต มหาปฐัสสา

อิจเจวมนโต

สุคโต สุรักโข

ชินานุภาเวนะ

ชิตุปัททโว

ธัมมานุภาเวนะ

ชิตาริสังโฆ

สังฆานุกาเวนะ

ชิตันตราโย

ลัทธัมมานุกาปาโลโต

จรามิ ชินปัญชเรติ

สุมเสียงลิกทุม์ประกาศความเชื่อมั่นเต็มเปี่ยม...ของพระมหาบุรุษผู้ทรงพระคุณล้ำเลิศทั้งปวง จงปกป้องข้าพเจ้าผู้อยู่ท่ามกลางพระชินบัญชร ข้าพเจ้าได้รับการคุ้มครองภายในเป็นอันดี... ด้วยคุณานุภาพแห่งพระลัทธม อุบาทว์อันตรายใด ๆ จงพ่ายสิ้น ด้วยอานุภาพแห่งพระชินเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ ข้าศึกศัตรูใด ๆ จงพ่ายสิ้น ขอข้าพเจ้าจงได้ปฏิบัติ และรักษาดำเนินไปโดยสวัสดิ์เป็นนิจันรินทร์เทอญ...

กระทั้งใกล้รุ่ง ต่างตื่นมาด้วยลมดีโกรกจนเกินจะนอนหนาวต่อไปได้ สุมไฟให้ลุกแรง ยืนมือออกอังไฟแล้วเอามานาบแก้ม ผ่านคำคืนโหดร้ายมาได้โดยสวัสดิภาพ เสือสิงห์สัตว์ร้ายไม่มาแผ้วพาน ผีร้ายหลอกหลานไม่มาคุกคาม อัชฌาบอกว่า พระคาถาชินบัญชร หมายถึง กรอบล้อมแห่งพระผู้ชนะ ไม่มีอำนาจชั่วร้ายใด ๆ จะเล็ดลอดเข้ามาได้

“อย่างเรา” วิชชุพูด “เราจะเรียนบ้างจะได้ไหม”

“ได้” หลวงปู่สอนเราว่าทุกคนทำได้ แต่จะมากจะน้อยขึ้นกับศรัทธาของคนผู้นั้น เราเอง ชั่วชีวิตไม่เคยคลอนแคลน ไม่มีอำนาจใดในโลกจะยิ่งใหญ่ไปกว่าพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ”

(มาลา คำจันทร์, 2561, หน้า 113-115)

การทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน สะท้อนผ่านนวนิยายเรื่อง **เห่...ชะเล่รุ่ง** โดยโสวัณ เล่าวิถีชีวิตของพ่อเขาซึ่งเป็นบุคคลที่มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามาก โดยมีกิจวัตรประจำวัน คือ การใส่บาตรทุกวัน ในวันพระพ่อจะชวนโสวัณไปสวดมนต์เย็นที่วัดใกล้ ๆ บ้าน แม้ในช่วงที่บ้านเมืองเกิดความวุ่นวาย เขมรแดงเริ่มเข้ามาควบคุมคนในพนมเปญมากขึ้น ชาวปลาอาหารเริ่มขาดแคลน พ่อของโสวัณก็ยังคงใส่บาตรอยู่เสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไม่ว่าสถานการณ์บ้านเมืองจะเป็นเช่นไร หรือตัวเองจะไม่สบายแค่ไหน พ่อก็ยังคงตื่นไปใส่บาตรทุกเช้า แม้วาระยะหลังจะมีเพียงข้าวเปล่ากับผักต้มและพระเองก็ออกมาบิณฑบาตน้อยลง เนื่องจากตื่นกลัวกับข่าวลือที่ว่าพวกเขมรแดงจะจับพระไปไถนา และทำทารุณกรรมต่าง ๆ พระหนุ่ม ๆ ซึ่งสึกไปก่อนหรือหลบหนีออกไปจากพนมเปญ เหลือแต่พระแก่ ๆ ซึ่งบางรูปก็ยังโปรดสัตว์ไหว นอกจากใส่บาตรซึ่งเป็นกิจวัตร

ประจำวันแล้ว พ่อยังไปกราบไหว้หลวงปู่หลวงลุงที่วัดบ่อยขึ้น แทนที่จะไปพังเทศน์ในวันพระเช่นแต่ก่อน

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 147-148)

ในด้านการปล่อยวางไม่ยึดมั่นถือมั่นปรากฏในนวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** แม้พระนางปราณจะเป็นผู้ที่นับถือศาสนาพราหมณ์ แต่ภพชาติปัจจุบันที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 2 เกิดเป็นพระภิกษุ จึงได้ชี้แนะทางพ้นทุกข์ให้พระนางปราณปล่อยวางความอาฆาตที่มีต่อนิลกาฬ ซึ่งเมื่อพระนางยอมปล่อยวางจึงทำให้ดวงวิญญาณเป็นอิสระจากบ่วงที่ผูกพันต่อกัน ดังตัวอย่าง

“โยมเห็นแล้วใช่ไหม ไม่มีใครหลุดรอดจากกรรมที่ทำได้ บ่วงกรรมที่ผูกโยมไว้กับนิลกาฬนั้น อโหสิกรรมต่อกันเถอะ”

“ฉันขอขมา ฉันขอขมาโทษต่อพระนาง อโหสิกรรมให้ฉันเถิด ฉันจะบวชให้ท่าน ฉันจะบวช” อนินนาถละล่ำละลักรีบขออโหสิกรรมต่อพระนางกัมพูชราชลักษมี

“เรารับรู้ในความรักของท่าน เรารับรู้ในสิ่งที่ท่านทำให้เรา หากแต่ความแค้นบังตาทำให้เราไม่พิจารณาในสิ่งที่ท่านเพียรพยายามส่งถึงเรา”

พระนางเหนือหัวกัมพูชราชลักษมีกล่าวเสียงเครือ นางเหลือบตามองภิกษุหนึ่งนาน และมองอนินนาถด้วยแววตาอ่อนโยนอีกครั้ง

“เจ้ากราบขอขมาเรา เราจะอโหสิกรรมให้เจ้า เลิกแล้วต่อกัน ดวงจิตของเจ้ากลับคืนร่างของเจ้าได้แล้ว” พระนางกัมพูชราชลักษมียื่นฝ่ามือออกไปที่หน้าผากของอนินนาถ พลันมีแสงสว่างเรืองขึ้น แล้วร่างของอนินนาถก็จางหายไป

“ภาพที่เราเห็นหลังจากที่ท่านลงโทษพวกมัน ไม่นานนัก ท่านก็จะทุกอย่าง นั่นคือ การออกบวช ท่านบวชนับแต่นั้น”

หลวงพ่อยกหน้ารับ

“เพื่อเรา”

“ใช่ เพื่อโยม ทุกชาติ ทุกภพ ให้โยมคลายความแค้น ให้โยมหลุดพ้นจากโอปปาติกกะที่วนเวียนอยู่ในเมืองพระนครแห่งกัมพูชเทศ”

“กัมพูชเทศ”

“ใช่กัมพูชเทศ เพื่อโยมแล้ว นามของโยมคือนามของอาณาจักรเป็นนามแห่งเชื้อสายฤๅษีกัมโพช เป็นความชอบธรรมของโยมในยามนั้น ชาวเมืองศรัทธาโยม

และไม่เคยลืมเลือน นามนี้กาลต่อมาจึงเป็นตำแหน่งมเหสีของกษัตริย์ในอาณาจักร
ของโยม”

(จุติศร, 2553, หน้า 228-229)

นอกจากนี้ยังมีการแสดงให้เห็นถึงการนับถือศาสนาพุทธของประชาชนกัมพูชา
ที่เหมือนกับคนไทยจากนวนิยายเรื่อง **พนมนาคร** เป็นฉากที่สีหพาเอเซียไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์
คู่บ้านคู่เมืองประชาชนเลียมเรียบ คือ องค์เจ็กองค์จอม เป็นพระคู่บ้านคู่เมือง แสดงให้เห็นถึง
ความศรัทธาในพระพุทธรูปของประชาชนกัมพูชา

เปรียะของเจ็กและเปรียะของจอม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของ
เลียมเรียบ มีตำนานเกี่ยวข้องกับหลายกระแสเหลือเกิน บ้างก็ว่าเดิมพระทั้งสององค์นี้ประดิษฐาน
อยู่ที่ระเปียงนครวัด สันนิษฐานว่าผู้สร้าง คือ พระธิดาของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2” (พงศกร,
2563, หน้า 24)

เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง **คุณครูอินทรา** ในฉากที่ท่านชายเขมรินทร์เลือกซื้อ
ของที่ระลึกฝากมาให้อินทรา เขาเลือกพระพุทธรูปองค์น้อยที่เห็นว่าเป็นสิ่งมีค่าสูงที่สุดที่จะ
มอบให้หญิงสาวผู้เป็นที่รัก โดยเชื่อมั่นว่าภายใต้ร่มบารมีของพระพุทธองค์จะช่วยให้เขาและเธอ
รวมถึงชาวไทยและชาวกัมพูชามีสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไม่เสื่อมคลาย สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทย
และประเทศกัมพูชา มีการนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกัน และการนับถือศาสนาพุทธเหมือนกันนี้
จะทำให้ไทยและกัมพูชามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังข้อความต่อไปนี้

แต่เมื่อไปถึงร้านเข้าจริง ๆ สิ่งที่ตั้งใจจะไปดูกลับไม่เหมาะสมใจ แต่กลับไปพอใจ
พระพุทธรูปองค์น้อย สร้างด้วยเงินสุก ขาวบริสุทธิ์ ฝีมืองาม พระพักตร์แจ่มใส แสดงถึง
ความเป็นสิริมงคลและพระเมตตาการุณา

ผมตกลงใจทันทีที่จะส่งพระองค์ท่าน มาเป็นของขวัญวันขึ้นปีใหม่แก่คุณอินทรา
คุณจำได้หรือไม่ หลายครั้งที่เราย่นย่อทอดถอยในอุปสรรคที่มารุมรอบตัวเรา
รอบความรัก ผมได้ปลอบคุณโดยยกเอาพระบารมีของพระพุทธองค์มาเป็นเครื่องคุ้มกัน
แผ้วถางทางรัก ทางชีวิต ที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามที่บ้านของคุณ และครั้งสุดท้าย
เมื่อเวลาที่เราจะแยกจากกันที่ตำบลคลองลึก แดนต่อแดน เราจึงวอนขอให้พระพุทธองค์
ช่วย ไม่ใช่ช่วยแต่ตัวเราทั้งสองและความรักของเราโดยเฉพาะเท่านั้น หากขอให้พระองค์
ดลบันดาลให้บรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งมวล ทั้งเขมร ไทย ลาว พม่าและอื่น ๆ หันหน้า
เข้าหาแสงรัศมีของพระพุทธองค์ ซึมซาบในรสพระธรรม พร้อมเพรียงสามัคคี

ไม่แตกแยกฆ่าฟัน เป็นศัตรูกันเอง โดยยึดถือเอาความเมตตากรุณาเข้าไว้ เป็นเครื่อง
คำจุนโลกและเมื่อทุกชาติทุกภาษาสามัคคีมีไมตรีจิตซึ่งกันและกันตามประสาพุทธสาวก
เราซึ่งเป็นส่วนประกอบน้อย ๆ ของแต่ละชาติ ก็จะพลอยมีความสุขความเจริญองาม
ประหนึ่งต้นหญ้า ต้นข้าว พืชพันธุ์ธัญญาหาร ได้รับความเยือกเย็นชุ่มฉ่ำจากวรุณ
โดยถูกต้องสม่ำเสมอตามฤดูกาล

พระพุทธรูปองค์น้อยที่ส่งมานี้เป็นแบบปาง มารวิชัย หรือที่เรียกกันตามประสา
ธรรมดา ว่าปางชนะมาร มารก็คือกิเลสนั่นเองใช้ไหมครับอินทรีฯ ผมขออวยพร
ให้อินทรีฯ ยอดชีวิตของผม จงเป็นสุขทั้งกายและใจ อยู่ภายใต้รัศมีของพระพุทธรูป
องค์น้อย เมื่อประสบทุกข์ ทุกข์นั้นก็จะบรรเทาเบาบางลง ไม่มีอะไรมาชนะเราได้
เท่าที่เราได้ชนะใจตัวเอง ถึงแม้เราจากกัน อยู่ไกลกันคนละประเทศ แต่ด้วยบุญบารมี
ของพระบรมศาสดา เราจะเสมอได้อยู่ใกล้กันทุกทิวาราตรี นี่เป็นพรจากใจจริงของ
เชมรินทร์

(ก.สุรางคนางค์, 2558, หน้า 89-91)

นอกจากความศรัทธาแล้ว ความเชื่อในศาสนาพุทธเกี่ยวกับเรื่องเวรกรรม
เป็นความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยายที่ตัวละครที่นับถือศาสนาพุทธ เชื่อว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมาจาก
การกระทำในอดีต การทำใจยอมรับจึงเป็นทางออกที่ดี และการสร้างกรรมดีในปัจจุบัน
จะส่งผลดีในอนาคต ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** ในฉากที่พ่อของโสวณสอนให้เขา
เป็นคนดี ทำความดีดังที่พ่อปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง พ่อเชื่อว่าหากทำดีเราจะได้ผลดีตอบแทน
อย่างน้อยเมื่อตายก็ได้เกิดในสวรรค์ ดังนี้

ไม่มีใครรู้ว่าเหตุใดพ่อถึงชอบไปที่ริมแม่น้ำโขงหน้าพระราชวัง...หรือพ่ออาจจะ
ชอบดูยอดปราสาทของพระที่นั่งที่มองเห็นไกล ๆ จากภายนอกปราสาทที่พ่อเคยบอกว่าสวยงาม
เหมือนวิมานบนสวรรค์ พ่อมักจะบอกให้ลูก ๆ เป็นคนดี เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดบนสวรรค์
มีทิพย์วิมานเป็นที่อยู่ ทั้ง ๆ ที่พวกเราเพิ่งเกิดมาได้ไม่กี่ปี (ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 27)

อีกตัวอย่างที่สะท้อนความเชื่อเรื่องเวรกรรมจากนวนิยายเรื่อง **พนมนาครา**
เป็นบทสนทนาระหว่างเอเชียและชาวพนมนาครา ถึงอาการรุนแรงของโรคที่เด็กเป็น เนื่องจาก
เด็ก ๆ ที่หมู่บ้านนี้มีอาการป่วยมากน้อยไม่เท่ากัน บางรายป่วยหนักถึงขั้นเดินไม่ได้ ต้องใช้
วิธีการเลื่อยเหมือนงู ในขณะที่บางรายเป็นเพียงผื่นขึ้นเล็กน้อย คำตอบของชก วรณ เป็นสิ่งที่
สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องเวรกรรมที่มีผลต่อความรุนแรงของโรคซึ่งเป็นข้อสันนิษฐาน
ที่ชาวบ้านให้คำตอบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฟังแล้วแปลก ๆ นะคะ” เอเชียนิวหน้า “ถ้าเป็นคำสาป ทำไมเด็กแต่ละคนเป็นไม่เหมือนกัน ทำไมบางคนเป็นรุนแรง บางคนเป็นเล็กน้อย ทำไมบางคนเป็นแต่แรกเกิด ทำไมบางคนมาเป็นภายหลัง”

“แล้วแต่บุญแต่กรรมละมัง” ชก วรรณ สรุปตามความเข้าใจ “คนไหนยังพอมีบุญก็อาการน้อยหน่อย คนไหนมีกรรมก็อาการมากกว่าคนอื่น”

(พงศกร, 2563, หน้า 418)

5.3 การนับถือผีหรือความเชื่อพื้นเมือง ความเชื่อที่ปรากฏในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย ที่เด่นชัดมี 3 ด้าน ได้แก่ การนับถือผี ความเชื่อเกี่ยวกับนาค และความเชื่อเรื่องโชคลาง ดังนี้

5.3.1 การนับถือผี การนับถือผีปรากฏในนวนิยายเรื่อง **อมฤตาลัย** โดยเจ้าหญิงพันธุ์มณี เป็นธิดาของพระเจ้าโยศวรแมนที่ทรงนับถือพระหริหระ แต่ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอการนับถือผีร่วมด้วย โดยเจ้าหญิงพันธุ์มณีได้ศึกษาด้านไสยศาสตร์จากเจ้าแม่ย่าทวด เมื่อจะทำพิธีกรรมใด ๆ จึงสวดโอมบูชาเทพเจ้าก่อน จากนั้นจึงกล่าวถึงพระเจ้าแม่ย่าทวดและพระหริหระควบคู่กันไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“โอม พระเจ้าแม่ย่าทวดผู้ศักดิ์สิทธิ์ โอม พระหริหระผู้เป็นเจ้าโปรดประทานอำนาจเหนือมนุษย์ให้ข้าด้วย ข้าจะทำลายล้างเจ้ามนุษย์ผู้โหดเหี้ยมให้พินาศไป ณ กาลบัดนี้!”

เทวีน้อมกายแสดงความคารวะลงต่ำ เมื่อยืดขึ้นเต็มทีอีกครั้งก็เริ่มสาธยายอาคมอย่างรวดเร็วด้วยสุรเสียงสั้นระรัว ร่างสูงระหงเป็นสง่ายืดเต็มส่วนลัดอยู่เบื้องหน้าโลงศิลา ซึ่งตั้งชัน 60 องศา หัตถ์ทั้งสองชูขึ้นสู่เบื้องบน พักตร้งามอันหยาบเกรียมดุตันและกร้าวกระด้างเหมือนรูปศิลาสลักเงยหงาย เสียงมนต์ที่ทุกคนฟังไม่ออกดังเร็วปรือระรัวขึ้นทุกทีเหมือนแข่งกับเวลาจนก้องสนั่นไปทั่วห้องเทวาลัย ฟังดูวังเวงน่าสยงยิ่งและภาพนั้นก็เป็ภาพที่ทั้งงามและน่าสะพรึงกลัวระคนกันจนผู้ร่วมในเหตุการณ์ตะลึงมองด้วยความพิศวงไปตาม ๆ กัน

(จินตวีร์ วิวัธน์, 2535, หน้า 324)

5.3.2 ความเชื่อเกี่ยวกับขนาด วัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องขนาดเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับประเทศกัมพูชามาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ตำนานการสร้างเมือง ถึงปัจจุบัน ความเชื่อนี้ปรากฏในนวนิยายหลายเรื่อง ได้แก่ **จันทรอุษาคเนย์ อมฤตาลัย** และ **พนมนาครา** ดังนี้

ตำนานการสร้างเมืองกัมโพช หรือกัมพูชา จากนวนิยายเรื่อง **จันทรอุษาคเนย์** กล่าวถึงตำนานของนางนาครโสมมาและพราหมณ์โกญทัญญะ ซึ่งเป็นต้นตระกูลของชาวกัมพูชาในปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

“กระแสน้ำกับคืนจันทร์เพ็ญมีมนต์ขลังน่าพิศวง บริเวณแถบนี้ทุกที่มีตำนานเล่าขาน”

“เขาเล่าว่าอย่างไรหรือเพคะ”

“ขึ้นเหนือไปจากที่นี่เป็นดินแดนเก่าแก่ของชาวสุวรรณเขตเล่ากันว่าต้นพระวงศ์ของเราเมืองคราวเข้ามาถึงดินแดนแถบนี้ได้ไปก่อร่างสร้างเมืองอยู่ที่สุวรรณเขตเป็นลำดับแรก ตำนานว่าพราหมณ์โกญทัญญะจากชมพูทวีปได้ล่องเรือจากพระมหาสมุทรใหญ่เข้ามาตามลำน้ำจนถึงสุวรรณโคมคำ พบกับนางนาครโสมมา ทายาทของฤๅษีกัมพูช เจ้าของแคว้นผู้ครอบครองดินแดนมหานทีมีโขดคอนเป็นพญานาคอยู่กลางลำน้ำ จึงได้ต่อสู้กัน พราหมณ์โกญทัญญะได้รับชัยชนะเหนือนางนาครจึงไดรับนางนาครโสมมาเป็นชายาและครองคู่อยู่กินกันบนแคว้นมหานทีศรี สายน้ำมหานทีจึงเปรียบเสมือนสถานที่กำเนิดแห่งบุรพชนของเรา”

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 238)

นอกจากเรื่องจันทรอุษาคเนย์แล้ว การเล่าตำนานของกำเนิดเมืองกัมพูชาปรากฏในนวนิยายเรื่อง **พนมนาครา** ในฉากที่เจ้าชายอนันตชัยเล่าเรื่องของพระนางโสมมาและพระเจ้าเกาตินยะวรมันทเวะ ดังนี้

“อยากรู้ละก็...ผมจะเล่าให้ฟัง” เจ้าชายอนันตชัยยิ้ม ท่าทางมีเลศนัยลึกล้ำ “ฟังให้ดีนะครับ...บรรพบุรุษของผม เล่าสืบต่อกันมาว่า นาคเทวาลัยแห่งนี้...สร้างขึ้นในรัชกาลของพระเจ้าเกาตินยะวรมันทเวะ และพระนางโสมมา...”

...“พระเจ้าเกาตินยะวรมันทเวะ และพระนางโสมมา” พุ่มข้าวบิณฑ์พิมพ์ “หมายความว่า เทวาลัยแห่งนี้สร้างมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 1 อย่างนั้นหรือครับ”

“ใช่” เจ้าชายพยัคฆ์หน้า แววดาเต็มไปด้วยความภาคภูมิใจ “นาคเทวาลัย สร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยนั้น ได้รับการทะนุบำรุงโดยกษัตริย์ทุกพระองค์ มีการก่อสร้าง ต่อเติม ซ่อมแซมเรื่อยมา คุณจึงเห็นมีลักษณะของศิลปะหลายยุคปรากฏอยู่ในเทวาลัย”

“พระเจ้าเกาทินยะวรมัน...พระนางโสมมา” ลีธทาพยายามนึก “ทั้งสองพระองค์ ก็คือพระทองและนางนาคใช่ไหมคะ”

(พงศกร, 2563, หน้า 232-233)

จากตำนานของนาคข้างต้นมีการนำไปเชื่อมโยงกับพิธีแต่งงานของ ชาวกัมพูชาในปัจจุบัน คือ เจ้าบ่าวจะต้องเกาะชายสไบของเจ้าสาวเข้าเรือนหอตามอย่างพระทอง นางนาค ดังข้อความต่อไปนี้

“เกี่ยวสิครับ เพราะในวันแต่งงาน พิธีจัดขึ้นที่เมืองนาคใต้บาดาล” เจ้าชาย เล่าต่อ “พระทองซึ่งเป็นมนุษย์ ไม่สามารถลงไปได้นางทาวดีจึงให้พระทองเกาะสไบ นางลงไป เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วจึงพากลับขึ้นมา และนี่จึงเป็นที่มาของประเพณีแต่งงานกัมพูชา ที่เจ้าบ่าวต้องเกาะชายสไบของเจ้าสาวเดินเข้าเรือนหอ” (พงศกร, 2563, หน้า 236)

อีกตัวอย่างเป็นความเชื่อเรื่องนาคที่จะให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์ ปรากฏใน นวนิยายเรื่อง **พนมนาครา** ที่ชาวบ้านเชื่อว่า พญานาคสาปให้ลูกหลานของเขาที่เกิดมา ป่วยด้วยโรคประหลาด ดังที่เอเซียได้รับข้อมูลจากชาวพนมนาครา ว่า

“ใช่” เอเซียพยัคฆ์หน้า “พวกเขาเชื่อว่าการที่เด็กทุกคนในหมู่บ้านป่วย แบบนี้ เพราะหลายปีก่อน ชาวบ้านทำผิดร้ายแรง จึงถูกพญานาคสาป...ถ้าแก้คำสาปได้ เด็กก็ จะหาย” (พงศกร, 2563, หน้า 168)

อีกตัวอย่างจากเรื่องเดียวกัน คือ การขอให้นาคช่วยคลี่คลายคำสาป จากบทสนทนาของเอเซียและลีธทาเกี่ยวกับพิธีนาคพลี ดังนี้

...“อ้าวแล้วนาคพลีจะมาเกี่ยวข้องกับการที่เด็ก ๆ จะหายป่วยได้อย่างไร” เอเซีย ยังไม่หายสงสัย

“สำหรับคนพนมนาคราแล้ว ปีนาคพลีถือว่าเป็นเป็นที่มีความสำคัญมาก” ลุ่มเสียงของลีธทาเน้นย้ำถึงความสำคัญ “เป็นปีที่พญานาคจะทรงพลังอำนาจสูงสุด ใครที่ต้องคำสาปอะไรมา ก็ตามจะมาขอให้พญานาคท่านช่วยถอนคำสาปให้ ก็ขอกันได้ ในปีนี้จะ”

(พงศกร, 2563, หน้า 296)

5.3.3 ความเชื่อเรื่องโชคลาง ความเชื่อเรื่องโชคลางปรากฏในนวนิยายเรื่อง

พนมनाคา ในฉากที่คณะเดินทางของเอเซียกำลังออกเดินทางไปหมู่บ้านพนมनाคา เมื่อถึงพื้นที่หนึ่งรถไม่สามารถแล่นได้เนื่องจากมีงูนับพัน ๆ ตัวเลื้อยข้ามถนนขวางทางไว้ ดร.เพียร์สันพูดกับคณะว่าเคยเกิดเหตุการณ์กองทัพลูเลื้อยผ่านและพวกเขาก็ได้พบเหตุการณ์ร้ายจริง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ได้ยินเสียงครี๊ดคราดเคลื่อนไหวของอะไรบางอย่าง ครั้นเมื่อวิ่งไปถึงรถคันแรกที่นำอยู่หน้าขบวน เอเซียก็ต้องชะงักไปด้วยความตระหนก เพราะเบื้องหน้าของเธอนั้นคืองูน้อยใหญ่จำนวนมากมายหลายร้อยชีวิต หลากหลายสายพันธุ์ กำลังเลื้อยอยู่บ้นออกมาจากป่าด้านซ้ายมือข้ามถนนมุ่งหน้าไปยังป่าที่อยู่ทางด้านขวามือ (พงศกร, 2563, หน้า 156)

...“เคยสิ” ดอกเตอร์ร่างอ้วนเม่นริมฝีปากแน่น “ไม่คิดเลยว่าชีวิตนี้จะได้เห็นเป็นครั้งที่สอง...หลายปีก่อน เคยมีเหตุการณ์กองทัพลูเลื้อยข้ามถนนที่เมืองเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง”

น้ำเสียงของเขาเต็มไปด้วยความสะเทือนใจ

“ที่นั่นมีโรงพยาบาลขององค์กรสันนิบาตไร้พรมแดนตั้งอยู่ในวันฝนตกหนักเหมือนกับวันนี้ มีกองทัพลูจำนวนมากมายมหาศาลเลื้อยข้ามถนน ตัดหน้าขบวนรถของพวกเราที่กำลังวิ่งเข้าเมืองพวกคนขับตกใจกันมาก บอกว่าเป็นลางร้าย...ผมได้แต่หัวเราะเพราะไม่เชื่อแต่หลังจากนั้นไม่นานก็เกิดเหตุร้ายขึ้นจริง”

(พงศกร, 2563, หน้า 161)

ในด้านศาสนาและความเชื่อพบว่า ตัวละครเอกได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับวิถีทางศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ การนับถือผี และความเชื่อพื้นเมือง โดยความสัมพันธ์กับศาสนาพราหมณ์ ปรากฏในนวนิยายที่ใช้ฉากในอาณาจักรเขมรโบราณ แสดงการนับถือพระศิวะ พระวิษณุ และพระหริหระ โดยมีการประกอบพิธีกรรม ปฏิบัติตามคำสอนและความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิที่ตัวละครเอกนับถือ ในด้านศาสนาพุทธพบในนวนิยายที่ใช้ฉากกัมพูชาสมัยใหม่ และนวนิยายที่มีความเชื่อมโยงภพภูมิระหว่างสมัยปัจจุบันและอาณาจักรโบราณ สะท้อนเรื่องความศรัทธา การปฏิบัติหน้าที่พุทธศาสนิกชน และความเชื่อเรื่องเวรกรรม ในด้านการนับถือผีและความเชื่อพื้นเมือง พบการนับถือผีที่เกี่ยวข้องกับการทำไสยศาสตร์ ความเชื่อพื้นเมืองเป็นความเชื่อเกี่ยวกับนาค และโชคลาง เห็นได้ว่าประเทศกัมพูชาและประเทศไทยมีการนับถือศาสนาพุทธ และนับถือผีเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกันด้วย

6. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มนุษย์เมื่ออยู่รวมกันเป็นสังคมจึงต้องมีระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิตเพื่อให้บรรลุดุติประสงค์แต่ยังคงอยู่ในหนทางของความดีงาม จากนั้นมีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นสิ่งสำคัญหรือจำเป็นต้องปฏิบัติตามจากการศึกษานวนิยาย 12 เรื่องสามารถแบ่งวิधिปฏิบัติดังกล่าวได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ธรรมเนียมและจารีต และประเพณีและพิธีกรรม ดังนี้

6.1 ธรรมเนียมและจารีต หมายถึงสิ่งที่สังคมได้กำหนดขึ้นและยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นเรื่องของความถูกต้องเกี่ยวข้องกับศีลธรรมหรือความเชื่อ บางสิ่งต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด บางธรรมเนียมหากไม่ปฏิบัติตามก็ไม่ถือว่ามีความผิด เช่น การนอนกลางวันของคนกัมพูชา จารีตที่ปรากฏในนวนิยายกัมพูชา สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ธรรมเนียมและจารีตที่เกี่ยวข้องกับบุคคล และธรรมเนียมและจารีตที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ดังนี้

6.1.1 ธรรมเนียมและจารีตที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หมายถึง ข้อปฏิบัติที่กำหนดไว้โดยใช้ตัวบุคคลเป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อกัน เช่น การถูกเนื้อตัวเพศตรงข้าม การเคารพผู้สูงกว่า การถวายหญิงสาวให้แก่กษัตริย์ การถือเรื่องศีรษะ ตัวอย่างธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในการสัมผัสเพศตรงข้ามจากนวนิยายเรื่อง **จันทร์อาชวาท** ในฉากที่เจ้าชายจิตรเสนตั้งใจไปลักตัวบุตรสาวของพราหมณ์ที่กำลังเตรียมทำพิธีปุรุชเมธ พระองค์ใช้ผ้าแพรคลุมตัวหญิงสาวก่อนอุ้มไป เนื่องจากมีธรรมเนียมปฏิบัติว่า หากกษัตริย์หรือเจ้าชายถูกตัวหญิงสาวคนใดหญิงสาวคนนั้นจะต้องเป็นนางห้ามของพระองค์ เพื่อป้องกันไม่ให้ผิดกฎของบ้านเมืองพระองค์จึงใช้วิธีการดังกล่าวดังข้อความต่อไปนี้

แพรเพลาะห่อคลุมร่างน้อยอยู่ในอ้อมกรแข็งแรง วรองค์สูงกระโจมกลับมาสู่ที่เดิม วงพัศตร์เรียบกริบ ขนงเข้มยั้งคูดึงเฉย แผกจากดวงเนตรเป็นประกายระยิบระยับ ดูราวกับทหารน้อยได้ของเล่นพึงใจ ยิ่งสร้างความประหลาดพิศแก่ผู้รอบอยู่เบื้องล่างถึงกับลนลาน (วรรณวรรณ, 2558, หน้า 5)

อีกตัวอย่างจากเรื่องเดียวกัน เมื่อได้ตัวหญิงสาวมาแล้ว ขณะนั้นเจ้าชายจิตรเสนเห็นว่า ผู้หญิงที่ลักพาตัวมาเป็นทมิฬไม่ใช่บุตรสาวของพราหมณ์ พระองค์จึงให้ผู้ติดตามเป็นผู้ดูแลหญิงสาวแทนเพื่อป้องกันการผิดธรรมเนียมด้านการถูกเนื้อต้องตัวสตรี และเพื่อไม่ให้เกียรติของหญิงสาวมัวหมอง ดังข้อความต่อไปนี้

ร่างเล็กนั้น นุ่งเตี๋ยทอประหลาดสีแปลกตาปิดทั้งบนและล่างมีเคยพบเคยเห็นผู้ใด
ในนคราเขานุ่งกัน

ทว่ายิ่งเพ่งมองนางยิ่งส่งเสียงร้องอย่างหวาดกลัวใส่อีกครา

“นางคงวิปลาสพันเพื่อน”

พระองค์ค่อย ๆ ประทับยืนถอยออกมามองดูอยู่ห่างร่างของสตรีที่กรีดร้องตัวสั่น
อยู่เบื้องหน้า ดวงหน้าของนางแม้จะงามดมหมดจดยิ่งกว่าใคร แต่เหมือนว่านางจะประสบ
พบเห็นสิ่งใดแปลกประหลาดจนไม่อาจยับยั้งตัวเองได้จึงร้องเร่าสุดเสียงไม่ยอมหยุดยั้ง

“มีอันใดหรือฝ่าบาท”

สองพราหมณ์ที่พยายามวิ่งตามกันมาด้านหลัง เร่งรีบประชิดองค์เพื่อเพ่งจับจ้อง
ร่างในห่อผ้าให้ถนัดตายิ่งขึ้น

“เป็นนางวิปลาสคนหนึ่ง”

สายพระเนตรเย็นชาทอแว่วเวทนานก่อนจะสละบัตชายผ้าแพรกิเปพาตอังสา
ลุกห่างออกมา ปล่อยให้เหล่าผู้ติดตามผู้อื่นดูแลประชิดนางแทน ด้วยหวั่นเกรงสรี (สตรี)
แปลกหน้าจะหมองมัว เพราะถูกเชื่อพระวงศ์ไปต้องตัวอันเป็นการผิดคลองจารีต
มณเฑียรบาล

(วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 8)

ธรรมเนียมเกี่ยวกับครีษะจากเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** เป็นธรรมเนียมเรื่อง
การถูกเนื้อมีต้องตัวและครีษะซึ่งถือว่าเป็นของสูง โดยเฉพาะหากเป็นเชื้อพระวงศ์ บุคคลทั่วไป
ยิ่งต้องระมัดระวังยิ่งขึ้น ในฉากที่โมกษธรรมอยากหยอกล้อเจ้าแก้วรัตเกล้า จึงแกล้งดึงผมของเธอ
ทำให้เจ้าแก้วรัตเกล้าโกรธ ดังตัวอย่าง

โมกษธรรมหัวเราะเสียงดังอย่างอารมณ์ดี เขากะตุกผมเปียยาวนั้นเพียงเบา ๆ
เจ้าหล่อนก็หน้าหงาย เสียหลักเซเข้ามาชิดอกกว้าง

“อู๋...ปล่อยนะ ปล่อยเราเตี๋ยนี้ บอกให้ปล่อย!” น้ำเสียงเข้มโกรธจัด ยิ่งได้ยิน
เสียงหัวเราะที่ ๆ กวนอารมณ์อยู่ข้างหู...

...“อวดดียังไงซี! ที่หลังอย่าทำอย่างนี้กับเราอีก จำเอาไว้!” เสียงเข้มพอ ๆ กับ
หน้าเคร่งที่แดงจัด ดวงตาคมตวัดมองเหมือนใบมีดคมกริบก่อนจะก้าวเท้าเร็ว ๆ
ผละจากไป

จะให้บอกเขาได้อย่างไรละ ว่าหล่อนไม่ใช่เด็กชาวบ้านอย่างที่เขาคงคิด หากแต่เป็นถึงเจ้าแก้วรัตเกล้าแห่งเวียงอมรา มิใช่พ่อแม่ปู่ย่าตายาย จะมาจับศิระสะแตะเนื้อต้องตัวมิได้ ยิ่งหล่อนเป็นผู้หญิง เป็นสาวนางพางทั้งสอนทั้งสั่งหล่อนมาแต่เล็กแต่น้อยทีเดียว

โอย...ตายแล้ว อย่างนี้ถ้านางพะงารู้ นางพี่เลี้ยงจะให้เสียอะไรเป็นค่าฝักกันล่ะนี่?

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 148-149)

6.1.2 ธรรมเนียมและจารีตที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต คือ ธรรมเนียมปฏิบัติของคนในสังคม ได้แก่ การอัญเชิญพระพุทธรูปเข้าบ้าน การนอนกลางวันของประชาชน กัมพูชา

ตัวอย่างธรรมเนียมการอัญเชิญพระพุทธรูปเข้าบ้าน จากนวนิยายเรื่อง **คุณครูอินทรา** เนื่องจากหม่อมเจ้าเขมรินทร์ ได้ให้พระพุทธรูปเป็นของขวัญแก่อินทรา ผู้เป็นแม่ เห็นว่าเป็นสิ่งที่เป็นมงคล และเคยมีธรรมเนียมปฏิบัติของบางบ้านที่เมื่อได้พระพุทธรูปมาใหม่ จะต้องทำบุญเพื่ออัญเชิญพระพุทธรูปเข้าบ้านเป็นสิริมงคลในชีวิตจึงแนะนำให้มีการทำบุญเพื่ออัญเชิญพระพุทธรูปเข้าบ้าน ดังข้อความต่อไปนี้

ไม่ใช่แต่เข้าใจเท่านั้น อินทราดีใจ ที่ได้รับของฝากอันสูงค่าองค์นี้ เมื่อนายอังรี เดอ ฌูโนต์ ลากลับไป เธอก็รีบแก้กล่องที่ผูกเชือกแน่นหนานั้นออก พบพระพุทธรูปเงินองค์งามสุขขาว เป็นเงาแวววับอยู่ใน พร้อมกับจดหมายหนึ่งฉบับ ผนึกซองเรียบร้อย อ่านจดหมายคร่าว ๆ พอรู้เรื่องหนึ่งครั้ง แล้วยกพระพุทธรูปอัญเชิญขึ้นจากกล่อง เป็นพระพุทธรูปแบบปางมารวิชัย หน้าตักกว้างประมาณ 5-6 นิ้ว มีแพรบาง ๆ รองปูบนกระดานที่ตัดเป็นชั้นกรูกันกระเทือนมาในกล่องนั้น เธอรีบเชิญขึ้นไปวางให้คุณแม่ชม คุณแม่ก็พลอยดีใจดีใจด้วยในของขวัญจากพนมเปญองค์นี้ ท่านชมว่าฝีมือดี และท่านก็แนะนำว่า

“ตามคำของผู้ใหญ่ ถ้าได้พระพุทธรูปมาใหม่ต้องทำบุญบ้าน เพื่อเป็นการอัญเชิญให้ท่านอยู่ในบ้านเรา หรือที่เรียกว่าฉลองพระ”

(ก.สุรางคนางค์, 2558, หน้า 99)

ธรรมเนียมปฏิบัติที่สำคัญอีกประการของประชาชนชาวกัมพูชา คือ การนอนกลางวัน เป็นธรรมเนียมที่ชาวกัมพูชาปฏิบัติกันต่อเนื่องมายาวนาน ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **พนมนาครา** เป็นการกล่าวถึงธรรมเนียมปฏิบัติของชาวกัมพูชา คือ หลังรับประทานอาหารกลางวันจะพักผ่อน หยุดการทำงานจนถึงบ่ายสองโมง หรือบ่ายสามโมง ในฉากที่ทีมของดอกเตอร์เบเนดิกต์จะขอทำงานเพื่อเก็บข้อมูลเด็กที่ป่วยด้วยโรคประหลาดแต่ถูกหัวหน้าหมู่บ้านห้ามไว้โดยใช้ข้ออ้างว่าคนกัมพูชาต้องพักกลางวันไม่มีใครทำงาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ไม่ได้” หัวหน้าหมู่บ้านเสียงแข็ง “เป็นระเบียบราชการ...ที่นี่เราจะพักเที่ยงกันสองชั่วโมง”

“แต่...” ดอกเตอร์เบเนดิกต์ทำท่าเหมือนจะแย้ง หากพุ่มข้าวบิณฑ์สะกิดเขาเอาไว้

“คนของดอกเตอร์จะไม่พักผมก็ไม่ว่าอะไร” พาน โสภณยิ้มหากเป็นรอยยิ้มที่แห้งแล้ง ปราศจากความเป็นมิตร “แต่คนของผมต้องพัก...และทุกคนที่หมู่บ้านนี้ก็จะพัก จนกว่าจะบ่ายสอง เราถึงจะเริ่มงานกันอีกครั้งหนึ่ง

พูดจบ พาน โสภณ ก็ลุกขึ้นเดินออกไปจากห้องอาหาร ปลอຍให้ดอกเตอร์เบเนดิกต์ ได้แต่อาปากค้างด้วยความตื่นตะลึง

...“ใจเย็นครับดอกเตอร์” พุ่มข้าวบิณฑ์ปลอบ “เป็นธรรมเนียมของที่กัมพูชา... พวกเขาจะพักเที่ยงกันหลายชั่วโมงแบบนี้ละครับ บางที่พักถึงบ่ายสามด้วยซ้ำ”

(พงศกร, 2563, หน้า 310-311)

อีกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** หลังจากอาหารมื้อกลางวันแล้ว สู่ หรือสรคม อยากพาเจ้าหญิงโสคนเทียไปเที่ยวชมไร่เพื่อให้พระองค์มีความผ่อนคลาย ซึ่งเจ้าหญิงเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ แต่พระองค์และญาติต้องนอนกลางวันก่อน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“กินข้าวเสร็จแล้ว คุณอยากชมไร่ไหมละ ทางปลายไร่มีบึงมีต้นไม้ใหญ่ติดกับต้นไม้ก็มีภูเขา จะขึ้นไปบนนั้นแล้วมองลงมาก็ได้ เห็นภูมิประเทศแถบนี้ทั้งหมด ถ้าร้อนจะยืมร่มลงปลูกกันไป ดีกว่าอยู่เปล่า ๆ” เขาเชิญชวนเรียบ ๆ ซ่อนจุดมุ่งหมายไว้ภายใน...

...“ยังงี้ ๆ ก็ต้องนอนพักกลางวัน” หล่อนบอกเมื่อเขาสัม

“โอ๊ะ จริงด้วย ขอโทษทีครับ”

นางกัญเริมเอนกายลงบนแคร่เตียงหมอนมาหนุนหัวหันหลังให้เปลวแดดที่แผดกล้า อยู่บนทางดินถัดจากต้นมะขามออกไป ส่วนเด็กหนุ่มทอดร่างลงเบียดกับตาของเขา กอดห่อผ้าไว้กับอก ไม่นานที่ต่อมาก็หลับสนิท หลังอาหารกลางวันแล้วชาวเขมร ถือเป็นกิจวัตรที่จะต้องนอนพักสามชั่วโมงติดต่อกัน กว่าจะตื่นก็ใกล้ ๆ บ่ายสามโมง ต่อจากนั้นจึงจะทำกิจของตนไปจนถึงเย็นค่ำ

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 63-64)

6.2 ประเพณีและพิธีกรรม จากการศึกษานวนิยาย 12 เรื่อง พบว่า มีประเพณี และพิธีกรรมที่หลากหลาย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนา ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับการปกครอง และประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ ดังนี้

6.2.1 ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนา เป็นประเพณีและพิธีกรรม ที่ปฏิบัติกันตามความเชื่อของศาสนา ทั้งศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ เช่น พิธีปุรุषเมษ พิธีเจี๊ยนถวาน และพิธีแห่ต้นดอกหมาก

ตัวอย่างการประกอบพิธีปุรุषเมษ จากนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** พิธีปุรุषเมษเป็นพิธีทางศาสนาพราหมณ์ที่กระทำขึ้นเพื่อบวงสรวงบูชาเทพเจ้า หากต้องการให้เกิด ฤกษ์สูงสุดสิ่งที่น่าสนใจมาบูชาอันดีคือชีวิตมนุษย์ ซึ่ง ตมิสา เป็นตัวละครเอกที่ถูกพราหมณ์ในสมัย เจนละ ทำพิธีเรียกตัวเธอมาเพื่อให้เข้าร่วมพิธีแทนลูกสาวของพราหมณ์ การบูชาด้วยชีวิต เป็นสิ่งที่พราหมณ์จะกระทำแต่เมื่อชีวิตนั้นคือ บุตรของตนเอง พราหมณ์จึงไม่ยอมให้บุตรของตน ถูกบูชายันต์ จึงทำพิธีลับ ๆ เพื่อเรียกชีวิตผู้อื่นมาเข้าพิธีแทน ทำให้ตมิสาซึ่งอยู่ในภพชาติ ปัจจุบันถูกอำนาจของพราหมณ์ทำพิธีเรียกทำให้เธอเดินทางย้อนเวลามา แต่เมื่อตัวของเธอมาอยู่ ยังที่พักของพราหมณ์ กลับถูกเจ้าชายจิตเรณลักพาตัวเธอไป จึงทำให้เธอไม่ได้ถูกนำไปเข้าพิธี ดัง ข้อความต่อไปนี้

“มีผู้ใดอยู่ในห้องเจ้าอีกหรือไม่ อรุณา”

“ไม่มีจะ ท่านเป็นอะไรไป ไหนท่านบิดาว่าจะสามารถช่วยข้าให้รอดพ้นพิธีปุรุषเมษ ได้ในคืนนี้เงาท่านบิดา”

“ข้าพยายามแล้ว ข้าหาคนมาทดแทนเจ้าได้แล้ว ข้าเรียกคนมาทดแทนเจ้าได้แล้ว แล้วเหตุใดบุคคลผู้นั้นไม่อยู่ในห้องเจ้า”

“ไม่เห็นมี ชำนั่งอยู่ตรงด้านนอกประตูนี้เป็นนาน จนได้ยินเสียงท่านบิดาร้อง
จึงออกมาดู”

“ข้าเรียกคนมาแทนเจ้าไม่สำเร็จหรือ วิชาอาคมของข้าไม่สามารถทำได้หรือ
หรือไม่”

นางอรุณาก้มลงกอดบิดาสะอึกสะอื้นด้วยความหวาดกลัวในโชคชะตาของตน
ที่ต้องถูกนำไปเข้าสู่พิธีปุรุชเมธ ไม่ต่างกับพราหมณ์โสมทัตผู้บิดาที่ยังสะท้อนในหัว
อกจนปวดแสบร้าว ความพยายามเพียรทำทุกอย่างเพื่อคนมาทดแทนบุตร ทั้ง
วิทยาคมและค้นหาคนแต่ก็ไม่สำเร็จ จำต้องสูญเสียบุตรที่รักของตนในพิธีศักดิ์สิทธิ์
วันพรุ่งนี้ด้วยความอาดูร

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 6)

อีกหนึ่งพิธีที่มีการพบหลักฐานการถูกกล่าวถึงในบันทึกจดหมายเหตุ
ของจิวัตกวน คือ พิธีเจี๊นถวาน ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุษาคเนย์** เป็นพิธีทำให้
เด็กหญิงที่เข้าสู่วัยสาวด้วยการได้รับพรจากเทพเจ้า พิธีนี้พราหมณ์วราหมีได้อธิบายให้ตมิสา
ฟังเมื่อพวกเขาไปเที่ยวตลาดแล้วมีหญิงสาวเข้ามาขอให้พราหมณ์ทำพิธีให้ ดังข้อความต่อไปนี้

“แล้วผู้หญิงพวกนั้นเขามาขอร้องท่านให้ทำอะไรหรือ”

“อ้อ...จะมีพิธีเจี๊นถวานกันในวันแปดเดือนสี่นี้ นางมาทาบถามให้เข้าไปเป็น
คนเบิกพรหมจรรย์ของบุตรสาว”

ตมิสาเบิกตากว้าง ‘พิธีเจี๊นถวาน’ เธอฟังเสียงออกเป็นคำนี้ในภาษาจีนที่ใช้
คุยกันอยู่ พราหมณ์หนุ่มมองหน้าแกมสงสัยเมื่อเห็นว่าหญิงสาวทำท่าไม่คุ้นเคยกับ
พิธีดังกล่าว

“บ้านเมืองเจ้าไม่มีดอกหรือ”

“ไม่มี...ไม่เคยมี”

พอเห็นวราหมีทำส่ายหน้ามองตนอย่างปลงสังเวช...นี่เธอคงกลายเป็นคนบ้านป่า
เมืองเถื่อนในสายตาพราหมณ์หนุ่มไปเสียแล้วจริง ๆ พิธีกรรมเรื่องเบิกพรหมจรรย์
ที่เคยอ่านเจอในหนังสือของคุณพ่อ ว่ามีในช่วงของสมัยอาณาจักรเจนละจนถึง
อาณาจักรขอม น่าแปลกนัก “มีจริงด้วยหรือคะ”

“มีสิ เด็กผู้หญิงทุกคนต้องเคยผ่านพิธีกรรมนี้ทั้งนั้น เพราะร่างกายของสตรี
เมื่อเติบโตใหญ่จะต้องมีทางออกกระดูเพื่อเป็นฐานของการก่อเกิดชีวิตมนุษย์ไปสู่ความเป็น

มารดา ถ้าหากไม่เบิกทางความเป็นสิริด้วยการทำพิธีบูชาอย่างถูกต้อง เด็กผู้หญิงคนนั้น จะไม่ได้รับพรจากองค์พระศรีภักทธเรศวร นางอาจจะไม่ได้เป็นมารดาหรือไม่สามารถ คลอดลูกได้ เรื่องนี้จึงถือกันนกว่าเด็กสาวทุกคนพออายุครบเจ็ดขวบก่อนมีระดูก็ต้องมา ให้พราหมณ์หรือนักบวชอย่างพวกข้าทำพิธีเบิกพรหมจรรย์ให้”

“แล้วพวกท่านจะทำพิธีกันยังงัยหรือ...”

“ทุกปีพราหมณ์พฤตมาจารย์จะกำหนดให้วันใดวันหนึ่งในเดือนสี่เป็นวันทำพิธี เจว็นถาน ทุกครอบครัวจะรู้ว่าต้องให้ลูกสาวที่อายุเจ็ดขวบถึงสิบขวบของตัวเอง เข้าพิธีนี้ โดยไปแจ้งต่อพราหมณ์บ้นยอดพระศรีแล้วจะได้รับมอบเทียนใหญ่มาหนึ่งเล่ม มาให้พราหมณ์หรือนักบวชที่เขานับถือเป็นคนทำพิธีให้ลูกสาว พวกนางจะเป็นคนขีด สัญลักษณ์ไว้ ขำรับเทียนจากนางคนเมื่อครูเป็นสัญลักษณ์ให้รู้ว่าข้าจะเป็นคนไปทำพิธี พอถึงวันที่กำหนดในเดือนสี่ นางจะจุดเทียนแท่งนี้ไว้ที่หน้าบ้านตอนพลบค่ำ ข้าจะไป ยืนรออยู่ พอเทียนละลายมาถึงจุดที่ข้าขีดไว้ ถือเป็นฤกษ์ประกอบพิธีเจว็นถาน ข้าก็จะเข้าไปทำพิธีให้ลูกสาวของนาง...”

“คืนประกอบพิธีเจว็นถานนั้นจะมีหรรสพใหญ่ทั้งเมือง เพราะทุกบ้านที่มี บุตรสาว จะประกอบพิธีพร้อมกัน ญาติพี่น้องจะมาร่วมเป็นสักขีพยานกันพร้อมพรัง แต่ละบ้านที่จัดพิธีนี้ต้องปลุกศาลาให้ทำพิธีแยกต่างหาก แล้วข้าก็จะเข้าไปประกอบพิธี ให้เด็กสาวคนนั้นโดยวิธีสังข์ แล้วจะนำเลือดพรหมจรรย์ของเด็กสาวมามอบให้ ครอบครัวนั้นเขาเฉลิมฉลองกัน ตอนเช้าครอบครัวของพวกเขาจะเอาผ้าขาวผืนใหม่ มาพันตัวเด็กสาวพวกนั้น หากไม่แล้วเด็กสาวคนนั้นก็ต้องกลับไปเทวาลัยของข้า เป็นกรรมสิทธิ์ของข้าไปตลอดชีวิต”

ตมียาเย็นนิ่งงัน “รายละเอียดมากมายถึงเพียงนี้เชียว”

“ถือว่าพิธีสำคัญเพื่อให้เด็กสาวเข้าสู่ชีวิตสิริ เพราะวันรุ่งขึ้นเด็กสาวคนนั้นก็จะ เป็นสิริเต็มตัว จะมีชายหนุ่มมาทาบทามสู่ขอนางเป็นศักดิ์อันคู่ควร นางก็จะเป็นมารดา และผู้ให้กำเนิดชีวิตใหม่ต่อไปได้”

“เจ้าไม่เคยผ่านพิธีเช่นนี้ ไม่รู้ดอกว่าตัวเองจะไม่ได้รับพรจากองค์มหาเทพ ไปตลอดชีวิต”

(วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 201-202)

ตัวอย่างประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา จากนวนิยายเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** คือ พิธีแห่ต้นดอกไม้ เป็นพิธีที่จัดขึ้นในวันสงกรานต์ของหมู่บ้านเวียงอมรา เป็นการทำต้นไม้ที่ประดับด้วยดอกไม้เพื่อบูชาพระพุทธเจ้าโดยหลายหมู่บ้านจะนำต้นดอกไม้มารวมกันแล้วแห่ไปรอบโบสถ์ ดังตัวอย่าง

“ต้นดอกไม้ เคยเห็นไหมไอ้โมก?”

คนถูกถามส่ายหัวดิ๊ก หากทำที่สนอกสนใจ “ต้นดอกไม้” นักหนา ...ไม่ไผ่ลำยาว ที่บรรดาผู้บ่าวของบ้านแสงฟ้ากำลังช่วยกันมัดรวมเข้าด้วยกัน ขึ้นโครงเป็นรูปคล้ายโคม ขนาดใหญ่ สูงหลายสิบเมตร ระหว่างทางมาบ้านแสงฟ้าเมื่อครู่ สิงหาสนับบอก โมกษธรรมว่า ‘สงกรานต์ที่นี่จัดต่ำกว่าบ้านอื่นเขา แต่ก็คงคติความเชื่อเดียวกับที่อื่น นั่นคือ แห่ต้นดอกไม้เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาในงานสงกรานต์นั่นแหละเอ็ง’

“ชาวบ้านแต่ละคุ่มบ้านเขาจะช่วยกันหาลำไผ่ยาว ๆ มาขึ้นโครงแล้วให้ผู้สาว ช่วยกันประดับดอกไม้ที่หาเอาตามท้องไร่ท้องนา พอดกคำก็ประดับเทียน แล้วช่วยกัน หามแหไปทีลานวัด แหแข่งกันว่าของคุ่มบ้านไหนจะสวย จะโยกไหวไต่ถามกว่ากัน”

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 18)

หัวใจของเขารู้สึกอึดอัดอย่างประหลาด พิธีกรรมเล็กๆ อันน่ารักมีเพียงชาวบ้าน ในท้องถิ่นกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ ไม่มีกล้องวิดีโอกล้องโทรทัศน์ แสงแฟลช วูบวาบ ไม่มีผู้สื่อข่าวเดินเพ่นพ่าน ไม่มีเครื่องขยายเสียงดังสนั่น และไม่มีนักท่องเที่ยว ชวักไขว่ขวาย ”

คนหามแห่ต้นดอกไม้ค่อย ๆ เดินไปรอบลานกว้าง แล้ววกไปแห่แหรอบโบสถ์ หลังเล็ก ๆ ของวัดแสงฟ้า ศูนย์กลางของชุมชน ขณะที่ต้นดอกไม้จากคุ่มบ้านอื่น ๆ ยังคงทยอยเข้ามาเรื่อย ๆ

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 20)

6.2.2 ประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือ ประเพณี หรือ พิธีกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในด้าน การดูแลควบคุมไพร่พลที่อยู่ในความปกครองของกษัตริย์ ได้แก่ การแข่งน้ำ หรือพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ** ซึ่ง พิชญหรีได้ประกอบพิธีกรรมนี้เพื่อสร้างความสามัคคี ฮึกเหิมในการออกสงคราม และเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อผู้นำ ดังตัวอย่าง

ภายในห้องครมฤคฤหะมีเฉพาะผู้ทรงศักดิ์สูงสุดเท่านั้นที่รายล้อมเรียงรันทบนอกออกมาคือเสนางคบดี จากนั้นคือผู้ที่ศักดิ์ลดหลั่น สุธเสียงสังวธยายโอมการเกริกก้องลอยลรรลองเอิกอึ้ง

...โอมลิตธิสรวงศรีแก้ว แผ้วมฤตยู เอาฐเป็นแท่นแก้วนกลินฟ้ากลืนดิน
 บินเอาครุฑมาขี่ สีมือถือ สังข์จักร ธรณี ภีรอุวตาร อสุรแสงลาญทัก ททคณิศจรนาย

โอมบรมเศวตวายุ ผายผาหลวงอดคร้าว ท้าวเสด็จเหนือวัวเผือก เอาเงือกเกี่ยวข้าง
 อ่างทัดจันทร์เป็นปิ่น ทรงอินทรชภา สามตาพะเพรง แกว่งเพ็ชรกล้าฆ่าภิกษจรรไร
 (ประกาศแข่งน้ำของเกา)

ในความมืดสงัดรำบเย็น ศคชลกระเซ็นชวรนกรรจาย กายานชายไชยอวด
 ภายในครมฤคฤหะจรัสแสงพวงพุ่มด้วยอัคนี

...โอมไชยะไชยะ มหาภฤตราไตร กระทำไฉจงลิตธิ์คัสตระพทธีเรียวแรง
 แทงหอกหาญเหิมห้าว แทงดาบดาวมหิทธิ คทาสิทธิศักดิ์ ธนุระชัตแสนหา อัสดระ
 ประดาประดัง คงด้วยฤทธาานุภาพอันเดโช...

พจิแห่งโอมการตั้งคว่ำฟ้าคว่ำดิน หัวศึกทั้งสิ้นทั้งปวงล้วนคะคิกคัก ทุกหัตถา
 ขยับอัสดระประจำตน ใคร่รีนเข้ายุทธ...

(ทมยันตี, 2558, หน้า 410-411)

6.2.3 ประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อและความศรัทธา คือ พิธีที่จัดทำขึ้นภายใต้ความเชื่อหรือความศรัทธาของแต่ละสังคม เมื่อทำแล้วเกิดความสุขสบายใจหรือถูกใจ ของผู้ทำ ได้แก่ พิธีกล่อมช้าง พิธีสาปแช่ง และระบำนาคพลี

พิธีกล่อมช้างเป็นพิธีที่กระทำเมื่อมีการคล้องช้างจากป่ามาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ การกล่อมช้างกระทำเพื่อให้ช้างรู้สึกผ่อนคลายก่อนเข้าไปอยู่ในเมืองดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** เมื่อครั้งที่เจ้าชายจิตรเสนไปคล้องช้างมาได้ จากนั้นมีพราหมณ์ทำพิธีกล่อมช้างก่อนที่จะพาไปยังเมือง ดังข้อความต่อไปนี้

ทุกวันตลอดพิธี องค์จิตรเสนจะเสด็จไปร่วมคล้องช้างด้วยพระองค์เอง จนกระทั่งได้ขสารลักษณะดี มีสีเผือก สูงสามศอกเศษมีหูและหางดงาม ประทานนามเรียกขานว่า ‘ณรีกาจ’ พระนามดุจขสารทองแห่งองค์ลักษมี แล้วเหล่าพราหมณ์จักทำพิธีแห่กล่อมด้วยโคลงสตุติสมโภชขสารพญาณรีกาจเป็นขสารทรงประจำพระองค์พร้อมกับขสารอีกหลายสิบเชือกที่ได้จากการคล้อง เพื่อให้บรรดาเหล่าขสารอำลา

โพธิ์ถึงความยากลำบากในพงพกฤษ์ นำพาพระองค์และไพร่พลไปทิศทางเมืองใหญ่
ฝั่งทะเลให้บรรลุลสมประสงค์

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 454)

พิธีสาปแช่ง คือ พิธีที่ผู้กระทำการทำให้อีกฝ่ายได้ประสบกับ
ความเดือดร้อน พิธีนี้ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร** เป็นการสาปแช่งที่กระทำโดย
พราหมณ์ เพื่อแก้แค้นแทนลูก การสาปจะมีบทสวดเฉพาะ หากประกอบด้วยจิตที่มุ่งมั่นมาก
จะยิ่งทำให้การสาปนั้นเข้มขลังขึ้น ซึ่งพิธีดังกล่าวถ่ายทอดผ่านการมองเห็นของวราลีที่เธอได้เห็น
ต้นเหตุของคำสาปที่ตระกูลอิศราชต้องเผชิญอยู่และเธอเป็นผู้ได้รับผลจากคำสาปแช่งนั้นด้วย
ในเหตุการณ์นั้นเธอเห็นพราหมณ์ผู้สูญเสียลูกชายชุดหลุมฝังศพลูกจนเลือดออกจากมือ
และจากนั้นเขาก็ทำพิธีสาปแช่งด้วยความโกรธแค้นทำให้คำสาปส่งผลถึงลูกหลานในตระกูลอิศราช
ปรากฏดังข้อความต่อไปนี้

ขณะที่กำลังยืนไว้อาลัยของครักษ์ผู้นำสงสาร ร่างท้วมคู้้นตาของใครบางคนก็วิ่ง
พรวดพราดเข้ามา ร่างที่มีผมหยอกปรเปรายรวบเป็นมวยไว้ตรงท้ายทอย สวมเพียง
โจงกระเบนสีขาวค่อนข้างเก่า ร่างนั้นคุกเข่าอยู่ข้างกายศพชายหนุ่ม โดยหันหลังให้แก่
เธอ

“นคินทรลูกพ่อ...” เสียงแหบห้าวคราง พลิกร่างกำยำบนพื้นให้หงายขึ้น
ประคองร่างนั้นพาดไว้บนดัก “ใครทำเจ้าเช่นนี้ ใครทำให้เจ้าต้องตาย” ผู้เป็นพ่อเขย่าร่าง
ที่ไม่มีวันฟื้นแรง ๆ หวังให้ลูกชายคนเดียวตื่นจากการหลับใหล
แต่ก็ไร้ผล...

นคินทร! คนเรียกก้มหน้าชบลงกับอกลูกชาย คร่ำครวญปึมว่าจะขาดใจ
ความโศกเศร้า เสียใจ กับการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักสะเทือนเข้าไปถึงหัวใจคนที่
เฝ้ามอง

เมื่อสะกดกลืนความเจ็บปวดของตัวเองไว้ได้ ชายผู้นั้นก็วางร่างในอ้อมกอดลง
เหลือบมองรูปสลักที่ตั้งอยู่ไม่ไกลแหวหนึ่งอย่างไม่ใส่ใจนักแล้วลุกขึ้นยืน เหลือบมอง
รอบตัวราวกับมองหาอะไรบางอย่าง ก่อนเดินไปหยุดที่ต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งทางขวามือ
คุกเข่าลงตรงพื้นโล่งใต้ต้นไม้ นั้น ไข่มือกุดดินตรงหน้าไปเรื่อย ๆ ขุดจนมือทั้งสองข้าง
ถลอก มีเลือดซึมออกมาตามบาดแผลและเล็บที่ฉีกขาด แต่เจ้าตัวคล้ายไม่ใส่ใจ ยังคง
ขุดต่อไป

(อรพิม, 2557, หน้า 411-412)

ครั้งนี้รอบด้านมีดมีมีเพียงเสียงบริการม สวดอะไรสักอย่าง เป็นท่วงทำนอง
คุ้นหู..เสียงที่เธอได้ยินมาหลายครั้ง เสียงที่เต็มไปด้วยความอาฆาต โกรธเกรี้ยว
กระแทกกระทั้นจนหัวใจเธอสั่นระรัว

เงาหลังคันทาของชายคนหนึ่ง กำลังเปล่งเสียงสวดอยู่หน้ากองไฟชายผู้ซึ่งรวบรวม
ไว้ท้ายทอย สวมผ้าถุงสีขาวตุ่น กำลังใช้ด้ายสีขาวมัดตุ๊กตาดินเหนียวสองตัวไว้ด้วยกัน
ขณะที่ปากก็ส่งเสียงบริการมคาถา ก่อนโยนตุ๊กตาในมือเข้าสู่กองไฟ

ไฟปะทุขึ้น..เปลวเพลิงลุกโผลง...ส่งแสงสีส้มเจิดจรัส รวากับตอบรับสิ่งที่
ชายคนนั้นต้องการ

เสียงสวดเร็วเร็วมากขึ้น...มากขึ้นเรื่อยๆ ...บีบคั้นหัวใจเธอจนแทบทนไม่ได้
เหมือนมีมือที่มองไม่เห็นช่วยกันบีบเจ้าก้อนเนื้อนุ่มในอกจนเธอหายใจไม่ออก

มันอึดอัด...หายใจขัด...แน่นอกไปหมด

ทุกครั้งฟังมาถึงตอนนี้ เธอก็จะทนไม่ได้ ต้องสะดุ้งตื่น ทว่าคราวนี้กลับไม่เป็น
เช่นนั้น

เธอยังยืนอยู่ที่เดิม...ที่เบื้องหลังชายผู้ส่งเสียงรัว เร่งจังหวะเป็นท่วงทำนองเสียง
สูงต่ำ...เสียงที่ทำให้ร่างเธอสั่นสะท้าน หัวใจเต้นแรง ลมหายใจหอบจนรู้สีกว่าตัวเอง
แทบจะขาดใจตายเสียตรงนี้

วรลียกมือกดบริเวณหน้าอกตัวเองเอาไว้ รวากับจะซึ่มมันยับยั้งให้หัวใจตัวเอง
มิให้เต้นระรัวมากไปกว่านั้น

และแล้วจังหวะของเสียงที่ได้ยินนั้น ก็ค่อย ๆ ช้าลง...ช้าลง...และหยุดลงในที่สุด

(อรพิม, 2557, หน้า 416)

อีกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **พนมนาคร** คือ พิธีนาครพลี เป็นพิธีที่เกิด
จากความเชื่อและความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพญานาค เชื่อว่าการประกอบพิธีนี้จะทำให้
พญานาคพึงพอใจ และบันดาลให้คนอยู่ดีมีสุข ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ การทำพิธีนาครพลี
คือ การบูชาญ ด้วยชีวิตหญิงสาว เพื่อให้ดวงวิญญาณของหญิงผู้นั้นไปเป็นบาทบริจาริกาของ
พญานาค พิธีนี้จะทำทุก ๆ 144 ปี และในเรื่องนี้ เอเซีย คือ หญิงสาวที่ถูกพญานาคเลือก
เป็นการสนทนาระหว่างเอเชียและลิตา ดังตัวอย่าง

“หนูลองถามพวกพี่ใจ กันหา พวกนั้นก็ไม่มีใครเคยเห็นพิธีกรรมของจริง...แห่ม
แน่นะ ใครจะเคยเห็น พิธีกรรมนาคพลีครั้งสุดท้ายทำกันเมื่อหนึ่งร้อยสี่สิบสี่ปีก่อนโน้น
ไม่มีใครเกิดทันหรอก” สีธาเล่าต่อ “แต่ที่พวกเขาฟังผู้เฒ่าผู้แก่เล่าสืบทอดกันมา...
ครั้งสุดท้ายที่ทำพิธีนาคพลีกัน...เขาก็ให้หญิงพรหมจารีนะพี่เอเซีย...เอาพระขรรค์แทง
หัวใจ แล้วเอาเลือดทาบนแท่นบูชาที่อยู่บนปราสาทประธาน...เป็นเครื่องพลีบูชา
แบบเดียวกับในระบำนาครีที่เราเห็นเมื่อคืนวันจันทร์คราสยังงี้จะ...”

(พงศกร, 2563, หน้า 296)

การศึกษาด้านขนบธรรมเนียมประเพณีจากนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของ
นักประพันธ์ไทย พบว่า มีธรรมเนียมและจารีตที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและการดำเนินชีวิต
ในด้านประเพณีและพิธีกรรม มีประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนา การปกครอง
และความศรัทธา ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งหมด เป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม
อย่างมีแบบแผน และส่งผลทางด้านจิตใจของคนในสังคม

7. ด้านวิถีชีวิต พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตได้ให้ความหมายของวิถีชีวิตว่า
ทางดำเนินชีวิต เช่น วิถีชาวบ้าน ในงานวิจัยนี้ ได้แบ่งวิถีชีวิตที่ตัวละครเอกเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์
กับบริบทด้านการดำเนินชีวิต 3 รูปแบบ ได้แก่ การดำเนินชีวิตประจำวัน สาธารณสุขและ
การแพทย์ และกิจกรรมอื่น ๆ ดังนี้

7.1 การดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่ทำกิจวัตรต่าง ๆ
ในชีวิตประจำวัน เช่น การอาบน้ำ การเข้าห้องน้ำ การซื้อขาย รวมถึงกิจกรรมที่รวมตัวกัน
เพื่อทำกิจกรรมสิ่งใดสิ่งหนึ่งทางสังคมร่วมกัน

ตัวอย่างวิถีชีวิตด้านการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในเมืองเศรษฐกิจปุระ
จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุภาคเนย์** ในฉากที่ตมิสาได้อาบน้ำเป็นครั้งแรกเธอได้เห็นว่า
คนในบ้านเมืองนี้เปลื้องผ้าอาบน้ำ ทั้งนี้การเปลือยกายอาบน้ำนอกจากการชำระร่างกายแล้ว
ยังถือว่าเป็นการรับพรจากพระเจ้าโดยไม่มีสิ่งใดมาเป็นเครื่องกีดขวางอีกด้วย ดังข้อความ
ต่อไปนี้

“อาบน้ำ”

หญิงสาวยืนกระพริบตาปริบ ตื่นตะลึง เมื่อมัทริกาพาเธอเดินมาถึงปลายทาง
สระน้ำทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ด้านในรั้วกำแพงนั้น มันเป็นบ่อบารายใหญ่
มีต้นไม้ปลูกครีမ်สวยงาม ต้นไม้ของตกแต่งทุกอย่างได้สัดส่วนร่วมกับมีการออกแบบ

จัดวางไว้ตลอดขอบสระสี่ด้านอย่างวิจิตร ต้นไม้สูงใหญ่ โขดหิน รมเย็นสวยงาม จนและดูเหมือนตกอยู่กลางบ่อโนดาตบนสรวงสวรรค์

สวยอย่างน่ามหัศจรรย์เกินกว่าจะเป็นบ่อน้ำที่น้ำมีมนุษย์ชุดขึ้น เสียงน้ำไหล และกลุ่มสตรีหลายนางยืนอาบน้ำอยู่ในบ่อบารายอย่างสนุกสนาน เมื่อมัทริกาชี้นิ้วสั่งให้เธอไปทางสระอาบน้ำ ตมิสาเห็นภาพนั้นถึงกับหน้าแดงกำ

‘นี่เธอต้องถอดเสื้อผ้าลงไปอาบน้ำ เหมือนหล่อนพวกนั้นด้วยนะหรือ’...ยังไม่ทันเอ่ยถามอะไร ผู้หญิงคนอื่น ๆ ที่มาด้วยกัน ก็ปลดเปลื้องเครื่องแต่งตัวลงไปว่ายน้ำกันต่อหน้า ส่งเสียงหัวเราะกันคึกคักกันอย่างสำราญ

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 69–71)

ในเรื่องเดียวกันนี้ มีการอธิบายเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันของคนที่อยู่ในชนชั้นเจ้านาย เมื่อตื่นขึ้นมาจะมีข้าทาสเตรียมอุปกรณ์สำหรับชำระล้างหน้า เช่น น้ำและไม้ช้อนสำหรับทำความสะอาดฟัน เครื่องใช้ต่าง ๆ มักนำมาจากธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พวกนางศฤงคารเตรียมขันน้ำ ผ้าซับหน้า ให้เธอล้างหน้าล้างตาในห้องนั้น แท่งไม้ช้อนทูปลายแตกเป็นพู ตะปลายเกลือกเล็กน้อยยื่นส่งมา นางศฤงคารยกท่าท่าขัดพังให้ดูรู้ว่า เป็นแปรงสีฟันธรรมชาติของคนที่นี่ เธอจึงเอามาทำความสะอาดฟัน แถมยังรู้สึกใช้ได้ดีไม่แพ้ยาสีฟันสมัยใหม่มีฟลูออไรด์ด้วยซ้ำ หญิงสาวค่อย ๆ รู้สึกตื่นตากับสิ่งแปลกใหม่ที่เข้ามาหาตน จนลืมความสับสนของตนลงไปบ้าง

พอเริ่มปรับตัวได้...อะไรอะไรก็ดูไม่แปลกไปจากเมืองสมัยใหม่เท่าไรนักหรอก อุปกรณ์เครื่องใช้ไม้สอยของผู้คนที่นี้ทำจากธรรมชาติ ดัดแปลงเป็นวัสดุมาใช้ในกิจวัตรประจำวันได้อย่างลงตัวเรียบง่าย ยิ่งทำให้รู้สึกใกล้ชิดและผูกพันกับสิ่งรอบตัว ซึ่งละเมียดละไมมากกว่าชีวิตในเมืองใหญ่ของเธอนัก

เธอถูกพาออกจากห้องบรรทมมายังห้องด้านล่างอีกห้องหนึ่งที่มีทางเดินถึงห้องบรรทมโดยตรงไม่ผ่านที่ไหน ๆ ห้องเล็ก ๆ ด้านล่างมีหีบข้าวของใถกระเป๋องจัดวางเป็นระเบียบ เหมือนเพิ่งถูกทำความสะอาดเตรียมไว้รอรับเธอ

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 131)

อีกตัวอย่างของวิถีชีวิตหรือกิจวัตรประจำวันของชาวกำพูชาจากนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร** เป็นเหตุการณ์ที่วราลีเดินทางไปออยเปตเพื่อใช้หนี้พนันให้พี่สาว เธอได้พบเห็น

กิจวัตรประจำวันของคนในบริเวณชายแดนไทยกัมพูชา คือ ประชาชนกัมพูชาจะนำสินค้าผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองเพื่อมาค้าขายในเขตประเทศไทย ในขณะที่คนไทยรวมถึงชาวต่างชาติจะเดินสวนทางกันเพื่อเข้าไปยังประเทศกัมพูชาเพื่อท่องเที่ยวหรือเข้าไปยังบ่อนการพนันในเขตกัมพูชา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พ่อค้าแม่ค้าจำนวนมากต่างลากรถบรรทุกของตัวผ่านถนนขนาดสี่เลนที่มุ่งสู่ด่านตรวจคนเข้าเมืองบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาอย่างไม่ขาดสาย เพื่อนำสินค้าข้ามไปขายยังตลาดโรงเกลือในฝั่งอรัญประเทศ สวนทางกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหลายคนที่แบกเป้ หิ้วกระเป๋ามุ่งหน้าสู่ด่านตรวจคนเข้าเมืองทางกัมพูชา

วรลีสเปื่อนสายตาจากภาพความสับสนวุ่นวายบนท้องถนนกลับมายังภาพหญิงสาวร่างอวบอ้วนในชุดเสื้อยืดสีขาวพอดีตัวกับกางเกงยีนส์น้ำเงินเข้ม

(อรพิม, 2557, หน้า 9)

7.2 ด้านสาธารณสุขและการแพทย์ เป็นวิถีชีวิตของชุมชนในการจัดการทางด้านสุขภาพอนามัยที่เกิดจากการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ จากนวนิยาย 12 เรื่อง พบวิถีเกี่ยวกับด้านสาธารณสุขและการแพทย์ ได้แก่ การทำคลอด การผ่าตัด และการใช้ยารักษาโรค

ตัวอย่างการทำคลอด จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุขาดเนย์** จากเหตุการณ์ที่เจ้าชายจิตรเสน พากำลังไพร่พลเดินทางเพื่อหาทางออกสู่ทะเลนั้นต้องใช้เวลาในการเดินทางที่นาน ระหว่างเดินทางมีข้าของพระองค์ตั้งครุฑและคลอดลูกระหว่างการเดินทางทำให้ตมิสาได้พบการทำคลอดที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อช่วยเหลือแม่และลูกหลังคลอดด้วยการใช้ข้าวสุกพอกปิดให้แม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตมิสาจึงได้เห็นการคลอดเป็นครั้งแรกในชีวิต ท่ามกลางป่าเขาและชีวิตที่อยู่ใกล้ขีดธรรมชาติ แต่มีธรรมเนียมกลุ่มชนที่สืบทอดกันมา ความยุ่งยากทั้งหลายผ่านพ้นไปด้วยพิธีกรรมที่ฝ่ายหญิงทุกคนในหมู่บ้านมาช่วยกันจัดเตรียม

หญิงสูงวัยที่ทำคลอดจะเตรียมข้าวสวยที่หุงสุกใหม่มาจัดใส่กระทงใบตอง ประคองมาพอกแผลให้แก่แม่ที่เพิ่งคลอดบุตร โดยจะใช้ข้างสวยหุงร้อน ๆ พอกปิดให้แม่เด็กหลังจากคลอดเสร็จสิ้น จนถึงท้องน้อยแล้วทิ้งไว้ตลอดทั้งคืน ความระอุของข้าวสวยสุกจะช่วยรักษาบาดแผลและเร่งให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็ว พรุ้งนี้เข้า นางก็จะสามารถเดินไปทำพิธีอาบน้ำที่แม่น้ำพร้อมลูกคนใหม่ได้ตามประเพณี

(วรรณวรรณ, 2558, หน้า 317)

อีกตัวอย่างเป็นภูมิปัญญาในการใช้ยาจากดอกบัว จากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ** ในฉากที่พิษณุหรือเกศวรรเดินทัพในป่า ซึ่งช่วงนั้นเป็นฤดูฝนทำให้กองกำลังเจ็บไข้กันเป็นจำนวนมากรวมถึงพระองค์ด้วย ขณะที่พักอยู่นั้นพระองค์เหมือนได้พบกับชลันธรีในฝันชลันธรีนำดอกบัวมาถวายและให้พระองค์เสวยให้หมด จากนั้นนางก็จากไปพิษณุหรือเกศวรรสะดุ้งตื่นได้สติจึงเรียกหาดอกบัว โดยกล่าวถึงสรรพคุณของดอกบัวในการรักษาโรค ซึ่งปัจจุบันยังมีการนำดอกบัวมาใช้เข้าเครื่องยาเพื่อรักษาโรคตามสรรพคุณต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

เมล็ดอ่อนให้รสดี กลีบอ่อนแลเกษรมีกลิ่นสุคนธ์ ลมปราณที่ให้ชุ่มมันจนผะผ่าว
บรรเทาหลง ความระหายระโหยที่ทรงอยู่ค่อยมลาย
ปัทมะใช้เป็นโภชชะ...ยา!
พิษณุหรือเกศวรรกอบกมลไว้ในหัตถ์ “ซาล!” นางอันเป็นที่รักยังห่วงใย พิษณุหรือให้สัญญา
“บารายในนาครวัดจักเดียรดาษด้วยปัทมา!”
รสชมแห่งปัทมทล...กลีบบัว...อ่อนหอมชื่นฤทัยกว่าสะเดาป่า เมล็ดอ่อน
บรรเทาความระหายจากพิษไข้ป่าได้อย่างดี
“นางคือปัทมาลยา...พระแม่ลักษมีสมนาม”

(ทมยันตี, 2558, หน้า 636-637)

7.3 วิธีชีวิตด้านอื่น ๆ นอกจากการดำเนินชีวิตประจำวัน และด้านสาธารณสุข และการแพทย์แล้ว วิธีชีวิตด้านอื่น ๆ จากนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทยที่น่าสนใจ ได้แก่ การทำเกลือโบราณ และการตัดสินโทษ ดังนี้

ในอดีตเกลือมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างยิ่ง การทำเกลือและความสำคัญของเกลือสะท้อนผ่านนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุขาดเนย์** ในฉากที่ตมิสาและเจ้าชายจิตรเสนเดินทางไปหาทางออกสู่ทะเล ระหว่างการเดินทางได้พบหมู่บ้านที่ทำเกลือโบราณ ผู้ประพันธ์ได้แสดงวิธีการทำเกลือและอธิบายเรื่องเกลือไว้นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นความสำคัญของเกลือทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อความเจริญบ้านเมืองอีกด้วย ดังข้อความต่อไปนี้

เริ่มมีการหากรองเศษดินออกจากน้ำ...คล้ายสมัยปัจจุบันที่เขาเรียกวิธีการนี้ว่า ‘เกละ’ เกลือ ตมึสามองวิธีการแยกน้ำเกลือแบบโบราณที่ไม่น่าจะแตกต่างจากปัจจุบันเท่าใด โดยการตัดท่อนซุงออกมา นำดินเหนียวมายาปิดหัวท้าย คว้านตรงกลางท่อนเหมือนคว้านทองเรือ แต่เจาะรูด้านล่าง เอาทราย ฟาง และหญ้าแห้งมาอัดใส่จนแน่นท่อนซุง นำไปวางตั้งบนขาหยั่งแล้วเอาน้ำจากดินเกลือเทราดลงไป ต่อท่อไม้ไผ่จากปลาย ‘เกละ’ มาลงหม้อดินที่เคี่ยวบนเตาดินด้านข้าง พอผ่านวิธีการเช่นนี้ก็จะได้เกลือคุณภาพชั้นดี ปราศจากเศษดินปะปน ทั้งยังทำได้ปริมาณมากกว่าเก่าเสมือนเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเกลือธรรมชาติที่เกิดขึ้น

“เกลือจากผืนดินที่มีคุณภาพพิเศษนัก ดีกว่าเกลือทะเลของพวกจามที่ส่งขายคนจีนเสียอีกรู้ไหมตมึสา”

“ใช่...การหมักปลาไปทางไกล หากเจ้าได้เกลือจากดินไปหมักปลา จะอยู่ทนนานกว่าใช้เกลือทะเลหมักปลาเสียอีกนะ...พวกคนจีนเขาจึงแสวงหาเกลือจากดินนี้กันนัก”

องค์จอมทัพปลาบปลื้มหทัยนักหนา เพราะ ‘เกลือ’ วิเศษนี้ถือได้ว่าเป็นสินค้าที่มีค่ามากในสมัยนั้น สามารถนำไปทำยา ทำอาหารที่ทุกครัวเรือนจำเป็นต้องใช้... จำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ ที่สำคัญเกลือเป็นส่วนประกอบหลักของอาหารพื้นบ้านที่นี่ เมื่อนำไปหมักกับปลาและสัตว์น้ำเก็บไว้จะกลายเป็นอาหารชั้นเลิศที่ถือเป็นอารยธรรมทางอาหารที่สืบทอดต่อไปถึงวันข้างหน้าของท้องถิ่นแห่งนี้ ‘ปลาร้า’

การเดินทางเหมือนจะเป็นอยู่เช่นนี้ จนกว่าจะไปเมืองท่าศรีวิสต์ปุระ ทุกช่วงที่แวะพำนักรับเสบียงเดินทางและซ่อมแซมเรือพระองค์จะโปรดให้มีการจัดตั้งสถานที่เพื่อให้ผู้ติดตามเข้าไปบูชาองค์พระมหาเทพ ตามที่พราหมณ์ยัชวันแนะนำให้กระทำการบูชาองค์พระศรีภัทเรศวรารไปตลอดทาง

(วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 278)

อีกตัวอย่าง คือ การดัดสินโทษ เป็นวิธีการตัดสินคดีที่น่าสนใจ ด้วยพิธี “พิพาทแห่งสวรรค์” จากนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** มีเหตุการณ์ที่พระนางชวันจาได้ทำความผิดแต่ไม่ยอมรับ โดยมีคู่กรณีคือฉามิลลา ความผิดนี้ไม่มีใครรู้ข้อเท็จจริงมีเพียงสองคนเท่านั้น เจ้าชายจิตรเสนจึงใช้วิธีการตัดสินด้วยการใช้ความศรัทธาและหลักจิตวิทยาในการตัดสินโทษผู้กระทำผิด โดยนำผู้ที่กล่าวหาและถูกกล่าวหาขังไว้ในปราสาท 3 วัน ถ้าหากผู้ใดกระทำผิด

ย่อมรู้อยู่แก่ใจ การถูกจำกัดพื้นที่ 3 วัน จะทำให้ผู้นั้นเกิดความกระวนกระวาย และหวาดกลัว จนทำให้ในที่สุดยอมรับสารภาพนับเป็นภูมิปัญญาการตัดสินที่น่าสนใจ ดังข้อความต่อไปนี้

...แล้วทรงทวาดก้อง “เมื่อไม่มีผู้ใดชี้ผิดถูกได้ มีเพียงเจ้าฉามิลลาเป็นผู้กล่าวหา พระนางชวันจาในข้อหาอุกอาจ ข้าก็จักมอบให้สรวงสวรรคเป็นผู้พิจารณา พวกโชนจงนำพานางฉามิลลาไปที่เรือนพักฝ่ายใน และพาพระนางชวันจากลับที่ตำหนักควบคุมคนทั้งสองตลอดจนข้าทาสตฤงคาร ห้ามออกนอกบริเวณ จนกว่าจะเสร็จสิ้นพิธีพระบรมศพองค์ภวธรรมัน จากนั้นข้าจะเริ่มต้นไต้สวนเรื่องราวนี้ทั้งหมดด้วยพิธี ‘พิพาทแห่งสรวงสวรรค’”

ทุกคนในห้องพระโรงรับฟังต่างพากันเงยบกริบ การพิจารณาคดีอันเร้นลับจากสรวงสวรรคบนดินแดนศักดิ์สิทธิ์แห่งพระภัทเรศวรารามายถึงการพิจารณาคดีพิพาทที่มีการโต้แย้งกันสองฝ่าย ที่ไม่มีผู้ใดรับรู้คนผิดถูก จึงให้องค์พระมหาเทพเป็นผู้ชี้ขาดโดยการนำพาตัวคู่กรณีไปขังในปราสาทหินที่ปลูกสร้างอยู่เบื้องหน้าพระราชวังจำนวนสิบสองหลัง คู่ความจะถูกนำตัวไปกักขังอยู่ในปราสาทคนละหลังเช่นนั้นสามวัน โดยความเชื่อมั่นต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของปราสาททั้งสิบสองหลังและอำนาจแห่งองค์พระมหาเทพ เมื่อคู่กรณีออกจากปราสาทแล้วฝ่ายคนผิด ก็จะถูกดลบันดาลให้เป็นไข้ล้มตายภายในเร็ววัน

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 539)

ตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติด้านการดำเนินชีวิตที่สำคัญคือ การดำเนินชีวิตประจำวันด้านสาธารณสุขและการแพทย์ และด้านอื่น ๆ พบว่า การนำเสนอวิธีมักเป็นนวนิยายที่เล่าเรื่องเกี่ยวกับอาณาจักรโบราณมากกว่าปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกัมพูชาสมัยปัจจุบันผู้คนมีวิถีปฏิบัติที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย

โดยสรุปปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติของสังคม ทั้ง 7 ด้าน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครและปัจจัยแวดล้อมในสังคม ทั้งด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทั้งที่เป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้รับรู้เห็นเหตุการณ์ถ่ายทอดสู่ผู้อ่านได้เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมกัมพูชาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยในอดีตผู้คนดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติจึงมีการพึ่งพิงและใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติต่อมาได้มีการรับวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้าไปทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตของผู้คนก็เปลี่ยนแปลงตาม ในภาพรวมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกัมพูชามีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยหลายด้านโดยเฉพาะ ด้าน อาหาร ศาสนาและความเชื่อ

ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ กระบวนการพัฒนาสังคม อาจเกิดขึ้นในระดับบุคคลหรือระดับประเทศก็ได้ วัตถุประสงค์ในการพัฒนาสังคมเป็นไป เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในสังคมนั้น ๆ เช่น การพัฒนาความรู้ การจัดสรรที่ทำกิน การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ เป็นการขจัดความทุกข์และอำนวยความสะดวกที่สะดวกสบายแก่ สมาชิกในสังคม เมื่อสังคมมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้ประชาชนมีความสุข สังคมเป็นระเบียบ ส่งผลให้ประเทศมีความมั่นคงมั่งคั่งและเจริญก้าวหน้า จากการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอก กับกลไกการพัฒนาสังคมเป็นความสัมพันธ์ของตัวละครเอกที่สะท้อนผ่านการดำเนินชีวิต หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคมนาคม และด้านความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ ดังนี้

1. **ด้านการศึกษา** การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาชาติ ทั้งการศึกษา ในระบบ คือ การศึกษาที่เป็นไปตามหลักสูตรของภาครัฐที่กำหนดให้ประชาชนในประเทศของตน มีการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงการศึกษาในระดับสูง และการศึกษานอกระบบ คือ การศึกษา นอกระบบของโรงเรียน เป็นการศึกษาที่ไม่มีการจำกัดอายุ เนื้อหาและการวัดประเมินผลยืดหยุ่น และสอดคล้องกับผู้เรียนหรืออาจเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความสามารถเฉพาะตนเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตได้ จากการศึกษานวนิยายจำนวน 12 เรื่อง ตามยุคสมัยของกัมพูชา พบวิธีการเรียน การสอนทั้งในระบบและนอกระบบ ได้แก่ การศึกษาจากพราหมณ์ การศึกษาในระบบ และการศึกษาจากบิดามารดา ดังนี้

1.1 **การศึกษาจากพราหมณ์** การศึกษาของไทยในอดีตเป็นการศึกษาจาก พระภิกษุสงฆ์ ในขณะที่การศึกษาของชนชาติขอมในอดีตศึกษาโดยมีพราหมณ์เป็นผู้ประสาทวิชา ทั้งด้านการเมือง การปกครอง หลักธรรม เวทย์มนตร์ โดยนวนิยายที่ตัวละครเอกศึกษาจาก พราหมณ์ ได้แก่ เรื่อง **จันทราอุษาคเนย์ อปสรามนตรา สุริยวรรณ และมนตร์อัปสร**

ตัวอย่างตัวละครเอกที่ได้รับการศึกษาความรู้จากพราหมณ์ ในนวนิยายเรื่อง **อปสรามนตรา** คือ เจ้าหญิงปราณ ในฉากที่พราหมณาจารย์สนทนากับชาณหะวี และเอ่ยถึง เจ้าหญิงปราณว่า เป็นผู้ที่ไม่หาความรู้รอบด้านโดยมีพราหมณาจารย์เป็นผู้สอน ดังข้อความ ต่อไปนี้

“ปราชญ์สหายเจ้าเป็นสระเรือที่มีวาสนาสูงส่ง ลำพังจักให้นางคอยดูแลแต่นางคงไม่พอสำหรับอนาคต มนต์ไสยทั้งดำขาว สิ่งใดที่ไกวัลย์รู้ นางต้องรู้เท่าทันมันแล้ววันหนึ่งนางจักต้องได้ใช้ร่วมกับมันฤาอาจต้องใช้เพื่อปราชญ์ก็ได้” หิริญะราชครูพรหมณาจารย์ผู้เก่งกล้ากล่าวขึ้นกับชาณหะวี ในวันที่ศิษย์รักเริ่มทบทวนการบังคับช้างเพื่อการศึกษา ท่านเป็นผู้ทรงศิลป์ที่ไม่ถ้อยศถาบรรดาศักดิ์มีชีวิตเรียบง่ายในป่าไพร่มากกว่าอยู่ในราชสำนักของมหิธรปุระ แต่พระราชพิธีจักมีขึ้นไม่ได้หากขาดหิริญะ ฉะนั้น หิริญะจึงเสมือนคนพิเศษสำหรับราชสำนัก ในอดีตมีตำแหน่งถึงราชครู แต่โดยปกติหิริญะพอใจเป็นแค่อาจารย์ แลเปรียบเหมือนบิดาของไกวัลย์และปราชญ์เท่านั้น

(จุติศร, 2553, หน้า 90-91)

อีกตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ** พิชณุหรืเกศวรได้รับการศึกษาทั้งด้านการใช้อาวุธ พระเวทย์ กับพรหมณาจารย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชนงแห่งพิชณุหรืขมวดมุ่นแนบแน่นรำคาญหทัยสำหรับบุรุษ ‘สระรี’ คือความยุ่งยาก แม้ชลันธรีจะ ‘ถูกส่งตัว’ มาเพื่อให้เคยคุ้นต่อศักดิ์ที่จะตรงร่วมกันในภาคหน้า ทว่าความจริงคือ...ทั้งสองไม่เคยคุ้นกัน!

ชลันธรีอยู่ ณ บรรยงค์

พิชณุหรือยู่ ณ บรรณาลัย

ยามนางมาร่ำเรียนวิทยากับพรหมณาจารย์ พิชณุหรืไปฝึกคมไรอาอัศวะหากนางไปเยือนคมไร พิชณุหรืจะแซ่เขื่อนไปฝึกอัศวะ ไกลนางเท่าไร ศานติในฤทัยจึงบังเกิด

การยาตราคราวนี้เป็น ‘หน้าที่’ อันต้องพิทักษ์มิให้เกิดอะไรต่อนาง อัศวะอาจจะรุดรวดเร็วในทุ่งเกษตรบ้านแต่ในพนาอัศวะมิได้เร็วกว่าคมไร ในที่รชฎุมไรใช้การได้ดีกว่าด้วยซ้ำ

พอเข้าพงทึบ พิชณุหรืต้องเปลี่ยนพาหนะใช้คมไร ตอนนั้น...แน่ถ้าว่าเจนจบเท่านั้น?

เหล่าพลไพร่ ณ โรงคมไรเคยแซ่ซ้องถึงนาง “นางวางบาศแม่นยำ”

พิชณุหรืทะยานด้วยความพิโรธขานคำ “เราเล่า?”

จากนั้นก็มีใครหาญกล้ากล่าวขาน ทว่าพิษณุหรื ‘รู้’ นางยังไปที่นั่น ‘สำแดง’
วิทยาแห่งนาง เช่นนี้...พิษณุหรืจึงฝึกฝนในอศวะมากกว่า!

(ทมยันตี, 2558, หน้า 78-79)

1.2 การศึกษาในระบบ หมายถึง การศึกษาที่มีการกำหนดจุดมุ่งหมายวิธีการศึกษา มีหลักสูตร การวัดการประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการศึกษา ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชา รวบรวมสมัยที่ศึกษาในระบบ ทั้งการศึกษาในประเทศของตน เช่น โสวัณ ที่ศึกษาในโรงเรียนที่พนมเปญ ตัวละครเอกบางตัวมีการไปศึกษาที่ต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศส ซึ่งความนิยมไปศึกษาต่างประเทศฝรั่งเศสของคนกัมพูชานั้น เนื่องจากสมัยที่ฝรั่งเศสเข้าไปปกครองประเทศกัมพูชา ได้สร้างบรรทัดฐานใหม่ในสังคม ผู้ที่จะสามารถเข้าไปทำงานในระบบ การปกครองของฝรั่งเศสได้ต้องมีความรู้ภาษาฝรั่งเศส จะทำให้ได้รับตำแหน่งและสถานะสูงในสังคม ในช่วงเวลานั้นโรงเรียนในประเทศกัมพูชามีน้อย ผู้ที่ต้องการศึกษาในระดับสูงต้องไปศึกษาต่างประเทศ ดังที่ อิบตี บัวคำศรี (2547, หน้า 36) ได้กล่าวถึงการศึกษาของประเทศกัมพูชาไว้ว่า ...นอกจากจำนวนและโอกาสในการเข้าศึกษาที่จำกัดแล้ว การศึกษาชั้นสูงในกัมพูชาก็เกิดขึ้นช้ามาก โรงเรียนที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาอย่างเต็มรูปแบบเพิ่งมีใน ค.ศ. 1935 คือ ลีเซอส์สุวตธิ์ และเมื่อลีเซอ์แห่งนี้เปิดมาได้ 5 ปี ก็เพิ่งมีผู้สำเร็จการศึกษาเพียง 4 คน ลีเซอ์สุวตธิ์ เป็นสถาบันการศึกษาระดับสูงที่สุดในกัมพูชา ผู้ที่จะศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องไปศึกษาที่เวียดนามหรือฝรั่งเศส โดยตัวละครเอกจากนวนิยายกัมพูชาสมัยของนักประพันธ์ไทยที่เดินทางมาศึกษาที่ประเทศไทย คือ ท่านชายเขมรินทร์ และตัวละครที่เดินทางไปศึกษาต่างประเทศฝรั่งเศสหรือประเทศอังกฤษ ได้แก่ ท่านชายเขมรินทร์ เจ้าหญิงโสคนเทีย และเจ้าแก้วรัตเกล้า

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรี** ในฉากที่อินทรีได้สนทนากับเสด็จ ถึงการสอนภาษาไทยให้เจ้านายเล็ก ๆ ของกัมพูชา ได้แก่ หญิงขาว หญิงดำ และหญิงน้อย ซึ่งอินทรีอ้างว่า หญิงขาวและหญิงดำไม่ได้สร้างความสนใจแก่ครู เสด็จเป็นห่วงแต่หญิงน้อย เพราะหญิงขาวและหญิงดำเคยเล่าให้เสด็จฟังว่า หญิงน้อยพูดจาไม่ดีกับอินทรี ซึ่งอินทรีอ้างว่าหญิงน้อยไม่โปรดภาษาไทย และไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียน จึงทำให้เสด็จทรงกริ้วและรับสั่งถึงความสำคัญของการศึกษาและข้อจำกัดของสถานศึกษาในประเทศกัมพูชาที่มีมหาวิทยาลัยไม่มาก ทำให้เจ้านายหรือผู้ที่มีฐานะต้องส่งลูกหลานไปเรียนที่ไซ่ง่อนหรือฝรั่งเศส ดังข้อความต่อไปนี้

“น่าเกลียด ไม่มีมารยาท ชอบพูดอะไรเหลวไหลเสมอการเรียนให้รู้ทุกภาษาเท่าที่จะเรียนได้เป็นของจำเป็น ผู้ใหญ่ตรึงตรองเห็นสมควรว่าน่าจะต้องเรียนจะเอาแบบอย่างพวกปุ่ย่าตายายสมัยโบราณอย่างไรได้ เจ้านายผู้หญิงถูกเก็บไว้แต่วังเรียนแต่การบ้านการเรือน ถึงเวลาจำเป็นจะต้องรับแขกออกหน้าออกตา ก็ไม่รู้ภาษาพูดกันไม่ได้ ฉันรู้สึกว่าการศึกษาศึกษาการสมาคมของผู้หญิง ทางเมืองไทยของคุณดีกว่าเรามาก มีบางสิ่งบางอย่างที่พวกเราต้องการจะตามอย่างไบบ้าง ในเมื่อเรามีโอกาสจะดีขึ้นได้ ที่เมืองไทยมีมหาวิทยาลัยให้ผู้หญิงเรียนกันมานานแล้ว แต่ของเราพวกเจ้านาย ลูกผู้ดี ต้องไปเรียนที่ไซ่ง่อนหรือที่ฝรั่งเศส”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 412)

ในสมัยหนึ่งชนชั้นสูงในกัมพูชานิยมไปเรียนต่อที่ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเจ้าหญิงโสคนเทีย ตัวละครเอกจากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ก็เป็นหนึ่งในนั้น ในฉากที่สุพูดคุยกับเจ้าหญิงถึงแนวทางการช่วยเหลือเจ้าหญิงกัมพูชา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ผมจะหาทางช่วยคุณให้ได้ไปสมทบกับพี่สาวที่ฝรั่งเศส”

“จะถือว่าเป็นบุญคุณสูงสุด” หล่อนละล่ำละลัก “ประเทศเดียวที่อยากไปคือฝรั่งเศส อย่างน้อยก็เป็นประเทศที่คุณเคย เป็นประเทศที่ฉันพอจะมีครู มีเพื่อน”

“คุณเคยเรียนที่นั่น”

“ฉันจบจากฝรั่งเศส กลับไปอยู่กัมพูเจียได้สองปี หล่อนนอลก็ยึดอำนาจฉันแม่จะเป็นราชวงศ์ ก็ถือว่าตัวเป็นราชวงศ์ปลายแถว เป็นราชวงศ์นอกราชวงศ์”

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 29)

1.3 การศึกษาจากบิดา-มารดา นอกจากการเรียนรู้จากครูบาอาจารย์แล้ว ตัวละครเอก ยังได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาทั้งในด้านชีวิตและวิชาความรู้ โดยตัวละครเอกที่ได้รับการอบรมจากบิดามารดาเด่นชัดที่สุด คือ อินทรีรา จากเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรีรา** และแก้วรัตเกล้า จากเรื่อง **แก้วรัตเกล้า**

ตัวอย่างการศึกษาจากบิดามารดาในนวนิยายเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** ในฉากที่เจ้าแก้วรัตเกล้า นึกถึงช่วงเวลาที่บิดาคอยอบรมสั่งสอนให้ความรู้ โดยเฉพาะเรียนรู้อ่านเขียนเอง เพื่อการดูแลพื้นที่และประชาชนให้เป็นสุข ดังตัวอย่าง

ปราสาทหิน อโรคยาศาล ธรรมศาลา แม้แต่ซากกองดินกองหินที่เคยเป็น
โบราณสถานมาก่อน ทุกแห่งบนดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เสียด้วยซ้ำไปกระมัง
หล่อนเห็นและจำได้มาตั้งแต่เด็ก ๆ

ท่านพ่อชอบจูงมือพี่ชายเมืองแมนสรวงและหล่อนเข้าไปในห้องอักษรฯ หลังสุด
เมื่อเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้วด้วยซ้ำ

‘เมืองแมนสรวง นางแก้ว สักวัน...เจ้าจงกลับไปแผ่นดินต่ำไปที่เมืองพระนคร
ไปบอกทั้งณรงค์ฤทธิ์และผู้คนที่นั่นว่า...ให้มาดูแลเวียงอมรา คูบ้านเมือง คูผู้คน ที่มีที่
ยึดเหนี่ยวจิตใจ แม้หลายคนอาจคิดว่ามันหมดสิ้นไปแล้ว มันยากจะมีอยู่จริง
หากเวียงอมราคือชีวิตที่ปรับตัวและอยู่รอดโดยไม่ทิ้งรากถอนโคนตัวเอง ขณะที่
แผ่นดินต่ำเสียอีกแม้จะมีตัวตน บ่งบอกว่าประเทศอยู่บนแผนที่โลก แต่กลับเติม
ไปด้วยสิ่งรกร้าง ปรกัหักพัง และทรุดโทรม ร้างไร้ชีวิตวิญญาณโดยสิ้นเชิง

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 102)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคมด้านการศึกษา พบว่า
ตัวละครเอกได้รับการศึกษาอย่างดี โดยในอดีตมีการศึกษาจากพราหมณ์ รวมถึงบิดามารดา
ในปัจจุบันได้รับการศึกษาตามระบบ ซึ่งประชาชนกัมพูชานิยมไปศึกษาที่ต่างประเทศ โดยเฉพาะ
ประเทศฝรั่งเศส หรือประเทศไทย ควบคู่ไปกับการอบรมสั่งสอนของบิดามารดา

2. การเมืองการปกครอง คือ การใช้อำนาจอธิปไตยตามกฎหมายในการบริหาร
และจัดการประเทศ ในงานวิจัยนี้แบ่งปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคม
ด้านการปกครองเป็น 3 ยุค ได้แก่ การปกครองสมัยก่อนพระนคร การปกครองสมัยพระนคร
และการปกครองสมัยกัมพูชายุคใหม่ ดังนี้

2.1 การปกครองสมัยก่อนพระนคร การปกครองในยุคนี้เป็นการปกครองรูปแบบ
ของการใช้พระเดชและพระคุณ ผู้ปกครองต้องมีความสามารถทั้งการศึกสงครามและ
ความเข้มแข็งทางศาสนา เพื่อที่จะสามารถปกครองบุคคลผู้มีศรัทธาที่หลากหลายได้

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **จันทราอุษาคเนย์** เป็นบทสนทนาระหว่าง เจ้าชาย
จิตรเสนและตมิดา ถึงรูปแบบวิธีการปกครองของพระองค์ ที่ต้องทำหน้าที่ในการแผ่ขยาย
อาณาจักรควบคู่ไปกับการทำนุบำรุงศาสนาดังนี้

“ราชศาสตร์ที่สั่งสอนกันมา ผู้ปกครองเป็นใหญ่ได้ก็ต้องเป็นผู้บำเพ็ญฌาน สองกรณี กรณีแรก ผู้ปกครองจักต้องบูชาเทพยดาเพื่อขอพรปกป้องรักษาเราและไพร่พล ได้อาณัติบัญชา ปกครองพวกเขาด้วยเมตตากรุณา และกรณีที่สอง ผู้ปกครอง จำต้องมีความเด็ดขาดกล้าหักล้างในส่วนที่เน่าเสียเป็นพิษร้ายเพื่อดำรงฐานะความเป็นผู้นำที่ต้องฆ่าฟันผู้ที่ต้องการเบียดเบียนทำลายในเวลาเดียวกัน การบำเพ็ญเช่นนี้ ต้องทำควบคู่กันทั้งสองประการ มิฉะนั้นจะไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นผู้นำ”

“ผู้นำ” จึงมิใช่บุคคลที่เป็นเลิศในทางเมตตาบำเพ็ญบุญกุศลจนกองทัพอ่อนแอ หรือเพียงแต่ทำลายล้างไปอย่างใดอย่างหนึ่งจนไพร่พลมีแต่ความหวาดระแวง มิใช่จัก มีแต่ ‘พระคุณ’

หากต้องระงับเรื่องการใช้ ‘พระเดช’ ควบคู่กัน อย่างเหมาะสม ‘ผู้ปกครอง’ คือ บุรุษที่สามารถประคับประคองแผนการมีทั้งสองประการได้อย่างสมดุล

“เราตระหนักในข้อนี้ ตลอดเวลาที่นำพาไพร่พลออกเดินทางสู่ทะเลโดยตั้งใจจะ ประสานการมีทั้งสองไว้ให้เหมาะสม หากมีเสียงเล่าลือเรื่องความโหดร้ายของเรา ออกไปบ้าง และสิ่งนี้ทำให้เมืองอื่น ๆ เกิดความเคารพยำเกรง นั่นย่อมนับเป็นคุณต่อเรา มากกว่า”

ตมัสารับฟังตามถ้อยคำอธิบายเหตุและผลของพระองค์ การเป็นผู้ปกครองมิใช่ เรื่องง่ายเลย องค์จอมทัพที่น่าเคารพยำเกรงมิใช่เกิดจากรูปลักษณ์ภายนอกอันงามสง่า หากเกิดจากคุณธรรมที่ทรงจำต้องตั้งพระองค์ดำรงอยู่ในหทัยมุ่งมั่น แม้บาร์มี สยบผู้คนรอบข้างให้ยอมสรีรารบต่อพระองค์ทั้งกายและใจ

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 334-335)

2.2 การปกครองสมัยพระนคร การปกครองในสมัยนี้ มีวิธีการสืบเนื่องจาก สมัยก่อนพระนคร คือ กษัตริย์จะต้องมีความสามารถทั้งการแผ่ขยายอาณาจักรและดูแลศาสนจักร แต่ในช่วงสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 เริ่มมีลัทธิเทวราชาปรากฏขึ้น คือ ลัทธิที่มีความ เกี่ยวข้องของกษัตริย์กับเทพ ทำให้กษัตริย์ในช่วงสมัยพระนครเป็นมากกว่ากษัตริย์คือเป็น สมมติเทพ ในนวนิยายเรื่อง **สุริยวรมัน** เป็นการผนวกรวมระหว่างกษัตริย์และเทพ ปรากฏ ผ่านแนวคิดของพิษณุหริเศศวราว่า พระองค์จะดำรงไว้ซึ่งอำนาจของอาณาจักรคือความเป็น กษัตริย์ และศาสนจักร คือ ความเป็นเทพไว้ในพระองค์ ดังข้อความต่อไปนี้

พิษณุหรืหนึ่ง...เนิ่น...นาน...กว่าจักขานไซ “ไวษณณิกายต้องตั้งหลักมั่นพร้อม การอภิเษกแห่งเรา ชนทั้งหมดที่โอบเข้าไวษณณิกาย ย่อมคลายความผูกพันกับไศวนิกายนั้นลง

ทรงพระมณเฑียรธรรมมีความศรัทธาแห่งโพธิ์ฟ้าต่อไปพละยอมยากจักรรวบรวมได้ ศาสนาจักรแลอาณาจักรจะอยู่ในหัตถาเรา” พิชณฺหริกำหัตถ์เข้าร่วมกัน (ทมยันตี, 2558, หน้า 513)

นอกจากนี้ยังปรากฏการปกครองที่กษัตริย์เป็นหัวหน้า แต่เบื้องหลังมีผู้หญิงที่เป็นกำลังสำคัญในการร่วมส่งเสริมการแผ่ขยายอาณาจักร เช่น นวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** และ **อมฤตาลัย**

2.3 การปกครองกัมพูชายุคใหม่ การปกครองกัมพูชาสมัยใหม่ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงคือ สมัยสมเด็จพระนโรดมสีหนุ สมัยเขมรแดง และหลังเขมรแดง

2.3.1 สมัยสมเด็จพระนโรดมสีหนุ นวนิยายที่ใช้ฉากในสมัยสมเด็จพระนโรดมสีหนุ ปรากฏในเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรี** และเรื่อง **เห...ชะเล้ง** โดยเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรี** ไม่ได้นำเสนอเกี่ยวกับสมเด็จพระนโรดมสีหนุ โดยตรงแต่จากตัวบทแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์บ้านเมืองกัมพูชาที่มีความสงบสุข แต่มีกรณีพิพาทระหว่างไทยและกัมพูชาในเรื่องเขาพระวิหาร ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ตัวละครเอกทั้งสองต้องยุติความสัมพันธ์ เพราะเหตุผลด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ดีแล้วครับ ที่คุณกลับมาเร็วกว่ากำหนดไว้ เวลานี้สถานการณ์ของเรากับเขมรชักจะไม่ใคร่ดี”

อินทรีเปิดตากว้างด้วยความประหลาดใจ

“เอ๊ะ เกี่ยวกับอะไรคะ?”

“เกี่ยวกับดินแดนทางเขาพระวิหารนั่นแหละครับ คุณอยู่ทางโน้นไม่ทราบข่าวคราวบ้างเลยรี?” วรัชกล่าว

“ได้ทราบบ้างเหมือนกันค่ะ แต่น้อยเต็มที เพราะดิฉันอยู่ในวังเจ้านาย ผู้หญิงไม่มีใครมีใครพูดเรื่องการบ้านการเมือง เพราะเขาจำแลงก็ดูจนแต่การค้า” เธอสบตา กับคุณแม่ออย่างไม่ว่างสบายใจ “เขาเคยเล่าให้ฟังถึงเรื่องนี้เหมือนกัน แต่ไม่ละเอียดนัก” แล้วกลับย้อนถามด้วยความวิตกว่า “มีอะไรรุนแรงนักหรือคะ?”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 522)

ส่วนนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** เป็นนิยายที่นำเสนอสถานการณ์บ้านเมืองสมัยเขมรแดง แต่มีการกล่าวถึงการปกครองในช่วงสมเด็จพระนโรดมสีหนุ ที่เป็นกษัตริย์ผู้ช่วยให้ประเทศชาติได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** โสวัณนำเสนองการปกครองของสมเด็จพระนโรดมสีหนุผ่านการเล่าเรื่องของพ่อ ที่สะท้อนให้เห็นว่าคนกัมพูชาที่ร่วมสมัยกับพ่อรักและเทิดทูนพระองค์ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่ทรงเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศสได้สำเร็จยิ่งทำให้ประชาชนศรัทธาในพระองค์มากขึ้น ดังข้อความต่อไปนี้

พ่อเล่าว่า ความพยายามของฝรั่งเศสที่จะกลับมามีอำนาจในอินโดจีนได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงจากชาวอินโดจีน โดยเฉพาะกับเวียดนามซึ่งมีโฮจิมินห์เป็นผู้นำ ขณะที่สมเด็จพระนโรดม สีหนุ ก็ดำเนินการเรียกร้องเอกราชอย่างจริงจังจนฝรั่งเศสต้องยินยอมให้เอกราชแก่กัมพูชา ดังนั้น สำหรับพ่อจึงถือว่าสมเด็จพระนโรดม สีหนุเป็นผู้กอบกู้เอกราชของชาติเรา ทำให้กัมพูชาหลุดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นของคนต่างชาติ ต่างศาสนา

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 34)

2.3.2 สมัยเขมรแดง นวนิยายที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับช่วงเวลาการปกครองของเขมรแดง มีจำนวน 2 เรื่องได้แก่ **เห...ชะเล้ง** และเรื่อง**จำหลักไว้ในแผ่นดิน** แสดงให้เห็นการปกครองของเขมรแดงต่อประชาชนกัมพูชาในหลายด้าน

ตัวอย่างการปกครองในสมัยเขมรแดง จากนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** ที่แสดงให้เห็นการปลุกฝังเยาวชนและประชาชนที่อยู่ฝ่ายเขมรแดงถึงความเสมอภาคที่จะได้รับ เขมรแดงปลุกฝังประชาชนของตนว่าจะร่วมกันสร้างสังคมใหม่ จึงต้องกำจัดกลุ่มกากเดนของสังคมเก่า ดังบทสนทนาระหว่างโสวัณ และบงสะแบง ดังข้อความต่อไปนี้

“สังคมใหม่คือสังคมที่เสมอภาค สังคมที่สะอาดบริสุทธิ์ปราศจากสิ่งโสโครก และสังคมที่ประเทศกัมพูชาเป็นของคนเขมรทุกคน ไม่ใช่ของพวกขายชาติหรืออเมริกัน”

“พวกเอ็งจะทำได้ยังไง” เราหลุดคำถาม

“นี่เป็นเรื่องของพี่ชายคนที่หนึ่งจะจัดการ” มั่นตัดบท

“ใครคือพี่ชายคนที่หนึ่ง” เราถามอย่างงง ๆ

“พอล พต” สะแบงหันมาบอก ...

“พี่ชายคนที่หนึ่งสัญญาว่า เมื่อสร้างสังคมใหม่สำเร็จ พวกเราทุกคนจะได้เรียนสูง ๆ หรือไปเรียนต่อที่ต่างประเทศ แต่ตอนนี้ขอให้ทุกคนเสียสละและอุทิศตนเพื่อสร้างสังคมใหม่ก่อน”

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 176)

เรื่องส่วนรวมต้องมาก่อนส่วนตัว เมื่อבקสะแบงและโสวัณเดินทางไปยังสถานที่
ส่งคนไปชนบทได้พบกับจำไปแล้วพกา โสวัณอยากช่วยทั้งสองแต่ถูกבקสะแบงห้ามไว้

“พี่น้องเป็นเรื่องส่วนตัว” ดวงตาที่แห้งผากของสะแบงแข็งกร้าว “แต่การสร้าง
สังคมเป็นเรื่องส่วนรวม คนเราต้องนึกถึงเรื่องของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว”

“แต่คนเราไม่ได้เกิดมาจากระบอกรบมิไผ่ เรามีพ่อแม่ที่เลี้ยงดูเรามาและมีพี่น้อง
ร่วมไส้” เราขึ้นเสียง

“นั่นเป็นความคิดแบบปัจเจกนิยมที่ล้าหลัง” มันสวนคำ “และความคิดแบบนี้
นำไปสู่การเล่นพรรคเล่นพวก การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายการลอบหน้าปะจุมกและการเลือกที่รัก
มักที่ชัง”

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 183)

ในนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ได้สะท้อนปัญหาการปกครอง
กัมพูชาโดยเขมรแดง ในระบอบคอมมิวนิสต์ ภายใต้การนำของพอล พต เมื่อเขมรแดงเข้าคุม
อำนาจ ได้กำจัดและล้มล้างระบบศักดินาเดิม มีการกวาดต้อนผู้คนออกมาจากกรุงพนมเปญ
ในนวนิยายได้บรรยายจากความทุกข์ยากของประชาชนขณะถูกกวาดต้อนออกจากเมืองหลวง
ผ่านการอ่านข่าว การเขียนจดหมาย และคำบอกเล่าของ เจ้าหญิงโสคนเทีย นวนิยายเรื่องนี้
นำเสนอเหตุการณ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2518-2536 ทำให้เราเห็นภาพรวมของปัญหาทางการเมือง
การปกครองของกัมพูชาที่เรื้อรังมาก่อนหน้านี้ ที่ชนชั้นผู้นำมีความขัดแย้งกัน และเริ่มชัดเจนขึ้น
ในสมัยรัฐบาลภายใต้การนำของนายพลลอน นอล ที่มีการปกครองประชาชนแบบไม่เสมอภาค
ในที่สุดจึงเกิดการปิดล้อมกรุงพนมเปญของกลุ่มเขมรแดง ทำให้เห็นภาพการปกครอง
โดยระบอบคอมมิวนิสต์ จากนั้นเป็นการเข้าควบคุมกัมพูชาของเวียดนาม การแบ่งฝักฝ่ายเป็นเขมร
หลายฝ่าย จนถึงวาระการประชุมสันติภาพ นำไปสู่การเลือกตั้งในประเทศกัมพูชาโดย
สหประชาชาติ

2.3.3 หลังเขมรแดง นวนิยายที่กล่าวถึงสถานการณ์ทางการเมืองการปกครอง
หลังสมัยเขมรแดง ได้แก่ เรื่อง **แก้วรัตเกล้า** และ **พนมนาคา** นวนิยายสองเรื่องนี้สะท้อนภาพ
ของผลกระทบที่ตกค้างจากสงครามภายหลังการปกครองของเขมรแดงประเทศกัมพูชาที่ต้องมี
การฟื้นฟูอย่างยิ่ง

ตัวอย่างสถานการณ์บ้านเมืองภายหลังยุคเขมรแดง จากนวนิยายเรื่อง
แก้วรัตเกล้า ที่สะท้อนการเมืองการปกครองของกัมพูชา โดยมีการเลือกตั้งภายในประเทศ

หลายครั้ง ซึ่งส่งผลต่อตัวละครเอก คือ เจ้าแก้วรัตเกล้า ที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือพี่ชายไม่ให้ตกเป็นเหยื่อทางการเมืองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังตัวอย่างสถานการณ์การเลือกตั้งในกัมพูชา ดังนี้

นี่ถึงตรงนี้แล้ว แก้วรัตเกล้าก็รู้สึกหนาวเยือกขึ้นมาในอกทีเดียว...ถ้ามีคนมากพอ กำลังกล้าแข็งพอ และเงื่อนไขดีพอ เกรงว่าเจ้าสรวจอาจจะ...อาจจะตัดสินใจไปเข้ากับกลุ่มสาริน...สาริน...ผู้นำกองกำลังฝ่ายแดงซึ่งแทบจะแปรสภาพเป็นกองโจรไปแล้ว ภายหลังความตายของพรพล เนื่องจากถูกทหารฝ่ายรัฐบาลเข้าปราบปรามอยู่เนื่อง ๆ

พี่ชายจะนำตัวเองไปเกี่ยวข้องกับคนพวกนี้ทำไมกัน ทรงสืмсคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับท่านพ่อเสียแล้วหรือ...เวียงอมราจะไม่ข้องเกี่ยวกับการเมืองของแผ่นดินต่ำ การเดินทางลงไปยังแผ่นดินต่ำในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายประการเดียวเท่านั้น คือรวมสถาปนาความสงบสุขและสันติภาพให้บังเกิดแก่ประชาชน ตามคำที่ท่านอาณรรค์ฤทธิ์เสด็จ มาทูลร้องขอจากท่านพ่อ เพียงเท่านั้น !

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 44)

จากตัวอย่างเรื่องแก้วรัตเกล้า กล่าวถึงการพยายามชักจูงเจ้านายเขมรเข้าร่วมกลุ่มการเลือกตั้งระหว่างกลุ่มสาริน และเจ้าอนรรค์ฤทธิ์ ซึ่งหากเจ้าเมืองของเวียงอมราเข้ากับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดย่อมหมายถึงเสียงของประชาชนกัมพูชาจะเลือกฝ่ายนั้น ซึ่งเจ้าแก้วรัตเกล้ารู้ว่าเป็นแผนการทางการเมืองจึงต้องช่วยเหลือพี่ชายและเวียงอมราไม่ให้ตกอยู่ใต้อำนาจนั้น

เรื่อง **พนมนาคร** เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนการปกครองของเขมรแดงที่ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนดังบทสนทนาระหว่างสิทธาที่เล่าเรื่องครอบครัวของเธอต้องเผชิญกับปัญหาในช่วงที่เขมรแดงเข้ามาปกครองให้เอเซียฟัง สะท้อนให้เห็นความสูญเสียของหลายครอบครัว ประชาชนต้องพลัดบ้านเมือง ศิลปวัฒนธรรมของชาติถูกทำลาย ดังนี้

“ช่วงเขมรแดงเข้ามา...บ้านแตกสาแหรกขาดไปกันหมด” สิทธาพึมพำ “ยายกับตาถูกทหารฆ่า...พ่อแม่หนีตายมาหลบซ่อนตัวอยู่แถวชายแดน ผ้าที่ยายทอถูกเผาไปเกือบหมด เหลืออยู่แค่ผืนเดียวที่แม่คว้าติดตัวมาด้วย...ขนาดแม่บอกว่าผืนนั้นไม่ใช่ผืนที่สวยงามที่สุด หนูยังรู้สึกว่ามันสวยงามมาก ๆ”

“พี่เสียใจด้วยนะสิทธา” เอเซียเอื้อมมือไปบีบมือเด็กสาวเบา ๆ สงครามไม่เคยปราณีใคร แม้สงครามจะจบสิ้นลงไปแล้วแต่เงาธุลีของมันยังคงฝังแน่นอยู่ในใจของผู้คนไม่มีวันเลือน

(พงศกร, 2563, หน้า 240)

โดยสรุปกลไกการพัฒนาสังคมกับตัวละครเอกด้านการปกครอง พบว่า ในอดีตมีการปกครองโดยกษัตริย์ตามลัทธิเทวราชา ตัวละครเอกมีบทบาทในการปกครองบ้านเมือง เมื่ออาณาจักรโบราณสิ้นสุดลงเข้าสู่สมัยกัมพูชายุคใหม่ กษัตริย์ที่มีบทบาทสำคัญ คือ พระนโรดมสีหนุ ที่ปกครองประชาชนของพระองค์อย่างปกติสุขในเบื้องต้น พระองค์ได้รับความเคารพจากผู้คนในสมัยหนึ่ง เนื่องจากเป็นผู้เรียกร้องเอกราชให้แก่กัมพูชาได้สำเร็จ ต่อมาการปกครองพลัดเปลี่ยนไปสู่รัฐบาลสมัยลอนนอล กระทั่งถึงสมัยเขมรแดง ตัวละครเอกในนวนิยายที่ใช้ฉากกัมพูชายุคใหม่ได้รับผลกระทบจากผลดังกล่าว ทั้งชนชั้นเจ้านายและสามัญชน จึงต้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ รวมถึงประเทศไทยด้วย ภายหลังจากการปกครองสมัยเขมรแดง กัมพูชากำลังเข้าสู่การฟื้นฟูประเทศแต่ผลจากสงครามนั้นยังส่งผลกระทบถึงคนกัมพูชาในหลายด้าน

3. ด้านเศรษฐกิจ ภาพรวมเศรษฐกิจของนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัย ทั้ง 12 เรื่อง มีการกล่าวถึงการแลกเปลี่ยนสินค้า คือ ในอดีตชนชาติขอมมีการติดต่อค้าขายกับชาวจีน มีการจำหน่ายสินค้าที่เป็นของป่า น้ำผึ้งและส่งออกเกลือเป็นสินค้าสำคัญ รวมถึงนำเสนอสภาพเศรษฐกิจของประเทศในช่วงสงครามกลางเมืองและภายหลังสงครามด้วย

ตัวอย่างเศรษฐกิจในอาณาจักรโบราณจากนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุภาคเนย์** ดังนี้

เจ้าชายจิตรเสนนิยมติดต่อพ่อค้าคนจีน พระองค์ได้อาศัยช่องทางนี้ให้ทหารในกองทัพนำของป่าที่หามาได้นำมาแลกเปลี่ยนค้าขายกับพ่อค้า เพื่อสรรหาอาวุธที่มาจากเมืองจีนไว้เตรียมการออกทัพ

เหลียงฮั่วโต พ่อค้าชาวจีนเล่าถึงของป่าที่ได้มาจากเทือกเขาพนมดงเร็กว่า สามารถนำไปขายได้ราคาดีที่เมืองจีน เพราะคุณภาพพิสดารกว่าที่เมืองจีนนัก โดยเฉพาะน้ำผึ้งจากเทือกเขาดงเร็ก มีคุณภาพในการนำไปประกอบยาได้อย่างวิเศษ เป็นที่เสาะแสวงหาจากบรรดาหมอขายที่กำลังผลิตยาอายุวัฒนะทั้งหลาย ยังเล่าถึงการเดินทางของพ่อค้าชาวจีน ที่นำสำเภาล่องไปอีกด้านตะวันตกของคาบสมุทรได้ติดต่อค้าขายกับพวกที่เรียกตัวเองว่า ‘อาณาจักรทวารวดี’ โดยเอาลูกปัดมีคุณภาพดี ๆ มาแลกเปลี่ยนกับน้ำผึ้งของที่นี่

และเล่าถึงการแสวงหาเกลือของพ่อค้าต่างชาติที่ยังหาซื้อเกลือคุณภาพดีได้ยากนัก

“เกลือเป็นสินค้าหายาก ราคาแพง เพราะเกลือที่ได้จากตามพรลิงค์นั้นเป็นเกลือที่ทำมาจากทะเล เวลาเอาไปหมักปลาเป็นเสบียงในสำเภากลับไป ไม่กี่เพลา ก็เน่าเสีย

แต่เกลือที่ได้มาจากเมืองของพวกจาม เป็นเกลือที่เขาว่าทำมาจากดินหมักปลาได้อยู่ทนข้ามปี”

“แต่เกลือจากดินในเวลานี้ยังหาได้ยากนัก...ทางเมืองข้าเองก็ยังหาที่ดินทำเกลือพวกนี้ได้ไม่มาก ไม่เช่นนั้นก็คงจะนำมาแลกเปลี่ยนกับทานได้มากกว่านี้”

เธอนั่งฟังอย่างสนใจ เป็นเช่นนั้นเองนะหรือ ‘เกลือสมุทร’ ที่ได้มาจากทะเลใช้หมักปลาน่าเสียดาย คนจีนหรือชาวต่างชาติจึงนิยม ‘เกลือสินเธาว์’ จากดินแดนชั้นในของแหลมอินโดจีน เพราะมีคุณสมบัติในการใช้รักษาอาหารได้ยาวนานกว่า

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 136-137)

ส่วนการซื้อขายในสมัยโบราณนิยมการแลกเปลี่ยนสินค้าด้วยเมล็ดพันธุ์พืช หากเป็นสิ่งของที่มีมูลค่ามากจะใช้แก้วแหวน เงินทอง รวมถึงข้าทาสในการแลกเปลี่ยน ดังตัวอย่าง

ตมิสาเดินดูร้านค้าอย่างตื่นตา เคยรู้มาบ้างว่า การแลกเปลี่ยนของคนที่นี่ หากเป็นสิ่งของเล็กน้อยก็จะใช้เมล็ดพันธุ์พืชในถุงผ้ามาแลกกัน แต่ถ้าเป็นของมีค่าขึ้นมา เช่น แก้วแหวนเงินทอง หรือแม้แต่ซื้อขายข้าทาสบริวาร ก็จะใช้แพรวพรรณเป็นพับ ตีราคาสินค้า แต่ถ้าเป็นการซื้อขายขนาดใหญ่ เช่น สินค้าจากเรือสำเภา หรือสินค้าที่คนต่างชาตินำมาขาย ถึงจะใช้ทองคำแท่งเป็นเครื่องแลกเปลี่ยน

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 203-204)

เศรษฐกิจที่สำคัญอีกยุคสมัย คือ สมัยการปกครองของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ที่ประเทศไทยและประเทศกัมพูชามีการนิพิพาทเรื่องเขาพระวิหารจึงทำให้นักลงทุนชาวไทยที่อยู่ในกัมพูชาได้รับผลกระทบต้องกลับมายังประเทศไทยดังตัวอย่าง จากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา** เป็นฉากที่เพื่อนของอินทิดาเล่าถึงสถานการณ์ในประเทศกัมพูชาให้อินทิดา ฟังเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างประเทศทำให้คนไทยในกัมพูชาต้องเดินทางกลับประเทศไทยเพื่อรอดูท่าทีทางการเมืองก่อน ดังตัวอย่าง

คุณสัมฤทธิ์เป็นคนวิ่งติดต่อนำภาพยนตร์ไทยจากกรุงเทพฯ มาฉายในพนมเปญ เธอไปมาเสมอ มีบ้านเช่าอยู่ที่พนมเปญ แต่ครั้งนี้ดูเหมือนจะอพยพกลับคนไทยเริ่มทยอยกับออกจากกัมพูชากลับเมืองไทยกันบ้างแล้ว และเชื่อว่า ในไม่ช้าคงจะถึงครบครวของเราบ้างละ เพื่อความไม่ประมาท คุณแสงได้สั่งให้เตรียมรวบรวมของเท่าที่จำเป็น

ไว้ให้พร้อม ถ้าลูกเงินขึ้นมาจะได้รับอพยพกลับ เพราะเหตุการณ์รุนแรงเข้าทุกที มีการเดินขบวนบ้าง มีเหตุวิฤตภัยโจมตีใส่ร้ายบ้าง

ตามปกติแต่ก่อน ๆ มา เราก็ติดต่อค้าขายกับชาวกัมพูชาเป็นสัมพันธ์ไมตรีอันดี แต่เดี๋ยวนี้ บางรายชักจะมีท่าทางเป็นศัตรู พุดจาต้อนรับไม่น่าฟังและบางครั้งยังทำท่ารังเกียจ แต่ที่เขาไม่รู้สึกละเลยเคยโอภาปราศรัยอย่างไรมาแต่เดิม ขณะนี้ก็เป็นอย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลงก็มีมากไม่น้อย เราเคยถามความรู้สึกของเขา เขาว่าเขาเป็นพ่อค้า อาชีพค้าขายอย่างสุจริต ไม่เกี่ยวกับการเมือง เขมรกับไทยเหมือนพี่น้องกัน ก็ต้องมีขัดใจโน่นนี่กันบ้างตามวิสัยอีกไม่ซำกั้หันหน้าเข้าหากันได้ เหตุการณ์เหล่านี้ ฉันเข้าใจว่าทางบ้านเมืองเราก็คงเป็นเช่นเดียวกัน

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 621-622)

สถานภาพทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกประการ คือ เศรษฐกิจในช่วงเขมรแดง ประชาชนกัมพูชาได้รับผลกระทบอย่างยิ่ง โรงเรียนต้องปิดการเรียนการสอน สถานที่บ้นทิ้งเปิดน้อยลง การค้าฝืดเคือง อาหารแพงขึ้น ยารักษาโรคหายากและมีราคาสูง ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** ดังตัวอย่างต่อไปนี้

มีการวางระเบิดในพนมเปญเพิ่มขึ้นจึงทำให้ตลาดและสถานบ้นทิ้งที่ทหารอเมริกันนิยมไปต้องปิดตัวลง จำไปก็เป็นผู้ได้รับผลกระทบนี้เช่นกันโดยต้องพักงาน ส่วนพ่อของโสวัณก็ลดวันทำงานเหลือสัปดาห์ละ 3 วัน ในร้านอาหารมีเพียงคนจีนหรือคนเขมรที่มีฐานะไปดื่มกินเพียงเล็กน้อย ส่วนทหารอเมริกันเก็บตัวในแคมป์ (ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 118)

จากตัวอย่างเรื่อง**เห...ชะเล้ง** สถานการณ์ในบ้านเมืองขณะนั้นถูกเล่าผ่านสายตาของโสวัณ ภายหลังจากสถานการณ์เขมรแดงมีการแบ่งอำนาจการนำไม้ออกนอกประเทศกัมพูชาหลายฝ่ายเศรษฐกิจแบบลับ ๆ เกิดขึ้นระหว่างชายแดนไทยกัมพูชา ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติส่งผลให้องค์กรสิ่งแวดล้อมยื่นมือเข้าไปจัดการ ปรากฏในเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** ดังตัวอย่าง

“โอ๊ยผมละง ว่าแต่ที่เขาปิดชายแดนจนท่านนายพลเอาไม้ออกไม่ได้ล่ะ จริง ๆ แล้วมันมีเงื่อนงำอะไรหรือเปล่าพี่”

“นั่นสิคะ จู ๆ ทำไม่ถึงปิดชายแดนล่ะคะ” แก้วรัตเกล้าถาม ท่าทางสนใจใคร่รู้
จริงจังจนปลัดเชิดนึกเอ็นดู

“ข้าวมั่นออกมาว่าโดนบีบจากต่างชาติครับคุณเกล้า เพราะป่าไม้ฝั่งนั้นนะ เขาว่าแทบจะไม่เหลือหล่อแล้วกระมัง เอ็งก็มีเพื่อนทำงานอยู่ที่ Global Witness ไม่ใช่หรือ ไอ่โมก”

โมกษธรรมพยักหน้า ก่อนจะหันไปบอกผู้ช่วยสาวว่า

“คุณเกล้าคงเคยได้ยินชื่อองค์กรที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมของอังกฤษองค์กรนี้ แล้วมังซะ...ผมมีเพื่อนทำงานอยู่ที่นั่น มันบอกว่า Global Witness ติดตามปัญหา การตัดไม้ทำลายป่าของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตลอด มันว่า ที่แนวชายแดนนะ มีการลักลอบตัดไม้และค้าไม้เถื่อนกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ทั้งระดับ พ่อค้าตัวเล็ก ๆ นักธุรกิจรายย่อย ไปจนถึงนายทหารและนักการเมืองระดับชาติทีเดียว จน Global Witness ต้องออกมาเรียกร้องให้ยุติการทำลายสิ่งแวดล้อมกันขนานใหญ่ อย่างนี้”

(ดวงตะวัน, 2557, หน้า 235-236)

ในด้านเศรษฐกิจปัจจุบันของกัมพูชา นำเสนอผ่านเรื่อง **มนตร์อัปสร** ที่ทำให้เห็น สภาพของการเปิดบ่อนเสรี ในชายแดนกัมพูชาคือ ปอยเปต ในฉากที่ วราลี เดินทางไปพบพี่สาว ที่บ่อนการพนันเพื่อช่วยเหลือเรื่องนี้สิน การบรรยายภาพบ่อนผ่านวราลีทำให้เห็นเศรษฐกิจ อีกด้าน ที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศกัมพูชา รวมถึงนักลงทุนไทยในกัมพูชาอย่างยิ่ง ดังตัวอย่าง

‘บลูโดมอนด์กาสิโน’

หญิงสาวทวนชื่อสถานที่ตรงหน้า สุดลมหายใจเข้าเต็มทีเพื่อเพิ่มความมั่นใจ ให้ตัวเอง มือกำสายเป้สะพายหลังแน่น แล้วเดินขึ้นบันไดลิ้นผ่านประตูกระจกอัตโนมัติ เข้าไปปะทะกับอากาศเย็นฉ่ำด้านใน

ห้องโถงที่ตกแต่งอย่างทันสมัยราวกับโรงแรมหรูกลางกรุงทำให้หญิงสาว คลายใจลง ความกังวล เกรงว่าจะเจอนักเลงหน้าเหลี่ยมยื่นคูปอนมีนักพนันออกกันอยู่ ตามโต๊ะพนัน ทุ่มเทกับการเล่นเกมอย่างหน้าดำคร่ำเคร่งหรือมีควีนบุหรี่ยลอยโขม่ง เหมือนที่เคยเห็นในละครฉายไป

เบื้องหน้าเป็นเคาน์เตอร์ใหญ่ มีพนักงานสาวสองคนในชุดสูทสีน้ำเงินยืนยิ้มหวาน ต้อนรับแขกต่างประเทศอย่างชะมัดเขม้น ขวามือเป็นห้องโถงอีกห้องซึ่งมีตู้สล็อตแมชชีน ตั้งเรียงแถวเป็นระเบียบ ภายในมีผู้คนค่อนข้างบางตา

(อรพิม, 2557, หน้า 10)

ภาพ 11 แสดงแหล่งเศรษฐกิจเกี่ยวกับบ่อนการพนันจังหวัดปอยเปต ประเทศกัมพูชา

ที่มา: ผู้วิจัย

นอกจากนี้ยังมีการพูดถึงการเปิดร้านค้าของ วราลีในตัวเมืองกัมพูชา แสดงให้เห็นสถานการณ์ที่ปกติของประเทศมีการค้าอย่างเสรีและทันสมัย ดังตัวอย่าง

ร้านค้าแห่งนี้เปิดมาได้เกือบเดือนแล้ว วราลีมักจะตามสามีมาที่โรงแรมเป็นประจำ โดยอเล็กซ์จะขึ้นไปทำงานของเขาในห้องทำงานส่วนตัวปล่อยให้เธอและผู้ช่วยอีกสองคนดูแลร้านนี้ตามสบาย (อรพิม, 2557, หน้า 426)

ภาพ 12 แสดงภาพประชาชนกัมพูชาเข้ามารับจ้างขนของจากนักท่องเที่ยว จ.อรัญประเทศ

ที่มา: ผู้วิจัย

โดยสรุป ตัวละครเอกมีส่วนในการเข้าไปสร้างเศรษฐกิจหรือได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจหรือเป็นผู้ถ่ายทอดเศรษฐกิจผ่านประสบการณ์ของตนเอง โดยความสัมพันธ์ของตัวละครเอก กับกลไกการพัฒนาสังคมด้านเศรษฐกิจ พบว่า ในอดีตเศรษฐกิจของอาณาจักรเป็นไปด้วยดี โดยอาศัยผลผลิตจากธรรมชาติ ในสมัยการปกครองของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช การค้าระหว่างไทยและกัมพูชาเริ่มมีปัญหา เนื่องจากผลกระทบกรณีเขาพระวิหาร และเศรษฐกิจของกัมพูชา เข้าสู่ภาวะวิกฤติในการปกครองสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภายหลังมีการฟื้นฟูขึ้น ดังปรากฏในกัมพูชาสมัยปัจจุบันที่มีการค้าเสรี มีการเปิดบ่อนการพนันตามแนวชายแดน และมีคนไทยบางส่วนเข้าไปลงทุนในประเทศกัมพูชา

4. การคมนาคม คือ การไปมาติดต่อกันระหว่างท้องถิ่น ได้แก่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือระหว่างสถานที่ จากนวนิยายจำนวน 12 เรื่อง มีการกล่าวถึงการคมนาคม 2 ลักษณะ ได้แก่ พาหนะในการเดินทาง และเส้นทางในการเดินทาง ดังนี้

4.1 พาหนะในการเดินทาง ในอดีตการเดินทางระหว่างเมืองจะใช้ เรือ ช้าง หรือม้าในการเดินทาง แต่ในปัจจุบันมีการใช้เครื่องบิน และรถยนต์เช่นเดียวกับประเทศไทย

ตัวอย่างการเดินทางในยุคโบราณ จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์หาอุษาคเนย์** เป็นการเดินทางของเจ้าชายจิตรเสนและไพร่พล โดยต้องล่องแม่น้ำไป หากเส้นทางเรือไม่สามารถผ่านได้ต้องใช้วิธีการต่อเกวียนเพื่อขนส่งภาระแทนเรือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อเส้นทางลำน้ำเปื่องหน้าไม่อาจนำเรือใหญ่ผ่านได้ กระบวนเรือจึงต้องเปลี่ยนวิธี เดินทางเป็นทางบก ต้องเสียเวลากันอีกหลายสัปดาห์เพื่อเรือไม้ลำเรือส่วนหนึ่งไปตัดแปลงสร้างเป็นเกวียน และยังคงหาไม้หาข้าวของเครื่องใช้มาเพิ่มเติมอีกมากมาย องค์จิตรเสนแม้จะเป็นจอมทัพใหญ่ แต่เมื่ออยู่กลางป่าก็มิได้ถือองค์ไวศศักดิ์เป็นเจ้านาย ลงไปแบกหามถอนไม้แยกชิ้นส่วนเรือเพื่อเตรียมประกอบเล่มเกวียน ทนเหนื่อยร้อนร่วมกับทหารอยู่กลางแสงแดดแผดเผา

ตมียังไม่อาจอยู่เฉยต้องเข้าไปหยิบฉวยช่วยเหลือพวกผู้หญิงและบรรดาศฤงคารจัดการพวกเมสึดพันธุ์พืช เกลือที่นำมาจากเมืองชั้นและอาหารตากแห้งมาผิงแดด ช่วยกันเก็บน้ำ ช่วยกันดูแล องค์จอมทัพก็เช่นกัน ทรงทุ่มเทกับการเดินทางครั้งนี้ อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย

(วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 336)

นอกจากนี้ยังมีการเดินทางด้วยช้างและม้า ดังตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ** และ **อัปสรามนตรา** ดังตัวอย่างการจัดกระบวนการบทของพิษณุหรือเกศวรรเดินทางไปยังบ้านเมืองของชลันธรี โดยม้าและช้าง ในนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ**

ขบวนยาตราประกอบด้วยดมไร้แลอัศวะ...ช้าง ม้า นางผู้มาจากเผ่าภวาลัย ย่อมเคยคุ้นกับดมไร้ เท่ากับที่พิษณุหรือชาญเขียวในอัศวะ (ทมยันตี, 2558, หน้า 77)

4.2 เส้นทางเดินทาง ในอดีตการเดินทางทางน้ำ และผ่านภูเขาเป็นเส้นทางสำคัญ ปัจจุบันมีการทำถนนที่ดีขึ้น เส้นทางสำคัญของกัมพูชาคือ ปอยเปต เสียมเรียบ เนื่องจากเป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านประเทศไทยเดินทางไปยังเสียมเรียบเพื่อเที่ยวชมปราสาทนครวัด นครธมและโบราณสถาน ในอดีตเส้นทางนี้ค่อนข้างเดินทางลำบาก แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาให้ดีขึ้น

ตัวอย่างการเดินทางในสมัยของเจ้าชายจิตรเสน จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์หาอุษาคเนย์** ที่ต้องเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ให้พร้อม แม้จะเดินทางด้วยเส้นทางน้ำแต่ต้องนำพาช้าง ม้า ไปด้วยเนื่องจากบางแห่งต้องเดินทางขึ้นบก ดังบทสนทนาระหว่างตมิสาและเจ้าชายจิตรเสน ต่อไปนี้

“หม่อมฉันแค่สงสัยว่าการเดินทางเพียงออกนอกเมืองไหนผ่านบาทต้องตระเตรียมผู้คนข้าของคู่มือเสียกว่าการอพยพย้ายที่อยู่เพราะการจัดข้าวของครั้งนี้ เหมือนจะทรงจัดทัพออกไปรบกับใคร ขนทั้งม้า ควาย แพะ เป็ด ไก่ ลงลำเรือพร้อมสรรพอาวุธเหมือนเป็นทัพทางเรือขนาดใหญ่ที่หม่อมฉันไม่เคยเห็นมาก่อน หม่อมฉันคิดผิดหรือเปล่าเพคะ”

เจ้าราชระหงนี้สำคัญนัก พินิจพิจารณาถึงทุกสิ่งทุกอย่างรอบกาย พระองค์ถึงกับนึกชื่นชม

“เจ้าคิดว่าพวกเรากำลังจะเดินทางไปเผชิญกับสิ่งใดนอกกำแพงเมืองเศรษฐปุระ ขึ้นไปทางเหนือ มีไชเมืองหลวงที่มีกำแพงรอบขอบชิดเป็นถิ่นปกครองของเรา แต่เมื่อได้ลงเรือเข้าไปแม่น้ำมูลทางทิศตะวันตก พวกเราต้องเข้าไปสู่ป่าเขาตมดิลก ที่แห่งนั้นเต็มไปด้วยพวกโจรป่า พวกจ้วง พวกขมุ คอยดักรุมทำร้าย แต่พวกนั้นยังไม่อันตรายเท่าไร เพราะมันจกใจมดีผู้คนก็เพื่อขอปันเสบียงและทรัพย์สิน ที่พวกเราควรระวังอย่างยิ่ง ก็คือบรรดาหัวเมืองต่าง ๆ ที่เราจะต้องลงเรือผ่านไป หากพวกเขายินยอม สิริราบแก่กระบวนการเรือของเรา ก็ยากนักจะลงเรือผ่านบ้านเมืองเขาไปสู่ชั้นในของสายแม่น้ำนั้นได้”

“อย่างนั้นหรือเพคะ”

“ตลอดแม่น้ำสายใหญ่ล้วนมีเมืองตั้งอาศัยอยู่กันทั้งสิ้น เจ้าคิดหรือว่าแต่ละเมือง เขาจะยินยอมให้เรา

คนต่างแดนเดินทางผ่านพวกเขาเข้าไปง่าย ๆ ถ้าหากไม่ยอมแต่โดยดี เราก็จำเป็นต้องใช้กำลังทหารเข้าต่อกรเพื่อขอผ่านทาง”

“ฝ่าบาทหมายความว่า...การเดินทางคราวนี้เราต้องไปรบพุ่งกับคนอื่นด้วยหรือเพคะ เราจะเดินผ่านเพื่อไปสู่ดินแดนออกทะเลเลยไม่ได้หรือ”

ทรงตรัสอธิบายขริม ๆ เหมือนจะสามารถเล่าทุกเรื่องให้ราบบางฟังได้ไม่รู้เบื่อ

“เมื่อเราได้ตัดสินใจจะออกเดินทางจากเมืองเพื่อหาทะเลหาดินแดนใหม่ มันไม่ได้หมายถึงการเดินทางย้ายจากที่นี่ไปถิ่นอื่นได้ทันทีอย่างที่เจ้าคิดดอก แต่การเดินทางนี้เป็นการเดินทางไปขอผ่านทางเมืองต่าง ๆ เพื่อไปออกทะเล หากเมืองไหนยอมให้ผ่านโดยง่าย เสียค่าแพรรณของกำนันเป็นค่าขนอนปากทาง เราก็ยินดี แต่หากเขาไม่ยอมให้เราผ่านทางเมืองเขาแต่โดยดี ก็หมายความว่า เราจำเป็นต้องต่อสู้เพื่อพิชิตเมืองรอบข้างให้ลิโรราบแก่เศรษฐกิจและกองทัพแห่งเรา

(วรรณวรรธน์, 2558, หน้า 256-257)

ตัวอย่างเส้นทางการเดินทางของประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน จากนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร** ในฉากที่วรลีเดินทางจากปอยเปตไปยังเสียมเรียบ แสดงให้เห็นสภาพของถนนในประเทศกัมพูชา ดังนี้

ระยะทางจากปอยเปตไปเสียมเรียบแค่ร้อยห้าสิบกิโลเมตรแต่สภาพถนนเป็นดินลูกรัง เต็มไปด้วยหลุมบ่อ มีฝุ่นกระจายฟุ้งคล้ายม่านสีแดงทำให้ใช้เวลาเดินทางกว่าสี่ชั่วโมงจึงจะถึงจุดหมาย

“ไม่น่าเชื่อเลยนะคะ ว่าถนนเชื่อมระหว่างเมืองจะมีสภาพแบบนี้” วรลีซึ่งนั่งเงยบมองทุ่งนาข้างทางเอ่ยขึ้น

“ตอนนี่ดีขึ้นแล้วนะครี๊บ สมัยก่อนแย่กว่านี้อีก ฝนตกที่ถนนขาดสะพานพัง รถติดกันเป็นวันก็มี” สกลพูดกลั้วหัวเราะ “ยังดีนะที่คุณมาเจ้าไพร่วิลคันนี่ ถ้านั่งพวกกระบะหรือรถเมล์ มีหวังผมสวย ๆ ของคุณคงได้เปลี่ยนเป็นสีแดงเหมือนพวกต้นไม้ตามรายทางแน่”

(อรพิม, 2557, หน้า 52)

โดยสรุปด้านการคมนาคม พบว่า ในอดีตสังคมกัมพูชามีการเดินทางด้วยเท้า ทางน้ำ และทางบก โดยอาศัยกำลังพล เรือ รวมถึงช้างม้าวัวควาย ในขณะที่ปัจจุบันมีการเดินทางที่สะดวกสบายด้วยเครื่องบิน รถยนต์ เส้นทางในการเดินทางได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาชาติให้ทัดเทียมกับประเทศอื่นและเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในนวนิยาย สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและไทย ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับฝรั่งเศสและประเทศตะวันตก ความสัมพันธ์ระหว่างเขมรโบราณและจีน และ ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและดินแดนอื่น ๆ ดังนี้

5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและไทย ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและไทยนั้น มีมาตั้งแต่อดีต โดยแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์เชิงบวก และความสัมพันธ์เชิงลบ ดังนี้

5.1.1 ความสัมพันธ์เชิงบวก ความสัมพันธ์เชิงบวกคือความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัมพูชาและไทย เกิดขึ้นจากการเจริญสัมพันธ์ไมตรีทั้งด้านบุคคลและการช่วยเหลือกันเมื่อเกิดเหตุการณ์ทางด้านการเมืองต่าง ๆ

ตัวอย่างความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและกัมพูชาในนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างตัวละครเอกที่เป็นเจ้าหญิงกัมพูชา ทหารไทย และคนไทย รวมถึงการแสดงให้เห็นสายสัมพันธ์ของพระราชวงศ์ไทยและกัมพูชาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ดังบทสนทนาที่เจ้าหญิงโสคนเทียสนทนากับสรมคม ดังนี้

“ฉันน่าจะหรือจะเยาะเย้ยคนไทย อย่าลืมว่าฉันมีเพื่อนรักเป็นคนไทยนะ องค์รักษ์ก็เป็นไทย พระเจ้าอยู่หัวของฉันก็เคารพนับถือพระเจ้าอยู่หัวของคุณ บรรพบุรุษของฉันก็เคยเข้ามาอยู่ในราชสำนักของพระเจ้ากรุงสยาม...” (กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 187)

นอกจากนี้เจ้าหญิงโสคนเทียทรงเป็นตัวแทนคนกัมพูชาในการแสดงความขอบคุณเข้าใจและซาบซึ้งน้ำใจของคนไทย ดังตัวอย่าง

“ฉันเข้าใจอยู่แล้วก็เห็นใจประเทศไทย” เจ้าหญิงรับสั่งด้วยน้ำพระทัยแท้จริง “ไทยจำเป็นต้องรักษาผลประโยชน์ทุกวิถีทางของไทยไว้ เพราะไทยมีทั้งเอกราชและอธิปไตยมีความมั่นคงปลอดภัยของชาติที่จะต้องรักษามีเกียรติภูมิบนเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ไทยจำเป็นต้องยอมทำบางอย่างที่ไม่อยากทำ เป็นต้นว่าส่งทหารมาช่วยเหลืออย่างลับๆ ที่นี้ ตรงนี้ ตรงที่ไม่มีใครอยากมา”

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 433)

นอกจากนี้ในเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ยังปรากฏความสัมพันธ์อันดีที่เด่นชัดในเรื่อง คือ ความสัมพันธ์ทางทหาร ที่ไทยให้กองกำลังสนับสนุนกัมพูชา รวมถึงอำนวยความสะดวกในส่วนที่สามารถทำได้ ซึ่งปรากฏอยู่ตลอดการดำเนินเรื่อง

นอกจากนี้ ยังมีความสัมพันธ์ไทยและกัมพูชาได้รับการบันทึกจาก ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทรี** ดังตัวอย่าง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เขียนไว้ใน ‘ถกเขมร’ ว่า

‘เขมรกับไทยอาจเป็นประเทศคนละประเทศ พลเมืองแห่งประเทศทั้งสองนั้น ก็อาจเป็นคนละเผ่าคนละภาษา แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ซ้อนเร้นอยู่ ไม่มีใครเห็นนั้น มีมากมายเกินกว่าที่จะตัดขาดจากกันได้ ความสัมพันธ์เหล่านี้จะต้องปรากฏตัวอย่างโจ่งแจ้งออกมาวันหนึ่ง...ในเวลาข้างหน้า’

อินทรี วัลลภาณุรักษ์ ก็คิดว่าควรจะเป็นเช่นนั้นเหมือนกัน แต่ในอนาคต เป็นสิ่งที่ทำนายไม่ได้ และไม่มีใครล่วงรู้

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 484)

ในเรื่อง **เห่...ชะเล้ง** ได้แสดงความสัมพันธ์เชิงบวกของประเทศไทย ที่ให้ความช่วยเหลือชาวกัมพูชาที่ลี้ภัยสงครามกลางเมืองเข้ามายังประเทศไทย ในเวลาที่โสวัณ และครอบครัวหนีทหารเขมรแดงมาอยู่ใกล้ชายแดนไทยแล้ว แต่ยังไม่แน่ใจว่าประเทศไทยจะให้การต้อนรับพวกเขามากน้อยเพียงใด แต่ในที่สุดเมื่อทุกคนได้เข้ามายังประเทศไทย สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยให้ความช่วยเหลือประเทศกัมพูชาตามหลักมนุษยธรรม โดยให้ที่พักอาศัย อาหารและยารักษาโรค กระทั่งเหตุการณ์ภายในประเทศกัมพูชาสงบจึงทยอยส่งประชาชนกัมพูชากลับประเทศของตนดังตัวอย่าง

“โสวัณ” พ่อซึ่งไม่ได้นอนทั้งคืนร้องเรียกเมื่อเรารู้สึกขึ้นนั่ง ...

“ชีวิตของเราในอีกไม่กี่ชั่วโมงข้างหน้าจะไม่เหมือนเดิมอีก” พ่อหายใจเข้าลึก ๆ

“ถ้าเราข้ามไปได้สำเร็จเราจะเหมือนตายแล้วเกิดใหม่ แต่ถ้าข้ามไม่สำเร็จ เราก็อาจจะไม่ได้ผู้ใดเกิดอีกต่อไป”

“แล้วเราจะอยู่กันกันอย่างไร” แม่ที่ตื่นขึ้นมานั่งฟังอยู่เงียบ ๆ ถามอย่างเป็นกังวล

“เราจะต้องเจอกับอะไรบ้าง”

“มันคงไม่มีอะไรเลวร้ายไปกว่าที่เราได้เจอมาแล้ว” พ่อตอบสั้น ๆ และใช้ผ้าขาวมาเช็ดหน้า “อย่างน้อยคนไทยก็คงไม่ใจไม่ใส่หินเหมือนกับเขมรแดง”...

“ไปถึงเมืองไทยแล้ว โสคิมคงจะมียากินและมานี้คงจะไม่อดอยากหิวโหยอย่างนี้” พ่อพิมพ์...

เพียงพ่นดงไม้เราก็มองเห็นกระสอบทรายที่กองเป็นแนวกำบัง งามแสงขดลวดหนาม และทหารไทยคนหนึ่งที่ยืนส่องกล้องทางไกลมาทางชายแดนกัมพูชา กับทหารจำนวนหนึ่งซึ่งอยู่ในลักษณะเตรียมพร้อม...

...เราทุกคนเหมือนตายแล้วเกิดใหม่อย่างที่ไม่พูดไว้ น้ำใจที่ได้รับตั้งแต่ก้าวแรกที่เหยียบย่างเข้าไปในผืนแผ่นดินไทยเหมือนน้ำอมฤตจากเกษียณสมุทรที่ชุบชีวิตเราจากเศษซากที่เหลือเพียงลมหายใจที่แผ่วบาง...

(ประภัสสร เสวิกุล, 2557, หน้า 273-274)

5.1.2 ความสัมพันธ์เชิงลบ เป็นความสัมพันธ์ที่เกาะกุมอยู่ภายในจิตใจของคนกัมพูชาและคนไทย มักจะเข้มข้นขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ปกติขึ้น เช่น กรณีเขาพระวิหาร จากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา** ที่เพื่อนของอินทิดาแสดงทัศนคติของตนในฐานะคนไทยคนหนึ่งรู้สึกไม่ติดต่อประเทศกัมพูชา ดังตัวอย่าง

“เป็นอย่างไรบ้าง เรื่องไปสอนหนังสือที่พนมเปญ กลับมาเสียก็ดีแล้ว เขมรกับเรากำลังจะมีเรื่องพิพาทกัน กรณีเขาพระวิหาร หนังสือพิมพ์ลงว่า ทางเขมรเขามีความรู้สึกว่า ทางเราเปลี่ยนรัฐใหม่ครั้งนี้ คงไม่ทำให้การเจรจาขัดข้อง เธออยู่ทางโน้นได้พบการกระทบกระทั่งยบอะไรบ้างไหม เขมรนี่เราไม่ชอบเลย ยิ่งค้นคว้าประวัติศาสตร์ยิ่งเกลียดจริง ๆ”

เลือดวิ่งขึ้นหน้าอินทิดาบาง ๆ ช่วยไม่ได้ที่จะรู้สึกไม่สบายใจ และช่วยไม่ได้ที่จะมีให้กุลฤดีพูดเช่นนั้น คนไทยทุกคนต้องมีการรักชาติรักพวกพ้อง รักผืนแผ่นดินอันเป็นมาตุภูมิ เมื่อมีเหตุการณ์ระหว่างประเทศเกิดขึ้นดังนี้ และนับวันจะหนักขึ้นเหมือนกับสิวเล็ก ๆ กระจ้อยร่อยที่เกิดอักเสบขึ้นมานบนใบหน้า ถ้าแทะสะกิดเกาจนได้รับเชื้อบาดทะยัก สิวนั้นอาจกลายเป็นแผลมีพิษ เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิตได้

ความรัก ความกตัญญูรู้คุณกับชนชาติที่กำลังจะมีกรณีพิพาทบาดหมาง ทำให้เพิ่มความหนักอกหนักใจแก่อินทิดา วุฒิกานุกรักษ์ หนักขึ้น...

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 548)

ในเรื่องเดียวกันในฉากที่เพื่อนของอินทราเล่าสถานการณ์ของคนไทยในประเทศกัมพูชา ให้อินทราฟัง เป็นการแสดงให้เห็นสถานการณ์ของคนไทยที่อยู่ในกัมพูชา ขณะเกิดกรณีพิพาทเขาพระวิหารทำให้คนกัมพูชาบางคนมีความไม่พอใจคนไทย โดยไม่พิจารณาว่าคนนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ เป็นความรู้สึกแบบเหมารวมไป

หม่อมปรางแอบมาหาฉันที่บ้าน (ฉันใช้คำว่าแอบ ก็เพราะเดี๋ยวนี้เราคนไทยทั้งหมดที่อยู่ในเขมรมักจะถูกจับตามองความเคลื่อนไหว) แกล้งว่าท่านชายได้เปิดฉากการโต้เถียง ในเรื่องเธอที่วังเสด็จคือเขาส่งเจ้านายผู้ใหญ่ขึ้นพระองค์เจ้ามาที่วังเพื่อเจรจาเรื่องนี้ ท่านชายท่านให้เหตุผลว่า ไม่มีอะไรที่จะขัดคั้นมิให้ท่านแต่งงานกับสตรีต่างชาติได้ โดยเฉพาะคนไทยก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนเขมรมานาน พระชนนีของเจ้านายเขมรหลายองค์ก็เป็นผู้หญิงไทย

หม่อมปรางเล่าว่า ท่านรับสั่งมากมาย อังศานาพุทธ อังสัมพันธ์โมตรีดั้งเดิม แต่ถูกตัดบทว่า นั้นมันสมัยโบราณเก่าแก่ ต่อไปนี้จะไม่เช่นนั้นอีก เขมรจะเรียกร้องเขาพระวิหารคืน ถ้าไทยไม่ยอมตกลง นับวันเขมรกับไทยจะเป็นศัตรูกันยิ่งขึ้นทุกวัน ไม่มีทางจะปรองดอง เสด็จก็ได้แต่ประทับฟัง ไม่สามารถจะช่วยหลานชายอย่างไรได้

และปัจจุบันคนเขมรก็ถูกยุแหย่ใส่ไฟให้เกลียดชังคนไทยมากขึ้น หว่านดินแดนบางส่วนที่เป็นจังหวัดภาคอีสานของไทยเคยเป็นของเขมร ไทยมาแย่งชิงเอาไปบ้างอะไร ๆ ท่านองนั้น จนเดี๋ยวนี้เราจะออกไปรื้อนอกบ้าน ต้องระวังตัว กลัวจะเกิดภัยมืด แต่ก็ยังไม่ปรากฏ

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 660-661)

แม้จะมีคนไทยและคนกัมพูชาบางคนต่างแสดงทัศนคติที่ไม่ดีต่อประเทศอื่น ขณะเดียวกัน ในฐานะคนไทย อินทรา พยายามอธิบายให้คนกัมพูชาเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชา เพื่อสมานความรู้สึกและสร้างทัศนคติที่ดีต่อคนไทยให้ท่านน้อยฟัง ดังตัวอย่าง

“ท่านองค์ขาวเล่าถวายเสด็จว่า ท่านน้อยรับสั่งว่า ไม่ชอบคนไทย จริงหรือคะ?”

อินทรายิ้มรับว่า “จริงคะ พอดีฉันอธิบายให้ท่านฟังอย่างที่พูดเมื่อกี้ ท่านก็รับสั่งสวนออกมาว่า มีคนเล่าให้ท่านฟังว่าคนไทยเคยเป็นศัตรูกับเขมร ไทยเคยยกมาทำลายนครวัดนครธมท่านเลยเกลียดคนไทยไม่ชอบคนไทย”

“เออ...ฟังท่านว่าของท่านซี ร้ายจริง”

“ท่านถูกเลี่ยมสอนให้คิดเช่นนั้นต่างหากคะ และก็เป็นที่ของเราที่จะต้องอธิบายว่า นั่นเป็นเรื่องโบราณหลายปีมาแล้ว การรบราฆ่าฟันทำสงครามกันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ อย่าว่าแต่ชาวเอเชีย ไทยกับเขมรจะเคยเคียวกันมาเลย ชนชาติอังกฤษ อเมริกัน และแม้แต่ฝรั่งเศสที่ท่านนิยม ก็เคยรบราฆ่าฟันทำสงครามกันมาทั้งนั้น”

“คุณครูว่ายังงั้นรีคะ” แววดาของหม่อมแสดงอาการชื่นชม “คุณครูเข้าใจตอบ ดีนัก”

“เปล่าคะ มันเป็นเรื่องจริง ดิฉันพูดตามความจริง คนไทยเราไม่ใช่คนป่าเถื่อน โหดร้ายอย่างที่ท่านถูกสอนให้เข้าใจทุกคนทุกชาติทุกภาษา เวลาเป็นศัตรูกันย่อมไม่มีใครปรานีใครเขมรเวลารบชนะไทยก็เคยฆ่าฟันทำลายคนไทยเหมือนกันอังกฤษกับฝรั่งเศสก็เคยทำสงครามกัน อเมริกากับอังกฤษทั้งนั้นแหละคะ เดียวนี้ ทุกชาติ ทุกภาษา เจริญขึ้น เรามีแต่ต้องการจะผูกมิตรต้องการความสงบ มีประโยชน์อะไรที่เราจะพุดย้อนไปถึงเรื่องหลัง ๆ และถ้าจะต้องการพุดย้อน ดิฉันก็เลยต้องเล่าให้ท่านทราบว่า คนไทยเคยช่วยเขมรปราบขบถ ท่านเคยรู้ไหม ท่านว่าไม่เคยรู้ ก็เลยทูลว่า ถ้ายังงั้นก็ให้ท่านไปทูลถามเจ้านายเก่า ๆ อย่างเสด็จ”

(ก.สุรางคนางค์, 2552, หน้า 370-371)

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชากับประเทศฝรั่งเศสและประเทศตะวันตก

นอกจากด้านการศึกษาแล้ว ความสัมพันธ์ของกัมพูชากับฝรั่งเศสและประเทศตะวันตกเด่นชัด ในด้านการขอความช่วยเหลือในการเมืองภายในประเทศกัมพูชา ปรากฏชัดเจนในนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ดังตัวอย่างตอนที่สรคมณีถึงเจ้าหญิงโสคนเทียที่ทำหน้าที่เพื่อชาติของพระองค์ด้วยการเดินทางไปต่างประเทศหลายประเทศเพื่อเข้าร่วมประชุมและเจรจาให้ช่วยเหลือกัมพูชา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปานละนี้ เจ้าหญิงคงกำลังเดินทาง ทรงมีหน้าที่เช่นเดียวกับเขา ครั่งสุดท้าย ได้ข่าวว่าทรงข้ามไปประเทศอเมริกาเพื่อเข้าพบประธานาธิบดี หลังจากวิ่ง ล้อบปี ฝรั่งเศสและปักกิ่ง พันเอกเจีย วาริน เลามาในรถเมื่อหัวค่ำ เจ้าหญิงโสคนเทีย เพิ่งเสด็จจากปักกิ่งไปอเมริกา ต่อจากนั้นยังทรงมี คิว เข้าพบผู้นำรัสเซีย ออสเตอร์เลีย และกลุ่มผู้นำของประเทศในเครืออาเซียน ทรงวิ่งเต้นเพื่อขอความช่วยเหลือขอให้ทุกประเทศเห็นใจ ปีบเวียดนามจนกระทั่งถอนทหารออกจากกัมพูชา

(กฤษณา อโศกสิน, 2544, หน้า 597)

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเขมรโบราณและจีน ปรากฏในนวนิยายเรื่อง จันทราอุษาคเนย์ ดังตัวอย่าง

จดหมายเหตุจีนบันทึกการเดินทางของพ่อค้าคนจีน ที่เข้ามาติดต่อกับอาณาจักรที่มีอารยธรรมเจริญสูงสุด ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-12 ของดินแดนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในขณะนั้น สำเนียงที่จดจารึกด้วยภาษาจีนเรียกขานผันแปรจากสำเนียงท้องถิ่นต่างเรียกอาณาจักรของพระองค์ว่า ‘เจิ่นละ’ หรือ ‘เจิ่นลา’ และกลายมาเป็น ‘เจนละ’ ในสำเนียงของภาษาไทย

(วรรณวรรณ์, 2558, หน้า 550)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าเขมรโบราณมีความสัมพันธ์กับจีนโดยเฉพาะด้านการค้าขาย บันทึกของพ่อค้าจีนเช่น จิวต้ากวน ที่บันทึกและเล่ารายละเอียดเกี่ยวกับชาวอาณาจักรเจนละ ทั้งวิถีชีวิต ประเพณีและพิธีกรรม เป็นบันทึกที่เป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาอาณาจักรขอมโบราณที่สำคัญอีกฉบับหนึ่ง

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและดินแดนอื่น ๆ ปรากฏในวรรณกรรมที่อยู่สมัยก่อนพระนครและสมัยพระนคร มักปรากฏในรูปแบบของการทำศึกสงครามเพื่อแย่งชิงอาณาจักร

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ** เป็นการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระนครกับอาณาจักรจามปา ซึ่งมีการทำศึกสงครามผลัดกันแพ้ชนะ และสุดท้ายทุกอาณาจักรก็ต้องล่มสลายไปมีอาณาจักรใหม่เกิดขึ้นมาทดแทนเป็นธรรมดาของโลก

กัมโหวลุดโษะรู้อะนี้ เพราะเป็นความงามที่สำแดงความวินาศ นาครฤกษ์ผลาญเผาเหลือแต่ซาก ชาวจามปาถูกพิฆาต ‘เด็ดเคียร’ อาเกียรณ์...เกลื่อนกล่น

“สรวงเสองค์กัมพูชาลัษมี!”

ปรมพิษณโลกมีโองการอะนั้น “เป็นมโหฬสพเนลิมฉลงถวายนาง!”

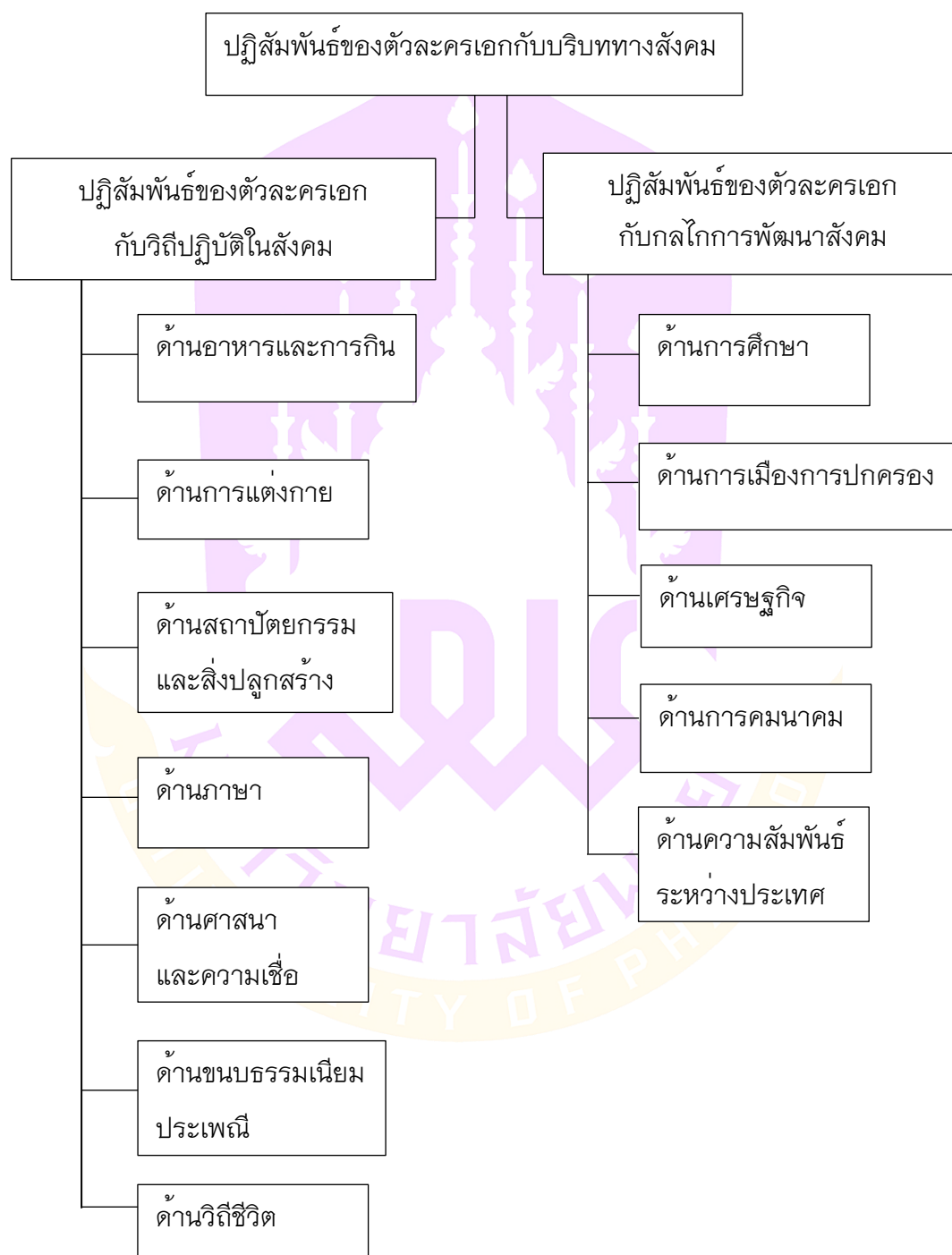
ตามตำนาน วิชัยปุระ ใช้เวลาอีกนานในการบุณนะ บุนนัง...ซ่อมแซมใหม่ ความอาฆาตที่ก่อต่อกันไว้เป็นเวรจวบต่อมาเมื่อสุริยวรรณที่ส่งล่องครรไลคืนไปปรมาตมัน จามปาจึงหวนมากระทำต่อเมืองพระนคร เผา ผลาญ ยึดครอง กตชื้อญูนานจน ชัยวรรณที่เจ็ด ลุกขึ้นขับไล่จามพ้นออกไป

พระเวทกล่าวไว้... กาลเวลาเป็นผู้สร้าง กาลเวลาเป็นผู้ทำลาย... ล้วนสลับ
สลับเปลี่ยน เป็นอนิจจัง เป็นทุกข์เวียนวนเรื่อยมา ท้ายสุดเป็นอนัตตา หลงเหลือสิ่งใด?
(ทมยันตี, 2558, หน้า 652-653)

ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาประเทศ พบว่ามี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคมนาคม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยในสมัยก่อนและสมัยพระนครการศึกษามักเรียนรู้จากพราหมณ์หรือหมอผี การปกครองเป็นรูปแบบเทวราชา เศรษฐกิจขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น การเดินทางด้วยช้าง ม้า ทางเรือ และเดินเท้า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเชิงบวกเป็นไปเพื่อการค้าและเจริญสัมพันธไมตรี ในเชิงลบเป็นการสู้รบเพื่อครอบครองดินแดน ส่วนกลไกการพัฒนาประเทศในกัมพูชาสมัยปัจจุบัน ด้านการศึกษาเป็นการศึกษาที่ต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย และฝรั่งเศส การปกครองมีความปกติสุขในยุคสมัยสมเด็จพระนโรดมสีหนุช่วงต้น การเกิดสงครามกลางเมืองในช่วงสมัยเขมรแดงทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ด้านเศรษฐกิจในราว พ.ศ. 2504 ไทยและกัมพูชามีความสัมพันธ์ทางการค้าที่ดีแต่เริ่มประสบปัญหาเมื่อมีการฉีกพินาศเขาพระวิหาร เศรษฐกิจชะงักงันในช่วงเขมรแดง และกลับมาฟื้นฟูภายหลังโดยประเทศกัมพูชาและไทย มีการค้าขายระหว่างประเทศ รวมถึงมีคนไทยบางส่วนเข้าไปลงทุนในประเทศกัมพูชา ด้านการคมนาคมมีการเดินทางด้วยรถยนต์ รถสามล้อ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นไปเพื่อการขอความช่วยเหลือจากต่างชาติ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชามีทั้งด้านบวกและลบตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

โดยสรุปการวิจัยในบทนี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมสองด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติในสังคมและความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคม ดังที่ได้ชี้แจงในตอนบทว่าฉากส่วนใหญ่ใช้ฉากในประเทศกัมพูชา หรือหากฉากหลักอยู่ในประเทศไทยแต่ตัวละครเอกเป็นชาวกัมพูชาทำให้มองเห็นพลวัตทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันของประเทศกัมพูชาเป็นหลัก ภาพที่แสดงชัดเจน คือ กัมพูชาเริ่มก่อร่างสร้างอาณาจักรโดยกษัตริย์โบราณในยุคฟูนัน และเจนละ ต่อมามีความรุ่งเรืองถึงขีดสุดในสมัยพระนครโดยมีสิ่งก่อสร้างที่นำมาเป็นเอกลักษณ์ของชาติกัมพูชา คือ ปราสาทนครวัด เป็นเครื่องยืนยันความรุ่งเรืองดังกล่าว หลังจากสิ้นสุดสมัยพระนคร ก่อตั้งเป็นประเทศกัมพูชาเบื้องต้น บ้านเมืองมีความสงบสุขตามอรรถภาพ แต่ปัญหาการปกครองที่พลัดเปลี่ยนแย่งชิงอำนาจกันในประเทศและการบริหารบ้านเมืองที่ผิดพลาดของชนชั้นผู้นำ ทำให้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้น นับเป็นยุคที่ประเทศกัมพูชาเสื่อมถอยในทุกด้าน

ถึงขีดสุด หลังจากนั้นประเทศชาติก็กำลังได้รับการฟื้นฟูดังที่เราเห็นในปัจจุบัน ทั้งหมดนี้ ถ้ายทอดผ่านการดำรงชีวิตของตัวละครเอกที่เข้าไปรับประสบการณ์ และแสดงบทบาทให้เห็น ภาพรวมของปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบทสังคม สรุปได้ดังแผนผังต่อไปนี้

ภาพ 13 แสดงปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคม

บทที่ 7

บทสรุป

วิทยานิพนธ์นี้แบ่งการนำเสนอเป็น 7 บท ได้แก่ 1) บทนำ 2) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) วิธีดำเนินการวิจัย 4) การประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย 5) การใช้ภาษาสัมผัสบทร้องถึงตัวละครเอก 6) ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย 7) บทสรุป สำหรับการนำเสนอในบทนี้ผู้วิจัยแบ่งประเด็นสำคัญออกเป็น 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย และ 2) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย โดยวิเคราะห์ตัวบทจากนวนิยายจำนวน 12 เรื่อง คือ 1) **หุบเขากินคน** ประพันธ์โดย มาลา คำจันทร์ 2) **จันทร์หาอุษาคเนย์** ประพันธ์โดย วรรณวรรณ 3) **อัปสรามนตรา** ประพันธ์โดย จุติศร 4) **อมฤตาลัย** ประพันธ์โดย จินตวิทย์ วิวัชณ์ 5) **สุริยวรรณ** ประพันธ์โดย ทมยันตี 6) **เขมรินทร์-อินทรี** ประพันธ์โดย ก.สุรางคนางค์ 7) **คุณครูอินทรี** ประพันธ์โดย ก.สุรางคนางค์ 8) **เห...ชะเล้ง** ประพันธ์โดย ประภัสสร เสวิกุล 9) **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** ประพันธ์โดย กฤษณา อโศกสิน 10) **แก้วรัตเกล้า** ประพันธ์โดย ดวงตะวัน 11) **พนมนาครา** ประพันธ์โดย พงศกร และ 12) **มนตร์อัปสร** ประพันธ์โดย อรพิม

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ การวิเคราะห์ตัวละครของ ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 105-106) ศิลปะการสร้างตัวละครของ สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 89-96) การสร้างบทบาทตัวละครของ เสาวลักษณ์ อนันตคานต์ (2554, หน้า 72) ตัวละครของสายทิพย์ นุกูลกิจ (2537, หน้า 104-106) การสร้างตัวละครของ นพพร ประชากุล (2552, หน้า 158-164) และบุคลิกภาพพื้นฐานของ เรมอนด์ บี แคทเทิลล์ (2552, หน้า 330) แนวคิดที่ใช้ในการอ้างอิงถึงตัวละครเอกด้วยภาษาสัมผัสบทร้องจาก

รูปภาษาที่ใช้อ้างอิงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย ของ วรวรรณ ศรียาภัย และการเชื่อมโยงความของ Haliday & Ruqaiya Hasan ส่วนแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ คุณค่าวรรณกรรมต่อการสร้างสรรค์สังคมของ ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 10-11) วรรณกรรมกับสังคมของ ดรีศิลป์ บุญขจร (2523, หน้า 6-13) วรรณคดีและสังคม ของ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2541, 196-211) การกระทำทางสังคมของเวเบอร์ (2552, หน้า 62-65) ปฏิสัมพันธ์กับสังคม ของ พระมหาสนอง ปัจโจปการี (2553, หน้า 184) และแนวคิดทางด้านแนวโน้มการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ของ แชนเดน (1990, อ้างอิงใน พระมหาสนอง ปัจโจปการี 2553, หน้า 201-202)

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชรร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย และ 2) ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในนวนิยายกัมพูชรร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย

1. การประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชรร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประกอบสร้างตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชรร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย แบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ การสร้างตัวละคร และการใช้ภาษาสัมพันธ์ทออ้างอิงตัวละคร ดังนี้

1.1 การสร้างตัวละคร ประกอบด้วย บุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายในและคุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษของตัวละคร โดยบุคลิกภาพภายนอก คือ ลักษณะของตัวละครเอกที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ การแต่งกาย และการแสดงออกของตัวละครเอก จากการศึกษาแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ประเด็น คือ ตัวละครเอกกัมพูชา และตัวละครเอกไทย โดยบุคลิกภาพภายนอกของตัวละครเอกกัมพูชา ลักษณะทางกายภาพจะมีรูปร่างสมส่วน เครื่องนุ่งห่มเข้ม เคี้ยวโครงหน้าส่วนใหญ่เป็นรูปเหลี่ยม มีสีผิวเข้มหรือผิวสองสี ตัวละครเอกหญิงจะมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว การแต่งกายหากเป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเขมรโบราณ ตัวละครชายจะแต่งกายแบบกษัตริย์โบราณ ตัวละครหญิงจะแต่งกายคล้ายนางอัปสร นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเขมรสมัยปัจจุบันจะแต่งกายด้วยชุดสากลนิยม ตัวละครหญิงมักมีความรู้ด้านแฟชั่นและแต่งตัวทันสมัย แต่ยังคงแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองแบบดั้งเดิมในบางโอกาส ด้านการแสดงออกก็ปฏิกิริยาของตัวละครท่าทางมีความสง่างาม น่าเกรงขาม แสดงถึงผู้มีอำนาจบารมี การแสดงออกด้านคำพูดเป็นผู้ที่มีอำนาจ บางตัวละครมีความอ่อนน้อมเป็นสุภาพชน ส่วนบุคลิกภาพภายนอกของตัวละครเอกไทย มีการกล่าวถึงบุคลิกภาพภายนอกเป็นส่วนน้อย มักบรรยายในภาพรวมว่าเป็นผู้มีรูปร่างดี หน้าตาสวยงาม ผู้ประพันธ์ไม่เน้นลักษณะทางกายภาพ แต่เน้นที่อุปนิสัยและความสามารถของตัวละคร ที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือตัวละครหรือเข้าไปช่วยคลี่คลายปมปัญหาของประเทศกัมพูชา โดยใช้ความสามารถพิเศษ ด้านบุคลิกภาพ

ภายใน คือ ความนึกคิดของตัวละครที่ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนแต่สามารถพิจารณาได้จากการแสดงของตัวละครเอก ได้แก่ อารมณ์ ความรู้สึก วิธีคิด ทศนคติ ค่านิยม อุปนิสัย ซึ่งประกอบออกมาเป็นตัวละครนั้น จากการศึกษาแบ่งการนำเสนอเป็น 2 ประเด็น คือ ตัวละครเอกกัมพูชา และตัวละครเอกไทย โดยบุคลิภาพภายในของตัวละครเอกกัมพูชา มีบุคลิภาพภายใน 2 ด้าน คือ บุคลิภาพภายในด้านบวก และบุคลิภาพภายในด้านลบ ด้านบวก ได้แก่ การมีสติ ประณีประนอม รักษาสัจจะ เชื้อมั่นในตนเอง เห็นใจผู้อื่น เสียสละ รักษาดีมีเมตตา มีความฉลาดทางอารมณ์ ให้เกียรติผู้อื่น อุดหนุน รักสงบ ช่วยเหลือผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น บุคลิภาพภายในด้านลบ ได้แก่ อารมณ์โกรธ โมโหร้าย อาฆาต พยาบาท น้อยใจ ซึ่งตัวละครกัมพูชา เป็นตัวละครประเภทตัวกลม เพราะตัวละครมีความหลากหลายทางพฤติกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ จึงทำให้ตัวละครมีความสมจริง ส่วนบุคลิภาพภายในของตัวละครเอกไทยมีลักษณะสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ในการแสดง ปรากฏเพียงบุคลิภาพภายในด้านบวก ได้แก่ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ใฝ่รู้ รักษาดี รักษาเกียรติ เสียสละ ด้านคุณสมบัติและความสามารถพิเศษของตัวละคร คือ ลักษณะเฉพาะบางประการของตัวละครเอกที่มีความพิเศษสามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ ความสามารถด้านการทำศึกสงคราม ความสามารถด้านศิลปะ ความสามารถด้านการใช้เวทมนตร์และไสยศาสตร์ ความสามารถด้านสมาธิพลังจิต และสัมผัสพิเศษ และความสามารถด้านการศึกษาและความรู้

1.2 การใช้ภาษาสัมพันธ์ทอ้งถึงตัวละคร ผลการวิจัยการใช้ภาษาสัมพันธ์ทอ้งถึงตัวละคร สรุปได้ 4 ลักษณะ คือ การใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ จำแนกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่ปรากฏเดียว หน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีคำนำหน้า และหน่วยเรียกชื่อเฉพาะที่มีส่วนขยาย การใช้หน่วยเรียกชื่อตำแหน่ง จำแนกได้ 2 ลักษณะคือ หน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่ปรากฏเดียว และหน่วยเรียกชื่อตำแหน่งที่มีส่วนขยาย การใช้หน่วยเรียกญาติ จำแนกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ หน่วยเรียกญาติที่ปรากฏเดียว หน่วยเรียกญาติที่มีคำนำหน้า และหน่วยเรียกญาติที่มีส่วนขยาย และการใช้หน่วยเรียกฉายานาม จำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ ฉายานามบอกที่มา ฉายานามเชิงยกย่อง และฉายานามเชิงบริภาษ การใช้รูปภาษาอ้งถึงตัวละครเอกทั้ง 4 ลักษณะนี้ปรากฏในบทสนทนา บทบรรยาย และบทรำพึงของตัวละครเอก ที่ผู้ประพันธ์ใช้เพื่อสร้างความหลากหลายของการกล่าวถึงตัวละครเอก นอกจากนี้ยังใช้เพื่อแสดงที่มาและชาติกำเนิดของตัวละคร แสดงความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบุคคลอื่น แสดงให้เห็นความสามารถหรือศักยภาพของตัวละครเอก และใช้เพื่อบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของตัวละครเอกให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

ข้อค้นพบเกี่ยวกับการประกอบสร้างตัวละครโดยสรุป ภาพรวมของการสร้างตัวละครเอกกัมพูชาแสดงถึงลักษณะ 3 ประการ ได้แก่

1.2.1 ภาพของความเป็นวีรบุรุษ คือตัวละครเอกมีความสามารถในการปกป้อง อาณาจักร และแผ่ขยายอาณาจักร สะท้อนผ่านตัวละคร อัชฌา จากนวนิยายเรื่อง **หุบเขาकिनคน** เจ้าชายจิตรเสน จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุษาคเนย์** และ เจ้าชายพิษณุหรืเกศวร จากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ**

1.2.2 ภาพของผู้มีคาถาอาคม คือ ภาพของตัวละครเอกที่มีความสามารถในการใช้คาถาอาคมเพื่อการรบและการดำรงชีพของตัวละครที่เป็นอมตะ สะท้อนผ่านตัวละคร เจ้าชายจิตรเสน จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุษาคเนย์** เจ้าชายพิษณุหรืเกศวร จากนวนิยายเรื่อง **สุริยวรรณ** เจ้าหญิงปราณ จากนวนิยายเรื่อง **อัปสรามนตรา** และพินทุดี จากนวนิยายเรื่อง **อมฤตาลัย** แสดงให้เห็นว่า ในอดีตการใช้คาถาอาคมเพื่อปกป้องภัยและการรบ ภายหลังมีการใช้เพื่อรักษาร่างกายให้อยู่ยงคงกระพัน นอกจากนี้ยังมีการใช้ไสยศาสตร์เพื่อการทำร้ายผู้อื่น โดยใช้หน้ากาล

1.2.3 ภาพความน่าเห็นใจ คือ ภาพของตัวละครเอกที่ประสบกับปัญหา ความไม่สงบภายในประเทศกัมพูชาต้องลี้ภัยมายังประเทศไทย สะท้อนผ่านตัวละคร เจ้าหญิงโสคนเทียจากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** และ โสวัณ จากนวนิยายเรื่อง **เห...ชะเล้ง** นอกจากนี้ยังสะท้อนผลกระทบที่เกิดภายหลังสงครามกลางเมืองของประเทศกัมพูชา ผ่านตัวละคร แก้วรัตเกล้า จากนวนิยายเรื่อง **แก้วรัตเกล้า** และความน่าเห็นใจของตัวละครที่ไม่ประสบความสำเร็จในด้านความรักเนื่องจากความแตกต่างของเชื้อชาติและปัญหาระหว่างประเทศ ไทย-กัมพูชา สะท้อนผ่านตัวละคร เขมรินทร์ จากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา**

ภาพรวมการสร้างตัวละครเอกไทยในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย สะท้อนภาพของตัวละครเอกไทยที่คอยสนับสนุนและช่วยเหลือกัมพูชาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การช่วยเหลือทางด้านการรบ ผ่านตัวละคร สรคม จากนวนิยายเรื่อง **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** การช่วยเหลือโดยการใช้ความรู้จากการศึกษา ได้แก่ ตมิสา จากนวนิยายเรื่อง **จันทร์ธาตุษาคเนย์** อินทิดา จากนวนิยายเรื่อง **เขมรินทร์-อินทิดา** และเอเซีย จากนวนิยายเรื่อง **พนมนาคน** นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือเพื่อคลี่คลายปมขัดแย้งด้วยการใช้ความสามารถด้านลัทธิพิเศษของตัวละครวราลี จากนวนิยายเรื่อง **มนตร์อัปสร**

2. ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย ผลการวิจัยปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย สรุปได้ 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติในสังคม จากการศึกษาพบปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับวิถีปฏิบัติในสังคม 7 ด้าน ได้แก่ ด้านอาหารและการกิน ด้านการแต่งกาย ด้านสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง ด้านภาษา ด้านศาสนาและความเชื่อ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านวิถีชีวิต ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับวิถีปฏิบัติของสังคม ทั้ง 7 ด้านแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครและปัจจัยแวดล้อมในสังคม ทั้งด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ทั้งที่เป็นผู้กระทำหรือเป็นผู้รับรู้เห็นเหตุการณ์ถ่ายทอดสู่ผู้อ่านได้เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมกัมพูชาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกัมพูชามีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย

2.2 ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคม กลไกการพัฒนาสังคมเป็นไปเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในสังคม เป็นการขจัดความทุกข์และอำนวยความสะดวกที่สะดวกสบายแก่สมาชิกในสังคม เมื่อสังคมมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้ประชาชนมีความสุข สังคมเป็นระเบียบ ส่งผลให้ประเทศมีความมั่นคงมั่งคั่งและเจริญก้าวหน้า จากการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคม เป็นความสัมพันธ์ของตัวละครเอกที่สะท้อนผ่านการดำเนินชีวิตหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคมนาคม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในภาพรวมพบว่า ในสมัยก่อนและสมัยพระนคร การศึกษามักเรียนรู้จากพราหมณ์หรือหมอผี การปกครองเป็นรูปแบบเทวราชา เศรษฐกิจขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น การเดินทางด้วยช้าง ม้า ทางเรือ และเดินเท้า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเชิงบวก เป็นไปเพื่อการค้าและเจริญสัมพันธ์ไมตรี ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเชิงลบ เป็นการสู้รบเพื่อครอบครองดินแดน ส่วนกลไกการพัฒนาประเทศในกัมพูชาสมัยปัจจุบัน ด้านการศึกษาตัวละครเอกมักได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย และฝรั่งเศส การปกครองมีความปกติสุขในยุคสมัยสมเด็จพระนโรดมสีหนุช่วงต้น การเกิดสงครามกลางเมืองในช่วงสมัยเขมรแดง ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ด้านเศรษฐกิจในราว พ.ศ. 2504 ไทยและกัมพูชามีความสัมพันธ์ทางการค้าที่ดีแต่เริ่มประสบปัญหาเมื่อมีการฉีกรัฐประหารพระวิหาร เศรษฐกิจชะงักงันในช่วงเขมรแดง และกลับมาฟื้นฟูภายหลังโดยประเทศกัมพูชาและไทยมีการค้าขายระหว่างประเทศจำนวนมาก ด้านการคมนาคมมีการเดินทางด้วยเครื่องบิน รถยนต์ รถสามล้อ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นไปเพื่อการขอความช่วยเหลือจากต่างชาติ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชามีทั้งด้านบวกและลบตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

โดยสรุปปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกบริบททางสังคมแสดงให้เห็นภาพรวมของประเทศกัมพูชา ตั้งแต่อดีตคือช่วงก่อร่างสร้างเมืองในอาณาจักรฟูนัน จากนั้นมีการแผ่ขยายอาณาเขตของเมืองไปอย่างกว้างขวางในสมัยของพระเจ้ามเหศวรมันในอาณาจักรเจนละ และสังคมมีความมั่นคงเจริญสูงสุดในสมัยพระนครโดยเฉพาะสมัยของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 สังคมกัมพูชาเริ่มพัฒนาเข้าสู่ยุคใหม่ในสมัยสมเด็จพระนโรดมสีหนุ ต่อมาเกิดสงครามกลางเมืองในสมัยกัมพูชาประชาธิปไตย ทำให้บ้านเมืองประสบปัญหาข้าวยากหามาแพง ประชาชนล้มตายเป็นจำนวนมาก การปกครองที่ผิดพลาดของผู้นำ นำไปสู่การเลือกตั้งในประเทศกัมพูชา จนถึงกัมพูชายุคปัจจุบันที่กำลังพัฒนาต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทยใน 3 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1.1 แนวคิดในการสร้างตัวละคร ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักวิชาการ มาใช้เพื่อพิจารณาการประกอบสร้างตัวละครเอก ดังนี้ แนวคิดการสร้างตัวละครของ ธวัช ปุณโณทก (2527, หน้า 92–95) เป็นแนวคิดในการพิจารณาการสร้างตัวละคร ที่กล่าวว่าในยุคแรกการสร้างตัวละคร มักสร้างจากบุคคลที่มีฐานะสูงส่งในสังคม ภายหลังนิยมสร้างแบบสามัญชน มีความสมจริง ตามสภาพสังคม ตัวละครเอกและร้ายบางครั้งก็มีบทบาทสำคัญเท่าเทียมกัน ซึ่งผลการศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เนื่องจากตัวละครเอกที่ปรากฏในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัย มักเป็นตัวละครที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์และคนชั้นสูงในสังคม นอกจากนี้แนวคิดด้านศิลปะการสร้างตัวละครของ สรณัฐ ไตลังคะ (2560, หน้า 89–96) การสร้างบทบาทตัวละครของ เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2554, หน้า 72) ตัวละครของสายทิพย์ นุกูลกิจ (2537, หน้า 104–106) การสร้าง ตัวละครของ นพพร ประชากุล (2552, หน้า 158–164) และบุคลิกภาพพื้นฐานของ เรมอนด์ บี แคทเทิลล์ (2552, หน้า 330) ประมวลเป็นการสร้างตัวละครที่ประกอบด้วยบุคลิกภาพภายนอก บุคลิกภาพภายใน และคุณสมบัติและความสามารถพิเศษของตัวละคร ดังปรากฏในงานวิจัย

1.2 แนวคิดในการใช้ภาษาสัมพันธบทอ้างอิงตัวละคร ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดจากงานวิจัยของ วรวรรธน์ ศรียาภัย (2552) เรื่อง รูปภาพที่ใช้อ้างอิงตัวแสดงบทบาท

ในวรรณคดีร้อยกรองของไทย โดยมีผลการศึกษาด้านการใช้หน่วยนามที่ใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองไทย คือ หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม ได้แก่ หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ หน่วยเรียกตำแหน่ง หน่วยเรียกญาติ หน่วยเรียกฉายานาม และหน่วยนามแสดงความเป็นเจ้าของ เป็นรูปภาษาที่กวีสร้างขึ้นเพื่อใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาท โดยมีเงื่อนไขทางวรรณศิลป์เป็นตัวกำหนดการใช้แตกต่างกัน รวมถึงเหตุผลจากการบังคับฉันทลักษณ์ อีกทั้งการใช้ภาษาที่หลากหลายช่วยอธิบายคุณลักษณะหรือพฤติกรรมของตัวแสดงบทบาทแต่ละตัวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าการใช้หน่วยนามในการอ้างถึงตัวละครเอกมีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยดังกล่าว คือ พบการใช้หน่วยนามแสดงการอ้างถึงตัวละครเอก 4 ลักษณะ คือ การใช้หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ หน่วยเรียกตำแหน่ง หน่วยเรียกญาติ และหน่วยเรียกฉายานาม แต่มีความแตกต่างกับงานวิจัยดังกล่าวเนื่องจากงานวิจัยนี้ใช้ตัวบทเป็นนวนิยาย จึงไม่มีเงื่อนไขของการบังคับทางฉันทลักษณ์แต่ขึ้นอยู่กับลีลาของผู้ประพันธ์แต่ละคน โดยผู้ประพันธ์หญิงมีการใช้ภาษาสัมพันธ์บทอ้างถึงตัวละครเอกมากกว่าผู้ประพันธ์ที่เป็นชาย นอกจากนี้พบว่า วัตถุประสงค์ในการใช้ภาษาอ้างถึงตัวละครเอกนอกจากเพื่อสร้างความหลากหลายของภาษาแล้ว ยังใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ได้แก่ ใช้เพื่อแสดงที่มา ชาติกำเนิดของตัวละคร แสดงความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบุคคลอื่น แสดงให้เห็นความสามารถหรือศักยภาพของตัวละครเอก และใช้เพื่อเน้นย้ำลักษณะเฉพาะของตัวละครเอกให้เด่นชัดยิ่งขึ้น

1.3 แนวคิดปฏิสัมพันธ์ของตัวละครกับบริบททางสังคม ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของ ตรีนีลป์ บุญขจร (2523, หน้า 6-13) เรื่องวรรณกรรมกับสังคมของ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของนวนิยายกับสังคม ว่าวรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม ซึ่งเป็นการสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคม สอดแทรกอยู่ ทั้งรูปธรรม คือ เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม และนามธรรม คือ ค่านิยมชีวิตจิตใจของคนในสังคม จากการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับสังคมพบว่านวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย มีการนำเสนอภาพสังคมกัมพูชาในแต่ละยุคสมัย โดยมีการนำเสนอข้อเท็จจริงบางประการทางสังคมร่วมด้วย เช่น สถานการณ์บ้านเมือง สถานที่ต่าง ๆ รวมถึงแสดงความรู้สึกนึกคิดและจิตใจของตัวละครเอกแต่ละตัวได้อย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของ แชนเดน (1990, อ้างอิงใน พระมหาสนอง บัณฑิตการี 2553, หน้า 201-202) กล่าวถึงระดับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ได้แสดงแนวโน้มการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมไว้ 2 ระดับ คือ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระดับจุลภาค เป็นความสัมพันธ์ของสังคมที่มีขนาดเล็ก การปฏิสัมพันธ์เป็นแบบส่วนตัว สร้างความผูกพันต่อกันจนเกิดลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ เช่น ครอบครัว หมู่บ้าน และชุมชนระดับท้องถิ่น และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระดับมหัพภาค เป็นปฏิสัมพันธ์

กว้างขวางและเป็นสากล เป็นสังคมขนาดใหญ่ ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระดับชาติพิจารณาจากระบบการปฏิสัมพันธ์และเขตพื้นที่ทางรัฐศาสตร์ การปฏิสัมพันธ์ระดับโลกพิจารณาจากระบบการปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีหลักการและผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างรัฐ ระบบการปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองที่มีอุดมการณ์สอดคล้องกัน ระบบการปฏิสัมพันธ์ทางลัทธิหรือศาสนา และการปฏิสัมพันธ์ของชาวโลกกับดาวดวงอื่นในจักรวาล งานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวคือ ตัวละครเอกมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมทั้งในระดับแคบคือวิถีปฏิบัติในสังคมและความสัมพันธ์ในระดับกว้างคือความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับกลไกการพัฒนาสังคม

2. ความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ 2 ประการ คือ 1) นวนิยายกัมพูชรร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทยสร้างตัวละครเอกที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศกัมพูชา ในทางใดทางหนึ่ง อาจเป็นตัวละครไทยหรือตัวละครกัมพูชา ที่มีลักษณะทางบุคลิกภาพภายนอกและภายในสอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทในเนื้อหาของเรื่อง และ 2) ตัวละครเอกแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมเขมรและสังคมไทยในหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมและช่วงเวลาของเนื้อหาที่ผู้ประพันธ์นำเสนอ

ผลการวิจัยที่ปรากฏ พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2 ประการ ในด้านการสร้างตัวละคร จากนวนิยายจำนวน 12 เรื่อง พบว่า ผู้ประพันธ์มีการสร้างตัวละครเอกที่มีเชื้อชาติและสัญชาติกัมพูชา จำนวน 10 เรื่อง มีนวนิยายจำนวน 2 เรื่อง ที่เป็นตัวละครเอกไทย แต่มีความเกี่ยวข้องต้องเดินทางไปยังประเทศกัมพูชาเพื่อปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 นอกจากนี้ตัวละครเอกทั้งหมดมีปฏิสัมพันธ์กับบริบททางสังคมกัมพูชาในด้านต่าง ๆ และมีความแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัยสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 แต่ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบทในสังคมไทยปรากฏน้อย ไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชรร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย: กลวิธีประกอบสร้างและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม เป็นการศึกษาวิจัยการประกอบสร้างตัวละครเอกและความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกกับบริบททางสังคม โดยใช้นวนิยายที่ใช้ฉากในประเทศกัมพูชาหรือตัวละครเอกเป็นชาวกัมพูชาอย่างใดอย่างหนึ่ง จำนวน 12 เรื่อง ซึ่งประพันธ์โดยนักประพันธ์ไทย จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการศึกษาตัวละครเอกในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย พบว่าการสร้างตัวละครและปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับบริบทสังคม มีการนำเสนอข้อมูลที่สะท้อนความคิดและแนวโน้มทางทัศนคติของคนไทยและคนกัมพูชาผ่านการสื่อสารของผู้ประพันธ์งานวิจัยนี้จึงเป็นชุดข้อมูลหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษามุมมองของไทยและกัมพูชา ร่วมกับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาตัวละครอื่น ๆ ที่ปรากฏในนวนิยายกัมพูชาร่วมสมัยของนักประพันธ์ไทย เพื่อศึกษาภาพรวมของการนำเสนอตัวละครในนวนิยายดังกล่าว

2.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับบริบททางสังคมในนวนิยายไทย ที่เกี่ยวข้องกับประเทศอื่นโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจในมิติต่าง ๆ ของสังคมและมนุษย์

บรรณานุกรม

- ก. สุรางคนางค์ [นามแฝง]. (2552ก). **เขมรินทร์-อินทรา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- ก. สุรางคนางค์ [นามแฝง]. (2552ข). **เขมรินทร์-อินทรา เล่ม 2** (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- ก. สุรางคนางค์ [นามแฝง]. (2558ก). **คุณครูอินทรา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
ณ บ้านวรรณกรรม.
- ก. สุรางคนางค์ [นามแฝง]. (2558ข). **คุณครูอินทรา เล่ม 2** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
ณ บ้านวรรณกรรม.
- กฤษฎา อโศกสิน [นามแฝง]. (2544). **จำหลักไว้ในแผ่นดิน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:
ดับเบิลนายน์.
- กัณวล์ คัชชีมา. (2547). **ไสยศาสตร์เขมรเบื้องต้น : ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ. ดำรงวิชาการ,**
3(5), 249-260.
- กัณวฒน์ สุขาภิวัฒน์. (2561). **การเชื่อมโยงความในปุมราชธรรม. มนุษยศาสตร์และ**
สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ฉบับพิเศษ, 121-129.
- ชนิษฐา ทินวัฒน์. (2549). **ภาพสะท้อนของสังคมด้านการศึกษาและวัฒนธรรมในนวนิยาย**
ของดอกไม้มัด. สารนิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- เขียน ชีระวิทย์, สุนัย ผาสุก. (2543). **กัมพูชา ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ**
ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- งวล ญิล, ผู้แต่ง. (2548). **จิตวิญญาณมารดาธิปไตยในสังคมเขมร. แปลโดย ภูมิจิต**
เรืองเดช. บุรีรัมย์: วินัย.
- จอมขวัญ สุทธิพันธ์, พิสมัย ประเสริฐศรี, จิตภูมาศ ดิยาวพันธุ์ และปรียานุช หล้าดิน. (2559).
ภาพสะท้อนสังคมจากตัวละคร “เมขลา” ในนวนิยายเรื่องแม่เปี้ย.
ใน การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (หน้า 397-407) สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- จารวี บัวชม (2558). **โครงสร้าง บุคลิกภาพและคุณค่าต่อสังคมไทย ในนวนิยายของ**
“กิ้งกัตร”. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- จินตวิทย์ วิวัชณ์ [นามแฝง]. (2535ก). **อมฤตาลัย เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- จินตวิทย์ วิวัชณ์ [นามแฝง]. (2535ข). **อมฤตาลัย เล่ม 2** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- จิราภา เต็งไตรรัตน์, นพมาศ อุ้งพระ(ธีรเวคิน), รัชนี นพเกตุ, รัตนา ศิริพานิช, วารุณี ภูวสรกุล, ศรีเรื่อน แก้วกังวาล และคณะ. (2552). **จิตวิทยาทั่วไป** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- จุติศร [นามแฝง]. (2553). **อัปสรามนตรา**. นนทบุรี: Love Corner by Think Beyond.
- เจตนา นาควัชร. (2524). **ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: นำอักษร.
- ฉันทนิช อัครนนท์. (มปป.). **เทคนิคและการพัฒนาบุคลิกภาพ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (มปป.). **เครื่องนุ่งห่มและเอกลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชรินทร์ อินทะสุวรรณ. (2554). ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของประจวบ วงศ์วิชา. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา**, 4(1), 30-39.
- เชษฐ ดิงสัญชสี. (2560). **ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้** (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี : มิวเซียมเพลส.
- ฌ็อง-ปีแยร์ โกลเด็นชไตน์. (2541). **การอ่านนวนิยาย** (พิมพ์ครั้งที่ 3). (วัลยา วิวัฒน์ศร, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร ไทยจงรักษ์. (2548). **สภาพการดำรงชีวิตของชาวเขมรระหว่าง พ.ศ. 2518-2522: ศึกษา “ภูมิภาค” ตะวันออก ตะวันตกเฉียงใต้และตะวันตกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ดวงเด่น บุญปก. (2551). **ไทยมองเขมร : การถ่ายทอดแนวคิดผ่านวรรณกรรมบันเทิงคดีสามทศวรรษ. บทความวิชาการ “ศรีนครินทร์วิโรฒวิชาการครั้งที่ 2 ประจำปี 2551”**. กรุงเทพฯ: สหมินตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ดวงตะวัน [นามแฝง]. (2557). **แก้วรัตเกล้า** (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: ดวงตะวัน.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2556). **วรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- ดวงมน จิตรจำนงค์ และคณะ. (2555). **การวิจารณ์บนเส้นทางวรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ กรมพระยา. (2545). **นิราศนครวัด**. กรุงเทพฯ: พิมพ์เศ.

- เดวิด แชนด์เลอร์. (2546). **ประวัติศาสตร์กัมพูชา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). (พรรณงาม เก้าธรรมสาร, สดใส ชันติวรพงศ์, วงเดือน นาราลัจจ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตรีเดช ไชยหา. (2552). **การนำเสนอภาพตัวแทน “พม่า” ในภาพยนตร์ไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2523). **นวนิยายกับสังคมไทย (พ.ศ.2547-2500)**. กรุงเทพฯ: บางกอก. ทมยันตี [นามแฝง]. (2558ก). **สุริยวรรณ เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- ทมยันตี [นามแฝง]. (2558ข). **สุริยวรรณ เล่ม 2** (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- ชนพร หมูคำ. (2559). การประกอบสร้างภาพแทนสตรีในวรรณกรรมอาเซียนกับบทบาททางการเมือง. **วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์**, 6(2), 116-128.
- ชเนต เวศร์ภาดา. (2549). **หอมโลกวรรณศิลป์**. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- ธวัช ปุณโณทก. (2527). **แนวทางศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธิปดี บัวคำศรี. (2547). **ประวัติศาสตร์กัมพูชา**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- นนทวรรณ ระบาย. (2545). **วิเคราะห์คำภาษาเขมรในนวนิยายเรื่อง จำหลักไว้ในแผ่นดิน ของกฤษณา อโศกสิน**. การศึกษาค้นคว้าทางภาษาไทย ศศ.บ., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- นพพร ประชากุล. (2552). **“วรรณกรรมศึกษา: การวิเคราะห์นิยาย” ยกอักษร ย้อนความคิด**. กรุงเทพฯ: อาน.
- นิษฐา จันทปัญญาศิลป์. (2541). **พฤติกรรมจริยธรรมของตัวละครเอกชาวจีน ในนวนิยายไทย**. นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นุศ ธาราง. (2548). **องโกร์ นครน้ำ แหล่งกำเนิดอารยธรรมขแมร์**. (ภูมิจิต เรืองเดช, ผู้แปล). บุรีรัมย์: วินัย.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). **แลลลิตวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญศิริ ภิญาณินันท์. (2527). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายของ ก.สุรางคนางค์**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2514). “**หัวใจของวรรณคดีไทย**” วรรณไวทยาการ:

วรรณคดี. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ไทยวัฒนาพานิช
จำกัด 599.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2539). **วรรณกรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

ประภัสสร เสวิกุล. (2557). **เห...ชะเล้ง**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

เปลื้อง ณ นคร. (2541). **ประวัติวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พงศกร [นามแฝง]. (2563). **พนมนาคร**. นนทบุรี: กรู๊ฟ พับลิชชิ่ง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**

(พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสนอง ปัจโจปการี. (2553). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์.

พวงทอง ภาวครพันธุ์. (2552). **สงคราม การค้า และชาตินิยมในความสัมพันธ์ไทย-**

กัมพูชา. สมุทรปราการ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

เพ็ญภา หมอนสอาด. (2550). **การศึกษาภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยที่ปรากฏ**

ในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ.

ภัทรขวัญ ทองเถาว์. (2554). **ภาพคนชายขอบในวรรณกรรมเยาวชน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

มณฑา วิริยางกูร และ สิริวรรณ นันทจันทุล. (2563). **ภาพสะท้อนสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ใน**

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของทมยันตี. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี**,
12(2), 69-88.

มนัสนันท์ สรรพชญา. (2550). **การศึกษากลวิธีการประพันธ์นวนิยายย้อนยุค**

อิงประวัติศาสตร์ เรื่อง จันทราอุษาคเนย์, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ศศ.บ., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

มาลา คำจันทร์ [นามแฝง]. (2561). **หุบเขาเกินคน** (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

รัญจวน อินทรกำแหง. (2539). **วรรณกรรมวิจารณ์** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:

คอมแพคท์พริ้นท์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิม**

พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล

เฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง และศานติ ภักดีคำ. (2561). **ศิลปะเขมร** (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มติชนปากเกร็ด.

วรรณวรรณ [นามแฝง]. (2558ก). **จันทราอุษาคเนย์เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.

วรรณวรรณ [นามแฝง]. (2558ข). **จันทราอุษาคเนย์เล่ม 2** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.

วรรณวรรณ ศรีวิทย. (2552). **รูปภาษาที่ใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยแก้วของไทย.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

วาทีณี ศิริชัย. (2557). การสร้างตัวละครต่อเนื่องในนวนิยายของนักเขียนไทย. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้**, 2(1), 25-41.

วิทย์ คิวะศรียานนท์. (2541). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.

วิทยา วงศ์จันทา. (2555). การประกอบสร้าง “ความเป็นลาว” ในวรรณกรรมและสื่อภาพยนตร์ไทยร่วมสมัย. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

วิภาพ ศัญทัพ. (2546). การศึกษาวิเคราะห์จากต้นตอสำคัญในนวนิยายของขวัญของ **จินตวิวัฒน์ วิวัธน์.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วิรัชพัชร จรัสเพชร (2555). **กลวิธีการสร้างตัวละครในนวนิยายของ “กิ่งฉัตร”.** วิทยานิพนธ์ อ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

วิศวนาถ. (2548). **กลวิธีการเขียนนวนิยายสไตน์มัยันต์.** กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม กรูป.

ศานติ ภักดีคำ. (2557). **ยุทธมรรคาเส้นทางเดินทัพไทย-เขมร.** กรุงเทพฯ: มติชน.

สมเกียรติ รักษ์มณี. (2551). **ภาษาวรรณศิลป์** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สายน้ำใจ.

สมเกียรติ รักษ์มณี. (2558). **การแตงนวนิยาย.** นนทบุรี: สัมปชัญญะ.

สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). **วจนะวิเคราะห์ การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

- สรณัฐ ไตลังคะ. (2560). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2537). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.
- สุพิศ เอื้องชะะ. (2560). **ภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสาร “คู่สร้างคู่สม”**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ. (2547). **ศาสนาพราหมณ์ในอาณาจักรขอม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิมพ์เศศ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2552). **ทฤษฎีสังคมวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วี.พรินท์ (1991).
- สุรางค์ แพรกทอง. (2536). **การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนของมาลา คำจันทร์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- เสาวลักษณ์ อนันตคานต์. (2546). **วรรณกรรมเอกของไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสาวลักษณ์ อนันตคานต์. (2554). **วรรณกรรมหลักหนี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรจิรา อัจฉริยไพบูลย์. (2550). **กลวิธีการสร้างภาพลักษณ์ตัวละครชายในผู้ชนะสิบทิศ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อรพิม [นามแฝง]. (2557). **มนตร์อัปสร** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วี.พรินท์ (1991).
- อรรวรรณ บุญยฤทธิ์. (2562). **ลักษณะภาษาของชื่อตัวละครในนวนิยายเขมร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรรวรรณ บุญยฤทธิ์. (2564). **การขยายความลักษณะรูปร่างหน้าตาคนในภาษาเขมร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อำพา แก้วกำกวง (2552). **ทัศนคติด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกำพูชาในประเทศไทย ที่มีต่อความสัมพันธ์ไทย-กำพูชา**. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา*, 14(2), 7-32.
- อิงอร สุพันธุ์วณิช. (2548). **นวนิยายนิทัศน์**. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- อิงอร สุพันธุ์วณิช. (2552). **เลื่อมลายสายรุ้ง ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายปัจจุบัน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- Halliday, M. A. K and Hasan, R. (1976). **Cohesion in English**. London: Longman.

Yuan Ma. (2554). ภาพสะท้อนสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล.
ศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 6(12), 1-12.

ภาคผนวก

นวนิยายเรื่อง: เขมรินทร์-อินทรา

ผู้แต่ง: ก. สุรางคนางค์ เป็นนามปากกาของ กัณหา (บุรณปกรณ์) เคียงศิริ

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2503

ครั้งที่พิมพ์ 2 สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม

เรื่องย่อ

เขมรินทร์-อินทรา เป็นเรื่องราวระหว่างเจ้าชายเขมรและหญิงไทย เริ่มเรื่องคือ อินทรา ซึ่งเป็นนักศึกษาอักษรศาสตร์ได้เดินทางไปยังปราสาทเขาพระวิหารเพื่อทัศนศึกษากับเพื่อน ๆ บังเอิญเดินพลัดหลงกับเพื่อน และเดินไปชนกับชายปริศนาในปราสาท ชายคนนั้นคือท่านชายเขมรินทร์ เป็นครั้งแรกที่ทั้งสองคนได้พบกันและมีความรู้สึกพึงพอใจกัน แต่ทั้งสองไม่ทราบว่าอีกฝ่ายเป็นใครได้แต่เก็บความประทับใจระหว่างกันไว้ในใจของตน กระทั่งวันหนึ่งอินทราได้รับการติดต่อให้ไปสอนภาษาไทยแก่เจ้านายเล็ก ๆ ที่กัมพูชา ด้วยความต้องการปฏิเสธการแต่งงานกับคนที่แม่หามาให้ อินทราจึงเดินทางไปกัมพูชา ที่นั่นเธอได้พบกับเขมรินทร์ชายที่เธอพบที่ปราสาทเขาพระวิหาร เธอได้ทราบว่าเขาเป็นหม่อมเจ้าอีกทั้งมีคู่หมั้นแล้ว อินทราจึงพยายามตัดใจ แต่ท่านชายเขมรินทร์กลับพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้สมหวังในความรัก มีเหตุการณ์ความขัดแย้งต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ในที่สุดอินทราจึงตัดสินใจกลับประเทศไทย หม่อมเจ้าเขมรินทร์ได้ตามอินทรามา แต่ด้วยอุปสรรคทางเชื้อชาติทำให้ทั้งสองต้องจากกัน เรื่องจบลงเพียงเท่านี้

นวนิยายเรื่อง: คุณครูอินทรี

ผู้แต่ง: ก. สุรางคนางค์ เป็นนามปากกาของ กัณหา (บุรณปกรณ์) เคียงศิริ

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2504

ครั้งที่พิมพ์ 2 สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม

เรื่องย่อ

คุณครูอินทรี เป็นภาคต่อของเรื่อง เขมรินทร์-อินทรี เรื่องนี้ให้ความสำคัญไปที่อินทรี เมื่อกลับมาอยู่เมืองไทยอินทรีก็เป็นครูสอนหนังสือ อินทรียังคงรักเขมรินทร์ แต่ด้วยความแตกต่างด้านศักดิ์นา เชื้อชาติ อีกทั้งความขัดแย้งระหว่างประเทศ หลังจากที่ทั้งสองพยายามต่อสู้เพื่อความรักอย่างที่สุดแล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ในที่สุดท่านชายเขมรินทร์ก็ได้เข้าพิธีสมรสไป ขณะนั้นอินทรีก็ยังรักท่านชายอยู่เสมอ แต่ก็ยอมตัดใจ ได้แต่บอก รพีพงศ์ ที่หวังมาสานสัมพันธ์ว่าหากเขาทำได้ว่าหัวใจของอินทรีเป็นของท่านชายเขมรินทร์ตลอดไป ก็จะยอมแต่งงานด้วย ฝ่ายชายก็ตกลงจึงทำให้อินทรีตัดสินใจแต่งงานและไปอยู่ต่างประเทศกับรพีพงศ์ รพีพงศ์ได้เขียนจดหมายไปบอกท่านชายเขมรินทร์ ถึงความรู้สึกและความต้องการของอินทรี เมื่อท่านชายทราบว่าอินทรียังรักเขาอยู่เสมอก็เสียใจอย่างยิ่ง แต่ทำอะไรไม่ได้ เรื่องราวความรักสองแผ่นดินระหว่าง เขมรินทร์ และอินทรีจึงจบลงเพียงเท่านี้

นวนิยายเรื่อง: อมฤตาลัย

ผู้แต่ง: จินตวิทย์ วิวัชรณ์ เป็นนามปากกาของ จินตนา รักดีชายแดน (นามสกุลเดิม ปิ่นเฉลียว)

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2519

ครั้งที่พิมพ์ 2 สำนักพิมพ์ รวมสาส์น

เรื่องย่อ

เจ้าหญิงพันธุเมศวรี หรือชื่อที่ใช้ในปัจจุบันคือพินทุวดี เป็นราชธิดาของพระเจ้าโยศวรมัน มีน้องสาว 1 องค์ เจ้าหญิงทรงคิดว่าบิดาไม่รักพระองค์แต่รักน้องสาวมากกว่า ส่วนแม่ไม่ได้สนใจพระนางมากนัก พระนางจึงไปสร้างเมืองของตนเอง พระนางได้รับการถ่ายทอดวิชาจากแม่ย่ากำปงพิรา ในด้านไสยศาสตร์ อาถรรพณ์เวทและกฤตยามนต์จนเก่งกล้า เจ้าหญิงพันธุเมศวรีหลงรักขุนพลกุเพนทรา แต่เขากลับรักน้องสาวของพระองค์ เมื่อครั้งที่ทั้งสองกำลังจะอภิเษกกัน เจ้าหญิงพันธุเมศวรีวางแผนปลงชีพทั้งสอง ทำให้พระเจ้าโยศวรมันโกรธมาก จึงทรงสั่งให้ทำลายเมืองของพระนาง แต่นางไหวตัวทันจึงใช้คาถาอาคมทำลายเมืองและหลบหนีออกมาจากอาณาจักรขอม พระนางมีอาคมที่สามารถทำให้ร่างกายคงความสาวและสวยมีชีวิตเป็นอมตะได้ ทรงย้ายเมืองไปเรื่อย ๆ กระทั่งมาอยู่ในกรุงเทพ ในนามของพินทุวดี เป็นสาวสังคมที่สวยสง่า ใช้ชีวิตหรูหรา ชายหนุ่มต่างหลงใหลในความงาม แต่ชีวิตส่วนตัวเป็นเรื่องลึกลับไม่มีใครทราบ ประวัติความเป็นมาของนาง พระนางรอดคอยเพื่อจะได้พบคนรักและอยู่ครองคู่กัน นางต้องทำให้ตนเองคงความสวยงามเป็นอมตะ ด้วยการใช้เลือดของชายหนุ่มร่วมกับวุ้นและคาถาอาคมในการทำพิธี ทำให้ชายหนุ่มที่ตกเป็นเหยื่อของพระนางหายสาบสูญไป จนตำรวจต้องช่วยตามสืบคดีคนหาย คนรักของพระนางในภพชาติปัจจุบันเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ต้องสืบหาเหตุของคดีดังกล่าว ซึ่งสุดท้ายพบว่าป็นฝีมือของพระนาง นำไปสู่การปราบพระนางและการล่มสลายของอมฤตาลัยของเจ้าหญิงพันธุเมศวรีในที่สุด

นวนิยายเรื่อง: หุบเขากินคน

ผู้แต่ง: มาลา คำจันทร์ เป็นนามปากกาของ นายเจริญ มาลาโรจน์

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2532

ครั้งที่พิมพ์ 11 สำนักพิมพ์ เคล็ดไทย

เรื่องย่อ

หุบเขากินคน ของ มาลา คำจันทร์ นวนิยายที่เป็นวรรณกรรมเยาวชน เล่าเรื่องเด็กชายชาวไทยไปเข้าค่าย ขณะทำกิจกรรม กองธงเลือดดำมีจำนวน ๕ คน คือ วิชชุ บุญชู บดินทร์ วิทยา และอัชฌา ทั้งห้าได้เดินข้ามเครือข่ายหลงทำให้ย้อนกลับไปอาณาจักรเขมรโบราณ ที่นั่นมีคำทำนายว่า ดวงดาวทั้ง ๕ จะมาจากที่ไกลเพื่อมาช่วยเจ้าชายคุณวรมัน และกอบกู้อาณาจักรจาก รุทรวรมัน พวกเขาต้องปฏิบัติภารกิจเพื่อช่วยกอบกู้อาณาจักรเพราะมีการแย่งชิงบัลลังก์ระหว่างพี่น้องร่วมบิดาของอาณาจักรนั้น ทั้งหมดรวมเสี่ยงเป็นเสี่ยงตายและได้รับชัยชนะในที่สุดเมื่อปฏิบัติภารกิจสำเร็จ วิชชุ บุญชู บดินทร์ และวิทยา ได้เดินทางกลับมายังโลกปัจจุบัน แต่ อัชฌา เลือกที่จะอยู่ในอาณาจักรโบราณเพราะเขาเชื่อว่าเขาเป็นน้องชายของเจ้าชายคุณวรมัน จึงเลือกที่จะอยู่ในอาณาจักรโบราณเพื่อดูแลพี่ชายและบ้านเมืองของตนเองตลอดไป

นวนิยายเรื่อง: สุริยวรรณ

ผู้แต่ง: ทมยันตี เป็นนามปากกาของ คุณหญิงวิมล เจียมเจริญ (สกุลเดิม ศิริไพบูลย์)

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2539

ครั้งที่พิมพ์ 14 สำนักพิมพ์ ณ บานวรรณกรรม

เรื่องย่อ

พิษณุหรืเกศวร เป็นตัวละครที่มีเชื้อสายสุริยวงศ์ เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นอวตารของพระวิษณุ พระองค์ได้รับการศึกษาจากพรหมอาจารย์ทั้งด้านพระเวทย์ กลศึก และความรู้ทุกอย่างที่พรหมอาจารย์มี พรหมอาจารย์ค่อนข้างเข้มงวดและควบคุมพระองค์อย่างเคร่งครัด เพราะพิษณุหรืเกศวรคือความหวังและเป็นตัวแทนของพรหมอาจารย์ในการกู้เมืองพระนคร โดยจะต้องเป็นผู้ครองทั้งอาณาจักรและศาสนจักร โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การสถาปนา ไชยณพนิภายในเมืองพระนคร พระองค์ได้รับการศึกษาคู่กับชลันธรซึ่งเป็นหญิงสาวที่จะมาเป็น คักติของพระองค์ แม้ทั้งคู่จะมีความขัดแย้งกันบ้างเพราะเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดทั้งคู่ แต่ลึก ๆ แล้วทั้งสองผูกพันกันอย่างยิ่ง วันหนึ่งชลันธรถูกร่างกายจนถึงแก่ชีวิตจากผู้ใกล้ชิดที่อิจฉานาง จึงทำให้พิษณุหรืโกรธแค้นมากความรักและความอาลัยนำไปสู่การปราบปรามอริราชศัตรูและสร้างปราสาทนครวัดอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ภายใต้ความศรัทธาต่อมหาวิษณุเทพและความรักที่มีต่อชลันธร

นวนิยายเรื่อง: จำหลักไว้ในแผ่นดิน

ผู้แต่ง: กฤษณา อโศกสิน เป็นนามปากกาของ สุกัญญา ชลศึกษ์

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2549

ครั้งที่พิมพ์ 3 สำนักพิมพ์ดับเบิลนายน์

เรื่องย่อ

จำหลักไว้ในแผ่นดิน เป็นเหตุการณ์ในช่วงเขมรแดงบุกกรุงพนมเปญ จึงทำให้เจ้าหญิงโสคนเทีย ต้องเดินทางเข้ามาในประเทศไทยและได้พบกับสุ นายทหารไทยที่ปลอมตัวเพื่อปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่นั้น ความพึงพอใจในกันและกันได้เริ่มต้นขึ้น แต่ด้วยความเป็นขั้วกัน รวบรวมถึงความรับผิดชอบหน้าที่ บ้านเมืองและประชาชน เจ้าหญิงโสคนเทียจึงต้องมีการวางตัวที่เหมาะสม ระหว่างเจ้าหญิงและนายทหารไทย เจ้าหญิงโสคนเทีย มีเพื่อนคนไทยที่รักกันมาก คอยให้คำปรึกษาและติดต่อกันตลอด คือ มณฑาทอง ทั้งปัญหาบ้านเมืองและปัญหาหัวใจที่มีต่อสุด้วย เจ้าหญิงโสคนเทียต้องเดินทางไปต่างประเทศเพื่อร่วมหารือในการหาทางออกให้กับประเทศกัมพูชา ขณะเดียวกันนั่นเอง มณฑาทอง คนรักเก่าของสุ ได้เลิกกับสามีชาวต่างประเทศ และเดินทางกลับมาประเทศไทย เข้ามาช่วยงานในศูนย์อพยพ จึงทำให้สุและมณฑาทองได้พบกันอีกครั้ง ทั้งสองสานความสัมพันธ์กันใหม่ สร้างความเสียใจให้เจ้าหญิงเป็นอย่างมาก ในที่สุดเจ้าหญิงก็ได้รับความช่วยเหลือจากต่างชาติ ส่วนความรักของเจ้าหญิงและสุก็ต้องจบลงบนมิตรภาพระหว่างประเทศ

นวนิยายเรื่อง: แก้วรัตเกล้า

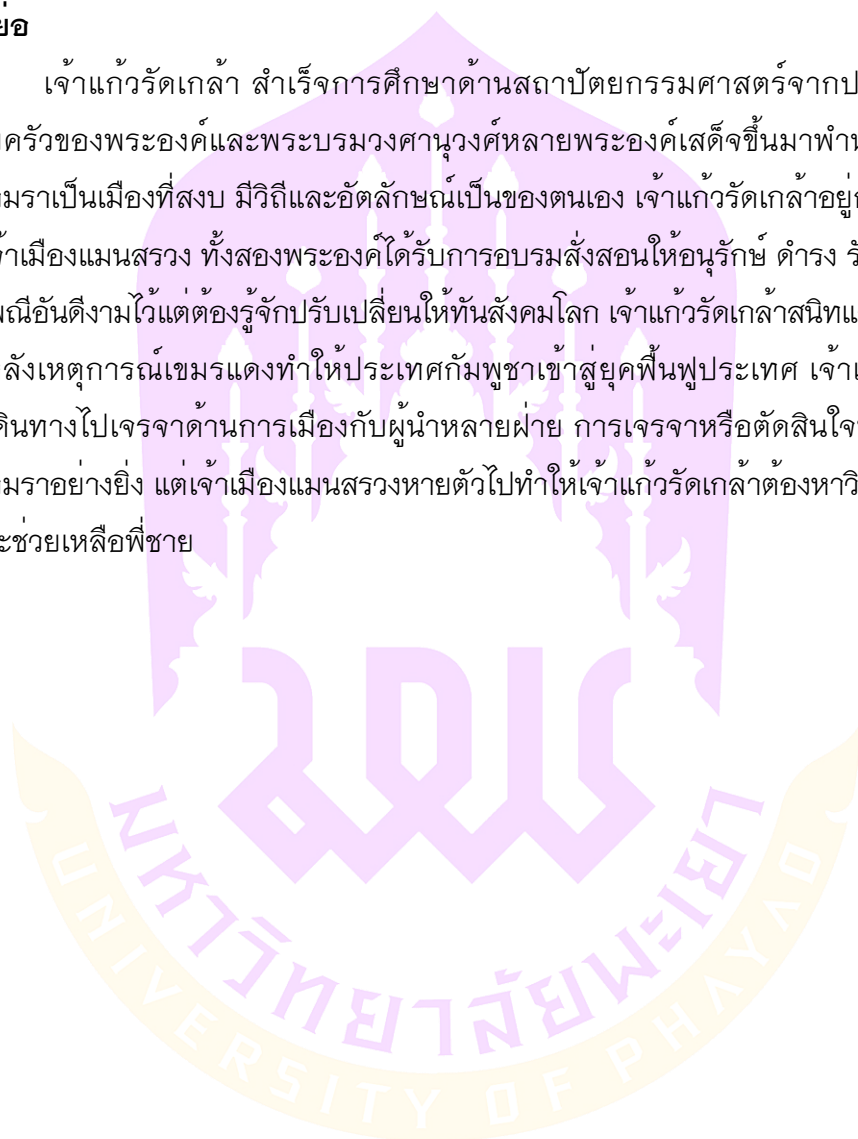
ผู้แต่ง: ดวงตะวัน เป็นนามปากกาของ ขวัญใจ เอ็มใจ

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2544

ครั้งที่พิมพ์ 7 สำนักพิมพ์ ดวงตะวัน

เรื่องย่อ

เจ้าแก้วรัตเกล้า สำเร็จการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์จากประเทศอังกฤษ ครอบครัวยุคใหม่และพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์เสด็จขึ้นมาพำนักที่เวียงจันทน์ เวียงจันทน์เป็นเมืองที่สงบ มีวิถีและอัตลักษณ์เป็นของตนเอง เจ้าแก้วรัตเกล้าอยู่กับพระราชบิดา และเจ้าเมืองแสนหลวง ทั้งสองพระองค์ได้รับการอบรมสั่งสอนให้อนุรักษ์ ดำรง รักษาวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามไว้แต่ต้องรู้จักปรับเปลี่ยนให้ทันสังคมโลก เจ้าแก้วรัตเกล้าสนิทและรักพี่ชายมาก ภายหลังเหตุการณ์เขมรแดงทำให้ประเทศกัมพูชาเข้าสู่ยุคฟื้นฟูประเทศ เจ้าเมืองแสนหลวง ต้องเดินทางไปเจรจาด้านการเมืองกับผู้นำหลายฝ่าย การเจรจาหรือตัดสินใจนั้นจะส่งผลต่อ เวียงจันทน์อย่างยิ่ง แต่เจ้าเมืองแสนหลวงหายตัวไปทำให้เจ้าแก้วรัตเกล้าต้องหาวิธีเดินทางเข้าไปหาและช่วยเหลือพี่ชาย

นวนิยายเรื่อง: จันทราอุษาคเนย์

ผู้แต่ง: วรณวรรณ เป็นนามปากกาของ วรณวรรณ จันทรรจนา

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2549

ครั้งที่พิมพ์ 12 สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม

เรื่องย่อ

จันทราอุษาคเนย์ เป็นนวนิยายที่เล่าเรื่องอาณาจักรเจนละ เริ่มเรื่องโดยตมิสา เป็นหญิงสาวชาวไทยที่เรียนเกี่ยวกับโบราณคดี วันหนึ่งเธอไปทัศนศึกษาที่ถ้ำเปิดทอง และหายตัวไปอย่างลึกลับ ซึ่งแท้จริงแล้วตมิสาถูกคาถาของพราหมณ์นำนางไปยังดินแดนเขมรโบราณ ทำให้ได้เข้าไปอยู่ในความดูแลของเจ้าชายจิตรเสน เธอได้พบวัฒนธรรมประเพณี การแต่งกายที่แตกต่างจากเคยเห็น เจ้าชายจิตรเสน เป็นจอมทัพของเศรษฐีปุระ มีความสง่างาม เก่งกาจ แต่ถูกหลายคนรวมถึงบิดาของตนเองระแวงว่าจะทำการชิงราชบัลลังก์จากเจ้าชายภวรมัน เพื่อความบริสุทธิ์ใจ เจ้าชายจิตรเสนจึงออกจากบ้านเมืองไปตามหาเส้นทางออกสู่ทะเล เพื่อขยายอาณาจักรถวายแด่เจ้าชายภวรมัน โดยตมิสาเป็นผู้นำทาง ระหว่างการเดินทาง มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น แต่ก็เป็นการแสดงถึงอำนาจ และน้ำใจของเจ้าชายจิตรเสน ทำให้ได้รับการยกย่องจากคนในดินแดนต่าง ๆ ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าชายจิตรเสนกับตมิสาก็แน่นแฟ้นขึ้นด้วย ระหว่างเดินทางมีวันเวลาที่เหมาะสมจะส่งตมิสากลับมายังยุคปัจจุบัน แต่ตมิสาก็ลังเลใจ ในที่สุดก็ไม่อยากทิ้งเจ้าชายจิตรเสนไว้ท่ามกลางสนามรบได้ จึงตัดสินใจอยู่ในอดีต เมื่อพบทางออกสู่ทะเลพระองค์เดินทางกลับไปยังเมืองที่จากมาและครองรักร่วมกับตมิสา เมื่อเจ้าชาย ภวรมันสิ้นพระชนม์ เจ้าชายจิตรเสนก็ทรงครองราชบัลลังก์ กระทั่งมีผู้สืบเชื้อสายต่อมา คือ พระเจ้าอิตานวรมัน

นวนิยายเรื่อง: มนตร์อัปสร

ผู้แต่ง: อรพิม เป็นนามปากกาของ เสาวภาคย์ ลาภมหาไพศาล

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2549

ครั้งที่พิมพ์ 2 สำนักพิมพ์ วี.พริ้นท์ (1991)

เรื่องย่อ

วรราลีเป็นหญิงสาวชาวไทย ญาติพี่น้องที่เธอมีอยู่เพียงคนเดียว คือ พี่สาว พ่อแม่ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตตั้งแต่เธอยังเด็ก พี่สาวของเธอต้องออกจากโรงเรียนมาทำงานเพื่อหาเงินส่งให้วรราลีเรียนหนังสือจนจบ ปวส. พี่สาวของเธอติดการพนันทำให้เธอต้องคอยตามใช้หนี้ให้พี่สาวเสมอ และครั้งที่ร้ายแรงที่สุดเป็นสาเหตุให้วรราลีต้องเดินทางไปทำงานใช้หนี้แทนพี่สาวถึงประเทศกัมพูชา วรราลีมีสัมผัสพิเศษคือสามารถมองเห็นรับรู้เกี่ยวกับดวงวิญญาณได้ เมื่อเดินทางไปกัมพูชาเธอสัมผัสกับดวงวิญญาณที่มาขอความช่วยเหลือ ขณะเดียวกันเธอก็เกิดความรักกับอเล็กซ์เจ้านายที่ไปทำงานด้วย ทำให้ตัวของเธอเข้าไปเกี่ยวข้องกับคำสาปของตระกูลนั้นคือหากคนในตระกูลนั้นรักใคร่ คนรักของคนในตระกูลจะมีรอยคำสาปเป็นอักขระโบราณปรากฏที่ข้อมือหากรอยนี้ปรากฏรอบข้อมือเมื่อใดผู้นั้นจะต้องตาย วรราลีและอเล็กซ์จึงต้องร่วมกันหาวิธีแก้คำสาปนั้น

นวนิยายเรื่อง: อัปสรามนตรา

ผู้แต่ง: จุติศร

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2553

ครั้งที่พิมพ์ 1 สำนักพิมพ์ Love Corner by Think Beyond

เรื่องย่อ

เจ้าหญิงปราณเป็นหญิงสาวที่สวยงาม มีความรู้ทั้งด้านการรบ การศึก และเวทมนตร์ พระนางมีเพื่อนรักที่เป็นพราหมณ์ แต่พราหมณ์รักนางมากกว่าความเป็นเพื่อน เมื่อเจ้าหญิงปราณ อภิเษกกับองค์หริปรมศวร (พระเจ้าชัยวรมันที่ 2) ทำให้พราหมณ์เสียใจมาก มีข้าพระบาท ที่เป็นญาติของปราณพึงใจในพราหมณ์ เจ้าหญิงปราณจึงช่วยให้ทั้งสองได้สมรสกัน ภายหลัง ญาติผู้นี้ทราบว่าเป็นจริงแล้วพราหมณ์รักเจ้าหญิงปราณ จึงทำให้นางเสียใจและไปร่วมมือกับ เสนาฝ่ายตรงข้ามกำจัดเจ้าหญิงปราณ ทำให้พระนางสิ้นพระชนม์และกลายเป็นโอปปาดิกระ รอดคอยผู้ที่ทำให้นางเสียชีวิตมาอยู่สถานที่แห่งนี้แทนนาง

นวนิยายเรื่อง: เท...ชะเล้ง

ผู้แต่ง: ประภัสสร เสวิกุล

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2557

ครั้งที่พิมพ์ 1 สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์

เรื่องย่อ

โสวัณเป็นเด็กที่เกิดและเติบโตที่พนมเปญ ครอบครัวโสวัณเป็นครอบครัวที่อบอุ่น พ่อของเขาเป็นครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์อย่างที่สุด พ่อมักเล่าประวัติศาสตร์กัมพูชาและตำนานต่าง ๆ ให้เขาและน้องฟังเสมอ แม่เป็นแม่ศรีเรือนที่มีเหตุผล น้องชายของโสวัณไว้วางใจและเชื่อมั่นในพี่ชาย โสวัณมีเพื่อนที่มีอุดมการณ์ของเขมรแดงซื่ออก สะแบง เพื่อนลูกครึ่งเวียดนามนามเขมร คือ จันเตรีย และเพื่อนที่ต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ ด้วยการขายบริการคือจำไป ครอบครัวเขาดำเนินชีวิตไปตามปกติ แต่เมื่อเกิดสงครามกลางเมือง จึงทำให้ชีวิตและครอบครัวของเขาเปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวของโสวัณต้องเข้าไปช่วยเขมรแดง ทำงาน แต่เป็นการทำงานที่อยู่บนความไม่แน่นอน เพราะครอบครัวเขาไม่รู้ว่าวันใดจะถูกเขมรแดง กำจัด ในที่สุดครอบครัวของโสวัณจึงตัดสินใจหนีออกจากค่ายเขมรแดง ระหว่างทางมีเพื่อนร่วมทางโดนระเบิดเสียชีวิตไป ครอบครัวเขาต้องเผชิญกับความลำบากขณะหนีเขมรแดง แต่ก็ได้รับความช่วยเหลือจากบก สะแบง ในที่สุดครอบครัวของเขาก็หนีรอดมายังประเทศไทย ได้สำเร็จ

นวนิยายเรื่อง: พนมนาคา

ผู้แต่ง: พงศกร เป็นนามปากกาของ พงศกร จินดาวัฒนะ

ปีพิมพ์ครั้งแรก: 2563

ครั้งที่พิมพ์ 1 สำนักพิมพ์ กรู๊ป พับลีซซิ่ง

เรื่องย่อ

หมู่บ้านพนมนาคา เป็นหมู่บ้านในประเทศกัมพูชา ที่หมู่บ้านแห่งนี้มีเด็กป่วยด้วยโรคประหลาด คือ มีผื่นขึ้นตามตัวลักษณะคล้ายเกล็ดงู เด็กที่มีอาการป่วยมากจะมีผื่นขึ้นเต็มตัว เคลื่อนที่ด้วยอาการคล้ายงูเลื้อย ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นคำสาปของพญานาค ดอกเตอร์เบเนดิกต์ ต้องการเข้าไปศึกษาอาการป่วยของเด็กในหมู่บ้านนี้ การศึกษาต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ร่วมมือกัน เอเซีย เป็นหนึ่งในทีมที่ได้รับเลือกให้เดินทางไปในครั้งนี้ด้วย เนื่องจากเธอมีความชำนาญพิเศษ คือ medical illustrate เป็นการวาดภาพประกอบทางการแพทย์ที่ต้องใช้ความอดทน และต้องมีความรู้วิชากายวิภาคเป็นอย่างดี เมื่อเอเชียเดินทางมาถึงประเทศกัมพูชาครั้งแรก ได้พบกับพุ่มข้าวบิณฑ์ที่คอยให้ความช่วยเหลือ และได้ร่วมเดินทางไปพนมนาคา กับเธอด้วย เอเซียได้พบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ขัดขวางไม่ให้เธอเดินทางไปยังหมู่บ้านแห่งนี้ แต่ด้วยหน้าที่และต้องการช่วยเหลือเด็กที่ป่วยด้วยโรคประหลาดจึงทำให้เธอเดินทางไป เมื่อถึงพนมนาคาเอเชียได้พบกับเจ้าชายซึ่งเป็นพญานาคที่รักเอเซียตั้งแต่อดีตชาติ รอคอยเอเซียมานานเพื่อจะพบและพาเธอไปอยู่ด้วย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ลักขณา ชาปู้
วัน เดือน ปี เกิด	16 มกราคม 2526
สถานที่เกิด	ฉะเชิงเทรา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2552 ศศ.ม., (เขมรศึกษา), มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ พ.ศ. 2548 ศศ.บ., (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	196/14 หมู่ 13 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่
ผลงานตีพิมพ์	ลักขณา ชาปู้, วรวรรณ ศรียาภัย, วรัญญา ยิ่งยงค์ดี, และศราวุธ หล่อดี. (2564). ตัวละครเอกในนวนิยายเรื่อง จำหลักไว้ในแผ่นดิน: กลวิธีการสร้างตัวละครและปฏิสัมพันธ์กับบริบทสังคม. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 29(3), 76–103. ลักขณา ชาปู้, วรวรรณ ศรียาภัย, วรัญญา ยิ่งยงค์ดี, และศราวุธ หล่อดี. (อยู่ระหว่างตีพิมพ์). ปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับบริบททางสังคมในวรรณกรรมเพื่ออาชญากรรมเรื่อง เห่...ชะเล้ง. วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 11(1).
รางวัลที่ได้รับ	-